

HE 41/2023 vp

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION
TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2024**

HELSINKI 2023

ISSN 1237-4318

Editia Prima Oy, Helsinki 2023

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysoosiin ehdotetaan,

että eduskunta hyväksyisi oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2024.

Helsingissä 9.10.2023

Pääministeri

PETTERI ORPO

Valtiovarainministeri *Riikka Purra*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT	Y	7
1. Yhteenveto	Y	7
2. Talouden näkymät	Y	12
2.1. Suhdannenäkymät	Y	12
2.2. Julkisen talouden näkymät	Y	14
3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka	Y	15
3.1. Finanssipolitiikan linja	Y	16
3.2. Finanssipolitiikan toimenpiteet	Y	17
4. Talousarvioesityksen tuloarviot	Y	19
4.1. Keskeiset veroperustemuutokset	Y	21
4.2. Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys	Y	22
4.3. Verotuloarvioiden riski- ja herkkyytstarkastelu	Y	23
4.4. Verotuet	Y	23
4.5. Muiden tulojen arviot	Y	24
5. Talousarvioesityksen määrärahat	Y	25
5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys	Y	26
5.2. Määrärahat hallinnonaloittain	Y	29
5.3. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikka	Y	53
5.4. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot	Y	55
6. Kestävä kehitys	Y	57
7. Lapsibudjetointi	Y	62
8. Hallinnon kehittäminen	Y	70
8.1. Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen	Y	71
8.2. Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen	Y	73
8.3. Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka	Y	74
9. Hyvinvointialueiden talous	Y	75
9.1. Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet	Y	75
9.2. Hyvinvointialueiden investoinnit ja lainanottovaltuus	Y	79
9.3. Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista	Y	80
10. Kuntatalous	Y	81
10.1. Kuntien valtionavut	Y	81
10.2. Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen	Y	85
10.3. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen	Y	86
11. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous	Y	86
11.1. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot	Y	86
11.2. Liikelaitokset	Y	93
11.3. Valtion omistajapolitiikka	Y	94
11.4. Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna	Y	95
12. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase	Y	95
12.1. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2023	Y	95
12.2. Valtion kokonaistase 30.6.2023	Y	99
12.3. Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut	Y	103

12.4. Liikenneväylien korjausvelka	Y	104
12.5. Valtion investoinnit	Y	106
12.6. Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet	Y	107
12.7. Negatiivinen oma pääoma	Y	108

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2024		1
Taulukko-osa		1

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		25
Yleiset määräykset		25

Tuloarviot	1	34
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1	34
12. Sekalaiset tulot	2	61
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	4	88
15. Lainat	5	92

Määrärahat	6	95
21. Eduskunta	6	95
22. Tasavallan presidentti	6	104
23. Valtioneuvoston kanslia	7	109
24. Ulkoministeriön hallinnonala	8	127
25. Oikeusministeriön hallinnonala	8	158
26. Sisäministeriön hallinnonala	10	197
27. Puolustusministeriön hallinnonala	11	253
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	11	282
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	14	361
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	16	475
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	18	560
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	19	604
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	20	688
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	23	792
36. Valtionvelan korot	24	833

Liite: Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

1. Yhteenveto

Talouden näkymät

Hintojen ja korkojen nousu on vähentänyt kotitalouksien kulutusta ja yksityisiä investointeja. Suomen talous ei kasvakaan v. 2023 edellisvuodesta. Inflaatio on kuitenkin nopeasti hidastumassa ja v. 2024 hintojen nousu on kotitalouksen tulojen kasvua hitaampaa. Lisäksi korkojen nousu on pysähtynyt. Kotitalouksien ostovoima koheneekin ja lisää yksityistä kulutusta v. 2024. Vuonna 2024 BKT kasvaa n. 1,2 %.

Julkinen talous

Suomen julkisen talouden rahoitusasema heikentyy v. 2023 merkittävästi vuoteen 2022 verrattuna. Talouskasvu on seisahtunut ja monet aikaisemmin päätetyt toimet sekä inflaatiosta johtuva menojen nousu kasvattavat vuoden 2023 alijäämää. Julkisen talouden tila heikkenee lähivuosina hallituksen päättämistä julkista taloutta vahvistavista toimista huolimatta. Talouskasvu nopeutuu vaalikauden loppupuolella lähivuosiin verrattuna ja samaan aikaan myös sopeutustoimet purevat, minkä johdosta julkisen talouden rahoitusasema alkaa kohentua. Julkinen talous pysyy kuitenkin huomattavan alijäämäisenä.

Julkinen velkasuhde on kohonnut korkealle tasolle historiaan nähden sekä rakenteellisten syiden että vuosikymmenen alun eri kriisien johdosta. Sopeutustoimista huolimatta velkasuhde kasvaa hiljalleen vaalikaudella. Osaltaan sopeutustoimien vaikutusta vaimentaa korkomenojen kasvu. Julkinen talous on pidemmällä aikavälillä rakenteellisesti alijäämäinen ja siten julkisessa taloudessa on kestävyysvaje.

Talouspolitiikan linja

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoja, kääntää Suomen talous kestäväan kasvuun ja taistaa hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Hallitus parantaa suomalaisten mahdollisuuksia rakentaa tulevaisuuttaan kouluttautumalla, työtä tekemällä ja yrittämällä. Vakaa taloudellinen kehitys luo turvaa ja tukee perheellistymistä. Hallituksen tavoitteena on kasvattaa kotitalouksien ostovoimaa ja huomioida vaikutukset arjen kustannuksiin päätöksissään. Hallituksen tavoitteena on Suomi, jossa hyvinvointiyhteiskunnan tärkeimpien palveluiden rahoitus on turvattu myös tuleville sukupolville.

Finanssipolitiikan linja

Pääministeri Orpon hallitus sitoutuu vaalikauden aikana vahvistamaan julkista taloutta pysyvästi toimenpidekokonaisuudella, joka vahvistaa julkista taloutta nettomääräisesti 6 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Julkinen talous huomioidaan kokonaisuutena alasektoreiden (valtio, kunnat, hyvinvointialueet, sosiaaliturvarahastot) välisen osatoptimoinnin välttämiseksi.

Julkisen talouden menoja sopeutetaan hallituksen päätöksin nettomääräisesti n. 4 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Osana sopeutustoimia hallitus on linjannut rakennepoliittisista toimista, joilla

tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista n. 2 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla. Hallitus seuraa aktiivisesti toimenpidekokonaisuuden toteutumista budjetti- ja kehysriihissä sekä reagoi korvaavilla toimenpiteillä, jos kokonaisuus uhkaa jäädä tavoitellusta 6 mrd. euron tasosta. Hallitus suhtautuu vakavasti myös takaus- ja takuuvastuisiin liittyviin julkisen talouden riskeihin.

Veropolitiikalla hallitus tavoittelee kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallituksen veropolitiikka kannustaa työntekoon ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitus ei päätösperäisesti kiristä kokonaisveroastetta.

Määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 87,9 mrd. euroa, mikä on 6,5 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2023 verrattuna selittävät suurimpina tekijöinä mm. vuoden 2024 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,7 mrd. euroa), korkomenot (1,6 mrd. euroa) sekä muutokset hyvinvointialueiden valtion rahoituksessa (3,4 mrd. euroa ilman indeksitarkistusta). Hyvinvointialueiden rahoituksen kasvua selittää mm. se, että vuoden 2023 rahoituksesta 1,9 mrd. euroa maksettiin jo joulukuussa 2022, mikä pienentää vuoden 2023 vertailulukua. Toisaalta menotasoa alentavat hallitusohjelman mukaiset uudistukset ja menosäätöt.

Tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 76,3 mrd. euroa v. 2024. Tulot ilman lainanottoa kasvavat 3,3 mrd. euroa eli n. 4 %. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on n. 66,8 mrd. euroa (87 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 3,6 % v. 2024 eli 2,3 mrd. euroa vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Valtiontalouden tasapaino ja velka

Valtion budjettitalouden tasapaino heikkenee 3,2 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon. Jos verrataan vuodelle 2023 budjetoituun (ml. toinen lisätalousarvioesitys), tasapaino heikkenee 1,4 mrd. eurolla. Vuoden 2024 talousarvioesitys on 11,5 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan 3,4 % suhteessa BKT:hen v. 2024.

Vuoden 2024 lopussa talousarvion mukaisen valtionvelan (ml. rahastotalouden velka) arvioidaan olevan n. 163 mrd. euroa, mikä on n. 56 % suhteessa BKT:hen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan 3,2 mrd. euroa, mikä on 0,8 mrd. euroa enemmän kuin mitä vuodelle 2023 on budjetoitu (ml. toinen lisätalousarvioesitys).

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2022 tilinpäätös	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys	Muutos, % 2023—2024
Ansio- ja pääomatuloverot	12 784	23 907	26 596	11
Yhteisövero	5 538	5 998	6 005	0
Arvonlisävero	21 322	22 244	22 579	2
Muut verot	12 041	12 282	11 618	-5
Muut tulot	8 572	8 618	9 552	11
Yhteensä	60 257	73 049	76 350	5
Nettolainanotto ja velanhallinta ¹⁾	11 314	8 292	11 529	39
Tuloarviot yhteensä	71 571	81 340	87 879	8
Kulutusmenot	18 693	20 441	21 506	5
Siirtomenot	45 098	57 810	62 192	8
Sijoitusmenot	11 576	1 480	944	-36
Muut menot	894	1 609	3 237	101
Määrärahat yhteensä	76 261	81 340	87 879	8
Tilinpäätösali jäämä (ml. edelliset vuodet)	-19 987			

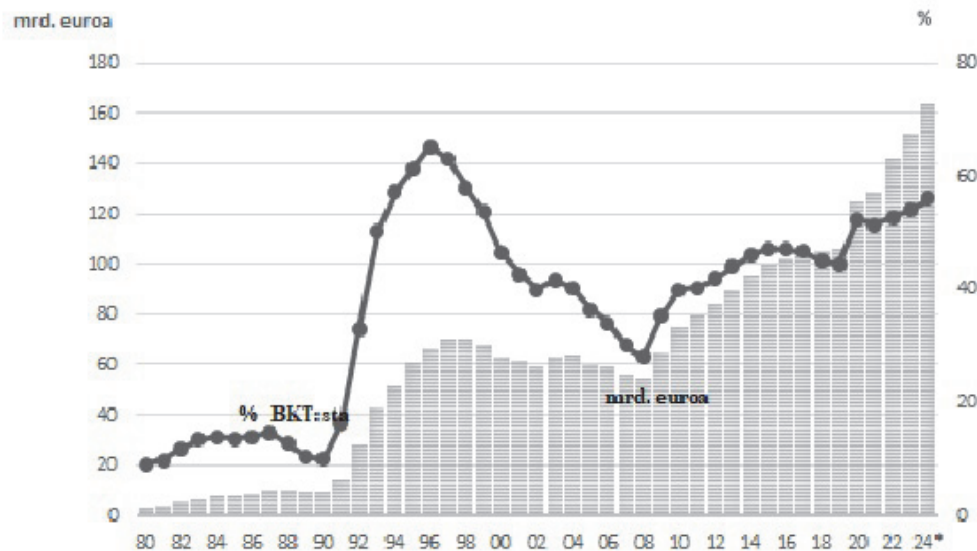
¹⁾ Sisältää nettoutettuna velanhallinnan menoja -1 361 milj. euroa v. 2022.

Vaalikauden kehys ja jakamaton varaus

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden menoja koskevaan kehysmenettelyyn. Hallituksen ensimmäinen kehyspäätös vuosille 2024—2027 annetaan eduskunnalle 9.10.2023. Siinä valtiontalouden menokehys asetetaan hallitusohjelman periaatteita noudattaen.

Vaalikauden kehys vuodelle 2024 on 75 510 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 74 963 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2024 jakamaton varaus on 147 milj. euroa. Lisäksi vuodelle 2024 on kehyksessä varattu 400 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Ks. tarkemmin luvusta 5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja suhteessa BKT:hen**Hallitusohjelman mukaiset säästöt ja määrärahalisäykset**

Hallitusohjelma (liite B) sisältää toimet, joilla tavoitellaan nettomääräisesti 4 mrd. euron julkisen talouden sopeutusta vuoden 2027 tasolla. Kokonaisuus sisältää säästöjen lisäksi menolisäyksiä, sekä myös tuloja lisääviä toimia.

Talousarvioesityksessä on huomioitu hallitusohjelman em. liitteessä linjatut säästöt ja menolisäykset siltä osin kun vaikutus kohdentuu valtion budjettitalouteen. Menolinjaukset tuottavat nettomääräisesti n. 0,8 mrd. euron säästövaikutuksen valtion budjettitalouteen v. 2024.

Ks. tarkemmin luvusta 5.2 Määrärahat hallinnonaloittain.

Hallitusohjelmaan sisältyvä investointiohjelma

Hallitusohjelma sisältää 4 mrd. euron kertaluonteisten investointien kokonaisuuden, joka rahoitetaan valtion omaisuustuloilla, purkamalla valtio-omisteisten listaamattomien yhtiöiden ylipääomituksia sekä tekemällä tuloutuksia Valtion asuntorahastosta rahaston nykytasosta toimintaa vaarantamatta. Investointiohjelman mukaisia menoja sisällytetään talousarvioesityksiin ja huomioidaan julkisen talouden suunnitelmissa varmistettujen tulojen mahdollistamissa rajoissa.

Hallitusohjelman mukaiseen investointiohjelmaan ehdotetaan talousarvioesityksessä yhteensä 690 milj. euroa määrärahoina ja valtuuksina. Tästä vuodelle 2024 kohdentuvat määrärahat ovat 349 milj. euroa.

Ks. tarkemmin luvusta 5.2 Määrärahat hallinnonaloittain.

Veroperustemuutokset

Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla, mikä pienentää valtion verotuloja vuositasolla 545 milj. euroa. Indeksitarkistuksella tavoitellaan sitä, että verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena. Vuonna 2024 indeksitarkistuksen mitoitusta muutetaan siten, että työttömyysvakuutusmaksun 0,2 prosenttiyksikön alennusta vastaava osuus kanavoidaan valtiolle Työllisyysrahastoon kohdistuvien säästöjen ohjaamiseksi valtion velkakehityksen taittamiseen. Tämä kasvattaa valtion verotuloja 138 milj. eurolla.

Ansio- ja pääomatuloveroihin tehdään sekä verotuloja vähentäviä että lisääviä veroperustemuutoksia v. 2024. Työtulovähennyksen kasvattaminen vähentää valtion verotuloja arviolta 97 milj. euroa, osakesäästötilin enimmäistalletusmäärän korottaminen vähentää valtion verotuloja arviolta 5 milj. euroa ja maatalouden tasausvarauksen korottaminen vähentää valtion verotuloja arviolta 9 milj. euroa. Lisäksi kotitalousvähennyksen soveltamisalaa laajennetaan ja kotitalousvähennyksen määräaikaista korotusta jatketaan, mitkä vähentävät valtion verotuloja arviolta 42 milj. euroa.

Valtion verotuloja kasvattavat valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan määräaikaisen voimassaolon jatkaminen, matkakuluvähennyksen omavastuun korottaminen, maatalouden vuokratulojen verokohtelun yhdenmukaistaminen sekä ikään perustuvan korotetun työtulovähennyksen uudelleenkohdentaminen. Näiden verotuloja lisäävien veroperustemuutosten yhteisvaikutus valtion verotuloihin on 118 milj. euroa.

Alkoholiverotusta muutetaan siten, että väkevien alkoholijuomien ja viinien veroa korotetaan ja oluen veroa alennetaan. Näiden muutosten arvioidaan kasvattavan valtion verotuloja yhteensä noin 15 milj. euroa. Nikotiinipussit sisällytetään tupakkaverotuksen piiriin, minkä arvioidaan kasvattavan valtion verotuloja arviolta 50 milj. euroa. Lisäksi jakeluvaiheen nousu-uran kompensoimiseksi tehtävä polttoaineveron kevennys vähentää verotuloja arviolta 168 milj. euroa. Ajoneuvoveron perusveron alennus vähentää verotuloja arviolta 50 milj. euroa. Ajoneuvoveron veronalennus tulee voimaan vuoden 2025 alusta, mutta veronalennuksen tuottovaikutus toteutuu jo osin v. 2024.

Ks. tarkemmin luvusta 4. Talousarvioesityksen tuloarviot.

Hyvinvointialueiden talous

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä n. 24,7 mrd. euroa vuoden 2024 tasolla sisältäen 551 milj. euroa v. 2024 maksettavaa kertakorvausta, jonka hyvinvointialueet kirjaavat vuoden 2023 tuloksi. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus kasvaa v. 2024 n. 4,0 mrd. euroa verrattuna vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon. Kasvua selittää se, että n. 1,9 mrd.

euroa vuoden 2023 rahoituksesta maksettiin ennakkollisesti jo vuoden 2022 talousarviossa. Lisäksi rahoitusta nostaa mm. kunnilta hyvinvointialueille siirtyvien kustannusten tarkentuminen, kustannustason nousu (indeksikorotus), ennakoitu palvelutarpeen kasvu sekä yliopistosairaалalisä.

Vuonna 2024 tehtävälainsäädännön muutokset kasvattavat hyvinvointialueiden rahoitusta vuoteen 2023 verrattuna nettomääräisesti n. 5 milj. euroa. Hyvinvointialueille maksettavat valtionavustukset ja muut korvaukset ovat v. 2024 yhteensä n. 270 milj. euroa.

Kunnilta hyvinvointialueille siirtyviä tuloja ja kustannuksia koskeva siirtolaskelma valmistuu loppuvuoden 2023 aikana. Hyvinvointialueiden rahoitus korjataan tämän jälkeen vastaamaan lopullista siirtolaskelmaa.

Ks. tarkemmin luvusta 9. Hyvinvointialueiden talous.

Kuntatalous

Kuntien valtionapuihin ehdotetaan n. 5,1 mrd. euroa v. 2024. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 3,7 mrd. euroa, kuntien veromenetyksen korvaukset n. 0,9 mrd. euroa ja muut valtionavut n. 0,6 mrd. euroa.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 2,5 mrd. euroa, joka on n. 290 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Valtionosuutta alentaa sote-uudistukseen liittyvien siirtojen tarkentuminen vuoden 2022 toteumatietojen perusteella. Peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus lisää valtionosuutta 53 milj. euroa. Indeksikorotus jää kuitenkin 24 milj. euroa tätä pienemmäksi, koska hallitusohjelman mukaisesti indeksikorotukseen tehdään yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö. Indeksikorotuksen pienennys ja tehtävämuu-
tokset otetaan huomioon valtionosuusprosentissa, joka alenee 22,09 prosentista 21,92 prosenttiin.

Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen v. 2024 on hieman vahvistava vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Maapohjan kiinteistöveron alarajan korotus vahvistaa kuntataloutta enemmän kuin kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistettava indeksisäästö sitä heikentää.

Ks. tarkemmin luvusta 10. Kuntatalous.

2. Talouden näkymät

2.1. Suhdannenäkymät

Hintojen ja korkojen nousu on vähentänyt kotitalouksien kulutusta ja yksityisiä investointeja. Suomen talous ei kasvakaan v. 2023 edellisvuodesta. Inflaatio on kuitenkin nopeasti hidastumassa ja v. 2024 hintojen nousu on kotitalouksen tulojen kasvua hitaampaa. Lisäksi korkojen nousu on pysähtynyt. Kotitalouksien ostovoima koheneekin ja lisää yksityistä kulutusta v. 2024. Vuonna 2024 BKT kasvaa n. 1,2 prosenttia.

Taloukasvua heikentää rakentamisen heikko tilanne vielä v. 2024. Investointinäkymät ovat kuitenkin muuten valoisat, erityisesti tuulivoimainvestointisuunnitelmia on erittäin paljon. Maail-

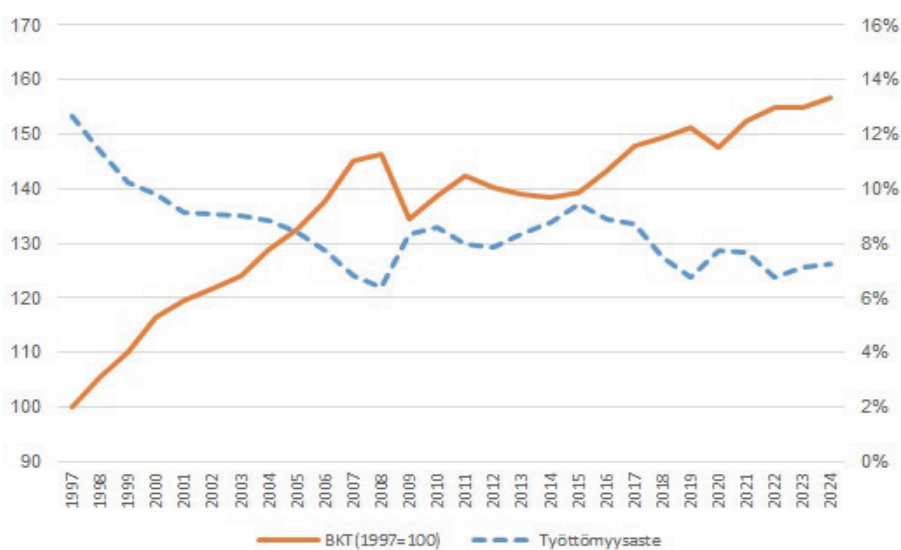
mantalouden kasvu on heikkoa v. 2023, mutta v. 2024 sekin piristyy inflaation hidastuessa, mikä kasvattaa Suomen vientiä.

Työllisyys notkahtaa v. 2023 heikon talouskasvun seurauksena ja työttömyys lisääntyy. Työllisyys kääntyy kuitenkin kasvuun vuoden 2024 aikana. Vuonna 2024 työllisyysaste (15—64-vuotiaat) on 73,8 % ja työttömyysaste 7,2 %.

Kansantalouden kehitys

	2021	2022	2023*	2024*
BKT:n arvo, mrd. euroa	250,9	268,7	281,6	291,1
BKT, määrän muutos, %	3,2	1,6	0,0	1,2
Työttömyysaste, %	7,7	6,8	7,1	7,2
Työllisyysaste, %	72,3	73,8	73,8	73,8
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	2,2	7,1	6,2	2,2
Pitkä korko, 10 v, %	-0,1	1,7	3,1	3,2

Kuvio 2. BKT ja työttömyysaste 1997—2024

2.2. Julkisen talouden näkymät

Suomen julkisen talouden rahoitusasema heikentyy v. 2023 merkittävästi vuoteen 2022 verrattuna. Talouskasvu on seisahtunut ja monet aikaisemmin päätetyt toimet sekä inflaatiosta johtuva menojen nousu kasvattavat kuluvan vuoden alijäämää. Hallituksen päättämistä julkista taloutta vahvistavista toimista huolimatta, julkisen talouden tila heikkenee lähivuosina. Talouskasvu nopeutuu ennustejakson loppupuolella lähivuosiin verrattuna ja samaan aikaan myös sopeutustoimet purevat, jonka johdosta rahoitusasema alkaa kohentua. Julkinen talous pysyy kuitenkin huomattavan alijäämäisenä.

Julkinen velkasuhde on kohonnut korkealle tasolle historiaan nähden niin rakenteellisten syiden kuin myös vuosikymmenen alun eri kriisien johdosta. Sopeutustoimista huolimatta velkasuhde kasvaa hiljalleen ennustejaksolla. Osaltaan sopeutustoimien vaikutusta vaimentaa korkomenojen kasvu. Julkinen talous on pidemmällä aikavälillä rakenteellisesti alijäämäinen ja siten julkisessa taloudessa on kestävyysvaje.

Valtionhallinto on julkisen talouden sektoreista alijäämäisin. Hallituksen päättämiä sopeutustoimia kohdistuu myös valtionhallintoon vuodesta 2024 alkaen ja alijäämä pienenee aavistuksen. Säästöjä kohdistuu mm. tulonsiirtoihin, että toimintamenoihin. Toisaalta panostuksia tehdään esimerkiksi T&K toimintaan. Lähivuosille osuu myös aikaisemmin budjetoituja varautumiseen liittyviä menoja. Verotulojen kasvu on kohtuullista, kun monien veropohjien kasvu kiihtyy talouskasvun nopeutuessa. Valtion alijäämä kuitenkin pienenee kovin verkkaisesti ja alijäämä pysyy suurena koko tarkastelujaksolla.

Paikallishallinnossa kuntahallinto jää painelaskelmassa edelleen hieman alijäämäiseksi. Ikääntyvä rakennuskanta, muuttoliike ja infra-rakentaminen pitävät kuntien investointimenot korkeina. Hyvinvointialueiden arvioidaan olevan alijäämäisiä aloitusvuoden lopulla. Alijäämä johtuu mm. mittavista investoinneista sekä henkilöstömenoista. Hyvinvointialueisiin kohdistuu säästöjä myös hallitusohjelmasta. Hyvinvointialueiden omat säästöt huomioidaan ennusteessa sitä mukaan, kun niistä on saatu riittävä varmuus.

Työeläkelaitosten ylijäämä asettuu lähivuosina reiluun prosenttiin. Eläkemenot kasvavat, mutta toisaalta työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvu on kohtuullista. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa vahvistaa ennustejaksolla työttömyystilanteen koheneminen sekä sosiaalietuuksiin kohdistuvat leikkaukset. Toisaalta työttömyysvakuutusmaksua alennetaan vuoden 2024 alusta reippaasti. Muut sosiaaliturvarahastot ovat lähellä tasapainoa ennustejaksolla.

Julkinen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2021	2022*	2023**	2024**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,1	42,9	41,7	40,8
Julkisyyhteisöjen menot	55,7	53,4	54,7	54,7
Julkisyyhteisöjen nettoluotonanto	-2,9	-0,8	-2,4	-3,2
— Valtionhallinto	-3,2	-1,6	-3,3	-3,4
— Paikallishallinto	-0,3	-0,2	-0,1	-0,2
— Hyvinvointialueet			-0,4	-0,5

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2021	2022*	2023**	2024**
— Työeläkelaitokset	0,7	0,9	1,0	1,0
— Muut sosiaaliturvarahastot	-0,1	0,1	0,4	-0,1
Perusjäämä	-2,4	-0,3	-1,6	-2,0
Rakenteellinen jäämä	-2,4	-0,4	-1,3	-2,2
Julkisyhteisöjen bruttovelka	72,5	72,9	74,2	76,8
Valtionvelka ¹⁾	51,3	52,7	54,3	56,4

¹⁾ VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivittyneiden tuloarvioiden vuoksi.

Keskeiset muutokset suhteessa kevään 2023 julkisen talouden suunnitelmaan**Julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavat muutokset suhteessa kevään 2023 julkisen talouden suunnitelmaan ¹⁾**

Kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta	2024
Julkisen talouden rahoitusasema, kevät 2023	-2,6
Valtio:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus*	0,1
Paikallishallinto:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,2
Työeläkerahastot:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,2
Muut sosiaaliturvarahastot:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,2
Muiden tekijöiden vaikutus	0,1
Julkisen talouden rahoitusasema, syksy 2023	-3,2

¹⁾ Pyörityksistä johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoja, kääntää Suomen talous kestäväan kasvuun ja taittaa hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Hallitus parantaa suomalaisten mahdollisuuksia rakentaa tulevaisuuttaan kouluttautumalla, työtä tekemällä ja yrit-

tämällä. Vakaa taloudellinen kehitys luo turvaa ja tukee perheellistymistä. Hallituksen tavoitteena on kasvattaa kotitalouksien ostovoimaa ja huomioida vaikutukset arjen kustannuksiin päätöksissään. Hallituksen tavoitteena on Suomi, jossa hyvinvointiyhteiskunnan tärkeimpien palveluiden rahoitus on turvattu myös tuleville sukupolville.

Hallitusohjelmassaan hallitus asetti seuraavat keskeiset talous- ja finanssipolitiikan tavoitteet:

— Julkisen talouden velkasuhde vakautetaan ja sen jälkeen käännetään ylivaalikautisessa tarkastelussa pysyvästi alenevalle uralle. Pitkän aikavälin tavoite on pohjoismainen talouskasvu ja velan suhde bruttokansantuotteeseen.

— Julkisen talouden rahoitusasema kohenee siten, että julkisen talouden alijäämä on korkeintaan 1 % suhteessa bruttokansantuotteeseen vaalikauden aikana eli vuoteen 2027 mennessä.

— Työllisyys- ja kasvutoimilla tavoitellaan 100 000 uutta työllistä. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin.

— Työllisyys- ja kasvutoimet yhdessä suorien sopeutustoimien kanssa luovat edellytykset julkisen talouden tasapainottumiseen v. 2030.

3.1. Finanssipolitiikan linja

Pääministeri Orpon hallitus sitoutuu vaalikauden aikana vahvistamaan julkista taloutta pysyvästi toimenpidekokonaisuudella, joka vahvistaa julkista taloutta nettomääräisesti 6 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Julkinen talous huomioidaan kokonaisuutena alasektoreiden (valtio, kunnat, hyvinvointialueet, sosiaaliturvarahastot) välisen osaoptimoinnin välttämiseksi.

Julkisen talouden menoja sopeutetaan hallituksen päätöksin nettomääräisesti n. 4 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Osana sopeutustoimia hallitus on linjannut rakennepoliittisista toimista, joilla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista noin 2 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla. Hallitus seuraa aktiivisesti toimenpidekokonaisuuden toteutumista budjetti- ja kehysriihissä sekä reagoi korvaavilla toimenpiteillä, jos kokonaisuus uhkaa jäädä tavoitellusta 6 mrd. euron tasosta. Hallitus suhtautuu vakavasti myös takaus- ja takuuvastuisiin liittyviin julkisen talouden riskeihin.

Veropolitiikalla hallitus tavoittelee kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantamista ja talouskasvun edellytysten vahvistamista. Hallituksen veropolitiikka kannustaa työnteeseen ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitus ei päätösperäisesti kiristä kokonaisveroastetta.

Finanssipolitiikan tavoitteet ja säännöt

EU- ja kotimaisen lainsäädännön mukaisesti julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetaan keskipitkän aikavälin tavoite (Medium-Term Objective, MTO).

Julkisen talouden suunnitelmassa 9.10.2023 asetetaan finanssipoliittisen lain (869/12) 2 § mukaisesti keskipitkän aikavälin tavoite -0,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle. Tämä on se minimitaso, johon Suomi on finanssipoliittisessa sopimuksessa sitoutunut. Julkisen talouden suunnitelmassa on myös asetettu monivuotiset tavoitteet

koko julkisen talouden rahoitusasemalle, menoille ja julkisen talouden velalle siten, että ne ovat sopusuunnissa hallitusohjelmassa asetetun julkisen talouden rahoitusasemataavoitteen kanssa (alijäämä korkeintaan 1 % suhteessa BKT:hen v. 2027).

Hallitus asettaa lisäksi julkisen talouden suunnitelmassa 9.10.2023 seuraavat koko julkista taloutta koskevien tavoitteiden kanssa linjassa olevat sektorikohtaiset¹⁾ nimelliset rahoitusasemataavoitteet vuodelle 2027:

- valtiontalouden alijäämä korkeintaan 2½ % suhteessa BKT:hen,
- kuntahallinnon rahoitusasema lähellä tasapainoa,
- hyvinvointialuehallinnon rahoitusasema lähellä tasapainoa,
- työeläkelaitosten ylijäämä n. 1½ % suhteessa BKT:hen sekä
- muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema lähellä tasapainoa.

EU-lainsäädäntö asettaa lisäksi julkisen talouden alijäämälle 3 prosentin ja velalle 60 prosentin viitearvot suhteessa BKT:hen. EU:n finanssipoliittista kehikkoa koskeva kehitystyö on käynnissä, ja tavoitteena on hyväksyä lainsäädäntömuutokset vuoden 2023 loppuun mennessä. Muutos-
tarpeita kansalliseen finanssipoliittiseen lainsäädäntöön arvioidaan, kun lainsäädäntö on tullut hyväksytyä EU-tasolla.

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn, joka rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Menosäännöllä varmistetaan valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka. Hallitusohjelman mukaisia ja muita toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin kuin se on kehyksen puitteissa mahdollista. Vaalikauden kehys asetetaan julkisen talouden suunnitelmassa 9.10.2023.

3.2. Finanssipolitiikan toimenpiteet

Toimenpiteet finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Pääministeri Orpon hallitus vähentää valtiontalouden menoja nimellisesti n. 2,5 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla verrattuna kevään 2023 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Julkisen talouden tasapainottamista vaikeuttaa väestön ikääntyminen, joka kasvattaa vuosittain julkisia menoja. Työikäisen väestön määrän väheneminen heikentää myös talouden kasvumahdollisuuksia ja siten julkisten palveluiden ja etuuksien rahoitusta. Vuodelle 2024 nettomääräisistä menosäätöistä kohdistuu n. 0,8 mrd. euroa.

Talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen on tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi. Uskottava talouspolitiikka edellyttää myös suoria säästötoimia. Säästöt pyritään toteuttamaan tavalla, joka huomioi kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilanteen. Kansainvälisessä vertailussa korkean verorasituksen ja talouskasvun edellytysten turvaamisen vuoksi tasapainotusta ei toteuteta kokonaisveroastetta kiristämällä.

¹⁾ Tässä tarkastelussa hyvinvointialuehallinto sisältää Helsingin sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen poiketen kansantalouden tilinpidon sektoriluokituksesta, jossa ne luokitellaan kuntahallintoon.

Suomalaisten ostovoiman ja hyvinvoinnin kasvattamiseksi hallituksen keskeisenä tavoitteena on talouskasvun edellytysten vahvistaminen. Talouskasvua vauhditetaan parantamalla reilua kilpailua, tekemällä merkittävät panostukset TKI-toimintaan, nostamalla osaamistasoa ja kehittämällä työmarkkinoita. Lisäksi hallituksen tavoitteena on vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja yrittämisen edellytyksiä.

Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä hallitusohjelman sekä parlamentaarisen TKI-työryhmän tekemien linjausten mukaisesti. Vuoden 2024 talousarvioesityksessä huomioidaan T&K-rahoituslain mukaiset valtion lisäpanostukset T&K-kokonaisuuteen. Valtion T&K-rahoituksesta kerrotaan tarkemmin luvussa 5.3.

Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana määräaikaisen 4 mrd. euron investointiohjelman, jolla rakennetaan kestävä kasvun edellytyksiä koko Suomelle vuosikymmeniksi tästä eteenpäin. Investointiohjelma koostuu merkittävistä panostuksista työvoiman liikkuvuuden, vientivetoisen teollisuuden ja elinkeinoelämän kannalta tärkeisiin väylähankkeisiin, korjausvelan purkuun ja raidehankkeiden edistämiseen kaikkialla Suomessa. Investointiohjelma rahoitetaan valtion omaisuustuloilla, purkamalla valtio-omisteisten listaamattomien yhtiöiden ylipääomituksia sekä tekemällä tuloutuksia Valtion asuntorahastosta rahaston nykytasosta toimintaa vaarantamatta.

Näkymät finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Julkisen talouden alijäämä oli 0,8 % suhteessa BKT:hen v. 2022. Vuonna 2023 alijäämä heikkeni valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattoman ennusteen mukaan 2,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja siitä edelleen 3,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2024. Julkisen talouden alijäämä on valtiovarainministeriön ennusteen mukaan v. 2025—2027 keskimäärin n. 3,0 % suhteessa BKT:hen.

Vuodelle 2027 julkisen talouden sektoreille asetetut nimelliset rahoitusasematavoitteet ovat valtiovarainministeriön syksyn 2023 ennusteen perusteella toteutumassa vain sosiaaliturvarahastojen osalta, ja varsinkin valtionhallinnolla on matkaa tavoitteeseen. Pelkän valtionalouden menokehityksen noudattaminen ei siten johda rahoitusasematavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää työllisyyden ja tuottavuuden kasvun merkittävää kohenemistä sekä kuntahallinnon ja hyvinvointialuehallinnon omia toimia, kuten nähdään julkisen talouden suunnitelman liitteenä julkaistavassa vakausohjelman tavoiteskenaariosta. Valtionhallinnon rahoitusaseman ennustetaan olevan asetettua tavoitetta noin prosenttiyksikön heikompi v. 2027, ja kuntahallinnon rahoitusasema on noin puoli prosenttiyksikköä tavoiteltua heikompi, kuten myös hyvinvointialuehallinnon rahoitusasema. Työeläkelaitosten rahoitusasema ylittää lähes tavoitteeseen ja muiden sosiaaliturvarahastojen odotetaan hieman ylittävän tavoitteensa.

Julkisen talouden alijäämä oli alle EU:n perussopimuksen mukaisen 3 prosentin viitearvon v. 2022 ja pysyy sen alapuolella myös v. 2023. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan viitearvo olisi ylityksessä v. 2024 ja v. 2025, mutta alijäämä palaa alle 3 prosentin viitearvon vuodesta 2026 alkaen. Julkisen velan suhde BKT:hen kääntyi v. 2022 hienoiseen nousuun ja valtiovarainministeriön syksyn 2023 ennusteen perusteella kasvu jatkuu lähitulevaisuudessa. Velkasuhteen kasvun tärkeimmät syyt ovat jo aiemmin päätetyt puolustushankinnat, väisun

talouskasvun tuottama heikko verotulojen kasvu, ikäsidonnaisten menojen kasvu sekä velanhoidon nousu.

Julkisen talouden velka on ylittänyt EU:n perussopimuksen 60 prosentin viitearvon vuodesta 2020 alkaen. Perussopimuksen velkakriteeriä katsotaan noudatetun 60 prosentin viitearvon ylityksestä huolimatta, jos velkasuhde pienenee riittävästi ja lähestyy riittävän nopeasti viitearvoa. Komissio arvioi velkakriteerin täyttymistä 24.5.2023 julkaistussa artiklan 126 kohdan 3 mukaisessa raportissa.¹⁾ Komissio totesi raportissaan Suomen velkatason rikkovan perussopimuksen velkaviitearvon ja että velkakriteeriä ei noudatettu v. 2022. Suomen ohella velkakriteeriä ei noudatettu v. 2022 kahdessa muussa jäsenvaltiossa. Komissio oli kuitenkin jo maaliskuussa 2023 todennut, että velkakriteerin noudattaminen on liian vaativaa ja että liiallisen alijäämän menettelyjä ei velkakriteerin rikkoutumisen perusteella olla käynnistämässä.

EU:n julkisen taloudelle asettamien vaatimuksien noudattamista arvioidaan julkisen talouden suunnitelman liitteenä julkaistavissa ja EU:lle toimitettavissa vakausohjelmassa ja vuoden 2024 alustavassa talousarviosuunnitelmassa.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 76,3 mrd. euroa v. 2024. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on n. 66,8 mrd. euroa (87 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 3,6 % v. 2024 eli 2,3 mrd. euroa vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon nähden. Budjettitalouden tulojen ilman nettolainanottoa arvioidaan kasvavan vastaavasti 4,5 % eli 3,3 mrd. euroa v. 2024.

Tuloarviot osastoittain vuosina 2022—2024¹⁾

Tunnus	Osasto	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €		esitys milj. €	milj. €
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	51 685	64 431	66 798	2 367	4
12.	Sekalaiset tulot	6 711	6 568	7 170	603	9
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1 633	1 900	2 234	333	18
15.	Lainat, pl. nettolainanotto ja velanhallinta	229	150	148	-2	-1
	Yhteensä	60 257	73 049	76 350	3 301	5
15.03.01	Nettolainanotto ja velanhallinta	11 314	8 292	11 529	3 237	39
	Yhteensä	71 571	81 340	87 879	6 539	8

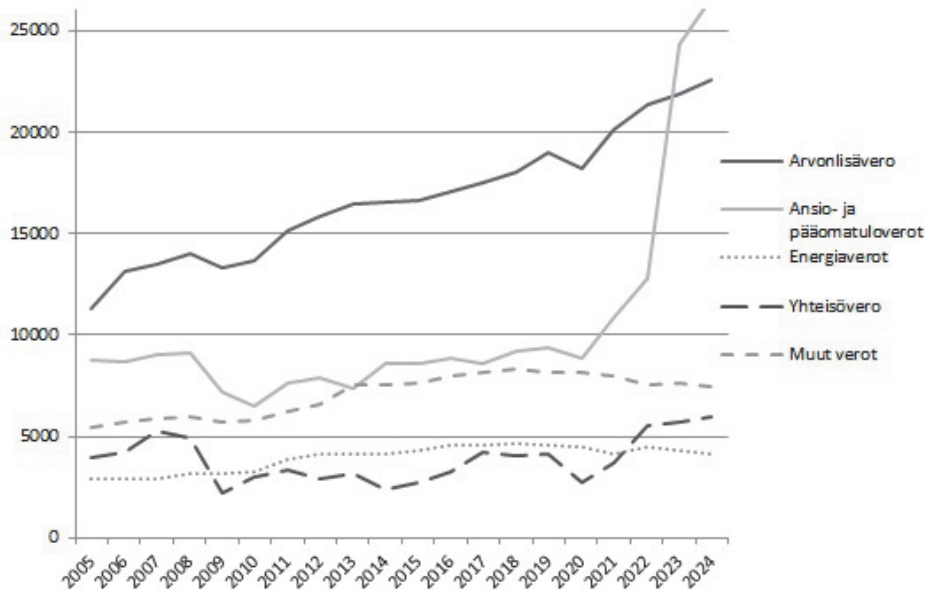
¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

¹⁾ <https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/Report%20in%20acc%20with%20Art126%20TFEU.pdf>

Oheisessa kuviossa on esitetty valtion verotulojen kehitys keskeisimpien verolajien osalta v. 2005—2024. Verotulot ovat kasvaneet vahvasti vuoden 2020 jälkeen talouden alettua elpymään koronapandemian aiheuttamista vaikeuksista. Vuonna 2023 voimaan tullut sote-uudistus aiheutti merkittävää kasvua valtion verotuloissa, kun sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille ja niiden rahoitusvastuu kunnilta valtiolle.

Sote-uudistuksesta johtuen tuloverotus on muodostanut vuodesta 2023 lähtien valtion suurimman yksittäisen tulonlähteen. Arvonlisäveron merkitys valtion tulonlähteenä pysyy merkittävänä. Yhteisöveron tuotto on riippuvainen yritysten tuloskehityksestä ja sille on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on vähentänyt osaltaan se, että verokilpailun vuoksi yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena. Energiaveron tuotto kehittyi verrattain vaimeasti, mitä selittää veropohjien kuten esim. polttonesteiden ja sähkön kulutuksen maltillinen kehitys. Energiaveroihin on tarkastelujaksolla tehty korotuksia, mutta toisaalta verorasitusta on laskenut kulutuksen siirtymä energiatuotteisiin, joita verotetaan matalammilla verotasoilla.

Kuvio 3. Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2005—2024 (milj. euroa)

4.1. Keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallituksen veropolitiikka kannustaa työnteeseen ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitus ei päätösperäisesti kiristä kokonaisveroastetta. Hallitusohjelman mukaisesti tehdään indeksitarkistus ansiotuloveroperusteisiin kaikilla tulotasoilla. Lisäksi työn verotusta kevennetään painottaen pieni- ja keskituloisia.

Muutokset vuonna 2024

Ansio- ja pääomatuloveroihin tehdään sekä verotuloja vähentäviä että lisääviä veroperustemuutoksia v. 2024. Työtulovähennyksen kasvattaminen vähentää valtion verotuloja arviolta 97 milj. euroa, osakesäästötilin enimmäistalletusmäärän korottaminen vähentää valtion verotuloja arviolta 5 milj. euroa ja maatalouden tasausvarauksen korottaminen vähentää valtion verotuloja arviolta 9 milj. euroa. Lisäksi kotitalousvähennyksen soveltamisalaa laajennetaan ja kotitalousvähennyksen määräaikaista korotusta jatketaan, mitkä vähentävät valtion verotuloja arviolta 42 milj. euroa.

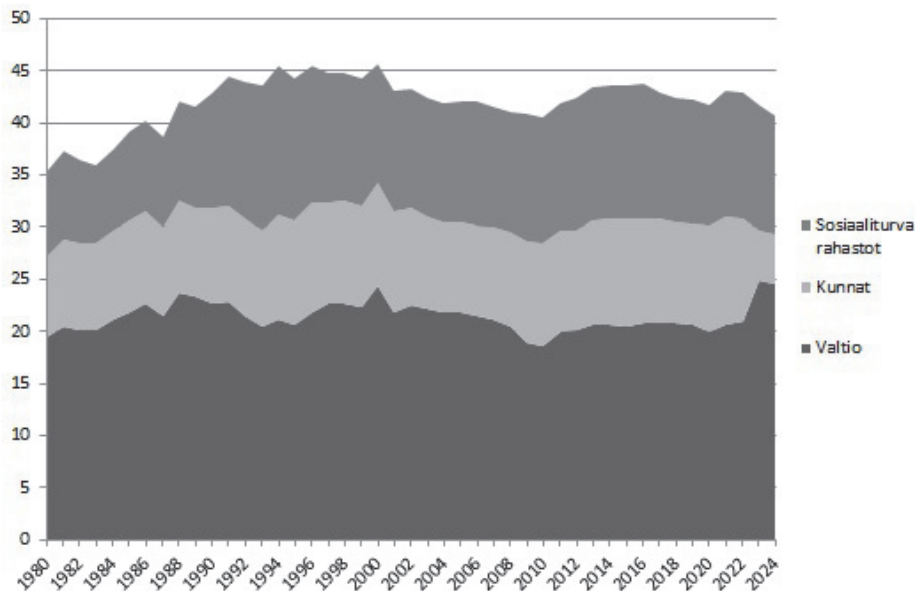
Vuonna 2024 indeksitarkistuksen mitoitusta muutetaan siten, että työttömyysvakuutusmaksun 0,2 prosenttiyksikön alennusta vastaava osuus kanavoidaan valtiolle Työllisyysrahastoon kohdistuvien säästöjen ohjaamiseksi valtion velkakehityksen taittamiseen. Tämä kasvattaa valtion verotuloja 138 milj. eurolla.

Valtion verotuloja kasvattavat myös valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan määräaikaisen voimassaolon jatkaminen, matkakuluvähennyksen omavastuun korottaminen, maatalouden vuokratulojen verokohtelun yhdenmukaistaminen sekä ikään perustuvan korotetun työtulovähennyksen uudelleenkohdentaminen. Näiden verotuloja lisäävien veroperustemuutosten yhteisvaikutus valtion verotuloihin on 118 milj. euroa.

Alkoholiverotusta muutetaan siten, että väkevien alkoholijuomien ja viinien veroa korotetaan ja oluen veroa alennetaan. Näiden muutosten arvioidaan kasvattavan valtion verotuloja yhteensä noin 15 milj. euroa. Nikotiinipussit sisällytetään tupakkaverotuksen piiriin, minkä arvioidaan kasvattavan valtion verotuloja arviolta 50 milj. euroa.

Lisäksi jakeluelvoitteen nousu-uran kompensoimiseksi tehtävä polttoaineveron kevennys vähentää verotuloja arviolta 168 milj. euroa. Ajoneuvoveron perusveron alennus vähentää verotuloja arviolta 50 milj. euroa. Ajoneuvoveron veronalennus tulee voimaan vuoden 2025 alusta, mutta veronalennuksen tuottovaikutus toteutuu osin jo v. 2024.

Kuvio 4. Julkisyhteisöjen verotulot sektoreittain suhteessa kokonaistuotantoon 1980—2024 (kokonaisveroaste)

4.2. Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2021	2022	2023	2024
	vuosimuutos, %			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	6,4	3,2	5,3	3,7
— palkkatulot	5,4	6,5	5,1	3,7
— eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	0,6	0,8	7,7	4,5
— pääomatulot	32,3	-10,0	0,5	2,3
Ansiotasoindeksi	2,4	2,4	4,3	3,5
Toimintaylijäämä	2,7	7,1	4,2	3,2
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	8,0	4,8	4,2	2,2
Arvonlisäveron pohja	6,5	6,0	5,5	2,6
Bensiinin kulutus	1,3	-6,1	1,2	-2,7
Dieselöljyn kulutus	-6,3	-1,6	-1,9	-1,9
Sähkön kulutus	9,2	-4,1	-4,8	6,5

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitys- arviot

	2021	2022	2023	2024
Verollisen alkoholin kulutus	-4,3	-1,3	-2,3	-1,2
Verotettavat uudet henkilöautot (kpl)	98 500	81 697	84 000	85 000
Kuluttajahintaindeksi	2,2	7,1	6,2	2,2

4.3. Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu

Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus valtion verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäerä	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%-yks.	556 (ml. maksut), josta valtio 334
	Eläketulot	1%-yks.	207, josta valtio 106
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%-yks.	46
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%-yks.	78, josta valtio 60
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%-yks.	142
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1 000 kpl	2
Energiaverot	Sähkön I kulutus	1 %	9
	Bensiinin kulutus	1 %	12
	Dieselin kulutus	1 %	15
Alkoholijuomaverot	Alkoholin kulutus	1 %	15
Tupakkaverot	Savukkeiden kulutus	1 %	10

4.4. Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä säädettyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina.

Verotukia on tällä hetkellä määritelty vuodelle 2024 yhteensä 192 kappaletta. Verotukien lukumäärä vähenee vuoden 2023 sähköenergian määräaikaisen arvonlisäveroalennuksen ja kotitalousvähennyksen yhteydessä toteutettavan määräaikaisen sähkövähennyksen päättyessä. Verotukien lukumäärää kasvattaa kaivosmineraaliveroon liittyvä kullanhuuhtonon verotuki. Verotukien vuosittaisia muutoksia esitellään laajemmin verolajikohtaisilla momenteilla.

4.5. Muiden tulojen arviot

Sekalaiset tulot (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys	2023—2024 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	6 711	6 513	7 170	10
— siirto valtion eläkerahastosta	1 982	2 118	2 281	8
— EU-tulot	1 314	1 629	2 027	24
— Rahapelitoiminnan tuotto (STM, OKM, MMM)	748	777	0	-
— muut	2 667	1 989	2 862	44

Korkotulot ja voitontuloutukset (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys	2023—2024 muutos, %
Korkotulot ja voitontuloutukset, milj. euroa	1 633	1 331	2 234	68
— korkotulot	69	54	256	474
— osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 393	1 023	1 150	12
— osuus rahapelitoiminnan voitosta	0	0	673	-
— osuus Suomen Pankin voitosta	26	100	10	-90
— valtion liikelaitosten voitontuloutukset	145	154	145	-6

Valtion sekalaisiksi tuloiksi v. 2024 arvioidaan 7 170 milj. euroa, mikä on 657 milj. euroa vuoden 2023 varsinaista talousarviota enemmän. Eroa selittää ennen kaikkea Valtion asuntorahastosta tehtävä 500 milj. euron tuloutus v. 2024 investointiohjelman rahoittamiseksi. Merkittävimmän yksittäisen erän sekalaisista tuloista muodostaa valtion eläkerahastosta valtion budjettitalouteen tehtävä 2 281 milj. euron suuruinen tuloutus. Sekalaisiin tuloihin luetaan EU:lta saatavat tulot. EU:lta arvioidaan kertyvän sekalaisia tuloja 2 027 milj. euroa, mihin sisältyy EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavat maksut, jotka ovat arviolta 703 milj. euroa v. 2024. Komissio arvioi kansalliset suunnitelmat ja ne hyväksytään EU-neuvostossa. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti.

Sekalaisiin tuloihin on aiemmin kirjattu myös rahapelitoiminnan voittovaroista opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön saamat osuudet. Vuodesta 2024 eteenpäin tulot kirjataan yhteiselle momentille osaksi korkotuloja ja voitontuloutusta. Valtion osuuden rahapelitoiminnan voitosta arvioidaan olevan 673 milj. euroa v. 2024. Kehitykseen vaikuttaa Veikkaus Oy:n tuloksen pieneneminen mm. pelihaittojen torjumiseen liittyvien toimenpiteiden myötä. Myös päästöoikeuksien huutokaupasta saatavat tulot muodostavat merkittävän sekalaisten tulojen kokonaisuuden, sillä tuloja arvioidaan kertyvän 548 milj. euroa v. 2024.

Korkotuloja ja voitontuloutuksia ennakoidaan kertyvän 2 234 milj. euroa, mikä on 903 milj. euroa vuoden 2023 varsinaista talousarviota vähemmän. Eroa selittää ennen kaikkea edellä mainittu rahapelitoiminnan tuottojen siirtyminen osaksi korkotuloja ja voitontuloutuksia. Suomen Pankista annetun lain mukaan Suomen Pankki tulouttaa valtiolle 50 % edellisen vuoden tuloksesta. Pankkivaltuusto voi päättää tätä suuremman osuuden tulouttamisesta. Tilikaudelta 2022 Suomen Pankin tulos oli 0 euroa, minkä vuoksi tilitettävää ei syntynyt. Vuodelle 2024 oletetaan tuloutukseksi 10 milj. euroa. Valtion liikelaitosten voitontuloutukseksi arvioidaan 145 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 110 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen 35 milj. euroa.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 87,9 mrd. euroa, joka on 6,5 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2023 verrattuna selittävät suurimpina tekijöinä mm. vuoden 2024 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,7 mrd. euroa), korkomenot (1,6 mrd. euroa) sekä muutokset hyvinvointialueiden valtion rahoituksessa. Hyvinvointialueille kohdennetaan vuodelle 2024 rahoitusta 3,4 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa, minkä lisäksi tehdään lakisääteinen indeksitarkistus. Hyvinvointialueiden rahoituksen kasvua selittää mm. se, että vuoden 2023 rahoituksesta 1,9 mrd. euroa maksettiin jo joulukuussa 2022, mikä pienentää vuoden 2023 vertailulukua.

Vuonna 2024 budjettitalouden määrärahatasoa nostavat jossain määrin myös lisäpanostukset T&K-toimintaan sekä pääministeri Orpon hallitusohjelmassa linjatut pysyvät menolisäykset mm. perusopetukseen, lapsiperheiden tukemiseen sekä poliisitoimen ja puolustusvoimien resursseihin. Toisaalta menotasoa alentavat hallitusohjelman mukaiset uudistukset ja menosäästöt.

Vuonna 2024 menot ovat n. 400 milj. euroa pienemmät kuin keväällä 2023 laaditussa kehyspäätöksessä. Vähennys aiheutuu pääosin pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisista uudistuksista ja menosäästöistä sekä valtionvelan korkomenojen alenemisesta.

Kun huomioidaan hintojen muutos sekä vuoden 2023 hyvinvointialueiden rahoituksesta jo vuoden 2022 puolella maksettu 1,9 mrd. euron osuus, hallinnonalojen määrärahat (kaikki muut menot pl. korkomenot) kasvavat n. 1,7 % vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Määrärahat pääluokittain vuosina 2022—2024¹⁾

Tunnus	Pääluokka	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
		tilinpäätös	varsinainen		esitys	milj. €
		milj. €	talousarvio	milj. €	milj. €	
21.	Eduskunta	130	137	145	8	6
22.	Tasavallan presidentti	24	40	47	7	19
23.	Valtioneuvoston kanslia	669	240	247	7	3
24.	Ulkoministeriön hallinnonala	1 378	1 332	1 287	-46	-3
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	1 053	1 093	1 213	119	11
26.	Sisäministeriön hallinnonala	1 949	2 491	2 493	2	0

Määrärahat pääluokittain vuosina 2022—2024¹⁾

27.	Puolustusministeriön hallinnonala	4 255	6 145	6 228	83	1
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	32 841	34 145	38 103	3 958	12
29.	Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonala	7 628	7 727	8 001	274	4
30.	Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	2 955	2 665	2 649	-16	-1
31.	Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonala	3 829	3 412	3 584	172	5
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 886	3 912	4 219	306	8
33.	Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonala	15 453	16 111	16 245	134	1
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	373	357	241	-116	-32
36.	Valtionvelan korot	840	1 531	3 177	1 646	108
	Yhteensä	76 261	81 340	87 879	6 539	8

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Pääministeri Orpon hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut valtiontalouden menoja koskevaan kehysmenettelyyn. Valtiontalouden kehysjärjestelmä on keskeinen hallituksen finanssipolitiikan ohjauksen väline ja uskottavan talouspolitiikan perusta. Hallitusohjelman kirjauksia ja muita toimenpiteitä toteutetaan vaalikauden kehysten mahdollistamissa rajoissa.

Valtiontalouden kehysjärjestelmä perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan sitovaan, reaalisena vaalikauden kokonaiskehykseen, johon tehdään vuosittain vain tarvittavat hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennekorjaukset. Kehysjärjestelmä perustuu ex ante -tarkasteluun, eli se rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Kehysmenettely asettaa enimmäismäärän n. 85 prosentille valtion talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta vahvistettavan valtiontalouden menokehysten ulkopuolelle jäävät mm. suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, valtionvelan korkomenot sekä finanssisijoitukset.

Hallituksen ensimmäinen kehyspäätös, vaalikauden kehys 2024—2027, annetaan eduskunnalle 9.10.2023. Siinä valtiontalouden menokehys asetetaan hallitusohjelman periaatteita noudattaen. Hallitusohjelman mukaisia ja muita toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin, kuin se on kehysten puitteissa mahdollista.

Kevään 2023 teknisessä kehyspäätöksessä siirryttiin vuoden 2024 hinta- ja kustannustasoon lakisääteisesti ja sopimusperusteisesti indeksikorotettavien menojen osalta. Hinta- ja kustannusarviot ovat tarkentuneet tämän jälkeen, minkä johdosta vuoden 2024 kehysmenojen hintakorjausta korotetaan nettomääräisesti yhteensä 79 milj. eurolla. Hallitusohjelman mukaisesti osaan menoista kohdistetaan indeksijäädätyksiä ja -jaruja, mikä alentaa menoja tekniseen kehyspäätökseen verrattuna. Tämä vaikutus ei ole mukana 79 milj. eurossa.

Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

2024

Tarkistus kehystasoon verrattuna kevääseen 2023:

Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, hyvinvointialueiden rahoitus, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut)	-64,5
Sopimusperusteisesti indeksoitavat menot (Puolustusvoimien menojen indeksitarkistus, hävittäjähankinnan valuuttakurssimenot, valtion palkkojen sopimusratkaisu 2023—2025)	143,1
Yhteensä	78,6

Kehystasossa otetaan lisäksi huomioon kehyksen rakenteellisia muutoksia, nostavat vuoden 2024 kehystasoa 33 milj. euroa. Kevään 2023 teknisen kehyspäätöksen jälkeen tehdyt rakennemuutokset on eritelty tarkemmin seuraavassa taulukossa.

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2024	2025	2026	2027
----------	------	------	------	------	------

LTAE II**2023**

27.10.01	Ukrainalle annettava tuki. Kehyksen ulkopuolista menoa kehysäännön mukaisesti.	16,8	62,0	106,1	142,0
27.10.18	Ajoitusmuutos PVKEH 2021 -maksatuksissa.	2,2	-1,1	-1,3	9,7
27.10.19	Ajoitusmuutos monitoimihävittäjien hankinnan maksatuksissa.	16,2			

TAE**2024,****JTS****2024—****2027**

28.89.30	Tekninen muutos. Kehyksen piiriin siirretyt VAR- ja Makera-avustukset vähennetään kehystasosta, jotta jakamattomaan varaukseen ei jää ylimääräistä tilaa.	-81,3	-61,3	-61,3	-61,3
28.89.30	Tekninen muutos. Kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja kustannusten tasaus vuoden 2023 osalta	-31,4	-31,4		
28.89.30	Tekninen muutos. Vähennys liittyen kuntien verotuskustannusten alenemiseen sote-uudistuksen yhteydessä.	-94,0	-94,0	-62,0	-62,0
28.89.31	Tekninen muutos. Kuntien verotuloista tehtävän siirron tarkentuminen.	39,0	39,0	39,0	39,0
28.89.31	Tekninen muutos. Hyvinvointialueille v. 2023 siirtyneitä tuloja ja kustannuksia tasaava kertaerä; se osuus erästä, joka liittyy siirtoihin kunta/valtio-suhteessa.	101,7			

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2024	2025	2026	2027
28.92.66	Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenot. Kehyksen ulkopuolista menoa kehysäännön mukaisesti.	10,0	10,0	10,0	10,0
28.92.69	Ajoitusmuutos EU-maksuissa.	-300,0		30,0	270,0
32.20.40	Ajoitusmuutos TKI-tukien maksatuksissa.	-5,7			
32.20.46	Ajoitusmuutos laivanrakennuksen innovaatiotuen maksatuksissa.	4,9			
32.30.40	Ajoitusmuutos ulkorajamaakuntien kehittämiseen liittyvissä maksatuksissa.	3,2		-1,6	-1,6
35.20.04	Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (RYHTI) -hankkeeseen liittyvä uudelleenbudjetointi.	3,0			
	Hallitusohjelmaan sisältyvä investointiohjelma. Kehystasoa korotetaan menoja vastaavasti.	348,9	102,5	99,5	80,0
	Yhteensä	33,4	25,7	157,3	424,8

Jakamaton varaus

Kaikki edellä mainitut tarkistukset mukaan lukien vuoden 2024 kehystaso on 75 510 milj. euroa sisältäen 400 milj. euron lisätalousarviovarauksen.

Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 74 963 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2024 jakamaton varaus on 147 milj. euroa. Lisäksi vuodelle 2024 on kehyksessä varattu 400 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Osa budjettitalouden menoista on kehyksen ulkopuolisia. Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa linjatun kehysäännön mukaan kehyksen ulkopuolelle luokitellaan suhdanteiden mukaisesti muuttuvat menot eli työttömyysturvan, asumistuen, perustoimeentulotuen sekä palkkaturvan menot. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin siltä osin, kuin niiden perusteisiin tehdään muutoksia. Kehyksen ulkopuolelle jäävät myös mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Kehyksen ulkopuolisten menojen arvioidaan olevan v. 2024 n. 12,9 mrd. euroa, joka on n. 0,8 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Yleisen korkotason nousun myötä velanhoitomenojen arvioidaan olevan v. 2024 n. 3,2 mrd. euroa, joka on 1,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Korkojen nousun vaikutus välittyy valtion velanhoitomenoihin viiveellä. Edellisen vaalikauden veroperustemuutosten kompensatiot kunnille siirretään teknisesti vaalikauden vaihteessa kehyksen ulkopuolelta kehykseen kuuluviksi, mikä pienentää kehyksen ulkopuolisia menoja n. 0,3 mrd. eurolla. Lisäksi kehyksen ulkopuolisista menoista alenevat mm. finanssisijoitukset sekä työttömyyteen liittyvät menot.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, mrd. euroa

	2023 TA	2024 TAE
Suhdanneluonteiset menot	4,9	4,7
Veroperustemuutosten kompensatit kunnille	0,3	0,0
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1,4	1,4
Korkomenot	1,5	3,2
Finanssisijoitukset	0,5	0,2
Tekniset läpivirtauserät	0,3	0,4
Arvonlisäveromäärärahat	2,0	1,8
Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon	0,6	0,6
EU-elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot	0,6	0,5
Yhteensä	12,1	12,9

5.2. Määrärahat hallinnonaloittain**Hallitusohjelman mukaiset säästöt ja määrärahalisäykset**

Hallitusohjelma (liite B) sisältää toimet, joilla tavoitellaan nettomääräisesti 4 mrd. euron julkisen talouden sopeutusta vuoden 2027 tasolla. Kokonaisuus sisältää säästöjen lisäksi menolisäyksiä, sekä myös tuloja lisääviä toimia.

Talousarvioesityksessä on huomioitu hallitusohjelman em. liitteessä linjatut säästöt ja menolisäykset siltä osin kun vaikutus kohdentuu valtion budjettitalouteen. Joiltain osin toimenpiteiden vaikutusarviot ovat tarkentuneet hallitusohjelman valmistumisen jälkeen, ja myös kohdentumisen eri julkisen talouden sektoreiden välillä on täsmentynyt. Arviot tulevat budjetti- ja kehysvalmistelun sekä hallituksen esitysten valmistelun myötä edelleen tarkentumaan, mutta hallitus on sitoutunut hallitusohjelman liitteessä linjattuun toimenpidekokonaisuuteen.

Edellä mainitut hallitusohjelman menolinjaukset tuottavat nettomääräisesti n. 0,8 mrd. euron säästövaikutuksen valtion budjettitalouteen v. 2024. Toimia kuvataan tarkemmin jäljempänä hallinnonaloittain.

Indeksisidonnaiset kokonaisuudet sisältävät indeksikorotusten jäädytyksiä sekä niiden tekemistä osittaisina. Kansaneläkeindeksiin tai kuluttajahintaindeksiin sidottuihin etuuksiin (pl. toimeentulotuki, eläkkeet, rintamalisät, vammaisetuudet, lääkkeiden vuosiomavastuu, elatustuki) ei tehdä indeksikorotuksia vuosina 2024—2027. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään vuosina 2024—2027 yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö, kuten myös valtion rahoitukseen evankelis-luterilaiselle kirkolle sekä avustuksiin kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan.

Hallitusohjelman mukaiset valtion budjettitalouden määrärahasäästöt ja -lisäykset (netto) vuonna 2024, milj. euroa

(- = määrärahasäästöä, + = määrärahalisäystä)	
Koulutus ja osaaminen	9
Sosiaali- ja terveyspalvelut	-141
Sosiaaliturva ja -etuudet	-212
Indeksisidonnaiset kokonaisuudet	-195
Maa- ja metsätalous, ympäristö	-13
Elinkeinoelämä, liikenne ja asuminen	-209
Maanpuolustus, yleinen turvallisuus, maahanmuutto ja kehitysyhteistyö	-19
Hallinto	-10
Yhteensä	-792

Hallitusohjelmaan sisältyvä investointiohjelma

Hallitusohjelma sisältää 4 mrd. euron kertaluonteisten investointien kokonaisuuden, joka rahoitetaan valtion omaisuustuloilla, purkamalla valtio-omisteisten listaamattomien yhtiöiden ylipääomituksia sekä tekemällä tuloutuksia Valtion asuntorahastosta rahaston nykytasoista toimintaa vaarantamatta. Investointiohjelman mukaisia menoja sisällytetään talousarvioesityksiin ja huomioidaan julkisen talouden suunnitelmissa varmistettujen tulojen mahdollistamissa rajoissa.

Hallitusohjelman mukaiseen investointiohjelmaan ehdotetaan talousarvioesityksessä yhteensä 690 milj. euroa määrärahoina ja valtuuksina. Tästä vuodelle 2024 kohdentuvat määrärahat ovat 349 milj. euroa.

Investointiohjelman puitteissa perusväylänpitoon, korjausvelan purkamiseen, ehdotetaan 250 milj. euron lisäystä vuodelle 2024. Lisäksi liikenteen kehittämishankkeisiin ehdotetaan 347 milj. euron valtuuksia, joista aiheutuu 15,5 milj. euron määrärahatarve v. 2024. Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen -hankeen valtuutta ehdotetaan korotettavan 110 milj. eurolla. Uusina hankkeina aloitetaan Tampereen henkilöratapiha -hanke (163 milj. euroa), Tornio—Kolari -radan sähköistyksen suunnittelu (7,5 milj. euroa), Pietarsaaren satamatie (kt68 välillä Edsevö—Pietarsaari, 7,5 milj. euroa), vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa -hanke (14 milj. euroa), vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä, Jyväskylä -hanke (7 milj. euroa) ja vt 9 Lievestuoreen kohta (30 milj. euroa). Suunnitteluhankkeisiin Suupohjan rata ja Savonrata osoitetaan yhteensä 8 milj. euron valtuudet. Kehittämishankkeista aiheutuu 228,5 milj. euron lisämäärärahatarve vuosille 2025—2027 ja 102 milj. euroa seuraavalle vaalikaudelle.

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa investointiohjelmaan kohdennetaan yhteensä 81,3 milj. euroa v. 2024. Tästä 65,3 milj. euroa ehdotetaan käytettäväksi lääkärin vastaanottopalkkioiden Kela-korvauksen korottamiseen, 4 milj. euroa sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatio-ohjelmaan, 2 milj. euroa kansalliseen terveyden- ja hyvinvoinnin ohjelmaan, 3,5 milj. euroa hyvän työn ohjelmaan ja 6,5 milj. euroa ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemiseen.

Puhtaan energian Suomen kärkihankkeen kokonaisuudesta osoitetaan 10 milj. euron valtuus julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistämiseen. Hyvinvointi-

alueiden ohjauksen vahvistamiseen osoitetaan 1,5 milj. euroa vuodelle 2024. Palokin koskien pajojen purun suunnitteluun kohdennetaan 0,45 milj. euroa.

Talousarvioesitykseen sisältyvät elpymis- ja palautumissuunnitelman investoinnit ml. REPowerEU

Suomen lopullinen saanto EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksista ilmoitettiin kesäkuussa 2022. Suomen osuus avustuksista pieneni 1,823 mrd. euroon, koska Suomen talous oli kehittynyt ennustettua paremmin. Suomen kestävän kasvun ministeriyöryhmä linjasi kesäkuussa 2022, miten Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaa päivitetään muutoksen vuoksi. Valtioneuvosto hyväksyi Suomen päivitetyn elpymis- ja palautumissuunnitelman 26.1.2023 ja EU:n talous- ja rahoitusasioiden neuvosto hyväksyi sen 14.3.2023. Elpymis- ja palautumissuunnitelma (RRP) on osa Suomen kestävän kasvun ohjelmaa, jolla vauhditetaan uudistuksia ja investointeja.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman avustukset ajoittuvat etenkin vuosille 2022—2024. Talousarvioesitykseen sisältyy 462 milj. euroa elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyviä menoja. Aiemmin suunniteltuun verrattuna menojen ajoitusta on myöhennetty.

Maksatukset EU:sta Suomen valtiolle tulevat perustumaan kansallisen suunnitelman etenemiseen ja siinä esitettyjen välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseen. Tuloarvio EU:lta saatavien maksatusten osalta on 703 milj. euroa v. 2024.

EU:n asetusmuutos REPowerEU-suunnitelmasta, jonka tavoitteena on lopettaa EU:n riippuvuus Venäjältä peräisin olevista fossiilisista polttoaineista ja nopeuttaa vihreää siirtymää, tuli voimaan helmikuussa 2023. REPowerEU on osa elpymis- ja palautumistukivälinettä. Suomella on käytettävissä olevaa ei-takaisin-maksettavaa lisärahoitustukea 113 milj. euroa, minkä lisäksi Brexit-mukautusvarauksesta on siirretty 14 milj. euroa, eli Suomella on käytettävissä yhteensä 127 milj. euroa. REPowerEU-varat on päätetty kohdentaa 1) ympäristöluvituksen vauhdittamiseen valtion aluehallintouudistuksen kanssa yhteensopivalla tavalla (n. 32 milj. euroa) ja 2) puhtaan energian ja materiaalivirtojen T&K-rahoitukseen ja pilotointiin (n. 40 milj. euroa) sekä 3) puhtaan siirtymän investointeihin (n. 55 milj. euroa).

Vuoden 2024 talousarvioesitykseen sisältyy n. 35 milj. euroa REPowerEU-ohjelmaan liittyviä menoja. Tuloarvio EU:lta saatavien maksatusten osalta on 42 milj. euroa v. 2024.

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston kanslian pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 247,1 milj. euroa, joka on 6,6 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Muutos edelliseen vuoteen johtuu pääosin hallitusohjelmaperusteisista muutoksista.

Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotetaan 158,7 milj. euroa, jossa on lisäystä 5,5 milj. euroa vuoteen 2023 nähden. Lisäyksestä 1,5 milj. euroa johtuu Nato-jäsenyydestä aiheutuvista kustannusvaikutuksista, 1,3 milj. euroa valtioneuvoston toimitilojen Korttelit 1 ja 2 -hankkeen kustannuksista, 0,2 milj. euroa Säätytalon peruskorjauksesta aiheutuvista kalustohankinnoista sekä 0,4 milj. euroa tutkimus- ja innovaationeuvoston sihteeristön vahvistamisesta. Lisäksi ehdotetaan 1,4 milj. euroa valtioneuvoston konesalin palvelinkapasiteetin elinkaaripäivitykseen,

0,6 milj. euroa Valtorin hinnoittelumuutoksiin ja 0,4 milj. euroa ulkomaanedustustojen tietoliikennekapasiteettien kasvattamiseen. Pilvipalveluiden käyttöönottoon liittyvään hankekokonaisuuteen ehdotetaan 1,7 milj. euroa ja valtioneuvoston perustietotekniikan yhtenäistämiseen 3,4 milj. euroa.

Ministereiden, valtiosihteereiden ja erityisavustajien sihteerit kootaan valtioneuvoston kansliaan tavoitteena joustava resurssien käyttö sekä yhtenäiset palvelut.

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpanoon ehdotetaan 2 milj. euroa ja saamelaiden totuus- ja sovintoprosessin edistämiseen 1,4 milj. euroa. Kuu-rojen totuus- ja sovintoprosessin psykososiaaliseen tukeen ehdotetaan 0,5 milj. euroa.

EU-rekrytointien edistämiseen ehdotetaan 1,5 milj. euron lisäystä ja Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle 0,2 milj. euroa osallistujavaltioiden määrän kasvun johdosta.

Hallitusohjelman mukaisesti lakkautetaan valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan rahoitus (VNTEAS). Puoluetukea alennetaan hallitusohjelman mukaisesti 1,1 milj. eurolla.

Ulkoministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 1,3 mrd. euroa. Vähennystä vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon on 46 milj. euroa. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 22 %, kriisinhallinnan 6 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 60 % ja muiden menojen 12 %.

Ulkoasiainhallinto

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 258 milj. euroa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Tiivis yhteistyö kumppanimaiden kanssa, hyvät kahdenväliset suhteet sekä monenkeskisen kansainvälisen oikeuden kunnioittaminen ja vahvistaminen ovat Suomen kansainvälisten suhteiden kulmakiviä. Euroopan unioni ja puolustusliitto Nato muodostavat Suomen ulkopolitiikan yhteistyövaraisen ytimen.

Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon sekä tehokkaaseen kahden- ja monenväliseen diplomatiaan ja viestintään. Ulkoasiainhallinto huolehtii Suomen elintärkeistä kansainvälisistä yhteyksistä ja lakisääteisistä konsulipalveluista. Hallinnonalan maahantulopalveluilla edistetään työperäistä ja estetään laitonta maahanmuuttoa.

Suomi toimii Itämeren maiden neuvoston (CBSS) puheenjohtajana v. 2023—2024 ja valmistautuu Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) puheenjohtajuuteen v. 2025. Lisäksi Suomi toimii Yhdistyneitten kansakuntien (YK) ihmisoikeusneuvostossa v. 2022—2024.

Kriisinhallinta

Ulkoministeriön hallinnonalana osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen menoista on 53,1 milj. euroa, joka 2,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 19,2 milj. euroa, joka vastaa v. 2023 varsinaisen talousarvion tasoa. Sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstö arvioidaan v. 2024 olevan n. 400 henkilötyövuotta ja siviilikriisinhallintaan arvioidaan palkattavan v. 2024 n. 140 asiantuntijaa.

Rauhanvälitykseen ehdotetaan 3,9 milj. euroa, joka on 1,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Suomi tukee rauhanvälitykseen liittyviä vuoropuheluprosesseja, edistää käynnissä olevien konfliktien ratkaisua sekä vahvistaa rauhanvälitystoimintaa ja rauhanvälityskapasiteettia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 1,2 mrd. euroa. Varsinaisen kehitysyhteistyön ehdotetaan myönnettäväksi 629 milj. euroa ja 464 milj. euron sitoumusvaltuuksia, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2024 jälkeisille vuosille. Osana hallitusohjelman mukaisia talouden tasapainottamistoimia ulkoministeriön hallinnoimaan varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahaan tehdään v. 2024 yhteensä 118 milj. euron vähennys, josta 38 milj. euroa siirretään uudelle Tuki Ukrainalle -momentille. Kehittyvien maiden tukemista laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella ehdotetaan jatkettavaksi 70 milj. eurolla, missä on huomioitu hallitusohjelman mukainen 60 milj. euron vähennys. Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Tuki Ukrainalle -momentille ehdotetaan yhteensä 58 milj. euroa sekä 40 milj. euroa sitoumisvaltuuksia. Finnfundin pääoman korottamiseen ehdotetaan 10 milj. euroa.

Valtion arvioidaan kohdistavan kehitysyhteistyöhön noin 0,41 % bruttokansantulosta v. 2024.

Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin ehdotetaan n. 150 milj. euroa. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön ehdotetaan 1,6 milj. euroa, missä on vähennystä 1,4 milj. euroa v. 2023 varsinaiseen talousarvioon osana talouden sopeuttamistoimia. Suomen valmistautumiseen v. 2025 Etyj-puheenjohtajuuteen ehdotetaan toimintamenolisäysten kanssa yhteensä 4,3 milj. euroa.

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1,2 mrd. euroa, joka on 119 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista virastojen toimintamenojen osuus on n. 79 %. Määrärahoista tuomioistuimien osuus on 29 %, rangaistusten täytäntöönpanon 24 %, oikeuspalvelujen 14 %, ministeriön ja hallinnon 15 %, maksuhäiriöiden, ulosoton ja konkurssivalvonnan 9 %, syyttäjien 5 % ja vaalimenojen 4 %.

Hallitusohjelman toteuttamiseksi ehdotetaan 1 milj. euroa rikollisuuden ennaltaehkäisyyn ja kehittämistoimiin ja 1 milj. euroa kriminaalipolitiikan kiristysten valmisteluun sekä 5 milj. euroa

Rikosseuraamuslaitokselle vankilahankkeiden suunnitteluun ja vankiloiden turvatekniikan päivittämiseen. Oikeudenhoidon resurssien vahvistamiseksi ehdotetaan oikeudenhoidon selonteossa todetun rahoitusvajeen korjaamiseen 30 milj. euroa jakautuen oikeusministeriön hallinnonalan viranomaisille.

Vaalien toimittamiseen ehdotetaan n. 23 milj. euron lisäystä. Vuonna 2024 toimitetaan presidentinvaali ja europarlamenttivaalit.

Sisäministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäministeriön pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä n. 2,5 mrd. euroa, mikä on n. 2 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen (ml. Suojelupoliisi) osuus on 41 %, rajavartiolaitoksen 21 %, pelastustoimen ja Häätäkeskuslaitoksen 4 %, maahanmuuton 21 % sekä hallinnon 14 %.

Poliisitoimi

Poliisitoimeen ehdotetaan yhteensä n. 1,0 mrd. euroa, mikä on n. 93 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Poliisille esitettävästä 78 milj. euron lisäyksestä 32 milj. euroa perustuu kevään teknisessä kehyspäätyöksessä tehtyyn lisäykseen poliisin toiminnan tason säilyttämiseksi. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti poliisille ehdotetaan 17,5 milj. euron lisäystä poliisitehtävissä toimivien määrän nostamiseksi 8 000 henkilötyövuoden tasolle vaalikauden loppuun mennessä. Poliisille turvataan kyky rekrytoida tarvittava määrä poliisitoimintaa tukevia erityisosaajia, kuten kyber- ja talousasiantuntijoita sekä tutkintasihteereitä. Poliisikoulutuksen pääsyaatimuksia ei kuitenkaan alenneta. Ruotsinkielinen poliisikoulutus turvataan. Nuorisirikollisuuden ehkäisyyn ja torjuntaan panostetaan 5 milj. euron lisäyksellä. Poliisin erityistoimintayksikön (Karhu) toimintavalmiutta kehitetään. Hallitusohjelman tavoitteena on Suojelupoliisin toimintakyvyn ja riittävän rahoituksen turvaaminen.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yhteensä 513 milj. euroa, mikä on 117 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on heijastunut voimakkaasti Suomen turvallisuusympäristöön. Rajavartiolaitos on osa Suomen puolustusjärjestelmää ja eurooppalaista raja- ja merivartiostoa. Hallitusohjelmassa todetaan, että Suomen rajaturvallisuus, Rajavartiolaitoksen riittävät resurssit, kalusto ja teknologia varmistetaan. Rajavarti-jamäärän lisäämiseen esitetään 1,5 milj. euroa.

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Pelastustoimen, Pelastusopiston ja Häätäkeskuslaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 105 milj. euroa, mikä on 4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Hallitusohjelmassa todetaan, että laadukkaat pelastustoimen palvelut turvataan koko maassa, tarvittavat toimet pelastajapulan korjaamiseksi selvitetään ja toimeenpannaan, pelastusalan veto- ja pitovoimasta huolehditaan, pelastajien koulutusmäärää lisätään ja pelastajakoulutusta kehitetään. Häätäkeskuslaitoksen resurssit varmistetaan ja sen toimintaa kehitetään. Mahdollisuudet huolehtia Erica-tietojärjestelmän ylläpidosta ja kehittämisestä turvataan. Väestönsuojelua vahvistetaan

mm. uudistamalla väestönsuojeluun -varautumista koskeva sääntely ja kehittämällä väestönsuojelutyön organisointia. Pelastajakoulutuksen määrän lisäämiseksi ehdotetaan 3,5 milj. euron lisäystä, joka jakaantuu Pelastusopiston sekä Helsingin pelastuskoulun kesken.

Pelastustoimen järjestämisestä vastaavien hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Maahanmuutto

Maahanmuuttohallintoon ehdotetaan n. 512 milj. euroa. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon sekä vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettaviin tukiin ehdotetaan n. 408 milj. euroa. Lisäyksessä on huomioitu maahanmuuton päivitetyt oletamat. Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan 101 milj. euroa, mikä on 36 milj. enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan 21 milj. euron lisäystä käsittelyaikojen lyhentämiseksi automatisaatiota lisäämällä, 3 milj. euron lisäystä kansainvälisen suojelun väliaikaistamiseksi ja lupien pituuden lyhentämiseksi, 5,5 milj. euron lisäystä säilöönoton pidentämiseksi ja mahdollistamiseksi, sekä 6,8 milj. euroa työperäisten lupien jälkivalvontaan ja automatisaation lisäämiseen. Vapaaehtoisen paluun ja maastapoistumisen paketin toimeenpanoon ehdotetaan 2 milj. euron lisäystä. Pakolaiskiintiö lasketaan hallitusohjelman mukaisesti 500 henkilön tasolle.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 6,2 mrd. euroa, joka on n. 83 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Ukrainaan toimitetun puolustusmateriaalin korvaushankinnat lisäävät hallinnonalan menoja 259 milj. euroa. Muilta osin menoja lisäävät indeksi- ja kustannustasotarkistukset 225 milj. eurolla, valtion sopimusratkaisuun perustuvat palkkausten tarkistukset 51 milj. eurolla, hallitusohjelman mukainen 50 milj. euron lisäys Puolustusvoimien tarpeisiin sekä Puolustusvoimien Nato-jäsenyyden menot 10,9 milj. eurolla.

Merkittävimmät hallinnonalan menoja vähentävät tekijät ovat sotilaallisen toimintaympäristön muutoksen edellyttämän puolustusmateriaalihankintojen korotuksen tason lasku noin 323 milj. eurolla sekä F-35-hankinnan ennakoituun valuuttakurssitappion pienentyminen noin 139 milj. eurolla edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäksi hallinnonalan arvonlisäveromenojen tarve vähenee 197 milj. euroa, josta merkittävin osuus aiheutuu laskentatavan muutoksesta, jolla pyritään lähemmäksi arvonlisäveromenojen todennäköistä käyttöä.

Puolustusvoimien toimintamenoihin (pl. palkkausmenot), puolustusmateriaalihankintoihin sekä sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin on tehty vakiintuneen käytännön mukaisesti 1,5 % ennakkollinen kustannustasotarkistus. Vastaava ennakkollinen 1,5 % kustannustasotarkistus on tehty myös momentille 27.10.19 (Monitoimihävittäjien hankinta). Sotilaallisen maanpuolustuksen osuus pääluokan määrärahoista on 87 %, josta materiaaliseen valmiuteen laskettavia menoja on 48 % (pl. F-35 ja Laivue 2020) ja kiinteitä henkilöstömenoja 23 %. Puolustuspolitiikan ja hallinnon (sisältäen arvonlisäveromenot) osuus pääluokan menoista on 12 % ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen osuus on 1 %.

Vuoden 2024 talousarvioesityksen mukaisista uusista ja aiemmin myönnettyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä 2,7 mrd. euroa v. 2024 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina yhteensä 10 mrd. euroa (ml. F-35 ja Laivue 2020).

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan lähes 2,4 mrd. euroa, joka on 237 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksia toimintamäärärahoihin aiheuttavat mm. toimintaympäristön muutoksesta johtuvan tasokorotuksen nousu, hinta- ja kustannustasotarkistukset, hallitusohjelman mukainen lisäys Puolustusvoimien tarpeisiin ja Puolustusvoimien Nato-jäsenyyden menot.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja n. 1,5 mrd. euroa, joka on 57 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksia puolustusmateriaalihankintojen määrärahoihin aiheuttavat lähinnä sotilaallisen toimintaympäristön muutoksen edellyttämän puolustusmateriaalihankintojen korotuksen tason lasku, Ukrainaan toimitetun puolustusmateriaalin korvaushankinnat sekä lisätalousarvioihin sisältyneet menoajoitusmuutokset.

Monitoimihävittäjien hankintaa varten ehdotetaan määrärahoja n. 1,5 mrd. euroa, josta 1 155 milj. euroa on HX 2021 -tilausvaltuuden vuoden 2024 suunniteltua maksuosuutta ja 106 milj. euroa ennakollista kustannustasotarkistusta varautumisena tuleviin indeksimenoihin, 132 milj. euroa varautumista mahdollisiin valuuttakurssitappioihin sekä 109 milj. euroa monitoimihävittäjien hankinnan muuta rahoitusta.

Talousarvioesitys sisältää kaksi uutta tilausvaltuutta. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan 116,9 milj. euron suuruista Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen 2024 -tilausvaltuutta, jonka menot ajoittuvat vuosille 2024—2028. Tilausvaltuudella kehitetään muun muassa logistiikkajärjestelmän suorituskykyä sekä merivoimien raivaamiskykyä ja vedenalaista valvontaa. Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 146 milj. euron tilausvaltuutta, jolla hankitaan lähinnä järjestelmien kunnossapitoon liittyviä huolto- ja ylläpitopalveluja sekä pitkän toimitusajan varaosia vuosina 2024—2028.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 66,1 milj. euroa, joka on 2,1 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu kustannustasotarkistusten ohella pääosin operaatioiden välisistä rahoitusmuutoksista. Suurimpina operaatioalueina säilyvät Libanon ja Irak. Kriisinhallintaa käsitellään lisäksi ulkoasiainministeriön hallinnonalan yleisperusteluissa kohdassa kriisinhallinta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 38,1 mrd. euroa, joka 4,0 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu etenkin hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoituksen kasvusta. Hallinnonalan määrärahoista hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoituksen osuus on 64 %, kuntien tukemisen osuus 9 %, valtion maksamien eläkkeiden ja korvausten

15,5 %, EU:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen maksuosuuksien 6,8 %, energiaverotuen 0,2 % ja Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavien maksujen 0,8 %. Pääluokan määrärahoista vi-rastojen toimintamenojen osuus on 2,6 % ja hallinnonalan arvonlisäveromenot 0,5 %.

Verotus ja tulli

Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 676 milj. euroa. Menoihin sisäl-tyy 43 milj. euroa kansallisen tulorekisterin toimintamenoja ja positiivisen luottotietorekisterin rakentamisen menoja. Tullin toimintamenoihin sisältyy myös 11 milj. euroa tulliselvitysjärjestel-män kokonaisuudistukseen.

Lisäksi takaisin maksettaviin veroihin, verotukseen liittyviin korkomenoihin sekä autoveron vientipalautukseen ehdotetaan 35 milj. euroa.

Palvelut valtioyhteisölle

Palveluihin valtioyhteisölle ehdotetaan 65 milj. euroa. Määrärahat sisältävät Valtiokonttorin, Pal-keiden ja Valtorin toimintamenot sekä Valtorin investointimenot. Pääosa palveluista rahoitetaan omakustannushintaisena maksullisena toimintana. Tämän lisäksi Valtiokonttori tuottaa valtion keskitettyjä palveluita mm. varainhankinnan ja keskuskirjanpidon osalta. Senaatti-konsernin lii-kelaitosten investointivaltuuden enimmäismääräksi ehdotetaan 750 milj. euroa investointien pai-nottuessa valtion tehtävien kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehok-kuutta kasvattavaan ja viranomaisten toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen.

Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Tilastotoimeen, valtion taloudelliseen tutkimukseen ja rekisterihallintoon ehdotetaan yhteensä 130 milj. euroa. Summa sisältää Tilastokeskuksen toimintamenot 54 milj. euroa, Valtion talou-dellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot 4,6 milj. euroa sekä Digi- ja väestötietoviraston (DVV) toimintamenot 63 milj. euroa. Sähköisen tunnistautumisen menoihin ehdotetaan 8 milj. euroa.

Valtion alue- ja paikallishallinto

Alue- ja paikallishallinnon määrärahat koostuvat enimmäkseen aluehallintovirastojen toiminta-menoista, joihin ehdotetaan 70 milj. euroa. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden ke-hittämiseen ehdotetaan lisäyksenä 1 milj. euroa valtakunnallisen monialaisen viraston perustami-sen valmisteluun osana REPowerEU-määrärahaa.

Valtion eläkemenot ja korvaukset

Valtion maksamiin eläkkeisiin ja eläkkeisiin liittyviin menoihin ehdotetaan 6,0 mrd. euroa, joka on 286 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Kasvu aiheutuu pää-osiin eläkkeiden indeksikorotusten vaikutuksista. Lisäksi Valtiokonttorin maksamiin vahingon-korvauksiin ml. valtion matkavahinkoturvan menoihin ehdotetaan 40 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden ja kuntien peruspalvelujen rahoitus

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen valtion rahoitukseen ehdotetaan 24,7 mrd. euroa. Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 2,5 mrd. euroa ja kuntien veromenetysten korvauksiin 0,9 mrd. euroa. Kuntataloutta, valtion tukea kunnille ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään yleisperustelujen luvussa 10.

Maksut Euroopan unionille

Euroopan unionille suoritettaviin Suomen maksusuuksiin ehdotetaan 2,3 mrd. euroa, joka on 212 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Vuosi 2024 on EU:n rahoituskehyskauden 2021—2027 neljäs varainhoitovuosi. Ehdotettu määräraha perustuu komission esitykseen Euroopan unionin monivuotisen rahoituskehysten maksukaton tasosta vuodelle 2024.

Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Suomen osuuteen Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenoista ehdotetaan 10 milj. euron arviomäärärahaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 8,0 mrd. euroa, joka on n. 274 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoista n. 10 % osoitetaan varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen, n. 18 % toisen asteen koulutukseen, n. 46 % korkeakoulutukseen ja tutkimukseen, n. 11 % opintotukeen, n. 7 % taiteeseen ja kulttuuriin sekä n. 3 % liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön.

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan momenttirakenteeseen ehdotetaan muutoksia siten, että tiede- ja taidelaitosten toimintamenomomentit esitetään siirrettäväksi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastojen toimintamenot kokoavaan luokkaan 29.01. uusiksi momenteiksi (29.01.05.—14.). Lisäksi aiemmat tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön edistämiseen tarkoitetut rahapelitoiminnan tuoton määrärahat on purettu useille eri momenteille.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Hallitusohjelman mukaisesti varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoitus vakiinnutetaan ja siihen esitetään 65,2 milj. euroa jaettavaksi avustuksina v. 2024, koska laadukas varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus edistävät oppimisen edellytyksiä ja lisäävät kouluksellista tasa-arvoa.

Vapaaseen sivistystyöhön esitetään 168,4 milj. euroa. Ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tarjontaa vahvistetaan. Vapaalla sivistystyöllä on tärkeä merkitys harrastamisessa ja osaamisen kasvattamisessa.

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Oppimisen tukea ja opinto-ohjausta vahvistetaan ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa. Vuodelle 2024 ehdotetaan 10 milj. euroa nivelvaiheesta toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ulottuvan selkeän ja saumattoman oppimisen tuen järjestelmän kehittämiseen ja käyttöönottoon. Tavoitteena on sujuvoittaa nivelvaiheen koulutusvalintoja, vähentää koulutuksen keskeyttämistä, parantaa opiskelijoiden edellytyksiä tutkinnon suorittamiseen ja vahvistaa opiskelijoiden hyvinvointia.

Aiempien päätösten mukaisesti ehdotetaan oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen toimeenpanoon kohdennettavaksi yhteensä 92 milj. euroa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjille. Niin ikään aiempiin päätöksiin perustuen ehdotetaan 16,5 milj. euroa hoitajamitoituksen muutokseen varautumiseksi uusien lähihoitajien koulutukseen ja 5 milj. euroa oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamisen kokeiluun.

Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Korkeakoulujen perusrahoitusta ehdotetaan lisättäväksi kustannustason nousua vastaavasti 152 milj. eurolla. Vuodelle 2024 ehdotetaan 40 milj. euroa tutkijankoulutuspilottiin ja 11,7 milj. euroa korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisäämiseen.

Julkista taloutta vahvistavina toimina yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen koulutustarjonnan säädelyjä enimmäismaksuja ja EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvoimien vähimmäismäärää nostetaan. Vastaavasti vähennetään korkeakoulujen valtionrahoitusta. Lisäksi ammattikorkeakoulujen valtionrahoituksesta vähennetään vuodesta 2024 alkaen 12 milj. euroa sote-harjoittelukorvausten siirtona.

Suomen Akatemialle ehdotetaan tutkimushankevaluudeksi yhteensä 460,2 milj. euroa, joka on 33 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisärahoituksesta suunnataan lippulainoihin 40 milj. euroa, tutkitun tiedon vaikuttavuuteen 10 milj. euroa ja kansalliseen tutkimusinfrastruktuuriin 5 milj. euroa.

Opintotuki

Opintotukeen ehdotetaan 870 milj. euroa, joka on n. 120 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Nousu johtuu erityisesti opintolainojen takausvastuusuuritusten määrän kasvusta sekä koulumatkatukimenojen kasvusta. Opintorahan indeksikorotus jäädytetään vuosille 2024—2027 hallitusohjelman mukaisesti.

Taide ja kulttuuri

Kulttuuri- ja taidepolitiikan toimilla luodaan edellytyksiä luovuudelle, hyvinvoinnille ja talouden kasvulle sekä vahvistetaan yhteiskunnan kestävyyttä.

Arkkitehtuuri- ja designmuseon hankevalmisteluun, suunnitteluun sekä toiminnan valmisteluun ja käynnistämiseen ehdotetaan 0,7 milj. euroa.

Yksityisen kopioinnin hyvityksen määräraha pysyy v. 2024 vuoden 2023 tasolla eli 11 milj. europa. E-kirjojen lainauskorvaus, 1 milj. euroa, muutetaan lakisääteiseksi ja vakinaistetaan.

Valtio on aiempien päätösten mukaisesti varautunut rahoittamaan Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanketta enintään 20 milj. eurolla, josta vuodelle 2024 kohdistuu 2,8 milj. euroa.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimen määrärahoihin ehdotetaan 165 milj. euroa, joka on 10,2 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Liikuntaa ja huippu-urheilua edistetään hallitusohjelman mukaisesti kiinnittäen erityistä huomiota tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja vastuullisuuden vahvistamiseen. Väestön liikunnallisuuden edistämiseksi hallitus käynnistää poikkiallinnollisen valtioneuvostojohtoisen Suomi Liikkeelle -ohjelmakokonaisuuden, jossa tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä.

Nuorisotyö

Nuorisotyön määrärahoihin ehdotetaan 73,7 milj. euroa, joka on 4 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyä toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,65 mrd. euroa, jossa on vähennystä 16,2 milj. euroa verrattuna vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon. Määrärahoissa on otettu huomioon hallitusohjelman mukaiset, hallinnonalalle kohdistetut menosopeutukset.

Hallinto ja tutkimus

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat kasvavat 4,1 milj. eurolla 144,6 milj. euroon edellisen vuoden talousarvioon verrattuna, mikä johtuu suurimmaksi osaksi palkkauksen tarkistuksista sekä REPowerEU-ohjelman T&K-rahoituksesta.

Maaseudun kehittäminen sekä maa- ja elintarviketalous

Maaseudun kehittämisen (luku 10) sekä maa- ja elintarviketalouden (luku 20) määrärahoista pääosa liittyy vuonna 2023 käynnistyneeseen Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpantoon Manner-Suomessa. Toimenpiteiden määrärahat on budjetoitu CAP-suunnitelman rahoitus-suunnitelman mukaisesti ottaen huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelman säästöt.

Maaseudun kehittämisen määrärahat kasvavat 40,0 milj. eurolla 484,8 milj. euroon. Muutos johtuu pääosin tuki- ja korvausjärjestelmien määrärahojen muutoksista sekä korkojen noususta johtuvasta maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuen kasvaneesta tarpeesta. Maaseudun kehittämisen tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalin hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestäväällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan mm. maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat vähenevät 23,7 milj. eurolla 1,77 mrd. euroon edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna, mikä johtuu pääosin turvepeltojen ilmastotoimien kertaluonteisen määrärahan päättymisestä. Luvun määrärahoihin parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestävä ja kilpailukykyistä kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Luonnonvaratalous

Luonnonvaratalouden ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien määrärahat vähenevät 41,5 milj. eurolla 195,8 milj. euroon vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vähennykset johtuvat pääosin hallitusohjelman mukaisista sopeutustoimista, METSO- ja HELMI-ohjelmien rahoituksen vähentymisestä sekä EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksen päättymisestä.

Luonnonvaratalouden muodostavat kala-, riista-, metsä- ja vesitalous sekä yleiset luonnonvarasiat. Luonnonvaratalouden tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta. Määrärahoilla turvataan huoltovarmuutta, korvataan uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä, luodaan edellytyksiä luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvalla kilpailukykyiselle yritystoiminnalle, sovitetaan yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla.

Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen

Luvun määrärahat kasvavat 4,8 milj. eurolla 53,0 milj. euroon edellisen vuoden talousarvioon verrattuna, mikä johtuu pääosin huoneistotietojärjestelmän rahoituksesta ja palkkausten tarkistuksista. Maaomaisuuteen, osakehuoneistoihin ja peruspaikkatietoihin liittyvät tehtävät ja palvelut turvaavat osaltaan omistusta ja kansallista vakuusjärjestelmää sekä palvelevat digitalisoituvan yhteiskunnan tietotarpeita. Paikantamisen perustan ylläpidolla ja kehittämisellä turvataan paikkatietojen hyödyntämistä koko yhteiskunnassa. Toimintamenot sisältävät EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelmasta rahoitettavan huoneistotietojärjestelmän toisen vaiheen kehittämisen.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokkaan ehdotetaan vuodelle 2024 yhteensä 3,6 mrd. euron määrärahaa, mikä on 172 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Pääluokan määrärahoista liikenne- ja viestintäverkkojen ylläpidon ja kehittämisen osuus on 57 % sekä liikenteen ja viestinnän palvelujen 23 %. Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ja toimialan yhteisiin menoihin käytetään 20 %.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala pyrkii luomaan nykyistä paremmat edellytykset tiedon hyödyntämiseen ja jakamiseen perustuvalla liiketoiminnalla. Tavoitteena on käyttäjien luottamuksen vahvistaminen digitaalisiin palveluihin sekä kasvattaa kyberturvaosaamista ja kyberturvariskien hallintaa.

Liikenne- ja viestintäverkot

Liikenne- ja viestintäverkkoihin ehdotetaan määrärahaa 2 038 milj. euroa, josta perusväylänpitoon käytetään 1 535 milj. euroa. Perusväylänpidossa painotetaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimia toimia sekä korjausvelan kasvun pysäyttämistä ja sen vähentämistä. Hallitusohjelman investointiohjelmasta osoitetaan korjausvelan vähentämiseen 250 milj. euron lisäys.

Väyläverkon kehittämiseen ehdotetaan 503,5 milj. euroa. Tämä pitää sisällään käynnissä olevat väylähankkeet mukaan lukien elinkaarihankkeet, uusia väyliä varten tarvittavien maa- ja vesialueiden hankinnat, liikenneväylien infra-avustukset ja yksityistieavustukset sekä avustukset kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen. Hallitusohjelman mukaisena sopeutumistoimena uusien väylähankkeiden rahoitustasoa vähennetään 100 milj. eurolla ja yksityistieavustuksia sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämisen avustuksia vähennetään 5 milj. eurolla. Hallitusohjelman investointiohjelman mukaisesti aloitetaan kahdeksan uutta väylähanketta, joille myönnetään yhteensä 237 milj. euron valtuudet. Lisäksi investointiohjelman rahoituksella tarkistetaan yhden aiemmin aloitetun hankkeen valtuutta 110 milj. eurolla.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRP) rahoitusta kohdennetaan digiratahankkeen kehitys- ja verifiointivaiheeseen 15 milj. euroa.

Liikenteen ja viestinnän palvelut

Liikenteen ja viestinnän palveluihin ehdotetaan yhteensä 835 milj. euroa. Tästä meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantamiseen käytetään 89 milj. euroa sekä avustuksiin liikenteen ja viestinnän palveluihin 29,3 milj. euroa, jossa on huomioitu 2 milj. euron lisäys merenkurkun laivareittien tukemiseen merenkulun päästökaupan saaripoikkeuksen käyttöönoton johdosta sekä 300 000 euron lisäys Ahvenanmaan huoltovarmuuskriittisen tavaraliikenteen turvaamiseksi. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan 20,4 milj. euroa, missä on huomioitu 2,5 milj. euron lisäys liikenteen kannalta välttämättömiin laiturien korjauksiin. Julkisen henkilöliikenteen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan 102,4 milj. euroa. Määrärahaa on huomioitu hallitusohjelman mukainen 13,3 milj. euron vähennys ilmastoperusteisten toimenpiteiden osalta sekä 16 milj. euron lisäys lentoliikenteen ostopalveluihin.

Hallinnon kustannukset ja Yleisradio Oy:n rahoitus

Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 230,5 milj. euroa. Valtion televisio- ja radiorahastoon siirretään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi 593,7 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 4,2 mrd. euroa, joka on 306 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista hallinnon osuus on 23 %, uudistumisen ja vähähiilisyyden 39 %, työllisyyden ja yrittäjyyden 24 %, yritysten erityisrahoituksen 5 % sekä kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen osuus 9 %

Hallinto

Hallinnon määrärahoiksi ehdotetaan 990 milj. euroa, joka on 29 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

ELY-keskusten toimintamenoihin ehdotetaan 2,75 milj. euron lisämäärärahaa lupamenettelyiden nopeuttamiseksi osana Suomen elpymis- ja palautumishjelman REPowerEU-lukua.

TE-palvelut siirtyvät kunnille 1.1.2025. TE-palvelu-uudistuksesta aiheutuviin muutuskustannuksia korvataan kunnille 34 milj. euroa. Lisäksi uudistuksen tietojärjestelmämuutuskustannuksiin osoitetaan 9,9 milj. euroa ja muihin muutuskustannuksiin 3,7 milj. euroa.

Business Finlandin toimintamenoihin ehdotetaan 1,5 milj. euron lisäystä T&K-rahoituksen myöntövaltuuksien lisäyksen vuoksi kasvavan hankemäärän käsittelyyn.

Luvat ja valvonta -palvelun jatkokehittämiseen ehdotetaan 1,5 milj. euron määrärahaa osana Suomen elpymis- ja palautumishjelman REPowerEU-lukua.

Teknologian tutkimuskeskuksen VTT Oy:n erityisavustukseen ehdotetaan 5 milj. euron valtuuslisäystä mikroelektroniikan ja kvanttiteknologian Kvanttinova-pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankintaan ja käyttöönottoon sekä 5 milj. euron valtuuslisäystä kvanttikoneen skaalaamiseen kohti 300 kubittia. Lisäksi REPowerEU-rahoitusta ehdotetaan kohdennettavaksi 9 milj. euroa VTT Oy:n valtionavustukseen ja 0,5 milj. euroa erityisavustukseen käytettäväksi puhtaan energian T&K-hankkeeseen.

Uudistuminen ja vähähiilisyys

Uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahoiksi ehdotetaan 1,6 mrd. euroa, jossa on lisäystä 182 milj. euroa vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon nähden. Määrärahatason nousuun vaikuttaa erityisesti uusiutuvan energian tuotantotuen arvion muutos.

T&K-rahoituslain tavoitteen mukaisesti valtion T&K-rahoitusta kasvatetaan tasaisesti 1,2 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemi-

sen valtuutta ehdotetaan nostettavan 529 milj. euroon, joka sisältää T&K-rahoituksen valtuuden lisäyksen 92 milj. eurolla v. 2024. Valtuutta kohdennetaan yrityksille, jotka sitoutuvat lisäämään investointeja puhdasta ja digitaalista siirtymää sekä muiden yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisua tukevaan, aiempaa riskipitoisempaan ja kunnianhimoisempaan T&K-toimintaan yhteistyössä muiden yritysten ja tutkimusorganisaatioiden kanssa. Lisäksi valtuutta kohdennetaan soveltavaan tutkimukseen tutkimusorganisaatioille, jotka yritysten kanssa yhteistyössä kehittävät murrosteknologioita sekä ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin ja tukemaan yhteiskunnallisia siirtymiä, kuten puhdasta siirtymää ja digitalisaatiota. Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan lainoihin ehdotetaan valtuuden lisäystä 10 milj. eurolla T&K-toimintaan.

EU-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille ehdotetaan 35 milj. euron määrärahaa. Rahoituksella kannustetaan korkeakouluja ja tutkimusorganisaatioita osallistumaan aiempaa laajemmin EU:n T&K-hankkeisiin.

Energiatuen valtuuteen tehdään 54,5 milj. euron lisäys puhtaan siirtymän investointeihin osana Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman REPowerEU-lukua. Toisaalta momentin kansallista valtuutusta vähennetään hallitusohjelman mukaisesti 14,1 milj. eurolla.

Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistämiseen ehdotetaan 10 milj. euron valtuutusta osana hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa.

Työllisyys ja yrittäjyys

Työllisyyden ja yrittäjyyden määrärahoiksi ehdotetaan 994 milj. euroa, mikä on 9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahaksi ehdotetaan 189 milj. euroa, joka on 32 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahataso laskee joh-tuen työllisyysmäärärahojen alentamisesta 41 milj. eurolla ja yritystoiminnan kehittämispalvelujen lakkauttamisesta.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien arviomäärärahaan ehdotetaan ohjelmakauden 2014—2020 maksatusarvioiden tarkistamiseen, REACT-EU-rahoituksesta ja ohjelmakauden 2021—2027 tarkentuneisiin laskelmiin perustuen lisäystä 31 milj. euroa. Ohjelmien myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 379 milj. euroa.

Yritysten erityisrahoitus

Yritysten erityisrahoituksen määrärahoiksi ehdotetaan 211 milj. euroa, jossa on vähennystä 8 milj. euroa vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen määrärahoiksi ehdotetaan 389 milj. euroa, joka on 95 milj. euroa enemmän vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Valtion korvauksiin kotoutumisen edistämisestä ehdotetaan 384 milj. euroa, mikä on 97 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatarve kasvaa 110 milj. eurolla johtuen tilapäistä suojelua saavista henkilöistä, joille on myönnetty kotikunta. Hallitusohjelman mukainen pakolaiskiintiön lasku 500 henkilöön vähentää määrärahatarvetta 2 milj. eurola.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan määrärahasoksi ehdotetaan 16,2 mrd. euroa, joka on n. 134 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin n. 34 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen n. 30 %, työttömyysturvaan n. 13 %, sairausvakuutukseen n. 14 %, sosiaali- ja terveydenhuollon tukemiseen n. 2 % ja avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen n. 2 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin 0,3—0,9 % pääluokan määrärahoista.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti sosiaaliturvaan tehdään useita määrärahatarvetta pienentäviä uudistuksia, joiden nettovaikutus asumistuki- ja toimeentulotukimenot huomioiden on STM:n pääluokkaan n. 234 milj. euroa vähennystä. Säästötoimenpiteinä kansaneläkeindeksiin (KEL) ja kuluttajahintoihin sidottujen etuuksien indeksikorotukset jäädytetään vaalikaudeksi pois lukien toimeentulotuki, eläkkeet, rintamalisät, vammaisetuudet, elatustuki ja lääkkeiden vuosiomavastuu. Työttömyysturvaan ja yleiseen asumistukeen toteutetaan muutoskokonaisuudet. Vuorotteluvapaaajärjestelmä ja aikuiskoulutustuki lakkautetaan 1.8.2024 alkaen. Toimeentulotuessa selkeytetään tukeen hyväksyttävien asumismenojen määrää.

Lapsiperheiden toimeentuloa parannetaan nostamalla alle kolmevuotiaiden lapsilisää, lisäämällä lapsilisien yksinhuoltajakorotusta ja korottamalla lapsilisää monilapsisille perheille.

Perhe- ja asumiskustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin ehdotetaan n. 4,8 mrd. euroa, joka on 105 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin perustoimeentulotuen tarvearvion muutoksista, lapsilisien korotuksista sekä Kelan toimintakulujen lisäyksistä.

Lapsiperheiden asemaa vahvistetaan perhepaketilla, joka sisältää 26 euron korotuksen alle 3-vuotiaiden lasten lapsilisään, lapsilisen yksinhuoltajakorotuksen noston 10 eurolla sekä 4. ja 5. lapsen lapsilisen korotuksen 10 eurolla. Näiden yhteisvaikutus on 54 milj. euroa.

Yleistä asumistukea kohdennetaan jatkossa tukea eniten tarvitseville ryhmille. Asumistuesta poistetaan ansiotulovähennys, asumistuen perusomavastuuta korotetaan ja tasoa tarkistetaan.

Myös asumistuen kuntaryhmiä yhtenäistetään. Omistusasuntoon ei saa jatkossa asumistukea. Lisäksi yleisen asumistuen ja elatustuen indeksikorotukset jäädytetään.

Toimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen selkeyttäminen vähentää määräraharavetta 7 milj. euroa.

Kelan toimintakuluihin ehdotetaan yhteensä 519,8 milj. euroa, jossa on lisäystä 6,7 milj. euroa vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Toimintakuluissa on huomioitu eläkekulujen kasvun ja ansiotason muutoksen lisäksi etuus- ja asiointipalvelun kehittämisen kustannuksia.

Työllisyys

Työttömyysturvaan ehdotetaan 2,2 mrd. euroa, joka on 187 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu hallitusohjelman mukaisten uudistusten vaikutuksista.

Työttömyysturvassa vuorotteluvapaajärjestelmä sekä aikuiskoulutustuki lakkautetaan 1.8.2024 alkaen. Vuoden 2024 alusta työttömyysturvan omavastuupäivät palautetaan 5:stä 7:ään päivään ja lomakorvausten jaksotus palautetaan. Työttömyysturvan suojaosista luovutaan ja työttömyysturvan lapsikorotukset lakkautetaan 1.4.2024 lukien. Työssäoloehdon pidentäminen 12 kk:een ja tuloperustainen työssäoloehto (euroistaminen) astuvat voimaan 1.1.2024, mutta niiden soveltaminen alkaa 1.9.2024. Lisäksi toteutetaan työttömyysetuuksien indeksijäädytys. Näiden toimien arvioidaan yhteensä vähentävän valtion työttömyysturvamenoja 170 milj. euroa.

Sosiaalivakuutusmaksut

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2021	2022	2023	2024
Työnantajat:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
Kaikki työnantajat	1,53	1,34	1,53	1,15
<i>Työttömyysvakuutus</i> ¹⁾				
alempi maksu	0,45	0,50	0,52	0,27
ylempi maksu	1,70	2,05	2,03	1,09
<i>Työeläkevakuutus</i>				
Työnantajien keskimääräinen TyEL-maksu	16,90	17,40	17,40	17,40
Vakuutetut:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
<i>Sairaushoitovakuutus</i>				
— Sairaanhoidomaksu				
Etuudensaajat (Eläke- ja etuustulot)	1,65	1,50	1,57	1,52
Palkansaajat ja yrittäjät	0,68	0,53	0,60	0,55

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2021	2022	2023	2024
<i>Työtulovakuutus</i>				
— <i>Päivärahamaksu</i>				
Palkansaajat	1,36	1,17	1,41	1,01
alle 16 519 euron vuosituloista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yrittäjät	1,55	1,31	1,54	1,23
alle 16 519 euron vuosituloista	0,19	0,14	0,19	0,22
<i>Työttömyysvakuutus</i>	1,43	1,51	1,54	0,79
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	7,15	7,15	7,15	7,15
53 vuotta täyttäneet	8,65	8,65	8,65	8,65
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:				
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	24,1	24,1	24,1	24,1
53 vuotta täyttäneet	25,6	25,6	25,6	25,6

¹⁾ Työnantajan alempaa maksua maksetaan palkkasumman tiettyyn rajaan saakka. Vuonna 2023 raja on 2 251 500 euroa ja v. 2024 (vahvistamatta) 2 337 000 euroa. Sen ylittävältä palkkasumman osalta maksetaan ylempää maksua.

Sairausvakuutus

Sairausvakuutukseen ehdotetaan 2,3 mrd. euroa, joka on 23milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu pääosin hallitusohjelman mukaisista uudistuksista.

Lääkärin vastaanottopalkkioiden Kela-korvausta ehdotetaan korotettavaksi vuoden 2024 alusta lukien, mikä lisäisi määräraharavetta 65,3 milj. euroa. Lasten ja nuorten neuropsykologisten häiriöiden kuntoutusta ja kuntoutuspalveluja parannetaan Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen kautta määräaikaisessa ohjelmassa, johon ehdotetaan 16,75 milj. euroa.

Vuoden 2024 alusta lukien lääkekustannusten vuosiomavastuuseen tehdään pysyvä tasomuutos, jolloin vuoden 2023 alussa tekemättä jätetty (n. 7,8 %) vuosiomavastuun indeksikorotus jätetään pysyvästi tekemättä. Muutos lisää valtion menoja 11 milj. euroa.

Säästötoimenpiteinä lasketaan kuntoutusrahan määrä ammatillisen kuntoutuksen ajalta samalle tasolle kuin kuntoutujalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha. Lisäksi lasketaan nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasolle. Valtion rahoittamiin sv-päivärahoihin tehdään indeksijääditys. Näiden toimenpiteiden yhteisvaikutus on vähennystä 55,5 milj. euroa.

Sairausvakuutuksen määrärahatasossa on huomioitu 10 milj. euroa rajat ylittävää terveydenhuoltoa koskevan lain muutoksen aiheuttamiin menoihin.

Eläkkeet

Eläkkeisiin ehdotetaan 5,5 mrd. euroa, joka on 259 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Eläkemenot kasvavat erityisesti kansaneläkkeiden ja maatalousyrittäjien eläkkeiden osalta.

Eläkkeensaajien asumistuen indeksikorotukset jäädytetään.

Indeksimuutokset ja palkkakerroin

	2021	2022	2023	2024
Työeläkeindeksi	2 631	2 691	2 874	3 032
Kansaneläkeindeksi	1 639	1 674	1 805	1 906
Kuluttajahintaindeksi, %	2,2	7,1	5,5	2,2
Palkkakerroin	1,465	1,501	1,558	1,645

Veteraanit

Veteraanien tukemiseen ehdotetaan 133,7 milj. euroa, joka on n. 25 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason lasku aiheutuu veteraanien määrän vähenemisestä. Määrärahoista 42,6 milj. euroa ehdotetaan sotilasvammakorvauksiin ja sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 3,9 milj. euroa rintamalisiin ja 85 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja kotiin vietäviin palveluihin. Sotilasinvalidien puolisoitten kuntoutukseen, eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen ja rintama-avustukseen eräille ulkomaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille ehdotetaan yhteensä 1,5 milj. euroa sekä valtion korvaukseksi sodista kärsineiden huoltoon 0,7 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

Hyvinvointialueiden järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen tukemiseen ehdotetaan kohdennettavan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta 361 milj. euroa, joka on n. 67 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitukseen ehdotetaan 43 milj. euroa, jossa on vähennyistä 75 milj. euroa vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Määrärahasta 38 milj. euroa kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purkuun sekä hoitoon pääsyn nopeuttamiseen. Lisäksi työkyvyn tuen palveluihin sekä mielenterveyttä ja työkykyä vahvistaviin toimiin ehdotetaan ko. rahoitusta kohdennettavaksi 5 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden toimintaan vaikuttavat toimenpiteet sekä niihin kohdennettava rahoitus on kuvattu hyvinvointialueiden taloutta tarkemmin käsittelevässä yleisperustelujen luvussa 9. Hyvinvointialueiden talous.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön toteuttamaan opiskeluterveydenhuoltoon ehdotetaan valtion rahoitusta 68,7 milj. euroa. Määrärahassa on huomioitu hoitotakuuseen liittyen 0,3 milj. euroa, 2 milj. euroa kustannustason noususta johtuen sekä vähennyksenä 1,1 milj. euroa, koska YTHS:n

terveydenhoitopalvelut luetaan koordinaatioasetuksen piiriin kuuluvaksi. Määrärahaa 1 milj. euroa on määräraikaista opiskelijoiden mielenterveydenpalvelujen tukemiseen kohdennettavaa avustusta.

Lääkäri- ja lääkintähelikopterien lentotoiminnan tuottamiseen ehdotetaan 47,5 milj. euron valtionavustus FinnHEMS Oy:lle. Määrärahaa ehdotetaan lisäystä 10,9 milj. euroa, josta 6,4 milj. euroa aiheutuu Pirkkalan tukikohdan rakentamiskustannusten noususta, 2,8 milj. euroa Kouvolan tukikohdan käyttööto- ja operatiivisten kustannusten noususta ja 1,7 milj. euroa inflaation vaikutuksesta lento- ja hallinnointitoiminnan kustannuksiin.

Turvakotitoiminnan rahoitukseen ehdotetaan 26,6 milj. euroa, jossa on lisäyksenä huomioitu kustannustason nousun johdosta 2 milj. euroa. Rikos- ja eräiden riita-asioiden sovitteluun ehdotetaan 7,1 milj. euroa. Sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan ehdotetaan n. 2,3 milj. euroa.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen ehdotetaan n. 59 milj. euroa, joka on 18,8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Rokotteiden hankintaan ehdotetaan lisäyksenä yhteensä 4,4 milj. euroa rokotteiden hintojen nousuun varautumiseen. Osana hallitusohjelman mukaista investointiohjelmaa ehdotetaan 6,5 milj. euron määrärahaa ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemiseen. Lisäksi nuoriin kohdistuvaan erityiseen huolenpitoon ehdotetaan 3,2 milj. euroa.

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoimintaan ehdotetaan yhteensä 129,3 milj. euroa, joka on 2,6 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Väliä viljelijästä hanketta jatketaan pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti tulevina vuosina.

Laitokset ja virastot

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten toimintamenoissa on huomioitu mm. Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle 0,6 milj. euroa ICD-11-diagnoosiluokituksen kansalliseen käyttöönottoon ja 0,4 milj. euroa lintuinfluenssaepidemian torjuntaan. Säteilysuojelukeskukselle ehdotetaan ydinenergialain kokonaisuudistuksen valmisteluun sekä Pienydinvoimailoiden (SMR) turvalliseen käyttöönottoon valmistautumiseen yhteensä 1,65 milj. euroa.

Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ehdotetaan 383,6 milj. euroa, joka on noin 10 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Taseen jakamattomista voittovaroista puretaan vuosittain 25,8 milj. euroa vuosina 2024—2026.

Muuta

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisessa tiedonhallinnassa jatketaan mm. Kanta-palvelujen kehittämistä ja tietotuotannon uudistamista. Momentille ehdotetaan määrärahaa 31,8 milj. euroa, joka sisältää 4 milj. euroa sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatio-ohjelmaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän vaikuttavuuden kehittämiseen ehdotetaan 8 milj. euroa.

Järjestöjen, yhdistysten ja seurakuntien kautta tehtävän ruoka-aputyön tuen vakinaistamiseen ehdotetaan 3,0 milj. euron määrärahaa.

Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain tavoitteiden mukaisesti lisätään hallinnonalan T&K-rahoitusta. Rahoitukseen ehdotetaan 5 milj. euron tasokorotusta, joka kohdistuu terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 241 milj. euroa, joka on 116 milj. euroa eli 32 % vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista ympäristöhallinnon toimintamenojen osuus on 35 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 54 % ja yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen 11 %. Lisäksi Valtion asuntorahastosta arvioidaan käytettävän 251 milj. euroa korkotukilainojen korkotukeen ja avustuksiin. Lisäksi Valtion asuntorahastosta tehdään 500 milj. euron ylimääräinen tuloutus valtion talousarvioon hallitusohjelmassa linjatun investointiohjelman rahoittamiseksi.

Hallinnonalan määrärahoihin ehdotetaan yhteensä 8,9 milj. euron lisäystä osana REPowerEU-rahoitusta. Suurin osuus käytettäisiin tietoperusteisen päätöksenteon tukijärjestelmän tutkimushankkeeseen. Lisäksi määrärahalla kehitettäisiin ja sujuvoitettaisiin ympäristöluvitusta.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi jatketaan. Luonnonsuojelualueverkoston tilaa parannetaan jatkamalla Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta sekä Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoa. Helmi-ohjelmaan kohdennetaan yhteensä vähintään 23,3 milj. euroa. METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden sekä Pohjois-Suomen vanhojen ja luonnontilaisten metsien hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti 23 milj. euroa. Käynnistetään YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian pohjalta laadittavan Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväin käytön strategian ja toimintaohjelman toimeenpano.

Vesiensuojelun tehostamisohjelmaa ja Saaristomeri-ohjelmaa jatketaan. Vesien- ja merenhoidon toimenpiteillä vähennetään vesi- ja meriympäristön tilaan kohdistuvia paineita kuten ravinnekuormitusta ja haitallisten aineiden päästöjä ja valumia, meren osalta myös roskaantumista ja vedenalaista melua. Toimilla edistetään myös pohjavesien suojelua ja vesi- ja meriluonnon monimuotoisuutta. Toimenpiteisiin ehdotetaan yhteensä arviolta 11,8 milj. euroa, johon sisältyy hal-

litusohjelman mukainen 6 milj. euron määrärahalisäys. Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamista edistetään.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristönsuojelun korkeasta tasosta tinkimättä. Kiertotaloudesta tehdään Suomen talouden perustaa. Valtakunnallisen kiertotalouden edistämishojelman toteuttamiseen ehdotetaan 1 milj. euroa.

Päivitetyllä ilmastolailla on vahvempi ohjausvaikutus. Ilmastolain edellyttämän keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) toimeenpano etenee. Suomen ilmastopolitiikan tavoitteiden toteutumisesta ja toimista raportoidaan eduskunnalle ilmastolain mukaisesti. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien ilmastosuunnitelmien laatimisvelvoitteesta luovutaan, mistä aiheutuu yhteensä n. 2,8 milj. euron säästö.

Kokonaisuudessaan ympäristön- ja luonnonsuojeluun kohdennettava rahoitus vähenee 66 milj. euroa eli 34 % vuoteen 2023 verrattuna. Määräraha vähenee erityisesti johtuen määräaikaiksiksi tarkoitettujen lisäysten poistumisesta (esim. luonnonsuojelurahoitus ja ravinteiden kierrätys osana huoltovarmuuden parantamista).

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Valtion tukemaan sosiaaliseen asuntotuotantoon kohdistuvien Valtion asuntorahastosta myönnettävien korkotukivaltuuksien tasoksi ehdotetaan 1 500 milj. euroa. Lisäksi ehdotetaan takauslainavaltuuksiksi 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksien määräksi 100 milj. euroa. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurille kaupunkiseuduille. Erityisryhmien investointiavustuksiin kohdistuu 27 milj. euron säästö, minkä jälkeen erityisryhmien asuntojen rakentamisen ja korjaamisen tukemiseen ehdotetaan korkotukilainoituksen lisäksi 63 milj. euron avustusmäärärahaa. Avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuntotuotannon edistämiseen. Korjausavustuksiin ehdotetaan hallitusohjelman 5 milj. euron säästön jälkeen 9,6 milj. euroa, mikä suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen. Asumisneuvontaan varataan 2,3 milj. euroa, sisältäen hallitusohjelman mukainen 2 milj. euron säästö.

Kunnille ja maakuntien liitoille myönnetään avustuksia lain rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja rakentamislain mukaisiin digitaalista tiedonhallintaa edistävien velvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin enintään 3,7 milj. euroa.

Kokonaisuudessaan yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen -lukuun kohdennettava budjettitalouden rahoitus vähenee n. 61 milj. eurolla eli 70 % vuoteen 2023 verrattuna. Hallitusohjelman mukaisten säästöjen ohella määrärahan väheneminen aiheutuu erityisesti määräaikaiksiksi tarkoitettujen lisäysten, kuten kotitalouksille myönnettävän öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen avustusten, poistumisesta.

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2022—2024¹⁾

Tunnus	Menolaji	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €	esitys milj. €	milj. €	%
01-14	Toimintamenot	7 988	7 720	8 418	698	9
15-17	Eläkkeet	4 982	5 379	5 611	232	4
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	1 620	2 986	3 026	40	1
20-28	Muut kulutusmenot	2 682	2 405	2 626	220	9
29	Arvonlisäveromenot	1 421	1 950	1 826	-125	-6
01-29	Kulutusmenot	18 693	20 441	21 506	1 065	5
30-39	Valtionavut kunnille, kuntayhtymille ja hyvinvointialueille ym.	16 205	27 687	31 441	3 754	14
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	3 655	3 893	4 243	350	9
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	13 505	14 101	14 350	249	2
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle	6 899	7 267	7 485	218	3
61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan	1 246	1 436	1 437	2	0
66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	3 588	3 427	3 236	-191	-6
30-69	Siirtomenot	45 098	57 810	62 192	4 382	8
70-73	Kaluston hankinta	17	331	186	-145	-44
74-75	Talonrakennukset	32	41	45	4	9
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	17	35	35	0	0
77-79	Maa- ja vesirakennukset	541	523	436	-87	-17
70-79	<i>Reaalisijoitukset</i>	607	930	702	-228	-25
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	10 122	157	144	-13	-9
87-89	Muut finanssijoitukset	847	393	98	-295	-75
80-89	<i>Lainat ja muut finanssijoitukset</i>	10 969	550	242	-308	-56
70-89	Sijoitusmenot	11 576	1 480	944	-536	-36
90-92	Valtionvelan korot	823	1 513	3 155	1 642	109
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta ²⁾	0	0	0	0	—
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	71	96	82	-14	-15
90-99	Muut menot	894	1 609	3 237	1 628	101
	Yhteensä	76 261	81 340	87 879	6 539	8

¹⁾ Menot on koottu taloudellisen laadun mukaisiin ryhmiin momentin numerotunnuksen perusteella. Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

²⁾ Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.3. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikka

Valtion T&K-rahoituksen kokonaisuus

Laki valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 tuli voimaan vuoden 2023 alussa. Sen mukaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan valtion talousarvioissa tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärä nousee vuoteen 2030 mennessä siten, että kokonaismäärä vastaa 1,2 % suhteessa BKT:hen. Valtiovarainministeriön uusimman talousennusteen mukaan tämä tarkoittaa sitä, että valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen tulisi olla n. 4,3 mrd. euroa v. 2030. Tämä tarkoittaa n. 2,0 mrd. euron lisäystä vuoden 2023 talousarvion mukaiseen T&K-rahoituksen kokonaismäärään nähden. Valtion talousarviossa T&K-rahoitusta tulee siten korottaa vuosittain n. 280 milj. eurolla verrattuna vuoden 2023 lähtötasoon. Laskelma perustuu vuoden 2030 käypähintaiseen BKT-arvioon, joka on suuruudeltaan 360 mrd. euroa.

Hallitus esittää, että valtion talousarvion mukainen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus (T&K-rahoitus) on v. 2024 yhteensä n. 2,6 mrd. euroa. Tämä tarkoittaa n. 280 milj. euron kasvua verrattuna vuodelle 2023 budjetoituun kokonaissummaan. Aiemmin tehtyjen päätösten perusteella valtion T&K-rahoituksen määräksi arvioidaan n. 2,4 mrd. euroa v. 2024. Jotta lakisääteinen rahoituksen määrä täyttyisi v. 2024, T&K-rahoitusta tulisi lisätä 264 milj. euron verran.

Rahoituslain mukainen T&K-rahoituksen taso kehysvuosina

	2023 (TK:n ennakko)	2024	2025	2026	2027
Rahoituslain mukainen taso, mrd. euroa	2,35	2,63	2,91	3,19	3,47
Aiemmin päätetty rahoitus, mrd. euroa		2,37	2,42	2,45	2,50
TAE2024 päätökset, mrd. euroa		0,26	0,33	0,35	0,27
Myöhemmin päätettävä rahoitus, mrd. euroa			0,16	0,39	0,70

Valtion T&K-rahoituksen suhteen BKT:hen (T&K-rahoituksen intensiteetti) arvioidaan olevan 0,91 % v. 2024 huomioiden rahoituslain mukainen lisäys. Vuonna 2023 valtion T&K-rahoituksen intensiteetin ennakoitaan olevan 0,84 %. Arvio valtion T&K-rahoituksesta voi päivittyä myöhemmin, kun eri momenteille ehdotetun rahoituksen kohdentuminen tarkentuu.

Suoran T&K-rahoituksen lisäksi Suomessa kannustetaan T&K-toimintaan verotuksen kautta. Vuosina 2021—2027 on voimassa tutkimusyhteistyön ylimääräinen verovähennys. Lisäksi v. 2023 otettiin lakialoitteellakäyttöön tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistelmävähennys. Tutkimusyhteistyön ylimääräisen verovähennyksen arvioidaan alentavan verovuoden 2024 valtion verotuloja n. 9 milj. eurolla. Lakialoitteen staattisen vaikutusarvion perusteella arvioituna yhdistelmävähennys vähentäisi verovuoden 2023 valtion verotuloja yhteensä n. 61 milj. eurolla ja verovuoden 2024 osalta n. 80 milj. eurolla. On kuitenkin oletettavaa, että yritykset ottavat yhdistelmävähennyksen käyttöön vähitellen, minkä vuoksi verotuottovaikutukset olisivat alkuvuosina edellä arvioituja pienemmät.

Keskeisiä TKI-politiikan linjauksia

Politiikkatoimia ohjaavat pääministeri Orpon hallitusohjelma sekä parlamentaarisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) työryhmän keväällä 2023 tekemät linjaukset tutkimus- ja kehittämisrahoituksen suuntaamisesta.

Orpon hallitus on sitoutunut kansalliseen tavoitteeseen nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämisenot (T&K-menot) 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Kansallisen tavoitteen ja voimassa olevan T&K-rahoituslain mukaisesti valtion T&K-rahoitus nousee 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä sillä edellytyksellä, että yksityisen sektorin panostukset kasvavat 2,67 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Valtion T&K-rahoituksen kohdennukset on tehtävä siten, että niillä saavutetaan tavoitellut positiiviset vaikutukset osaamiseen, tuottavuuteen ja kilpailukykyyn sekä näiden avulla pitkän aikavälin talouskasvuun, joka vahvistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjaa. Hallitus laatii vaalikauden aikana kahdeksanvuotisen suunnitelman T&K-rahoituksesta ja muihin TKI-politiikkaan liittyvistä näkökohdista.

Parlamentaarisen TKI-työryhmän raportissa linjataan T&K-rahoituksen ohella TKI-järjestelmän johtamisen vahvistamisesta, osaamisen ja T&K-työvoiman saatavuuden lisäämisestä, yhteistyön vahvistamisesta, kansallisista strategisista valinnoista, T&K-rahoituksen vaikuttavuuden arvioinnista sekä tutkimus- ja innovaatiomyönteisen toimintaympäristön kehittämisestä.

Vuonna 2024 lisärahoitusta esitetään erityisesti tutkijankoulutuspilottiin, yritysten T&K-toiminnan tukemiseen, Suomen Akatemian tutkimushankevaltuuteen ja EU-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen.

T&K-rahoituksen lisäykset (TAE 2024 ja JTS 2024—2027)

	2024	2025	2026	2027
Pysyvät rahoituksen korotukset (milj. euroa)				
Business Finlandin T&K-toiminnan tukemisen valtuus	92	92	92	92
Business Finlandin T&K-toiminnan lainavaltuus	10	10	10	10
EU-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille	35	35	35	35
Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	55	45	45	45
Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen	5	5	5	5
Määräaikainen rahoitus (milj. euroa)				
Tutkijankoulutus-pilotti (2024—2027)	40	86	86	50
VTT, mikroelektroniikan ja kvanttiteknologian pilotointiympäristö (2024—2027)	5,3	11,2	45	17,5
VTT, kvanttietokone (2024—2027)	5	25	25	15
VTT, pienydinvoimalahankkeiden kehittäminen (2025—2027)		2,12	2	0,38
REPowerEU, puhtaan energian ja materiaalivirtojen T&K-hanke (2024—2026)	16,5	19	4,3	
TAE2024-rahoituspäätökset	264	330	349	270

Keskeisten valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituserien muutos (arvio), milj. euroa¹⁾

	2023 TA	2024 esitys	2023—2024 muutos	2023—2024 muutos, %
Yliopistot ²⁾	726	773	47	6
Ammattikorkeakoulut	110	115	5	4
Valtion tutkimuslaitokset	213	259	46	21
— josta VTT	89	118	30	33
— josta LUKE	59	62	3	6
Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaali- työn yliopistotasoiseen tutkimukseen	30	35	5	17
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärä- rahat, yhteensä	1 080	1 182	102	9
Suomen Akatemia	517	553	36	7
— josta strateginen tutkimus	56	56	0	0
Business Finland	721	725	4	1
— josta t&k-rahoitus ³⁾	535	558	22	4
Rahoitusorganisaatioiden T&K-rahoitus, yhteensä	1 052	1 110	58	6
Muu valtion T&K-rahoitus	223	343	120	54
— josta EU-hankkeiden vastinrahoitus	-	35	-	-
Arvio valtion koko T&K-rahoituksesta	2 355	2 635	280	12
Arvio valtion T&K-rahoitusintensiteetistä	0,84 %	0,91 %		

¹⁾ Taulukko kuvaa arviota valtion talousarvion mukaisesta T&K-rahoituksen määrästä. Useiden toimijoiden kohdalla kansainväliset tilastokriteerit täyttävään T&K-toimintaan kohdistuva summa tarkentuu vasta myöhemmin. Arvio valtion T&K-rahoituksen kokonaisuudesta voi siten päivittyä myöhemmin. Suomen Akatemian, strategisen tutkimuksen ja Business Finlandin rahoitusvaltuuksien osalta taulukossa on huomioitu valtuuksien summa, ei niistä aiheutuvia määrärahoja. Metodologisista ja muista muutoksista johtuen vuosien 2023 ja 2024 T&K-rahoitusluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa.

²⁾ Yliopistojen valtionrahoitukseen ei ole laskettu mukaan arvonlisäverokompensatiota. Tutkimukseen kohdentuva osuus kokonaisrahoituksesta on pidetty tässä laskelmassa vuoden 2024 osalta prosentuaalisesti samalla tasolla kuin edellisellä vuonna.

³⁾ Business Finlandin rahoituksesta merkittävä osa kohdistuu myös muuhun kuin kansainväliset tilastokriteerit täyttävään T&K-toimintaan.

5.4. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot**Alueiden kehittäminen**

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehittämisviranomaisina toimivat maakuntien liitot. Tavoitteena on viranomaisten ja muiden alueiden kehittämisen kannalta keskeisten tahojen vuorovaikutukseen, eri toimijoiden työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin perustuva alueiden kehittämisen toimintatapa, joka luo edellytykset aluelähtöiselle kestäväälle kasvulle ja uudistumiselle sekä hyvinvoinnille.

Alueiden kehittämistä suunnataan ja tärkeimmät toimenpiteet määritellään hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Kansallinen aluepolitiikka ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen sovitaan yhteen toimivaksi järjestelmäksi.

EU:n alue ja rakennepolitiikan rahastojen toiminta Suomessa ja varat vuoden 2024 talousarvioesityksessä

Ohjelmakaudelle 2014—2020 laaditussa Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelmassa on viisi toimintalinjaa, joilla tuetaan erityisesti pk-yritysten kilpailukykyä ja työllistymistä. Läpileikkaavana teemana on vähähiilisen talouden edistäminen. Rakennerahasto-ohjelmalla toteutetaan Eurooppa 2020 -strategiaa ja sen kansallista ohjelmaa. Ohjelmakauden 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman rahoitus ja hankkeiden toteutus päättyvät vuoden 2023 lopussa, mutta maksatuksia ajoittuu vielä vuodelle 2024.

Ohjelmakaudelle 2014—2020 laaditun Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on alueiden elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen sekä työllisyyden edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, uusiutuvan energian osuuden ja energiatehokkuuden lisääminen, rakenteellisen työttömyyden vähentäminen ja työelämän laadun kehittäminen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntäminen kilpailukykyyn vahvistamiseksi, työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän tarpeita vastaavan osaavan työvoiman varmistaminen ja elinikäisen oppimisen tukeminen sekä sosiaalisen osallisuuden edistäminen. Rakennerahasto-ohjelmalla toteutetaan Eurooppa 2020 -strategiaa ja sen kansallista ohjelmaa. Ohjelmakauden 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman rahoitus ja hankkeiden toteutus päättyvät vuoden 2023 lopussa, mutta maksatuksia ajoittuu vielä vuodelle 2024.

Ohjelmakaudelle 2021—2027 laaditun alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" tavoitteena on elinkeinoelämälahtöisen innovaatiotoiminnan edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, toiminnan uudistuminen ja liiketoimintaympäristön kehittäminen, energiatehokkuuden ja kiertotalouden edistäminen, työhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistäminen, työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen, oppimismahdollisuuksien kehittäminen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantaminen sekä niiden alueiden tukeminen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

InvestEU-ohjelman tavoitteena on tukea Euroopan Unionin politiikkatavoitteita rahoitus- ja investointitoimilla, joilla edistetään unionin kilpailukykyä, talouden kestävyttä ja kasvua, sosiaalista sopeutumiskykyä ja osallistavuutta, pääomamarkkinoiden yhdentymistä sekä sisämarkkinoiden vahvistumista.

Alue- ja rakennepolitiikan varoja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon v. 2024 yhteensä 257 milj. euroa. Tässä ovat mukana ohjelmakausilta 2014—2020 ja 2021—2027 Euroopan aluekehitysrahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta, Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta sekä Väähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastosta saatavat tulot.

Vuodelle 2024 budjetoidaan uusia ohjelmakauden 2021—2027 myöntämisvaltuuksia yhteensä 379 462 000 euroa. Vuonna 2023 käyttämättä jääneistä ohjelmakauden 2014—2020 myöntämisvaltuuksista voi tehdä myöntämispäätöksiä v. 2024.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma (EU:n ja valtion rahoitus yhteensä), milj. euroa

Ohjelma/-osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	1 369,2
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	909,9
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)	617,3
Interreg-ohjelmat	51,0
Interreg-ulkorajaohjelmat	22,0
Yhteensä	2 969,4

6. Kestävä kehitys

Globaali kestävä kehityksen toimintaohjelma, Agenda 2030, asettaa yhteiset tavoitteet kestävä kehityksen toteuttamiseksi kaikille YK:n jäsenmaille. Agenda 2030 pyrkii kestäväan kehitykseen niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta.

Vuoden 2024 talousarvioesitykseen sisältyvät aiempien vuosien tapaan hallinnonalojen pääluokkaperusteluihin tekstit kestävä kehityksen edistämisestä ja sen kytköksestä talousarvioon jokaisella hallinnonalalla (ks. yksityiskohtaiset perustelut/hallinnonalojen pääluokkaperustelut).

Hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää edistävät talousarvioesityksen määrärahat

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastopöytäkirjaan. Suomen ilmastolain tavoitteena on varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden viimeistään v. 2035.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi sitoutuu ilmastolain tavoitteisiin. Visiona on Suomen nouseminen puhtaan energian ja ilmastokädenjäljen edelläkävijäksi. Hallitus on sitoutunut vastaamaan päästövähennystavoitteisiin ja etenemään hiilineutraalisuustavoitteeseen ja sen jälkeen hiilinegatiivisuuteen siten, että se ei omilla päätöksillään tai politiikkatoimillaan nosta kansalaisten arjen kustannuksia tai heikennä elinkeinoelämän kilpailukykyä. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen pysäytetään osana kestävää talouspolitiikkaa.

Vuoden 2024 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä on tunnistettu talousarvioesitykseen sisältyvät määrärahat, jotka edistävät hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää. Tunnistetuilla mää-

rärahoilla edistetään mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia, luonnon monimuotoisuutta, vähennetään päästöjä, edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Määrärahat kohdentuvat etenkin työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristöministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille.

Maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksiin lukeutuvista määrärahoista hiilineutraaliuden tavoitteita edistetään määrärahoilla, jotka kohentavat ympäristön tilaa ja lisäävät uusiutuvan energian käyttöä edistäviä investointeja. Myös maaseudun kehittämisohjelma sisältää ympäristöön ja ilmastoon liittyviä hankkeita. EU:n viheryhteistyöllä, ympäristökorvauksilla sekä luonnonmukaisen tuotannon edistämällä on merkittävä rooli maatalouden kehittämisessä ympäristön kannalta kestävään suuntaan.

Uusiutuvan energian tuotantotukeen panostetaan merkittävästi, jotta riippuvuus fossiilisista polttoaineista vähenisi. Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin.

Luonnonsuojelualueiden hankinnalla edistetään metsien suojelua sekä turvataan luonnon monimuotoisuutta. Luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan elinympäristöjä ennallistamalla, kunnostamalla ja hoitamalla. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeiden tukemisella voidaan löytää uusia innovatiivisia ratkaisuja mm. biotalouden kehittämiseen, kiertotalouden edistämiseen ja vähähiilisen yhteiskunnan ratkaisuihin. Kehitysyhteistyömäärärahoilla Suomi osallistuu hankkeisiin, joilla edistetään kestävää taloudellista kehitystä ja hyvinvointia kehitysmaissa ja ehkäistään ympäristöhaittojen syntymistä. Näiden hankkeiden tavoitteina on mm. parantaa ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden sekä luonnonvarojen kestävä käytön edellytyksiä.

Joukkoliikenteen palvelujen kehittämiseen kohdennetaan määrärahoja, mikä mahdollistaa henkilöliikenteen määrän ja siitä aiheutuvien päästöjen vähentämisen etenkin kaupunkiseuduilla.

Talousarvioesitykseen sisältyvät hiilineutraaliutta edistävät määrärahat on ryhmitelty vihreän siirtymän osalta keskeisiin teemakokonaisuuksiin. Yhteenvedon ulkopuolelle on jätetty kaikki toimintamenot sekä erilaiset järjestöavustukset ja jäsenmaksut.

Vuoden 2024 talousarvioesityksessä hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä n. 2,3 mrd. eurolla. Tämä on n. 20 milj. euroa vähemmän kuin 2023 on toinen lisätalousarvioesitys mukaan lukien ehdotettu vastaaviin toimiin. Määrärahatasoa alentavat hallitusohjelman mukaiset julkisen talouden sopeutustoimet. Lisäksi vuoden 2023 lopussa päättyy edellisen hallituksen kertaluonteisia toimia (esim. öljylämmityksestä luopumisen avustukset, energia-avustukset, ravinteiden kierrätys osana huoltovarmuutta).

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus, josta 50 % käytetään vihreän siirtymän edistämiseen vaikuttaa myös v. 2024 korottavasti hiilineutraaliutta edistävien määrärahojen tasoon. Etenkin elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus energiatautukseen korottaa määrärahatasoa vuodesta 2023. Hallitus on päättänyt kohdentaa REPowerEU-varat 1) ympäristöluvituksen vauhdittamiseen valtion aluehallintouudistuksen kanssa yhteensopivalla tavalla ja 2) puhtaan energian ja materiaalivirtojen T&K-rahoitukseen ja pilotointiin sekä 3) puhtaan siirtymän investointeihin.

REPowerEU on osa elpymis- ja palautumistukivälinettä (RRF). Suomella on käytettävissä 113 milj. euroa lisärahoitustukea, minkä lisäksi Brexit-mukautusvarauksesta on siirretty 14 milj. euroa, eli Suomella on käytettävissä yhteensä 127 milj. euroa.

Luonnon monimuotoisuus sekä vesien- ja ympäristönsuojelumäärärahat alenevat 67 milj. eurolla vuoden 2023 määrärahoihin verrattuna. Tämä johtuu erityisesti edellisen hallituksen määräaikaisten lisäysten päättymisestä vuoden 2023 lopussa.

Uusiutuva energia ja energiatehokkuus kokonaisuuden osalta määrärahat kasvavat 362 milj. eurolla energiatukeen ja uusiutuvan energian tuotantotukien lisääntymisen johdosta.

Globaali ulottuvuus teeman osalta merkittävästi alentavasti vuodesta 2023 vaikuttavat hallitusohjelman mukaiset säästöt sekä varsinaiseen kehitysyhteistyöhön että laina- ja finanssisijoitusmuotoiseen kehitysyhteistyöhön, joista johtuen määrärahat alenevat 152 milj. eurolla.

Tutkimukseen ja kehittämiseen kohdennettavat määrärahat alenevat 18 milj. eurolla vuodelle 2023 budjetoituu verrattuna.

Liikenteen osalta määrärahat alenevat 51 milj. eurolla vuoteen 2023 verrattuna johtuen vuoden 2023 lopussa päättyvistä edellisen hallituksen kertaluonteisten määrärahojen päättymisestä (sähköautojen latausinfraverkosto) sekä hallitusohjelmaan sisältyvistä säästöistä kohdistuen esimerkiksi joukkoliikenteen ilmastoperusteiseen määrärahaan.

Maa- ja metsätalouden sekä maankäyttösektorin menot alenevat 94 milj. eurolla vuodelle 2023 ehdotettuun vuoden toinen lisätalousarvioesitys mukaan lukien verrattuna johtuen EU-ohjelmakauden vaihtumisesta ja siihen liittyvistä ajoitusmuutoksista sekä kertaluonteisten lisäysten päättymisestä.

Määrärahoihin sisältyy myös tukia, joiden voidaan arvioida olevan ainakin osin ympäristölle haitallisia. Näitä on esimerkiksi maataloudelle kohdentuvissa menoissa. Maatalouteen sisältyvillä määrärahoilla on kuitenkin myös ympäristölle hyödyllisiä vaikutuksia, kuten esimerkiksi maatalouden ympäristökorvaukset. Tämän lisäksi liikennesektorilla on sellaisia suoria tukia, jotka voidaan katsoa ympäristölle haitalliseksi.

Hiilineutraali Suomi, keskeiset toimenpiteet, milj. euroa

	2023 TA, LTA I, LTAE II	2024 esitys
Luonnon monimuotoisuus sekä vesien- ja ympäristönsuojelu	193,7	126,4
Uusiutuva energia ja energiatehokkuus	400,5	762,2
Globaali ulottuvuus	380,3	228,0
Tutkimus ja kehittäminen	318,6	300,9
Liikenne	306,4	255,3
Maa- ja metsätalous sekä maankäyttösektori	730,6	637,1
Yhteensä	2 330	2 310

Verotus ja hiilineutraali Suomi

Talousarvioesitykseen sisältyy useita veroja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitteita. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero.

Energiaveroja kerätään liikenteen polttoaineista, työkone-, voimalaitos- ja lämmityspolttoaineista sekä sähköstä. Verotulojen lisäksi energiaverot vahvistavat kannustimia energiatehokkuuteen, energian säästöön sekä vähäpäästöisempään energian tuotantoon. Suomi on ympäristöperusteisen verorakenteen osalta Euroopan edelläkävijä ja energiaverotuksen taso on kansainvälisesti korkea. Energiatuotteiden verot määräytyvät niiden energiasisällön ja elinkaarenaikaisten hiilidioksidipäästöjen mukaan. Liikennepolttoaineiden verotuksen lisäksi autovero ja ajoneuvoveron perusvero määräytyvät päästöperusteisesti, lisäävät suurempipäästöisten autojen hankinnan ja omistamisen kustannuksia ja siten kannustavat kohti vähäpäästöisempää liikkumista. Eräiden juomapakkausten valmistevero ohjaa liittämään juomapakkaukset kierrätysjärjestelmään. Myös jätevero on ohjaava ympäristövero, jonka ensisijaisena tavoitteena on jätteiden kaatopaikkakäsittelyn väheneminen ja hyötykäytön lisääminen.

Talousarvioesityksen sisältämiä muutoksia ympäristöveroihin v. 2024 ovat liikennepolttoaineiden valmisteveron alennus, jolla kompensoidaan hallitusohjelman mukaisesta jakeluelvoitteen nousu-urasta syntyvää keskimääräistä polttoaineiden hinnannousua kehyskaudella sekä jo aiemalla hallituskaudella päätetty energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen pienentäminen. Lisäksi vuoden 2025 veropäiviin kohdistuva ajoneuvoveron alennus vaikuttaa ajoneuvoverotuloihin alentavasti jo v. 2024. Ympäristöveromuutosten lisäksi matkakuluvähennyksen omavastuuta korotetaan.

Vaikka energia-, liikenne- ja muita ympäristöveroja voidaan pitää kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisina veroina, voi niihin sisältyä niiden ympäristöohjausta heikentäviä yksittäisiä verotusrakenteita. Lisäksi ympäristölle haitallisia rakenteita voi olla myös muussa verotuksessa.

Verotukseen sisältyviä poikkeamia voidaan tarkastella verotukien raportoinnin avulla. Verotukilaskennan perustana olevaa normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu valtiovarainministeriön internetsivuilla (www.vm.fi/verotuet).

Verotuksen ympäristöohjaus talousarvioesityksessä

Verotuet kuvaavat verotuksen rakenteeseen monista syistä tehtyjä poikkeamia, eivätkä ne sellaisenaan sovellu ympäristölle haitallisten tukien tarkasteluun. Ympäristöohjauksen kannalta olennaisinta on eri verolajien verorakenteen ympäristöperusteisuus sekä ympäristöverojen efektiivinen taso. Myös verolajin normiverojärjestelmä itsessään saattaa sisältää huomattavasti merkittävämpiä ympäristön kannalta epäedulliseen kulutukseen kannustavia piirteitä tai rakenteita. Toisaalta ympäristöveroissakaan sinänsä ympäristöperusteinen normiverojärjestelmä ei edusta aina ympäristönäkökulmasta optimaalista rakennetta. Ympäristöverotuksessa sektoreittain poikkeava verorakenne mahdollistaa veronkorotusten kohdistamisen sen mukaan, missä kiristyksiä on mahdollista tai perusteltua tehdä esim. päästökaupan päällekkäinen ohjaus ja hiilivuodon riski huomioiden, mikä saattaa johtaa vastaavalla verotuksen kiristämällä ympäristönäkökulmasta parempaan lopputulemaan.

Ympäristöohjauksen tason ja muutosten kuvaaminen eri verolajeissa on vaikeaa. Energiaverotus on keskeinen osa ympäristöverotusta, vaikka myös muissa verolajeissa voisi olla tarpeen arvioida verorakenteen ympäristövaikutuksia. Seuraavassa taulukossa esitetään fossiilisten polttoaineiden efektiivinen energiaverorasitus sisältäen verottomuudet, veronalennukset ja -palautukset sekä päästökaupan kanssa yhteenlaskettu päästöohjaus (euroina hiilidioksiditonnilta) eri polttoainekäytöissä. Lisäksi kuvataan talousarvioesitykseen liittyvien energiaveromuutosten aiheuttamat muutokset niihin. Vastaava esitystapa on jo käytössä OECD:ssa ja joissain EU:n jäsenvaltioissa. Päästöoikeuden hinta ja polttoaineiden kulutus on vakioitu niin, että ero vuosien välillä syntyy päätöspäätöksistä. Kuten taulukosta huomataan, vuoden 2024 talousarvioesitys sisältää muutoksia liikennepolttoaineiden ja energiaintensiivisten yritysten päästöohjaukseen. Kokonaisuutena energiaverotuksen päästöohjaus kevenee hieman. Liikennepolttoaineiden valmisteverotuksen alentaminen laskee päästöohjausta liikenteessä ja energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen supistaminen lisää energiaintensiivisten yritysten päästöohjausta.

Polttoaineiden kulutukseen kohdistuva päästöohjaus

			2024	2024	2024	2023
			Efektiivinen	PK-hinta	Yhteensä	Yhteensä
			verotaso	€/tCO ₂	€/tCO ₂	€/tCO ₂
		Osuus polttoaineiden päästöistä vuonna 2021				
Liikenne ja työkoneet						
yhteensä		39 %	208	1	209	223
Moottoribensiini	Ei-PK	12 %	306		306	323
Diesel ¹⁾	Ei-PK	19 %	208		208	226
Maakaasu ja raideliikenteen polttoöljy	Ei-PK	0 %	108		108	108
Työkoneet pl. maatalous	Ei-PK	5 %	105		105	105
Maatalouden työkoneet	Ei-PK	2 %	66		66	66
Kaupallinen lentoliikenne (kotimainen)	PK	1 %	0	90	90	90
Kaupallinen vesiliikenne (kotimainen)	Ei-PK	1 %	0		0	0
Energiantuotanto ja rakennusten lämmitys						
yhteensä		61 %	32	72	104	104
Erillinen lämmöntuotanto ²⁾	PK	3 %	106	90	196	196
Erillinen lämmöntuotanto ²⁾	Ei-PK	8 %	106		106	106
Yhdistetty tuotanto, lämmön osuus ²⁾	PK	9 %	66	90	156	156
Energiaintensiiviset yritykset ²⁾	PK	1 %	65	90	155	134
Energiaintensiiviset yritykset ²⁾	Ei-PK	0 %	80		80	54
Maatalouden polttoöljy lämmitykseen	Ei-PK	0 %	64		64	64
Turve ³⁾	PK	6 %	7	90	97	97

Polttoaineiden kulutukseen kohdistuva päästöohjaus

			2024	2024	2024	2023
		Osuus polttoaineiden päästöistä vuonna 2021	Efektiiivinen verotaso €/tCO2	PK-hinta €/tCO2	Yhteensä €/tCO2	Yhteensä €/tCO2
Turve ³⁾	Ei-PK	2 %	10		10	10
Sähköntuotanto, teollinen ensikäyttö ym.	PK	29 %	0	90	90	90
Sähköntuotanto, teollinen ensikäyttö ym.	Ei-PK	2 %	0		0	0
Yhteensä		100 %	101	44	145	150

¹⁾ Dieselin alennetun verokannan osalta on huomioitava henkilöautoilta kannettava käyttövoimavero.

²⁾ Ei sisällä turvetta.

³⁾ Sisältää erillisen lämmöntuotannon, yhdistetyn tuotannon ja energiaintensiivisten yritysten palautuksen.

Sähköveron osalta alla olevassa taulukossa kuvataan sähkön kulutuksen jakautuminen verotasoittain.

Sähkön kulutukseen kohdistuva energiaverotus

	Osuus sähkön kulutuksesta	Verotaso 2024	Verotaso 2023
	%	€/MWh	€/MWh
Kotitaloudet, palvelut, tieliikenne	51,5 %	22,53	22,53
Teollisuus, kaivostoiminta, maatalous, suuret kone- salit, kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpö- pumput, konesalit ja sähkökattilat, teollisen mittaluokan lämpöpumput jne.	47,6 %	0,63	0,63
Raideliikenne	0,9 %	0	0
Yhteensä	100 %	11,89	11,89

Eri käyttökohteiden osuudet polttoaineiden päästöistä ovat suuntaa-antavia, sillä verotuksen ja päästökaupan päällekkäisyydestä ei ole tällä hetkellä olemassa tarkkaa tilastotietoa. Molempien taulukoiden luvut perustuvat valtiovarainministeriön vero-osaston arvioon ja niiden sisältämiä oletuksia on avattu tarkemmin valtiovarainministeriön internet-sivuilla www.vm.fi/energiaverotus.

Yksittäisiä verotukia ja niiden määriä kuvataan tarkemmin talousarvioesityksen tulomomenteilla.

7. Lapsibudjetointi**Talousarvioesityksen lapsibudjetointia koskeva yhteenvetotarkastelu**

Lapsibudjetointia koskevassa tarkastelussa huomioidaan lapsi-ikäluokkaan (alle 18-vuotiaat) suoraan kohdistuvat menot (etuudet ja palvelut) sekä menot (esimerkiksi avustukset) joilla rahoi-

tettavan toiminnan kohderyhmänä ovat lapset. Tämä tarkoittaa, että lapsibudjetoinnin yhteenvertotarkastelussa otetaan huomioon välittömästi alle 18-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvat ja heille osoitettavat (lakisääteiset ja harkinnanvaraiset) menot sekä menot, jotka selkeästi kohdistuvat perheisiin, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Tiettyjen palveluiden osalta on huomioitu lapsi-ikäluokan osuus palveluiden kohderyhmästä. Tarkasteluun ei sisällytetä lapsi-ikäryhmään epäsuorasti tai välillisesti kohdistuvia menoja, koska tällaiset menoarviot eivät tosiallisesti kuvaa lapsiin kohdistuvia menopäätöksiä tai -muutoksia, eikä laskennallisesta tarkastelusta voi tehdä lapsi-ikäluokan määrärahatasoon liittyviä johtopäätöksiä.

Hyvinvointialueiden valtion rahoitus ja kuntien valtionosuudet kuvataan tarkastelussa vain vuoden 2023 ja 2024 osalta, koska vuoden 2022 tiedot eivät sote-uudistuksen vuoksi ole vertailukelpoisia. Tulevina vuosina myös näiden määrärahojen osalta tarkastelu tulee sisältämään kaksi edellistä talousarviovuotta sekä kulloisenkin talousarvioesityksen määrärahan ja viimeisimmän talousarvion ja talousarvioesityksen erotuksen.

Vuoden 2024 talousarvioesityksestä suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin kohdistuvia määrärahoja on eri pääluokkien lakisääteiset ja harkinnanvaraiset toimet huomioiden yhteensä n. 10,5 mrd. euroa (10,3 mrd. euroa v. 2023). Tästä lapsi-ikäryhmään kohdistuvaa laskennallisesti arvioitua kuntien peruspalvelujen valtionosuutta n. 2,0 mrd. euroa (2,2 mrd. euroa v. 2023). Hyvinvointialueiden valtion rahoituksen laskennallinen lapsi-ikäryhmään kohdistuva osuus on n. 4,1 mrd. euroa (3,7 mrd. euroa v. 2023).

Osan koko lapsi-ikäryhmää koskevista määrärahoista voidaan arvioida kohdistuvan lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Tällaisia määrärahoja on vuoden 2024 talousarvioesityksessä n. 420 milj. euroa (310 milj. euroa v. 2023).

Talousarvion lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuvat määrärahat

Valtion vuoden 2024 talousarvioesityksen määrärahat lapsi-ikäluokan palveluihin ovat lähes kokonaisuudessaan kasvatuksen ja opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden määrärahoja. Lisäksi osa kulttuurin ja taiteen, etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan sekä nuorisotyön ja liikunnan ja urheilun järjestötoiminnan rahoituksesta kohdistuu lapsi-ikäluokkaan. Pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä kunnille ja hyvinvointialueille maksettavat korvaukset sisältävät lasten kotoutumisen edistämiseen liittyviä kustannuksia. Etuuksien rahoitus on ensisijaisesti sosiaaliturvaan liittyvää tulonsiirtoa.

Lapsi-ikäluokan palveluiden ja etuuksien valtion rahoituksesta huomattava osa määräytyy muiden kuin ikäluokkakohtaisten tekijöiden perusteella. Siitä johtuen alla olevassa taulukossa esitetyt määrärahat perustuvat osittain arvioihin mm. rahoitettavan palvelun tai etuuden ikäluokkakohtaisen osallistujamäärän tai palvelun kohderyhmän perusteella. On hyvä huomata, että kokonaislukuja koskevan tarkastelun rinnalla on syytä nostaa esiin yksilökohtainen (euroa/lapsi) tarkastelu lapsibudjetoinnin oikean tulkinnan varmistamiseksi. Lapsi-ikäluokan osuus väestöstä on jatkuvasti pienemässä, eikä kokonaislukuihin keskittyminen siten mahdollista asianmukaista ajallista vertailua. Vuoden 2024 talousarvioesityksessä euroa/lapsi tarkastelu voidaan kuvata vain vuosien 2023 ja 2024 osalta, koska vuoden 2022 luvut eivät ole vertailukelpoisia.

Lapsi-ikäluokan valtion rahoitus koostuu palveluista ja tulonsiirroista. Keskeisimpiä palveluita ovat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut, joiden valtion rahoitus on osana kuntien peruspalveluiden valtionosuutta sekä hyvinvointialueiden valtion rahoitusta valtionvarainministeriön pääluokassa. Lisäksi osa perusopetuksen rahoituksesta on sellaisen toiminnan rahoitusta, jota ei ole mahdollista kohdistaa asukaskohtaisen rahoituksen mukaisesti, ja tämä sisältyy opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan. Sellaisia ovat mm. vammaisten perusopetuksen, perusopetuksen lisäopetuksen ja valmistavan opetuksen rahoitus. Lapsi-ikäluokan osuus toisen asteen koulutuksen rahoituksesta on arviolta 39 %. Kulttuurin ja nuorisotyön keskeisimpiä lapsiin kohdistuvia palveluita ovat kuntien nuorisotoimen ja taiteen perusopetuksen valtionosuudet sekä lastenkulttuurin avustukset.

Talousarvioesitys sisältää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla useita vuotta 2024 koskevia toimenpiteitä, jotka kohdistuvat lapsiin ja nuoriin. Hallitusohjelman mukaisesti varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoitus vakiinnutetaan ja siihen esitetään 65,2 milj. euroa jaettavaksi avustuksina v. 2024, koska laadukas varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus edistävät oppimisen edellytyksiä ja lisäävät koulutuksellista tasa-arvoa. Vuodelle 2024 ehdotetaan 10 milj. euroa nivelvaiheesta toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ulottuvan selkeän ja saumattoman oppimisen tuen järjestelmän kehittämiseen ja käyttöönottoon. Tavoitteena on sujuvoittaa nivelvaiheen koulutusvalintoja, vähentää koulutuksen keskeyttämistä, parantaa opiskelijoiden edellytyksiä tutkinnon suorittamiseen ja vahvistaa opiskelijoiden hyvinvointia. Väestön liikunnallisuuden edistämiseksi hallitus käynnistää poikkihallinnollisen valtioneuvostojohtoisen Suomi Liikkeelle -ohjelmakokonaisuuden, jossa tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyä toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti.

Keskeisimpiä lapsi-ikäluokan tulonsiirtoja ovat sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan sisältyvät lapsilisät, asumistuet sekä toimeentulotuki. Lapsi-ikäluokan harkinnanvaraisesta rahoituksesta suurimpia osia ovat sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (Stea) avustukset lapsiin ja nuoriin keskittyneille järjestöille ja hankkeille. Lisäksi harkinnanvaraiseen osuuteen sisältyvät lapsiperheiden hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät ja korjaavat toimet ja lapsistrategia-toiminto.

Talousarvioesitys sisältää sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla useita vuotta 2024 koskevia toimenpiteitä, jotka kohdistuvat lapsiin ja lapsiperheisiin. Lapsiperheiden asemaa vahvistetaan perhepaketilla, joka sisältää 26 euron korotuksen alle 3-vuotiaiden lasten lapsilisään, lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen noston 10 eurolla sekä 4. ja 5. lapsen lapsilisän korotuksen 10 eurolla. Näiden yhteisvaikutus on 54 milj. euroa. Lasten ja nuorten neuropsykologisten häiriöiden kuntoutusta ja kuntoutuspalveluja parannetaan Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen kautta määräaikaikaisessa ohjelmassa, johon ehdotetaan n. 17 milj. euroa.

Toisaalta työttömyysturvan lapsikorotukset ehdotetaan poistettavaksi 1.4.2024 lukien. Lisäksi työttömyysturvaan kohdistetaan useita muita toimia, joilla tavoitellaan työllisyyden kasvua n. 20 000 hengellä sekä julkisen talouden merkittävää vahvistamista. Vuoden 2024 aikana myös yleisestä asumistuesta poistetaan 300 euron ansiotulovähennys ja yleisen asumistuen perusomavastuuta korotetaan ja asumistuen tasoa tarkistetaan. Myös toimeentulotuen perusosaan sisällytetään viiden prosentin omavastuu asiakkaan tarpeellisten suurien asumismenojen määrästä. Muutosten arvioidaan tuottavan julkiselle taloudelle 360 milj. euron säästöt, joista osa kohdistuu

myös lapsiperheisiin. Lisäksi kansaneläke- ja kuluttajahintaindeksiin sidottujen etuuskien (pl. toimeentulotuki, elatustuki, eläkkeet ja vammaisetuudet) indeksikorotukset jätetään tekemättä.

Pienemmässä määrin suoraan lapsi-ikäryhmään kohdistuvia menoja on myös työ- ja elinkeinoministeriön sekä ulkoministeriön pääluokissa etenkin kotoutumiskorvausten ja kehitysyhteistyön osalta. Kunnille ja hyvinvointialueille korvataan sekä laskennallisten että todellisten kustannusten perusteella kustannuksia kotoutumislain mukaisten korvausten piiriin kuuluvien lasten vastaanotosta ja kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. Oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista arvioidaan lapsia olevan 20 % ja kiintiöpakolaisista 50 %. Kunnille ja hyvinvointialueille maksetaan yhteensä laskennallista korvausta alle 7-vuotiaasta lapsesta 6 845 euroa vuodessa ja 7 vuotta täyttäneestä lapsesta 2 300 euroa vuodessa. Lisäksi todellisten kustannusten mukaan korvataan muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia (ml. lastensuojelu) sekä ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten hoivan ja huolenpidon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Venäjän Ukrainaan kohdistamasta hyökkäyssodasta johtuen ukrainalaislapsia ja -perheitä on hakenut Suomesta tilapäistä suojelua v. 2022—2023 ja arvion mukaan uusia tilapäisen suojelun hakemuksia tulisi myös v. 2024. Ukrainasta saapuneita tilapäistä suojelua haki v. 2022 n. 47 000 henkilöä, joista n. 14 300 (30 %) on ollut alaikäisiä. Vastaanoton piirissä oli 4.9.2023 n. 39 000 Ukrainasta saapunutta henkilöä, joista alle 18-vuotiaita oli n. 10 000 (26 %). Talousarvioesityksen oletuksena on, että v. 2024 vastaanoton piirissä olisi n. 40 000 henkilöä. Alaikäisten osuuden tilapäisen suojelun hakemuksista on oletettu pysyvän muuttamattomana v. 2024. Vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettaviin tukiin ehdotetaan n. 87 milj. euroa vuodelle 2024. Tästä arviolta n. 18 milj. euroa kohdistuu alle 18-vuotiaille. Lisäksi perusopetukseen valmistavaan koulutukseen ehdotetaan 90 milj. euroa.

Ulkoministeriön hallinnonalalle kuuluvan kehitysyhteistyön yksi pääkohderyhmistä on lapset ja nuoret. Suoraan lapsiin kohdistuvan kehitysyhteistyön osuus varsinaisista kehitysyhteistyön määrärahoista arvioidaan olevan n. 20 %, jonka lisäksi merkittävä osa rahoituksesta kohdistuu nuoriin. Kehitysyhteistyön keskeisenä välillisenä tuloksena lasten asema kohentuu kotitalouksissa ja yhteiskunnissa.

Lapsi-ikäryhmään suoraan kohdistuvat määrärahat (1 000 euroa)

Pääluokka	Etuudet, palvelut, avustukset, ohjelmat, hankkeet	TA 2021	TA 2022	TAE 2023	Muutos 2022—2023
	1. Lakisääteinen kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitus				
VM	Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen rahoitus (0—17 vuotiaiden laskennallinen osuus)	-	3 731 300	4 085 259	353 959
VM	Kuntien peruspalvelujen valtionosuus (0—17 -vuotiaiden laskennallinen osuus)	-	2 200 455	1 957 734	-242 721
	Kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitus, yhteensä	-	5 931 755	6 042 992	111 237

Lapsi-ikäryhmään suoraan kohdistuvat määrärahat (1 000 euroa)

Pääluokka	Etuudet, palvelut, avustukset, ohjelmat, hankkeet	TA 2021	TA 2022	TAE 2023	Muutos 2022—2023
	2. Muu lakisääteinen etuuksien ja palvelujen rahoitus				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	1 079 688	1 231 617	1 297 788	66 171
STM	Sosiaaliturvaetuuksien valtionosuudet	2 754 129	2 844 675	2 878 650	33 975
STM	Turvakotitoiminta	24 550	24 550	26 550	2 000
TEM	Kuntien ja hyvinvointialueiden kotoutumiskorvaukset, lapsi-ikäryhmä	57 000	103 067	138 330	35 263
TEM	Alle 18-v. työvoimapalveluihin osallistuvat	1 000	400	400	0
UM	Päivähoito- ja koulutuskorvaukset ulkomaan edustuksessa	7 700	6 900	6 700	-200
	Muu lakisääteinen etuuksien ja palvelujen rahoitus, yhteensä	3 924 067	4 211 209	4 348 418	137 209
	3. Vakiintunut harkinnanvarainen rahoitus				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi: Koululaisten kerhotoiminta, lasten kulttuuri, taiteen opetusjärjestöt	6 049	6 049	6 049	0
STM	Stea avustukset	124 000	128 000	128 000	0
	Vakiintunut harkinnanvarainen, yhteensä	130 049	134 049	134 049	0
	3. Muu harkinnanvarainen rahoitus				
	Hallitusohjelmahankkeet				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi ¹⁾	120 000	55 000	5 000	-50 000
STM	Sosiaali- ja terveystoimi	24 800	3 300	3 225	-75
	Muut hankkeet				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi	10 344	8 344	8 344	0
STM	Sosiaali- ja terveystoimi	3 000	0	3 300	3 300
	Muu harkinnanvarainen rahoitus, yhteensä	158 144	66 644	19 869	-46 775
	Kaikki yhteensä ²⁾	- 10 343 657	10 545 328	201 671	
	Arvio euroa/lapsi ³⁾	-	10 133	10 430	297

¹⁾ Ei sisällä oppivelvollisuuden laajentamista, joka näkyy osana valtionosuuksia.

²⁾ Summa sisältää hyvinvointialueiden valtion rahoituksen lapsiin kohdistuvan määrärahan laskennallisen arvion, kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien psiiin kohdistuvan määrärahan laskennallisen arvion sekä eri ministeriöiden lapsiin kohdistuvat määrärahat.

³⁾ Suomen virallinen tilasto: Väestöennuste vuodet 2023 ja 2024.

Lapsi-ikäryhmään kohdistuva sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus osana hyvinvointialueiden valtion rahoitusta

Lasten ja nuorten palveluihin kohdistuvista määrärahoista merkittävä osa ohjautuu hyvinvointialueiden rahoituksen kautta. Hyvinvointialueiden kaikkiaan n. 24,7 mrd. euron valtion rahoituksesta lapsiin ja nuoriin on arvioitu kohdistuvan v. 2024 n. 4,1 mrd. euroa.

Hyvinvointialueiden valtion rahoitus on yleiskatteista, joten lapsi-ikäryhmään kohdistuva osuus ei ole eroteltavissa, vaan määrärahan tarkemmasta kohdentumisesta päättävät itsehallinnolliset hyvinvointialueet. Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta lapsiin ja nuoriin on laskennallisesti arvioitu kohdistuvan vuoden 2024 terveydenhuollon menoista 8,1 % ja sosiaalihuollon menoista 55,2 %. Kokonaisuutena hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta sosiaali- ja terveydenhuollon menoista lapsiin ja nuoriin arvioidaan kohdistuvan n. 16,6 %. Laskennallisessa arviossa on käytetty hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 13 §:n mukaisia sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten tehtäväkohtaisia painotuksia.

Terveydenhuollon menojen osalta tarkastelussa on hyödynnetty Terveydenhuollon menot ja rahoitus -raporttia vuodelta 2021.¹⁾ Lapsi-ikäryhmää koskeva laskennallinen arvio perustuu alle 18-vuotiaiden ikäryhmien osuuteen terveydenhuollon menoista.²⁾ Sosiaalihuollon palveluiden alle 18-vuotiaiden osuus perustuu Sosiaaliturvan menot ja rahoitus -tilastoon perusteella tehtyyn arvioon alle 18-vuotiaiden sosiaalipalvelujen menoista v. 2020.³⁾

Laskennallinen arvio lapsi-ikäryhmän hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon valtion rahoituksesta

	TA 2023	TAE 2024	Muutos 2023—2024
Lapsi-ikäryhmän laskennalliset osuudet (%) sosiaali- ja terveydenhuollon menoista:			
Terveydenhuolto	8,1	8,1	0
Sosiaalihuolto	55,2	55,2	0
Hyvinvointialueiden rahoituslain 13 §:n mukaiset hyvinvointialueiden rahoituksen laskennallisten kustannusten painotukset (%):			
Terveydenhuolto	58,9	58,9	0
Sosiaalihuolto	21,4	21,4	0
Lapsi-ikäryhmän laskennallinen osuus (%) hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta	16,6	16,6	0
Hyvinvointialueiden valtion rahoitus yhteensä, mrd. euroa	22,5	24,7	2,2
Laskennallinen arvio lapsi-ikäryhmän rahoituksesta hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta, mrd. euroa	3,7	4,1	0,4

¹⁾ Raportissa tarkasteltiin terveydenhuollon menoja v. 2019.

²⁾ Lapsibudjetointia koskeva terveydenhuollon menoja koskeva tarkastelu ja analyysissä hyödynnetty raportti perustuu SHA 2011 -tilastointijärjestelmään pohjautuvaan kansalliseen tietosisältöön terveydenhuollon menoista.

³⁾ Arvioidut kustannukset perustuvat alle 18-vuotiaiden asiakkaiden osuuteen kokonaisasiakasmääristä.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudet osana lapsibudjetointia

Merkittävä osa lasten ja nuorten palveluihin kohdistuvista määrärahoista ohjautuu kuntiin peruspalvelujen valtionosuuden kautta. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ei ole kuitenkaan suoraan eroteltavissa lapsiin ja nuoriin kohdistuvia määrärahoja, sillä rahoitus on laskennallista ja yleiskatteista. Kunnat päättävät itse valtionosuuden käytöstä perustuslain turvaaman laajan itsehallintonsa puitteissa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on v. 2024 n. 2,5 mrd. euroa (n. 2,7 mrd. euroa v. 2023). Vuodesta 2023 lähtien valtaosa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta on määräytynyt laskennallisesti kunnan lapsi- ja nuorisoikäluokan perusteella.

Kuntien uusista ja laajenevista tehtävistä taloudellisesti merkittävimmät ovat v. 2024 sitouttava kouluyhteistyö (4,7 milj. euroa) sekä B1-kielen opetuksen lisääminen yhdellä vuosiviikkotunnilla (4,1 milj. euroa).

Valtionosuudesta lapsiin ja nuoriin on arvioitu lapsibudjetoinnin yhteydessä kohdistuvan v. 2024 hieman alle 2 mrd. euroa (v. 2023 n. 2,2 mrd. euroa). Arvio perustuu 0—17-vuotiaiden ikäryhmien osuuteen laskennallisista valtionosuuksista sekä siitä johdettuun oletamaan, että myös valtionosuuden lisäosista, määräaikaisista ja pysyvistä lisäyksistä ja vähennyksistä sekä verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta lapsiin ja nuoriin kohdistuisi sama osuus. Valtionosuuden sekä siitä lapsiin ja nuoriin kohdistuvan osuuden laskua suhteessa vuoden 2023 talousarvioon selittää pääasiassa sote-uudistuksen yhteydessä vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden kustannusten ja tulojen tarkistus, joka otetaan huomioon valtion vuoden 2024 talousarviossa. Tarkistuksen johdosta kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään vuodesta 2024 alkaen yhteensä n. 224 milj. euron pysyvä vähennys sekä vuosia 2024 ja 2025 koskeva n. 112 milj. euron määräaikainen vähennys, jolla korjataan jälkikäteen kuntien vuoden 2023 rahoitusta vastaamaan lopullisia siirtyneitä kustannuksia ja tuloja.

Vuonna 2024 alle 18-vuotiaiden ikäryhmien osuus laskennallisista valtionosuuksista on arvioitu olevan n. 79,6 %. Valtionosuuden mitoituksessa käytetty 0—17-vuotiaiden määrä on 1 020 238 henkeä. Mitoituksessa käytetty alle 18-vuotiaiden määrä on laskenut noin 9 000 hengellä edellisvuoteen verrattuna.

Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus kuntien valtionosuuksista

Lapsi-ikäluokkien laskennalliset perushinnat:	TA 2023	TAE 2024	Muutos 2023—2024
Ikä 0—5 (euroa/asukas)	8 011	8 186	175
Ikä 6 (euroa/asukas)	8 500	8 687	187
Ikä 7—12 (euroa/asukas)	7 072	7 231	160
Ikä 13—15 (euroa/asukas)	12 129	12 435	305
16 vuotta täyttäneet (euroa/asukas)	63	64	1
Valtionosuuden mitoituksessa käytetty 0—17-vuotiaiden määrä (lkm)	1 029 513	1 020 238	-9 275

Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus kuntien valtionosuuksista

Lapsi-ikäluokkien laskennalliset perushinnat:	TA 2023	TAE 2024	Muutos 2023—2024
Lapsi-ikäluokkien laskennalliset kustannukset yhteensä, mrd. euroa ¹⁾	7,7	7,8	0,1
Valtionosuuden laskennalliset kustannukset yhteensä, mrd. euroa	9,6	9,8	0,2
Lapsi-ikäluokkien osuus laskennallisista kustannuksista (%)	80,3 %	79,6 %	-0,7 %
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus yhteensä, mrd. euroa	2,7	2,5	-0,3
Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus valtionosuudesta, mrd. euroa	2,2	2,0	-0,2

¹⁾ 0—17-vuotiaiden laskennallinen osuus.

Verotus lasten ja lapsiperheiden näkökulmasta

Verotus perustuu tuloihin, varallisuuteen ja kulutukseen ja kohdistuu lähtökohtaisesti samalla tavalla kaiken ikäisiin. Suomessa on käytössä erillisverotus, eli jokaista verotetaan omien tulojensa ja varallisuutensa perusteella, eikä esimerkiksi siviilisäädyllä tai perheen koolla pääsääntöisesti ole merkitystä. Suomen verojärjestelmässä lapsia ja lapsiperheitä tukevia elementtejä ovat lähinnä lapsiperheille kohdistuvat verotuet. Verojärjestelmässä ei ole havaittu erityisesti lapsia tai lapsiperheitä syrjiviä rakenteita.

Verohallinnon henkilöasiakkaiden tuloverotilaston mukaan v. 2021 alaikäiset maksoivat tuloveroja n. 20,5 milj. euroa, mikä oli alle 0,1 % kaikista henkilöasiakkaiden maksamista tuloveroista. Alaikäisten maksamista tuloveroista vajaan 60 % oli pääomatuloveroa ja n. 35 % kunnallisveroa. Alaikäisenä lapsena pidetään tuloverolaissa lasta, joka ennen verovuoden alkua ei ole täyttänyt 17 vuotta.

Suomen verojärjestelmä perustuu laajaan tulokäsitteseen, jonka mukaan kaikki tulo on lähtökohtaisesti veronalaista. Poikkeukset verotuksen normijärjestelmästä, kuten verovapaudet ja erityiset huojennukset, muodostavat verotukea¹⁾. Ainoa suoraan lapsi-ikäluokkaan kohdistuva verotuki on perintö- ja lahjaverotuksen alaikäisyysvähennys. Erityisesti lapsiperheisiin kohdistuvia verotukia tuloverotuksessa ovat mm. lapsilisien, elatusavun, elatustuen, adoptiotuen ja eläkkeensaajan lapsikorotuksen verovapaus, sekä alijäämähyvityksen lapsikorotus, perhevapaalta palautettujen työmatkavähennyksen alennettu omavastuu ja elatusvelvollisuusvähennys. Myös arvonlisäverojärjestelmässä lähtökohtaisesti kaikki liiketoiminnan muodossa harjoitettu hyödykemyynti on veronalaista. Varhaiskasvatuspalvelut, sosiaalihuollon palvelut, yleissivistävä ja ammatillinen opetus sekä valtion tukema taiteen perusopetus ovat lähtökohtaisesti vapaita arvonlisäverosta²⁾, ja tästä verovapaudesta muodostuva tuki kohdistuu lapsiin niiltä osin kuin näiden palvelujen käyttäjinä ovat lapset. Valmisteverotuksessa lapsiperheille kohdistuva verotuki on äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden sekä lastenruokien vapautus virvoitusjuomaverosta.

¹⁾ Verotuista tarkemmin talousarvioesityksessä <https://budjetti.vm.fi/indox/download.jsp?lang=fi&file=/2021/aky/YksityiskohtaisetPerustelut/11/11.pdf>, sekä valtiovarainministeriön internet-sivuilla <https://vm.fi/verotuet>.

²⁾ Tämä verovapaus on ALV-direktiivin velvoittama, eikä sitä määritellä verotueksi.

Verotukien määritelmiin ja laskentaan liittyvistä rajoituksista johtuen ne eivät sovellu tietyn ilmiön mittaamiseen talousarviossa. Verotuet ovat riippuvaisia verotuksen rakenteesta sekä kussakin tapauksessa valitusta normijärjestelmästä, jota ei ole määritelty kaikkien tutkittavien eri ilmiöiden kannalta neutraaliksi vaan saattaa sisältää jo itsessään ohjausta. Verotuen poistaminen ei välttämättä kasvattaisi verotuloja vastaavalla määrällä. Useimpien verotukien osalta niiden verotuloa vähentävästä vaikutuksesta voidaan laskea vain arvio. Kaikille verotuille ei pystytä laskemaan euromääräistä arviota lainkaan. Elatustuen, elatusavun ja lapsilisien verovapauden sekä elatusvelvollisuusvähennyksen ja perintöverotuksen alaikäisyysvähennyksen muodostamien verotukien yhteismääräksi arvioidaan vuoden 2023 tasossa n. 600 milj. euroa, josta lapsilisien verovapauden osuus on vajaat 500 milj. euroa.

Vuoden 2024 talousarvioesityksessä ei esitetä uusia nimenomaan lapsiperheille kohdistuvia verotukia. Veroperustemuutoksia kuvataan tarkemmin osaston 11 perusteluteksteissä.

Lasten ja nuorten tukeminen

Osan koko lapsi-ikäryhmää koskevista määrärahoista voidaan arvioida kohdistuvan lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Tällaisia määrärahoja on vuoden 2024 talousarvioesityksessä n. 420 milj. euroa (n. 310 milj. euroa v. 2023). Luvut sisältävät myös edellisen hallituksen toimet, joiden määrärahat kasvavat v. 2024. Näistä merkittävimmät ovat yleisen oppivelvollisuuden pidentäminen ja lastensuojelun henkilöstömitoitus. Lapsi-ikäluokkaan kohdistuvien määrärahojen keskeisenä tavoitteena on kuitenkin ylipäättään edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja ehkäistä syrjäytymistä.

Lakisäateisten lapsi-ikäluokkaan kohdistuvien perus- ja muiden palveluiden sekä tulonsiirtojen lisäksi talousarvioesitykseen sisältyy sekä aiemmin päätettyjä että hallitusohjelman mukaisia toimia tämän tavoitteen edistämiseksi. Tällaisia toimenpiteitä ja rahoituskokonaisuuksia ovat mm. lapsiperheiden hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät ja korjaavat toimet, panostus lasten ja nuorten neuropsykologisten häiriöiden kuntoutukseen ja kuntoutuspalveluihin Kelan harrastusvaraisen kuntoutuksen kautta, itsemurhien ehkäisyohjelman toteuttaminen, lapsistrategiatoiminto, nuorten työpajatoiminnan tukeminen ja harrastustoiminnan laajentaminen sekä Suomi Liikkeelle -ohjelma.

8. Hallinnon kehittäminen

Hallintopoliittisten toimien tavoitteena on varmistaa julkisten palveluiden laatu sekä parantaa julkisen hallinnon tuottavuutta ja sitä kautta osaltaan tukea julkisen talouden kestävyyttä. Hallinnon kehittäminen edistää toimivaa ja avointa hallintoa, jossa panostetaan jatkuvuuteen ja johdonmukaisuuteen toimintatapoihin. Kansalaisten ja viranomaisten välisessä suhteessa vaalitaan hyvän hallinnon periaatteita.

8.1. Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen

Rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen

Tavoitteena on hallinnon selkeä rakenne sekä eri toimijoiden välistä poikkihallinnollista yhteistyötä tukeva ja toimintaympäristön muutoksia ennakoiva ohjaus- ja johtamisjärjestelmä. Valtion työtehtäviä organisoidaan hyödyntäen monipaikkaisuutta ja älyteknologian mahdollistamaa paikkariippumattomuutta. Valtion virastojen ja virkamiesten kyvykkyyttä rajat ylittävään, ilmiölähtöiseen työskentelyyn sekä fyysisen ja virtuaalisen työnteon yhdistävään hybridityöskentelyyn vahvistetaan.

Hallitusohjelman mukaista valtion aluehallinnon uudistamisen lainsäädäntövalmistelua jatketaan vuonna 2024. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Kehittämisen pääperiaatteena on monialaisuus. Ensisijaisesti tämä tarkoittaa lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien kokoamista uuteen perustettavaan monialaiseen virastoon, johon yhdistetään Valvira, Aluehallintovirastot sekä ELY-keskusten Y-vastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät. ELY-keskusten puitteissa järjestetyn hallinnon osalta lähtökohtana on monialainen valtion aluehallinto, joka kootaan nykyistä vahvemmille alueille Elinvoimakeskuksiin. Valtionhallinnon palveluiden lähtökohtana ovat kattavat sähköiset asiointipalvelut, joita käyntiasiointi täydentää. Palvelu- ja toimitilaverkkouudistuksessa valtion käyntiasiointia kootaan julkisen hallinnon yhteisiin palvelupisteisiin ja vähennetään toimistotilaa. Toimijoiden yhteisellä käyntiasioinnin palveluverkolla mahdollistetaan nykyistä asiakaslähtöisempi, kustannustehokkaampi ja suunnitelmallisempi toiminta. Uudistus etenee vuoden 2024 aikana kuuteen uuteen maakuntaan.

Vuoden 2024 alkuun mennessä päätetään valtion palveluiden saatavuutta ja toimintojen sijoittamista koskevasta valtakunnallisesta suunnitelmasta. Tavoitteena on valtion toimintojen ja yksiköiden sijoittelu niin, että perusoikeudet turvataan ja valtion palvelut ovat kaikkien saatavilla koko maan kattavasti eri asiointikeinot ja eri asiakasryhmien tarpeet huomioiden.

Johtamisen kehittämisen yleisenä tavoitteena on tukea julkisen hallinnon ja johtamisen uudistamista sekä julkisen hallinnon vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta. Kehittämisen konkreettisina tavoitteina on vahvistaa julkisen johtamisen kokonaisuutta yli sektorirajojen ja kykyä ennakoida ja hallita toimintaympäristön muutoksia, tukea johtajia onnistumaan tehtävissään sekä lisätä johtajien ammatillista kehittymistä ja liikkuvuutta eri tehtävissä. Tätä varten jatketaan useiden johtamisen kehittämiseen tähtäävien hankkeiden ja valmennusohjelmien toteutusta.

Valtionhallinnossa jatketaan tukea muutostilanteissa olevalle henkilöstölle. Erikseen budjetoitujen henkilöstömenojen momentilta voidaan edelleen maksaa virkasuhteen päättymisestä johtuvia korvauksia (erokorvaus) sekä valtion virkamieslain erityissäännöksen mahdollistamia enintään kahden vuoden määräaikaisen nimityksen aiheuttamia palkkausmenoja.

Valtiokonttori ja Palkeet tarjoavat valtioneuvostolle ja virastoasiakkaille analysointi- ja raportointipalvelua tietointensiivisten ongelmien ratkaisemiseksi ja tietojohdamisen kehittämiseksi.

Valtion HR-toiminnan ja taloushallinnon kehittäminen

Valtiolla on käytössä talous- ja henkilöstöhallinnon yhteinen toimintamalli, joka kattaa prosessit, tietorakenteet, palvelukeskuspalveluiden yhtenäisen käytön sekä näitä toimintoja tukevan tietojärjestelmäkokonaisuuden. Valtion taloushallinnon kehittämistä ohjaavat loppuvuodesta 2023 valmistuvat valtion taloushallinnon kehittämisen linjaukset. Vuonna 2024 jatketaan valtion yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän (Kieku) merkittävää päivitystyötä henkilöstöhallinnon osalta ja valmistaudutaan Puolustusvoimien kehittämisvaiheessa olevan tuotannonohjausjärjestelmän (PVERP 2.0) integroimiseen Kieku-järjestelmään. Valtion talousarvion ja valtiontalouden kehyspäätösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän kehittämisprojektia ja valtion tilinpäätöksen kehittämistä jatketaan. Myös valtion rekrytointipalvelu uusitaan. Palkeiden työn osuutta henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon prosesseissa pyritään lisäämään ja näin vahvistamaan henkilöstöhallinnon laatua, yhtenäisyyttä sekä tuottavuutta

Osaamisen kehittämistä jatketaan panostamalla koko valtionhallinnon kattavaan digitaaliseen eOppiva-oppimisympäristöön. Palveluun luodaan uusia sisältöjä sekä vahvistetaan edelleen sen käyttöä ja vaikuttavuutta.

Valtion henkilöstöhallinnon kehittämistä jatketaan tavoitteena tehostaa HR-toimintoja 304 henkilötyövuodella vuodesta 2017 vuoteen 2029 mennessä.

Valtion toimitilojen käytön tehostaminen

Uudistettujen valtion toimitila- ja kiinteistöstrategioiden toimeenpanoa jatketaan. Valtion kiinteistövarallisuutta tulee hallita ja hoitaa tehokkaalla, kestävällä ja valtion kokonaisedun varmistavalla tavalla. Valtion toimitilastrategian mukaisesti tilatehokkuutta parannetaan vastaamaan asetettuja tilatehokkuustavoitteita, muuttuneita työnteon tapoja ja kansalaisten sähköisen asiainnin lisääntymistä. Tällä tavoitellaan parempia työsuorituksia, pienenevää hiilijalanjälkeä ja alempia vuokratukustannuksia. Keskeinen osa toimitilastrategiaa on valtion virastojen ja laitosten sekä koko julkisen sektorin toimitilojen yhteiskäytön lisääminen sekä monipaikkaisen ja ns. hybridityön tukeminen.

Valtionhallinnon tuottavuusohjelman osana käynnistetään julkisen sektorin tilaohjelma. Tilaohjelman tavoitteena on tehostaa julkisen sektorin tilakustannuksia merkittävästi sekä hakea ratkaisuja valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien välisiin tilaomaisuuskysymyksiin. Samalla valtion tilaohjelmaa tehostetaan ja sen tavoitteet päivitetään vastaamaan pandemian jälkeisiä työnteon tapoja.

Senaatti-konsernin liikelaitokset jatkavat toimenpiteitä, joilla turvataan asiakkaille terveelliset, turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset toimitilat. Valtion kiinteistöjen uudisrakentamiseen ja perusparannuksiin ehdotetaan 750 milj. euron investointivaltuutta, mikä johtuu usean suuren hankkeen yhtäaikaisesta toteutuksesta. Senaatti-konsernin liikelaitokset panostavat lisäksi toimitilavarautumiseen yhteistyössä virastojen ja laitosten kanssa.

Valtion hankintojen kehittäminen

Valtion hankintatoimen kehittämistä jatketaan hallitusohjelmassa olevien tavoitteiden toimeenpanemiseksi osana Vaikuttavat julkiset hankinnat (Hankinta-Suomi) -ohjelmaa. Lisäksi valtiosektorin hankinnoissa toimeenpannaan edelleen kansallisen julkisten hankintojen strategiaa. Valtiokonttori seuraa tavoitteiden toteutumista. Ohjelmassa tuetaan myös kuntasektorin hankintayksiköitä koko julkisen sektorin yhteisen strategian tavoitteiden edistämiseksi.

Kansallista julkisten hankintojen ilmoitusalustaa HILMAA kehitetään edelleen siten, että se palvelee hankintayksiköitä käyttäjälähtöisenä perustason kilpailutusjärjestelmänä ja ilmoituskanaavana, mahdollistaa paremman tiedon keräämisen ja analysoinnin hankintojen johtamiseksi sekä helpomman markkinoille pääsyn myös pk-yrityksille, jotta julkisiin kilpailutuksiin saadaan enemmän tarjouksia.

8.2. Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen

Julkisen hallinnon ICT-toimintaa kehitetään Suomen digitaalisen vision 2030 mukaisesti rakentamalla houkuttelevaa, kilpailukykyistä, kestävä ja hyvinvoivaa digitaalisesti kyvykästä Suomea.

Vuoden 2024 toimenpiteistä keskeisimpiä ovat hallitusohjelman mukaisesti digitaalisen viranomaisasioinnin ensisijaisuuden edistäminen, digitaalisen henkilöllisyyden ratkaisujen kehittäminen ja eri elämäntapahtumien ja liiketoimintatapahtumien digitalisoinnin ja automatisoinnin edistäminen. Digitaalisten palveluiden ensisijaisuudella edesautetaan hallitusohjelman mukaisten tuottavuustavoitteiden saavuttamista julkisessa hallinnossa. Vuonna 2024 myös arvioidaan ja käynnistetään toimenpiteitä digitalisaation edistämiseksi lainsäädännön keinoin.

Hallitusohjelman tavoitteen mukaisesti Suomi siirtyy asteittain digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen viranomaisasiointikanavana, ja lainsäädäntömuutoksilla digitaalisesta viranomaisviestinnästä tehdään ensisijainen viranomaisviestinnän kanava. Toisen puolesta asiointia helpotetaan ja selvitetään kustannustehokasta tapaa lähettää viranomaisposti yksityisiin digipostipalveluihin.

Vuonna 2024 edistetään hallituskauden kestävä elämäntapahtumien tai yritystapahtumien ympärille kiinnittyvien julkisten ja yksityisten palvelujen digitalisointia niin, että palvelut toimivat saumattomasti yhteen. Ihmiskeskeistä digitalisaatiota viedään eteenpäin kehittämällä digitaalista henkilöllisyystodistusta ja digitaalista lompakkoa.

Vuonna 2024 jatketaan myös tiedonhallinnan ja yhteentoimivuuden ohjauksen perustehtävien kuten tiedonhallintalain mukaisen lausuntomenettelyn sekä ICT-menojen raportoinnin toteuttamista ja kehittämistä. Hallitusohjelman tavoitteena on valtionhallinnon digihankkeiden rahoituksen koordinointi poikkihallinnollisesti ja hankkeiden seuranta yhteisessä digisalkussa. Tiedon parempaa liikkuvuutta edistetään huomioiden erityisesti tiedon laatu ja yhteentoimivuus. Arvokkaita tietoaineistoja koskevan EU-sääntelyn täytäntöönpanolla huolehditaan, että yhteiskunnallisesti merkittävimmät tietoaineistot ovat avoimesti saatavilla. Digitalisaation ja tiedonhallinnan saralla tehdään aktiivista kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä hallinnon ja sidosryhmien kanssa.

8.3. Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee v. 2024 n. 82 000 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat 5,5 mrd. euroa. Valtion sopimuskaudelle 1.3.2023—28.2.2025 tehdyn virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti v. 2023 palkkoja on tarkistettu 1.5.2023 lukien 3,50 prosentin yleiskorotuksella, jonka lisäksi henkilöstölle maksettiin huhtikuussa 2023 kustannusvaikutukseltaan 1,00 prosentin suuruinen kertaerä. Vuonna 2024 palkkoja tarkistetaan 1.3.2024 lukien 2,00 prosentin yleiskorotuksella ja 0,5 prosentin suuruisella virastoerällä. Näiden lisäksi virka- ja työehtosopimuksessa tehtiin eräitä kustannusvaikutuksellisia palvelussuhteen ehtojen muutoksia. Kokonaisuudessaan virka- ja työehtosopimuksessa tehtyjen palkantarkistusten, kertaerän ja palvelussuhteen ehtojen muutoksista johtuen virastojen toimintamäärärahoja ehdotetaan lisättäväksi yhteensä n. 244 milj. euroa.

Valtiolle on työnantajana tärkeää kyetä myös jatkossa hankkimaan palvelukseensa osaavaa henkilöstöä ja erityisesti päteviä johtajia sekä kannustamaan heitä ja kehittämään heidän osaamistaan. Tätä tuetaan tarkoituksenmukaisella ylimmän johdon virka- ja tehtävärankenteella, määräaikaisilla johtamistehtävillä ja suunnitelmallisella johtamisen kehittämisellä. Tavoitteena on, että valtio on yhtenäinen ja kilpailukykyinen työnantaja, henkilöstö on yhtenäinen voimavara ja valtion palveluja johdetaan ja uudistetaan rohkeasti ja vastuullisesti. Keskeistä johtamisessa ja viranomais toiminnassa on korkea eettisyys sekä hallinnon toimintaan kohdistuvan laajan luottamuksen ylläpito ja vahvistaminen.

Työelämän laatua, työn tuottavuutta sekä henkilöstön työhyvinvointia ja osaamista kehitetään yhteistyössä muiden työmarkkinatoimijoiden kanssa. Henkilöstön eläkkeellesiirtymisikä on noussut viime vuosina. Lisäksi henkilöstön työhyvinvointi on pysynyt hyvällä tasolla, kun asiaa tarkastellaan työtyytyväisyyttä ja sairauspoissaolojen kehitystä kuvaavien mittarien valossa.

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2021—2024

Tunnusluku	2021	2022	2023 ¹⁾	2024 ¹⁾
Henkilöstön lukumäärä	78 230	79 989	81 800	82 000
Muutos edell. vuodesta, %	1,4	2,2	2,3	0,2
Henkilötyövuodet, lukumäärä	76 264	78 282	80 400	80 800
Muutos edell. vuodesta, %	1,7	2,6	2,7	0,5
Palkkasumma, milj. euroa	4 007	4 193	4 456	4 578
Työvoimakustannukset, milj. euroa	4 814	5 059	5 376	5 524
Keskimääräinen kokonaisansio euroa/ kk/henkilö	4 205	4 273	4 409	4 552
Palkkojen sivukulut, %	51,8	55,9	55,8	55,8
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. euroa	4 881	4 983	5 379	5 575
Naisten osuus, %	50,2	50,8	51,4	51,4
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46	46	45	45

¹⁾ Vuosien 2023 ja 2024 tiedot ovat arvioita. Niissä on otettu huomioon henkilöstömäärän muutoksen ennuste sekä valtion sopimusratkaisusta johtuvat muutokset.

9. Hyvinvointialueiden talous

9.1. Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen ehdotetaan yhteensä n. 24,7 mrd. euroa v. 2024.

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus kasvaa v. 2024 n. 4,0 mrd. euroa verrattuna vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon. Kasvusta osa selittyy sillä, että n. 1,9 mrd. euroa vuoden 2023 rahoituksesta maksettiin ennakollisesti jo vuoden 2022 talousarviossa.

Kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset ja rahoitus (ns. sote-siirtolaskelma) tarkistetaan vuoden 2024 talousarviossa vastaamaan kuntien vuoden 2022 tilinpäätösten mukaisia hyvinvointialueille siirtyneitä kustannuksia ja tuloja. Siirtolaskelman tarkistamisesta johtuen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ehdotetaan siirrettäväksi hyvinvointialueiden rahoitukseen n. 160 milj. euroa vuodesta 2024 alkaen ja kuntien verotuloista n. 509 milj. euron lisäystä vuodesta 2024 alkaen.

Lisäksi hyvinvointialueiden rahoitusta korjataan vuoden 2023 osalta erikseen vastaamaan kunnilta siirtyneitä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen nettokustannuksia. Korvauksesta 150 milj. euroa on maksettu hyvinvointialueille ennakollisesti vuoden 2023 ensimmäisessä lisätalousarviossa. Kertakorvauksen loppuosa on n. 551 milj. euroa. Se maksetaan hyvinvointialueille tammikuussa 2024, mutta hyvinvointialueet kirjaavat sen vuoden 2023 tuloksi. Edellä kuvattujen sote-siirtolaskelmaan liittyvien tarkistusten yhteisvaikutus on n. 1,2 mrd. euroa.

Kunnilta hyvinvointialueille siirtyviä tuloja ja kustannuksia koskeva siirtolaskelma valmistuu loppuvuoden 2023 aikana. Hyvinvointialueiden rahoitus korjataan tämän jälkeen vastaamaan lopullista siirtolaskelmaa. Kunnilta hyvinvointialueille siirrettävät tulot ja kustannukset kuvataan tarkemmin luvussa 10. Kuntatalous.

Hyvinvointialueiden rahoituksessa otetaan huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioitu vuosittainen kasvu. Palvelutarpeen kasvun arvioidaan lisäävän rahoitusta 283,6 milj. euroa v. 2024. Vuoden 2023 kustannuspohjan korjaus huomioiden palvelutarpeen kasvu kasvattaa vuoden 2024 rahoitusta 291,8 milj. eurolla. Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksitarkistus vuodelle 2024 on 2,53 % ja se kasvattaa rahoituksen määrää vuoteen 2023 verrattuna 593,8 milj. eurolla. Kustannuspohjan korjaus huomioiden indeksitarkistuksen vaikutus on 618,0 milj. euroa.

Yliopistosairaalisän lisääminen rahoituksen määräytymistekijäksi vaikuttaa yleiskatteiseen rahoitukseen n. 130 milj. euroa. Lisäksi hyvinvointialueiden rahoituksesta ehdotetaan vähennettäväksi siirtymätasauksien mukainen erä, jonka suuruus on v. 2024 n. 104 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavat päätösperäiset toimet

Vuonna 2024 tehtävälainsäädännön muutokset kasvattavat hyvinvointialueiden rahoitusta vuoteen 2023 verrattuna nettomääräisesti n. 5 milj. euroa. Aiemmin tehtyihin säädosmuutoksiin perustuen ehdotetaan yhteensä n. 110 milj. euron lisäystä. Pääministeri Orpon hallituksen toimet

puolestaan vähentäisivät hyvinvointialueiden rahoitusta yhteensä n. 105 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisten toimien vaikutuksina ehdotetaan seuraavaa:

- Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) voimaantumisen siirretään alkamaan 1.1.2028, vähennys 89 milj. euroa.
- Perusterveydenhuollon hoitotakuu pidetään 14 vuorokaudessa, vähennys 5 milj. euroa.
- Lastensuojelun jälkihuollon ikäraja lasketaan 23 vuoteen, vähennys 12 milj. euroa.
- Varmistetaan tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden oikeusturva, lisäys n. 0,7 milj. euroa.

Eräät valtion täyden korvauksen palvelut

Valtio maksaa hyvinvointialueille lakiin perustuvia erilliskorvauksia joistakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Alla on kuvattu euromääräisesti isompia kokonaisuuksia. Muitakin erilliskorvattuja palveluja on, esimerkiksi kotikunnattomien kiireellisestä hoidosta maksettavat korvaukset, puolustusvoimien maksamat korvaukset hyvinvointialueiden tuottamista palveluista ja tietyt vankien terveyden- ja sairaudenhoitoon sekä kuntoutukseen liittyvät korvaukset.

Rintamaveteraanien sekä sota- ja sotilasinvalidien valtion erikseen tukemiin palveluihin (esim. kotiin vietävät palvelut) ehdotetaan yhteensä 101,5 milj. euroa.

Kotoutumiskorvauksia arvioidaan maksettavan hyvinvointialueille n. 199 milj. euroa.

Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisiin sosiaalipalveluihin ehdotetaan 2 milj. euroa.

Vastaanottokeskus järjestää vastaanottolain mukaiset asiakkaiden palvelut ensisijaisesti itse. Osa palveluista ostetaan palveluntuottajilta, kuten terveydenhoitoa ja sosiaalihuollon palveluja hyvinvointialueilta. Maahanmuuttovirasto korvaa hyvinvointialueille palveluista aiheutuneet kustannukset. Vastaanotto toimintaan liittyvien korvausten hyvinvointialueille arvioidaan olevan n. 29 milj. euroa v. 2024. Arvioon sisältyy epävarmuutta, sillä se riippuu mm. vastaanoton piirissä olevien henkilöiden lukumäärästä ja heidän palvelutarpeistaan.

Hyvinvointialueille kohdistuvat valtionavustukset ja muut korvaukset

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionavustukset hyvinvointialueille ovat n. 257 milj. euroa. Merkittävin yksittäinen avustuskokonaisuus liittyy valtion korvauksiin sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen, johon ehdotetaan yhteensä 108 milj. euroa. Tämä sisältää sosiaali- ja terveysalan AMK-tutkintoihin sisältyvästä harjoittelusta aiheutuvista kustannuksista maksettavat korvaukset, 12 milj. euroa.

Toinen merkittävä avustuskokonaisuus liittyy Suomen kestävä kasvun ohjelman pilarin 4 toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on mm. purkaa koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa, nopeuttaa hoitoon pääsyä ja edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutumista sekä kehittää digitalisaatiota. Tähän ehdotetaan 38

milj. euroa. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön valmisteluvastuulla on tietyiltä osin pilari 3, jonka toimenpiteistä hyvinvointialueille kohdistuu arviolta n. 3 milj. euron kokonaisuus v. 2024.

Valtion rahoitukseen terveydenhuollon ja sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen ehdotetaan 35 milj. euroa, jossa on lisäystä edelliseen vuoteen 5,0 milj. euroa.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen kehittämistehtäviin ehdotetaan 1,1 milj. euroa. Itsemurhien ehkäisyohjelmaan ehdotetaan 0,3 milj. euroa.

Muita sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionavustuksia käsitellään otsikossa 5.2.

Työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön pääluokissa ehdotettavista palkkatukimäärärahoista arvioidaan kohdentuvan hyvinvointialueille v. 2024 n. 21 milj. euroa.

Sote-uudistuksesta aiheutuviin välttämättömiin kertaluonteisiin ICT-muutuskustannuksiin ehdotetaan 100 milj. euroa v. 2022 myönnetyn ja käytetyn valtuuden talousarviomenojen maksamiin.

Sisäministeriön hallinnonalan palosuojelurahastosta arvioidaan myönnettävän harkinnanvaraisia avustuksia hyvinvointialueille v. 2024 n. 4 milj. euroa.

Lisärahoitus

Hyvinvointialueiden rahoituslain mukaisesti hyvinvointialueilla on oikeus saada valtiolta lisärahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Tarkoitusta varten ehdotetaan 1 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitus, muutos- ja valmistelukustannukset sekä valtionavustukset ja korvaukset, milj. euroa

Asia	Pääluokka	Momentti	2023 ¹⁾	2024
Valtion rahoitus ²⁾	VM	28.89.31	22 643,0	24 654,3
Hyvinvointialueiden lisärahoitus	VM	28.89.32	1,0	1,0
Muutos-, valmistelu- ja viranomaiskustannukset				
ICT-muutuskustannukset	VM	28.70.05		100,0
Valtionavustus toiminnan vakiinnuttamisen ja kehittämisen kustannuksiin	VM	28.89.33	350,0	
Muut muutuskustannukset	Useita pääluokkia	Useita momenteja	16,9	

Hyvinvointialueiden rahoitus, muutos- ja valmistelukustannukset sekä valtionavustukset ja korvaukset, milj. euroa

Asia	Pääluokka	Momentti	2023 ¹⁾	2024
Eräät valtion täyden korvauksen palvelut				
Turvapaikanhakijoiden tietyt sote-palvelut	SM	26.40.21	35,0	28,6
Kotoutumisen edistäminen	TEM	32.50.30	140,0	198,5
Sotaveteraanien valtion erikseen tukemat palvelut	STM	TAE23: 33.50.51, 33.50.56, 33.50.58 TAE24: 33.50.52, 33.50.58	122,0	101,5
Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden kiireelliset sosiaalipalvelut	STM	33.60.37	2,0	2,0
Valtionavustukset ja muut korvaukset				
Saamen kielilain mukaiset avustukset ja saamelaiskäräjien yleishallinnon ja sote-toimialan resurssien vahvistaminen (arvio)	OM	25.01.50	0,2	0,2
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain voimaantulon tukeminen ja psykologien palkkaus	OKM	29.10.30	12,0	
Palkkatuki	TEM, STM	32.30.51, 33.20.50, 33.20.51	31,8	20,6
Toimet työurien pidentämiseksi	TEM	32.30.55	0,5	2,0
Kuntouttava työtoiminta	STM	33.20.31	30,5	30,5
Lastenasiaintalot	STM	33.60.31	2,8	2,8
Terveyden- ja sosiaalihuollon tutkimus	STM	33.60.32	30,0	35,0
Erikoistumiskoulutus	STM	33.60.33	108,0	108,0
Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista	STM	33.60.34	15,2	15,7
Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi	STM	33.60.36	1,7	1,7
Palvelurakenteen kehittäminen: Sosiaalisen luototuksen luottopääoman rahoittaminen	STM	33.60.39	9,5	
Itsemurhien ehkäisyohjelma	STM	33.60.39		0,3
Turvakotitoiminta (arvio)	STM	33.60.52	4,7	5,3
EU:n rahoitus kestävän kasvun ohjelmaan: Sosiaali- ja terveydenhuollon saatavuuden parantaminen	STM	33.60.61	110,0	38,0
EU:n rahoitus kestävän kasvun ohjelmaan: Työkyky (arvio)	STM	33.60.61	4,0	3,0
Sosiaalialan osaamiskeskukset	STM	33.60.63	3,5	2,3
Tartuntatautien valvonta	STM	33.70.22	0,5	0,5

Hyvinvointialueiden rahoitus, muutos- ja valmistelukustannukset sekä valtionavustukset ja korvaukset, milj. euroa

Asia	Pääluokka	Momentti	2023 ¹⁾	2024
Ympäristövahinkorahasto ³⁾	YM	Talousarvion ulkopuolinen	0,3	
Palosuojelurahasto	SM	Talousarvion ulkopuolinen	4,0	4,0
Yhteensä			23 679,1	25 355,8

¹⁾ Yhdistelmä ajantasaisesta talousarviosta.

²⁾ Vuoden 2023 rahoitus sisältää kunnilta siirtyvät sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen kustannukset sekä talousarviovuoden aikana voimaantulevat tai laajentuvat uudet tehtävät. Hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta 1,9 mrd. euroa maksettiin joulukuussa 2022. Vuoden 2024 rahoitus sisältää kehyskauden aikana voimaantulevat tehtävämuutokset sekä rahoitusmalliin liittyvät lisäykset sekä hyvinvointialueiden v. 2023 rahoituksen korjaava erä n. 551 milj. euroa.

³⁾ v. 2023 Öljysuojarahasto

9.2. Hyvinvointialueiden investoinnit ja lainanottovaltuus

Valtioneuvosto päättää vuosittain hyvinvointialueille laskennallisesti lainanhoitokykyyn perustuen valtuuden pitkäaikaisten lainojen nostamiseen investointien rahoittamiseksi (lainanottovaltuus) hyvinvointialueesta annetun lain 15 § mukaisesti. Valtioneuvosto päätti vuoden 2024 lainanottovaltuuksista kesäkuun 2023 alussa. Päätöksen mukaan uutta lainanottovaltuutta on ainoastaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella (139 milj. euroa). Muiden hyvinvointialueiden osalta tämä tarkoittaa, että v. 2024 on mahdollista käynnistää vain vähäisessä määrin uusia investointihankkeita tai vaihtoehtoisesti ne tulee kattaa lainanoton sijasta muulla rahoituksella.

Hyvinvointialue tai HUS-yhtymä voi hakea muutosta lainanottovaltuuteensa. Valtioneuvosto päättää lainanottovaltuuden muuttamisesta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi, eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Talousarvioesityksen valmistelun hetkellä on käynnissä kahdeksan alueen lainanottovaltuuden muutoksen valmistelu. Muutoksista päätetään valtioneuvostossa syksyllä 2023.

Hyvinvointialueiden pitkäaikaisten lainojen muutokseen vaikuttavat kuitenkin edelleen vuoden 2023 lainanottovaltuudet, joista käytetään yhteensä 4,8 mrd. euroa vuoden 2023 aikana käynnissä oleviin tai käynnistettäviin investointeihin ja investointeja vastaaviin sopimuksiin. Vuoden 2023 aikana valtuudesta käytetään 1,7 mrd. euroa ja myöhemmin vuosina 3,1 mrd. euroa. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän lainakannan ennakoidaan olevan 5,8 mrd. euroa vuoden 2024 alussa.

Hyvinvointialueiden investoinnit vaikuttavat hyvinvointialueiden rahoituksen perusteena oleviin käyttötalousmenoihin, poistoihin ja korkoihin (mm. tilakustannusten kautta), ja ne otetaan siten huomioon jälkikäteen valtion rahoituksen tasoa määritettäessä. Lainanottovaltuuksilla ei ole välitöntä vaikutusta valtion talouteen, vaan vaikutus hyvinvointialueiden valtion rahoitukseen on riippuvainen kunkin hyvinvointialueen pitkäaikaisella lainalla rahoittamien investointien määristä sekä rahoituskustannuksista. Hyvinvointialueet vastaavat itse lainojen takaisinmaksusta yleiskatteisella rahoituksellaan.

9.3. Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista

Tässä osassa kuvataan hyvinvointialueiden talouden kehitysarvio kirjanpidon käsittein. Ennuste on laadittu valtiovarainministeriön kansantalousosastolla, ja se kuvaa hyvinvointialueiden (ml. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuolto ja pelastustoimi) ja hyvinvointiyhtymien kokonaisuutta. Ennuste on luonteeltaan painelaskelma: ennusteessa menot kasvavat palvelutarpeen kasvun, tehtävämuutosten ja hintojen muutosten mukaan, eli siinä ei ole oletettu alueiden mahdollisia säästö- tai tehostamistoimia seuraaville vuosille.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman muutokset alueiden tehtäviin on huomioitu alueiden menoissa sekä valtion rahoituksessa. Tällaisia muutoksia ovat esimerkiksi ikääntyneiden ympäri-vuorokautisen asumispalvelun henkilöstömitoituksen kasvun pysäyttäminen, joka hidastaa menojen kasvua. Hallitusohjelmassa säästöihin on myös luettu mukaan alueiden omia toimia, mutta niitä ei kehitysarviossa ole toistaiseksi huomioitu. On kuitenkin tiedossa, että monilla alueilla valmistellaan toimia, joilla menojen kasvua pyritään hillitsemään. Toimet huomioidaan arvioissa ohjelmien konkretisoituessa ja tietojen tarkentuessa. Valtion rahoituksessa on huomioitu rahoituksen mahdollinen jälkikäteistarkistus julkisen talouden suunnitelmassa tehdyn kehysvarauksen suuruusena, vaikka ennusteen menokehityksen perusteella tarkistus voisi muodostua suuremmaksi.

Painelaskelmassa alueiden yhteenlaskettu vuosikate ja tulos ovat v. 2023 alijäämäiset. Palkkojen ja hintojen nousu on ollut tänä vuonna nopeaa. Vaikka henkilöstön saatavuusongelmat ovat vähentäneet palkkamenojen kasvua, ovat palveluiden hinnat kasvaneet nopeasti. Monet alueet ovat paikanneet henkilöstöpulaa ostopalveluilla. Alueiden omat tilinpäätösennusteet ovat talousarvioita heikkommat, mutta taloustilanteeseen liittyy vielä jonkin verran epävarmuutta. Korkealla tasolla olevista investoinneista johtuen toiminnan ja investointien rahavirta on negatiivinen, ja hyvinvointialueet velkaantuvat.

Tulevina vuosina menoja kasvattaa ja rahoitusasemaa heikentää erityisesti henkilöstökustannusten nopea kasvu. Henkilöstökustannusten arvio perustuu tehtyihin palkkasopimuksiin, joihin sisältyy mm. viisivuotinen palkkarakenneohjelma ja kolmivuotinen palkkojen yhteensovittamisohjelma. Hyvinvointialueiden ansiotaso kasvaa nopeammin kuin yleinen ansiotaso, jonka ennusteeseen hyvinvointialueiden rahoituksen indeksitarkistus on sidottu. Tämä heikentää alueiden rahoitustasapainoa, elleivät alueet pysty tehostamaan toimintaansa vastaavasti. Jälkikäteistarkistusten ansiosta alueiden vuosikate ja tulos kuitenkin paranevat v. 2025 ja heikkenevät sen jälkeen.

Hyvinvointialueille arvioidaan siirtyneen lainoja ja velkoja n. 5 mrd. euron verran vuoden 2023 alussa. Seuraavina vuosina velan määrä kasvaa yli 11 mrd. euroon vuoteen 2027 mennessä.

Painelaskelmana ennusteeseen liittyy monia riskejä. Alueiden menoja voivat toisaalta kasvattaa esimerkiksi ennustettua korkeampi hintojen nousu tai alueiden välinen palkkakilpailu henkilöstöstä. Menot voivat osoittautua myös painelaskelmaa alhaisemmaksi, jos alueet pystyvät toteuttamaan säästöjä ja tehostamaan toimintaansa. Lähtökohtaisesti hyvinvointialueiden tulee sopeuttaa menokehityksensä valtion rahoituksen asettamiin puitteisiin. Tätä tukee myös hyvinvointialueiden taloutta koskevat säännökset mm. alijäämän kattamiskaudesta. Henkilöstöpula voi myös rajoittaa menojen kasvua ainakin lyhyellä aikavälillä.

Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista 2023—2027, mrd. euroa

	2023	2024	2025	2026	2027
Toimintakulut	28,1	29,2	30,7	31,9	32,9
muutos, %		4,1 %	5,1 %	3,8 %	3,3 %
Toimintatuotot	4,7	4,7	4,6	4,6	4,6
muutos, %		0,0 %	-2,2 %	-0,1 %	0,5 %
Toimintakate	-23,3	-24,5	-26,1	-27,2	-28,3
muutos, %		5,0 %	6,5 %	4,4 %	3,8 %
Valtionrahoitus	23,2	24,1	26,1	27,0	27,8
josta jälkikäteistarkistus			1,0	1,0	0,9
Rahoitustuotot ja -kulut	-0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2
Vuosikate	-0,2	-0,5	-0,1	-0,4	-0,7
Poistot	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6
Satunnaiset erät	-	-	-	-	-
Tilikauden tulos	-0,7	-1,0	-0,7	-1,0	-1,3
Tulorahoituksen korjauserät	-	-	-	-	-
Käyttöomaisuusinvestoinnit	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
Rahoitusosuudet ja myyntitulot	-	-	-	-	-
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1,1	-1,4	-1,0	-1,3	-1,5
Lainakanta	6,2	7,6	8,6	9,8	11,3

10. Kuntatalous

Kuntatalouden tilaa ja näkymiä sekä valtion toimenpiteiden vaikutuksia kuntatalouteen tarkastellaan myös talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä laaditussa kuntatalousohjelmassa.

10.1. Kuntien valtionavut

Kuntien käyttötalouden valtionapuihin ehdotetaan n. 5,1 mrd. euroa v. 2024. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 3,7 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset n. 0,9 mrd. euroa ja muut valtionavut n. 0,6 mrd. euroa.

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2022—2024 (milj. euroa) ja muutos TA 2023—TAE 2024 (%)

Momentti	2022 TA+LTA:t	2023 TA	2024 TAE	Muutos % 2023— 2024
Laskennalliset valtionosuudet	9 150	4 001	3 673	-8,2 %
28.90.30 VM	7 987	2 752	2 463	-10,5 %
useita OKM¹⁾	1 163	1 249	1 210	-3,1 %
momentteja siitä kuntayhtymät	1 070	1 095	1 119	2,2 %
28.90.35 Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	2 750	851	861	1,5 %

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2022—2024 (milj. euroa) ja muutos TA 2023—TAE 2024 (%)

Momentti	2022 TA+LTA:t	2023 TA	2024 TAE	Muutos % 2023— 2024
	Muut valtionavut			
25.50.20	Vaalimenot	11	11	32
	OM yhteensä	11	11	32
28.90.31	Kuntien yhdistymisavustukset	20	11	11
28.90.32	Valtionavustus kuntien digitalisaation kannustin- järjestelmään	10	0	0
	VM yhteensä	30	11	11
useita momentteja	OKM, harkinnanvaraiset avustukset	391	254	202
	siitä kuntayhtymien osuus	15	6	7
	OKM yhteensä	391	254	202
30.20.20	Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta: korvaus kuntien järjestämästä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta	0	4	4
	MMM yhteensä	0	4	4
31.20.55	Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen	85	44	31
	LVM yhteensä	85	44	31
32.30.32	Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden moni- alaisuuden vahvistamiseen	3	0	0
32.30.35	Valtion korvaus kunnille TE-palvelu-uudistuksen muutuskulujen kattamiseen	0	0	34
32.30.40	Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen	35	1	5
32.30.51	Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut / kunnille maksettavan palkkatuen määrä	33	23	14
32.30.55	Toimet työurien pidentämiseksi / kunnille maksettavan tuen määrä	0	0	21
32.50.03	Maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistämisen edistäminen	6	4	1
32.50.30	Valtion korvaukset kunnille kansainvälistä suojelua saavien palvelujen järjestämisestä	131	107	132
	TEM yhteensä	208	134	207
Useita momentteja	Hyvinvointialueille vuodesta 2023 alkaen kohdentuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionavustukset	562	0	0
33.20.50, 51 ja 52	Kunnille maksettava palkkatuki	74	52	25
33.60.64	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin	7	7	7
33.70.50	Terveyden edistäminen	0	0	10
33.80.50	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomitus- palvelujen hallintomenoihin	16	17	17
	STM yhteensä	659	76	59
Öljysuoja- rahasto	Korvaukset alueiden pelastustoimille öljyntorjunta- valmiuden hankinta- ja ylläpitokustannuksiin	10	10	4

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2022—2024 (milj. euroa) ja muutos TA 2023—TAE 2024 (%)

Momentti	2022 TA+LTA:t	2023 TA	2024 TAE	Muutos % 2023— 2024
35.10.31	0	3	0	
35.10.61	4	5	2	
35.20.31	3	4	2	
35.20.32	3	0	0	
35.20.34				
	1	2	0	
35.20.55	2	0	1	
YM yhteensä	23	23	9	
Muut valtionavut yhteensä, milj. euroa	1 411	558	555	-0,5 %
Valtionavut yhteensä, milj. euroa	13 311	5 410	5 089	-5,9 %

¹⁾ Kuntien laskennallinen osuus on arvioitu OKM:n hallinnonalan (ml. yksityiset) kokonaisuudesta.

Rahoitusosuudet investointimenoihin 2022—2024 (milj. euroa) ja muutos 2023 TA—2024 TAE (%)

Momentti	2022 TA+LTA:t	2023 TA	2024 TAE	Muutos % 2023— 2023
29.80.52				
	3	3	3	
29.90.50				
	21	24	22	
	24	27	25	
Palosuojelu- rahasto	4	0	0	
	4	0	0	
31.10.20	12	8	0	
31.10.30	43	25	20	
31.10.31				
	7	4	4	
	62	36	24	
32.30.40	0	7	5	
	0	7	5	

Rahoitusosuudet investointimenoihin 2022—2024 (milj. euroa) ja muutos 2023 TA—2024 TAE (%)

Momentti	2022 TA+LTA:t	2023 TA	2024 TAE	Muutos % 2023— 2023
Asuntorahasto	Erityisryhmien investointiavustukset	23	30	16
Asuntorahasto	MAL-kuntien kunnallistekniikan rakentamis- avustusvaltuus	25	25	0
Asuntorahasto	Käynnistysavustusvaltuus	26	26	0
Asuntorahasto	Lähiöohjelma	6	0	0
Asuntorahasto	Kunnostusavustus asuntojen muuttamiseksi ikäntyneille sopiviksi	10	5	0
35.20.35	Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon	0	3	4
35.10.61	Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen	9	17	0
35.20.34	Avustukset kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen	5	9	0
	Rahoitusosuudet investointimenoihin yhteensä, YM	104	115	19
	Rahoitusosuudet investointimenoihin yhteensä	169	185	48 -73,9 %

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 2,46 mrd. euroa, joka on 289 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Valtionosuutta alentaa sote-uudistukseen liittyvien siirtojen tarkentuminen vuoden 2022 toteumatietojen perusteella. Hyvinvointialueiden rahoitukseen peruspalvelujen valtionosuudesta siirrettävä määrä on kasvanut 160 milj. eurolla. Lisäksi sote-uudistuksen yhteydessä tapahtuvaan kuntien verotuskustannusten alenemiseen liittyen valtionosuudesta vähennetään 64 milj. euroa. Vuoden 2023 osalta kunnilta siirtyvien tulojen ja kustannusten tasaukseen liittyen peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään lisäksi 112 milj. euron vähennys v. 2024. Laskelma sekä siihen liittyvät siirrot ja vähennykset päivitetään syksyn aikana lopullisen siirtolaskelman ja verotuksen valmistumista koskevien tietojen perusteella.

Peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus lisää valtionosuutta 53 milj. euroa. Indeksikorotus jää kuitenkin 24 milj. euroa tätä pienemmäksi, koska hallitusohjelman mukaisesti indeksikorotukseen tehdään yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö. Valtionosuutta kasvattavat jo aiemmin päätetty uudet ja laajenevat tehtävät, joista merkittävimmät ovat sitouttava kouluyhteistyö ja B1-kielen opetuksen lisääminen yhdellä vuosiviikkotunnilla. Indeksikorotuksen pienennys ja tehtävämuutokset otetaan huomioon valtionosuusprosentissa, joka alenee 22,09 prosentista 21,92 prosenttiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kunnille osoitettavien valtionosuuksien arvioidaan olevan n. 1,2 mrd. euroa v. 2024 ja pysyvän likimain edellisen vuoden tasolla. Valtionosuuksiin ja ammatillisen koulutuksen rahoitukseen tehdään täysimääräinen indeksikorotus, joka on n. 30 milj. euroa.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen tasa-arvorahoitus vakiinnutetaan hallitusohjelman mukaisesti. Siihen ehdotetaan 50 milj. euron lisäystä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen järjestäjille v. 2024. Vapaan sivistystyön koulutuksessa ehdotetaan toteutettavaksi hallitusohjelman mukaiset 20,5 milj. euron säästöt, joista osa kohdistuu kuntatalouteen.

Oppimisen tukea ja opinto-ohjausta vahvistetaan ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa. Siihen ehdotettavasta rahoituksesta kuntatalouteen arvioidaan kohdistuvan n. 8 milj. euroa.

Aiempien päätösten mukaisesti oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen koulutuksen toimeenpanoon ehdotetaan pysyvää rahoitusta vuodesta 2024 lukien 129 milj. euroa, josta kuntatalouteen arvioidaan kohdistuvan n. 77 milj. euroa.

Väestön liikunnallisuuden edistämiseksi hallitus käynnistää poikkihallinnollisen valtioneuvostojohtoisen Suomi Liikkeelle -ohjelmakokonaisuuden, jossa tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Ohjelmakokonaisuuden ehdotettavasta 20 milj. euron rahoituksesta kunnille arvioidaan alustavasti kohdentuvan 11 milj. euroa v. 2024.

Muut hallinnonalat

TE-palvelu-uudistuksesta kunnille aiheutuviin muutuskustannuksiin ehdotetaan 34 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti joukkoliikenneavustuksiin kohdistunut harkinnanvaraisten ilmasto- ja ympäristötoimenpiteiden rahoitus ehdotetaan poistettavaksi. Vaikutus on -13,3 milj. euroa v. 2024.

Kuntien ilmastosuunnitelmien valtionavustuksiin varattu 2,6 milj. euron rahoitus perutaan vuoden 2024 alusta lähtien. Asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen tarkoitettu määräaikainen avustus kunnille puolittuu vuodesta 2024 alkaen. Avustukseen ehdotetaan aiemman 4 milj. euron sijaan 2 milj. euroa v. 2024.

10.2. Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen

Oheisessa taulukossa esitetään talousarvioesitykseen liittyvien veroperustemuutosten vaikutus kuntien verotuloihin v. 2024. Näiden lisäksi myös aiemmin päätetyillä veromuutoksilla on vaikutusta kuntien verotuloihin. Hallitusohjelman mukaan valtion veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille. Ansiotuloverotuksen muutokset kompensoidaan peruspalvelujen valtionosuuslain nojalla erillisen määrärahamomentin kautta, joten niillä ei ole vaikutusta kuntien rahoitusasemaan. Kuntataloutta sen sijaan vahvistaa se, että maapohjan kiinteistöveroprosentin alarajaa ehdotetaan korotettavaksi. Sen arvioidaan lisäävän kuntien verotuloja 108 milj. euroa.

Talousarvioesitykseen liittyvien veroperustemuutosten vaikutukset kuntien verotuloihin v. 2024 (milj. euroa)

Ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus	-29
— josta progressiivinen tuloveroasteikko	-1
— josta työtulovähennys	-8
— josta perusvähennys	-20
Työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisia painottaen	-4
Työtulovähennyksen ikään perustuvan korotuksen uudelleenkohdentaminen	2
Matkakuluvähennyksen omavastuun nosto 900 euroon	9
Kotitalousvähennyskokeilun jatko vuodella	-1
Maatalouden tasausvarauksen korotus 25 000 euroon	-3
Maatalouden vuokratulojen verotuskohtelun yhtenäistäminen	-13
Maapohjan kiinteistöveron alarajan korotus	108
Yhteensä	69

10.3. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen v. 2024 on hieman vahvistava vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Kuntien uusiin ja laajeneviin tehtäviin osoitetaan täysi valtionosuus ja valtion päättämät veroperustemuutokset kompensoidaan kunnille. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaava vähennys. Toisaalta maapohjan kiinteistöveron alarajan korotus vahvistaa kuntataloutta. Hallitusohjelmassa kunnille ei osoiteta uusia tehtäviä tai velvoitteita vuonna 2024.

Myös sosiaaliturvaetuksien indeksijäädytyksillä ja säästöillä on erisuuntaisia vaikutuksia kuntatalouteen. Ne vähentävät suoraan kuntien menoja mutta lisäävät toisaalta toimeentulotuen tarvetta ja pienentävät verokertymää. Pidemmällä aikavälillä toimien arvioidaan lisäävän työllisyyttä, mikä puolestaan lisääisi kuntien verotuloja.

Tarkastelussa ei ole huomioitu työttömyys- ja sairausvakuutusmaksujen alentamista, jonka arvioidaan lisäävän kuntien verotuloja ja vähentävän kunta-työntajien maksurasitusta yhteensä n. 300 milj. eurolla v. 2024.

Valtion toimenpiteiden kuntatalousvaikutuksia koskeva yksityiskohtainen taulukko on talousarvioesityksen kanssa samanaikaisesti valmistellun syksyn 2023 kuntatalousohjelman liitteessä 3.

11. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous

11.1. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot

Valtiolla on yksitoista talousarvion ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan v. 2024 olevan lähes 3,4 mrd. euroa ja menojen n. 4,1 mrd. euroa. Rahastotalouden tuloja ja menoja pienentää Valtion ydinjätehuoltorahaston antamien ja sille takaisin maksettujen lainojen pieneneminen n. 1,3—1,4 mrd. eurolla. Rahastotalouden nettomääräiseksi alijäämäksi muodostuu yli 700 milj. euroa. Rahastoista ehdotetaan tulouttavaksi valtion talousarvioon yhteensä

lähes 2,8 mrd. euroa v. 2024. Valtion asuntorahastosta tehdään 500 milj. euron ylimääräinen tuloutus valtion talousarvioon hallitusohjelmassa linjatun investointiohjelman rahoittamiseksi. Tämä kasvattaa rahastoista valtion talousarvioon tehtävän tuloutuksen määrää sekä rahastotalouden alijäämää. Loppuosa tuloutuksesta selittyy lähes kokonaan Valtion eläkerahastosta tehtävällä siirrolla, jolla rahoitetaan 41 % talousarvioon sisältyvistä eläkemenoista. Rahastoihin ehdotetaan puolestaan siirrettäväksi yhteensä lähes 600 milj. euroa. v. 2024. Tästä suurin osa liittyy siihen, että Yleisradio Oy:n toiminta rahoitetaan Valtion televisio- ja radiorahaston kautta.

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2022	2023**	2024**
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	522	467	213
Sekalaiset tulot	247	103	74
Eläkemaksut	1 606	1 613	1 625
Korkotulot ja voiton tuloutukset	747	524	534
Siirrot talousarviosta	605	580	594
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 726	3 287	3 040
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	1 967	1 700	330
Tulot yhteensä	5 693	4 987	3 370
Kulutusmenot	238	292	220
Siirtomenot	1 139	1 168	1 044
Korkomenot	16	16	20
Siirrot talousarvioon	1 984	2 119	2 784
Muut menot	24	23	20
Menot pl. rahoitustaloustoimet	3 400	3 619	4 089
Myönnetyt lainat ja muut finanssisijoitukset	1 522	1 457	9
Menot yhteensä	4 923	5 076	4 098
Nettorahoitusylijäämä/alijäämä	771	-88	-728

Valtion asuntorahasto (VAR)

Valtion talousarviossa hyväksytyin valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtioneuvostokausista aiheutuvat menot maksetaan valtion asuntorahaston varoista. Rahaston varoista maksetaan myös sen mahdollisten velkojen menot.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista ja lyhennyksistä sekä valtioneuvostokausiin liittyvistä takausmaksuista. Rahoitusta rahastolle voidaan hankkia myös osana valtion lainanottoa.

Talousarviovuoden alussa rahasto on velaton eikä varainhankintatarvetta ole. Valtion asuntorahaston asuntolainasaatavien pääomat olivat vuoden 2022 lopussa 2,4 mrd. euroa. Rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä oleva lainakanta oli vuoden 2022 lopussa 20,5 mrd. euroa. Takausvastuita rahastolla oli vuoden 2022 lopussa korkotukilainoissa n. 18,4 mrd. euroa, omistusasuntolainojen osatakuuksissa n. 1,8 mrd. euroa ja vanhojen aravalainojen konvertointitakuuksissa n. 200 milj. euroa. Korkotukea rahaston varoista maksettiin v. 2022 yhteensä 1,8 milj. euroa. Suu-

rimmassa osassa lainoja on omavastuukorko, eikä niille maksettu vielä viime vuoden aikana korkotukea. Nykyiseen korkotukilainakantaan liittyvien korkotukimaksujen määrän arvioidaan nousevan voimakkaasti nousseen korkotason seurauksena. Vuoden 2023 korkotukien määrän arvioidaan olevan n. 120 milj. euroa, ja v. 2024 niiden arvioidaan nousevan 180 milj. euroon.

Uusien myönnettävien korkotukilainojen valtuudeksi vuodelle 2024 ehdotetaan 1,5 mrd. euroa, vuokra-asuntojen rakentamislainojen takausvaltuudeksi 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparantamislainojen takausvaltuudeksi 100 milj. euroa. Rahastosta maksettavien avustusten ja kehittämisrahan valtuudeksi ehdotetaan yhteensä 71,3 milj. euroa. Asuntorahaston varoihin kohdistetaan 27 milj. euron säästö erityisryhmien investointiavustuksiin. Useiden määräaikaiseksi tarkoitettujen avustusten päätyttyä avustusmäärät alenevat n. 246 milj. eurolla vuoteen 2023 verrattuna. Vuonna 2024 rahastosta arvioidaan siirrettäväksi valtion talousarvioon n. 503 milj. euroa sisältäen 500 milj. euron ylimääräisen tuloutuksen valtion talousarvioon hallitusohjelmassa linjatun investointiohjelman rahoittamiseksi.

Omistusasuntojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asplainoissa vuoden 2024 lopussa ehdotetaan yhteensä 2,7 mrd. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti Valtion asuntorahastosta myönnettävät avustukset siirretään valtiontalouden kehysjärjestelmän piiriin.

Valtion eläkerahasto (VER)

Valtion eläkerahastolla (VER) varaudutaan julkisten alojen eläkelain (81/2016) piiriin kuuluvaan valtion palvelukseen ja muuhun valtion eläketurvan rahoituksen piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvien tulevien eläkkeiden ja niihin verrattavissa olevien muiden etujen maksamiseen ja tasataan näistä valtiolle aiheutuvia menoja ajallisesti. VER on luonteeltaan puskurirahasto, joka vastaa rahaston varojen sijoittamisesta. Rahaston varoja ei käytetä suoraan eläkkeiden maksamiseen, vaan kaikki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksetaan valtion talousarvioon varatuista määrärahoista.

Rahaston tuloista siirretään v. 2024 valtion talousarvioon 41 % valtion vuotuisesta eläkemenosta. Siirron talousarvioon arvioidaan olevan 2,3 mrd. euroa v. 2024. Eläkemaksuja VER:lle kertyy v. 2024 n. 1,6 mrd. euroa. Rahaston nettomaksutulo on kääntynyt pysyväisluonteisesti negatiiviseksi eli rahastosta siirretään valtion talousarvioon enemmän kuin rahastoon kertyy maksutuloja.

Rahastolla on valtion eläkerahastosta annetussa laissa säädetty rahastointitavoite. Lain mukaan rahastoa kartutetaan, kunnes rahaston arvo vastaa 25 % valtion eläkevastuusta. Valtion eläkevastuu oli vuoden 2022 lopussa 97,0 mrd. euroa.

VER:n sijoitusomaisuuden markkina-arvo oli vuoden 2022 lopussa 21,6 mrd. euroa, mikä oli 22,4 % suhteessa valtion eläkevastuuseen vuoden 2022 lopussa. Vuoden 2022 lopussa sijoituksesta osakesijoituksia oli 47,3 %, korkosijoituksia 39,5 % ja muita sijoituksia johdannaistoiminta mukaan lukien 13,1 %.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (657/1966) 3 §:n mukaan kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen. Vuonna 2024 rahaston käytettävissä olevat varat ovat arviolta 125,6 milj. euroa, kun huomioidaan vuodelta 2023 siirtyväksi arvioidut erät. Valtion vuoden 2024 talousarvioon ei sisälly määrärahasiirtoa Maatilatalouden kehittämisrahastoon.

Hallitusohjelman mukaisesti Maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävät avustukset siirretään valtiontalouden kehysjärjestelmän piiriin. Vuonna 2024 rahaston myöntämien avustusten arvioidaan olevan 10 milj. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto muodostuu Varautumisrahastosta sekä Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisyysovarallisuuden tutkimusrahastosta.

Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston sijoitustoiminnan voitosta. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy sekä Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, jolla on FiR 1 -tutkimusreaktorin purkamisen jälkeen jäänyttä matala- ja keskiaktiivista ydinjätettä. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat tulevaisuudessa käytettävissä, mikäli em. jätehuoltovelvolliset eivät täyttäisi ydinjätehuoltoon liittyviä velvollisuuksiaan. Varautumisrahaston tase on vuoden 2022 tilinpäätöksen mukaan n. 2,6 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergiailaissa (990/1987) määritellyt veronluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen. Ydinlaitosten haltijoilta ja jätehuoltovelvollisilta v. 2023 kerätyt maksut ovat n. 8,1 milj. euroa.

Ydinenergiain mukaan ydinlaitosten haltijoilta kerättävä maksu on 390 euroa vuosina 2022—2026 kultakin nimellislämpötehon megawatilta, ja jätehuoltovelvollisilta kerättävä maksu 0,1 % vuosina 2022—2026 lain 43 §:n 2 momentin mukaisesti vahvistetusta vastuumäärästä.

Maksujen väheneminen johtuu tutkimusohjelmista rahoitettavien infrastruktuurihankkeiden suunnitellusta vähenemisestä. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n Ydinturvallisuustalon laboratorio-osan toimitilakustannusten rahoittaminen jatkuu kuitenkin vuoteen 2025 asti. Olkiluoto 3 -laitosyksikön käynnistyminen ja Teollisuuden Voima Oyj:n varautumisvelvollisuuden kasvaminen v. 2023 tasapainottaa jätehuoltovelvollisilta v. 2023 kerättävien maksujen em. maksukerätoimen pienenemisestä johtuvaa vähenemistä.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa olevaan huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan polttoaineiden ja sähkön valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu. Talouden tilanne on aiheuttanut sähkön kulutuksen laskun ja liikennepolttonesteiden kulutuksen pienenemisen, mistä on seurannut huoltovarmuusmaksun tuoton alentuminen n. 40 milj. euroon vuodessa.

Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen jatkuvuutta normaaliaikojen vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa. Keskeisiä rahoitettavia toimintoja ovat varmuusvarastointi ja erilaiset tekniset varajärjestelyt, kriittisen infrastruktuurin turvaaminen sekä huoltovarmuuskriittisten toimipaikkojen varautumissuunnittelu.

Varmuusvarastoja kierrätetään kauppatoimilla, joiden tuotto vaihtelee suuresti. Vuonna 2022 vaihto-omaisuuden arvonalennuksia toteutettiin 127,4 milj. euroa suojavälineiden tuoteryhmässä. Rahaston taseen loppusumma oli vuoden 2022 lopussa n. 2,3 mrd. euroa.

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takaus-ten ja muiden valtiontakuurahastolain (444/1998) 4 §:ssä tarkoitettujen sitoumusten täyttäminen.

Valtion vastuulla oleva Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2022 lopussa 23,9 mrd. euroa. Nostetut vastuut olivat 14,1 mrd. euroa ja nostamattomat vastuut (ml. tarjoukset) 9,8 mrd. euroa. Nostamattomat vastuut tulevat suurimmalta osin nostetuksi useiden vuosien ajanjaksolla tulevaisuudessa. Vastuukanta kasvoi edellisen vuoden lopusta n. 1,3 mrd. euroa. Vastuista varustamo- ja telakkatoimialan osuus oli 52 %, metsätoimialan osuus 17 % ja teletoi- mialan 14 %. Vastuiden voimakas kasvu vuodesta 2014 lähtien on johtunut pääosin telakoiden suurista risteilijätilauksista, joiden rahoitukseen Finnvera on osallistunut.

Vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan merkittävimpana toimialakeskittymänä voidaan pitää alus- ja telakkasektoria. Suuret yksittäiset vastuut tai vastuiden toimiala- ja maakeskittymät luovat riskikeskittymiä myös tulevaisuudessa, ja näiltä riskeiltä pyritään suojautumaan mahdollisuuksien mukaan. Riskeiltä on suojauduttu jälleenvakuutus sopimuksilla, jotka kattoivat vuoden 2022 lopussa n. 7 % vastuukannasta. Maakohtaisesti tarkasteltuna suurimmat vastuut olivat Yhdysvalloissa, Suomessa, Saksassa ja Brasiliassa. Vastuukannasta n. 78 % sijoittui EU- ja OECD-maihin. Noin 30 % oli parhaimmissa ns. investointitason riskiluokissa (AAA—BBB-) ja loput muissa riskiluokissa (BB+—D).

Vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan tulee olla pitkällä aikavälillä itsekannattavaa. Vuoteen 2019 saakka Finnveran tulos on ollut kumulatiivisesti laskettuna 829 milj. euroa voitollinen. Vuoden 2020 vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan erillistulos oli 1 178 milj. euroa tappiollinen vientitakuu- ja erityistakaustavastuukannasta IFRS 9 -standardin mukaisesti tehtyjen tappiovaraus- ten vaikutuksesta. Vuoden 2020 tappiollisesta tuloksesta 829 milj. euroa katettiin aiempien tili- kausien voittovaroista Finnveran taseen vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastosta. Lop- puosa 349 milj. euroa tappiosta katettiin valtiontakuurahastosta (valtiontakuurahaston johtokun-

nan päätös 4.2.2021). Valtio pääomitti joulukuussa 2021 valtiontakuurahastoa 400 milj. eurolla, jotta vienninrahoitustoiminta voidaan pitää vakaana ja kansainvälisesti kilpailukykyisenä.

Valtiontakuurahastossa oli vuoden 2022 lopussa varoja n. 1 100 milj. euroa, joista 349 milj. euroa on sidottu 4.2.2021 rahastomaksupäätöksen myötä syntyneen velan maksamiseen Finnveralle. Velka maksetaan, kun rahastomaksupäätöksen perustana olevat vientitakuutoiminnasta tehdyt tappiovaraukset realisoituvat korvauksiksi.

Vakautussopimusten perusteella saadut suoritukset lisäsivät valtiontakuurahaston varoja v. 2022 yhteensä n. 4,5 milj. euroa.

Finnveran vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan erillistulos oli v. 2022 voitollinen 56 milj. euroa, ja voitollinen tulos on siirretty Finnveran taseen vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastoon. Siirron jälkeen Finnveran taseen vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastossa oli varoja 135 milj. euroa. Finnveran vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan tappiollinen erillistulos kateetaan ensisijaisesti vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastosta ja toissijaisesti valtiontakuurahaston varoista.

Finnvera Oyj:n suuret riskikeskittymät, epävarmuus maailman taloudellisesta ja poliittisesta kehityksestä ja yksittäiset suurten yhtiöiden tapahtumat vaikuttavat riskitasoon. Mahdolliset luottotappiot saattavat kasvaa erityisesti koronapandemian ja Venäjä-riskin kasvun vaikutuksesta. Pandemian ja Venäjä-riskin kasvun vaikutuksesta yritysten riskiluokituksia on jouduttu heikentämään, mikä on vaikuttanut rahastoitujen varojen tarpeeseen. Kehittyvien ja köyhien maiden markkinoilla on havaittu ongelmia, ja riski luottotappioihin on kasvanut Venäjän vientitakuuvastuissa sekä koronapandemian johdosta erityisesti suuryritykset-liiketoiminnan alus- ja telakka-sektorilla, jossa nostettujen bruttovastuiden määrä oli vuoden 2022 lopussa 6,6 mrd. euroa.

Epävarmuuden jatkumisen vaikutusta Finnveran vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan vastuisiin ja edelleen tulevien vuosien erillistuloksiin ja mahdollisiin tappioiden kattamisiin valtiontakuurahastosta on tässä vaiheessa erittäin vaikeaa arvioida.

Rahoitusvakausrahasto

Vuonna 2015 perustettu Rahoitusvakausrahasto hallinnoi talousarvion ulkopuolista rahoitusvakausrahastoa. Se muodostuu vakausmaksuin kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuin kartutettavasta talletussuojarahastosta.

Luottolaitosten maksamat vakausmaksut tilitetään edelleen EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon (Single Resolution Fund, SRF). SRF kartutetaan tavoitetasolleen vuoden 2023 loppuun mennessä. Kansallinen kriisinratkaisurahasto, johon maksavat tietyt kriisinratkaisulain piiriin kuuluvat sijoituspalveluyritykset, kartutetaan tavoitetasolleen vuoden 2024 loppuun mennessä. Rahastoihin kerätään jatkossa maksuja vain, mikäli rahastojen varat alittavat tavoitetason.

Talletussuojarahasto kartutetaan luottolaitosten maksamilla talletussuojamaksuilla talletussuoja-direktiivin edellyttämälle vähimmäistasolle 10 vuodessa (vuodet 2015—2024). Vuodesta 2025 eteenpäin rahastoon kerätään vuosittain varoja, jos rahaston koko alittaa sen tavoitetason esimerkiksi korvattavien talletusten kasvun myötä. Rahoitusvakuusvirasto päättää korvausten maksamisesta ja vastaa korvausten maksatuksesta tallettajille, jos talletussuojarahaston varoja on tarpeen käyttää tallettajien saamisten turvaamiseksi.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston hallintoa hoitaa Liikenne- ja viestintävirasto. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi on vuodesta 2013 alkaen ollut käytössä yleisradiovero. Valtion televisio- ja radiorahastoon tehtävän siirron suuruus v. 2024 on 593,7 milj. euroa. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi tarvittava määrä. Rahoitus on kehyksen ulkopuolista.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahastosta rahoitetaan EU-komission säätelemää maatalouden interventiotoimintaa. Vuonna 2024 varaudutaan maltilliseen interventioon, mutta todellisten kustannusten arviointiin liittyy paljon epävarmuutta. Tämä johtuu siitä, että odotettavissa olevien markkinahäiriöiden riski on kohonnut erityisesti Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi. Valtion talousarviosta interventiorahastoon tehtävällä siirrolla katetaan niitä rahaston menoja, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta. Vuonna 2024 valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja 400 000 euroa, mikä katetaan valtion talousarviosta tehtävällä siirrolla.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa. Palosuojelumaksut tuloutetaan Palosuojelurahastoon, joka jakaa niitä avustuksina edelleen eteenpäin. Palosuojelumaksukertymän arvioidaan v. 2024 olevan n. 12,5 milj. euroa.

Palosuojelurahaston hallituksen linjauksen mukaisesti rahoitusta suunnataan erityisesti tutkimus- ja kehittämistoimintaan, pelastusalan järjestöjen tukemiseen sekä sopimuspalokuntien toimintaedellytysten varmistamiseen.

Öljysuojarahasto (ÖSRA)

Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahingoista, niiden torjunnasta ja ympäristön ennallistamisesta, öljyntorjuntakaluston hankinnasta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Öljysuojarahasto on saanut varansa maahantuodusta ja Suomen kautta kuljetetusta öljystä peritävistä öljysuojamaksusta. Öljysuojamaksun kantaminen lopetettiin 1.3.2020, jolloin öljysuojarahaston varat ylittivät ylemmän 10 milj. euron pääomاران. Rahaston oma pääoma oli vuoden

2022 lopussa 9,2 milj. euroa. Öljysuojamaksun kantamista koskevat säännökset kumottiin ja maksusta luovuttiin kokonaan 1.1.2023 alkaen valtion talousarvion ulkopuolista ympäristövahinkorahastoa koskevan lain (1262/2022) vahvistamisen myötä. Öljysuojarahaston toiminta päättyy vuoden 2024 lopussa. Uusi ympäristövahinkorahasto aloittaa 1.1.2025.

Öljysuojarahaston varat on pitkälti sidottu ennakkopäätöksillä öljyvahinkojen torjunnan hankintoihin. Öljysuojarahastosta annetun lain 17 §:n mukaan kustannuksiltaan yli 85 000 euroa ylittävän yksittäisen torjuntakalustohankinnan korvaaminen alueen pelastustoimelle edellyttää, että öljysuojarahaston hallitus on etukäteen hyväksynyt hankinnan. Lisäksi öljyjättemaksun kertymästä vuoden 2019 talousarviosta siirretty 2,9 milj. euron määräraha on käytettävä öljyn pilaamien maa- ja pohjavesialueiden kunnostamiskustannusten korvauksiin. Rahaston sitoumukset olivat 31.12.2022 yhteensä 5,6 milj. euroa. Rahastosta maksettiin korvauksia v. 2022 yhteensä 8 milj. euroa.

11.2. Liikelaitokset

Valtion liikelaitostoiminta v. 2024

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto		Tilikauden tulos		Sijoitetun pääoman tuotto (%)	Oma- varaisuus- aste (%)	Investointi- menot milj. €	Henkilöstö lkm
	milj. €	muutos, %	milj. €	liike- vaihdosta (%)				
Senaatti- kiinteistöt (konserni) ¹⁾	650	8	38	6	1,2	54	515	595
Metsähallitus (konserni)	995	8	39	4	1,0	54	750	1 310
	151	19	132	87	5,5	97	22	175
	437	12	140	32	5,8	95	39	555
Yhteensä	1 454		138				789	1 865

¹⁾ Senaatti-konserni muodostuu Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä, eikä sisällä Senaatti-kiinteistöjen tytä- ja osakkuusyhtiöitä.

Valtiolla on kaksi liikelaitosta, Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöihin sovelletaan vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista (1062/2010). Metsähallitukseen ei vastaavaa lakia sovelleta, vaan sitä koskevat laki Metsähallituksesta 234/2016 sekä laki valtion metsätalousosakeyhtiöistä 235/2016).

Metsähallituksen tehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion suoraan omistamaa rakentamatonta maa- ja vesiomaisuutta. Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa ja hoitaa budjettivaroin laissa säädettyjä julkisia hallintotehtäviä. Metsätaloutta ja muuta markkinaehtoista liiketoimintaa Metsähallitus harjoittaa omistamiensa tytäryhtiöiden kautta. Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta on yhtiötetty valtion kokonaan omistamaan Metsähallitus Metsätalous Oy:öön. Metsähallituksen hallinnassa on kaikkiaan n. 12,6 milj. hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita, joiden tasearvo on n. 4,0 mrd. euroa. Tästä tuottovaatimuksen alaista liiketoiminnan peruspääomaa on n. 2,6 mrd. euroa. Vuonna 2024 Metsähallituksen liiketoimintakonser-

nin ennakoitu liikevaihto on 437 milj. euroa ja vuositulos 140 milj. euroa. Vuoden 2024 tuloutus valtiolle on 110 milj. euroa.

Senaatti-konserniin kuuluvat Senaatti-kiinteistöt ja vuoden 2021 alusta toimintansa aloittanut Puolustuskiinteistöt. Konsernin liiketoiminta perustuu työympäristöjen ja kiinteistövarallisuuden kehittämiseen, toimitilojen vuokraukseen sekä toimitiloihin liittyvien palvelujen tarjoamiseen asiakkaille. Palveluja voidaan tuottaa myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalla. Senaatti-konsernin tuloutukseksi valtiolle ehdotetaan 35 milj. euroa v. 2024. Konsernin investointivaltuudeksi ehdotetaan 750 milj. euroa v. 2024. Investointivaltuuden nykyinen taso on korkea johtuen merkittävistä panostuksista erityisesti turvallisuusviranomaisten toimitiloihin. Merkittäviä investointikokonaisuuksia ovat mm. F-35-toimitilahankkeet, suojatilojen modernisointiohjelma, poliisin ja suojelupoliisin toimitilahankkeet, valtioneuvoston korttelien kehittäminen sekä Vantaan ja Oulun vankilainvestoinnit. Konsernin kiinteistömyyntien tavoitteeksi ehdotetaan 100 milj. euroa.

Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2024, milj. euroa

Liikelaitos	Senaatti-konserni	Metsähallitus	Yhteensä
Tuloutukset talousarvioon			
— takausmaksut	0,1	-	0,1
— korot	1,6	-	1,6
— voiton tuloutukset	35,0	110,0	145,0
— lainojen takaisinmaksut	9,1	-	9,1
Yhteensä	45,8	110,0	155,8
Erityistehtävien määrärahat	-	61,4	61,4

11.3. Valtion omistajapolitiikka

Valtion omistajapolitiikan lähtökohtana on yhteiskunnallisesti ja liiketaloudellisesti kestävä tulos. Valtion omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen ensisijainen tavoite on yhtiöiden kehittäminen, omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen ja vakaan osinkotason turvaaminen.

Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien ja vastuiden jakoa yhtiön toimielinten ja omistajan välillä. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa. Vastuullinen liiketoiminta on tärkeä osa omistaja-arvon kasvattamista, ja valtio odottaa yhtiöiltä edelläkävijyyttä vastuullisessa liiketoiminnassa. Vastuullisuuden tulee olla osa valtio-omisteisten yhtiöiden strategiaa, liiketoimintamallia ja johdon palkitsemista.

11.4. Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna

Julkyhteisöjen rahoitusasema ja velka suhteessa BKT:hen jaoteltuna ydinsektoreihin ja ydinsektoreiden ulkopuolisiin yksiköihin

	2021	2022	2023	2024
Julkyhteisöt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-2,9	-0,8	-2,4	-3,2
Velka suhteessa BKT:hen	72,5	72,9	74,2	76,8
Ydinsektorit yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-2,8	-0,4	-2,1	-2,9
Velka suhteessa BKT:hen	70,4	70,4	71,5	73,9
Ulkopuoliset yksiköt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,1	-0,5	-0,3	-0,3
Velka suhteessa BKT:hen	2,1	2,5	2,7	2,9

12. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase

Luku sisältää talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen (11 kpl) sekä valtion liikelaitoskonsernien (Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt) tuotto- ja kululaskelmista sekä taseista yhdistellyt valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman ajanjaksolta 1.1.—30.6.2023 ja kokonaistaseen tilanteesta 30.6.2023. Kokonaislaskelmien tarkoituksena on yleiskatsauksellisen kokonaiskuvan saaminen suoraan eduskunnan ja valtioneuvoston ohjauksvallan alaisesta valtiontaloudesta (valtio-oikeushenkilöstä).

Talousarviotalouden ja talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen kirjanpito-tahtumista eliminoidaan sisäiset tuotot ja kulut sekä saatavat ja velat hyödyntäen sisäisille erille erikseen määriteltyjä liikekirjanpidon tilejä sekä kumppanikoodia. Valtion liikelaitoskonsernien tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat eliminoidaan niiden raportoiminen lukujen perusteella.

12.1. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2023

Valtio, talousarvion ulkopuolella olevat valtion rahastot ja valtion liikelaitoskonsernit eivät laadi virallista välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta. Ajanjakson 1.1.—30.6.2023 kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä ei siten ole suoraan vertailukelpoinen koko vuodelta kertyvien tuottojen ja kulujen erotuksen kanssa. Esimerkiksi eräitä loppuvuodesta maksuun tulevia menoja ei ole jaksotettu kuluiksi alkuvuodelle.

Alkuvuoden 2023 kokonaislaskelmissa on nähtävissä hyvinvointialueiden 1.1.2023 alkanut toiminta. Sosiaali- ja terveyshuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille. Uudistuksen myötä kuntien verotuloja siirrettiin valtiolle hyvinvointialueiden rahoittamiseksi. Valtion saamat verot ja veroluontoiset maksut kasvoivat yhteensä 5 893 milj. eurolla, siirtotalouden kulut hyvinvointialueille kasvoivat 12 304 milj. eurolla ja vastaavasti siirtotalouden kulut paikallishallinnolle pienenevät 4 260 milj. eurolla.

Kaikkien kokonaislaskelmien osakokonaisuuksien (valtion talousarviotalous, talousarviotalouden ulkopuoliset valtion rahastot ja liikelaitoskonsernit) yhteenlaskettu kulujäämä on kasvanut rahastotaloutta lukuun ottamatta alkuvuonna 2023 suhteessa vertailukauteen merkittävästi. Suurimpana osakokonaisuutena talousarviotalouden vaikutus kokonaislaskelmiin on keskeinen. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä 1.1.—30.6.2023 oli 6 899 (2 014) milj. euroa ja se on kasvanut 4 885 milj. euroa.

Kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä on kokonaislaskelmassa tehtävien eliminointien takia 696 (678) milj. euroa suurempi kuin valtion talousarviotalouden, rahastojen ja liikelaitoskonsernien erillisraportoinnista suoraan yhteenlaskettu kulujäämä.

Tuotto- ja kulujäämät tarkasteluajanjaksoilta 1.1.—30.6.2023 ja 1.1.—30.6.2022 (milj. euroa)

	Talousarviotalouden kulujäämä	Rahastojen tuottojäämä	Liikelaitoskonsernien voitto	Kokonaislaskelmien kulujäämä
1—6/2022	-2 091	644	111	-2 014
1—6/2023	-6 966	689	75	-6 899

Kokonaistuotto- ja kululaskelmassa esitetään erillisinä osakokonaisuuksien tuotto- ja kululaskelmat, joissa on huomioitu kokonaisuusien sisäisten kirjanpito tapahtumien vaikutus, ja näiden yhdistelmä. Laskelmassa esitetään omassa sarakkeessaan kokonaisuusien välisten kirjanpito tapahtumien eliminoinnit.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2023 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2023	1.1.— 30.6.2022
TOIMINNAN TUOTOT						
Maksullisen toiminnan tuotot	426 742	27 090	208 187	5 944	656 075	801 844
Vuokrat ja käyttökorvaukset	15 020	1 642	474 130	410 066	80 726	58 022
Muut toiminnan tuotot	433 825	1 193 176	5 512	437 899	1 194 614	1 345 754
TOIMINNAN KULUT						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	333 406	93 121	75 019	2 689	498 857	592 900
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	254	-73 460	1 112		-72 093	30 833
Henkilöstökulut	2 847 268	5 915	80 023	422 309	2 510 897	2 329 622
Vuokrat	456 460	2 189	59 993	410 066	108 576	86 992
Palvelujen ostot	1 693 004	37 587	203 565	18 530	1 915 627	1 642 755
Muut kulut	944 458	5 292	54 699	316	1 004 134	686 323

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2023 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2023	1.1.— 30.6.2022
Valmisteveraston lisäys (-) tai vähennys (+)	31				31	-49
Valmistus omaan käyttöön	-55 619		-2 776		-58 394	-51 944
Poistot	656 805	7 865	126 312		790 982	772 714
JÄÄMÄ I	-6 000 481	1 143 399	89 882		-4 767 200	-3 884 526
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT						
Rahoitustuotot	805 004	383 784	7 248	86 290	1 109 746	1 331 172
Rahoituskulut	-1 633 415	-60 993	-54 840	6 290	-1 742 958	-1 049 938
Osuus osakkuus- yritysten tuloksesta ²⁾			495		495	4 583
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT						
Satunnaiset tuotot	188 964	532		-173 232	16 263	43 592
Satunnaiset kulut	-905	-173 232		173 232	-905	-1 682
JÄÄMÄ II	-6 640 834	1 293 490	42 785		-5 384 559	-3 556 798
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT						
Tuotot						
Paikallishallinnolta	7 227				7 227	7 059
Euroopan unionin toimielimiltä ja muilta elimiltä	794 258				794 258	755 368
Muut siirtotalouden tuotot	1 094 405		32 045	1 095 245	31 205	114 387
Kulut						
Paikallishallinnolle pl. hyvinvointialuehallinto	3 890 137	16 401			3 906 538	8 167 017
Hyvinvointialue- hallinnolle	12 303 449	216			12 303 665	
Sosiaaliturvarahastoille	7 904 561				7 904 561	7 381 207
Elinkeinoelämälle	1 335 209	51 364		32 045	1 354 528	1 343 510
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	1 667 015	58 726			1 725 741	1 604 410
Kotitalouksille	2 452 124	3 609			2 455 734	2 315 092
Euroopan unionin toimi- elimille ja muille elimille	1 148 376	252 329			1 400 704	1 576 277
Ulkomaille	534 103				534 103	421 441

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2023 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2023	1.1.— 30.6.2022
Muut siirtotalouden kulut	2 897 746	346 265		344 900	2 899 111	2 788 885
JÄÄMÄ III	-38 877 664	564 581	74 830		-39 036 553	-28 277 824
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA						
Verot ja veronluonteiset maksut	31 802 803	124 156		-101 885	32 028 844	26 135 617
Muut pakolliset maksut	108 809				108 809	127 866
	31 911 612	124 156		-101 885	32 137 653	26 263 483
Vähemmistöosuus ²⁾			22		22	14
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULU- JÄÄMÄ	-6 966 052	688 736	74 852	696 415	-6 898 878	-2 014 327

¹⁾ Valtio, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot ja liikelaitokset eivät laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä.

²⁾ Rivit Osuus osakkuusyritysten tuloksesta, Vähemmistöosuus: sisältää liikelaitoskonsernien tiedot.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman erien keskeisimmät muutokset verrattaessa alkuvuotta 2023 vuoden 2022 vastaavaan ajankohtaan:

— Toiminnan tuotot vähenivät 274 milj. euroa ja olivat 1 931 (2 206) milj. euroa.

— Toiminnan kulut kasvoivat 608 milj. euroa ja olivat 6 699 (6 090) milj. euroa. Suurin kasvu oli muissa kuluissa 318 milj. euroa, missä eniten kasvoivat maanpuolustuskalustojen hankinnat. Myös palvelujen ostot olivat lievästi kasvaneet.

— Rahoituskulut kasvoivat 693 milj. euroa ja ne olivat 1 743 (1 050) milj. euroa. Suurimmat vaikutukset olivat korkokuluissa ja emissiotappioissa.

— Rahoitustuotot vähenivät 221 milj. euroa ja olivat 1 110 (1 331) milj. euroa. Tähän vaikutti saatujen osinkojen ja muun voitonjaon pienentyminen 341 milj. eurolla.

— Siirtotalouden kulujen vertailukelpoisuus muuttui hyvinvointialueiden ja siitä johtuvan sektori- ja osasto- jaon muutoksen myötä. Siirtotalouden kulut kasvoivat yhteensä 8 887 (-228) mrd. euroa edellisvuodesta.

— Tuotot veroista ja veronluonteisista maksuista kasvoivat 5 893 milj. euroa ja olivat 32 029 milj. euroa, mikä aiheutui pääosin ansio- ja pääomatuloverojen, yhteisöverojen sekä arvonlisäverojen verotuottojen kasvusta. Merkittävin kasvu johtuu hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyvästä verotulojen vuoden 2023 ansio- ja yhteisöverojen jako-osuuksien muutoksesta.

— Senaatti Kiinteistöt olivat tehneet arvonalennuksia yhteensä 54 milj. eurolla, jonka vuoksi sen tulos painui 1,3 milj. euroa alijäämäiseksi.

12.2. Valtion kokonaistase 30.6.2023

Kokonaistaseen omaisuusrakenne poikkeaa valtion talousarviotalouden taseen omaisuusraken- teesta. Liikelaitoskonsernien omaisuuserät, kuten rakennukset ja maa-alueet, näkyvät talousarvi- otalouden taseessa sijoituksina liikelaitoskonsernien peruspääomiin, kun taas kokonaistaseessa ne raportoidaan omaisuuserän luonteen mukaisesti.

Alkuvuonna 2023 edellisvuoden tavoin kasvanut kokonaislaskelman kulujäämä on rahoitettu pääasiassa valtion velanottoa lisäämällä ja rahavaroista maksamalla. Valtion kokonaistaseen lop- pusuomma on kasvanut 30.6.2022 ja 30.6.2023 välillä 4 244 (3 314) milj. euroa. Vieraan pääoman määrä kasvoi 13 894 (6 352) milj. euroa ja rahoitusvarat pienenevät 4 757 (2 246) milj. euroa ver- tailukauteen nähden. Toisaalta muiden euromääräisten sijoitusten, jotka muodostuvat sekä va- kuudellisista että vakuudettomista sijoituksista, määrä kasvoi 5,9 mrd. euroa ollen yhteensä 10,9 mrd. euroa. Nämä sijoitukset sisältävät valtion koronvaihtosopimusten vastapuolille annetut kä- teisvakuudet.

Kokonaistaseessa esitetään sekä erillisinä osakokonaisuuksien taseet, joissa on huomioitu koko- naisuuksien sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus, että näiden yhdistelmä. Laskelmassa esite- tään omassa sarakkeessaan kokonaisuusvälisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtion kokonaistase 30.6.2023 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2023	30.6.2022
VASTAAVAA						
KANSALLIS- OMAIUUUS						
Maa- ja vesialueet	56 773		1 050 945	1 731	1 105 987	1 076 503
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	16 397		32 296		48 693	54 279
Rakennukset	423 955		261 306		685 261	665 151
Muu kansallisuusomaisuus	62 389				62 389	60 807
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	42 183				42 183	25 587
KÄYTTÖ- OMAIUUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIJOITUKSET AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
Aineettomat oikeudet	33 460	109	203		33 772	29 881
Muut pitkävaikutteiset menot	755 594		11 573		767 168	784 831
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	436 750		3 124		439 873	424 860

Valtion kokonaistase 30.6.2023 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2023	30.6.2022
AINEELLISET						
HYÖDYKKEET						
Maa- ja vesialueet	8 476	1 182	2 891 716		2 901 374	2 905 000
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	1 177 121		410 230		1 587 351	1 580 359
Rakennukset ja rakennelmat	238 366	3 697	2 984 569		3 226 632	3 213 977
Rakenteet	17 864 495		66 219		17 930 713	18 133 172
Koneet ja laitteet ja kalusteet	644 967	12 095	13 249		670 310	640 253
Muut aineelliset hyödykkeet	11 011	35 978	104 404		151 393	149 787
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 549 284		711 344	54 210	2 206 418	1 560 734
KÄYTTÖ- OMAISUUSARVO- PAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET						
Käyttöomaisuusarvo- paperit	15 008 003	333 696	5 282		15 346 982	15 213 815
Liikelaitoskonsernien peruspääomat ja muun oman pääoman ehdoin sijoitetut pääomat	6 080 092			6 080 092		-354
Euromääräiset sijoitukset	6 322 693	14 385 720			20 708 413	19 308 749
Valuuttamääräiset sijoitukset		5 363 217			5 363 217	5 169 232
Osuudet omistusyhteys- yrityksissä ²⁾			238 520		238 520	276 628
Saamiset omistusyhteys- yrityksiltä ²⁾						
KÄYTTÖ- OMAISUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ						
	50 130 313	20 135 694	7 440 433		71 572 138	69 390 923

Valtion kokonaistase 30.6.2023 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2023	30.6.2022
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAISUUS						
VAIHTO-OMAISUUS						
Aineet ja tarvikkeet	563 156				563 156	519 603
Keskeneräinen tuotanto	4 732				4 732	5 124
Valmiit tuotteet/Tavarat	76 274	1 485 795	13 489		1 575 558	1 568 083
Muu vaihto-omaisuus			29 098		29 098	27 240
PITKÄAIKAISET SAAMISET						
Pitkäaikaiset saamiset	4 995 707	18 777	42 280	1 570 045	3 486 720	3 720 811
LYHYTAIKAISET SAAMISET						
Myyntisaamiset	75 857	13 288	54 907	14 297	129 755	171 556
Lainasaamiset	231 675	1 624 553		245 000	1 611 228	1 414 679
Siirtosaamiset	32 260	145 210	54 948	108 226	124 192	81 034
Muut lyhytaikaiset saamiset	182 838	42 757	7 287	10 081	222 801	187 788
Ennakkomaksut	1 805 593	5 047			1 810 639	891 053
RAHOITUS- OMAISUUS- ARVOPAPERIT JA MUUT LYHYT- AIKAISET SIJOITUKSET						
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot		196 818			196 818	289 821
Muut euromääräiset sijoitukset	10 936 503				10 936 503	5 056 916
Valuuttamääräisten joukkovelkakirjojen ostot						
RAHAT, PANKKI- SAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT						
	2 520 368	6 182 237	288 280	6 008 112	2 982 774	7 739 868
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAISUUS YHTEENSÄ						
	21 424 963	9 714 483	490 289		23 673 975	21 673 575
VASTAAVAA YHTEENSÄ						
	72 156 973	29 850 177	9 275 269	14 091 793	97 190 625	92 946 825

Valtion kokonaistase 30.6.2023 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2023	30.6.2022
VASTATTAVAA						
OMA PÄÄOMA						
Valtion pääoma						
1.1.1998	-30 048 198				-30 048 198	-30 048 198
Talousarvion ulko- puolella olevien valtion rahastojen pääomat		-23 893 578			-23 893 578	-22 417 951
Liikelaitoskonsernien pääomat			6 081 822	6 081 822		
Talousarviosiirrot		-718 300		-718 300		
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-56 588 355	53 306 923	908 707	-80 000	-2 292 726	1 000 647
Tilikauden tuotto-/kulu- jäämä	-6 966 052	810 722	74 852	696 415	-6 898 878	-2 014 327
VÄHEMMISTÖ- OSUUS						
Vähemmistöosuus ²⁾			4 631		4 631	4 683
RAHASTOJEN PÄÄ- OMAT						
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	10 701				10 701	10 155
VARAUKSET						
Varaukset			20 781		20 781	18 309
VIERAS PÄÄOMA						
PITKÄAIKAINEN						
Otetut euromääräiset lainat	127 908 467	349 023	1 642 952	1 559 948	128 340 493	119 579 267
Otetut valuutta- määräiset lainat	609				609	573
Pitkäaikaiset siirtovelat	66 323				66 323	84 005
Muut pitkäaikaiset velat	301 119				301 119	352 147
LYHYTAIKAINEN						
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	5 832 866				5 832 866	5 204 666
Talousarvion ulkopuol. olevien valtion rahastojen yhdistilit	6 008 112			6 008 112		
Lyhytaikaiset lainat	18 259 529		281 585	255 097	18 286 017	13 524 373
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	410 011				410 011	747 103
Saadut ennakot	331 296		76 810	54 210	353 896	316 126

Valtion kokonaistase 30.6.2023 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2023	30.6.2022
Ostovelat	322 405	4 180	56 868	1 107	382 345	405 780
Siirtovelat	1 444 619	45 659	81 364	3 275	1 568 366	1 510 188
Muut lyhytaikaiset velat	4 863 525	67 534	44 897	230 107	4 745 849	4 669 340
Virhetililit	-4				-4	-60
VIERAS PÄÄOMA						
YHTEENSÄ	165 748 877	466 396	2 184 475	8 111 856	160 287 892	146 393 507
VASTATTAVAA						
YHTEENSÄ	72 156 973	29 972 163	9 275 269	14 091 793	97 190 625	92 946 825

¹⁾ Valtio ei laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä. Valtion talousarvionalouden ja liikelaitoskonsernien kirjaukset koskien liikelaitoskonsernien omaa pääomaa ja muuta omaa pääomaa eivät tästä syystä täsmänneet 30.6.2021 ja 30.6.2020, minkä vuoksi näille tileille jäi saldoa.

²⁾ Rivit Osuudet omistusyhteisyrityksissä, Saamiset omistusyhteisyrityksiltä, Vähemmistöosuus: Sisältää liikelaitoskonsernien tiedot.

12.3. Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut

Talousarvionalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen ja valtion liikelaitosten taseiden ulkopuoliset kokonaisvastuut olivat valtion vuoden 2022 tilinpäätöksessä yhteensä 215,7 mrd. euroa. Suurin yksittäinen vastuu oli valtion eläkevastuu, noin 97,0 mrd. euroa.

Voimassa olevat valtiota rasittavat valtiontakaukset ja -takuut olivat 30.6.2023 yhteensä 67,7 mrd. euroa. Vastuut vähenivät vuodenvaihteesta 0,76 mrd. euroa, mikä johtui pääosin Finnveran vastuumäärien supistumisesta.

Voimassa olevan lainsäädännön ja eduskunnan tekemien päätösten nojalla valtiontakauksiin ja -takuisiin käytettävissä oleva enimmäismäärä oli kesäkuun lopussa yhteensä 148,6 mrd. euroa (147,3 mrd. euroa per 31.12.2022). Laskennallinen käytettävissä oleva enimmäismäärä kasvoi siis 1,3 mrd. eurolla vuodenvaihteen tilanteesta. Käytettävissä olevan enimmäismäärän kasvu johtui pääasiassa Valtion asuntorahaston vastuiden ja opintolainakannan kasvusta sekä uusista takausohjelmista. Uusia takausohjelmia olivat sähköyhtiöiden maksuvalmiuslainojen takausohjelma (enimmäismäärä 600 milj. euroa) sekä takaus Euroopan unionin rahoitusavulle Ukrainaan (enimmäismäärä 64 milj. euroa). Kummassakaan takausohjelmassa ei ollut voimassa olevia vastuita raportointiajankohdalla 30.6.2023.

Valtion talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen takauskannasta Valtion asuntorahasto muodostaa pääosan ja sen takauskanta oli 30.6.2023 yhteensä 19,1 mrd. euroa. Suurin osa näistä takauksista kohdistuu korkotuettuihin vuokra- ja asumisoikeustalojen rakennuslainoihin sekä yksityishenkilöiden omistusasuntolainoihin.

Koronavirusepidemian ja siihen liittyvien rajoitusten seurauksena myönnettyjen valtiontakauksien ja -takuiden vastuumäärät ovat kääntyneet laskuun, kun uusia lainoja ei ole ohjelmien puit-

teissa enää nostettu ja vanhat lainat ovat alkaneet lyhenemään. Voimassa olevat koronatakatukset liittyvät kotimaisiin yritysrahoitusjärjestelyihin, EU:n puitteissa perustettuihin kriisinhallintavälineisiin sekä Covid-19-rokotteiden vakuuttamiseen.

Voimassa olevat valtiontakaukset ja -takuut sekä käytettävissä oleva enimmäismäärä 30.6.2023 (mrd. euroa)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Voimassa 30.6.2023	Käytettävissä enimmäis- määrä
Finnvera	22,6	22,6	27,7	30,3	32,6	31,6	32,1	33,3	33,2	73,2
Opintolainat	2,0	2,3	2,7	3,4	4,0	4,5	5,0	5,3	6,0	6,3
ERVV ¹⁾	6,2	6,3	7,0	7,0	7,0	6,8	6,6	6,8	6,7	14,0
Suomen Pankki Valtion rahastot ²⁾	0,5	0,6	0,4	0,5	0,6	0,6	0,8	0,8	0,9	7,7
Covid-19 -tukitoimet ³⁾	12,3	13,2	13,8	14,6	15,5	16,5	17,7	18,3	19,2	23,0
Muut ⁴⁾						1,4	1,4	1,4	1,3	2,3
YHTEENSÄ	44,2	46,1	52,3	56,6	60,2	62,0	64,2	66,3	67,7	148,6

¹⁾ Euroopan rahoitusvakausväline

²⁾ Sisältää Valtion asuntorahaston, Maatilatalouden kehittämisrahaston ja Huoltovarmuusrahaston, joiden takauskannasta Valtion asuntorahasto muodostaa pääosan.

³⁾ Sisältää koronavirusepidemian vuoksi myönnetty valtiontakaukset ja -takuut Euroopan komission varainhankinnalle (SURE-tukiväline), Euroopan investointipankille (EU Covid-19 -takurahasto, viimeisin tieto sopimuskannasta on ajankohdalta 31.3.2023), kotimaisille varustamo- ja ilmailualan yrityksille sekä covid-19-rokotteiden vakuutustakuun vakuutusyhtiöille.

⁴⁾ Sisältää energiayhtiöiden laina- ja takausohjelman, sähköyhtiöiden maksuvalmiuslainojen takausohjelman, Invest EU -lainaohjelman back-to-back takauksen, Ukrainan rahoitusavun, Teollisen yhteistyö rahasto Oy:n (Finnfund) takaukset, Nammo Vihtavuoren takauksen, Finavia Oyj:n takaukset, poikkeusolojen vakuutustakuun vakuutuslaitoksille sekä taide- näyttelytakuut. Käytettävissä oleva enimmäismäärä sisältää 10 mrd. euron määräisen vakuutustakuun, jonka tarkoituksena on varmistaa väestön toimeentulon tai talouselämän turvaamisen kannalta välttämättömien vahinkovakuutusten saaminen poikkeusoloissa.

12.4. Liikenneväylien korjausvelka

Liikenneväyliin liittyvän infrastruktuurin hankintamenopohjainen tasearvo oli 20,4 mrd. euroa 31.12.2022. Liikenneväylät muodostivat 41,0 % valtion käyttöomaisuudesta ja muista pitkäaikaisista sijoituksista, jotka olivat yhteensä 49,8 mrd. euroa.

Valtion käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset 31.12.2022 (mrd. euroa)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Väylärakenteet ja maapohjat Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	19,1	19,6	19,6	19,8	19,9	20,1	20,0	20,2	20,3	20,4
Muu käyttöomaisuus	22,0	22,5	22,7	23,1	23,1	24,7	25,0	25,6	25,8	26,9
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yht.	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,1	2,3	2,4	2,4
	42,9	43,8	44,1	44,7	44,8	46,8	47,1	48,1	48,5	49,8

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2022 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos
2000	291	399	-107	282	203	78	5	15	-10	578	617	-38
2001	224	399	-175	143	211	-68	6	16	-10	372	626	-253
2002	591	488	103	250	224	26	15	14	1	857	726	131
2003	398	508	-110	290	229	61	8	14	-6	696	751	-55
2004	628	555	73	348	137	211	1	14	-12	977	706	271
2005	420	582	-161	303	148	155	6	12	-6	729	742	-13
2006	425	609	-184	255	141	115	11	12	0	692	761	-69
2007	455	633	-178	256	153	103	9	11	-2	721	797	-77
2008	642	484	158	363	162	202	6	12	-6	1 011	658	353
2009	753	507	245	357	179	178	5	12	-7	1 115	699	416
2010	542	515	27	381	239	142	29	10	19	951	764	188
2011	619	536	83	320	243	76	5	10	-5	944	789	155
2012	504	560	-56	372	246	126	0	10	-9	877	816	61
2013	481	562	-81	412	160	252	8	10	-2	901	732	169
2014	729	579	149	427	162	266	8	10	-2	1 164	751	413
2015	559	596	-38	259	174	85	6	11	-5	823	781	43
2016	629	610	20	315	187	127	19	9	9	963	807	156
2017	589	630	-41	302	197	105	17	10	8	908	837	71
2018	802	649	154	314	207	107	23	10	13	1 140	866	274
2019	512	644	-132	197	213	-16	42	11	31	751	868	-116
2020	790	649	141	308	220	88	27	12	16	1 125	881	244
2021	589	681	-91	363	226	137	16	13	2	968	920	48
2022	571	688	-117	509	234	275	21	14	7	1 102	936	166
	12 744	13 063	-319	7 328	4 496	2 832	295	271	24	20 367	17 830	2 537

Väyläomaisuuden investoinnit sisältävät sekä uusinvestointeja että korvaus- ja korjausinvestointeja. Koko väyläomaisuuden hankintamenopohjaisen tasearvon kasvusta huolimatta tieväyliin liittyy korjausvelkaa. Tieväylien poistot ovat olleet tarkastelukaudella noin 319 milj. euroa suuremmat kuin investoinnit. Investointien ja poistojen negatiivista erotusta voidaan hankintamenopohjaisessa tarkastelussa pitää 2000-luvulla syntyneenä minimikorjausvelkana. Rataväylien in-

vestoinnit ovat 2000-luvulla puolestaan olleet noin 2 832 milj. euroa ja vesiväylien 16 milj. euroa suuremmat kuin poistot.

12.5. Valtion investoinnit

Alla olevaan taulukkoon on koottu talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien investoinnit vuosilta 2017—2022 ja alkuvuodelta 2023. Talousarviotalouden osalta investoinnit on laskettu kansallisomaisuuden, käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten sekä pitkäaikaisten saamisten nettokertyminä. Keskeneräiset rakenteet on esitetty taulukossa valmiissa rakenteissa. Taulukon ennakkomaksut sisältävät vähäisiä sekalaisia käyttöomaisuushankintoja. Rahastojen osalta investoinnit on laskettu käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten, vaihto-omaisuuden sekä pitkäaikaisten saamisten nettokertyminä oikaistuna tehtyjen poistojen määrällä. Liikelaitoskonsernien investoinnit ovat Metsähallituksen ja Senaatti-kiinteistöjen ilmoittamia rahamääräisiä investointeja.

Tarkasteluajanjaksolla vuosina 2017—2022 talousarviotalouden kokonaisinvestoinnit olivat vuosittain keskimäärin 1,3 mrd. euroa ja liikelaitoskonsernien vuosittain keskimäärin 381 milj. euroa. Talousarviotalouden reaali-investoinnit ovat puolestaan olleet tarkastelujaksolla vuosittain noin 1,4 mrd. euroa. Talousarviotaloudessa tehdyt investoinnit käyttöomaisuusarvopapereihin ja muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin sekä rahastotaloudessa tehdyt investoinnit ovat vaihdelleet voimakkaammin. Tämä johtuu arvopapereiden ostoista ja myynneistä sekä pitkäaikaisten saamisten määrän muutoksista.

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien tekemien investointien määrä vuosina 2017—30.6.2023 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2017	2018	2019	2020	2021	2022	30.6.2023
KANSALLISOMAISUUS	12	15	12	15	18	28	16
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	64	95	97	73	69	84	47
AINEELLISET HYÖDYKKEET							
Maa- ja vesialueet (sis. Rakennusmaa- ja vesialueet)	17	18	15	20	18	16	5
Rakennukset ja rakennelmat	6	4	4	8	5	7	4
Rakenteet	841	936	837	1 028	957	1 072	270
Koneet ja laitteet	84	99	100	123	84	114	40
Kalusteet	2	4	2	2	2	2	1
Muut aineelliset hyödykkeet	0	0	0	0	0	0	0
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	26	18	28	51	47	154	329
Valmistus omaan käyttöön ¹⁾	178	116	176	197	179	174	56
Yhteensä	1 229	1 305	1 272	1 517	1 379	1 651	766

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien tekemien investointien määrä vuosina 2017—30.6.2023 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2017	2018	2019	2020	2021	2022	30.6.2023
KÄYTTÖOMAISUUSARVO- PAPERIT JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIOITUKSET							
Käyttöomaisuusarvopaperit	-148	-231	68	378	-428	7	39
Pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	100	56	-66	196	627	1 170	299
Pitkäaikaiset saamiset	-201	-2 057	184	237	256	-45	77
Yhteensä	-248	-2 232	186	811	455	1 132	414
Talousarviotalous yhteensä	981	-927	1 458	2 328	1 834	2 783	1 180
TALOUSARVION ULKO- PUOLISET VALTION RAHASTOT							
Valtion Eläkerahasto	244	838	154	-49	794	758	268
Huoltovarmuusrahasto	38	-189	150	10	388	-98	-92
Valtion asuntorahasto	-577	-479	-481	-425	-411	-356	0
Muut valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot	419	22	111	-178	5	109	27
Rahastot yhteensä	123	192	-66	-642	776	413	203
LIIKELAITOSKONSERNIT²⁾							
Metsähallituskonserni	19,1	27,7	10,7	20	20	39	15
Senaatti-kiinteistöt konserni	238,1	251,9	311,1	435	411	503	205
Liikelaitoskonsernit yhteensä	257,2	279,7	321,8	456	431	542	220
Kaikki yhteensä	1 361,6	-454,8	1 714,4	2 142	3 041	3 738	1 603

¹⁾ Vuoden 2019 talousarvioesitykseen verrattuna laskelmaa on täydennetty lisäämällä investointeihin myös tieto valmistuksesta omaan käyttöön.

²⁾ Tiedot sisältävät liikelaitoskonsernien raportoimat rahamääräisten investointien määrät.

12.6. Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet

Käyttöomaisuuteen ja muihin pitkävaikutteisiin sijoituksiin sisältyvät talousarviotalouden suoraan omistamat julkisesti noteeratut Finnair Oyj:n, Fortum Oyj:n, Neste Oil Oyj:n ja SSAB:n osakkeet. Näiden kirjanpitoarvo oli 31.12.2022 yhteensä 5,8 mrd. euroa ja markkina-arvo 19,7 mrd. euroa. Markkina-arvo on pienentynyt alkuvuodesta yhteensä 4,5 mrd. euroa ollen 4.8.2023 yhteensä 15,2 mrd. euroa. Neste Oil Oyj:n osakekurssin heikentymisen vaikutus oli yhteensä 2,9 mrd. euroa.

Valtion suoraan omistamien julkisesti noteerattujen osakkeiden arvon kehitys vuosina 2015—2022 ja 4.8.2023 (mrd. euroa)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	4.8.2023
Julkisesti noteerattujen osakkeiden markkina-arvo	10,2	11,5	15,2	15,5	18,9	26,0	25,0	19,7	15,2
Julkisesti noteerattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	5,7	5,7	5,7	5,1	5,1	5,5	5,7	5,8	5,8
Markkina-arvon ja kirjanpitoarvon erotus	4,5	5,8	9,5	10,4	13,8	20,5	19,3	13,9	9,4

12.7. Negatiivinen oma pääoma

Sekä valtion talousarviotalouden taseen että valtion kokonaistaseen osoittama valtion oma pääoma on negatiivinen. Valtion kokonaistaseen osoittama negatiivinen oma pääoma 30.6.2023 - 63,1 (-53,5) mrd. euroa on rahastojen ja liikelaitoskonsernien positiivisten omien pääomien takia talousarviotalouden negatiivista omaa pääomaa -93,6 (-84,0) mrd. euroa olennaisesti pienempi.

Oman pääoman kehitys vuosina 2015—2022 ja 30.6.2023 (mrd. euroa)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	30.6.2023
Talousarviotalouden oma pääoma	-55,1	-59,0	-62,0	-61,2	-62,8	-75,5	-81,9	-86,6	-93,6
Rahastojen oma pääoma ¹⁾	26,5	27,0	27,4	27,5	28,0	28,1	29,5	29,4	29,4
Liikelaitoskonsernien oma pääoma ¹⁾	6,7	6,8	6,9	6,9	7,0	7,0	7,0	7,1	7,1
Kokonaistaseen oma pääoma	-27,7	-31,5	-33,7	-32,8	-33,9	-46,5	-51,4	-56,2	-63,1

¹⁾ Rahastojen ja liikelaitoskonsernien oma pääoma on esitetty vain valtion kokonaistaseen laatimisvuosilta.

Valtion talousarviotalouden aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli noin 30 mrd. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuksista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti.

Vuosina 1998—2008 valtion tuotto- ja kululaskelmat olivat pääsääntöisesti positiivisia. Tämä vahvisti valtion varallisuusasemaa ja vuonna 2008 valtion talousarviotalouden oma pääoma oli enää 8,1 mrd. euroa negatiivinen.

Valtion talousarviotalouden tilinpäätökset ovat olleet alijäämäisiä vuodesta 2009 lähtien vuotta 2018 lukuun ottamatta. Tämä on heikentänyt valtion varallisuusasemaa ja johtanut valtion negatiivisen oman pääoman kasvuun. Vuodesta 2012 alkaen valtion varallisuusasema on ollut nimellisarvoisesti heikompi kuin vuoden 1998 aloittavassa taseessa. Valtion omaisuus ei ole kasvanut samassa suhteessa kuin vieras pääoma, mikä tarkoittaa, että lainanotolla on katettu myös juoksevia kuluja.

Valtion talousarvio vuodelle 2024

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	66 797 553 000
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	33 766 000 000
01. Ansio- ja pääomatuloverot	26 596 000 000
02. Yhteisövero	6 005 000 000
03. Korkotulojen lähdevero	148 000 000
04. Perintö- ja lahjavero	817 000 000
05. Sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikainen voittovero	200 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	23 708 000 000
01. Arvonlisävero	22 579 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	939 000 000
03. Apteekkivero	190 000 000
08. Valmisteverot	7 021 000 000
01. Tupakkaverot	1 162 000 000
04. Alkoholijuomaverot	1 471 000 000
05. Virvoitusjuomaverot	220 000 000

Osasto 12

07. Energiaverot	4 153 000 000
08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	15 000 000
10. Muut verot	2 187 000 000
03. Autovero	308 000 000
05. Varainsiirtovero	698 000 000
06. Arpajaisvero	137 000 000
07. Ajoneuvovero	1 036 000 000
08. Jätevero	8 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	115 553 000
04. Eräät viestinnän maksut	14 770 000
05. Eräät liikenteen maksut	25 600 000
06. Väylämaksut	51 000 000
09. Muut verotulot	7 410 000
10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	5 860 000
11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	8 080 000
12. Säteilytoimintaverot	2 833 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	7 170 270 000
23. Valtioneuvoston kanslia	50 000
99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot	50 000
24. Ulkoministeriön hallinnonala	21 944 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	1 102 000
99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	20 842 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	165 555 000
10. Tuomioistuintulot	44 750 000
14. Oikeusapumaksutulot	3 911 000
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	32 144 000
20. Ulosottomaksut	82 000 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 750 000
26. Sisäministeriön hallinnonala	146 252 000
98. EU:lta saatavat tulot	144 152 000
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	2 100 000

27. Puolustusministeriön hallinnonala	31 038 000
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	31 020 000
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 868 108 000
11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	63 552 000
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	25 062 000
13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	14 321 000
14. Tulot positiivisen luottotietorekisterin käyttömaksuista	5 400 000
20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot	10 056 000
50. Siirto valtion eläkerahastosta	2 281 172 000
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	365 145 000
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	19 420 000
60. Työturvallisuusmaksu	1 010 000
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	55 600 000
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 400 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	25 970 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	38 000 000
70. Opintotukitoiminnan tulot	34 000 000
99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	916 207 000
01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	533 205 000
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	340 000 000
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	9 000 000
04. EU:lta saatavat muut tulot	160 000
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	3 000 000
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	45 000
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	3 590 000
44. Kalastonhoitomaksut	9 899 000
45. Riistanhoitomaksut	12 908 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	4 400 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	21 550 000
10. Hallinnonalan virastojen tulot	1 500 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	20 050 000
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	1 020 320 000
20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	3 650 000
21. Päästöoikeuksien huutokauppatulot	548 000 000
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	33 270 000
50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesipolitiikan rahastoista saatavat tulot	240 000 000
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	195 400 000

Osasto 13

33. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonala	176 590 000
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	2 690 000
03. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	100 000
98. Valtionapujen palautukset	158 200 000
99. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalan muut tulot	15 600 000
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	503 656 000
10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	150 000
20. Siirto Valtion asuntorahastosta	502 700 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	806 000
39. Muut sekalaiset tulot	1 261 000 000
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	130 000 000
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	79 000 000
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	300 000 000
10. Muut sekalaiset tulot	7 000 000
20. Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot	745 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOJEN TULOUTUKSET	2 233 699 000
01. Korkotulot	255 699 000
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	1 600 000
05. Korot muista lainoista	44 386 000
07. Korot talletuksista	182 500 000
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	27 213 000
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 823 000 000
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 150 000 000
02. Rahapelitoiminnan tuotto	673 000 000
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	10 000 000
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	10 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	145 000 000
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	145 000 000

Osasto 15

15. LAINAT	11 677 389 000
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	148 423 000
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	9 100 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	139 323 000
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	11 528 966 000
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	11 528 966 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:**87 878 911 000**

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21		€
21. EDUSKUNTA		145 405 000
01. Kansanedustajat		23 865 000
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)		23 865 000
10. Eduskunnan kanslia		83 560 000
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		65 140 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		6 200 000
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)		7 220 000
70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)		5 000 000
20. Eduskunnan oikeusasiamies		9 455 000
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		9 455 000
30. Ulkopoliittinen instituutti		5 065 000
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		4 805 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		260 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto		18 285 000
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		17 585 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		700 000
90. Eduskunnan muut menot		5 175 000
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)		5 175 000

Pääluokka 22

22. TASAVALLAN PRESIDENTTI		47 381 000
01. Tasavallan presidentti		154 000
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)		154 000

Pääluokka 23

7

02. Tasavallan presidentin kanslia	47 227 000
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 977 000
02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	700 000
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 550 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	10 000 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)	25 000 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA	247 127 000
01. Hallinto	199 557 000
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	158 679 000
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	15 232 000
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 480 000
21. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
26. Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 358 000
27. Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi (siirtomääräraha 3 v)	808 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 000 000
10. Omistajaohjaus	5 700 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	5 700 000
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	34 566 000
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	34 566 000
30. Oikeuskanslerinvirasto	4 564 000
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 564 000
90. Muut menot	2 740 000
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	700 000
66. Osallistumismaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	2 040 000

Pääluokka 24

24. ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA		1 286 664 000
01. Ulkoasiainhallinto		284 969 000
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		257 647 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)		1 102 000
29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonnäveromenot (arviomääräraha)		14 220 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)		12 000 000
10. Kriisinhallinta		76 228 000
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)		53 080 000
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)		19 248 000
66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)		3 900 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö		769 041 000
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle		—
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)		628 586 000
67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)		2 904 000
69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)		57 821 000
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)		10 000 000
89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)		69 730 000
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot		156 426 000
20. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)		1 600 000
23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)		2 840 000
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)		1 641 000
51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)		45 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)		149 800 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)		500 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		1 212 648 000
01. Ministeriö ja hallinto		175 460 000
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		25 441 000
03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		18 239 000

Päälukka 25

9

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 110 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	13 943 000
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 735 000
22. Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	20 120 000
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	51 510 000
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	14 905 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	19 000 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha) ..	457 000
10. Tuomioistuimet	353 523 000
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 789 000
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 320 000
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	328 414 000
15. Oikeuspalvelut	173 374 000
01. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	92 964 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	80 410 000
20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	110 012 000
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	110 012 000
30. Syyttäjät	63 201 000
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	63 201 000
40. Rangaistusten täytäntöönpano	288 742 000
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	284 042 000
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700 000
50. Vaalimenot	48 336 000
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	48 336 000

Pääluokka 26

26. SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA		2 493 005 000
01. Hallinto		346 975 000
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		19 265 000
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		2 434 000
21. Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen (siirtomääräraha 2 v) .		1 432 000
25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)		5 500 000
26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan oh- jelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)		9 713 000
27. EU:n pelastuspalvelumekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)		114 851 000
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomäärära- ha)		191 500 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)		1 280 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomail- le (arviomääräraha)		1 000 000
10. Poliisitoimi		1 016 825 000
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		942 405 000
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		66 752 000
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirto- määräraha 2 v)		7 668 000
20. Rajavartiolaitos		512 649 000
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		333 649 000
70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)		179 000 000
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta		105 015 000
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		4 613 000
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		77 057 000
03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		20 345 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)		3 000 000
40. Maahanmuutto		511 541 000
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)		101 327 000
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)		320 570 000
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)		2 318 000
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)		87 326 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		6 228 206 000
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto		771 058 000
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		18 331 000
21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)		2 875 000
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		727 285 000
66. Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)		22 567 000
10. Sotilaallinen maanpuolustus		5 391 028 000
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		2 357 200 000
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)		1 523 471 000
19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)		1 502 342 000
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)		8 015 000
30. Sotilaallinen kriisinhallinta		66 120 000
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)		66 110 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)		10 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		38 102 650 000
01. Hallinto		210 301 000
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		40 830 000
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (arviomääräraha)		345 000
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)		2 306 000
25. Metallirahamenot (arviomääräraha)		210 000
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		162 000 000
50. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus työkykyhankkeeseen (siirtomääräraha 3 v)		1 500 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)		1 200 000
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)		1 910 000

10. Verotus ja tulli	711 396 000
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	425 043 000
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	207 899 000
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 254 000
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	2 000 000
95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	23 200 000
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	10 000 000
20. Palvelut valtioyhteisölle	65 427 000
01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 180 000
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	600 000
03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)	1 700 000
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 447 000
09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000 000
11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)	500 000
88. Senaatti-konsernin liikelaitokset	—
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	130 373 000
01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 320 000
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 589 000
03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	63 464 000
04. Sähköinen tunnistautumisen (arviomääräraha)	8 000 000
40. Valtion alue- ja paikallishallinto	72 509 000
01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	70 493 000
03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 016 000
50. Eläkkeet ja korvaukset	6 020 215 000
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	5 585 400 000
16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)	2 867 000
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	39 590 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	365 145 000
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	27 213 000
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	15 510 000
02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)	2 500 000
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 010 000
12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)	12 000 000

70. Valtionhallinnon kehittäminen	155 508 000
01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 800 000
02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilhallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	4 350 000
05. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	105 100 000
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	7 458 000
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v) ...	27 800 000
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	320 376 000
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	204 976 000
34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	114 700 000
35. Elpymis- ja palautumisvälineen rahoitus Ahvenanmaan maakunnalle (siirtomääräraha 3 v)	700 000
89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus	24 655 314 000
31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)	24 654 314 000
32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)	1 000 000
90. Kuntien tukeminen	3 335 600 000
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	2 463 200 000
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	11 400 000
35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	861 000 000
91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	70 000 000
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	70 000 000
92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 337 570 000
03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 080 000
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 400 000
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	13 800 000
66. Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomääräraha)	10 000 000
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	10 000
68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehitys pankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)	6 200 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 286 000 000
95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)	12 080 000

Pääluokka 29

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	2 551 000
95. Satunnaiset sääösperusteiset menot (arviomääräraha)	300 000
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	250 000
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	1 000

Pääluokka 29

29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	8 001 159 000
---	----------------------

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	403 631 000
01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 949 000
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	66 306 000
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 675 000
04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	15 840 000
05. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 539 000
06. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 714 000
07. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 069 000
08. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 767 000
09. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	681 000
10. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) .	6 966 000
11. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	2 723 000
12. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 132 000
13. Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 750 000
14. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 407 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	2 516 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	36 282 000
30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	14 500 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 547 000
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 541 000
52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	124 133 000
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	6 348 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 246 000

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	814 659 000
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 099 000
20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	74 750 000
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	521 374 000
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	168 313 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	8 123 000
20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	1 418 362 000
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 950 000
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	23 137 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	1 081 097 000
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	305 178 000
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 705 974 000
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	38 245 000
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 152 599 000
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	403 137 000
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	55 631 000
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 000 824 000
56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	28 189 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	27 349 000
70. Opintotuki	870 300 000
52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	200 000 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	526 600 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	39 500 000
59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)	104 200 000
80. Taide ja kulttuuri	549 063 000
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	22 559 000
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyydenkohteiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	18 502 000
21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	409 000
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	9 130 000
31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	157 627 000

Pääluokka 30

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	96 619 000
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	252 000
41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	27 648 000
50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	96 172 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	18 955 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	28 909 000
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000
56. Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	65 009 000
72. Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 683 000
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	3 249 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	40 000
90. Liikuntatoimi	165 428 000
20. Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	8 026 000
30. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)	37 279 000
50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (kiinteä määräraha)	55 693 000
51. Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	64 430 000
91. Nuorisotyö	73 742 000
20. Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	712 000
30. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arviomääräraha)	7 648 000
50. Nuorisotyön edistäminen (kiinteä määräraha)	35 382 000
51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)	30 000 000

Pääluokka 30

30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 648 986 000
01. Hallinto ja tutkimus	144 673 000
01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 862 000
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	82 777 000
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 943 000
29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	30 652 000
66. Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)	4 439 000

10. Maaseudun kehittäminen	484 771 000
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	114 900 000
41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	40 000 000
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	15 100 000
43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	74 000 000
50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)	4 356 000
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 569 000
54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	39 192 000
55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 305 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	188 349 000
20. Maa- ja elintarviketalous	1 770 741 000
01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	79 483 000
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha) .	5 868 000
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v) ...	350 000 000
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	522 400 000
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja eituotannonolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	286 816 000
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	496 815 000
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v) ...	11 005 000
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 587 000
49. Ravinnekierrätyksen edistäminen biokaasutuotannolla (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400 000
62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	6 367 000
40. Luonnonvaratalous	188 440 000
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	14 189 000
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 204 000
31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	7 086 000
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 541 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 590 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 850 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha) .	38 377 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 027 000
46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v) ...	43 025 000
47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)	3 490 000
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 908 000
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	9 739 000
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	1 132 000
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	25 282 000

Päälukka 31

64. Metsähallitus	7 344 000
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	7 344 000
70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen	53 017 000
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 017 000
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000

Päälukka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 584 080 000
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	711 014 000
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 900 000
02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	95 762 000
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	62 579 000
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	49 305 000
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	471 468 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	9 000 000
10. Liikenne- ja viestintäverkot	2 038 313 000
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 534 856 000
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v) ..	19 940 000
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	12 400 000
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	34 997 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	332 120 000
78. Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	—
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	104 000 000
20. Liikenteen ja viestinnän palvelut	834 753 000
20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 386 000
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	89 000 000
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	29 291 000
55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	102 424 000
60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (kiinteä määräraha)	593 652 000

Pääluokka 32

32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA		4 218 836 000
01. Hallinto		990 491 000
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		38 019 000
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		220 048 000
03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		287 447 000
04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		32 968 000
05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)		99 326 000
06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		20 309 000
07. Patenti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)		14 661 000
08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		23 534 000
09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		10 460 000
10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)		25 200 000
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)		6 139 000
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		62 072 000
40. Valtionavustus kestäväää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)		2 953 000
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)		17 100 000
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)		107 777 000
51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)		2 572 000
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)		400 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)		19 456 000
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)		50 000
20. Uudistuminen ja vähähiilisyys		1 633 658 000
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)		3 400 000
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)		514 060 000
41. Energiatuki (arviomääräraha)		449 637 000
43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)		150 000 000
46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)		24 750 000
47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arviomääräraha)		—
48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)		309 131 000
50. EU-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille (siirtomääräraha 3 v)		35 000 000
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)		143 680 000
87. Pääomalliset teollisuuden uudistumiseen ja yritysveltoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)		4 000 000

30. Työllisyys ja yrittäjyys	994 430 000
35. Valtion korvaus kunnille TE -palvelu-uudistuksen muutuskulujen kattamiseen (kiinteä määräraha)	34 000 000
40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	9 832 000
41. Valtionavustus Työkanava Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 3 v) .	5 000 000
42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	10 200 000
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	6 300 000
51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)	183 971 000
52. Palkkaturva (arviomääräraha)	33 460 000
55. Toimet työurien pidentämiseksi (arviomääräraha)	61 700 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesipolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	643 967 000
95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)	6 000 000
40. Yritysten erityisrahoitus	211 156 000
42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	900 000
46. Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (arviomääräraha)	2 090 000
47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	65 436 000
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	142 700 000
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	20 000
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	10 000
50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen	389 101 000
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	4 851 000
30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha) .	384 250 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	16 245 283 000
01. Hallinto	144 962 000
01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 412 000
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	498 000
05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 810 000
06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 466 000
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	9 237 000
08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arviomääräraha)	2 800 000

25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)	31 770 000
29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	30 000 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	5 969 000
02. Valvonta	88 542 000
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 128 000
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 734 000
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 035 000
07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 663 000
08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 200 000
09. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	12 782 000
03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	124 411 000
04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	78 163 000
25. Kansalliset osaamiskeskittymät (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	24 311 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	14 937 000
10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 769 850 000
50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 638 200 000
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	21 700 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 656 900 000
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	60 500 000
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	872 750 000
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	519 800 000
20. Työttömyysturva	2 218 834 000
31. Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	30 484 000
50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	777 460 000
52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 407 590 000
55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)	3 300 000

30. Sairausvakuutus	2 315 650 000
50. Korvaukset rajat ylittävästä terveydenhuollosta (arviomääräraha) .	10 000 000
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 305 650 000
40. Eläkkeet	5 516 800 000
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	67 300 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	840 900 000
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	505 300 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	23 300 000
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	14 500 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	4 065 500 000
50. Veteraanien tukeminen	133 719 000
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	700 000
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	3 900 000
52. Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)	42 630 000
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 080 000
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	9 000
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	400 000
58. Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumista tukevat palvelut (arviomääräraha)	85 000 000
60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen	360 924 000
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	350 000
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 800 000
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	35 000 000
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)	108 000 000
34. Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)	15 700 000
35. Valtionosuus korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	68 712 000
36. Valtionavustus sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	1 662 000
37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	2 000 000

Päälukka 35

23

39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	300 000
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	47 500 000
52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	26 550 000
61. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)	43 000 000
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	2 250 000
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 100 000
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	58 713 000
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	42 440 000
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	460 000
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	460 000
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 525 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900 000
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	928 000
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	129 290 000
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	112 000 000
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 700 000
42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	450 000
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	15 140 000
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	383 588 000
50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	383 588 000

Päälukka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	240 971 000
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	84 216 000
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 064 000
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 527 000
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	12 435 000
65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 190 000

Pääluokka 36

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	130 589 000
20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	2 260 000
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	15 540 000
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	7 120 000
23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 735 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	48 100 000
61. Vesien- ja ympäristöhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	7 042 000
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	37 630 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	2 162 000
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	26 166 000
01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 216 000
04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
35. Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v)	3 700 000
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	9 550 000
60. Siirto Valtion asuntorahastoon	—
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 700 000

Pääluokka 36

36. VALTIONVELAN KOROT	3 176 510 000
01. Valtionvelan korko	3 155 000 000
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	3 155 000 000
09. Muut menot valtionvelasta	21 510 000
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	21 510 000

Määrärahojen kokonaismäärä:**87 878 911 000**

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

- 1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;
- 2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;
- 3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;
- 4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;
- 5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;
- 6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä.

Viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina voidaan nettobudjetoida seuraavat tulot vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa:

- 1) toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin;
- 2) viraston tai laitoksen saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset;
- 3) viraston tai laitoksen saamat korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä;
- 4) viraston tai laitoksen saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten;

5) virastolle tai laitokselle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista;

6) myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamomentille on momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuviin menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) valtion maksuperustelain (150/1992) tai vastaavien erityislakien mukaista maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksusuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) valtion sisäiset palvelumaksut (esimerkiksi maksut palvelukeskuksille).

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamomentille, jolle on momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin päätösosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot momentille on nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaavasti, jos nettobudjetoitu tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin päätösosassa yksilöity, mitkä menot momentille on nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmiussuoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitettun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luvun tai momentin päätösosassa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannon tekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannon tekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin päätösosassa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä voidaan poiketa, jos momentin päätösosassa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti toimintamenomenteille (01—14). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötyövuosina on maininta momentin päätösosassa. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin. Määrärahaan, jota käytetään palkkoihin, voidaan nettobudjetoida palkkoihin liittyvät virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintamenomenteilta.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kyseiseen toimintaan liittyvien tavanomaisten ennakkomaksujen maksamiseen.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin päätösosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädettyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomenteille ja momenteille 29, 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin päätösosassa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu osittain tai kokonaan tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien päätösosat ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin päätösosassa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Vakiosisältöisten käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan ”myös”-sanalla.

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrärahana menomenteille 01—14. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttömaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainananto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, kuten rakennerahasto-ohjelmien määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien ja osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tai työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa ”Brutto- ja nettobudjetointi” tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset, viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten sekä virastolle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannon tekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

- a) toimintamenomomentteja (numerotunnus 01—14) ja
- b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä
- c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamenomomenttia.

15—17. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

18—19. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin päättösosassa.

29. Arvonlisäveromenot

Määrärahaa saa käyttää pääluokassa 21 eduskunta ja pääluokassa 22 tasavallan presidentti tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä muissa pääluokissa valtioneuvoston ja ministeriöiden hallinnonalojen muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Jos menoa, johon liittyvä arvonlisävero maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromenomäärärahasta, vastaan saadaan tuloa (kuten maksullinen toiminta, EU- ja muu yhteisrahoitus), tulon arvonlisäveromenoa vastaava osuus tuloutetaan momentille 12.39.10 Muut sekalaiset tulot. Valtion viraston tai laitoksen arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä arvonlisäverolain mukaan suoritettava vero tuloutetaan kuitenkin momentille 11.04.01 Arvonlisävero.

Valtion kulutus- ja investointimenot (momentit 01—28 ja 70—79) on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, hyvinvointialueille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välikäsitteellisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista. Siirtomenomomenteilta maksettavat kulutus- ja investointimenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille, kuntayhtymille ja hyvinvointialueille ym.

Momenteille on merkitty kunnille, kuntayhtymille ja hyvinvointialueille suoritettavat valtionavut sekä siirrot Ahvenanmaan maakunnalle.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitettut valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistäville keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäs in suorittaa. EU:n osallistuminen rakennerahasto-ohjelmiin sekä vastaava valtion rahoitus on merkitty momentille 32.30.64.

66—69. Siirrot EU:lle ja ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut ja muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoitukseen luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamomentille (01—14), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäätöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muiden valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. maanteiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)**80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat**

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja muiden arvopapereiden ostomenot sekä oman pääoman ehtoiset sijoitukset osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuulumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty valtionvelan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty valtionvelan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitetut menot.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Selvitysosa: Valtiolle arvioidaan kertyvän verotuloja 66 798 milj. euroa vuonna 2024. Verotulojen arvioidaan kasvavan noin 4 % vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Verotulomomenttien kertymääräarviot perustuvat arvioihin veropohjien kehityksestä sekä veroperustemuutosten vaikutuksista. Arviot keskeisten veropohjaerien kehityksestä vuonna 2024 on esitetty tuloarviomomenttien selvitysosissa. Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Hallituksen veropolitiikka ja keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallituksen veropolitiikka kannustaa työntekoon ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitus ei päätösperäisesti kiristä kokonaisveroastetta. Hallitusohjelman mukaisesti tehdään indeksitarkistus ansiotuloveroperusteisiin kaikilla tulotasoilla. Vuonna 2024 indeksitarkistuksen mitoitusta muutetaan siten, että työttömyysvakuutusmaksun 0,2 prosenttiyksikön alennusta vastaava osuus kanavoidaan valtiolle Työllisyysrahastoon kohdistuvien säästöjen ohjaamiseksi valtion velkakehityksen taittamiseen. Lisäksi työn verotusta kevennetään painottaen pieni- ja keskituloisia.

Verotuloja kasvattavat valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan 2 prosenttiyksikön määräaikaisen korotuksen jatko ja matkakuluvähennyksen omavastuun korotus. Verotuloja lisää myös ikään perustuvan korotetun työtulovähennyksen uudelleenkohdennus. Verotuloja vähentävät kotitalousvähennyksen tilapäisen korotuksen jatkaminen, osakesäästötilin enimmäistalletusmäärän nostaminen, perintöveron viivästyskoron lasku ja maksuajan pidennys sekä maatalouden tasausva-

rauksen korottaminen. Maatalouden vuokratulojen verotuskohtelun yhdenmukaistaminen muiden vuokratulojen verotuskohtelun kanssa kasvattaa valtion verotuloja.

Alkoholiverotusta muutetaan siten, että väkevien alkoholijuomien ja viinien veroa korotetaan ja oluen veroa alennetaan. Nikotiinipussit sisällytetään tupakkaverotuksen piiriin. Liikennepolttoaineiden valmisteveroa alennetaan kompensoimaan hallitusohjelman mukaisesta jakeluvaihteen nousu-urasta syntyvää keskimääräistä polttoaineiden hinnannousua kehyskaudella.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille. Hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi.

Alla olevassa taulukossa esitetään keskeisten vuonna 2024 voimaan tulevien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuloihin. Veronkannon ja verontilitysten ajoituksesta johtuen veroperustemuutosten voimaantulovuonna niiden vaikutus budjettitalouden kassakertymään on usein pienempi kuin vuositasen vaikutus.

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2024 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2024	Vaikutus vuositasolla
Ansio- ja pääomatulovero		
— ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-500	-545
— indeksitarkistuksen alimitoituksen kautta kertyvä tuotto	127	138
— työtulovähennyksen kasvattaminen	-89	-97
— ikään perustuvan korotetun työtulovähennyksen uudelleenkohdentaminen	32	35
— valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan määräaikaisen voimassaolon jatkaminen	36	39
— kotitalousvähennyksen määräaikaisen korotuksen jatkaminen	-19	-38
— kotitalousvähennyksen soveltamisalan laajentaminen	-2	-4
— matkakuluvähennyksen omavastuun korottaminen	27	29
— osakesäästötilin enimmäistalletusmäärän korottaminen ¹⁾	-3	-5
— maatalouden tasausvarauksen korottaminen	-5	-9
— maatalouden vuokratulojen verokohtelun yhdenmukaistaminen	8	15
— avainhenkilöiden työskentelyajan pidentäminen	vähäinen	vähäinen
— maapohjan kiinteistöveroprosentin eriyttäminen yleisestä kiinteistöveroprosentista	vähäinen	vähäinen
Yhteisövero		
— maapohjan kiinteistöveroprosentin eriyttäminen yleisestä kiinteistöveroprosentista	-3	-5
Valmisteverot		
— hallitusohjelman mukaisen jakeluvaihteen nousu-uran kompensoiminen polttoaineveron kevennyksellä	-140	-168
— nikotiinipussien sisällyttäminen tupakkaveron piiriin	-29	50
— alkoholiveron muutokset	13	15

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2024 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2024	Vaikutus vuositasolla
Muut verot ja veronalaiset tulot		
— ajoneuvoveron perusveron alennus ²⁾	-15	-50
Yhteensä	-562	-600
— josta verotuottoa lisäävät	243	321
— josta verotuottoa vähentävät	-805	-921

¹⁾ Muutoksen vaikutus toteutuu asteittain ja täysimääräinen vaikutus v. 2028 on -25 milj. euroa.

²⁾ Veronalennus tulee voimaan vuoden 2025 alusta, mutta veronalennuksen tuottovaikutus toteutuu jo osin vuonna 2024.

Verotulojen kehitys

Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2022—2024 (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 TA + I LTA + II LTAE	2024 esitys
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	19 239	31 383	33 766
Liikevaihtoon perustuvat verot	22 404	22 988	23 708
Valmisteverot	7 338	7 264	7 021
Muut verot ja veronluonteiset tulot	2 705	2 293	2 303
Yhteensä	51 685	63 926	66 798

Verotuksen kokonaistason vaikuttavat valtion päätösten lisäksi kuntien veropäätökset ja sosiaalivakuutusmaksujen taso. Alla olevassa taulukossa on esitetty kansantaloudessa kertyvät verot yhteensä suhteessa bruttokansantuotteeseen (kokonaisveroaste) sektoreittain ja verolajeittain jaoteltuna.

Julkisyhteisöjen saamat verotulot sektoreittain ja verolajeittain, % BKT:sta

	2022	2023	2024
Sektoreittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,9	41,7	40,8
Valtio	21,0	24,9	24,6
Kunnat	9,9	4,7	4,7
Soturahastot	12,0	12,1	11,4
Verolajeittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,9	41,7	40,8
Välittömät verot	17,4	16,6	16,7
Tuotannon ja tuonnin verot	13,5	12,9	12,7
Sosiaalivakuutusmaksut	12,0	12,1	11,4

Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä säädettyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina.

Verotukien seuranta on tärkeää, koska niiden kautta ohjataan merkittävää julkista tukea eri kohteisiin. Verotuet myös kaventavat veropohjaa ja usein monimutkaistavat verojärjestelmää. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi.

Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin ovat riippuvaisia verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä sekä laskentamenetelmistä ja saatavilla olevista laskenta-aineistoista. Verotukilaskelmien perustaksi Suomessa valittua normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen valmisteluraportissa *Verotuet Suomessa 2009* (www.vatt.fi). Lainsäädännön muututtua normiverojärjestelmään on tehty viime vuosina joitain muutoksia. Verotukien raportointia ja esimerkiksi uusien tukien määrittelyä ohjaa verotukiraportoinnin ohjausryhmä. Verotuet lasketaan pääsääntöisesti menetetyin verotulon periaatteella.

Noin kolmasosalle verotuista ei pystytä esittämään euromääräistä arviota lainkaan ja osalle verotuista pystytään esittämään vain karkea suuruusluokka-arvio. Verotukien euromäärät saattavat muuttua vuodesta toiseen niihin tehtyjen lakimuutosten lisäksi myös veropohjan, laskentamenetelmien ja -aineistojen tai normijärjestelmän määrittelyssä tapahtuneiden muutosten seurauksena. Uusia verotukia myös saatetaan tunnistaa ilman, että lainsäädäntöä on muutettu. Nämä asiat on huomioitava vertailtaessa verotukien vuosittaisia muutoksia.

Verotukien seuranta perustuu säännöskohtaiseen tarkasteluun, jossa kunkin säännöksen muodostamaa verotukea verrataan sen normiverojärjestelmässä valittuun vertailutasoon ja arvioidaan erikseen staattisesti ja riippumatta muista verotuista. Todellisuudessa verotuen poistaminen ei välttämättä lisäisi verotuloja vastaavalla määrällä. Tukien päällekkäisyyden lisäksi tuet vaikuttavat hintoihin ja käyttäytymiseen, mitä staattisessa verotukilaskennassa ei pystytä ottamaan huomioon. Yksittäisen verotuen poistamisen lopullisia vaikutuksia on näistä syistä johtuen vaikea arvioida. Samasta syystä johtuen verotukien laskeminen yhteen ei anna todellista kuvaa siitä, kuinka paljon verotuloja kaikkien verotukien yhteysvaikutuksena menetetään tai kuinka paljon verotuloja voitaisiin lisätä poistamalla verotuet. Verotukien määrät kuvaavatkin ensisijaisesti verojärjestelmässä olevia erilaisia poikkeuksia normijärjestelmästä.

Tunnistettujen verotukien määrä vaihtelee hieman vuosittain, kun uusia verotukia tunnistetaan tai verotukia poistuu. Viime vuosina verotukia on tunnistettu yhteensä noin 200 kappaletta, joista noin neljäsosa on henkilöverotuksen verotukia ja noin viidesosa elinkeinoverotuksen verotukia. Verotukia kohdistuu kuitenkin laajasti kaikkiin verolajeihin. Tarkemmat kuvaukset verotuista löytyy kunkin verolajin momenttien selvitysosista. Lisäksi valtiovarainministeriön internetsivuilta (www.vm.fi/verotuet) löytyy päivitetty lista kaikista tunnistetuista verotuista sekä tietoa verotukien määrittelyyn, laskentaan ja normijärjestelmään tehdyistä muutoksista.

Verotuet 2024

Verotukia on tällä hetkellä määritelty vuodelle 2024 yhteensä 192 kappaletta. Verotukien lukumäärä vähenee vuoden 2023 sähköenergian määräaikaisten arvonlisäveroalennuksen ja kotitalousvähennyksen yhteydessä toteutettavan määräaikaisten sähkövähennyksen päättyessä. Verotukien lukumäärää kasvattaa kaivosmineraaliveroon liittyvä kullanhuuhdonnan verotuki. Verotukien vuosittaisia muutoksia esitellään laajemmin verolajikohtaisilla momenteilla.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys laeiksi vuoden 2024 tuloveroasteikosta, tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta	11.01.01, 11.01.04 ja 28.90.35
Hallituksen esitys laeiksi maatalatalouden tuloverolain ja tuloverolain muuttamisesta	11.01.01 ja 28.90.35
Hallituksen esitys laeiksi kiinteistöverolain muuttamisesta	11.01.01 ja 11.01.02
Hallituksen esitys laeiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta	11.08.01
Hallituksen esitys laeiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta	11.08.04
Hallituksen esitys laeiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteen muuttamisesta	11.08.07
Hallituksen esitys laeiksi varainsiirtoverolain muuttamisesta ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta	11.10.05
Hallituksen esitys laeiksi ajoneuvoverolain liitteen muuttamisesta	11.10.07

Osaston tuloarviot vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	19 238 679	30 888 000	33 766 000	2 878 000	9
01. Ansio- ja pääomatuloverot	12 784 020	23 907 000	26 596 000	2 689 000	11
02. Yhteisövero	5 538 201	5 998 000	6 005 000	7 000	0
03. Korkotulojen lähdevero	15 265	80 000	148 000	68 000	85
04. Perintö- ja lahjaverot	901 193	903 000	817 000	-86 000	-10
05. Sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikainen voittovero	—	—	200 000	200 000	0
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	22 403 636	23 351 000	23 708 000	357 000	2
01. Arvonlisävero	21 321 760	22 244 000	22 579 000	335 000	2
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	875 365	921 000	939 000	18 000	2
03. Apteekkivero	206 510	186 000	190 000	4 000	2

Osaston tuloarviot vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
08. Valmisteverot	7 338 073	7 417 000	7 021 000	-396 000	-5
01. Tupakkavero	1 115 461	1 215 000	1 162 000	-53 000	-4
04. Alkoholijuomavero	1 497 458	1 518 000	1 471 000	-47 000	-3
05. Virvoitusjuomavero	220 259	213 000	220 000	7 000	3
07. Energiaverot	4 488 410	4 455 000	4 153 000	-302 000	-7
08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	16 486	16 000	15 000	-1 000	-6
10. Muut verot	2 583 186	2 653 000	2 187 000	-466 000	-18
03. Autovero	488 370	541 000	308 000	-233 000	-43
05. Varainsiirtovero	936 399	984 000	698 000	-286 000	-29
06. Arpajaisvero	46 113	60 000	137 000	77 000	128
07. Ajoneuvovero	1 108 070	1 060 000	1 036 000	-24 000	-2
08. Jätevero	4 234	8 000	8 000	—	0
19. Muut veronluonteiset tulot	121 590	121 913	115 553	-6 360	-5
04. Eräät viestinnän maksut	29 609	30 312	14 770	-15 542	-51
05. Eräät liikenteen maksut	16 863	23 438	25 600	2 162	9
06. Väylämaksut	51 737	45 000	51 000	6 000	13
09. Muut verotulot	12 070	8 965	7 410	-1 555	-17
10. Sähkö- ja maakaasuverkko- maksut ja Perämeren tuuli- voima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	5 402	5 230	5 860	630	12
11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	3 373	6 135	8 080	1 945	32
12. Säteilytoimintaverot	2 536	2 833	2 833	—	0
Yhteensä	51 685 164	64 430 913	66 797 553	2 366 640	4

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Momentille arvioidaan kertyvän 26 596 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyvät luonnollisten henkilöiden ansiotuloista valtion progressiivisen tuloveroasteikon mukaan maksettava vero ja kaksiportaisen veroasteikon mukaan maksettava pääomatulovero. Lisäksi momentille kertyvät rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero sekä henkilön yleisradiovero.

Verotuloennusteen pohjana ovat viimeksi valmistuneen verotuksen eli verovuoden 2021 ansio- ja pääomatuloverojen määrät. Ennuste vuoden 2024 verokertymästä perustuu vuosien 2022 ja 2023 verokertymätietoihin sekä ennusteeseen veronalaisten tulojen kehityksestä vuosina 2022—

2024. Ennusteessa huomioidaan veroperusteisiin vuosina 2022 ja 2023 tehdyt ja vuodelle 2024 esitettävät muutokset sekä ennakkotiedot verovuoden 2022 verotuksen valmistumisesta.

Ansiotulojen merkittävin erä on palkkatulot, joiden kehitykseen vaikuttavat työllisyyden ja ansiotason kehitys. Toinen merkittävä ansiotuloerä on eläketulot. Palkkatulojen kasvu hidastuu vuonna 2024. Eläketulojen kasvu jatkuu vahvana vuonna 2024, johtuen inflaation pysymisestä korkeana ja siitä seuraavasta indeksitarkistuksesta. Työttömyysetuudet alenevat hallitusohjelman säästöpäätösten seurauksena. Pääomatulojen arvioidaan kasvavan 2,3 % vuonna 2024. Pääomatuloja ovat mm. luovutusvoitot, osinkotulot, vuokratulot, puun myyntitulot sekä yritystulon pääomatulo-osuus. Näistä merkittävimpiä ovat osinkotulot sekä luovutusvoitot, joita syntyy mm. arvopaperi- ja kiinteistökaupasta ja joiden kehitys riippuu varallisuusarvojen kehityksestä.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioitu kehitys

Veronalaiset tulot, taso ja muutos	2022		2023		2024	
	ennuste milj. €	%	ennuste milj. €	%	ennuste milj. €	%
Ansiotulot, mistä	152 101	4,8	160 855	5,8	167 086	3,9
— palkkatulot	103 378	6,5	108 650	5,1	112 670	3,7
— eläketulot	35 425	3,2	38 390	8,4	40 949	6,7
— työttömyysturvaetuudet	3 653	-20,5	3 903	6,9	3 257	-16,6
Pääomatulot, mistä	15 771	-10,0	15 857	0,5	16 227	2,3
— luovutusvoitot	4 949	-38,7	4 467	-9,7	4 603	3,0
— osinkotulot	6 306	8,6	6 477	2,7	5 542	1,0

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuloon vuonna 2024 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus	
	Vaikutus verokertymään vuonna 2024	Vaikutus maksuunpantujen verojen määrään verovuosisitasolla
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-500	-545
Indeksitarkistuksen alimitoituksen kautta kertyvä tulo	127	138
Työtulovähennyksen kasvattaminen	-89	-97
Työtulovähennyksen ikään perustuvan korotuksen uudelleen- kohdentaminen	32	35
Valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan määräaikaisen voimassaolon jatkaminen	36	39
Kotitalousvähennyksen määräaikaisen korotuksen jatkaminen	-19	-38
Kotitalousvähennyksen soveltamisalan laajentaminen	-2	-4
Matkakuluvähennyksen omavastuun korottaminen	27	29
Osakesäästötilin enimmäistalletusmäärän korottaminen ¹⁾	-3	-5
Maatalouden tasausvarauksen korottaminen	-5	-9
Maatalouden vuokratulojen verokohtelun yhdenmukaistaminen	8	15
Avainhenkilöiden työskentelyajan pidentäminen	vähäinen	vähäinen
Maapohjan kiinteistöveroprosentin korottaminen	vähäinen	vähäinen

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuloon vuonna 2024 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus verokertymään vuonna 2024	Vaikutus maksuunpantujen verojen määrään verovuositason
Yhteensä	-388	-442
— josta verotuloa lisäävät	230	256
— josta verotuloa vähentävät	-618	-698

¹⁾ Muutoksen vaikutus toteutuu asteittain ja täysimääräinen vaikutus v. 2028 on -25 milj. euroa.

Kunkin verovuoden ansio- ja pääomatulovero kertyy useamman kalenterivuoden aikana, joten momentin kertymä koostuu eri verovuosilta maksuunpantujen verojen tilityksistä. Momentin kertymään vaikuttavat myös verontilityksissä sovellettavat veronsaajien jako-osuudet ja niiden mahdolliset oikaisut. Ansio- ja pääomatuloverojen kertymäaikataulua sekä jako-osuuksia ja niiden merkitystä tuloennusteessa on kuvattu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Verovuosina 2022—2024 maksuunpantujen verojen määrät (milj. euroa)

	2022 ennuste	2023 ennuste	2024 ennuste
Progressiivinen tulovero	6 283	20 584	21 804
Pääomatulovero	3 705	3 668	3 812
Yleisradiovero	519	540	551

Arvio valtion ansio- ja pääomatuloveron kertymästä vuonna 2024 (milj. euroa)

Ansio- ja pääomatulovero	25 209
Rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero	835
Yleisradiovero	551
Yhteensä	26 596

Ansio- ja pääomaverotuloennusteeseen liittyvät riskit aiheutuvat yleensä suurelta osin pääomatuloennusteen epävarmuudesta sekä mahdollisista veronsaajien jako-osuuksien oikaisuista. Myös lähdeveron tuotto on vaihdellut arvaamattomasti, johtuen mm. aikaisempina vuosina maksettujen lähdeverojen palautuksista. Pääomatulojen kehitys on epätasaisempaa kuin ansiotulojen ja ne reagoivat talouden suhdanteisiin ansiotuloja voimakkaammin. Lisäksi pääomatulojen ennustamista vaikeuttaa se, että niistä saadaan suhteellisen vähän toteutumatietaa ennen verotuksen valmistumista. Vuoden 2024 talousarvioesitystä laadittaessa tuoreimmat valmistuneen verotuksen mukaiset tiedot pääomatuloista ovat vuodelta 2021. Talousarviovuoteen ja sitä edeltävään verovuoteen liittyvät jako-osuuksien oikaisut saattavat muuttaa momentin kertymää useilla kymmenillä tai jopa sadoilla miljoonilla euroilla. Etenkin suhdannekäänteiden yhteydessä näitä muutoksia on vaikea ennakoita.

Ansio- ja pääomatuloverotuksessa on määritelty 52 verotukea, joista 39:lle pystytään esittämään arvio tuen määrästä. Vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vas-

taavasti. Osa ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista on luonteeltaan enemmän verotuksen yleiseen tasoon vaikuttavia vähennyksiä kuin suppealle ryhmälle kohdennettuja tukia. Tällaisia vähennyksiä ovat esimerkiksi ansiotulovähennys ja työtulovähennys, joilla säädellään työhön kohdistuvaa verorasitusta, sekä eläketulovähennykset, joilla säädellään eläkkeiden verotuksen tasoa. Erityistapaus on laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuva verotuki, joka on ennemminkin teoreettinen verotuki kuin varsinainen verotuksessa myönnettävä huojennus.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien arvioidaan vähentävän kaikkien veronsaajien verottoja yhteensä noin 21,7 mrd. euroa (sisältäen laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuvan verotuen, n. 4,3 mrd. euroa) v. 2024. Tästä valtion veroihin kohdistuva vaikutus on noin 13,9 mrd. euroa.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien euromäärää kasvattavat vuonna 2024 ansiotuloverotuksen indeksitarkistus ja työtulovähennyksen kasvattaminen, kotitalousvähennyksen soveltamisalan laajentaminen, avainhenkilöiden työskentelyajan pidentäminen sekä maatalouden tasausvarauksen korottaminen. Verotukien euromäärää pienentää ikään perustuvan työtulovähennyksen korotuksen uudelleenkohdentaminen.

Arvio ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista vuosina 2022—2024 (milj. euroa, kaikki veronsaajat yhteensä)

	2022	2023	2024
Lakisäateisten eläke-, työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus	3 860	4 050	4 050
Työtulovähennys	3 895	3 800	4 145
Kotitalousvähennys	460	460	460
Kotitalousvähennyksen yhteydessä toteutettava määräaikainen sähkövähennys		50	
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuus	205	215	215
Valtionverotuksen eläketulovähennys/eläketulovähennys	210	2 110	2 110
Vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun vähennyskelpoisuus	60	60	60
Lapsilisien verovapaus	520	485	485
Eräiden muiden sosiaalietuuksien verovapaus	1 025	1 025	1 025
Asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuus	10		
Listamattomien yhtiöiden osinkojen markkinakorkoa suurempi tuotto prosentti	710	510	510
Yrittäjävähennys	125	125	125
Laskennallisen asuntotulon verovapaus	4 300	4 300	4 300
Oman asunnon myyntivoiton verovapaus (suuruusluokkarvio)	1 500	1 500	1 500
Muut	3 909	2 939	2 743
Yhteensä	20 789	21 629	21 728

2024 talousarvio	26 596 000 000
2023 II lisätalousarvio	465 000 000
2023 talousarvio	23 907 000 000
2022 tilinpäätös	12 784 019 782

02. Yhteisövero

Momentille arvioidaan kertyvän 6 005 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännömukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Vero on 20 % yhteisön verotettavasta tuloksesta. Momentille kertyy valtion osuus vuoden aikana kertyvästä yhteisöjen tuloverosta ja yhteisön yleisradioverosta. Yhteisöveron saajia ovat valtio ja kunnat.

Yhteisöveroennusteen perusteena ovat tuoreimmat toteutumatiiedot ja arviot kunkin verovuoden lopullisesta verosta. Verovuoden 2024 yhteisöveron määrää ennustetaan arvioidun yritysten tuloskehityksen perusteella vuodesta 2022. Arvio verovuoden 2024 lopullisen yhteisöveron määrästä perustuu lisäksi verovuoden 2022 verotuksen valmistumisesta saatuihin ennakkotietoihin ja verovuoden 2023 toteutuneisiin kertymiin. Yritysten tuloskehitystä arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Yritysten tuloskehitys ei täysin seuraa toimintaylijäämän muutoksia. Varsinkin voimakkaiden suhdannevaihteluiden oloissa toimintaylijäämän antama kuva yritysten tuloksista saattaa poiketa huomattavasti todellisuudesta. Ennusteen laadinnassa toimintaylijäämä tarjoaa kuitenkin luontevan lähtökohdan tarkasteltaessa yhteisöverokertymän kehitystä suhteessa koko talouden aktiviteettia kuvaavaan kasvuennusteseen. Yhteisöveroennustetta täydennetään tarvittaessa yritysten tulostietojen ja kertymätietojen pohjalta. Yhteisövero on suhdanneherkimpää veromuotoja, jonka tuotto on vaihdellut muita veromuotoja enemmän. Muutokset talouden kehityksessä ja yritysten tulostietojen kehityksessä voivat nopeasti aiheuttaa suuriakin muutoksia yhteisöveron tuottoon.

Toimintaylijäämän, yritysten tuloskehityksen ja yhteisöveron lopullisen veron arvioitu kehitys

	2021	2022 ennuste	2023 ennuste	2024 ennuste
Toimintaylijäämän muutos, %	2,7	7,1	4,2	3,2
Verovuoden lopullinen vero, milj. euroa	7 315	8 003	7 802	8 079
— valtion osuus yhteisöveron tuotosta, %	55,66	66,24	76,09	76,31

Valtiolle suoritettavalla vuotuisella verolla on kerätty Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseksi tarvittavat varat vuodesta 2013 alkaen. Yhteisön yleisradioveroa kertyy noin 30 milj. euroa vuotasolla.

Verovuoden vero kertyy useamman kalenterivuoden aikana ja näin ollen momentin kertymä koostuu eri verovuosilta tilitetystä yhteisöverosta. Verovuoden lopullisesta yhteisöverosta kertyy suurin osa saman vuoden aikana ennakoina. Verovuoden päättymisen jälkeen ennen verotuksen valmistumista maksettavien lisäennakoiden määrä vaihtelee vuosittain huomattavasti. Yrityksille myös palautetaan hakemuksesta ennakoita ennen verotuksen valmistumista. Verotuksen valmistumisen jälkeen kertyy jäännösveroja ja kertymää pienentävät yrityksille takaisin maksettavat ennakonpalautukset. Vuonna 2024 kertyy vielä veroja verovuodelta 2023 sekä aikaisemmilta verovuosilta.

Ennuste yhteisöveron kertymästä vuonna 2024

Yhteisöveron kertymät eri verovuosilta, milj. euroa	
— verovuodelta 2025	572
— verovuodelta 2024	6 209
— verovuodelta 2023	1 064
— aikaisemmilta verovuosilta	35
Yhteensä	8 881
— josta valtion osuus	6 005

Yhteisöjen tuloverotuksessa on tunnistettu 30 verotukea tai -sanktiota, joista 13:lle on voitu laatia arvio verotuen suuruudesta. Verotuet määritellään poikkeuksiksi normijärjestelmästä eikä kaikilla verotuilla ole ensisijaisesti taloudelliseen tukemiseen liittyviä tavoitteita. Verotukien vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin riippuvat verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä ja laskentamenetelmistä. Jaksotusluonteisille verotuilla arvio voidaan esittää joko verovelan korkona tai verovuositason vaikutuksena; ks. Verotuet Suomessa 2009 -raportti (VATT 2010). Verotukien laskennasta löytyy lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

Arvio yhteisöveromomentin verotuista (milj. euroa)

	2022	2023	2024
Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoiton verovapaus	177	204	207
Irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenon poistaminen ¹⁾²⁾	96	182	162
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys ²⁾		61	80
Luottotappiovarauksen vähennyskelpoisuus ¹⁾	16	32	33
Tonnistovero	18	21	21
Lisävastuuvakuutusvaraus ¹⁾	18	17	17
Työnantajan koulutusvähennys ²⁾	7	8	8
Tutkimusyhteistyön lisävähennys ²⁾	3	6	9
Takuuvaraus ¹⁾	2	3	4
Elokuvatuottajien tuotantotuen verovapaus	2	2	2
Toimintavaraus ¹⁾	0	1	1

¹⁾ Veroluoton korko.

²⁾ Summa sisältää myös ansio- ja pääomatuloveromomentille kohdistuvaa verotukea.

2024 talousarvio	6 005 000 000
2023 II lisätalousarvio	-259 000 000
2023 talousarvio	5 998 000 000
2022 tilinpäätös	5 538 201 118

03. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 148 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1341/1990). Veron määrä on 30 % talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle Suomeen maksetusta korosta. Verovelvollisia ovat luonnolliset henkilöt.

Kotitalouksien talletukset muodostavat veropohjasta suurimman osan. Vuoden 2022 lopussa suomalaisten kotitalouksien talletusten kanta Suomen rahalaitoksissa oli n. 111 mrd. euroa ja niiden keskkorko oli n. 0,22 %. Kotitalouksien lähdeverollisten talletusten kannan ja keskkoron arvioidaan kehittyvän taulukossa esitetyn mukaisesti.

Korkotulojen lähdeveron veropohjan keskeisten tekijöiden arvioitu kehitys

	2022 toteutuma	2023 ennuste	2024 ennuste
Lähdeverollisten talletusten kannan muutos, %	4,3	-1,6	1,5
Kotitalouksien talletusten keskkorko, %	0,06	0,83	1,62

2024 talousarvio	148 000 000
2023 II lisätalousarvio	-124 000 000
2023 I lisätalousarvio	94 000 000
2023 talousarvio	80 000 000
2022 tilinpäätös	15 265 100

04. Perintö- ja lahjavero

Momentille arvioidaan kertyvän 817 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä oleviin perintö- ja lahjaveroasteikkoihin. Lahjaveron osuudeksi momentin kertymästä arvioidaan n. 20 %.

Perintö- ja lahjaverotukseen kohdistuu 15 erilaista verotukea, joista merkittävimmän, yritysten sukupolvenvaihdoshuojennuksen määräksi arvioidaan n. 180 milj. euroa vuonna 2024.

2024 talousarvio	817 000 000
2023 II lisätalousarvio	319 000 000
2023 talousarvio	903 000 000
2022 tilinpäätös	901 192 597

05. Sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikainen voittovero

Momentille arvioidaan kertyvän 200 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisista voittoveroista (363/2023). Lakia sovelletaan verovuodelta 2023 toimitettavassa verotuksessa.

2024 talousarvio

200 000 000

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 22 579 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella, sekä valtion virastojen ja laitosten arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä saatavat tulot, jotka kirjataan suoriteperusteisesti.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Merkittävimmän osan arvonlisäverotuksen veropohjasta muodostaa kotitalouksien kulutus, josta kertyy noin 66 % arvonlisäveron tuotosta. Arvonlisäveroa kertyy myös verovapailta sektoreilta ja toimialoilta. Niillä ei ole veron vähennysoikeutta, joten ostojen sisältämät arvonlisäverot kerryttävät valtion verotuottoa. Arvonlisäveroa kertyy siten valtiosektorin ja julkiseen sektoriin luettavien sosiaaliturvarahastojen välituotekäytöstä ja investoinneista. Kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden välituotekäytöstä ja investoinneista kerätään myös arvonlisäveroa, mutta koska kerätyt verot palautetaan paikallishallinnolle, ne eivät lisää valtion budjetissa näytettäviä arvonlisäverotuottoja.

Lisäksi arvonlisäveroa kertyy ns. muun verovapaan toiminnan välituotekäytöstä ja investoinneista. Näitä ovat rahoitus- ja vakuutus toiminta, asuntojen omistus ja vuokraus sekä yksityinen terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut. Arvonlisäveroa kertyy myös mm. kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen välituotekäytöstä ja investoinneista.

Arvonlisäveron veropohjan keskeisten erien muutos, %

	2022	2023 ennuste	2024 ennuste
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	5,0	4,2	2,2
Valtiosektorin ja sosiaaliturvarahastojen toiminnan välituotekäyttö	9,5	18,0	1,7
Muun verovapaan toiminnan välituotekäyttö	7,1	4,8	3,4

Arvonlisäveron kertymä koostuu Verohallinnon ja Tullin kantamista arvonlisäveroista sekä muiden valtion kirjanpitoyksiköiden suoraan arvonlisäveromomentille kirjaamista määristä.

Arvonlisäverokertymästä vähennettävät palautukset koostuvat arvonlisäverovelvollisille ilmoitusten, hakemusten ja muutosten johdosta palautetuista veroista. Varsinaisen veron lisäksi palautuksiin sisältyy kunnille ja hyvinvointialueille palautettu arvonlisävero, joka on viime vuosina ollut keskimäärin n. 3,0 mrd. euroa vuosittain.

Arvonlisäveron kertymät (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 talousarvio	2024 esitys
Verohallinnon bruttokertymä	38 308	38 615	39 970
Tullin nettokertymä	40	38	39
Arvonlisäverokertymä muista valtion tilivirastoista	86	88	91
Verohallinnon maksamat palautukset	-17 112	-16 890	-17 521
Yhteensä	21 322	21 851	22 579

Arvonlisäveroennusteen osuvuus riippuu keskeisesti siitä, miten kulutuksen kokonaisarvon kehitys ja kohdentuminen kyetään ennakoimaan. Muutokset kulutuksessa vaikuttavat nykyisen kulutuksen lisäksi ennustettuun tulevaan kulutukseen ja sitä kautta ennustettuun arvonlisäveropohjaan.

Tuottoennusteessa on otettu huomioon arvonlisäveron verotuet, jotka muodostuvat alennetuista verokannoista. Verotuiksi määritellään myös joitain EU:n arvonlisäverodirektiivistä poikkeavia eriiä sekä arvonlisäveron alarajaan liittyvä huojennus. Arvonlisäverotukseen kohdistuu 21 verotukea vuonna 2024.

Arvonlisäveroon kohdistuvat verotuet (milj. euroa)

	2022	2023	2024
Elintarvikkeiden ja rehujen alennettu alv-kanta (14 %)	1 518	1 572	1 603
Ravintola- ja ateriapalvelujen alennettu alv-kanta (14 %)	574	599	624
Lääkkeiden alennettu alv-kanta (10 %)	379	393	401
Henkilökuljetusteen alennettu alv-kanta (10 %, 0 % 2023)	206	267	223
Majoituspalvelujen alennettu alv-kanta (10 %)	108	113	117
Sähköenergian alennettu alv-kanta (10 %)	58	232	
Muut verotuet	667	677	693
Yhteensä	3 510	3 853	3 661

2024 talousarvio	22 579 000 000
2023 II lisätalousarvio	-393 000 000
2023 talousarvio	22 244 000 000
2022 tilinpäätös	21 321 760 312

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 939 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Vero on tarkoitettu ensi vaiheessa vakuutuslaitosten kannettavaksi ja siirrettäväksi vakuutusentottajien rasitukseksi. Esimerkiksi henkilövakuutukset on kuitenkin vapautettu verosta. Vakuutusmaksuvero täydentää arvonlisäveroa, koska arvonlisäverotuksessa vakuutuspalvelut on jä-

tetty verotuksen ulkopuolelle. Vakuutusmaksuveron verokanta on seurannut yleisen arvonlisäverokannan kehitystä. Vuonna 2024 vero on 24 % vakuutusmaksun verottomasta arvosta.

2024 talousarvio	939 000 000
2023 talousarvio	921 000 000
2022 tilinpäätös	875 365 499

03. Apteekkivero

Momentille arvioidaan kertyvän 190 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena, pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkiverosta annetun lain (770/2016) mukaisia maksuja.

Apteekkiverosta annetun lain taulukkoa on tarkoitus tarkistaa siten, että tarkistus perustuu toteutuneeseen kokonaisliikevaihdon muutokseen. Tarkistettua apteekkiverotaulukkoa sovelletaan vuonna 2023 apteekkiveroon, joka määrätään vuoden 2022 liikevaihdon perusteella.

2024 talousarvio	190 000 000
2023 II lisätalousarvio	27 600 000
2023 talousarvio	186 000 000
2022 tilinpäätös	206 510 257

08. Valmisteverot

01. Tupakkavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 162 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin tupakkaverosta (1470/1994). Lain mukaan savukkeista kannetaan yksikköperusteista veroa 9,43 senttiä kappaletta kohti ja arvoon perustuvaa veroa 52 % vähittäismyyntihinnasta laskettuna, kuitenkin vähintään 35,36 senttiä kappaletta kohti. Siikareista ja pikkusikareista kannetaan veroa 12,58 senttiä kappaleelta ja lisäksi 34 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 35,36 senttiä kappaleelta. Piippu- ja savuketupakasta veroa kannetaan 10,75 senttiä grammalta ja lisäksi 48 % vähittäismyyntihinnasta. Savukkeiksi käärítettävästä hienoksi leikatusta tupakasta kannetaan veroa 8,05 senttiä grammalta ja lisäksi 52 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 27,37 senttiä grammalta. Muista tupakkaa sisältävistä tuotteista ja savukepaperista kannetaan veroa 60 % vähittäismyyntihinnasta. Sähkösavukenesiteiden vero on 30 senttiä millilitralta ja kuumennettavien tupakkatuotteiden vero 30 senttiä grammalta.

Tupakkaveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 talousarvio	2024 esitys
Savukkeet	902	990	883
Muut tupakkatuotteet	213	225	279
Yhteensä	1 115	1 215	1 162

Tupakkaveroon ei kohdistu verotukia.

2024 talousarvio	1 162 000 000
2023 talousarvio	1 215 000 000
2022 tilinpäätös	1 115 461 061

04. Alkoholijuomaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 471 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin alkoholi- ja alkoholijuomaverosta (1471/1994). Veron määrä on väkevien alkoholijuomien osalta 50,35 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Välituotteiden vero (21 tilavuusprosenttia) on vastaavasti 36,71 euroa ja viinien vero (12,5 tilavuusprosenttia) 33,68 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrassa sataprosenttista alkoholia on 38,05 euroa.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta.

Alkoholiveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 talousarvio	2024 esitys
Olut	639	649	595
Miedot käymisteitse valmistetut juomat	78	80	74
Viinit	244	247	241
Välituotteet	13	12	12
Etyylialkoholi	524	529	549
Yhteensä	1 497	1 518	1 471

Alkoholijuomaveron verotuloa pienentää pienpanimoiden veronhuojennus, jonka määrän arvioidaan olevan n. 16 milj. euroa vuonna 2024.

2024 talousarvio	1 471 000 000
2023 II lisätalousarvio	-43 000 000
2023 talousarvio	1 518 000 000
2022 tilinpäätös	1 497 457 849

05. Virvoitusjuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 220 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin virvoitusjuomaverosta (1127/2010). Veroa kannetaan alkoholittomista tai vain vähän alkoholia sisältävistä juomista ja veron määrä on 13 senttiä litralta valmista juomaa sokerittomilla juomilla ja 32 senttiä litralta valmista juomaa sokeripitoisilla juomilla.

Verotuksena momentin kertymää pienentää kliinisten ravintovalmisteiden, äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden, lastenruokien, laihdutusvalmisteiden ja ravintolisien vapautus verosta. Verotuen määrän arvioidaan olevan verotuottojen kannalta vähäinen.

2024 talousarvio	220 000 000
2023 talousarvio	213 000 000
2022 tilinpäätös	220 258 960

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 153 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Energiaverojen tuottoennusteessa hyödynnetään Teknologian tutkimuskeskus VTT:n laatimaa liikenteen kasvihuonekaasujen ennustetta ja työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolla laadittavaa energiatasetta.

Energiaverojen veropohjien arvioitu kehitys (%)

	2022 tilinpäätös	2023 ennuste	2024 ennuste
Moottoribensiini	-6,1	1,2	-2,7
Dieselöljy	-1,6	-1,9	-1,9
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.)	-4,1	-4,8	6,5
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konesalit)	-6,4	-1,3	9,6
Muut (mm. kevyt polttoöljy, raskas polttoöljy, maa- kaasu, biokaasu, kivihiili, polttoturve, nestekaasu)	-13,6	-13,6	-5,6

Energiaverojen verotasoja

	Verotaso v. 2023 (sis. huoltovarmuusmaksu)
Moottoribensiini, snt/l	75,96
Dieselöljy, snt/l	59,48
Kevyt polttoöljy, rikitön, snt/l	27,58
Raskas polttoöljy, snt/kg	30,54
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.), snt/kWh	2,253
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konesalit), snt/kWh	0,063
Kivihiili, €/t	220,44
Maakaasu, €/MWh	23,354
Nestekaasu, snt/kg	31,49
Polttoturve, €/MWh	5,70

Verokertymän arvioitu kehitys energiatuotteittain (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 talousarvio	2024 esitys
Moottoribensiini ¹⁾	1 244	1 242	1 167
Diesel ¹⁾	1 473	1 481	1 407
Sähkö	961	885	933
Muut	811	694	646
Yhteensä	4 488	4 302	4 153

¹⁾ Sisältää korvaavat biopolttoaineet.

Energiaverotuloihin on tunnistettu kohdistuvan 16 verotukea. Verotuet muodostuvat alennetuista verokannoista ja verotuen määräksi on katsottu vertailutason ja alennetun verokannan mukainen erotus. Energiaverotuet eivät ole aina yhteismitallisia, mistä johtuen niiden summaamista tulee välttää. Vuosimuutos voi myös johtua monesta syystä, kuten verotason muutoksesta, volyymin muutoksesta tai vertailutason muutoksesta. Vertailutasoista ja verotukien laskennasta löytyy lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

Energiaverotulomomentille kuuluvat verotuet (milj. euroa)

	2022	2023	2024
Dieselpolttoaineen alempi verokanta ¹⁾	695	691	682
Parafiinisen dieselöljyn verotuki	30		
Raideliikenteen dieselmootoreissa käytettävä kevyt polttoöljy	13	13	13
Työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn normia alempi verokanta	472	465	418
Turpeen alempi verokanta ²⁾	98	71	56
Turpeen verottoman käytön yläraja	47	47	47
Puupohjaisten polttoaineiden verottomuus	480	480	480
Jätteenpolton verottomuus	29	29	29
CHP-laitosten verotuki	106	75	56

Energiaverotulomomentille kuuluvat verotuet (milj. euroa)

	2022	2023	2024
Teollisuuden ja kasvihuoneiden sähkön alempi verokanta sekä lämpöpumppujen, konesalien ym. sähkön alempi verokanta	759	749	821
Raideliikenteen sähkön verottomuus	16	16	16
Liikenteessä käytetyn sähkön normia alempi verokanta ¹⁾	15	25	36
Liikenteessä käytetyn kaasun normia alempi verokanta ¹⁾	16	18	20
Biokaasun verotuki lämmityskäytössä	5	4	4

¹⁾ Tämän verotuen osalta on otettava huomioon verosanktioksi luettava henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron käyttövoimaverot.

²⁾ Turpeen vero ei noudata nykyistä energiaveromallia.

Lisäksi energiaverotuksiksi luetaan maatalouden energiaveronpalautus, jonka suuruudeksi arvioidaan n. 46 milj. euroa vuonna 2024, sekä energiaintensiivisten yritysten veronpalautus, jonka suuruudeksi arvioidaan n. 24 milj. euroa vuonna 2024. Edellä mainitut verotuet kuuluvat menomomentille 28.91.41 eivätkä siten vähennä energiaverojen tulomomentin verokertymää.

2024 talousarvio	4 153 000 000
2023 II lisätalousarvio	-153 000 000
2023 talousarvio	4 455 000 000
2022 tilinpäätös	4 488 409 603

08. Eräiden juomapakkausten valmistevero

Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepakkauskartongista valmistettuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Kertakäyttöisten, hyväksytyyn palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta. Veronalaisten pakkausten määrän oletetaan säilyvän vuonna 2024 likimain vuoden 2023 tasolla.

2024 talousarvio	15 000 000
2023 talousarvio	16 000 000
2022 tilinpäätös	16 485 747

10. Muut verot

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 308 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverolakiin (777/2020). Autovero määräytyy ajoneuvon hiilidioksidipäästön ja sen hinnan perusteella. Autoveroprosentti vaihtelee 0—48,9 prosentin välillä hiilidioksidipäästöstä riippuen WLTP-mittaustavan mukaisesti. Autot, joiden käyttövoimana on yksinomaan sähkö tai vety, on vapautettu autoverosta 1.10.2021 lähtien. Pakettiautojen verotus vastaa henkilöautojen verotusta, mutta kookkaiden pakettiautojen veroa alennetaan kokonaisuudessaan perusteella.

Autoveron tuoton kehitys riippuu sekä verotettavien ajoneuvojen määrän että keskimääräisen veron kehityksestä. Uusien autojen määrän ennustetaan jäävän vuonna 2024 vuosien 2022 ja 2023 tasolle, mutta samalla sähköautojen myyntisuuden kasvun sekä polttomoottoriautojen päästötoimien laskun myötä keskimääräinen autoveron määrä jatkaa selvää alenemistaan. Käytettyjen autojen verotettu määrä oli Verohallinnon verotuspäätösten käsittelyruuhkan purkautumisen takia poikkeuksellisen suuri vuonna 2022 ja määrän ennustetaan olevan selvästi pienempi kuluvana ja ensi vuonna.

Autoveron veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys

	2022		2023 ennuste		2024 ennuste	
	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa
Uudet henkilöautot	82 000	3 100	84 000	2 500	85 000	2 000
Käytetyt henkilöautot	51 000	2 900	37 000	2 400	37 000	2 200

Ensirekisteröityjen uusien henkilöautojen keskimääräinen hiilidioksidipäästö vuonna 2021 oli arviolta noin 89 g/km WLTP-mittaustavan mukaisesti. Uusien henkilöautojen hiilidioksidipäästöt ovat laskeneet vuodesta 2008 lähtien.

Autoveron arvioitu kertymä eri ajoneuvoryhmistä (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 talousarvio	2024 esitys
Henkilöautot	421	339	253
Pakettiautot	51	44	41
Moottoripyörät	13	12	12
Muut ajoneuvot	3	4	2
Yhteensä	488	397	308

Merkittävin autoveroennusteen riski liittyy verotettaviksi tulevien ajoneuvojen kysyntään. Uusien henkilöautojen kysynnän poikkeaminen ennustetusta 10 000 kappaleella vaikuttaisi verotuottoon n. 30 milj. euroa.

Autoverotukseen sisältyy useita verotukia. Tavallisten taksien verotuki poistui vuonna 2022.

Autoveron arvioitu verotuki (milj. euroa)

	2022	2023	2024
Tavallisten taksien verotuki	2	-	-
Invalidien autoverotuki	2	2	2
Pelastusautojen, sairausautojen, inva- ja esteettömien taksien, matkailuautojen sekä muiden ajoneuvojen verotuet	108	108	108
2024 talousarvio		308 000 000	
2023 II lisätalousarvio		-144 000 000	
2023 talousarvio		541 000 000	
2022 tilinpäätös		488 369 661	

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 698 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vuonna 2024 varainsiirtoveron määrä on 4 % kiinteistöjen kauppahinnasta. Asunto-osakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön ja kiinteistöyhtiön osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 2 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Muiden kuin asunto- tai kiinteistöyhtiöiden osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 1,6 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta.

Varainsiirtoveron tuotosta suurin osa kertyy asunto- ja kiinteistökaupasta. Varainsiirtoveron tuotto vaihtelee vuosittain huomattavasti johtuen muun muassa veron piiriin kuuluvien yritysjärjestelyjen määrän vaihtelusta, samoin kuin asunto- ja kiinteistömarkkinoiden suhdannevaihteluista. Talousarvioesityksessä on käytetty oletusta, että vuonna 2024 asunto-osakekaupan arvo nousisi 9,6 % sekä kiinteistökaupan arvo nousisi 6,5 %. Varainsiirtovero tulee suorittaa 2–6 kuukauden kuluessa, uusien asunto-osakkeiden tapauksessa tätäkin myöhemmin, minkä johdosta asunto- ja kiinteistökaupassa tapahtuvat muutokset näkyvät varainsiirtoveron kertymässä jopa vuoden viiveellä.

Kunnan tai kuntayhtymän yhtiöittäessä hyvinvointialueelle vuokraamiaan sote- tai pelastustoimen käytössä olleita toimitiloja vuoden 2030 loppuun mennessä vastaanottavan yhtiön ei olisi maksettava siirroista varainsiirtoveroa. Elinkeinoverolakiin otettaisiin tarvittavat säännökset poistamatta olevan hankintamenon määräytymisestä vastaanottavassa yhtiössä. Varainsiirtoverolain arvopaperin määritelmää laajennettaisiin koskemaan arvopaperin luovutuksen yhteydessä luovutettua lainasaamista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kiinteistöjen varainsiirtoverovapaus pienentää varainsiirtoverosta valtiolle kertyvien verotulojen määrää verrattuna siihen, että verovapautta ei toteutettaisi ja yhtiöittämisistä olisi maksettava varainsiirtovero. Verovapauden vaikutus vuodel-

ta 2024 kertyvään varainsiirtoveron määrään riippuu siitä, miten vuosina 2023—2024 toteutettavat yhtiöittämiset kohdistuisivat vuoteen 2024.

Verovapaus ei vaikuta alentavasti vuosille 2023 ja 2024 tehtyihin kertymääräarvioihin, joissa yhtiöittämisistä kertyvää varainsiirtoveroa ja verosta vapauttamista ei ole voitu huomioida.

Arvopaperin määritelmää koskevan ehdotuksen arvioidaan lisäävän verokertymää vähäisesti arviolta joillakin miljoonilla euroilla vuositasolla.

Varainsiirtoveroon kohdistuu 11 verotukea, joista kolmelle pystytään laskemaan arvo. Merkittävimmät varainsiirtoverotuksen verotuet ovat ensiasunnon ostajien vapautus varainsiirtoverosta ja se, että julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopaperien kauppa ei kuulu varainsiirtoveron piiriin.

Varainsiirtoverotuksen merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2022	2023	2024
Ensisiasunnon luovutuksen varainsiirtoverovapaus	130	120	120
Julkisesti listatun arvopaperin varainsiirtoverovapaus	2 000	2 000	2 000
Yhteensä	2 130	2 120	2 120

2024 talousarvio	698 000 000
2023 II lisätalousarvio	-199 000 000
2023 I lisätalousarvio	-139 000 000
2023 talousarvio	984 000 000
2022 tilinpäätös	936 399 468

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 137 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Vero kertyy lähes kokonaan yksinoikeudella toimeenpannuista arpajaisista, joista vero kerätään rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta.

Vuosina 2021—2023 voimassa ollut määräaikainen yksinoikeudella toimeenpantujen arpajaisten verokannan alennus päättyy. Verokanta nousee 12 prosenttiin vuonna 2024, kun vuonna 2023 verokanta oli 5 %. Muutos nostaa vuoden 2024 arpajaisveroennustetta 77 milj. euroa ja vuositasolla n. 88 milj. euroa.

2024 talousarvio	137 000 000
2023 talousarvio	60 000 000
2022 tilinpäätös	46 112 584

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 036 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverolakiin (1281/2003). Vero koostuu perusverosta ja käyttövoimaverosta.

Perusveroa kannetaan henkilö- ja pakettiautoista. Perusvero on määräytynyt vuodesta 2011 alkaen ajoneuvon hiilidioksidipäästön perusteella. Jos hiilidioksidipäästön määrästä ei ole merkintää ajoneuvorekisterissä, vero perustuu ajoneuvon kokonaisuun. Veroa kannetaan vain niiltä päiviltä, joilta ajoneuvo on ilmoitettu liikennekäyttöön.

Henkilö- ja pakettiautojen keskimääräisen perusveron määrä (euroa vuodessa)

	2022	2023	2024 ennuste
Henkilöautot	204	195	186
Pakettiautot	323	316	308

Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuvolle, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä. Henkilö- ja pakettiautojen käyttövoimaveron tarkoituksena on tasata eri polttoaineiden tai käyttövoiman toisistaan poikkeavasta verotuksesta johtuvaa verorasituksen eroa. Koska käyttövoimaveron on kiinteä ja polttoaineverotus taas riippuu ajoneuvokohtaisesta polttoainekulutuksesta ja ajosuoritteesta, verorasituksen tasaus toteutuu keskimääräisyyksiin perustuvilla oletuksilla. Muiden ajoneuvojen kuin henkilöautojen käyttövoimaverolla on fiskaalisia ja EU-oikeudellisia perusteita.

Ajoneuvoveron kertymän jakautuminen perusveroon ja käyttövoimaveroon ajoneuvolajeittain (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 talousarvio	2024 esitys
Perusvero			
— henkilöautot	555	488	498
— pakettiautot	110	109	96
Käyttövoimaveron			
— henkilöautot	339	352	339
— pakettiautot	32	36	29
— kuorma-autot	59	60	60
Maksutapalisä	13	14	13
Yhteensä	1 108	1 060	1 036

Ajoneuvoverotukseen sisältyvien verotukien yhteismääräksi arvioidaan 19 milj. euroa. Merkittävintä verotuki on invalidien vapautus ajoneuvoveron perusverosta, jonka suuruudeksi arvioidaan 15 milj. euroa.

2024 talousarvio	1 036 000 000
2023 talousarvio	1 060 000 000
2022 tilinpäätös	1 108 069 625

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 8 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (1126/2010). Jäteveroa suoritetaan lain verotaulukossa mainitusta kaatopaikalle toimitetusta hyödyntämiskelpoisesta jätteestä. Jäteveron määrä on 80 euroa tonnilta jätettä.

2024 talousarvio	8 000 000
2023 talousarvio	8 000 000
2022 tilinpäätös	4 234 284

19. Muut veronluonteiset tulot*04. Eräät viestinnän maksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 14 770 000 euroa.

Selvitysosa: Tietoyhteiskuntamaksu 4 400 000 euroa sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 1 000 000 euroa perustuvat lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014).

Postitoiminnan valvontamaksu 1 300 000 euroa perustuu postilakiin (415/2011). Varmennemaksu 270 000 euroa perustuu lakiin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009).

Edellä mainittuja maksuja arvioidaan kertyvän yhteensä 6 970 000 euroa. Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Toimilupamaksu, yhteensä 4 400 000 euroa, perustuu eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista annettuun lakiin (462/2009) ja lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Liikenne- ja viestintävirasto perii 700 megahertsin, 3 500 megahertsin ja 26 gigahertsin taajuusalueilla vuonna 2016, 2018 ja 2020 toteutettujen huutokauppojen tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Toimilupamaksut tuloutetaan tasaerissä toimilupakauden viiden ensimmäisen vuoden aikana. Samoin Liikenne- ja viestintävirasto perii vuonna 2009 toteutetun huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun.

Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 288 §:n perusteella perittäviä markkinaehtoisia taajuusmaksuja 3 400 000 euroa.

2024 talousarvio	14 770 000
2023 talousarvio	30 312 000
2022 tilinpäätös	29 609 169

05. Eräät liikenteen maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 25 600 000 euroa.

Selvitysosa: Lentoliikenteen valvontamaksu 8 700 000 euroa perustuu lakiin lentoliikenteen valvontamaksusta (1249/2005). Katsastustoiminnan valvontamaksu 7 400 000 euroa perustuu lakiin katsastustoiminnan valvontamaksusta (960/2013). Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Tieliikenteen liikenneturvallisuusmaksu 9 500 000 euroa perustuu lakiin liikenneturvallisuusmaksusta (471/2016). Tästä toiminnasta aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.20.51 määrärahan mitoituksessa.

2024 talousarvio	25 600 000
2023 talousarvio	23 438 000
2022 tilinpäätös	16 862 837

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 51 000 000 euroa.

Selvitysosa: Väylämaksu perustuu väylämaksulakiin (1122/2005), jonka perusteella Suomen vesialueella kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua.

Väylämaksun puolitusta ehdotetaan jatkettavaksi vuonna 2024. Vuoden 2024 arvio väylämaksukertymästä perustuu vuoden 2022 toteutumaan 51,7 milj. euroa sekä päivitettyihin arvioihin vuoden 2023 väylämaksukertymästä.

2024 talousarvio	51 000 000
2023 talousarvio	45 000 000
2022 tilinpäätös	51 736 968

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 410 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2014 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

Momentille tuloutetaan myös lakiin säätiön valvontamaksusta (1048/2013) ja lakiin tilintarkastajan vuosimaksusta ja laadunvalvonnan maksuista (1512/2015) perustuvat tulot. Näillä maksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.07.

Lisäksi momentille tuloutetaan alkoholivalvonnan vuosimaksut. Näillä maksuilla rahoitetut menot on otettu huomioon momentilla 28.40.01.

2024 talousarvio	7 410 000
2023 II lisätalousarvio	500 000
2023 talousarvio	8 965 000
2022 tilinpäätös	12 069 661

10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 5 860 000 euroa.

Selvitysosa: Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut perustuvat lakiin sähkö- ja maakaasuverkkomaksusta (950/2012). Verkkomaksutulojen arvioidaan olevan 5 270 000 euroa vuonna 2024. Verkkomaksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.09.

Perämeren tuulivoima-alueelta perittävä tuulivoimamaksu perustuu lakiin tuulivoiman kompensatioalueista (490/2013). Kaikki syöttötariffijärjestelmässä olevat voimalat ovat jo tuulivoimamaksunsa hoitaneet. Vuonna 2024 tuulivoimamaksuja kerätään 590 000 euroa. Niitä kertyy preejorjärjestelmään hyväksytyiltä voimaloilta ja ilman valtion tukia rakennetuilta voimaloilta.

2024 talousarvio	5 860 000
2023 talousarvio	5 230 000
2022 tilinpäätös	5 402 233

11. Rahoitusvakauseraston hallintomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 8 080 000 euroa.

Selvitysosa: Maksu perustuu Rahoitusvakauseraston hallintomaksusta annettuun lakiin (1197/2014). Momentille tuloutetaan Rahoitusvakauseraston luottolaitoksilta ja sijoituspalveluyrityksiltä perimät hallintomaksut, joilla katetaan viraston toiminnasta aiheutuvat kulut.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.03.

2024 talousarvio	8 080 000
2023 II lisätalousarvio	75 000
2023 I lisätalousarvio	38 000
2023 talousarvio	6 135 000
2022 tilinpäätös	3 373 174

12. Säteilytoimintaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 833 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat säteilylaissa (859/2018) tarkoitettuja valvontamaksuja.

Säteilyturvakokeskuksen perimät veronluonteiset valvontamaksut perustuvat tarkastustoiminnan toteutuneisiin kustannuksiin pohjautuvaan kustannusarvioon. Veron määrää tarkistetaan tarvittaessa kustannustason muuttuessa.

60

11.19

2024 talousarvio
2023 talousarvio
2022 tilinpäätös

2 833 000
2 833 000
2 536 030

Osasto 12 SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
23. Valtioneuvoston kanslia	4	50	50	—	0
99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot	4	50	50	—	0
24. Ulkoministeriön hallinnonala	24 158	14 484	21 944	7 460	52
20. Tiede- ja kulttuuri- instituuttikiinteistöjen vuokratulot	1 008	1 005	1 102	97	10
99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	23 149	13 479	20 842	7 363	55
25. Oikeusministeriön hallinnonala	161 046	163 666	165 555	1 889	1
10. Tuomioistuintulot	37 333	44 860	44 750	-110	0
14. Oikeusapumaksutulot	—	3 911	3 911	—	0
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	28 747	30 144	32 144	2 000	7
20. Ulosottomaksut	91 444	82 000	82 000	—	0
(21.) Korot ulosoton säilytettävänä olevista varoista	354	1	—	-1	-100
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	3 167	2 750	2 750	—	0
26. Sisäministeriön hallinnonala	36 896	98 711	146 252	47 541	48
98. EU:lta saatavat tulot	30 775	96 611	144 152	47 541	49
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	6 121	2 100	2 100	—	0

Osaston tuloarviot vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
27. Puolustusministeriön hallinnonala	5 879	6 737	31 038	24 301	361
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18	18	18	—	0
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	5 861	6 719	31 020	24 301	362
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 608 978	2 646 950	2 868 108	221 158	8
11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	124 735	58 822	63 552	4 730	8
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	24 004	23 197	25 062	1 865	8
13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	13 717	13 255	14 321	1 066	8
14. Tulot positiivisen luottotietorekisterin käyttömaksuista	—	—	5 400	5 400	0
20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot	13 188	11 540	10 056	-1 484	-13
50. Siirto valtion eläke-rahastosta	1 981 996	2 125 515	2 281 172	155 657	7
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	283 682	324 471	365 145	40 674	13
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	19 283	19 670	19 420	-250	-1
60. Työturvallisuusmaksu	1 006	980	1 010	30	3
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	74 448	50 000	55 600	5 600	11
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 976	1 000	1 400	400	40
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	70 944	18 500	25 970	7 470	40
29. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonala	483 429	423 550	38 000	-385 550	-91
70. Opintotukitoiminnan tulot	34 976	33 300	34 000	700	2
(88.) Opetus- ja kulttuuri- ministeriön osuus rahapeli- toiminnan tuotoista	364 240	386 250	—	-386 250	-100

Osaston tuloarviot vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
99. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonalan muut tulot	84 213	4 000	4 000	—	0
30. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	1 057 674	944 684	916 207	-28 477	-3
01. EU:n maataloustuki- rahastosta saatavat tulot	526 324	531 430	533 205	1 775	0
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	460 053	340 000	340 000	—	0
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	9 753	9 000	9 000	—	0
04. EU:lta saatavat muut tulot	333	410	160	-250	-61
(20.) Maa- ja metsätalous- ministeriön osuus rahapeli- toiminnan tuotosta	28 075	29 000	—	-29 000	-100
40. Vesioikeudelliset kala- talousmaksut	2 966	2 800	3 000	200	7
41. Tenojoen kalastuslupa- maksut	30	50	45	-5	-10
42. Hirvieläinten metsästys- maksut	4 610	4 760	3 590	-1 170	-25
44. Kalastonhoitomaksut	9 327	10 175	9 899	-276	-3
45. Riistanhoitomaksut	11 734	13 059	12 908	-151	-1
99. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonalan muut tulot	4 469	4 000	4 400	400	10
31. Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonala	42 245	2 350	21 550	19 200	817
10. Hallinnonalan virastojen tulot	35 293	1 500	1 500	—	0
99. Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonalan muut tulot	6 952	850	20 050	19 200	2259
32. Työ- ja elinkeino- ministeriön hallinnonala	870 141	819 974	1 020 320	200 346	24
20. Turvallisuus- ja kemikaali- viraston tulot	3 502	3 744	3 650	-94	-3
21. Päästöoikeuksien huuto- kauppatulot	—	—	548 000	548 000	0
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	20 447	33 230	33 270	40	0
50. EU:n alue- ja rakenne- politiikan ja muista koheesio politiikan rahastoista saatavat tulot	210 204	257 000	240 000	-17 000	-7

Osaston tuloarviot vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	635 989	526 000	195 400	-330 600	-63
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	476 210	537 840	176 590	-361 250	-67
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	3 279	2 690	2 690	—	0
03. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	0	100	100	—	0
(90.) Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapeli-toiminnan tuotosta	356 028	361 750	—	-361 750	-100
98. Valtionapujen palautukset	101 903	163 200	158 200	-5 000	-3
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	15 000	10 100	15 600	5 500	54
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	1 459	1 514	503 656	502 142	33167
10. Korvaukset ympäristö- vahinkojen torjuntatoimista	0	150	150	—	0
20. Siirto Valtion asunto- rahastosta	1 000	400	502 700	502 300	125575
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	459	964	806	-158	-16
39. Muut sekalaiset tulot	942 522	907 000	1 261 000	354 000	39
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksu- seuraamuksista	156 112	130 000	130 000	—	0
02. Verotukseen liittyvät korko- tulot	91 729	79 000	79 000	—	0
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	646 860	300 000	300 000	—	0
10. Muut sekalaiset tulot	47 820	7 000	7 000	—	0
20. Elpymis- ja palautumis- tukivälineen tulot	0	391 000	745 000	354 000	91
Yhteensä	6 710 640	6 567 510	7 170 270	602 760	9

23. Valtioneuvoston kanslia

99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne valtioneuvoston kanslian ja oikeuskanslerinviraston tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille.

2024 talousarvio	50 000
2023 talousarvio	50 000
2022 tilinpäätös	3 948

24. Ulkoministeriön hallinnonala

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 102 000 euroa.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat ulkoministeriön omistajahallinnassa 1.1.2017 alkaen. Kiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloinen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöjen ylläpito- ja korjausmenot on budjetoitu momentille 24.01.20.

2024 talousarvio	1 102 000
2023 talousarvio	1 005 000
2022 tilinpäätös	1 008 400

99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 20 842 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista, YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista, konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/637 johdosta toisilta jäsenvaltioilta mahdollisesti saatavista korvauksista sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

Tuloista 6 887 000 euroa on EU:n osuus ministeriön kanssa tehtävistä yhteistoimintahankkeista. Yhteistoimintahankkeista saatavilla tuloilla katetaan ao. yhteistoimintahankkeiden menot, jotka budjetoidaan momentille 24.30.66.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Viisumien käsittelymaksut	9 972 000
Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeiden tulot	6 887 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan palkkauskorvaukset YK:lta	2 483 000
Muut tulot	1 500 000
Yhteensä	20 842 000
2024 talousarvio	20 842 000
2023 II lisätalousarvio	1 544 000
2023 talousarvio	13 479 000
2022 tilinpäätös	23 149 100

25. Oikeusministeriön hallinnonala*10. Tuomioistuintulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 44 750 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinmaksulakiin (1455/2015), oikeusministeriön asetukseen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2022—2024 (1123/2021) sekä oikeusministeriön asetukseen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2022—2024 (1121/2021).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	37 318	44 750	44 735
— muut tuotot	15	110	15
Tuotot yhteensä	37 333	44 860	44 750
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	23 339	22 900	22 900
— osuus yhteiskustannuksista	78 541	76 000	76 000
Kustannukset yhteensä	101 880	98 900	98 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-64 547	-54 040	-54 150
Kustannusvastaavuus, %	37	45	45
2024 talousarvio			44 750 000
2023 talousarvio			44 860 000
2022 tilinpäätös			37 333 278

14. Oikeusapumaksutulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 3 911 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Momentille nettoutettavista tuloista oikeusavun saajan hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista budjetoidaan maksuperusteisena.

2024 talousarvio	3 911 000
2023 talousarvio	3 911 000

15. Yleisen edunvalvonnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 32 144 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin holhoustoimesta (442/1999), lakiin valtion oikeusapuja edunvalvontapiireistä (477/2016) ja valtioneuvoston asetukseen edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012).

Edunvalvonnan tulojen ennakoidaan kasvavan edunvalvontapalkkioiden noston myötä (HO 2023).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	28 747	30 144	32 144
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	12 761	15 500	15 500
— osuus yhteiskustannuksista	22 594	21 200	21 200
Kustannukset yhteensä	35 355	36 700	36 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 608	-6 556	-4 556
Kustannusvastaavuus, %	81	82	88

2024 talousarvio	32 144 000
2023 talousarvio	30 144 000
2022 tilinpäätös	28 747 311

20. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 82 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	91 139	81 800	81 800
— muut tuotot	305	200	200
Tuotot yhteensä	91 444	82 000	82 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	31 388	35 000	35 000
— osuus yhteiskustannuksista	36 034	41 000	41 000
Kustannukset yhteensä	67 422	76 000	76 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	24 022	6 000	6 000
Kustannusvastaavuus, %	136	108	108

2024 talousarvio	82 000 000
2023 II lisätalousarvio	2 000 000
2023 talousarvio	82 000 000
2022 tilinpäätös	91 444 253

(21.) Korot ulosoton säilytettävänä olevista varoista

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	1 000
2022 tilinpäätös	353 906

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 2 750 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Kertyviä tuloja saa käyttää oikeusministeriön, Syyttäjälaitoksen, Ulosottolaitoksen, Oikeusrekisterikeskuksen ja Tuomioistuinlaitoksen kirjanpitoyksiköiden viivästyskoroista ja niiden tileistä poistoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten maksullisista suoritteista vuosina 2023—2024 (988/2022) ja oikeusministeriön asetukseen eräistä tietosuojavaltuutetun toimiston maksullisista suoritteista (1172/2020). Lisäksi momentille kertyvät ulosottokaaren (705/2007) mukaiset valtiolle

tilitettävät vähäiset ulosottovarot sekä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettävät velkojen menettämät jako-osuudet.

2024 talousarvio	2 750 000
2023 talousarvio	2 750 000
2022 tilinpäätös	3 167 199

26. Sisäministeriön hallinnonala

98. EU:lta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 144 152 000 euroa.

Momentille tuloutetaan Euroopan unionin

- 1) rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston maksut ja korvaukset
- 2) rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, yhdenntyn rajaturvallisuuden rahaston raja- ja viisumirahoitusvälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston maksut ja korvaukset Suomelle
- 3) maksut rescEU-CBRN -varastointihankkeeseen.

Tulot budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Suomeen vuoden 2024 aikana tuloutuvaksi arvioitu kertymä koostuu lähinnä sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston ennakkomaksuista sekä rahastojen toimeenpanosta ja uudelleensijoitettujen henkilöiden vastaanottamiseen perustuvista korvauksista ja Euroopan komission suorituksesta rescEU, CBRN-varastointihankkeelle.

Arvioidut tuloutukset Euroopan unionista vuonna 2024 (1 000 euroa)

Kokonaisuus	
Rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston maksut ja korvaukset	5 566
Rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, yhdenntyn rajaturvallisuuden rahaston raja- ja viisumirahoitusvälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston maksut ja korvaukset	46 706
Maksut rescEU-CBRN -varastointihankkeeseen	91 880
Yhteensä	144 152

Koko ohjelmakauden 2021—2027 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa)

Rahastot	
Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	67 926
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha	29 558
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, perusosa	36 602

Koko ohjelmakauden 2021—2027 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa)

Rahastot	
Rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline BMVI, perusosa	77 973
BMVI lisärahoitus, IO-erityistoimi	1 042
Yhteensä	213 101

Rahoitusohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tuloja vastaavat maksatukset on budjetoitu momentille 26.01.26. RescEU, CBRN-varastointi -hankkeen menot on budjetoitu momentille 26.01.27.

2024 talousarvio	144 152 000
2023 talousarvio	96 611 000
2022 tilinpäätös	30 774 636

99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 100 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Raja- ja merivartiovirasto Frontexilta saadut maastapoistamislentojen korvaukset	1 500 000
Vastaanottokeskuksille myönnettyjen määrärahojen palautukset	350 000
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	200 000
Muut tulot	50 000
Yhteensä	2 100 000

2024 talousarvio	2 100 000
2023 talousarvio	2 100 000
2022 tilinpäätös	6 121 202

27. Puolustusministeriön hallinnonala*20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 18 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat irtaimen omaisuuden myyntituloja, häviämiskorvauksia sekä Puolustusvoimien rahoittamasta tuotekehityksestä perittäviä rojaltimaksuja.

Tulot ja menot (1 000 euroa)

Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä, häviämiskorvauksista ja rojaltimaksuista	3 860
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti-, hankinta- ja huoltomenot	3 842
Nettotulot	18

2024 talousarvio	18 000
2023 talousarvio	18 000
2022 tilinpäätös	18 000

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 31 020 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat YK:n suorittamia kustannusten korvauksia kriisinhallintaoperaatioista ja niissä muille osanottajamaille tuotetuista palveluista perittyjä maksuja, hankintaennakkojen viivästyskorkoja, FMS-maksujärjestelyjen palautuksia ja korkotuottoja sekä hallinnonalan kirjanpitoyksikköjen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2024 talousarvio	31 020 000
2023 II lisätalousarvio	23 567 000
2023 talousarvio	6 719 000
2022 tilinpäätös	5 861 121

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala*11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista*

Momentille arvioidaan kertyvän 63 552 000 euroa.

2024 talousarvio	63 552 000
2023 talousarvio	58 822 000
2022 tilinpäätös	124 734 967

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 25 062 000 euroa.

2024 talousarvio	25 062 000
2023 talousarvio	23 197 000
2022 tilinpäätös	24 003 980

13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 14 321 000 euroa.

2024 talousarvio	14 321 000
2023 talousarvio	13 255 000
2022 tilinpäätös	13 716 560

14. Tulot positiivisen luottotietorekisterin käyttömaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän 5 400 000 euroa.

2024 talousarvio	5 400 000
------------------	-----------

20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 10 056 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen kehittämis- ja laajennusinvestointeja varten osoitetun määrärahan käyttöä vastaavaan, useammalle vuodelle jaksotettuun tuloutukseen.

Palvelukeskuksen menot on budjetoitu momentille 28.20.10.

2024 talousarvio	10 056 000
2023 talousarvio	11 540 000
2022 tilinpäätös	13 188 128

50. Siirto valtion eläkerahastosta

Momentille arvioidaan kertyvän 2 281 172 000 euroa.

Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion Eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Siirrosta säädetään valtion eläkerahastosta annetun lain (1297/2006) 6 § 1 momentissa. Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka vuonna 2024 on 41 % julkisten alojen eläkelain piiriin kuuluvaan valtion palvelukseen perustuvista eläkkeistä ja muista valtion eläketurvan rahoituksen piiriin kuuluvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2024 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3032).

2024 talousarvio	2 281 172 000
2023 talousarvio	2 125 515 000
2022 tilinpäätös	1 981 995 519

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 365 145 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina niiden vastuulla olevien eläkemenojen korvauksena julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.63.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2024 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3032).

2024 talousarvio	365 145 000
2023 II lisätalousarvio	6 000 000
2023 talousarvio	324 471 000
2022 tilinpäätös	283 681 961

52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 19 420 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamista tapaturmakorvauksista, ryhmähenkivakuutusta vastaavista eduista, liikennevahinkokorvauksista sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Tapaturmat (tapaturmamaksut)	17 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaava etu	750 000
Vanhat liikelaitokset	20 000
Työvoimapalvelulaki, maahanmuutto, lautamiehet	350 000
Liikennevahingot	1 300 000
Yhteensä	19 420 000
2024 talousarvio	19 420 000
2023 talousarvio	19 670 000
2022 tilinpäätös	19 282 989

60. Työturvallisuusmaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 1 010 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991). Tuloarvio lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.60.10.

2024 talousarvio	1 010 000
2023 talousarvio	980 000
2022 tilinpäätös	1 006 174

92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 55 600 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän omien varojen päätöksen (EU/Euratom 2020/2053) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja sokerikustannuksia EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 25 % jäsenvaltiolle aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

Momentille tuloutetaan myös toisen jäsenvaltion Suomelle maksettavaksi sovittu osuus.

2024 talousarvio	55 600 000
2023 talousarvio	50 000 000
2022 tilinpäätös	74 447 737

93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 1 400 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkamenojen korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.20.

2024 talousarvio	1 400 000
2023 talousarvio	1 000 000
2022 tilinpäätös	1 975 580

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 25 970 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) vakuutuskorvausten regressit: tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990)

2) valtionperinnöt: perintökaari (40/1965)

3) liikelaitosten ottamista lainoista perityt takausmaksut: laki valtion lainanannosta sekä valtion-takauksesta ja valtioneuvoston (449/1988)

4) eläkkeiden palautukset: julkisten alojen eläkelaki (81/2016)

5) korvaus eräistä karttuneista eläkeosista: laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (644/2003)

6) maksettujen oikeudenkäynnin viivästysshyvitysten perintätulot: laki oikeudenkäynnin viivästy-
misestä (362/2009).

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vakuutuskorvausten regressit	3 000 000
Valtionperinnöt	7 000 000
Saadut maksut myönnettyistä takauksista	12 600 000
Eläkkeiden palautukset	300 000
Korvaus eräistä karttuneista eläkeosista	1 600 000
Maksettujen oikeudenkäyntikulujen viivästysshyvitysten perintätulot	150 000
Muut tulot	1 320 000
Yhteensä	25 970 000
2024 talousarvio	25 970 000
2023 talousarvio	18 500 000
2022 tilinpäätös	70 944 332

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 34 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Talousarviovuonna maksettavat takausvastuiden lyhennykset	4 000 000
Takausvastuusaatavien lisäys	27 000 000
Korkotulot	3 000 000
Yhteensä	34 000 000
2024 talousarvio	34 000 000
2023 talousarvio	33 300 000
2022 tilinpäätös	34 975 786

(88.) Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotoista

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 I lisätalousarvio	5 000 000
2023 talousarvio	386 250 000
2022 tilinpäätös	364 240 000

99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2024 talousarvio	4 000 000
2023 talousarvio	4 000 000
2022 tilinpäätös	84 213 398

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala*01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 533 205 000 euroa.

Tulojen kohdentamisperusteena ovat EU:n toimielimen varainhoitovuonna tekemät maksupäätökset.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuuden Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) arvioidaan olevan yhteensä 533 275 000 euroa. Kun tästä arvioidaan tuloutettavan talousarvion ulkopuoliseen maatalouden interventiorahastoon 70 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 533 205 000 euroa.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	milj. euroa	vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	521,200	30.20.41
EU-yksityisen varastoinnin tuki	1,200	30.20.41
Koulujakelujärjestelmä	4,405	30.20.46
Tuottajaorganisaatiot	4,000	30.20.46
Mehiläishoitoalan toimenpiteet	0,200	30.20.46
Menekinedistäminen	2,200	30.20.46
Yhteensä	533,205	
		Maatalouden interventio- rahastossa
Maatalouden interventiorahastoon	0,070	
Kaikki yhteensä	533,275	

2024 talousarvio	533 205 000
2023 talousarvio	531 430 000
2022 tilinpäätös	526 324 486

02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 340 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) ja maaseuturahaston elpymisvälineestä maksetut välimaksut, joilla korvataan ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa sekä Suomen CAP-suunnitelmassa 2023—2027 valtion talousarvion momenteilta 30.10.40, 30.10.43, 30.10.64, 30.20.43 ja 30.20.44 maaseuturahaston ja maaseuturahaston elpymisvälineen rahoitusosuuksina maksetut menot.

2024 talousarvio	340 000 000
2023 talousarvio	340 000 000
2022 tilinpäätös	460 053 411

03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 9 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR) 2021—2027 ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) 2014—2020 arvioidaan tuloutuvan tuloja yhteensä 9 000 000 euroa. EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenmaan osuus. Tuloja vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.62.

2024 talousarvio	9 000 000
2023 talousarvio	9 000 000
2022 tilinpäätös	9 753 317

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 160 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtävälueelle tuloutuvat muut kuin momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä laitosten rahoittamiin hankkeisiin liittyvät tulot. Tuloarvioon ei sisälly momentille 30.20.01 nettobudjetoitua kasvintuhoojien kartoitusohjelmien rahoitusta. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Arvio tuloista

	euroa	momentti
Eläintaudit ja kasvintuhoojat, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/690, josta	160 000	
— TSE-, AI-, ASF-ohjelmat ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelma	110 000	30.20.01
— Rabies-ohjelma	50 000	30.20.20

Momentille tuloutuvat eläintautien osalta EU:n osarahoittamien TSE-, AI-, ASF- ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelmien, rabies-ohjelman tukemisesta sekä kasvintuhoojien hävittämisestä aiheutuvista toimenpiteistä EU:lta saatavat tulot.

2024 talousarvio	160 000
2023 talousarvio	410 000
2022 tilinpäätös	332 791

(20.) *Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta*

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	29 000 000
2022 tilinpäätös	28 074 578

40. *Vesioikeudelliset kalatalousmaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla määräytyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.20.

2024 talousarvio	3 000 000
2023 talousarvio	2 800 000
2022 tilinpäätös	2 965 915

41. *Tenojoen kalastuslupamaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 45 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat Tenojoen vesistöissä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain (176/2017) sekä siihen liittyvien valtioneuvoston asetusten (195/2017 ja 196/2017) mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2023 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.40.22 sekä kalastuskunnille ja muille yksityisille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.40.

2024 talousarvio	45 000
2023 talousarvio	50 000
2022 tilinpäätös	30 175

42. *Hirvieläinten metsästysmaksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 590 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 euroa ja hirvenvasan 50 euroa. Valkohäntäpeuralla vastaavat ovat aikuiselta 17 euroa ja vasalta 8 euroa. Hirviä arvioidaan kaadettavan 33 000 ja valkohäntäpeuroja 63 000. Maksujen

taso tulee laskemaan hirvieläinkantojen verotuksen vähentyessä noin 15 %. Vuonna 2024 arvioidaan hirvien pyyntilupamaksuja tuloutuvan 2,800 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksutuloja 0,790 milj. euroa. Tuloja vastaavasti määrärahaa osoitetaan riistavahinkolain (105/2009) mukaisiin menoihin 3,590 milj. euroa momentilla 30.40.41.

2024 talousarvio	3 590 000
2023 talousarvio	4 760 000
2022 tilinpäätös	4 610 059

44. Kalastonhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 9 899 000 euroa.

Selvitysosa: Vuonna 2024 kalastonhoitomaksuja arvioidaan kertyvän 9 899 000 euroa. Arvio perustuu vuoden 2022 valtion tilinpäätöksen mukaiseen kalastonhoitomaksujen kertymään sekä muutokseen maksuvelvollisuuden yläikärajan korottamisesta. Kalastonhoitomaksun maksuvelvollisuuden yläikärajaa nostetaan nykyisestä 64 vuodesta 69 vuoteen. Muutos lisää vuoden 2024 kalastonhoitomaksujen kertymää n. 160 000 eurolla, kun maksuvelvollisuuden piiriin tulevat vuonna 2024 ne kalastavat henkilöt, jotka vuonna 2024 täyttävät 65 vuotta. Tuloja vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.51.

2024 talousarvio	9 899 000
2023 talousarvio	10 175 000
2022 tilinpäätös	9 327 406

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 12 908 000 euroa.

Selvitysosa: Jokaisen, joka harjoittaa metsästystä tai toimii metsästyslain (615/1993) 30 §:ssä tarkoitettuna metsästyksen johtajana, on metsästysvuosittain suoritettava valtiolle riistanhoitomaksu. Riistanhoitomaksun suuruus on 43 euroa ja alle 18-vuotiailta 10 euroa. Arvioitu metsästäjä määrä vuodelle 2024 on noin 307 778, josta alle 18-vuotiaiden määrä on noin 9 889. Arvioitu kertymä on 12 908 000 euroa. Riistatalouden edistämiseen käytettävät menot on merkitty momentille 30.40.50.

2024 talousarvio	12 908 000
2023 talousarvio	13 059 000
2022 tilinpäätös	11 733 540

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 400 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille.

2024 talousarvio	4 400 000
2023 talousarvio	4 000 000
2022 tilinpäätös	4 468 522

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

10. Hallinnonalan virastojen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 500 000 euroa.

Momentille budjetoidaan EU:n suoran tuen tuloutukset, jotka budjetoidaan maksuperusteisena.

Momentille budjetoidaan myös tulot, joita elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset saavat liikenteen harjoittajilta käyttöoikeussopimuksella järjestämästään linja-autoliikenteestä.

Selvitysosa: Tuloarvioon sisältyy lipputulot, jotka ELY-keskukset saavat bruttomallilla järjestämästään linja-autoliikenteestä sekä Kelan toisen asteen koulumatkatuen ELY-keskusten osuus ja lisäksi lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja.

2024 talousarvio	1 500 000
2023 II lisätalousarvio	15 828 000
2023 I lisätalousarvio	904 000
2023 talousarvio	1 500 000
2022 tilinpäätös	35 292 954

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 20 050 000 euroa.

Selvitysosa: Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

Lentoliikenteen päästökauppadirektiivin (2008/101/EY) mukaisia tuloja arvioidaan kertyvän 20 000 000 euroa.

2024 talousarvio	20 050 000
2023 talousarvio	850 000
2022 tilinpäätös	6 952 087

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 650 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat suoritteisiin ja tuotteiden valvonnasta aiheutuneiden kustannusten korvauksiin, joista säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (1283/2021), lakiin vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), kemikaalilakiin (599/2013), biosidivalmisteiden aset-

tamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 528/2012, lakiin kasvinsuojeluaineista (1563/2011), kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivien 79/117/ETY ja 91/414/ETY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1107/2009, torjunta-aineiden enimmäismääristä kasvi- ja eläinperäisissä elintarvikkeissa ja rehuissa tai niiden pinnalla sekä neuvoston direktiivin 91/414/ETY muuttamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 396/2005, pesuaineista annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 648/2004, valtioneuvoston asetuksessa (837/2005) mainittujen poikkeushakemusten käsittelyyn, kaivoslakiin (621/2011), mittauslaitelakiin (707/2011), lakiin jalometallituotteista (1029/2000), painelaitelakiin (1144/2016), sähköturvallisuuslakiin (1135/2016), hissiturvallisuuslakiin (1134/2016), lakiin vaarallisten aineiden kuljetuksesta (719/1994), konttilakiin (762/1998), ympäristönsuojelulakiin (527/2014), lakiin pelastustoimen laitteista (10/2007), kuluttajaturvallisuuslakiin (920/2011), lakiin tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008), lakiin vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (387/2013), lakiin kosmeettisista valmisteista (492/2013), maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999) sekä jätelakiin (646/2011).

2024 talousarvio	3 650 000
2023 II lisätalousarvio	75 000
2023 talousarvio	3 744 000
2022 tilinpäätös	3 501 935

21. Päästöoikeuksien huutokauppatulot

Momentille arvioidaan kertyvän 548 000 000 euroa.

Selvitysosa: Päästöoikeuksien huutokauppatulot perustuvat päästökauppalakiin (311/2011) sekä komission huutokauppa-asetukseen (EU) N:o 1031/2010.

2024 talousarvio	548 000 000
------------------	-------------

31. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 33 270 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia työllisyysrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja niiden konkursipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 33 460 000 euroa on budjetoitu momentille 32.30.52.

2024 talousarvio	33 270 000
2023 talousarvio	33 230 000
2022 tilinpäätös	20 446 655

50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesipolitiikan rahastoista saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 240 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan komission maksamat Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) maksut EU:n ohjelmakauden 2014—2020 Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelmaan sekä ohjelmakauden 2021—2027 Uudistuva ja osaava Suomi ohjelmaan maksettavat EAKR:n, ESR:n ja JTF:n (oikeudenmukaisen siirtymän rahaston) maksut.

Tulokertymä sisältää lisäksi Euroopan komission maksamat vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (FEAD) maksut Vähävaraisten avun toimenpideohjelmaan 2014—2020.

Tulot koostuvat Euroopan komission EU-ohjelmiin maksamista alku-, väli- ja loppumaksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

2014—2020	
EAKR	40 000 000
ESR	20 000 000
FEAD	2 000 000
2021—2027	
EAKR	80 000 000
ESR	50 000 000
JTF	48 000 000
Yhteensä	240 000 000
2024 talousarvio	240 000 000
2023 talousarvio	257 000 000
2022 tilinpäätös	210 203 585

99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 195 400 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja Business Finland -viraston osallistumisesta eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin sekä rahoituksen takaisinperinnöistä ja vahingonkorvauksista. Vastaavat menot on merkitty momentille 32.20.40.

Royalty-maksuista saatavat tulot perustuvat lakiin valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita (174/1940).

Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Korontasaustoiminnan korkohyvitykset liittyvät Suomen Vientiluotto Oy:n OECD-ehtoisten vienti- ja alusluottojen korontasaustoimintaan (1543/2011, 1137/1996).

Muutosturvakoulutukseen liittyvät tulot ovat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisia elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) työllisyysrahastolta laskuttamia korvauksia muutosturvakoulutusten hankinnoista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Business Finland -viraston tulot	2 000 000
Royalty-tulot	7 500 000
Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Korontasaustoiminnan korkohyvitykset ja suojaustulot	162 400 000
Tuloutuksen työllisyysrahastosta, muutosturvakoulutuksen hankinta	22 000 000
Muut tulot	500 000
Yhteensä	195 400 000
2024 talousarvio	195 400 000
2023 II lisätalousarvio	135 000 000
2023 I lisätalousarvio	33 100 000
2023 talousarvio	526 000 000
2022 tilinpäätös	635 989 002

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 690 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia alkoholilain (1102/2017) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, terveydensuojelulain (763/1994) 20 b ja 28 a §:ssä tarkoitettujen suoritteiden maksuja, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) ja yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) mukaisia vuosimaksuja sekä tupakkalain (549/2016) valvontamaksuja.

2024 talousarvio	2 690 000
2023 talousarvio	2 690 000
2022 tilinpäätös	3 279 007

03. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 7 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.03.04 ja 33.70.20.

2024 talousarvio	100 000
2023 talousarvio	100 000
2022 tilinpäätös	—

(90.) Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	361 750 000
2022 tilinpäätös	356 028 000

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 158 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2024 talousarvio	158 200 000
2023 talousarvio	163 200 000
2022 tilinpäätös	101 903 000

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 15 600 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Avopalveluennakoiden palautukset (sotilasvammalaki 404/1948)	15 200 000
Sotilasvammakorvauksiin liittyvät regressit (sotilasvammalaki 404/1948)	300 000
Muut tulot	100 000
Yhteensä	15 600 000

2024 talousarvio	15 600 000
2023 II lisätalousarvio	7 400 000
2023 talousarvio	10 100 000
2022 tilinpäätös	14 999 727

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 euroa.

Selvitysosa: Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

2024 talousarvio	150 000
2023 talousarvio	150 000
2022 tilinpäätös	—

20. Siirto Valtion asuntorahastosta

Momentille siirretään 502 700 000 euroa.

Selvitysosa: Rahastosta tehdään valtion lainanoton korkokustannuksiin ja rahaston omapääomaeriin perustuva tuloutus valtion talousarvioon. Korollisen pääoman pohjana käytetään vuoden 2022 vahvistetun tilinpäätöksen mukaista omaa pääomaa, josta on vähennetty ne summat, yhteensä noin 1,35 mrd. euroa, jotka valtion talousarviosta on vuosina 1990—1993 siirretty rahastoon. Valtion lainanoton korkokustannuksena käytetään vuoden 2022 valtion euromääräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä, nimellistä korkokustannusta 1,5 % siten, että sen muutoksesta on otettu huomioon puolet. Jälleenrahoituskoron lähtötaso on 0,03 %. Näin jälleenrahoitus korko vuodelle 2024 on 0,77 %. Rahastosta tehtävää tuloutusta vähentää rahaston yhdystilin saldolle samoin perustein laskettu korko, joka on noin 24,3 milj. euroa.

Valtion asuntorahastosta tehdään lisäksi 500 000 000 euron ylimääräinen tuloutus valtion talousarvioon hallitusohjelmassa linjatun investointiohjelman rahoittamiseksi.

2024 talousarvio	502 700 000
2023 talousarvio	400 000
2022 tilinpäätös	1 000 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 806 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän tuloja, jotka perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (44/2019). Lisäksi momentille tuloutetaan ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen sekalaiset tulot.

2024 talousarvio	806 000
2023 talousarvio	964 000
2022 tilinpäätös	458 837

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 130 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä rangaistusluonteisista hallinnollisista maksuseuraamuksista kertyvät tulot.

2024 talousarvio	130 000 000
2023 talousarvio	130 000 000
2022 tilinpäätös	156 111 930

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 79 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan verotuksen toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut, verotilin viivästyskorot sekä verontilityslain mukaiset korkotulot. Momentille kertyvien erien korko on sidottu korkolain mukaiseen viitekorkoon.

2024 talousarvio	79 000 000
2023 talousarvio	79 000 000
2022 tilinpäätös	91 729 402

04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää seuraavalle vuodelle.

2024 talousarvio	300 000 000
2023 II lisätalousarvio	400 000 000
2023 talousarvio	300 000 000
2022 tilinpäätös	646 860 402

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2024 talousarvio	7 000 000
2023 talousarvio	7 000 000
2022 tilinpäätös	47 819 821

20. Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 745 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (Next Generation EU) saatavat tulot elpymis- ja palautumistukivälineen osalta. Suomi toimitti 27.5.2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman. Suunnitelma on tehty perustuen elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta 12.2.2021 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2021/241 (RRF-asetus). Suunnitelman hyväksyminen on edellytys

rahoituksen saamiselle EU:sta. Komissio arvioi kansalliset suunnitelmat ja ne hyväksytään EU-neuvostossa. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti. Tuloarvio perustuu komission ehdotukseen maksuoletusten osalta.

Momentille tuloutetaan myös REPowerEU-ohjelman mukaiset tulot.

2024 talousarvio	745 000 000
2023 II lisätalousarvio	-159 000 000
2023 talousarvio	391 000 000
2022 tilinpäätös	—

Osasto 13 KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
01. Korkotulot	68 524	49 288	255 699	206 411	419
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	2 848	2 000	1 600	-400	-20
05. Korot muista lainoista	23 905	20 994	44 386	23 392	111
07. Korot talletuksista	26 972	7 100	182 500	175 400	2470
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	14 799	19 194	27 213	8 019	42
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 392 819	1 597 000	1 823 000	226 000	14
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 392 819	1 597 000	1 150 000	-447 000	-28
02. Rahapelitoiminnan tuotto	—	—	673 000	673 000	0
04. Osuus valtion rahanlaitosten voitosta	26 300	100 000	10 000	-90 000	-90
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	26 300	100 000	10 000	-90 000	-90
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	145 000	154 000	145 000	-9 000	-6
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	145 000	154 000	145 000	-9 000	-6
Yhteensä	1 632 643	1 900 288	2 233 699	333 411	18

01. Korkotulot

04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 1 600 000 euroa.

Selvitysosa: Korot kertyvät Senaatti-kiinteistöille lainaehdoin annetun vieraan pääoman korkoista. Liikelaitosten lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.02.

2024 talousarvio	1 600 000
2023 talousarvio	2 000 000
2022 tilinpäätös	2 848 313

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 44 386 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Näitä lainoja ovat mm. Kreikan valtioille myönnettyt lainat, peruskuivatus- ja metsänparannuslainat ja Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainat. Muista lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.04.

2024 talousarvio	44 386 000
2023 talousarvio	20 994 000
2022 tilinpäätös	23 905 053

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 182 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

2024 talousarvio	182 500 000
2023 II lisätalousarvio	201 800 000
2023 talousarvio	7 100 000
2022 tilinpäätös	26 971 928

09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 27 213 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio saa korkotuloa VILMA-kustannustenjaosta maksamistaan muiden eläkelaitosten vastuulla olevista eläkemenoista sekä maksamistaan kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkotulo.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.95.

2024 talousarvio	27 213 000
2023 talousarvio	19 194 000
2022 tilinpäätös	14 798 917

03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot

01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 150 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella, pääomanpalautuksina sekä valtion osakkeiden myyntituloina. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja osakkuusyhtiöt maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssiyritysten normaalia tasoa.

2024 talousarvio	1 150 000 000
2023 talousarvio	1 597 000 000
2022 tilinpäätös	1 392 818 612

02. Rahapelitoiminnan tuotto

Momentille arvioidaan kertyvän 673 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot perustuvat arpajaislain (1047/2001) 17 §:ään, jonka mukaan valtion talousarvioon tuloutetaan vuosittain Veikkaus Oy:n viimeisimmän tilinpäätöksen osoittamaa voittoa vastaava summa.

2024 talousarvio	673 000 000
------------------	-------------

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

01. Osuus Suomen Pankin voitosta

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Lain mukaan voitosta puolet käytetään vararahaston kartuttamiseen ja muu osa siirretään valtion tarpeisiin. Pankkivaltuusto voi kuitenkin lain mukaan päättää toisin, jos se on pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi perusteltua.

Suomen Pankin voiton tuloutuksen kehitys

	2019	2020	2021	2022	2023
Suomen Pankin voiton tuloutus, milj. euroa	143	188	100	26	0
Osuus edellisen vuoden voitosta, %	62	59	70	51	0
2024 talousarvio				10 000 000	
2023 II lisätalousarvio				-100 000 000	
2023 talousarvio				100 000 000	
2022 tilinpäätös				26 300 000	

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset*01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset*

Momentille arvioidaan kertyvän 145 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2023 tuloksien perusteella.

Voitontuloutukseksi arvioidaan 145 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 110 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen osuus on 35 milj. euroa.

2024 talousarvio	145 000 000
2023 talousarvio	154 000 000
2022 tilinpäätös	145 000 000

Osasto 15 LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	228 799	149 948	148 423	-1 525	-1
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	21 491	11 500	9 100	-2 400	-21
04. Muiden lainojen lyhennykset	207 307	138 448	139 323	875	1
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	11 313 724	8 291 725	11 528 966	3 237 241	39
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	11 313 724	8 291 725	11 528 966	3 237 241	39
Yhteensä	11 542 522	8 441 673	11 677 389	3 235 716	38

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Selvitysosa: Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 9 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät omaisuusjärjestelyjen yhteydessä velkapääomaksi merkittyjen lainojen takaisinmaksuista valtiolle. Liikelaitoksista vain Senaatti-kiinteistöillä on valtion lainaa. Liikelaitosten lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.04.

2024 talousarvio	9 100 000
2023 talousarvio	11 500 000
2022 tilinpäätös	21 491 199

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 139 323 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu valtion talousarviossa myönnettyjen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvio sisältää mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatalu-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset. Tuloarvioon sisältyy Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainojen lyhennykset. Tuloarviossa on huomioitu myös muille valtioille myönnettyjen lainojen lyhennykset. Momentin lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.05.

2024 talousarvio	139 323 000
2023 talousarvio	138 448 000
2022 tilinpäätös	207 307 347

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

Selvitysosa: Valtion velanhoidon strategisena tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi siten, että velanhoidollisten toimenpiteiden ja itse velkasalkun riskit pysyvät hyväksyttävällä tasolla ja siten, että valtion maksuvalmius turvataan kaikissa olosuhteissa. Kustannuksia minimoidaan muokkaamalla aktiivisesti velkasalkun korkorakennetta siten, että velasta aiheutuvia korkomenoja voitaisiin hallitusti vähentää. Lisäksi pidetään yllä mahdollisimman likvidit viitelainamarkkinat edullisen rahoituksen turvaamiseksi.

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotuloa 11 528 966 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon uusien valtionlainojen nimellisarvot, emissiovoitot, pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelyä varten tehdyistä johdannaisopimuksista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

- 1) valtionvelan kuolemusten ja takaisinostojen maksamiseen
- 2) valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon kehitys vuosina 2022—2024 (mrd. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 budjetoitu	2024 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	140,0	150,4	161,9

Momentin nettotuloarvio vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista eristä syntyvää nettolainanottotarvetta. Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla. Nettotuloon sisällytetään lisäksi valtion lainanotossa esiintyvät emissioerot ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden tai -voittojen sekä lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvat erät.

Emissioero on lainasta liikkeelle laskettaessa saatavan summan ja siitä lainasopimuksen mukaan takaisinmaksettavan summan erotus. Se voi olla joko emissiotappiota tai emissiovoittoa, riippuen siitä onko lainan tuottotaso (todellinen korko) korkeampi vai matalampi kuin kuponkikorko. Viitelainan korko on kiinteä ja ennalta sidottu. Liikkeeseenlaskussa hinta määrittyy tuoton eli todellisen koron perusteella.

Bruttolainanoton määrän arvioidaan olevan 39,529 mrd. euroa v. 2024. Budjettitalouden velan pitkäaikaisten lainojen kuoletuksia arvioidaan maksettavan 9,0 mrd. euroa v. 2024. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luottoa 19,0 mrd. euroa. Nettolainanotto mukaan lukien velanhallinnan erät arvioidaan olevan 11 528 966 000 euroa.

2024 talousarvio	11 528 966 000
2023 II lisätalousarvio	-247 846 000
2023 I lisätalousarvio	2 127 305 000
2023 talousarvio	8 291 725 000
2022 tilinpäätös	11 313 723 566

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21 EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
01. Kansanedustajat	21 659	22 743	23 865	1 122	5
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	21 659	22 743	23 865	1 122	5
10. Eduskunnan kanslia	73 438	78 592	83 560	4 968	6
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	57 111	61 122	65 140	4 018	7
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	5 113	6 200	6 200	—	0
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)	6 215	6 270	7 220	950	15
70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	5 000	5 000	5 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
20. Eduskunnan oikeusasiamies	7 985	8 531	9 455	924	11
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	7 985	8 531	9 455	924	11
30. Ulkopoliittinen instituutti	4 337	4 539	5 065	526	12
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 082	4 309	4 805	496	12
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	255	230	260	30	13
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	17 489	17 812	18 285	473	3
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 051	17 062	17 585	523	3
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	438	750	700	-50	-7
90. Eduskunnan muut menot	4 779	4 880	5 175	295	6
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)	4 779	4 880	5 175	295	6
Yhteensä	129 688	137 097	145 405	8 308	6

01. Kansanedustajat*01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 23 865 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansanedustajien palkkiot	17 963 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 587 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 315 000
Yhteensä	23 865 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edustajapalkkion tarkistus	1 000
Kotimaan matkakulut	119
Kulukorvaukset	3
Yhteensä	1 122
2024 talousarvio	23 865 000
2023 talousarvio	22 743 000
2022 tilinpäätös	21 659 248

10. Eduskunnan kanslia*01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 65 140 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy eduskunnan kansliaan palvelussuhteessa olevien kansanedustajien avustajien palkkaus- ja henkilöstömenoja sekä matkakustannuksia yhteensä 2 950 000 euroa. Eduskuntaryhmien palveluksessa olevien avustajien tukirahaa varten on momentti 21.10.51.

Määrärahasta käytetään arviolta 235 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustajatuki (siirto momentille 21.10.51)	-276
Htv	767
ICT-menot	350
Kansainvälinen toiminta	874
Kertaluonteiset menot	-900
Toimintamenot	265
Toimitilamenot	798
Palkkausten tarkistukset	2 140
Yhteensä	4 018
2024 talousarvio	65 140 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	61 122 000
2022 tilinpäätös	57 111 208

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 200 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momenteille 21.30.29 ja 21.40.29 budjetoituja arvonlisäveromenoja.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	6 200 000
2023 talousarvio	6 200 000
2022 tilinpäätös	5 112 599

51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 220 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansliatoimikunnan ns. ryhmäkansliamallia koskevien päätösten (4.3.2015 § 3 ja 7.3.2019 § 19) mukaisen tuen maksamiseen niille eduskuntaryhmille, joiden kansanedustajien avustajat ovat siirtyneet ryhmäkanslioiden palvelukseen.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa tarkentavia ohjeita ryhmäkansliamalliin liittyvän tuen suuruudesta, siirtymisen ehdoista ja ajankohdista sekä muista malliin liittyvistä periaatteista.

Selvitysosa: Ryhmäkansliamallin tukisummaa tarkistetaan vuosittain siihen sisältyvien palkkaus- ja henkilöstösivukulujen, luontoisetujen, matkakustannusten ja hallintokulujen muutosten mukaisesti. Tarkistukset tehdään virkatyönä. 1.5.2023 tarkistuksesta lukien tukisumma on 4 218 euroa edustajaa kohden kuukaudessa. Vuoden 2024 arviossa on varauduttu tiedossa olevaan työehtosopimuksen mukaiseen palkankorotukseen sekä luontoisetujen, matkakulujen ja hallintokulujen kompensaaation kasvuun. Avustajatukeen oikeutetut eduskuntaryhmät on arvioitu nykyisen tilanteen mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustajatuki	674
Avustajatuki (siirto momentilta 21.10.01)	276
Yhteensä	950
2024 talousarvio	7 220 000
2023 talousarvio	6 270 000
2022 tilinpäätös	6 214 578

70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tietohallinnon uusien tai nykyisiä sovelluksia korvaavien kehittämishankkeiden maksamiseen sekä tietohallinnon palvelin- ja laitehankintoihin.

2024 talousarvio	5 000 000
2023 talousarvio	5 000 000
2022 tilinpäätös	5 000 000

20. Eduskunnan oikeusasiamies

01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 455 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta 8 284 000 euroa käytetään oikeusasiamiehen kanslian perus- ja erityistehtävien hoitamiseen. Kanslian yhteydessä toimivan Ihmisoikeuskeskuksen menot ovat 1 171 000 euroa lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Oikeusasiamiehen tulee perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeusasiamiehen erityistehtävänä on toimia YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valvontaelimenä. Lisäksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukainen vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen, suojele ja seuranta on säädetty oikeusasiamiehen, Ihmisoikeuskeskuksen ja sen valtuuskunnan tehtäväksi.

Vuonna 2022 uudistunut tehtävienjako eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin välillä merkitsee kanteluasioiden keskittämistä enenevästi oikeusasiamiehelle. Kasva-va asiamäärä sekä tarve lisätä tarkastuksia haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien valvomiseksi edellyttävät lisäystä oikeusasiamiehen kanslian resursseihin.

Ihmisoikeuskeskus on toiminnallisesti itsenäinen perus- ja ihmisoikeuksia kansallisesti edistävä valtiollinen toimielin, jonka lakisääteisiin tehtäviin kuuluu myös kansainvälinen ihmisoikeusyhteistyö. Erityisenä tehtävänä keskuksella on vammaisten oikeuksien edistäminen ja seuranta sekä yhtenä painopisteenä ikääntyneiden oikeudet ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeudet. Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunta on eduskunnan oikeusasiamiehen nimittämä kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimijoiden yhteistyöelin, joka käsittelee periaatteellisesti tärkeitä ihmisoikeusasioita. Sen toimikausi on kerrallaan neljä vuotta (1.4.2020—31.3.2024).

Oikeusasiamies, Ihmisoikeuskeskus ja ihmisoikeusvaltuuskunta muodostavat yhdessä YK:n ns. Pariisin periaatteiden mukaisen Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.

Kanteluasiat

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
saapuneet	6 613	7 400	7 500
ratkaistut	6 857	7 400	7 500

Saapuneiden kantelujen määrä oli v. 2022 kautta aikojen kolmanneksi suurin. Kaikkiaan laillisuusvalvonta-asioita ratkaistiin vuonna 2022 yhteensä 7 072. Niitä ratkaistiin edelleen enemmän kuin niitä tuli vireille (6 817). Vuonna 2022 kantelujen keskimääräinen käsittelyaika oli 91 päivää, kun se vuoden 2021 päättyessä oli 96 päivää.

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
aloitteet	47	80	80
tarkastukset	77	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Htv		207
ICT-menot		263
Kertaluonteinen hankinta		91
Toimintamenot		-41
Palkkausten tarkistukset		404
Yhteensä		924
2024 talousarvio		9 455 000
2023 talousarvio		8 531 000
2022 tilinpäätös		7 985 240

30. Ulkopoliittinen instituutti*01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 805 000 euroa.

Selvitysosa: Arvioituina toiminnan tuloina on otettu huomioon tutkimukseen liittyvä ulkopuolinen hankerahoitus sekä kustannusten korvaukset yhteensä 1 000 000 euroa. Vuosien 2023—2025 tutkimusagenda koostuu neljästä ohjelmasta, jotka ovat Suomen ulkopoliittikka ja Pohjois-Euroopan turvallisuus -tutkimusohjelma, Euroopan unioni ja strateginen kilpailu -tutkimusohjelma, Venäjä, EU:n itäinen naapurusto ja Euraasia -tutkimusohjelma sekä Globaali turvallisuus ja hallinta -tutkimusohjelma. Lisäksi instituutissa toimii sekä Yhdysvaltojen politiikkaa ja valtaa tarkasteleva tutkimuskeskus että Globaalin järjestyksen ja Kiinan tutkimuskeskus. Uutena tutkimusalueena on käynnistetty strateginen ennakointitutkimus luotaamaan Suomen näkökulmasta keskeisiä kansainvälisiä kehityskulkuja, ajureita ja trendejä.

Määrärahaa käytetään arviolta 4 805 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Henkilötyövuodet	54,8	53,5	54,5
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,7	5,0	5,0
Naisten osuus henkilöstöstä, %	46,3	50	50

Työhyvinvointia ja työn kuormittavuutta mittaavan kyselyn tulokset olivat instituutin osalta hie-
man parempia kuin kyselyn vertailuryhmällä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	5 562	5 242	5 805
Bruttotulot	1 498	933	1 000
Nettomenot	4 064	4 309	4 805
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 102		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 120		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Htv	87
Kansainvälinen ulko- ja turvallisuuspolitiikan konferenssi	80
Toimitilamenot	30
Palkkausten tarkistukset	299
Yhteensä	496

2024 talousarvio	4 805 000
2023 talousarvio	4 309 000
2022 tilinpäätös	4 082 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 260 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään instituutin toimintamenoista aiheutuvien arvonlisävero-
menojen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	30
Yhteensä	30

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	260 000
2023 talousarvio	230 000
2022 tilinpäätös	255 280

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 585 000 euroa.

Selvitysosa: Tarkastusviraston talousarvioehdotus perustuu siihen, että viraston tehtäviksi perustuslaissa ja muussa lainsäädännössä säädetty ulkoiset tarkastustehtävät ja muiksi lakisääteiksi tehtäviksi säädetty finanssipolitiikan valvonta sekä puolue- ja vaalirahoituksen valvontatehtävät sekä avoimuusrekisteritehtävä hoidetaan kansliatoimikunnan vahvistamien talouden ja henkilöstösuunnittelun linjausten ja kehyksen mukaisten määrärahojen tason puitteissa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Henkilötyövuodet, htv	145,2	151,5	151,5
Sairauspoissaolot, pv/htv		alle	alle
	6,6	keskiarvon	keskiarvon
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,4	3,7	3,7
Naisten osuus henkilöstöstä, %	57,2	-	-
Henkilötyövuosien kohdentuminen ydintoimintaan (% tehollisesta työajasta)			
Ydintoiminta	68,0	75,0	75,0
Tarkastussuosituksen toteutuminen (% kokonaan tai osittain toteutuneet suositukset)			
Tilintarkastukset	88	85	85
Laillisuus-, tuloksellisuus- ja finanssipolitiikan tarkastukset	78	82	82

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	523
Yhteensä	523
2024 talousarvio	17 585 000
2023 talousarvio	17 062 000
2022 tilinpäätös	17 051 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tarkastusviraston toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-50
Yhteensä	-50

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	700 000
2023 talousarvio	750 000
2022 tilinpäätös	438 339

90. Eduskunnan muut menot*50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)*

Momentille myönnetään 5 175 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eduskuntaryhmistä annetun lain (979/2012) mukaisen tuen maksamiseen ryhmien toiminnalle välttämättömän henkilöstön palkkaamiseen ja ryhmien toiminnasta aiheutuviin muihin menoihin.

Selvitysosa: Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa käyttöperiaatteita koskevia tarkentavia ohjeita.

Määräraha jaetaan eduskuntaryhmien kesken siten, että jokaista edustajaa kohden suoritetaan 1 977 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2023 eduskuntavaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle suoritetaan ao. vaalikauden loppuun asti kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä 3 954 euroa kuukaudessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ryhmäkansliatuki	295
Yhteensä	295

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2024 talousarvio	5 175 000
2023 talousarvio	4 880 000
2022 tilinpäätös	4 778 530

Pääluokka 22

TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävistä on säädetty laissa tasavallan presidentin kansliasta (100/2012). Tasavallan presidentin kanslian toiminta ja tavoitteet määräytyvät perustuslaissa ja muissa laeissa säädettyjen tasavallan presidentin tehtävien ja tasavallan presidentin itsensä asettamien tavoitteiden ja toimintatapojen mukaisesti.

Kestävä kehitys

Tasavallan presidentin kanslian tavoite on hiilijalanjäljen pienentäminen kolmannekseen vuoteen 2024 mennessä, lähtötasona vuosi 2016. Sen saavuttamiseksi kanslia mm. käyttää mahdollisimman kattavasti uusiutuvaa energiaa hallinnoimissaan rakennuksissa sekä vähentää matkustamisesta aiheutuvia hiilipäästöjä. Kiinteistöjen peruskorjausten yhteydessä lisätään edelleen uusiutuvan energian osuutta.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
----------------	-----------------------------------

Hallituksen esitys tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain muuttamiseksi 22.01.01

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Tasavallan presidentti	126	126	154	28	22
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	126	126	154	28	22
02. Tasavallan presidentin kanslia	23 396	39 757	47 227	7 470	19
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 669	8 707	8 977	270	3
02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	63	500	700	200	40

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
20. Vierailuista ja kokous- matkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	9	2 550	2 550	—	0
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	2 654	8 000	10 000	2 000	25
75. Perusparannukset (siirto- määräraha 5 v)	12 000	20 000	25 000	5 000	25
Yhteensä	23 522	39 883	47 381	7 498	19
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	68	65	65		

01. Tasavallan presidentti*01. Tasavallan presidentin palkkio* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 154 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1152/2011) 1 §:n mukaisen tasavallan presidentin palkkion maksamiseen.

Selvitysosa: Presidentin palkkioon on tehty ansiotasoindeksin kehitykseen perustuva korotus, mikä aiheuttaa 34 000 euron vuotuiset lisäkustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Presidentin palkkion indeksitarkistus	28
Yhteensä	28
2024 talousarvio	154 000
2023 talousarvio	126 000
2022 tilinpäätös	126 000

02. Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kansliasta annetun lain (100/2012) mukaisesti kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä hänen tehtävänsä hoidossa, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta. Lisäksi tasavallan presidentin kanslia järjestää tarvittavat hallintopalvelut.

Tasavallan presidentin kanslia järjestää eläkkeellä oleville presidenteille tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) mukaiset palvelut.

Tasavallan presidentin kanslia on valtion kiinteistönhaltijavirasto, joka huolehtii ja vastaa Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon, Kultarannan huvilatilan ja Helsingin Mariankatu 1:n kiinteistöjen ylläpidosta, tarpeellisista ja välttämättömistä vuosi- ja peruskorjauksista sekä perusparannuksista.

01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 977 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) tasavallan presidentin järjestämistä tilaisuuksista tai muusta tasavallan presidentin toiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) tasavallan presidentin kanslian hallussa olevien valtion antiikki- ja taide-esineiden kunnossapidosta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) Kultarannan huvilatilan puutarha- ja viljelytoiminnasta aiheutuvien tarpeellisten ja välttämättömien menojen maksamiseen sekä Kultarannan vesialueen osakaskunnan toiminnasta kanslialle aiheutuviin menoihin.

Momentille nettobudjetoidaan Kultarannan yhteisen vesialueen osakaskunnan osakkailleen jakamat tuotot sekä Kultarannan ja Mäntyniemen puisto- ja metsäalueiden metsänhoidollisiin toimenpiteisiin liittyvät puunmyyntitulot.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja pääasiassa asuntojen vuokrauksesta, käytettyjen kuljetusvälineiden ja koneiden myynnistä sekä satunnaisesti vesijättömaiden lunastuksista ja metsänhoitoon liittyvästä puunmyynnistä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	8 036	8 777	9 047
Bruttotulot	54	70	70
Nettomenot	7 982	8 707	8 977
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 711		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 398		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	270
Yhteensä	270

2024 talousarvio	8 977 000
2023 II lisätalousarvio	164 000
2023 talousarvio	8 707 000
2022 tilinpäätös	8 669 000

02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	200
Yhteensä	200

2024 talousarvio	700 000
2023 talousarvio	500 000
2022 tilinpäätös	62 995

20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tasavallan presidentin ulkomaille suuntautuvista vierailuista ja matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) Suomeen suuntautuvista vierailuista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) näihin vierailuihin ja matkoihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

2024 talousarvio	2 550 000
2023 talousarvio	2 550 000
2022 tilinpäätös	9 488

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan pääluokan kaikki arvonlisäveromenot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	2 000
Yhteensä	2 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	10 000 000
2023 talousarvio	8 000 000
2022 tilinpäätös	2 654 404

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja sitä ympäröivän puiston sekä Helsingin Mariankatu 1:n toimisto- ja huoltorakennuksen tarpeellisiin peruskorjauksiin ja -parannuksiin
- 2) Kultarannan huvilatilan rakennusten ja puiston peruskorjauksiin ja -parannuksiin sekä pienehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen
- 3) kyseisten hankkeiden valmistelun, suunnittelun ja toteuttamisen kanslian varsinaiselle toiminnalle aiheuttamiin lisäkustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	5 000
Yhteensä	5 000

2024 talousarvio	25 000 000
2023 talousarvio	20 000 000
2022 tilinpäätös	12 000 000

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslia vastaa toimialaansa kuuluvana pääministerin avustamisesta valtioneuvoston yleisessä johtamisessa sekä hallituksen ja eduskunnan työn yhteensovittamisessa. Valtioneuvoston kanslian tehtäviin kuuluvat Suomen EU-politiikan yhteensovittaminen ja kehittäminen, valtioneuvoston viestintä ja valtionhallinnon viestinnän yhteensovittaminen sekä valtion omistajapolitiikka ja valtioneuvoston kanslian alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus.

Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on johtaa, sovittaa yhteen ja kehittää valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteistä hallintoa, sisäistä toiminnan ja talouden suunnittelua ja toimintatapoja sekä tuottaa yhteisiä palveluja ja kehittää valtioneuvoston yhteistä toimintakulttuuria. Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvat valtioneuvoston yhteinen tilannekuva, varautuminen ja turvallisuus sekä häiriötilanteiden hallinnan yhteensovittaminen.

Lisäksi valtioneuvoston kanslia vastaa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden yhteensovittamisesta, hallituksen tulevaisuustyöstä ja kestävän kehityksen Agenda 2030:n kansallisen toimeenpanon yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset ja vastaa pitkän aikavälin yhteiskuntapolitiikan ennakoinnista ja suunnittelusta sekä hallituksen strategiastyöstä.

Valtioneuvoston kanslia hoitaa toimialansa mukaiset tehtävät voimassa olevan hallitusohjelman mukaisesti. Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman toteutumista ja huolehtii osaltaan hallitusohjelmassa mainittujen tavoitteiden toteutumisesta.

Toimintaympäristön kuvaus

Yhteiskunnan ja talouden toimintaympäristö on ollut suuressa murroksessa. Toimintaympäristöä leimaa epävarmuus ja ennakoimattomuus. Suurvaltakilpailun kiristymisen, kansainvälisen sääntöpohjaisen yhteistyön vaikeutumisen, monivuotisen pandemian sekä Venäjän keväällä 2022 Ukrainaan kohdistuneen hyökkäyksen vaikutukset heijastuvat monin tavoin Suomen turvallisuusympäristöön, yhteiskuntaan ja talouteen. Turvallisuus- ja huoltovarmuuskäsitteet huomioidaan aiempaa selkeämmin kaikilla yhteiskuntapolitiikan osa-alueilla.

Väestön ikääntyminen ja pula työvoimasta heikentävät talouskasvua ja haastavat julkisen talouden tasapainoa. Suomi on jäänyt jälkeksi keskeisistä kilpailijamaista sekä koulutustason että TKI-intensiteetin suhteen. Teknologinen kehitys, ml. harppaukset tekoälykehityksessä luovat uusia

haasteita ja mahdollisuuksia. Kansainvälinen kilpailu osaavasta työvoimasta on entistä kovempaa.

Ilmastonmuutoksen ja luontokadon riskit ja kustannukset tunnistetaan jatkuvasti paremmin. Vihreä siirtymä edellyttää taloudessa ja yhteiskunnassa kokonaisvaltaista muutosta, jonka vaikutukset voivat kohdistua ihmisryhmiin eri tavoin. Vihreä siirtymä tarjoaa merkittäviä kasvu- ja vientimahdollisuuksia. Vihreän siirtymän investointitarpeet Suomessa ja maailmalla ovat mittakaavaltaan ja nopeudeltaan historiallisia.

Euroopassa turvallisuuspoliittinen tilanne on muutoksessa sodan seurauksena, ja geopolitiikka on tehnyt vahvan paluun. Suomen Nato-jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta. Sodan vaikutukset globaaliin talouteen, politiikkaan ja kansainväliseen oikeusjärjestelmään lisäävät epävarmuutta pitkälle 2020-luvulle. Ukrainan tilanne edellyttää EU:lta entistä vahvempaa kriisinkestävyttä ja kykyä vastata yhtenäisesti monialaisen kriisin synnyttämiin haasteisiin turvallisuuden, talouden ja energiakysymysten osalta. Euroopan unioni pyrkii avoimen strategisen autonomian kehittämisellä vähentämään kriittisiä riippuvaisuuksia erityisesti autoritaarisista kauppakumppaneista. Tässä työssä korostuu demokraattisten valtioiden kanssa ylläpidettävien kansainvälisten kumppanuuksien merkitys. Toimintaympäristön muutos heijastuu myös EU:n lainsäädäntötyöhön, jossa korostuvat kestävä talouspolitiikka, kriittisten riippuvuuksien vähentäminen, ilmasto- ja digitaalisaatiotyö sekä oikeusvaltiokehityksen vahvistaminen.

Euroopan unionin talouskysymyksissä keskeisiä ovat talouspolitiikan EU-koordinaation uudistaminen, EU:n monivuotisen rahoituskehityksen välitarkastelu sekä vuosien 2028—2034 rahoituskehityksen valmistelu, josta komission odotetaan antavan esityksensä vuonna 2025. Lisäksi Eurooppa-neuvosto sopii vuonna 2024 uudesta EU:n viisivuotisesta strategisesta ohjelmasta. Euroopan parlamentin vaalien jälkeen muodostettava uusi komissio antaa ohjelmansa vuonna 2024.

Kriisit vaikuttavat Euroopan talouteen, Suomen talouden kehitykseen ja yritysten toimintaan. Venäjälle asetettujen talouspakotteiden arvioidaan pysyvän voimassa pitkään. Geopoliittisen epävarmuuden lisäksi yleisellä taloudellisen kehityksen epävarmuudella, inflaatiolla ja korkojen nousulla on vaikutusta omistajaohjaukseen ja valtio-omisteisiin yhtiöihin lisäten toimintaympäristön riskejä ja epävarmuutta.

Valtioneuvoston toimitilasunnitelman mukaisesti on tarkoitus toteuttaa valtioneuvoston toimitalojen peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeet valtioneuvoston linnan korttelissa ja valtioneuvostokorttelissa vuosien 2023—2028 aikana. Kyseessä on valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhtenäisyyttä edistävä uudistushanke, joka mahdollistaa uudenlaisen toimintatavan ja -ympäristön vuosikymmeniksi eteenpäin.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma/arvio	2023 arvio	2024 arvio
Vahva ja välittävä Suomi rakentuu konkreettisista teoista ja ratkaisuista toimien aktiivisesti ja aloitteellisesti niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Yhteistyöllä Suomi selviää kaikista haasteista.			
Pääministerin avustaminen valtioneuvoston johtamisessa	hyvä	hyvä	hyvä
— Hallituksen päätöksenteon tuki ja toimeenpano turvataan ja yhteiset resurssit tukevat valtioneuvoston johtamista.			
— Hallitusohjelman toimeenpanoa seurataan ja arvioidaan.			
— Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaan varaudutaan ja johtamiskykyä vahvistetaan.			
— Viestinnältä edellytetään muuttuvassa toimintaympäristössä suunnitelmallisuutta, pitkäjänteisyyttä ja viestinnän kokonaisuuden johtamista. Valtioneuvoston viestintäympäristöä seurataan ja arvioidaan sekä mahdolliseen informaatiovaikuttamiseen reagoidaan.			
Suomen EU-politiikan johtaminen	hyvä	hyvä	hyvä
— Aktiivinen ja aloitteellinen EU-politiikka vahvistaa kilpailukykyä, EU:n globaalia roolia, puolustusyhteistyötä, sisämarkkinoita, talouskasvua, puhtaan energian investointeja, luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä, lähi-alueiden vakautta ja ulkorajojen turvaamista sekä oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa.			
— Suomen EU-vaikuttamista ja ennakkovaikuttamista tehostetaan sekä kannanmuodostusta nopeutetaan.			
Valtion aktiivinen ja selkeä omistajapolitiikka	hyvä	hyvä	hyvä
— Ennustettavalla ja eteenpäin katsovalla omistajapolitiikalla turvataan valtion strategiset intressit.			
— Valtio tavoittelee yhtiöomaisuutensa hoidossa pitkäjänteistä omistaja-arvon kasvua ja omaisuustuloja.			
— Vastuullinen liiketoiminta on tärkeä osa omistaja-arvon kasvattamista ja valtio odottaa yhtiöiltä yritys vastuun edelläkävijyyttä.			
Valtioneuvoston yhteinen toimintakulttuuri ja kehittämissankkeet	hyvä	hyvä	hyvä
— Valtioneuvostossa on käytössä yhtenäiset ja turvalliset työt ja toiminnan jatkuvuutta tukevat toimintatavat, toimintaratkaisut sekä jaettu tilannekuva tiedolla johtamisen tueksi.			
— Yhteiset toimintatavat hyödyntävät sähköisiä, tehokkaita ja tietoturvallisia yhteisiä työvälineitä ja palveluja mahdollistaen taloudellisesti kestävä toiminnan.			

Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskansleri edistää kansanvaltaisuuden ja oikeusvaltioperiaatteen sekä muiden Suomen valtiojärjestyksen ja valtiosäännön perusarvojen ja -periaatteiden toteutumista valvomalla valtioneuvoston ja tasavallan presidentin sekä tuomioistuinten, muiden viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien toiminnan lainmukaisuutta. Oikeuskansleri valvoo myös asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toimintaa. Oikeuskansleri antaa presidentille, valtioneuvostolle ja ministeriöille tietoja ja lausuntoja oikeudellisista kysymyksistä.

Oikeuskansleri valvoo tehtäväänsä hoitaessaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeuskanslerin harjoittama ylin laillisuusvalvonta edistää näin perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumista, luottamusta ylimpään valtiolliseen päätöksentekoon ja lakiin sekä eduskunnan ja hallituksen päätöksenteon sujuvuutta ja hyvän lainvalmistelutavan noudattamista. Oikeuskanslerinvirasto tukee oikeuskansleria tämän tehtävien hoitamisessa.

Oikeuskanslerinvirasto toimii ilmoittajansuojelun keskitettynä ulkoisena ilmoituskanavana ja huolehtii ilmoittajansuojelujärjestelmän raportoinnista Euroopan komissiolle. Oikeuskanslerinvirasto on valtioneuvoston yhteydessä toimiva itsenäinen virasto, jonka määrärahat ovat valtioneuvoston kanslian pääluokassa omassa luvussaan.

Sukupuolten tasa-arvo

Valtioneuvoston kanslian työssä sukupuolten tasa-arvo näkyy mm. Agenda2030:n tavoitteiden edistämässä ja eri ohjelmien kokoonpanoissa sekä tasa-arvonäkökulman huomioimisessa mm. tietoperusteisen päätöksenteon tueksi organisoiduissa tiedepaneeleissa.

Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen on Suomelle keskeinen prioriteetti EU-politiikassa. EU-toimeenpanee tehokkaasti unionin tasa-arvostrategiaa.

Valtion omistajaohjauksessa täysin valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusvalinnoissa otetaan huomioon tasa-arvonäkökohdat siten, että kummankin sukupuolen osuus hallituksen jäsenistä on vähintään 40 % sekä huolehditaan valtioneuvoston asettamien muiden tasa-arvotavoitteiden noudattamisesta.

Valtioneuvoston kanslian omassa toiminnassa ja johtamisessa korostetaan toimintatapoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Kestävä kehitys

Globaalin kestävä kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n kansallista toimeenpanoa ja hallituksen kestävä kehityksen työtä koordinoidaan ja toteutetaan valtioneuvoston kansliassa pääministerin johdolla. Valtioneuvoston kanslia koordinoi Suomen toimia EU:ssa Agenda2030:n ja kestävä kehityksen edistämiseksi yhteistyössä ulkoministeriön kanssa. Myös Suomen kestävä kehityksen toimikunnan pääsihteeristö toimii valtioneuvoston kansliassa. Toimikunta toteuttaa vuonna 2022 valmistunutta kestävä kehityksen toimikunnan strategiaa 2022—2030: Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi.

Valtioneuvoston kanslia tukee muiden ministeriöiden työtä ja edistää kestävä kehityksen periaatteiden toteuttamista politiikkavalmistelutyössä sekä vastaa Agenda2030:n toimeenpanon seurannasta. Kestävä kehityksen tilaa seurataan Suomessa seuranta- ja arviointijärjestelmällä, jolla vahvistetaan kestävä kehitystä koskevan tutkimustiedon ja poliittisen päätöksenteon välistä kytkeytystä. Riippumaton kestävyystutkijoista koostuva kestävyyspaneeli toimii valtioneuvoston kanslian yhteydessä ja tukee itsenäisenä elimenä valtioneuvoston työtä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Hallinto	184 504	192 232	199 557	7 325	4
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	145 188	153 189	158 679	5 490	4
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	11 988	10 366	15 232	4 866	47
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	985	980	2 480	1 500	153
21. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	—	—	2 000	2 000	0
(22.) Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	8 788	7 759	—	-7 759	-100
(25.) Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)	1 500	500	—	-500	-100
26. Saamelaiden totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	460	—	1 358	1 358	0
27. Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi (siirtomääräraha 3 v)	—	438	808	370	84
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	15 596	19 000	19 000	—	0
10. Omistajaohjaus	441 114	5 700	5 700	—	0
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	441 114	5 700	5 700	—	0
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	35 635	35 635	34 566	-1 069	-3
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	35 635	35 635	34 566	-1 069	-3
30. Oikeuskanslerinvirasto	3 852	4 365	4 564	199	5
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 852	4 365	4 564	199	5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
90. Muut menot	3 677	2 560	2 740	180	7
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	637	700	700	—	0
(58.) Lahjoitus Ahvenanmaan 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi (kiinteä määräraha)	1 300	—	—	—	0
66. Osallistumismaksut ja maksusuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	1 740	1 860	2 040	180	10
Yhteensä	668 782	240 492	247 127	6 635	3
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	738	745	811 ¹⁾		

¹⁾ Valtioneuvoston kanslian henkilötyövuosiarvio on 642 henkilötyövuotta, oikeuskanslerinviraston 36 henkilötyövuotta, sekä enintään 73 valtiosihteerää ja erityisavustajaa ja 60 heidän sihteeräänsä. Valtioneuvoston jäsenet eivät sisälly henkilötyövuosiin.

01. Hallinto*01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 158 679 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös talousneuvostosta, ruotsinkielenlautakunnasta, arvonimilautakunnasta, lainsäädännön arviointineuvostosta tai muista vastaavista lautakunnista aiheutuviin kuluihin.

Valtuus

Valtioneuvoston kanslia oikeutetaan tekemään vuokrasopimus valtioneuvoston korttelit 1 ja 2 -hankkeen tiloista siten, että siitä aiheutuu menoja vuonna 2026 ja sen jälkeen enintään 1 300 000 000 euroa.

Selvitysoasa:

Toiminnallinen tuloksellisuus

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2024 on esitetty valtioneuvoston kanslian pääluokan 23 perusteluissa.

Määrärahasta käytetään arviolta 600 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	150 386	155 189	160 679
Bruttotulot	1 778	2 000	2 000
Nettomenot	148 608	153 189	158 679
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 689		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 269		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtioneuvoston johtaminen ja politiikkavalmistelu	13 399
Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiset hallinto- ja palvelutehtävät	137 185
VN toimitilojen kokoaminen ja uudistaminen (Korttelit 1 ja 2 -hankkeen valmistelevat työt)	1 250
Leo Mechelin -hanke	200
Suomalaisten vaiheet Venäjällä vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen jälkeen -tutkimushanke	400
Valtioneuvoston tilannekuvajärjestelmä (kyber)	1 100
Pilvipalveluiden perustan rakentaminen (Yhdessä-hanke)	1 705
Perustietotekniikan yhtenäistäminen (VNID ja PÄLKÄ) -hanke	3 440
Yhteensä	158 679

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
ICT-menot	29	27	27
Vuokramenot	26	26	27
Henkilöstömenot	28	27	29
Muut toimitila- ja turvallisuusmenot	9	12	9
Muut tukipalvelut	6	6	6
Johtaminen ja politiikkavalmistelu	2	2	2
Yhteensä	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestämisen loppuun saattaminen (siirto momentilta 33.01.01)	70
Erytisavustajien ja johdon assistenttien määrän kasvu	-77
Keskitetty komiteoiden tuki	-300
Meritullinkatu 8 vuokrankorotus	187
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka-	
menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-528
Nato-kustannusvaikutukset	1 456
Palkkausten tarkistukset (siirto momentille 23.01.02)	-527

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Perustietotekniikan yhtenäistäminen (VNID ja Pälkä) (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 790
Perustietotekniikan yhtenäistäminen (VNID ja Pälkä) (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	3 440
Säätytalon korjauksen suunnittelu, väistömuutot ja hankinnat	225
TEM arkistojen järjestäminen (siirto momentille 32.01.01)	-158
Tutkimus- ja innovaationeuvosto	350
TUVE-puhelimien käyttökustannusten lisäys	165
UH-tietoturvatkaisujen yhtenäistäminen valtioneuvostossa	730
Ulkomaanedustustojen tietoliikennekapasiteettien kasvatus	420
Valtioneuvoston tilannekuvajärjestelmä	-900
Valtion vierastalon peruskorjaus ja vuokrankorotus	-800
Valtorin hinnoittelumuutokset	612
Valtti-palveluiden hinnankorotukset	100
VN konesalin palvelinkapasiteetin elinkaaripäivitys	1 425
VN toimenpiteet kyberturvallisuushkiin varautumisessa	-75
VN toimitilojen kokoaminen ja uudistaminen (Korttelit 1 ja 2 -hanke)	1 250
Yhdessä-hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-2 335
Yhdessä-hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 705
YJA-palvelumaksut (siirto momentilta 31.01.01)	36
YJA-ylläpitokustannukset (siirto momenteille 25.01.01, 26.01.01, 32.01.01 ja 33.01.01)	-119
Palkkausten tarkistukset	2 945
Vuokrankorotuksen kompensatio	-17
Yhteensä	5 490

2024 talousarvio	158 679 000
2023 II lisätalousarvio	1 946 000
2023 I lisätalousarvio	148 000
2023 talousarvio	153 189 000
2022 tilinpäätös	145 188 000

02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 232 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ministereiden, poliittisten valtiosihteerien, ministereiden erityisavustajien ja heidän sihteereiden palkkausmenoihin
- 2) valtion virkamieslain 44 a §:n mukaisiin säännöllisen työajan palkkausta vastaaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ministereiden palkkio (laki valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista 1096/2006), poliittisten valtiosihteerien, ministereiden erityisavustajien ja heidän sihteereiden palkat sivukuluineen. Henkilöstön määrä momentilla on 19 valtioneuvoston jäsentä, enintään 73 ministerien valtiosihteeriä ja erityisavustajaa sekä enintään 60 heidän sihteeriään. Lisäksi momentilta on mahdollista maksaa valtiosihteereiden ja erityisavustajien karenssiajan korvaukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka-	
menot (siirto momenteilta 23.01.01, 24.01.01, 25.01.01, 26.01.01, 27.01.01,	
28.01.01, 29.01.01, 30.01.01, 31.01.01, 32.01.01, 33.01.01, 35.01.01) (HO 2023)	3 539
Palkkausten tarkistukset (siirto momentilta 23.01.01)	527
Valtiosihteereiden ja erityisavustajien määrä (HO 2023)	2 000
Tasomuutos	-1 200
Yhteensä	4 866

2024 talousarvio	15 232 000
2023 II lisätalousarvio	2 026 000
2023 talousarvio	10 366 000
2022 tilinpäätös	11 987 688

03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 480 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen
- 2) eräissä tapauksissa tiettyjen päivärahojen maksamiseen sellaisille kansallisille asiantuntijoille, joille Euroopan unioni ei maksa korvauksia
- 3) enintään 240 000 euroa enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen valtioneuvoston kansliaan Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin
- 4) EU-rekrytointeihin liittyvään hakijoiden valmennuksen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin varsinainen käyttötarkoitus on Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot. Hallinnonalat voivat täydentää soveltuvista toimintamäärärahoistaan kansallisten asiantuntijoiden rahoittamista, jos keskitetty rahoitus ei riitä kattamaan kaikkia tarpeellisina pidettyjen asiantuntijoiden kustannuksia.

Momentilta voidaan myös määräaikaisesti palkata valtioneuvoston kansliaan kolmea henkilötyövuotta vastaavasti henkilöstöä Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin. Tehtävät ovat keskeisiä Suomen EU-vaikuttamisen turvaamiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-asiantuntijoiden tason ylläpito ja suomalaisten EU-rekrytointien edistäminen	1 500
Yhteensä	1 500

2024 talousarvio	2 480 000
2023 talousarvio	980 000
2022 tilinpäätös	985 000

21. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiedonannon toimeenpanosta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin
- 2) valtionavustuksen maksamiseen yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi
- 3) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen valtioneuvoston kansliaan toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan menoja, jotka aiheutuvat yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpanosta. Momentin käyttötarkoitus on myös rahoittaa yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevien toimenpiteiden toteuttamista valtionavustustoimintana yhdessä ministeriöiden kanssa.

Hallinnonalat täydentävät keskitettyä rahoitusta omasta pääluokastaan siihen soveltuvista määrärahoista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 800 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 200 000 euroa.

2024 talousarvio	2 000 000
------------------	-----------

(22.) Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	7 759 000
2022 tilinpäätös	8 788 000

(25.) Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 35.01.01	-500
Yhteensä	-500

2023 talousarvio	500 000
2022 tilinpäätös	1 500 000

26. Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 358 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) saamelaisten totuus- ja sovintokomission työstä ja totuus- ja sovintoprosessin edistämisestä aiheutuviin menoihin

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen totuus- ja sovintokomission sihteeristön tehtäviin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan saamelaisten totuus- ja sovintokomission työstä ja totuus- ja sovintoprosessin edistämisestä aiheutuvat menot. Momentilta varaudutaan maksamaan tukea myös psykososiaalisen tuen järjestämiseksi tai palvelujen ostoa. Totuus- ja sovintoprosessissa edistetään dialogia saamelaisväestön kanssa, tiivistetään pohjoismaisen tason yhteistoimintaa totuus- ja sovintoprosessien osalta sekä vastataan ilmenneisiin tiedontarpeisiin.

2024 talousarvio	1 358 000
2022 tilinpäätös	460 000

27. Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 808 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kuurojen totuus- ja sovintoprosessin toteuttamiseen liittyviin hankintoihin, koordinointiin ja selvityksiin ja muihin prosessiin välittömästi liittyviin menoihin

2) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen ja komission palkkioihin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan kuurojen totuus- ja sovintoprosessin edistämisestä ja toteuttamisesta aiheutuvat menot sekä prosessiin liittyvä psykososiaalinen tuki.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi	-80
Psykososiaalinen tuki	450
Yhteensä	370

2024 talousarvio	808 000
2023 talousarvio	438 000

29. *Arvonlisäveromenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	19 000 000
2023 talousarvio	19 000 000
2022 tilinpäätös	15 595 714

10. Omistajaohjaus

Selvitysosa: Omistajapolitiikan ja -ohjauksen osalta tehtäviä ovat valtion yleisen omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen valmistelu ja täytäntöönpano, ministeriön alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus sekä eri ministeriöiden omistajaohjauksen käytäntöjen yhteensovittaminen ja ministeriöiden välisen yhteistyön koordinointi.

88. *Osakehankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) osakkeiden hankkimiseen ja niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtioenemmistöisten yhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa sekä ilman osakemerkintää tehtävään valtion kokonaan omistamien yhtiöiden oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen, kuten sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävään sijoitukseen
- 2) muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynneihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen
- 3) osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen tai johdannaissopimuksista aiheutuvien välittömien menojen maksamiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton
- 4) valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin lainoilla, joilla ei ole eräpäivää ja joilta ei vaadita vakuutta, mukaan lukien IFRS-tilinpäätöksessä oman pääoman ehtoisiksi katsottavat velkakirjalainat sekä pääomalainat ja muut vastaavat lainajärjestelyt sekä valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvussa säädetyillä pääomalainoilla, joilla on eräpäivä.

Selvitysosa: Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, valtion tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, hallitusjäsenten rekrytoin-

tiin ja koulutukseen liittyvät kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaamisen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajaohjauksen kansainväliseen yhteistyöhön ja omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät kustannukset.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	5 700 000
2023 talousarvio	5 700 000
2022 tilinpäätös	441 113 542

20. Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Valtiovalta kuuluu perustuslain mukaan kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Puolueilla on Suomen poliittisessa järjestelmässä vakiintunut asema. Johtuen puolueiden merkittävästä asemasta valtiollisessa toiminnassa on niiden asemasta ja puolue toiminnan tukemiseen tarkoitettun määrärahan jakamisesta säädetty puoluelaillla. Puoluerahoitus sisältää yleisen tuen puolueiden toimintaan sekä tuen puolueiden tiedotustoimintaan ja viestintään.

50. Puolue toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 34 566 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 34 393 170 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Tästä 5 % on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin 5 % puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Määrärahasta saa käyttää 172 830 euroa avustuksena Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan ja tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Puoluetuen alentaminen (HO 2023)	-1 069
Yhteensä	-1 069

2024 talousarvio	34 566 000
2023 talousarvio	35 635 000
2022 tilinpäätös	35 635 000

30. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston oikeuskanslerin perustehtävänä on varmistaa perustuslain 1 §:ssä säädettyjen Suomen valtiosäännön perusarvojen ja -periaatteiden (ihmisarvon loukkamattomuus, yksilön vapauksien ja oikeuksien turvaaminen, oikeudenmukaisuuden edistäminen yhteiskunnassa) sekä valtiojärjestyksen perusperiaatteiden kansanvaltaisuuden ja yksilön osallistumisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen sekä parlamentarismien ja tuomioistuinten riippumattomuuden samoin kuin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Tavoitteena on, että oikeuskanslerin harjoittama laillisuusvalvonta on vaikuttavaa, laadukasta ja joutuisaa sekä oikea-aikaista. Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa oikeuskanslerin eri toimintamuotoja käytetään ja yhdistellään tarkoituksenmukaisesti, jolloin laillisuusvalvonnan eri keinoista muodostuu yhtenäinen ja johdonmukainen kokonaisuus.

Oikeuskanslerin toiminnassa on viime vuosina korostunut laillisuusvalvonnan rakenteellinen näkökulma, jolla pyritään lisäämään laillisuusvalvonnan vaikuttavuutta. Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annettu uusi laki (330/2022) korostaa entisestään oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan rakenteellista ja oma-aloitteista näkökulmaa sekä asettaa uusia vaatimuksia laillisuusvalvonnalle.

Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan työtä ovat lisänneet äkilliset ulkoiset toimintaympäristömuutokset turvallisuuskysymyksissä sekä käsiteltävien asioiden vaikeutuminen yleisesti. Lisäksi oikeuskanslerinvirastolle osoitettiin uusi tehtävä EU:n sääntelyyn perustuvassa, 1.1.2023 voimaan tullessa ns. ilmoittajansuojelulaissa (1171/2022). Viraston toimintamenomäärärahaa korotettiin vuoden 2023 talousarviossa 500 000 eurolla pysyvästi tehtävän hoitamista varten. Oikeuskanslerinviraston henkilöstöresurssija on vuoden 2023 alkupuolella lisätty saadun määrärahan turvin.

Päätöksenteon valvonta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
valtioneuvoston yleisistunnot	75	70	70
tasavallan presidentin esittelyt	40	30	30
tarkastetut esittelylistat	2 246	2 000	2 000

Kaikki valtioneuvoston yleisistuntojen ja tasavallan presidentin esittelyjen asiakirjat tarkastetaan etukäteen ja oikeuskansleri on läsnä istunnoissa sekä hallituksen neuvotteluissa ja iltakouluissa. Lisäksi tarkastetaan istuntojen pöytäkirjat. Istunnoissa vuosittain käsiteltävien asioiden määrä vaihtelee vaalikauden aikana. Valtioneuvoston valvontaan liittyen vuonna 2022 virastossa tarkastettiin 1 812 valtioneuvoston yleisistunnossa ja 434 tasavallan presidentin esittelyssä käsiteltäviä asioita. Lisäksi oikeuskansleri valvoo jälkikäteen valtioneuvoston ja tasavallan presidentin päätöksentekoa.

Lainvalmistelun valvonta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
lausunnot ministeriöille	141	100	100
ennakotarkastukset	39	40	40
kuulemiset eduskunnassa	24	30	30

Oikeuskansleri valvoo laillisuutta ja hyvän lainvalmistelutavan noudattamista sekä perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden asianmukaista huomioon ottamista lainvalmistelussa. Lausuntopyyntöjen määrä on viime vuosina lisääntynyt. Lausuntojen, ennakotarkastusten ja kuulemisten vuosittainen määrä riippuu ministeriöiden säädösvalmistelun etenemisestä sekä säädösten yhteiskunnallisesta ja oikeudellisesta merkittävydestä. Vaalikauden loppuvaiheessa lainvalmistelun valvonta-asioita on yleensä merkittävästi enemmän kuin alkuvaiheessa.

Kanteluasiat

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
saapuneeksi kirjatut	2 162	2 100	2 100
tarkempaan laillisuusvalvonnalliseen arviointiin otetut	1 654	1 500	1 500
ratkaistut	2 370	2 100	2 100

Tarkempaan laillisuusvalvonnalliseen arviointiin otettujen kanteluiden määrissä on vuosittaista vaihtelua. Vuosittain pyritään kuitenkin ratkaisemaan vähintään sama määrä kanteluasioita kuin mitä on saapunut.

Vuonna 2022 ns. seuraamusratkaisujen osuus oli noin 16 % selvittämistoimia edellyttäneistä kanteluasioista, mikä on merkittävästi enemmän kuin aikaisempina vuosina ja kertoo siitä, että laillisuusvalvojan toimenpiteitä vaativien asioiden määrä on kasvussa. Ylimpien laillisuusvalvojen tehtävienjakouudistus on johtanut siihen, että eräissä asiaryhmissä kantelujen käsittely on siirtynyt eduskunnan oikeusasiamiehen tehtäväksi, mikä vähentää oikeuskanslerin käsittelemien kantelujen määrää. Kokonaisuutena oikeuskanslerin käsiteltäviksi tulevien asioiden määrän ei kuitenkaan arvioida merkittävästi vähenevän. Näkyvyyden lisääntyminen uusissa oikeuskanslerille keskitetyissä sekä rakenteellisissa kysymyksissä voi lisätä niihin perustuvia vaativia kanteluita. Jos lähtökohtaisesti oikeusasiamiehen käsiteltäväksi kuuluva kantelu olisi asiaan sisältyvän rakenteellisen kysymyksen vuoksi perusteltua ottaa oikeuskanslerin tarkempaan laillisuusvalvonnalliseen arviointiin, ei sitä siirrettäisi. Tällaiset kantelut ovat omiaan lisäämään oikeuskanslerin käsiteltäväksi jäävien asioiden keskimääräistä vaikeusastetta. Oikeuskanslerinvirasto on myös tehostanut toimintaansa seulomalla aikaisempaa tarkemmin käsiteltäväksi otettavia asioita, mikä osaltaan vähentää laillisuusvalvonnallista arviointia vaativien asioiden määrää.

Omat aloitteet ja laillisuusvalvontakäynnit

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
omat aloitteet	30	20	25
laillisuusvalvontakäynnit	8	15	20

Omista aloitteista aiheutui vuonna 2022 yhteensä 22 seuraamusta, mikä oli varsin merkittävä määrä. Tavoitteena on suunnata omat aloitteet sekä tarkastus- ja valvontatoiminta perus- ja ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin sekä hyvän hallinnon kannalta olennaisiin rakenteellisiin kysymyksiin. Omat aloitteet ovat usein laajoja ja edellyttävät perusteellista ja pitkäjänteistä selvittelyä sekä vaativaa oikeudellista arviointia.

Rangaistustuomioiden tarkastaminen

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
rangaistustuomioiden tarkastus	4 016	4 000	4 000

Vuonna 2022 rangaistustuomioiden tarkastuksen perusteella otettiin tarkemmin selvitettäväksi 88 asiaa. Asiaryhmän asioita ratkaistiin 102, joissa tuomioistuimille annettiin seuraamus 89 asiassa. Korkeimmalle oikeudelle tehtiin neljä esitystä tuomion purkamiseksi.

Tuomarien virkarikosasiat

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
vireille tulleet	61	40	50
ratkaistut	55	40	50

Hovioikeuksien tulee ilmoittaa oikeuskanslerille sellaisista tietoonsa tulleista alioikeuksien toimintaa koskevista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa. Lisäksi oikeuskansleri on pyytänyt poliisia ilmoittamaan tutkittavaksi tulleista tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevista asioista. Myös syyttäjillä on velvollisuus ilmoittaa, jos tällainen asia tai sitä koskeva ilmoitus tulee syyttäjälle. Vuonna 2022 annettiin seuraamus 18 asiassa.

Syyttäjien virkarikosasiat

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
vireille tulleet	14	20	20
ratkaistut	20	20	20

Oikeuskansleri on pyytänyt poliisia ilmoittamaan tutkittavaksi tulleista syyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevista asioista. Syyttäjien virkarikosasioita tulee oikeuskanslerin käsiteltäviksi myös valtakunnansyyttäjän toimiston oikeuskanslerille ilmoittamina. Vuonna 2022 kolmessa asiassa annettiin seuraamus.

Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
saapuneet	746	800	800
tutkitut	755	800	800

Valvonnassa tarkastetaan Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätökset. Oikeuskanslerilla on oikeus hakea muutosta päätöksiin. Tavoitteena on ylläpitää luottamusta valvontajärjestelmän toimivuuteen sekä varmistaa, että oikeus oikeusturvaan ja siihen kuuluvaan mahdollisuuteen saada luotettavia ja laadukkaita oikeudellisia palveluita toteutuu. Tuomareihin ja syyttäjiin kohdistuvaan oikeuskanslerin valvontatoimeen voi usein kytkeytyä myös asianajovalvontaa ja asioiden siirtoa valvontalautakuntaan.

01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 564 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	190
Vuokrankorotuksen kompensatio	9
Yhteensä	199
2024 talousarvio	4 564 000
2023 II lisätalousarvio	114 000
2023 I lisätalousarvio	9 000
2023 talousarvio	4 365 000
2022 tilinpäätös	3 852 000

90. Muut menot

21. Kunniamerkit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2024 talousarvio	700 000
2023 talousarvio	700 000
2022 tilinpäätös	637 288

66. *Osallistumismaksut ja maksusuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukseen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksesta annetun lain 12 §:n mukaisten osallistumismaksujen, maksusuuksien ja vastaavien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukseen päätehtäviä ovat tutkimus ja analyysi, koulutus ja harjoitukset, doktriinien ja konseptien kehittäminen, parhaiden käytäntöjen jakaminen, yhteistyötapojen ja -mahdollisuuksien identifiointi sekä tiedon tuottaminen EU:n hybridiuhkiin vastaamista koskevan päätöksenteon tueksi. Määrärahasta maksetaan Suomen maksuosuus hybridiosaamiskeskusten toiminnasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Osallistujavaltioiden määrän kasvu	180
Yhteensä	180
2024 talousarvio	2 040 000
2023 talousarvio	1 860 000
2022 tilinpäätös	1 740 000

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Tiivis yhteistyö kumppanimaiden kanssa, hyvät kahdenväliset suhteet sekä monenkeskisen kansainvälisen oikeuden kunnioittaminen ja vahvistaminen ovat Suomen kansainvälisten suhteiden kulmakiviä. Euroopan unioni ja puolustusliitto Nato muodostavat Suomen ulkopoliittikan yhteistyövaraisen ytimen.

Hallinnonalan toimintaympäristö

Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä on tapahtunut perustavanlaatuinen muutos Venäjän aloitettua täysimittaisen hyökkäyssodan Ukrainassa. Euroopan turvallisuuteen kohdistuu vakavin uhka vuosikymmeniin. Venäjän sota Ukrainaa vastaan heikentää Suomen ja koko Euroopan turvallisuutta. Suomi toimii aktiivisena osana sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää ja kansainvälisten suhteiden rakentajana. Suomi vaikuttaa aktiivisesti ja aloitteellisesti niin Natossa, Euroopan unionissa, YK:ssa kuin muissa kansainvälisissä yhteyksissä.

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Suomen tavoitteena on yhtenäinen, globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni. EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä kauppapolitiikka määrittävät keskeisesti Suomen kansainvälisiä suhteita. Suomi edistää EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen roolin vahvistamista. Suomi vastaa Venäjän hyökkäyssotaan osana unionia.

Suomi kehittää laaja-alaisesti suhdettaan Yhdysvaltoihin, joka on yksi Suomen keskeisimmistä strategisista yhteistyökumppaneista ja liittolaisista. Samalla tiivis pohjoismainen yhteistyö on epävakaa kansainvälisessä toimintaympäristössä yhä tärkeämpää. Venäjän hyökkäys Ukrainaan vaikuttaa myös Suomen ja Venäjän kahdenvälisiin suhteisiin ja yhteistyömahdollisuuksiin laaja-alaisesti. Hyökkäyksen vaikutukset heijastuvat turvallisuuden ohella laajasti myös globaaliin kehitykseen.

Suomi on Nato-jäsenyytensä myötä sotilaallisesti liittoutunut maa. Nato-jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta ja Pohjois-Euroopan vakautta sekä asemoi Suomen entistä tiiviimmin osaksi eurooppalaista ja transatlanttista turvallisuusyhteisöä, Suomen vahva puolustus- ja kriisinsietokyky vahvistaa myös Natoa ja liittokunnan yhteistä puolustusta. Puolustusliitto Naton jäsenyyden

myötä Suomi on osa Naton yhteistä puolustusta ja siten perustamissopimuksen viidennen artiklan mukaisten turvatakuiden piirissä. Naton jäsenenä Suomi on päättämässä Suomelle keskeisistä turvallisuuspoliittisista kysymyksistä.

Venäjän hyökkäyssodalla Ukrainassa on vaikutusta myös suurvaltojen ennestään jännitteisiin suhteisiin. Kiinan asemoituminen Venäjän hyökkäykseen tulee vaikuttamaan Kiinan kansainväliseen asemaan. Yhdysvaltojen ja EU:n suhde tiivistyy entisestään. Suurvaltakilpailun riskienhallinta puoltaa uudenlaista panostamista samanmielisiin kumppaneihin, kuten Australiaan, Etelä-Koreaan, Japaniin ja Kanadaan. Afrikan merkitys EU:n naapurina ja strategisena kumppanina kasvaa. Muuttuneen turvallisuustilanteen vuoksi Euroopan itäisen naapuruston kehitys vaatii erityistä seurantaa. Arktisen alueen geopoliittinen, ympäristöllinen ja taloudellinen merkitys kasvaa edelleen.

Globaalit haasteet, kuten teknologisen kehityksen murros, vaikuttavat toimintaympäristöön itsenäisinä ilmiöinä. Lisääntyneet kehityshaasteet vaikeuttavat globaalisti Agenda2030:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Kehittyvät maat ovat merkittävä osa kansainvälistä ratkaisua kestävä kehityksen saavuttamiseksi. Suomi rakentaa kehittyvien maiden kanssa kestäviä kumppanuuksia molemminpuoliseen hyötyyn ja kunnioitukseen perustuen. Humanitaarisen avun tarpeet nousevat edelleen. Globaalit ruokaturvaan ja energia- ja luonnonvaravaikutuksiin liittyvät kysymykset tulevat olemaan keskeisiä.

Kauppapolitiikalla on tärkeä tehtävä suomalaisten työn, toimeentulon ja hyvinvoinnin turvaamisessa. Protektionismi, globaalien tuotantoketjujen toimintaan liittyvät haasteet ja sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän rapautuminen haastavat kansainvälistä kauppajärjestelmää. Kilpailukyvyä säilyttämiseksi EU:n on kyettävä puuttumaan nykyistä paremmin erilaisiin markkinavääristymiin. Venäjän hyökkäyksen Ukrainaun seurauksena muuttunut yleiseurooppalainen tilanne ja käyttöön otetut pakotteet, sekä hyökkäyksen globaalit heijastusvaikutukset vaikuttavat merkittävästi kansainväliseen kauppaan ja Suomen kauppasuhteisiin. Muuttunut geopoliittinen tilanne ja suurvaltakilpailu lisäävät kansainvälisten markkinoiden epävarmuutta ja vaikeuttavat myös suomalaisyritysten toimintaa. Tarve edistää suomalaisyritysten pääsyä korvaaville markkinoille ja mahdollisuuksia monipuolistaa arvoketjujaan on kasvava. EU:n ja muiden maiden elvyttävät toimet voivat myös edelleen tarjota uusia markkinoita myös suomalaisyrityksille.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma/arvio	2023 arvio	2024 arvio
Suomen ja suomalaisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen			
— Nato-liitännäiset sopimus- ja lainsäädäntöhankkeet (valmiusaste, %)	10	50	100
— Yhdysvaltain kanssa neuvoteltava DCA-sopimus (valmiusaste)	-	Kesken	Valmis
— Tuki Ukrainalle; kehitysyhteistyö (milj. euroa)	58	58	58
Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän edistäminen			
— Hallituksen esitykset kansainvälisistä sopimuksista (kpl)	6	1	11

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma/arvio	2023 arvio	2024 arvio
Kokonaisvaltaisen kehityspolitiikan edistäminen			
— Vahvistetaan naisten ja tyttöjen asemaa (osuus kehitysyhteistyöstä, %)	32	50	80
Suomen kasvua tukevien taloussuhteiden edistäminen ja suomalaisyritysten osallistumisen edistäminen kansainvälisiin arvoketjuihin ja kauppaan			
— Team Finland -työstä saatu asiakas- ja sidosryhmäpalaute (1—5)	4	4	4

Suomi toimii Itämeren maiden neuvoston (CBSS) puheenjohtajana v. 2023—2024 ja valmistautuu Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) puheenjohtajuuteen v. 2025. Lisäksi Suomi toimii Yhdistyneitten kansakuntien (YK) ihmisoikeusneuvostossa v. 2022—2024.

Sukupuolten tasa-arvo

Suomi edistää naisten ja tyttöjen oikeuksia läpileikkaavasti ulkopolitiikassaan. Sukupuolten tasa-arvon takaaminen ja edistäminen sekä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kieltäminen on myös Suomessa voimassa oleviin ihmisoikeussopimuksiin sekä EU-oikeuteen perustuva velvoite.

Suomi edistää naisten osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan mm. tukemalla naisrauhanturvaajien koulutusta ja rekrytointia. YK:n tavoitteena on, että rauhanturvaajista 15 % ja sotilastarkkailijoista 25 % olisi naisia vuoteen 2028 mennessä. Suomessa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa palvelevien naisten osuus on vaihdellut viime vuosina 4,7—7,8 prosentin välillä. Tavoitteena on nostaa naisten osallistumista edettäessä kohti YK-tavoitetta. Siviilikriisinhallintasiiantuntijoista naisia on 46 %.

Suomen rauhanvälitystoiminta edistää osaltaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) toimeenpanoa. Suomen neljännen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman läpileikkaavia teemoja ovat naisten osallistumisen vahvistaminen, tietopohjaisuuden vahvistaminen, kumppanuuksien vahvistaminen sekä ilmasto- ja ympäristökysymysten linkitys Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan. Rauhanvälitykseen osoitetuilla määrärahoilla edistetään naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja tuetaan naisrauhanturvaajaverkostojen toimintaa.

Suomen kehityspolitiikan yksi painopiste on naisten ja tyttöjen aseman, itsemääräämisoikeuden sekä seksuaali- ja lisääntymiserveiden vahvistaminen, mikä on keskeistä myös väestönkasvun hillinnässä. Painopiste näkyy mm. Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, tuetaan arviolta 414 milj. eurolla kehitysyhteistyömäärärahoista.

Sukupuolinäkökulman vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä Suomi tavoittelee vaiheittain EU:n linjauksen mukaisesti sitä, että uusista hankkeista 85 % sisältää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita sekä sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista kaikessa kehitysyhteistyössä. Vuonna 2024 kehitysyhteistyömäärärahoista rahoitettavista uusista hankkeista n. 80 % sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita.

Kestävä kehitys

Ulkoministeriö toimii YK:n Agenda2030:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä edistää ilmastopöimusten toimeenpanoa ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, jolla torjutaan ilmastomuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Kehityspöitiikka on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspöitiikkaa ja tukee osaltaan myös Suomen strategisia taloussuhteita. Suomi nojautuu kehityspöitiikassaan omiin vahvuusalueisiinsa, joissa Suomella on hyvät mahdollisuudet tukea kestävä kehitystä. Ulkoministeriö toimii omassa kehityspöitiikassaan ja EU-vaikuttamisessaan niin, että kehittyvien maiden kestävä kehityksen investointeihin saadaan mukaan yksityistä rahoitusta ja yrityksiä. Myös EU:n kauppapöitiikassa tuetaan ratkaisuja ja linjauksia, joilla edistetään kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Ulkoministeriö edistää kestävä kehitystä myös tukemalla vienninedistämässä vihreään siirtymään ja digitalisaatioon liittyvien ratkaisujen tarjoamista maailmalle. Ulkoministeriö tukee kestävä kehityksen edellytyksiä myös siviilikriisinhallinnan, rauhanrakentamisen ja -välityksen keinoin.

Ulkoministeriön hallinnonalalla edistetään vuoden 2024 talousarvioesityksessä kansainvälisissä sopimuksissa määriteltyjä ilmastotavoitteita yhteensä arviolta noin 330 milj. eurolla. Laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyöllä näitä tavoitteita tuetaan arviolta 50 milj. eurolla. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, tuetaan arviolta 280 milj. eurolla kehitysyhteistyövaroista. Lisäksi pääluokan muilla määrärahoilla tuetaan hiilineutraaliustavoitteita tukevia hankkeita.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys Euroopan unionin tilapäisestä matkustusasiakirjasta	24.01.01

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2023	
		varsinainen talousarvio	2024 esitys
24.30.50	<i>Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle</i>		
	— muu valtuus	268,19	268,19
24.30.66	<i>Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	397,49	463,91
	— muu valtuus (Finnfund erityisriskiluottotappiot)	150,00	150,00
24.30.69	<i>Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	-	40,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
01. Ulkoasiainhallinto	295 621	286 231	284 969	-1 262	0
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	267 222	258 506	257 647	-859	0
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	3 266	1 005	1 102	97	10
29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	13 833	14 220	14 220	—	0
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	11 300	12 500	12 000	-500	-4
10. Kriisinhallinta	59 603	72 428	76 228	3 800	5
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	39 612	50 680	53 080	2 400	5
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)	16 595	19 248	19 248	—	0
66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)	3 397	2 500	3 900	1 400	56
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	917 235	855 802	769 041	-86 761	-10
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0	0	—	—	0
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	774 505	713 012	628 586	-84 426	-12
67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)	3 000	3 060	2 904	-156	-5
69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)	—	—	57 821	57 821	0
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000	10 000	10 000	—	0
89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	129 730	129 730	69 730	-60 000	-46
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot	105 479	117 765	156 426	38 661	33
20. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	4 800	3 000	1 600	-1 400	-47

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	—	1 569	2 840	1 271	81
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	2 421	2 241	1 641	-600	-27
51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	12	45	45	—	0
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirto- määräraha 2 v)	98 463	110 110	149 800	39 690	36
(87.) Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle (siirtomääräraha 3 v)	300	300	—	-300	-100
95. Kurssivaihtelut (arvio- määräraha)	-517	500	500	—	0
Yhteensä	1 377 938	1 332 226	1 286 664	-45 562	-3

Henkilötyövuosien
kokonaismäärä¹⁾

1 503 1 486 1 480

¹⁾ Hallinnonallalla arvioidaan olevan lisäksi sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä v. 2024 n. 400 henkilötyövuotta, siviilikriisinhallintaan palkattua henkilöstöä n. 140 asiantuntijaa ja ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asema-
maasta palkattua henkilöstöä n. 913 henkilöä. Etyj-puheenjohtajuuden hoitamiseen voidaan palkata enintään 15
henkilötyövuotta vastaava määrä määräaikaista lisähenkilöstöä.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto palvelee koko valtionhallintoa, kansalaisia, yrityksiä, järjestöjä, mediaa ja muita yhteistyökumppaneita. Ulkoasiainhallinto edistää Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia Suomen rajojen ulkopuolella. Ulkoministeriö huolehtii Suomen elintärkeistä, kansainvälisistä yhteyksistä ja lakisääteisistä konsulipalveluista ulkomailla tapahtuvissa avustustapauksissa sekä kriisitilanteissa. Ministeriön maahantulopalveluilla edistetään työperäistä ja estetään laitonta maahanmuuttoa.

Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon. Muuttuva ympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta ennakoitua, seurantaa, analyysiä, strategista viestintää ja joustavaa resurssien käyttöä. Ulkoasiainhallinnon keskeiset vaikuttamisen välineet ovat tehokas kahden- ja monenväläinen diplomatia eri tasoilla sekä tuloksellinen viestintä. Ulkoasiainhallinto hyödyntää toiminnassaan enenevästi digitaalisia ratkaisuja.

Toiminnalliset tulostavoitteet

	2022 toteutuma/arvio	2023 arvio	2024 arvio
Työperäisen maahanmuuton lupaprosessit			
— Edustustoissa vireytettyjen työntekijän oleskelulupahakemusten (TTOL) määrä	8 300	8 300	8 300
Kriisivalmius			
— Tilannekuvatoiminnan aloittaminen tilanneorganisaation käynnistämistä koskevasta päätöksestä (aloitusaika enintään, h)	1	1	1
Vientivalvonta			
— Venttilupien käsittelyaika enintään 15 pv (osuus lupahakemuksista, %)	80	80	80
— Venttivalvontaa koskevat tiedustelut (vastausaika enintään, pv)	14	14	14
Pakotteiden hoito			
— Yritys-, kansalais- ja viranomaistiedustelut (vastausaika enintään, pv)	84	95	28
— Poikkeuslupia koskevat päätösesitykset/lisätietopyynnot (käsittelyaika enintään, pv)	112	168	42

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2022 toteutuma	2023 ennakoitu	2024 tavoite
Henkilötyövuodet	2 421	2 396	2 393
— Ulkoministeriö	868	874	869
— Ulkomaanedustus	605	612	611
— Paikallisesti palkatut	948	910	913
Työtyytyväisyysindeksi	3,7	3,7	3,7
Eläköitymisikä	66	66	66
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,0	5,0	5,0

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 257 647 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ulkoasiainhallinnon toimialaan liittyvien tutkimusapurahojen maksamiseen
- 2) Suomeen suuntautuvien ministerivierailujen menojen ja niihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Selvitysosa:

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2023 (euroa)

Ministeriö	78 790 000
Toimintamenot	10 205 000
Henkilöstömenot	68 585 000

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2023 (euroa)

Edustustot, 93 toimipistettä¹⁾	152 007 000
Toimintamenot ²⁾	70 484 000
Henkilöstömenot	81 523 000
Hallinnonalan toimialavastaavat menot	26 850 000
Yhteensä	257 647 000

¹⁾ Toimipisteiden lukumäärä alueittain: Eurooppa 30, Itä 7, Aasia ja Amerikka 29, Afrikka ja Lähi-itä 22 ja pysyvät ja erityisedustustot 5 toimipistettä. Lähetettyä henkilökuntaa 88 toimipisteessä.

²⁾ Lisäksi kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenoihin arvioidaan käytettävän momenttien 24.30.66 ja 24.30.69 määrärahoja yhteensä 11 000 000 euroa.

Edustustojen henkilöstömenoissa on esitetty lähetetyn henkilökunnan peruspalkkojen lisäksi seuraavat ulkomaan edustautumisen korvaukset: paikallis-, puoliso- ja lapsikorvaus, olosuhdekorvaus, lasten koulutus- ja päivähoitokorvaukset, hautajais-, kotiloma- ja tapaamismatkat, varus- ja taumiskorvaus sekä muuttokorvaus. Paikalta palkatun henkilöstön henkilöstömenot sisältyvät edustustojen toimintamenoihin.

Hallinnonalan yhteisillä menoilla katetaan vuoden mittaan mm. tieto- ja kiinteistöhallinnon sekä turvallisuuden ja koulutuksen menoja sekä ministeriössä että edustustoissa.

Hallinnonalan julkisoikeudellisista suoritteista saamat tulot kertyvät pääasiassa edustustoista saatavista passi- ja oleskelulupatuloista ja ne esitetään osana edustustojen nettobudjetoituja toimintamenoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	271 042	276 196	274 245
Bruttotulot	16 337	17 690	16 598
Nettomenot	260 705	258 506	257 647
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	48 914		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	55 431		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	10 818	11 610	10 813
— suoritteiden myyntituotot mom. 12.24.99 (viisumien käsittelymaksut)	7 389	6 500	9 972
Tuotot yhteensä	18 207	18 110	20 785
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	9 006	13 765	9 508
— osuus yhteiskustannuksista	32 173	20 824	33 568
Kustannukset yhteensä	41 179	34 589	43 076
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-22 972	-16 479	-22 291
Kustannusvastaavuus, %	44	52	48

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista annetun asetuksen (377/2014) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot. Vuodesta 2015 lähtien viisumien käsittelymaksut on bruttobudjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahasta käytetään arviolta 300 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikeviennin erityisasiantuntija Suomen Soulin-suurlähetystössä (siirto momentille 30.20.47)	-300
Energiapolitiikan ja alue- ja rakennepolitiikan erityisasiantuntijat Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentilta 32.01.01)	32
Erityisasiantuntija IAEA-hallintoneuvostokaudelle Suomen Wienin suurlähetystöön (siirto momentille 32.01.01)	-38
Inflaation vaikutukset edustustoverkossa	1 000
Kansalliset asiantuntijat Natossa (Nato, Voluntary National Contribution, VNC)	472
Konsulipalvelujen asiakaspalvelutehtävien tuottaminen Häätäkeskuslaitoksessa (siirto momentille 26.30.02)	-18
Kyberturvallisuuden kehittäminen; hankkeet	-20
Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa sihteerien palkkamot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-555
Oikeusvaltio- ja demokratiatehtävien hoito (siirto momentilta 24.30.67)	56
Oleskelulupaprosessien resurssien määräaikainen kasvattaminen	-1 235
Opetusalan erityisasiantuntija Suomen Lontoon-suurlähetystössä (siirto momentille 29.01.21)	-179
Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen Kiovan-suurlähetystössä (siirto momentilta 24.30.69)	68
Poliittisten esikuntien kasvu	-102

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Puolustussektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentilta 27.01.01)	131
Puolustussektorin erityisasiantuntijat Suomen Nato-edustustossa (siirto momentilta 27.01.01)	1 092
Sosiaali- ja terveysalan asiantuntija Suomen pääkonsulaatissa Pietarissa (siirto momentille 33.01.01)	-259
Suomen Etyj-puheenjohtajuus 2025; vakinaisen henkilöstön menot	550
Team Finland Knowledge -erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Moskovassa (siirto momentille 29.40.20)	-270
Team Finland -verkoston vahvistaminen	-7 000
Ulkoasiainhallinnon lisäresurssointi Suomen Nato-jäsenyyden johdosta	700
Virtual Finland -palvelualusta (RRF pilari2)	-1 000
Ympäristöalan erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Moskovassa (siirto momentille 35.01.01)	-259
Palkkausten tarkistukset	6 275
Yhteensä	-859

2024 talousarvio	257 647 000
2023 II lisätalousarvio	4 583 000
2023 I lisätalousarvio	-270 000
2023 talousarvio	258 506 000
2022 tilinpäätös	267 222 000

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 102 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen ylläpitomenojen maksamiseen
- 2) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen investointimenojen maksamiseen rakennus- ja korjaushankkeissa.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Se l v i t y s o s a: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöistä saatavat vuokratulot on budjetoitu momentille 12.24.20.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kiinteistöjen vuokratarkistukset	97
Yhteensä	97

2024 talousarvio	1 102 000
2023 II lisätalousarvio	1 300 000
2023 talousarvio	1 005 000
2022 tilinpäätös	3 266 000

29. *Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 14 220 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä, arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	14 220 000
2023 talousarvio	14 220 000
2022 tilinpäätös	13 833 491

74. *Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkoasiainhallinnon toimitilojen rakennus- ja korjaushankkeiden menojen maksamiseen
- 2) valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahassa on otettu huomioon Suomen Nato-edustuston muuton Naton päämajaan aiheuttamiin tilakustannuksiin 4 000 000 euroa. Nato-edustuston muuton lisäksi ulkoministeriön investointisuunnitelma sisältää noin 30 muuta ulkoministeriön omistaman tai vuokraaman kiinteistön perusparannus- tai korjaushanketta v. 2024.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomen erityisedustuston Natossa muutto Naton päämajaan; tilakustannukset	-500
Yhteensä	-500

2024 talousarvio	12 000 000
2023 talousarvio	12 500 000
2022 tilinpäätös	11 300 000

10. Kriisinhallinta

Selvitysosa: Suomi osallistuu aktiivisesti Etyjin, EU:n, Naton ja YK:n sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan. Työssä otetaan huomioon myös kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean antamat yli hallituskausien ulottuvat suositukset kriisinhallinnan kehittämiseksi. Nopeat muutokset Euroopan turvallisuustilanteessa edellyttävät varautumista muutoksiin myös kriisinhallinnan osalta. Suomelle on jatkossakin tärkeää taata riittävä osallistumistaso sekä sotilaallisessa että siviilikriisinhallinnassa. Osallistumalla kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistetaan kansallista puolustuskykyämme ja kansallisia valmiuksiamme.

Suomi osallistuu tällä hetkellä yhteentoista sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon. Sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan vuonna 2024 olevan noin 400 sotilasta. Osallistuminen YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa on Suomen suurin joukkokokonaisuus noin 200 sotilaalla. Muita suuria joukkokokonaisuuksia on Irakissa ja Kosovossa. Suomi osallistuu lisäksi merkittävällä panoksella koulutustuen antamiseen Ukrainan asevoimille EUMAM Ukraine sekä INTERFLEX-koulutusoperaatioiden kautta. Suomi osallistuu operaatioihin myös Välimeren alueella ja Afrikassa, Malissa, Somaliassa ja Mosambikissa. Lisäksi Suomi osallistuu kansainvälisiin siviilikriisinhallintatehtäviin noin 130 asiantuntijalla. Siviilikriisinhallinnassa suurimmat yksittäiset osallistumiset ovat Ukrainassa, Etelä-Sudanissa, Georgiassa ja Somaliassa. Lähes puolet Suomen siviilikriisinhallinta-asiantuntijoista on naisia.

Ulkoministeriön rauhanvälitystoiminta keskittyy erityisesti Länsi-Balkaniin, Lähi-idän alueelle ja Afrikan sarveen. Tavoitteena on edistää naisten ja nuorten merkityksellistä osallistumista rauhanprosesseihin, ja tukea naisrauhanvälittäjäverkostoille jatketaan. Tuki uskonnollisten ja perinteisten vaikuttajien verkostolle on tärkeä osa rauhanvälitystoimintaa. Painopisteenä on myös vesidiplomatia, jota on kehitetty järjestelmällisesti, ja kansainvälinen kysyntä Suomen osaamiselle on kasvanut merkittävästi.

20. Suomalaisen kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen
- 2) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaaliin
- 3) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 4) kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden taloudellisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 5) kansallisen kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuvien menojen maksamiseen

6) yhdessä momentin 27.30.20 määrärahan kanssa enintään 450 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusmenot	1 523 000
04.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	5 844 000
05.	Yhteiset menot	7 544 000
09.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansallisesta kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	547 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	1 466 000
14.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	18 613 000
15.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	499 000
16.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	533 000
18.	Irakin koulutusoperaation menot	7 525 000
23.	Naton Irakin koulutusoperaation menot	742 000
24.	EUNAVFOR MED, Irini-operaation menot	1 678 000
25.	EUTM/Mosambikin koulutusoperaation menot	702 000
26.	EUMAM/Ukrainan koulutusoperaation menot	5 864 000
Yhteensä		53 080 000

Selvitysosa: Operaatioiden määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi suunnittelee osallistuvansa v. 2024.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot budjetoidaan puolustusministeriön pääluokkaan momentille 27.30.20.

YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 52 680 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa. Pääosa momentin määrärahoista siirretään puolustusvoimien käyttöön.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rotaatiokoulutuksen materiaalit ja ampumatarvikkeet (siirto momentilta 27.30.20)	2 400
Yhteensä	2 400
2024 talousarvio	53 080 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 I lisätalousarvio	4 420 000
2023 talousarvio	50 680 000
2022 tilinpäätös	39 611 503

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 248 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien menojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen
- 2) vaalitarkkailijatoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen
- 4) siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen
- 5) siviilikriisinhallintaa tukevien hankkeiden valtionavustuksiin
- 6) enintään 150 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Siviilikriisinhallinta	18 948 000
02.	Vaalitarkkailijat	300 000
Yhteensä		19 248 000

Selvitysosa: Suomi on osallistunut siviilikriisinhallintaan viime vuosina 100—150 asiantuntijan vuotuisella vahvuudella. Määrärahatasolla Suomi pystyy lähettämään operaatioihin n. 140 asiantuntijaa.

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet budjetoidaan sisäministeriön pääluokkaan momentille 26.01.04.

Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 18 248 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

2024 talousarvio	19 248 000
2023 talousarvio	19 248 000
2022 tilinpäätös	16 594 838

66. Rauhankäyttö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sellaisen rauhankäyttötoiminnan menoihin ja siihen liittyvän kapasiteetin vahvistamiseen, johon Suomi osallistuu
- 2) rauhankäyttöä tukeviin kahdenvälisiin ja monenkeskisiin hankkeisiin
- 3) kansainvälisissä järjestöissä ja niitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) rauhankäyttöä tukevien hankkeiden valtionavustuksiin
- 5) rauhankäyttötoimintaan liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rauhankäyttö on osa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Suomen tavoitteena on edistää rauhankäyttöä aktiivisesti ja johdonmukaisesti. Suomi tukee rauhankäyttöön liittyviä vuoropuheluprosesseja, edistää käynnissä olevien konfliktien ratkaisua sekä vahvistaa rauhankäyttötoimintaa ja rauhankäyttökapasiteettia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Määrärahaa käytetään noin 75 % osalta julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 390 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 3 510 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hauraiden tilanteiden kehitysyhteistyö (siirto momentilta 24.30.66)	2 050
Rauhankäyttö; kertaluonteinen lisäys	-650
Yhteensä	1 400
2024 talousarvio	3 900 000
2023 talousarvio	2 500 000
2022 tilinpäätös	3 396 615

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen aseman, itsemääräämisoikeuden sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden vahvistaminen, joka on keskeistä myös väestönkasvun hillinnässä, sekä koulutus ja ilmastotoimet. Suomi ajaa tavoitteitaan myös EU:n kehityspolitiikassa, kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa ja YK-järjestöissä. Suomi edistää tehokkaasti suomalaisten yritysten osallistumista EU:n Global Gateway -aloitteen puitteissa rahoitettaviin investointihankkeisiin.

Suomalaisten yritysten toimintamahdollisuuksia kehitysmaissa sekä yritysten edellytyksiä hakea rahoitusta YK:lta, EU:lta ja kehitysrahoituslaitoksilta edistetään ja lisätään suomalaisten yritys-

ten hyödyntämistä kehitysyhteistyössä ja kehityssijoituksissa. Painotetaan kehityspoliittisia finanssisijoituksia, joilla edistetään pääomien kohdistumista yritystoimintaan. Kehitysrahoituksen eri muodot täydentävät toisiaan. Tuloksellisen kehityspoliittikan saavuttamiseksi tarvitaan sekä lahjamoitoista että laina- ja sijoitusmuotoista kehitysrahoitusta.

Kehittyvissä maissa edistetään suomalaista osaamista hyödyntävää kestävä metsätaloutta ja metsityshankkeita sekä muita hankkeita, jotka parantavat paikallisia elinoloja ja kasvattavat globaalia hiilinielua.

Suomi jatkaa humanitaarisen avun antamista painottaen kaikkein haavoittuvimpien auttamista. Tavoitteena on myös edistää ja kasvattaa suomalaista rauhanvälitysoosaamista myös yhteistyössä yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa.

Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Kaikessa tuessa otetaan huomioon oikeusvaltiorakenteiden vahvistaminen sekä korruptiontorjunta.

Suomen kehitysyhteistyö ehdollistetaan omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle. Suomi ei jaa kehitysapua hallinnoille tai toimijoille, jotka tukevat Venäjän hyökkäyssotaa. Kehitysyhteistyövarojen käyttöä valvotaan tehokkaasti. Mikäli väärinkäytöksiä havaitaan, tämä johtaa tuen leikkaamiseen tai lakkauttamiseen ja mahdollisuuksien mukaan takaisinperintään.

Arvion mukaan valtio kohdistaa kehitysyhteistyöhön, mukaan lukien eri ministeriöiden laskennalliset osuudet, yhteensä 1,2 mrd. euroa v. 2024, mikä vastaa noin 0,41 prosenttia bruttokansantulosta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Jatketaan kehitysyhteistyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamista tulosoikeuksien avulla. Edistetään tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa, riskienhallintaa, tulosten ja vaikutusten mittaamista, raportointia ja arviointia.

Kehitysyhteistyölle annettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2022	2023 ennakoitu	2024 tavoite
Edistetään ilmastotoimia, erityisesti kestävä metsätaloutta ja metsitystä (milj. euroa)	212	350	330
Tuetaan tasa-arvoista ja laadukasta koulutusta (milj. euroa)	62	67	67
Suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tuki (milj. euroa)	87	88	88
Humanitaarinen apu ml. Ukraina (osuus kehitysyhteistyöstä, %)	16	13	16
Kehittyvien maiden kanssa tehtävässä yhteistyössä tuetaan toimivaa demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia ja elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa (osuus kehitysyhteistyöstä, %)	49	47	50

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022 ¹⁾	2023
Määrärahat yhteensä	817,7	881,2	886,3	988,7	1 082,3	1 257,0	1 274,7	1 177,4
Maksatukset	955,7	961,4	832,8	1 010,1	1 121,4	1 214,1	1 535,6	
%-osuus BKTL:sta	0,44	0,43	0,36	0,42	0,47	0,47	0,57	

¹⁾ Maksatukset ja BKTL-osuus ovat ennakkotietoja.

Suomen julkinen kehitysyhteistyö sisältää varsinaisen kehitysyhteistyömomentin ja laina- ja sijoitusmuotoisen momentin lisäksi muita kehitysyhteistyöksi raportoitavia eriä eri ministeriöiden hallinnonaloilta. Merkittävimpinä erinä valtiovarainministeriön EU-jäsenmaksun velvoittavat rahoitusosuudet sekä useamman ministeriön alaiset pakolaiskoulujen kehitysyhteistyökelpoiset osuudet.

Valtion kehitysyhteistyöksi laskettavat menot vuonna 2024 hallinnonaloittain (1 000 euroa), arvio

Ulkoministeriön hallinnonalalla momentilla 24.30.66	621 699
Ulkoministeriön hallinnonalan muilla momenteilla	231 015
Sisäministeriön hallinnonalalla	75 509
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	232 536
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla	9 028
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	287
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	1 614
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	32 274
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	4 442
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	515
Yhteensä	1 208 920

50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin ja 3 a ja b §:n nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja valtio maksaa yhtiön ottamasta muusta kuin euromääräisestä lainasta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään aiemmat tehdyt sitoumukset mukaan lukien 168 188 000 euroa ja nostettujen muiden kuin euromääräisten lainojen yhteinen pääoma enintään 100 000 000 euroa.

2024 talousarvio	—
2023 talousarvio	—
2022 tilinpäätös	—

66. *Varsinainen kehitysyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 628 586 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kehitysyhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kehitysyhteistyöhallintoon liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, ja kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen
- 3) Finnfundin toteuttaman erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen enintään 10 % Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettujen sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteisen pääomamäärän vasta-arvosta enintään 150 000 000 euroa
- 4) ministeriön ja Euroopan komission yhteistoimintahankkeiden menojen maksamiseen
- 5) Business Finlandin hallinnoimaan Developing Markets Platform -alustan kehitysinnovaatioiden rahoittamiseen Suomessa toimiville yrityksille ja muille yhteisöille valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti. Määrärahaa saa osana Developing Markets Platform -alustaa käyttää myös Suomessa toimivien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä harjoittavien valtion tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja vastaavien tutkimus- ja tiedonlevittämisorganisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin
- 6) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten tai näitä vastaavien organisaatioiden rahoittamiseen niissä toimivien asiantuntijoiden menojen maksamiseksi
- 7) humanitaariseen apuun, johon tarkoitettuja määrärahoja voidaan käyttää muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen vain poikkeuksellisen laajan humanitaarisen kriisin niin edellyttäessä valtioneuvoston päätöksellä kyseisen maan avunpyyntöön pohjautuen.

Momentin määrärahoista veloitetaan myös valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Määrärahaa saa käyttää ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeen toteuttamisen kannalta välttämätöntä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromentilta 24.01.29.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	203 979 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö ¹⁾	138 639 000
3.	Euroopan kehitysrahasto	30 655 000
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	56 101 000
5.	Humanitaarinen apu	83 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu- ja tukitoiminnot	5 312 000

Käyttösuunnitelma (euroa)

7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	1 950 000
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle	87 950 000
9.	Korkotuki-instrumentti	21 000 000
Yhteensä		628 586 000

¹⁾ Sisältää ministeriön ja Euroopan komission välisten yhteistoimintahankkeiden menoja yhteensä 6 887 000 euroa.

Valtuus

Vuoden 2024 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 463 914 000 euroa.

Finnfundille voidaan antaa Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia erityisriskirahoitukseen liittyvien tappioiden korvaamisesta valtioneuvoston muutoin määräämin ehdoin siten, että sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 150 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	235 558 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	97 727 000
3.	Euroopan kehitysrahasto	-
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	52 339 000
5.	Humanitaarinen apu	24 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot	2 290 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	5 200 000
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle	31 200 000
9.	Korkotuki-instrumentti	15 600 000
Yhteensä		463 914 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	493 105	365 198	242 280	135 041	375 792	1 611 416
Vuoden 2024 sitoumukset		104 372	141 143	132 160	82 239	463 914
Menot yhteensä	493 105	469 570	383 423	267 201	462 032	2 075 330

Momentilta rahoitettavat erät tilastoidaan ja raportoidaan kokonaisuudessaan Suomen julkisena kehitysapuna (Official Development Assistance, ODA) taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestölle (OECD).

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 203 979 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä 235 558 000 euroa.

Merkittävä osa määrärahoista käytetään Suomen maksusuuksiin Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten lisärahoituksissa. Toinen kanava ovat yleisavustukset YK:lle. Käyttösuunnitelmakohdalta voidaan rahoittaa myös mainittujen toimijoiden kanssa tehtävää maailmanlaajuisia teemakohtaista kehitysyhteistyötä sekä niiden jäsenmaksuja ja kumppanuusohjelmia.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan mm. Maailmanpankkiryhmää, YK:n väestörahostoa (UNFPA), Afrikan kehityspankkiryhmää, YK:n lastenrahastoa (UNICEF) ja YK:n tasa-arvojärjestöä (UN Women).

Suomen kehitysyhteistyö tärkeimpien monenkeskisten toimijoiden kanssa perustuu vaikuttamistavoitteisiin, joita on laadittu kehitysyhteistyön tulosohjauksen puitteiksi. Tärkeimmillä Suomen tukemilla monenkeskisillä toimijoilla on käytössään tulosperustainen toimintamalli.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 138 639 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä 97 727 000 euroa.

Määrärahojen kohdentamisen perustana ovat vuonna 2024 päättyvät maaohjelmat, jotka määrittävät yhteistyötä kumppanien kanssa. Suomi tekee kahdenvälistä yhteistyötä seuraavien kumppanimaiden kanssa: Ukraina, Tansania, Mosambik, Etiopia, Kenia, Somalia, Afganistan, Nepal ja Myanmar. Suomi tukee ohjelmia tai hankkeita myös seuraavilla alueilla: Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka, Palestiinalaisalue, eräät alueelliset hankkeet Afrikassa ja Keski-Aasiassa. Maaohjelmien määrä ja taso määritellään uudelleen vuoden 2024 aikana. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kumppanimaiden sektoriohjelmien yhteisrahastoja, sektoribudjettitukea tai hankemuotoista tukea kumppanimaiden hallituksille, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia suomalaisille ja kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja säätiöille. Määrärahalla voidaan hankkia asiantuntijapalveluita ohjelmien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Määrärahaa voidaan ohjata myös Suomen linjauksen mukaiseen humanitaariseen apuun toiminnan kannalta merkittävien maiden tai alueiden pitkittyneiden kriisien tai äkillisten kriisien ja katastrofien hoitamiseen sekä näiden kriisien ja katastrofien ennaltaehkäisyyn tai niistä toipumiseen.

Määrärahoja käytetään myös edustustoissa paikallisen yhteistyön hankkeisiin sekä kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja maaohjelmamekanismin kautta.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 30 655 000 euroa.

Euroopan kehitysrahastosta (EKR) rahoitetaan Cotonoun sopimukseen perustuvaa EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT-maat) välistä kehitysyhteistyötä. Tuki kohdennetaan Eurooppalaisen kehityspoliittisen konsensuksen ja Cotonou-kumppanuussopimuksen linja-

usten mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen merentakaisien maiden ja alueiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Osaa varoista hallinnoi Euroopan investointipankki (EIB). Suomi toimii sisäisen rahoitus sopimuksen mukaisesti EIB:n kautta takaajana AKT-maille myönnettävissä lainoissa. EKR-osuuden maksukaton lisäksi varaudutaan mahdollisiin lainatakausmaksuihin.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 56 101 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluksia vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä 52 339 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysinnovaatio- ja liikekumppanuusohjelmia, humanitaarista miinanraivausta sekä YK:n alaisten järjestöjen, ohjelmien ja rahastojen ja kehitysrahoituslaitosten sekä muiden monenkeskisten järjestöjen muita kuin tiettyyn maahan tai alueeseen liittyviä temaattisia hankkeita sekä kansainvälisten järjestöjen asiantuntijaohjelmia ja näihin liittyviä rekrytointikuluja.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnetään tukea korkeakouluohjelmiin sekä valtionavustuksia kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOT).

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 83 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluksia vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä 24 000 000 euroa.

Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja puolikuun liikkeen sekä EU komission sertifioimien kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan yleisavustukset keskeisille kansainvälisille humanitaarisille järjestöille, joita ovat mm. YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), YK:n Palestiinan pakolaisten avustusjärjestö (UNRWA), YK:n humanitaarisen avun koordinaatioyksikkö (OCHA), YK:n keskittetty hätäapurahasto (CERF) ja YK:n kansainvälinen strategia tuhojen vähentämiseksi (UNISDR). Määrärahasta rahoitetaan myös Punaisen Ristin Kansainvälistä Komiteaa (ICRC). Yleisavustusten lisäksi käyttösuunnitelmakohdalta tuetaan maakohtaisia ja alueellisia avustuseraatioita.

Humanitaarisen avun tuloksellisuutta seurataan avustusjärjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen sekä vaikuttamissuunnitelmien avulla.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 5 312 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluksia vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä 2 290 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa käytetään mm. kehitysyhteistyön tietojärjestelmien ja muun kehitysyhteistyöhallinnon kehittämiseen sekä sitä tukevien asiantuntijapalvelujen hankkimiseen, kehitysyhteistyön henkilöstön koulutukseen, kehitysviestintään ja kehityskasvatukseen, kehityspoliittiseen suunnittelu- ja tutkimustoimintaan sekä asianajokuluihin ja asian selvittämisestä aiheutuviin muihin kuluihin väärinkäyttöepäilytapauksissa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahoja käytetään myös vapaaehtoisrahoituksena OECD:n kehitysapukomitean ja tilastokomitean alaiseen työhön, kansainvälisen kehitysyhteistyön avoimuutta ja korruption vastaista työtä sekä Suomen Akatemian hallinnoimaan kehitystutkimukseen sekä toimialakohtaista kehittämistä tukeviin hankkeisiin.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 1 950 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä 5 200 000 euroa.

Evaluointitoiminnan tavoitteena on tietoperustainen päätöksenteko. Kehitysyhteistyön evaluointitoimi on järjestelmällistä ja kattaa kaikki kehitysyhteistyömuodot ja rahoituskanavat. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysyhteistyötä koskevat keskitetyt evaluoinnit ja tuetaan evaluointitoiminnan kehittämistä ja evaluointiedon hyödyntämistä ulkoministeriössä ja sen yhteistyökumppanien parissa.

Sisäinen tarkastus arvioi ja antaa suosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan edelleen kehittämiseksi kehitysyhteistyössä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 87 950 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä 31 200 000 euroa.

Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavalla avulla vahvistetaan kehittyvien maiden elinvoimaista, moniarvoisuuteen ja oikeusperustaisuuteen pohjautuvaa ja aktiivista kansalaisuutta edistävää yhteiskuntaa. Tukea myönnetään hankkeisiin, jotka täyttävät asetetut laatuksiteerit ja edistävät Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista.

Merkittävin osa määrärahoista kohdennetaan suomalaisten järjestöjen kautta ohjelmatukena. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan myös muiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen hankkeita. Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen. Lisäksi tukea myönnetään kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOt) ja EU-rahoitteisten hankkeiden kansallisiin osuuksiin.

Ohjelmatukijärjestöille myönnettyä määrärahaa voidaan ohjata myös Suomen linjauksen mukaiseen humanitaariseen apuun kumppanimaiden tai -alueiden kohdatessa äkillisen kriisin tai katastrofin.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnettävien valtionavustusten hakijoille asetetaan valtionavustuslain mukainen vaatimus omarahoitusosuudesta.

9. Korkotuki-instrumentti

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 21 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä 15 600 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan tukemaan kehittyvien maiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan niin sanotun konsensussopimuksen mukaisesti. Kehittyviin maihin myönnettävistä korkotukiluotoista on säädetty laissa kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista (1114/2000). Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voi käyttää

myös myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, hanke-esitysten valmisteluun ja arviointiin sekä hankkeisiin liittyvän teknisen avun tukemiseen. Määrärahaa ohjataan myös uuteen investointitukeen kehittyville maille (Public Sector Investment Facility).

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 25 143 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 603 443 000 euroa.

Momentin määrärahasta on valtuuksilla sidottu arviolta 11 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinen NDICI (siirto momentille 28.92.69)	-6 036
Hauraiden tilanteiden kehitysyhteistyö (siirto momentille 24.10.66)	-2 050
Kehitysyhteistyön rahoituksen vähentäminen (HO 2023)	-80 000
Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen Kiovan-suurlähetystössä (siirto momentilta 24.30.69)	111
Tuki Ukrainalle; kertaluonteinen lisäys	-20 000
Tuki Ukrainalle (HO 2023) (siirto momentille 24.30.66)	-38 000
Yhteistoimintahankkeiden menot	4 016
Tasomuutos	57 533
Yhteensä	-84 426

2024 talousarvio	628 586 000
2023 II lisätalousarvio	1 476 000
2023 talousarvio	713 012 000
2022 tilinpäätös	774 505 000

67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 904 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä edistäville toimijoille.

Määrärahasta myönnettävä valtionavustus voi kattaa avustuksen kohteena olevasta toiminnasta aiheutuvien kokonaiskustannusten täyden määrän.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä demokratian ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseen. Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Demo Finlandille ja Oikeusvaltiokeskukselle. Demo Finland on suomalaisten eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestö ja edistää moniarvoista demokratiakehitystä. Oikeusvaltiokeskus on Helsingin yliopiston verkostomainen toimija, joka tukee oikeusvaltioperiaatteiden vahvistamista kehitysmaissa Suomen kehityspolitiikan mukaisesti. Keskus myös kokoaa yhteen suomalaista oikeusalan asiantuntemusta tavoitteena edesauttaa Suomen kansainvälistä verkostoitumista oikeusvaltiokysymyksissä.

Momentilta myönnettävään rahoitukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä edistävät toimijat	-100
Oikeusvaltio- ja demokratiatehtävien hoito (siirto momentille 24.01.01)	-56
Yhteensä	-156

2024 talousarvio	2 904 000
2023 talousarvio	3 060 000
2022 tilinpäätös	3 000 000

69. *Tuki Ukrainalle* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 57 821 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Ukrainaa tukeviin kahden- ja monenvälisiin hankkeisiin, ml. alueelliset hankkeet
- 2) humanitaariseen apuun Ukrainalle
- 3) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten ja näitä vastaavien organisaatioiden Ukraina-hankkeisiin ja näissä toimivien rahastojen tukemiseen
- 4) kansainvälisissä järjestöissä ja niitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) Ukrainan tukemiseen liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, ja Suomen Kiovan-suurlähetystön turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Määrärahaa saa käyttää ennakoiden maksamiseen, jos se on toteuttavien hankkeiden kannalta välttämätöntä.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromomentilta 24.01.29.

Valtuus

Vuoden 2024 aikana saa tehdä uusia sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 40 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti.

Määrärahaa käytetään Ukrainan tukemiseen ml. humanitaarisen tilanteen, yhteiskunnan kriittisten toimintojen, materiaalistien tarpeiden sekä pitkän aikavälin kehitysyhteistyön tukemiseen sekä Suomen Kiovan-suurlähetystön paikallisen yhteistyön hankkeisiin. Määrärahaa käytetään myös Ukrainan jälleenrakennuksen valmistelun ja toteuttamisen tukemiseen. Määrärahaa voidaan kohdentaa käytettäväksi alueellisesti Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksiin vastaamiseksi ja ukrainalaisten tukemiseksi.

Määrärahaa rahoitetaan sektoriohjelmien yhteisrahastoja, sektoribudjettitukea, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia suomalaisille tai kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, virastoille, korkeakouluille, toisen asteen oppilaitoksille, kaupungeille ja kunnille sekä säätiöille.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja maaohjelmamekanismin kautta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 54 821 000 euroa. Kulutusmenot pitävät sisällään edustuston turvallisuus- ja kiinteistömenot.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuu valtiolle menoja vuonna 2025.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen Kiovan-suurlähetystössä (siirto momentille 24.01.01)	-68
Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen Kiovan-suurlähetystössä (siirto momentille 24.30.66)	-111
Tuki Ukrainalle (HO 2023)	20 000
Tuki Ukrainalle (HO 2023) (siirto momentilta 24.30.66)	38 000
Yhteensä	57 821

2024 talousarvio 57 821 000

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) uusien osakkeiden merkittämisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	10 000 000
2023 talousarvio	10 000 000
2022 tilinpäätös	9 999 910

89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 69 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sijoituksiin rahastoihin ja muihin rahoitusvälineisiin osana Suomen kehitysyhteistyötä
- 2) lainoihin osana Suomen kehitysyhteistyötä

3) enintään 150 000 euroa laina - ja sijoitustoiminnasta aiheutuvien neuvonantajapalveluiden sekä oikeudellisten palveluiden kustannusten maksamiseen.

Lainat voidaan myöntää vakuutta vaatimatta (laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakauusta 449/1988 4 §).

Valtion erityistehtävayhtiölle Finnfundille voidaan myöntää lainoja, jotka valtiolla on oikeus muuntaa yhtiön osakkeiksi ja jotka ovat etuoikeusasemaltaan alisteisia yhtiöiden muille vieraan pääoman ehtoisille lainoille. (Laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakauusta 449/1988 4 a §.)

Lainoja Kansainväliselle kehitysrahastolle (IDA) ja Kansainväliselle maatalouden kehittämisrahastolle (IFAD), myönnettäessä voidaan luopua lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakauusta annetun lain (449/1988) 5 §:n edellyttämästä lainanantajan erillisestä tilintarkastusoikeudesta sekä lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakauusta annetun lain (449/1988) 8 §:n, valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakauusta annetun valtioneuvoston asetuksen (450/1988) 5 ja 7 §:n sekä korkolain (633/1982) 4 ja 12 §:n säännöksiä matalammasta viivästy- ja lisäkorosta tai niiden perimättä jättämisestä.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määräraha on tarkoitus käyttää kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote.

Kehityspoliittiset lainat raportoidaan noin 60—70-prosenttisesti ja kehityspoliittiset sijoitukset sekä laina- ja sijoitustoiminnasta aiheutuvat menot 100-prosenttisesti Suomen julkisena kehitysapuna (ODA) OECD:lle. Finnfundille myönnettävää rahoitusta ei raportoida suoraan Suomen julkisena kehitysapuna, vaan raportointi tehdään yhtiön tekemistä sijoituksista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 150 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi 69 580 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Momentin määrärahatason pysyvä alentaminen (HO 2023)	-60 000
Yhteensä	-60 000

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	69 730 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	129 730 000
2022 tilinpäätös	129 730 000

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

20. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen monenvälisiin hankkeisiin
- 2) pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa tukeviin hankkeisiin
- 3) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten ja näitä vastaavien organisaatioiden yhteydessä toimivien rahastojen tukemiseen
- 4) kansainvälisissä järjestöissä, rahoituslaitoksissa tai näitä vastaavissa organisaatioissa toimivien asiantuntijoiden rahoittamiseen
- 5) hallituksen ulkopoliittisten linjausten mukaisiin Venäjään liittyviin hankkeisiin
- 6) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön sekä Venäjää koskeviin hankkeisiin liittyvien valtion siirtomenojen maksamiseen
- 7) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitetyn henkilöstön, palkkausmenojen rahoittamiseen valtion virastojen ja laitosten Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen hankkeissa.

Selvitysosa: Alueelliseen yhteistyöhön osallistuminen on Suomelle tärkeä keino edistää vakautta, turvallisuutta, kestäväää kehitystä ja taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella. Suomen asemaa aktiivisena ilmastotoimijana ja puhtaan siirtymän edistäjänä tuetaan ja vastataan nouseviin haasteisiin. Keskeisiä yhteistyömekanismeja ovat alue-neuvostot (Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto ja Itämeren valtioiden neuvosto) ja pohjoisen ulottuvuuden kumppanuudet. Lisäksi rahoituksella tuetaan mahdollisuuksien mukaan Venäjän kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä.

Suomen osallistumista monenkeskiseen alueelliseen yhteistyöhön ohjaavat Suomen arktisen strategian, Euroopan unionin arktisen politiikan, Suomen Itämeren alueen strategian, Euroopan unionin Itämeren alueen strategian ja pohjoisen ulottuvuuden politiikan tavoitteet. Tavoitteena on edistää kansainvälisen rahoituksen ohjautumista Suomelle tärkeisiin hankkeisiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 100 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 400 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arktisen ja Barentsin alueen yhteistyö	800 000
Itämeren alueen ja pohjoisen ulottuvuuden yhteistyö	680 000
Venäjään liittyvät hankkeet	120 000
Yhteensä	1 600 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Momentin määrärahatason pysyvä alentaminen (HO 2023)	-1 400
Yhteensä	-1 400

2024 talousarvio	1 600 000
2023 talousarvio	3 000 000
2022 tilinpäätös	4 800 000

23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 840 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen Etyj-puheenjohtajuuden johdosta välttämättömän enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen lisähenkilöstön palkkauksiin ja korvauksiin sekä Etyj-puheenjohtajakauden valmistelun kannalta muihin välttämättömiin kulutusmenoihin
- 2) Suomen Etyj-puheenjohtajuuden johdosta järjestettävien kokouksien ja muiden niitä vastaavien Etyj-puheenjohtajuuteen välittömästi liittyvien tilaisuuksien suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Suomi on valittu marraskuussa 2021 Etyjin puheenjohtajaksi vuonna 2025. Puheenjohtajuuteen liittyvä troikkakausi kestää Etyjissä yhteensä kolme vuotta, myös puheenjohtajuutta edeltävän ja seuraavan vuoden. Valmistautuminen puheenjohtajuuteen on aloitettu vuonna 2023.

Määrärahasta maksetaan keskitetysti Etyj-puheenjohtajuudesta ja siihen valmistautumisesta aiheutuvat menot, kuten henkilöstömenot ja matkat sekä lisätilojen vuokramenot. Lisäksi määrärahaa maksetaan Etyj-puheenjohtajuuskauteen liittyvien kokousten ja muiden tilaisuuksien järjestelyjen suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuvat menot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Etyj-puheenjohtajuuden valmistelu	1 271
Yhteensä	1 271

2024 talousarvio	2 840 000
2023 talousarvio	1 569 000

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 641 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville järjestöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön toimialaan. Painopisteinä ovat sääntöpohjainen kansainvälinen yhteistyö, konfliktinehkäisy, kriisinhallinta ja rauhanvälitys, ihmisoikeudet ja inhimillinen turvallisuus, Euroopan unioni globaalina toimijana, laaja-alainen transatlanttinen yhteistyö sekä ilmastonmuutokseen liittyvät turvallisuusuhat. Määrärahasta 445 000 euroa on tarkoitus varata kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotukseen. Valtionavustuksista järjestetään erilliset hakukierrokset.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansalaisjärjestöjen tukeminen; kertaluonteinen lisäys	-600
Yhteensä	-600

2024 talousarvio	1 641 000
2023 talousarvio	2 241 000
2022 tilinpäätös	2 421 373

51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 45 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) konsulipalvelulain (498/1999) mukaan häädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) edellisistä aiheutuviin tileistä poistoihin
- 3) avustuksien maksamiseen ulkomailla
- 4) konsulipalvelulain 41 c §:n mukaisen Suomen ulkopuolella annettavan konsulipalvelun menoihin.

2024 talousarvio	45 000
2023 talousarvio	45 000
2022 tilinpäätös	11 917

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 149 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkoministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen
- 2) Euroopan rauhanrahaston vähimmäistalletusjärjestelmän ennakkomaksuihin.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	28 133 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	11 169 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	24 627 000
Maksosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	5 495 000
Kemiallisen aseiden kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	300 000
Maksosuudet Euroopan Neuvostolle	4 650 000
Maksosuudet Natolle	8 931 000
OECD:n jäsenmaksu	3 455 000
WTO:n jäsenmaksu	959 000
Maksosuudet Etyjin talousarvioihin	5 435 000
Maksuosuus Euroopan rauhanrahastoon	50 840 000
Muut maksosuudet EU:lle	245 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	512 000
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	1 420 000
Muut jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	3 629 000
Yhteensä	149 800 000

Määrärahasta käytetään arviolta 150 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksosuudet Etyjin talousarvioihin	100
Maksosuudet Euroopan Neuvostolle	100
Maksosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	-30
Maksuosuus Euroopan rauhanrahastoon	38 168
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	120
Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	138
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	1 415
Maksuosuus YK:n talousarvioon	202
Muut jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	-2 117
Muut maksosuudet EU:lle	29
Naton kokonaisvaltainen Ukraina-rahasto (CAP)	4 800
OECD:n jäsenmaksu	189
Valuuttakurssimuutokset (voitto)	-3 485
WTO:n jäsenmaksu	61
Yhteensä	39 690

2024 talousarvio	149 800 000
2023 talousarvio	110 110 000
2022 tilinpäätös	98 463 000

(87.) *Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	300 000
2022 tilinpäätös	300 000

95. *Kurssivaihtelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtiolla käytössä olevien taloushallinnon tietojärjestelmien valuuttatietojen ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen
- 2) muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2024 talousarvio	500 000
2023 talousarvio	500 000
2022 tilinpäätös	-517 166

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Oikeusministeriön hallinnonalan määrärahoilla rahoitetaan demokraattisen oikeusvaltiomme ydintoimintoja kuten kattava julkinen oikeusapu, laadukas syyttäjätoiminta, koko tuomioistuinlaitoksen toiminta, tehokas ulosottoiminta, vaikuttava vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano sekä valtiolliset vaalit.

Oikeusministeriö ylläpitää ja tukee yhteiskunnallista vakautta vahvistamalla oikeusvaltiota, demokratiaa sekä perus- ja ihmisoikeuksia. Robusti ja vakaa yhteiskuntarakenne sietää kriisejä paremmin ja kehittää kykyä selviytyä niistä. Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja kestävä yhteiskunta perustuu luottamukseen ja yhteistoimintaan. Vakaa ja luotettava oikeusjärjestelmä on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys.

Toimintaympäristöä on jo useiden vuosien ajan hallinnut globaalit kriisit ja pyrkimys niiden seurauksien hallintaan, jotka koettelevat yhteiskuntien kriisinsietokykyä ja resilienssiä. Sekä jo pääasiassa ohitettu pandemia, että käynnissä oleva Venäjän hyökkäyssota Euroopassa ovat osoittaneet merkittävällä tavalla globaalin keskinäisriippuvuuden sekä haasteet näiden keskinäisriippuvuuksien ja yhteen kietoutuneisuuksien hallitsemisessa. Suomen Natojäsenyydellä, joka toi Suomelle merkittävän turvatakuun, on vaikutuksia turvallisuusympäristöön niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä, jonka vaikutuksia ei voida vielä ennakoida. Keskinäisriippuvuuksista johtuen globaalit haasteet eivät rajaudu ulkoisen tai sisäisen toimintaympäristön näkökulmiin, vaan ratkaistavana on yhä useammin jonkin yksittäisen tekijän sijasta laajemman ilmiön kautta rajautuva kysymys tai ongelma, joka edellyttää laaja-alaista ja hallinnonalat ylittävää yhteistyötä. Varautuminen kriiseihin ja riskeihin edellyttää aina myös taloudellisia ja toiminnallisia panostuksia.

Kansainvälisen turvallisuustilanteen muutos, rikollisuuden kansainvälistyminen, nuoriso-, jengija järjestäytyneen rikollisuuden lisääntyminen, yhteiskunnan monimuotoistuminen ja moniarvoistuminen sekä toiminnan siirtyminen tietoverkkoihin luovat haasteita myös tarkoituksenmukaisiksi koetuille lainsäädäntöratkaisuille sekä kansallisesti että EU:ssa. Murrosteknologiat, tekoäly ja digitalisaatio tuottavat tehokkuutta ja taloudellisuutta, mutta edellyttävät myös varautumista ja hyvää systeemisten riskien hallintaa. Hybridivaikuttaminen ja siihen varautuminen on tunnistettu. Huolehtiminen oikeusjärjestelmän selkeydestä, oikeusturvasta ja tarvittavien lainsäädäntöratkaisujen johdonmukaisuudesta sekä kansalaisten osallistumismuotojen monipuolisuus-

desta, samoin kuin kaiken kokoisia yrityksiä koskevan sääntelyn kilpailukyvyistä ja heikommassa asemassa olevien suojasta on entistäkin tärkeämpää.

Oikeusministeriön toimintaan vaikuttavat keskeiset muutostekijät ovat:

- kansainvälinen oikeusvaltiokehitys ja autoritarismin nousu
- demokratian ja vaikuttamistapojen muutos
- eriarvoistumisen ja yhdenvertaisuuden ristiriitainen kehitys
- informaatioympäristön murros
- turvallisuus sirpaloituu ja yhteen kietoutuu.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Jokaisella on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa	hyvä	hyvä	hyvä
Oikeusjärjestys turvaa toimintamahdollisuudet ja edistää vakautta	hyvä	hyvä	hyvä
Laadukas lainvalmistelu on edellytys toimivalle yhteiskunnalle	hyvä	hyvä	hyvä
Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla	tydyttyvä	tydyttävä	hyvä
Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät	hyvä	hyvä	hyvä
Suunnitelmallinen uudistuminen pohjaa ennakkointiin		hyvä	hyvä

Oikeusministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Oikeusministeriö	249	240	260
Oikeusministeriön yhteydessä toimivat viranomaiset	163	165	170
Oikeusrekisterikeskus	172	170	170
Tuomioistuinlaitos	3 416	3 490	3 750
Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit	1 189	1 240	1 270
Ulosottolaitos ja konkurssivalvonta	1 153	1 150	1 150
Syyttäjälaitos	586	620	660
Rikosseuraamuslaitos	2 569	2 630	2 890
Yhteensä	9 497	9 705	10 320

Sukupuolten tasa-arvo

Oikeusministeriö työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa. Kaikilla on oikeus tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksi Suomessa. Valtioneuvoston tulosohejauksessa nostetaan esille yhdenvertaisuussuunnittelu. Kansalaisten ylivelkaantuminen näkyy ulosottovelallisten määrän ja perinnässä olevien asioiden määrän kasvuna. Naisten osuus ulosottovelallisista on n. 39 %. Vuonna 2022 naisten velkasaldo oli keskimäärin n. 19 000 euroa ja miesten n. 32 000 euroa. Talusosaamisen strategiaa toteutetaan

julkisista, yksityisistä ja kolmannen sektorin toimijoista sekä tutkijoista koostuvan toimijaverkoston kanssa.

Vangeista n. 8 % ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavista n. 12 % on naisia. Huomioidaan van-
kilan toiminnassa eri asiakasryhmien, kuten naisten ja nuorten, erilaiset tarpeet.

Kestävä kehitys

Oikeusministeriö toteuttaa hallituksen visiota vahvasta ja välittävästä Suomesta, jossa on vahva demokratia ja itsenäinen oikeusvaltio ja jossa jokaista arvostetaan tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriö vahvistaa kestävää hyvinvointiyhteiskuntaa ja pitää huolta heikoimmasta sekä vahvistaa ihmisten osallisuutta ja keskinäistä luottamusta. Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriö vahvistaa kansalaisten luottamusta oikeudenmukaisesti toimivaan yhteiskuntaan. Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti edistetään korruptiontorjuntaa EU:ssa mm. osallistamalla EU:n korruptiolainsäädännön uudistamiseen.

Oikeusministeriön kestävyystyön lähtökohtana on kestävä oikeusvaltio ja toimiva demokratia. Hallitusohjelman mukaisesti edistetään oikeusvaltioperiaatteen toteutumista. Oikeusministeriön kestävä kehityksen visio vuodelle 2030 on demokraattinen, perus- ja ihmisoikeudet turvaava oikeusvaltio sekä kestävä oikeushallinto. Oikeusministeriö tekee työtä erityisesti seuraavilla painopistealueilla:

Perus- ja ihmisoikeudet turvaava demokraattinen ja yhdenvertainen yhteiskunta

- Huolehdimme, että kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia.
- Vahvistamme avointa keskustelukulttuuria sanan- ja mielipiteenvapaus turvaten.
- Tuemme avointa ja yhdenvertaista osallistumista ja hyviä väestösuhteita.
- Pyrimme parantamaan äänestysaktiivisuutta ja vahvistamaan lasten ja nuorten osallisuutta.

Toimiva oikeusvaltio

- Turvaamme oikeuslaitoksen toimintakyvyn ja tuomioiden täytäntöönpanon.
- Luomme oikeuspolitiikan linjoja ja kehitämme säädöspolitiikkaa.
- Vähennämme rikollisuutta panostamalla korruption, ihmiskaupan ja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseen.
- Vahvistamme oikeuksiin pääsyä ja parannamme rikoksen uhrin asemaa.

Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä oikeushallinto

- Hallitusohjelman mukaisesti suomalaisten ylivelkaantumista torjutaan.

Budjettilakiesitykset**Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset**

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta	25.20.01
Hallituksen esitys laiksi Oikeushallinnon erityisviranomaisista	25.01.03
Hallituksen esitys tietosuojalain ja rikosasioiden tietosuojalain muuttamisesta	25.01.03
Hallituksen esitys laiksi Oikeuspalveluvirastosta	25.15.01
Hallituksen esitys vanhemmuuslain, oikeusgeneettisistä isyystutkimuksista annetun lain, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain ja sukupuolen vahvistamisesta annetun lain muuttamisesta	28.89.31

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Ministeriö ja hallinto	146 387	167 763	175 460	7 697	5
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 647	23 449	25 441	1 992	8
03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 246	13 218	18 239	5 021	38
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 193	10 179	10 110	-69	-1
20. Erityismenot (arviomääräraha)	12 198	12 013	13 943	1 930	16
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	9 777	24 951	1 735	-23 216	-93
22. Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	—	—	20 120	20 120	0
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnisäveromenot (arviomääräraha)	48 619	50 660	51 510	850	2
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	13 796	13 843	14 905	1 062	8
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	13 911	19 000	19 000	—	0
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	—	450	457	7	2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
10. Tuomioistuimet	313 999	317 618	353 523	35 905	11
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 071	9 178	9 789	611	7
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 206	11 828	15 320	3 492	30
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	290 722	296 612	328 414	31 802	11
(04.) Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
(50.) Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	—	—	—	—	0
15. Oikeuspalvelut	166 806	166 092	173 374	7 282	4
01. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	84 426	89 322	92 964	3 642	4
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	82 380	76 770	80 410	3 640	5
20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	109 123	109 453	110 012	559	1
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	108 951	109 193	110 012	819	1
(95.) Ulosoton säilytettävänä olevien varojen korkomenot (arviomääräraha)	172	260	—	-260	-100
30. Syyttäjät	56 577	57 057	63 201	6 144	11
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	56 577	57 057	63 201	6 144	11
40. Rangaistusten täytäntöönpano	245 025	250 100	288 742	38 642	15
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	240 325	245 400	284 042	38 642	16
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700	4 700	4 700	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
50. Vaalimenot	14 880	25 336	48 336	23 000	91
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	14 880	25 336	48 336	23 000	91
Yhteensä	1 052 797	1 093 419	1 212 648	119 229	11

Henkilötyövuosien
kokonaismäärä

9 497

9 705

10 320

01. Ministeriö ja hallinto

Selvitysosa: Oikeusministeriön perustehtävänä on huolehtia oikeusvaltion ja demokratian toimivuudesta. Tässä tarkoituksessa ministeriö:

- Edistää demokratian ja perusoikeuksien toteutumista.
- Edistää oikeusturvan ja rikosvastuun toteutumista.
- Turvaa hallinnonalansa toimintaedellytykset.
- Valmisteleo toimialansa lainsäädäntöä.
- Kehittää valtioneuvoston lainvalmistelua.

Oikeusministeriö toimii yhtenäisen valtioneuvoston osana. Oikeusministeriön visiona on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, johon jokainen voi tuntea kuuluvansa ja jossa voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen. Oikeusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tavoitteet vuodelle 2024.

1. Jokaisella on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa

- Pidämme yllä luottamusta yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja viranomaisten toimintaan.
- Huolehdimme demokratian kehittämisestä ja turvaamme vaalijärjestelmän toimivuuden.
- Tuemme avoimia ja monipuolisia osallistumismahdollisuuksia, hyviä väestösuhteita ja kansalaisyhteiskuntaa.
- Turvaamme yhdenvertaisuuden, perus- ja ihmisoikeuksien, kielellisten oikeuksien sekä vähemmistöjen oikeuksien toteutumisen.
- Toimimme avoimesti ja torjumme korruptiota.
- Tuemme oikeusvaltion kehittämistä, demokratiaa ja ihmisoikeuksia myös EU:ssa ja kansainvälisesti.
- Kehitämme digitaalisten palvelujen saatavuutta huolehtien tietoturvasta ja tietosuojasta.

2. Oikeusjärjestys turvaa toimintamahdollisuudet ja edistää vakautta

— Vahvistamme ennakoivalla ja ajantasaisella sääntelyllä luottamusta ihmisten, yritysten ja yhteisöjen välillä.

— Tunnistamme lainsäädännön lisäksi muiden ohjauskeinojen mahdollisuudet.

— Etsimme uusia ratkaisuja, joilla voi parantaa ihmisten, yritysten ja yhteisöjen mahdollisuuksia toimia.

— Varmistamme oikeusvaltion toimivuuden.

— Vaikutamme siihen, että myös EU-oikeus ja kansainväliset normit vahvistavat ennakoitavaa ja oikeusvarmaa toimintaympäristöä.

3. Laadukas lainvalmistelu on edellytys toimivalle yhteiskunnalle

— Kehitämme avoimuutta ja selkeää viestintää lainvalmistelussa.

— Osallistumme lainvalmistelukoulutuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen valtioneuvostossa.

— Vahvistamme tietoperustaisuutta ja vaikutustenarviointia.

— Hyödynnämme teknologiaa ja vahvistamme ennakointiosaamista.

— Tuemme valtioneuvostoa erityisosaamisellamme julkisoikeudessa, EU-oikeudessa ja tietosuojalainsäädännössä.

4. Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla

— Tuemme oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon edellytyksiä.

— Kehitämme asiakasprosessien sujuvuutta ja asiointipalveluiden käytettävyyttä.

— Tehostamme viranomaisten välistä tiedonvaihtoa.

— Edistämme oikeusturvan saatavuutta digitalisaation avulla.

— Kehitämme vaihtoehtoisia keinoja ratkaista riita- ja rikosasioita.

— Vaikutamme oikeusturvan toteutumiseen myös rajat ylittävissä asioissa.

5. Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät

— Vahvistamme rikollisuuden ehkäisyä yhteistyötohojen kanssa.

— Edistämme rikosvastuun oikeudenmukaista ja ennustettavaa toteutumista.

— Vahvistamme rikosasioiden käsittelyketjun toimivuutta.

— Ehkäisemme yhteiskunnan polarisoitumista ja edistämme hyviä väestösuhteita.

— Teemme kansainvälistä yhteistyötä rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi.

— Selkeytämme seuraamusjärjestelmää, kiristämme rangaistuksia sekä kehitämme seuraamusten sisältöä uusintarikollisuuden ehkäisemiseksi ja yhteiskuntaan integroitumisen edistämiseksi.

6. Suunnitelmallinen uudistuminen pohjaa ennakkointiin

- Teemme työtä hyvinvoivan ja ammattitaitoisen työyhteisön eteen.
- Mahdollistamme laadukkaan ja tehokkaan toiminnan valmentavalla johtamisella, toimivalla organisaatorakenteella ja kehittämällä toimitilaverkostoa.
- Parannamme palveluja ja tuottavuutta hyödyntämällä digitalisaatiota.
- Turvaamme taloudellisen liikkumavaran sekä huolehdimme hallinnonalan toimintaedellytyksistä ja resurssien oikeasuhtaisuudesta.
- Valmistelumme ja päätöksentekomme lähtökohtana on tietoperustaisuus.
- Vahvistamme ennakkointiosaamista.
- Tunnistamme ja edistämme työssämme kestäväää kehitystä.

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 25 441 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) oikeusministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 2) ministeriön yhteydessä toimivista lautakunnista ja muista vastaavista toimielimistä aiheutuvi- en menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	24 251	24 549	26 541
Bruttotulot	1 127	1 100	1 100
Nettomenot	23 124	23 449	25 441
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 743		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 266		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 25 341 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 270 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-36
Henkilöstövoimavara siirto (siirto momentilta 25.10.03)	29
Kriminaalipolitiikka - rangaistusten kiristäminen (HO 2023)	1 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka-	-199
menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeuden-	100
hoidosta 2022)	
Poliittisen esikunnan kasvusta aiheutuvat lisämenot	-413
Talousosaaminen (siirto momentilta 25.15.01)	108
Ulkopuolisten hankerahoitusten omarahoitusosuus (siirto momentilta 25.01.21)	100
Ulosottokaaren vapaakuukausisäännösten muuttaminen (siirto momentilta 25.20.01)	244
Vaalitutkimus eduskuntavaalien yhteydessä	-200
Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus	37
YJA-ylläpitokustannukset (siirto momentilta 23.01.01)	20
Palkkausten tarkistukset	1 202
Yhteensä	1 992

2024 talousarvio	25 441 000
2023 II lisätalousarvio	763 000
2023 I lisätalousarvio	108 000
2023 talousarvio	23 449 000
2022 tilinpäätös	25 647 000

03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 239 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuluttajariitalautakunnan, lapsiasiavaltuutetun toimiston, Onnettomuustutkintakeskuksen, tasa-arvovaltuutetun toimiston, tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnon, tietosuojavaltuutetun toimiston, vanhusasiavaltuutetun toiminnon, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston sekä Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimivan Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin toimintamenojen maksamiseen
- 2) Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin jakamien apurahojen maksamiseen
- 3) Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston perustamisen valmistelumenoihin.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 305 §:ssä säädetyistä valvontatehtävistä perittävistä maksuista kertyviä tuloja.

Selvitysosa: Kuluttajariitalautakunta on kuluttajien ja yritysten välisissä oikeudellisissa riidoissa ratkaisusuosituksia antava asiantuntijaelin (L kuluttajariitalautakunnasta 8/2007). Kuluttajariitalautakunta ennaltaehkäisee, sovittelee ja ratkaisee sen toimivaltaan kuuluvia riita-asioita. Lautakunta ohjaa osapuolia sovintoon sekä antaa kirjallisia ratkaisusuosituksia kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiin sekä asuntoa koskeviin yksityisten välisiin oikeudellisiin erimielisyyksiin. Selvitys kuluttajariitalautakunnan toiminnan kehittämistarpeista käsittelyaikaisten lyhentämiseksi ja kuluttajan oikeustuvan parantamiseksi valmistuu keväällä 2024.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä edistää Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59—60/

1991) toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu raportoi YK:n lapsen oikeuksien komitealle, valtioneuvostolle ja eduskunnalle. Lapsiasiavaltuutettu tekee aloitteita ja selvityspyynnöjä havaitsemistaan puutteista. Lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämistä varten lapsiasiavaltuutetun apuna toimii *lapsiasianeuvottelukunta*.

Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan kehittää ja ylläpitää onnettomuuksien tutkintavalmiutta, selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa niiden perusteella turvallisuussuosituksia sekä seurata turvallisuussuositusten toteutumista.

Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista ja edistää aloitteiden, neuvojen ja ohjeiden avulla lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvovaltuutettu antaa tietoja tasa-arvolaista ja sen soveltamisesta sekä seuraa naisten ja miesten tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla. Tasa-arvovaltuutettu antaa ohjeita ja neuvontaa sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella syrjintää epäilevälle, selvittää syrjintäkieltojen rikkomistapauksia ja pyrkii lisäämään tietoisuutta tasa-arvolakiin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Tasa-arvovaltuutettu toimii niin, että yhteiskunnassa, työpaikoilla ja oppilaitoksissa edistetään sukupuolten tasa-arvoa tasa-arvolaisilla tavalla.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävänä on valvoa tiedustelumenetelmien käytön lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa siten kuin laissa tiedustelutoiminnan valvonnasta (121/2019) säädetään.

Tietosuoja-valtuutetulla on yleistöimivalta henkilötietojen suojaa koskeissa asioissa. Tietosuoja-valtuutetun valvontatehtävistä säädetään erityisesti EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta EU 2016/679) sekä sitä täydentävässä tietosuojalaissa (1050/2018). Tietosuoja-valtuutetun toimisto ylläpitää ja edistää perusoikeutta yksityisyyteen ja luottamusta yhteiskunnan palveluihin sekä osallistuu tietoyhteiskunnan kehittämiseen Suomessa ja EU:ssa.

Vanhusasiavaltuutettu edistää ikääntyneiden oikeuksien toteutumista. Vanhusasiavaltuutettu seuraa ja arvioi ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista sekä seuraa lainsäädäntöä ja päätöksentekoa ja arvioi niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Vanhusasiavaltuutettu tekee aloitteita ja lausuntoja sekä osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lisäksi vanhusasiavaltuutettu laatii ja teettää selvityksiä ja julkaisee raportteja, edistää tiedotusta ja välittää ikääntyneitä koskevaa tietoa sekä edistää yhteistyötä ikääntyneiden asioita käsittelevien sekä ikääntyneitä edustavien toimijoiden välillä. Vanhusasiavaltuutettu raportoi toiminnastaan säännöllisesti valtioneuvostolle ja eduskunnalle.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain (1325/2014) noudattamista sen mukaan kuin sanotussa laissa säädetään sekä muutoinkin edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää. Lisäksi valtuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaporttijana ja naisiin kohdistuvan väkivallan raporttijana sekä valvoo ulkomaalaisten maasta poistamista. *Yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunta* toimii yhdenvertaisuusvaltuutetun johdolla ja edistää viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä syrjintään puuttumisessa ja yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipolitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaavat keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen liittyvät linjapäätökset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	12 616	13 618	18 639
Bruttotulot	729	400	400
Nettomenot	11 887	13 218	18 239
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 131		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 490		

Määrärahaa käytetään arviolta 560 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan (kriminaalipolitiikan instituutin määräraha).

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kuluttajariitalautakunta	3 200
Lapsiasiavaltuutetun toiminta	765
Onnettomuustutkintakeskus	1 850
Tasa-arvovaltuutetun toiminta	1 120
Tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminta	480
Tietosuojavaltuutetun toiminta	4 900
Vanhusasiavaltuutetun toiminta	505
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta	2 720
Kriminaalipolitiikan instituutti	570
Palvelukeskusten maksut ja muut yhteiset menot	2 129
Yhteensä	18 239

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Budjetointikäytännön muutos (siirto momentilta 25.01.20)	70
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	2
Kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirto momentilta 25.15.01)	2 596
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)	900
Palvelukeskusmaksut (siirto momentilta 25.15.01)	410
Tietosuojalain ja rikosasioiden tietosuojalain toimeenpano (BudjL)	85
Valtorin laskutuksen muutos	-5
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	17
Verkon välityspalvelujen valvonnan toimeenpano (BudjL)	85
Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus	187
Palkkausten tarkistukset	674
Yhteensä	5 021

2024 talousarvio	18 239 000
2023 II lisätalousarvio	339 000
2023 talousarvio	13 218 000
2022 tilinpäätös	12 246 000

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 110 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon Oikeusrekisterikeskuksen oman työn kustannuksista muodostuvat ICT-palvelumaksut ja rekisterinpitoviranomaisena tehtyjen tietoluovutuspäätösten nojalla annettujen massapoimintatietojen kustannusten perusteella saadut tulot.

Selvitysosa: Oikeusrekisterikeskus toimii oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmien ja rekisterien rekisterinpitäjänä sekä välittää hallinnonalan viranomaisten ilmoittamia tietoja muille viranomaisille. Käytetyimpiä rekisterejä ovat rikosrekisteri, sakkorekisteri, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri sekä velkajärjestelyrekisteri. Oikeusrekisterikeskus huolehtii sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saataviin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä ja käyttää valtion puhevaltaa näissä tehtävissä. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus huolehtii hallinnonalan tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa siten kuin palvelusopimuksissa on sovittu. Oikeusrekisterikeskus toimii myös hallinnonalan IT-hankintojen hankintayksikkönä ja on oma kirjanpitoyksikkönsä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	15 529	21 126	23 826
Bruttotulot	8 573	10 947	13 716
Nettomenot	6 956	10 179	10 110
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 612		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 849		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	2
Interoperability-hanke	-50
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta	110
Liiketoimintakieltojen välittäminen kaupparekisterien yhteenliittymään	-120
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)	400
Sakkorangaistusten ja seuraamusmaksujen täytäntöönpanojärjestelmän uudistamishanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 700
Sakkorangaistusten ja seuraamusmaksujen täytäntöönpanojärjestelmän uudistamishanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 438

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sakon muuntorangaistuksen uudistamisesta aiheutuneet muutostarpeet tietojärjestelmiin (siirto vuosilta 2020-2021)	-300
Sormenjälkitunnisteiden vaihtaminen kolmansien maiden rikosrekisterien välillä (eCRIS-TCN)	-146
Valtorin laskutuksen muutos	-2
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	8
Palkkausten tarkistukset	291
Yhteensä	-69

2024 talousarvio	10 110 000
2023 II lisätalousarvio	263 000
2023 talousarvio	10 179 000
2022 tilinpäätös	10 193 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 943 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) turvallisuustutkintalaista (525/2011), Euroopan unionin lainsäädännön ja Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten mukaisista turvallisuustutkinnoista ja alustavista tutkinnoista, niihin liittyvästä viestinnästä sekä tutkintavalmiuden ylläpidosta aiheutuviin menoihin
- 2) konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen
- 3) viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen ja alaikäiselle asianosaiselle esitutkintaa varten edunvalvojan määräämisestä aiheutuneiden kulujen sekä edunvalvojan palkkioiden ja kulujen maksamiseen
- 4) valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen
- 5) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain (362/2009) nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen
- 6) oikeusapulain (257/2002) mukaisesti hoidettavien asioiden sekä talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden ja yleisen edunvalvonnan päämiehille hallintolain (434/2003) 26 §:n 3 momentin nojalla hankittavien tulkkaus- ja käännöspalvelujen maksamiseen
- 7) oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 19 §:n ja 20 §:n mukaisten korvausten sekä äitiyden vahvistamiseen liittyvien tuomioistuimen määräämästä tutkimuksesta aiheutuvien vastaavien kustannusten maksamiseen
- 8) siirtomenojen maksamiseen julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan ostopalvelujen päämiehille arvonlisäveron määrää vastaavana hyvityksenä
- 9) oikeudenkäyntikulujen maksamiseen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) ja tasa-arvolain (609/1986) mukaisissa asioissa, joissa yhdenvertaisuusvaltuutettu tai tasa-arvovaltuutettu toimii avus-

tajana epäillyn syrjinnän uhriksi joutuneen henkilön oikeudenkäynnissä ja on sitoutunut korvaamaan mahdolliset oikeudenkäyntikulut, jos asia hävitään

10) rikoslain (356/2016) 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaisten korvausten maksamiseen

11) konkurssilain (120/2004) mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin sekä julkisselvityksestä aiheutuvien muiden konkurssimenettelyn menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 13 343 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 600 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Budjettikäytännön muutos (siirto momentille 25.01.03)	-70
Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien palkkiot ja muut julkisselvitysmenot (siirto momentilta 25.15.50)	2 000
Rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaiset korvaukset	-800
Tulkkauk- ja käännöskulujen kasvu	800
Yhteensä	1 930

2024 talousarvio	13 943 000
2023 II lisätalousarvio	3 000 000
2023 talousarvio	12 013 000
2022 tilinpäätös	12 198 300

21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 735 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ministeriön hallinnonalalla tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan

2) hallinnonalan tietohallintohankkeisiin ja digitalisaation edistämiseen

3) momentin kahden vuoden käyttöaikana enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin tuottavuustoimien edistämiseksi.

Momentille voidaan tulouttaa oikeusministeriön hallinnonalan toimintaan liittyvät EU:lta saavat tulot sekä virastoille työnantajana maksetut tulot.

Määrärahasta on varattu 250 000 euroa väliaikaisesti lisävoimavaroihin tuomioistuinlaitokselle ympäristölupien käsittelyyn (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa. Määrärahaa saa käyttää momentin kahden vuoden käyttöaikana enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Momentille on koottu määrärahat tuottavuutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen.

Lisäksi määräraha on varattu ympäristölupien käsittelyn väliaikaisiin lisävoimavaroihin, joilla edistetään puhdasta ja digitaalista siirtymää tukevia teollisuuden uudistuksia ja investointeja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Finlex-palvelun uudistaminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 763
Hallinnonalan digitalisaation edistäminen (siirto momentille 25.01.22)	-800
Hallinnonalan keskitetyt IT-palvelut (siirto momentille 25.01.22)	-8 945
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (siirrot momenteille 25.01.03, 25.01.05, 25.10.01, 25.10.02, 25.10.03, 25.15.01, 25.20.01, 25.30.01 ja 25.40.01)	-275
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 100
Oikeudenhoidon turvaaminen: ICT-järjestelmien ylläpitokehittäminen (siirto momentille 25.01.22)	-5 000
Oikeushallinnon käyttövaltuushallinnan kehittämishanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-825
Oikeushallinnon pilvi- ja sovelluspalvelujen kehittäminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 368
Oikeushallinnon pilvi- ja sovelluspalvelujen kehittäminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 485
Oikeusministeriön hallinnonalan kyberturvallisuuden parantaminen: palautumiskyvykkyydet (kyber) (siirto momentille 25.01.22)	-25
Tuottavuusrahan tason alentaminen (HO 2023)	-1 000
Ulkopuolisten hankerahoitusten omarahoitusosuus (siirto momentille 25.01.01)	-100
Vaalitietojärjestelmän (VAT) uusiminen (kyber)	400
Vaalitietojärjestelmän (VAT) uusiminen (kyber) (siirto momentille 25.01.22)	-3 650
Väliaikaiset lisävoimavarat tuomioistuinalaitokselle ympäristölupien käsittelyyn (RRF pilari1)	-250
Yhteensä	-23 216

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	1 735 000
2023 I lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	24 951 000
2022 tilinpäätös	9 777 000

22. Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 20 120 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalan tietohallintomenoihin, -hankkeisiin ja digitalisaation edistämiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan digitalisaation edistäminen (siirto momentilta 25.01.21)	800
Hallinnonalan keskitetyt IT-palvelut (siirto momentilta 25.01.21)	8 945

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käyttö- ja kapasiteettipalvelu	1 700
Oikeudenhoidon turvaaminen: ICT-järjestelmien ylläpitokehittäminen (siirto momentilta 25.01.21)	5 000
Oikeusministeriön hallinnonalan kyberturvallisuuden parantaminen: palautumiskyvykkyydet (kyber) (siirto momentilta 25.01.21)	25
Vaalitietojärjestelmän (VAT) uusiminen (kyber) (siirto momentilta 25.01.21)	3 650
Yhteensä	20 120

2024 talousarvio 20 120 000

29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 51 510 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskuntavaalien arvonlisämenot	-850
Presidentinvaalin ja europarlamenttivaalien arvonlisämenot	1 700
Yhteensä	850

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	51 510 000
2023 talousarvio	50 660 000
2022 tilinpäätös	48 618 894

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 14 905 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen
- 2) avustuksiin rauhantyon järjestöille ja Ihmisoikeusliitto ry:lle
- 3) avustuksiin Pakolaisneuvonta ry:lle
- 4) avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville yhteisöille sekä rikollisuutta ehkäisevän työn arviointiin
- 5) avustuksiin Rikosuhripäivystyksen toimintaan ja muille rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille
- 6) avustuksiin Naisten linja ry:lle
- 7) avustuksiin Julkisen sanan neuvostolle
- 8) avustuksiin oikeusjärjestyksen ja demokratian kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä tukevaan toimintaan

9) avustuksiin talousosaamisen edistämiseen

10) valtionhallinnon laitosten ja yliopistojen kanssa toteutettavista rikosentorjuntahankkeista ja rikosentorjuntahankkeiden arvioinneista aiheutuviin menoihin

11) demokratiapalkintoja ja rikosentorjunnan arviointitutkimuksen palkintoja varten.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	5 925
Avustukset saamelaiden kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	5 218
Muut avustukset ja avustushankkeiden vaikutuksen arviointi (enintään)	3 762
Yhteensä	14 905

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029 lukien
Saamelaiskulttuurikeskuksen vuokrasopimus-						
valtuus						
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi
Vuoden 2024 sitoumukset	-	-	-	-	-	-
Menot yhteensä	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset rikollisuutta ehkäisevään työhön	175
Ihmisoikeusliitto ry	-150
Määräaikaisten hankkeiden rahoituksen päättyminen	-400
Ennaltaehkäisy ja kehittämistoimet (HO 2023)	1 000
Rauhantyon järjestöjen avustuspäärahojen leikkaus	-175
Rauhantyon järjestöjen toiminta	-350
Rikosuhripäivystyksen toiminta	100
Saamelaiskäräjien työterveyshuolto	25
Saamelaiskäräjälain uudistaminen	100
Saamen kielilain mukaiset avustukset	-40
Talousosaaminen (siirto momentilta 25.15.01)	650
Palkkausten tarkistukset	127
Yhteensä	1 062

2024 talousarvio	14 905 000
2023 II lisätalousarvio	-435 000
2023 I lisätalousarvio	1 025 000
2023 talousarvio	13 843 000
2022 tilinpäätös	13 795 778

51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin
- 2) syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin sekä niihin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen.

2024 talousarvio	19 000 000
2023 talousarvio	19 000 000
2022 tilinpäätös	13 910 756

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 457 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää oikeusministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Euroopan patenttitoimioistuin	200 000
Euroopan neuvoston toimielin: The European Commission for Democracy through Law (Venetsian komissio)	42 000
Euroopan neuvoston toimielin: Group of States against Corruption GRECO	14 000
Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi NSfK	94 000
European Union Crime Prevention Network EUCPN	2 000
Hague Conference on Privat International Law HCCH	65 000
International Institute for the Unification of Private Law UNIDROIT	21 000
The International Anti-Corruption Academy (IACA)	5 000
Association of the European Network on Victims' Rights (AENVR)	7 000
OECD International Network on Financial Education (INFE)	7 000
Yhteensä	457 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

OECD International Network on Financial Education INFE -jäsenmaksu (siirto momentilta 25.15.01)	7
Yhteensä	7

2024 talousarvio	457 000
2023 I lisätalousarvio	7 000
2023 talousarvio	450 000

10. (25.10, osa) Tuomioistuimet

Selvitysosa: Tuomioistuinten hyvä ja tehokas toiminta on edellytys perus- ja ihmisoikeusvaatimusten mukaisen oikeusturvan toteutumiselle sekä oikeusvarmuudelle, jota vaaditaan niin talouselämässä kuin henkilöiden keskinäisten suhteiden järjestämisessä. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden säilyttäminen sekä ristiriitojen selvittäminen tasapuolisin menettelyin ennalta asetettujen yleisten sääntöjen pohjalta edellyttävät hyvin toimivaa oikeusjärjestelmää. Riippumattoman tuomioistuinlaitoksen tulee turvata, että jokainen voi yhteiskunnassa luottaa oikeuksiensa toteutumiseen. Hallitusohjelman mukaisesti uudistetaan riita-, rikos- ja hakemusprosesseja, minä tavoitteena on nopeuttaa ja sujuvoittaa prosesseja samalla huomioiden oikeusturva ja perusoikeudet. Lisäksi selvitetään keinoja kehittää tuomioistuinsovittelua ja lisätä vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen käyttöä.

Tuomioistuinlaitoksen vaikuttavuustavoite on, että tuomioistuimissa käsiteltävät asiat ratkaistaan joutuisasti, laadukkaasti ja kohtuullisin kustannuksin. Toiminnan kehittäminen ylläpitää laatua sekä edistää ratkaisutoiminnan joutuisuutta ja taloudellisuutta. Tuomioistuinten toimintatapoja kehitetään, jotta ne ovat mahdollisimman tehokkaita ja vastaavat parhaita käytäntöjä. Tavoitteena on myös, että oikeusturva toteutuu yhtäläisesti koko maassa. Perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat asioiden käsittelyssä ja ratkaisemisessa.

Yleiset tuomioistuimet huolehtivat osaltaan rikosvastuun toteuttamisesta. Ne vastaavat myös oikeussuojan antamisesta yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille niiden keskinäisissä suhteissa sekä myös suhteissa julkisyhteisöihin silloin, kun kysymys ei ole hallintolainkäyttöasioista. Hallintotuomioistuinten ratkaisut ohjaavat julkisen vallankäytön lainmukaisuutta ja antavat oikeussuojaa yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille suhteessa julkiseen valtaan. Hallintotuomioistuinten ratkaisuilla ja käsittelyajoilla voi olla vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja kilpailukykyyn laajastikin.

Tuomioistuinlaitoksen merkitys ja toiminta on yhteiskunnassa tunnettua ja tuomioistuinlaitokseen luotetaan. Oikeusasteiden roolien ja tehtävien tulee olla selkeitä. Oikeudenkäynnin painopisteen tulee olla ensimmäisessä asteessa. Laadukkaasti toimiva ensimmäinen oikeusaste lisää luottamusta ja vähentää tarvetta muutoksenhakuun. Ylimpien oikeusasteiden toiminta painottuu ennakkoratkaisujen antamiseen.

Luvun nimike on muutettu.

01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 789 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2022—2024 (1123/2021) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2022—2024 (1121/2021) mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Korkeimpaan oikeuteen perustetaan oikeusneuvoksen virka 1.1.2024 lukien.

Selvitysosa: Korkein oikeus on ylin tuomioistuin riita- ja rikosasioissa. Sen tehtävänä on valituslupajärjestelmän pohjalta yksittäisiä valitusasioita tutkimalla ja ratkaisemalla antaa oikeuskäytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta ja soveltamisesta. Lisäksi korkein oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräistä muutoksenhakua koskevia asioita sekä antaa tasavallan presidentille lausuntoja armahdusasioissa ja Ahvenanmaan itsehallintoa koskevilla asioilla. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä.

Tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	1 917	1 950	1 950
— annetut asiaratkaisut valitusasioissa	104	115	115
— julkaistut ratkaisut	81	90	90
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— kaikki asiat	5,3	5,5	5,3
— valituslupa-asiat	4,4	4,5	4,4
— asiaratkaisut	16,5	17,5	16,5
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/asia)	4 555	4 707	4 971
— tuottavuus (asia/hvt)	26,0	26,4	26,4

Korkeimman oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2022—2024 (1123/2021) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2022—2024 (1121/2021) mukaisesti perittävänä maksuina arvioidaan kertyvän 350 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	9 100	9 185	9 797
Bruttotulot	8	7	8
Nettomenot	9 092	9 178	9 789
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 818		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 797		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)			2
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)			200
Valtorin laskutuksen muutos			-3

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	10
Palkkausten tarkistukset	402
Yhteensä	611

2024 talousarvio	9 789 000
2023 II lisätalousarvio	251 000
2023 talousarvio	9 178 000
2022 tilinpäätös	9 071 000

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 320 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2022—2024 (1123/2021) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2022—2024 (1121/2021) mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus on ylin tuomioistuin hallintoasioissa. Sen tehtävänä on osaltaan ylläpitää oikeusvaltion toimintaa takaamalla oikeusturva, varmistamalla hallinnon lainalaisuutta ja ohjaamalla oikeuskäytännön yhdenmukaisuutta. Se tutkii ja ratkaisee ylimpänä oikeusasteena alueellisten hallinto-oikeuksien ja markkinaoikeuden ratkaisuksista tehdyt muutoksenhaut. Pääsäännön mukaan valittaminen korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää valituslupaa. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen voi valittaa suoraan esimerkiksi valtioneuvoston yleisistunnon päätöksistä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräisiä muutoksenhakuja ja voi myös tehdä esityksiä lainsäädäntöasioissa. Se valvoo hallintotuomioistuinten lainkäyttöä.

Saapuvista asioista suurimmat asiaryhmät ovat ulkomaalaisasiat sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoasiat, joiden lisäksi korkein hallinto-oikeus käsittelee mm. rakentamis- ja ympäristöasioita, verotusta, taloudellista toimintaa, kuten kilpailuasioita ja julkisia hankintoja sekä valtio-oikeus- ja yleishallintoasioita, kuten asiakirjajulkisuutta ja tietosuojaa.

Tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	3 757	4 000	4 000
— Annetut asiaratkaisut, säännönmukainen muutoksenhaku	524	550	550
— Julkaistut ratkaisut (vuosikirjapäätökset)	150	120	120
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— Kaikki asiat	7,2	7,0	7,0
— Valituslupa-asiat	6,9	5,0	5,0
— Asiaratkaisut	12,1	12,0	12,0
Ulkomaalaisasiat, erikseen eriteltyinä			
— Ratkaistut asiat (kpl)	1 586	1 500	1 200
— Keskimääräinen käsittelyaika (kk)	7,2	6,0	6,0

Tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	3 129	2 957	3 790
— tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	33	34	32

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2022—2024 (1123/2021) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2022—2024 (1121/2021) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 700 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	12 597	11 840	15 332
Bruttotulot	14	12	12
Nettomenot	12 583	11 828	15 320
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 229		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 852		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HAIPA-järjestelmän kehittäminen (siirto momentilta 25.10.03)	2 000
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	3
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva	903
Valtorin laskutuksen muutos	-4
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	16
Palkkausten tarkistukset	574
Yhteensä	3 492
2024 talousarvio	15 320 000
2023 II lisätalousarvio	359 000
2023 talousarvio	11 828 000
2022 tilinpäätös	14 206 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 328 414 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Tuomioistuinviraston menoihin.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2022—2024 (1123/2021) ja

oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2022—2024 (1121/2021) mukaisesti perittäviä maksuja eikä meina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Tuomioistuinvirasto tukee ja ohjaa tuomioistuinlaitosta siten, että tuomioistuinlaitoksen toiminta on vaikuttavaa ja oikeusturva toteutuu tehokkaasti.

Tuomioistuimet ratkaisevat niiden käsiteltäväksi tulleet asiat ja siten tuottavat oikeusturvaa. Tuomioistuinten toimintaa kuvaavat keskeiset indikaattorit on kuvattu oheisessa tunnuslukutaulukossa.

Tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	7 855	8 240	8 240
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,5	6,5	6,5
Taloudellisuus (€/työmäärä)	2 225	1 858	1 858
Tuottavuus (työmäärä/htv)	41	43	43
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat yhteensä, kpl	504 220	540 000	540 000
— Rikosasiat	52 307	54 000	54 000
— Laajat riita-asiat	7 958	8 600	8 600
— Summaariset asiat	368 242	408 000	408 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	6,0	6,0	6,0
— Laajat riita-asiat	10,1	10,0	10,0
— Summaariset asiat	2,3	2,6	2,6
— Velkajärjestelyasiat	5,4	5,8	5,8
Taloudellisuus (€/työmäärä)	797	750	750
Tuottavuus (työmäärä/htv)	95	100	100
Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	18 259	19 189	19 189
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,9	9,5	9,5
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	1 562	1 530	1 530
Tuottavuus (työmäärä/htv)	52	52	52
Vakuutus oikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	3 361	3 900	4 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	12,2	11,0	10,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	2 658	2 100	2 000
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	29	37	40

Tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Markkinaoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	474	580	600
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	7,2	8,5	8,5
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	7 380	6 000	6 000
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	12	15	15
Työtuomioistuin			
Ratkaistut asiat, kpl	94	100	100
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	12,4	12,0	12,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	12 379	10 500	10 500
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	10	11	11

Tuomioistuinten suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2022—2024 (1123/2021) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2022—2024 (1121/2021) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 43,7 milj. euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	292 164	297 312	329 214
Bruttotulot	836	700	800
Nettomenot	291 328	296 612	328 414
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	32 707		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	32 101		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleiset tuomioistuimet	219 000
Hallintotuomioistuimet	65 000
Tuomioistuinvirasto	8 000
Tietohallinto- ja muut menot	36 414
Yhteensä	328 414

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HAIPA-järjestelmän kehittäminen (siirto momentille 25.10.02)	-2 000
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	100
Henkilöstövoimavara siirto (siirto momentille 25.01.01)	-29
Kuopion oikeustalon liitännäiskustannukset	-860
Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellinen käsittely	980

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lähestymiskiellon tehostaminen	482
Mielenterveyslain muuttaminen (BudjL)	666
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)	19 200
Rikosasioiden käsittely	790
Sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteri (siirto momentilta 33.01.01)	20
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva	204
Valtorin laskutuksen muutos	-114
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	418
Palkkausten tarkistukset	11 945
Yhteensä	31 802

2024 talousarvio	328 414 000
2023 II lisätalousarvio	7 595 000
2023 I lisätalousarvio	625 000
2023 talousarvio	296 612 000
2022 tilinpäätös	290 722 000

(04.) Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 25.15.01.

(50.) Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 25.15.50.

15. (25.10, osa) Oikeuspalvelut

Selvitysosa: Oikeusavun ja talous- ja velkaneuvonnan tavoitteena on, että jokainen saa tarpeellisen avun oikeudelliseen ja velkaantumiseen liittyvään ongelmaansa, vaikka hänen taloudellinen asemansa olisi heikko. Talustilanteen yleinen heikkeneminen lisää talous- ja velkaneuvonnan palvelun tarvetta.

Yleisen edunvalvonnan tavoitteena on, että asiakkaiden edut ja oikeudet tulevat valvotuiksi, vaikka hän ei itse siihen kykenisi toimintakyvyn rajoitusten vuoksi.

Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan vaikuttavuustavoitteet:

— Parannetaan edellytyksiä järjestää laadukkaita ja yhdenmukaisempia oikeusavun, edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluja perustamalla valtakunnallisen Oikeuspalveluviraston, joka aloittaa toimintansa 1.1.2025. Vuonna 2024 valmistellaan Oikeuspalveluviraston perustaminen.

— Ylivelkaantumista ehkäistään ja jo ylivelkaantuneita autetaan eri viranomaisten yhteistyöllä. Parannetaan kansalaisten neuvontaa ja avunsaantia henkilökohtaisen talouden hallinnassa. Erityisesti nuorten talousosaamista edistetään. Ulosoton ja velkaneuvonnan yhteistoimintaa kehitetään

edelleen. Lisäksi lisätään tietoisuutta yksityishenkilön velkajärjestelystä ja siihen liittyvistä mahdollisuuksista.

— Käsitellyt ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan.

— Selvitys yleisen edunvalvonnan palveluista valmistuu syksyllä 2024 (VN/TEAS). Selvityksen pohjalta kehitetään yleisen edunvalvonnan laatua ja toimintatapoja sekä arvioidaan mahdollisen lainsäädännön muutostarpeita.

— Oikeudellinen ongelma ratkaistaan mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Edistetään sovitte-
telupalvelujen käyttöä oikeusaputoimistoissa.

— Palvelut ovat ihmiskeskeisiä. Asiakkaalle tarjotaan palvelua eri kanavien kautta asiakkaan tarpeet huomioiden ja asiointia ohjaten. Digitalisaatiota hyödynnetään palvelujen kehittämisessä.

01. (25.10.04) Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 92 964 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Oikeuspalveluviraston perustamisen valmistelumenoihin sekä valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetussa laissa (477/2016) ja talous- ja velkaneuvonnasta annetussa laissa (813/2017) tarkoitettujen oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden ja talous- ja velkaneuvontapalveluiden ostamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain 18 §:ssä tarkoitettuja yleisen edunvalvonnan päämiehen varoista perittäviä palkkioita ja korvauksia, oikeusapulain mukaisia oikeusapumaksuja ja korvauksia eikä valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain 10 §:ssä tarkoitettuja korvauksia oikeusapupalveluista.

Selvitysosa: Oikeusaputoimistoihin arvioidaan saapuvan 47 800 asiaa (41 736 asiaa v. 2022 ja arvio 46 300 asiaa v. 2023). Oikeusaputoimistojen jonotusajan tavoite on keskimäärin 11 päivää v. 2024 (12 päivää v. 2022 ja 11 päivää v. 2023). Oikeusaputoimistoihin v. 2022 saapuneista asioista 86 % oli siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita ja 14 % rikosasioita.

Yleisen edunvalvonnan palveluja ostetaan kunnilta ja yksityiseltä palveluntuottajalta silloin, kun se on tarpeen palveluiden alueellisen saatavuuden turvaamiseksi. Ostopalvelun osuus on noin 8 % v. 2024.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on alustavasti asettanut oikeusapu- ja edunvalvontapiireille seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2024:

Oikeusapu ja talous- ja velkaneuvonta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Oikeusapu			
Käsitellyt asiat, kpl	41 585	46 300	47 200
Chat ja oikeusapuohtaus, kpl	12 363	11 000	11 500
Oikeusapupäätökset yksityisille asiamiehille, kpl	22 038	23 000	23 800
Taloudellisuus (euroa/painotettu työmäärä)	165	172	175
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	360	366	366

Oikeusapu ja talous- ja velkaneuvonta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Talous- ja velkaneuvonta			
Käsitellyt asiat, kpl	30 008	32 600	33 400
Taloudellisuus (euroa/asia)	351	384	390
Tuottavuus (asia/htv)	155	154	151

Yleinen edunvalvonta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Päämiesten määrä, kpl	43 725	45 500	46 300
— edunvalvontatoimisto	39 610	41 700	42 400
— edunvalvonta ostopalveluna	4 115	3 800	3 900
Taloudellisuus (bruttomeno/päämies)	786	820	825
Tuottavuus (päämiesmäärä/htv)	67	68	68

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	82 911	89 342	92 984
Bruttotulot	3 780	20	20
Nettomenot	79 131	89 322	92 964
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	18 699		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	23 994		

Oikeusavun palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista (290/2008). Palkkioita arvioidaan kertyvän noin 3 900 000 euroa momentille 12.25.14.

Valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain (477/2016) mukaisesti perittävinä palkkioina arvioidaan kertyvän noin 32 144 000 euroa momentille 12.25.15.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	44
Kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirto momentille 25.01.03)	-2 596
Lähestymiskiellon tehostaminen	90
Mielenterveyslain muuttaminen (BudjL)	42
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)	3 200
Oikeusaputoimistojen htv-sidonnainen lisämäärärahatarve	80
Palvelukeskusmaksut (siirto momentille 25.01.03)	-410
Rikosasioiden käsittely	300
Talousosaaminen (siirrot momenteille 25.01.01, 25.01.50, 25.01.66)	-765

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtorin laskutuksen muutos	-43
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	158
Palkkausten tarkistukset	3 542
Yhteensä	3 642

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	92 964 000
2023 II lisätalousarvio	2 354 000
2023 I lisätalousarvio	-540 000
2023 talousarvio	89 322 000
2022 tilinpäätös	84 426 000

50. (25.10.50) Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 80 410 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) oikeusapulaissa (257/2002)
- 2) yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993)
- 3) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) säädettyjen korvausten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Oikeusapu	73 410
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 000
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	6 000
Yhteensä	80 410

Vuonna 2022 yksityiset oikeusavustajat hoitivat 36 080¹⁾ oikeusapuasiaa ja oikeusapulain mukaiset yksityisten avustajien korvaukset olivat noin 72,1 milj. euroa. Yksityishenkilön velkajärjestelylain mukaiset korvaukset olivat noin 0,8 milj. euroa v. 2022. Syytteestä vapautettujen oikeudenkäyntikulujen korvaukset olivat noin 7,9 milj. euroa v. 2022.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien palkkiot ja muut julkisselvitysmenot (siirto momentille 25.01.20)	-2 000
Yksityisten avustajien palkkioiden kasvu (maahanmuuttokokonaisuus)	140
Tasomuutos	5 500
Yhteensä	3 640

¹⁾ Tilastoitu yhtenä asiana. Yhden asian käsittely voi sisältää useamman käsittelyn esim. käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa.

2024 talousarvio	80 410 000
2023 II lisätalousarvio	1 000 000
2023 I lisätalousarvio	725 000
2023 talousarvio	76 770 000
2022 tilinpäätös	82 380 286

20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

Selvitysosa: Oikeusministeriö asettaa Ulosottolaitokselle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tulostavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi keskeisimmät toimenpiteet vuodelle 2024:

— Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla. Oikeusturva paranee, kun toimintaa uudistetaan laatuhankeesta saatujen tulosten pohjalta. Johtamisella ja esihenkilötyöllä varmistetaan toiminnan tasalaatuisuudesta ja yhtenäisistä työmenetelmistä. Kansainväliset pakotteet pannaan täytäntöön tehokkaasti.

— Palvelut ovat asiakaslähtöisiä. Sähköistä asiointia ja palveluja kehitetään seurannan kautta tulleet asiakaspalautteet huomioiden.

— Yhteiskunnassa on hyvä maksumoraali ja luottoyhteiskunta on toimiva. Huolehditaan perintä tuloksellisuuden säilymisestä ja etupainotteisuudesta. Johtamisessa ja oman työn valvonnassa hyödynnetään tilastointia ja raportointia. Toiminnan laatu ja tuloksellisuus varmistetaan suunnitelmallisella esihenkilötyöllä.

— Taloudellisten väärinkäytösten tekemis- ja hyötymismahdollisuudet ovat vähentyneet ja rikosvastuu toteutuu oikeudenmukaisesti. Ulosottoa välttelevät velalliset tunnistetaan ja heidän asiansa tutkitaan laadukkaasti. Yritysvelallisten perintää tehostetaan johtamisella ja ammattitaitoa syventävällä erikoistumisella.

— Ylivelkatilanteiden ennaltaehkäisy ja niiden aiheuttamien haittojen vähentäminen. Ennakoiavaa talousneuvontaa suunnitellaan ja toteutetaan moniviranomaisyhteistyönä talous- ja velkanneuvonnan kanssa. Työtä kohdennetaan lapsiin ja nuoriin sekä sidosryhmäammattilaisiin, jotka työskentelevät työttömien tai työttömyysuhan alaisten henkilöiden kanssa.

Organisaatorakenne mahdollistaa tehokkaan toiminnan. Ulosottolaitoksen käytäntöjä ja toimintakulttuuria yhtenäistetään. Työmenetelmiä yhtenäistetään ohjeistuksella ja tietojärjestelmäkoulutuksella.

Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Vaativaa perintää tehostetaan laajassa täytäntöönpanossa, ja erityistytäntöönpanon tutkimuksen keinoja edellyttävät velalliset tunnistetaan ja ohjataan käsiteltäväksi erityistytäntöönpanon toimintayksikköön. Ulosottolaitos kehittää myös analytiikkaa toiminnan tueksi. Perustytäntöönpanossa asioiden käsittely tehostuu työntekoa tukevalla tietojärjestelmän uudistamisella.

Konkurssiasiamiehen toimisto toteuttaa konkurssien ja yrityssaneerausten asianhallintajärjestelmän (Kosti) kokonaisuudistusta yhteistyössä Oikeusrekisterikeskuksen ja valitun toimittajayhtiön kanssa. Uudistuksen tavoitteena on tehostaa valvontatyötä ja yhteydenpitoa asianosaisten

kanssa. Uudistetun järjestelmän perusversio pyritään saamaan tuotantoon vuonna 2023, minkä jälkeen jatketaan sen kehittämistä vuosina 2023—2024. Velallisen toiminnan erityistarkastuksia ja julkisselvityksiä kohdennetaan erityisesti tapauksiin, joissa talousrikosepäilyt liittyvät laajoihin ja monimutkaisiin yrityskokonaisuuksiin. Hyvän pesänhoitotavan kehittäminen turvaa menettelyn asianosaisten oikeuksien toteutumista.

01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 110 012 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ulosottolaitoksen ja konkurssiasiamiehen toimiston toimintamenojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon ulosottomaksuista annetun lain (34/1995) ja ulosottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) mukaisia tuloja, ulosottokaaren (705/2007) mukaisia valtiolle tilitettäviä vähäisiä ulosottovaroja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettäviä velkojen menettämiä jako-osuuksia.

Selvitysosa: Ulosottoon arvioidaan saapuvan vireille 3,1 milj. asiaa (2,8 milj. asiaa v. 2022). Keskimääräisen käsittelyajan arvioidaan olevan 8,5 kuukautta (9,3 kuukautta v. 2022). Ulosoton perintätuloksen arvioidaan olevan 1 180 milj. euroa (1 264 milj. euroa v. 2022). Ulosotossa arvioidaan käsiteltävän 575 000 velallisen asioita (569 613 velallista v. 2022).

Määräaikaisella lailla voimassa oleva korotettu ulosoton suojaosuus säilytetään nykyisellä tasollaan myös vuoden 2023 jälkeen.

Konkurssien määrän arvioidaan kasvavan edelleen vuosina 2023—2024 verrattuna vuoteen 2022, jolloin hakemusten määrä kasvoi 7,4 % ja aloitettujen konkurssimenettelyjen määrä 12,5 %. Konkurssiasiamiehen valvonnassa oli 31.12.2022 yhteensä 3 234 vireillä olevaa konkurssimenettelyä, joista 533 oli julkisselvityksessä. Yrityssaneeraushakemusten ja aloitettujen saneerausmenettelyjen määrien arvioidaan myös kasvavan vuosina 2023—2024 verrattuna vuoteen 2022, jolloin hakemusten määrä kasvoi 2,4 % ja aloitettujen saneerausmenettelyjen määrä väheni 5,4 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Talesarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on asettanut Ulosottolaitoksen ja konkurssiasiamiehen toimiston toiminnalle vuodelle 2024 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite/arvio
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	2 884	3 200	3 100
Peritty (milj. euroa)	1 264	1 200	1 200
Perittyjen ja varattomien rahasaamisten suhde			
Asiamäärästä, %	42	42	44
Rahamäärästä, %	39	38	38
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,3	9,0	8,5
Taloudellisuus (euroa/käsitelty asia)	37	36	37
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	2 526	2 803	2 654

Tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite/arvio
Eriyistäytäntöönpanosta tilitetty suoraan velkojille (milj. euroa)	33	25	25
Eriyistäytäntöönpanon selvitettäväksi ottamat velalliset	256	300	300
Ratkaistujen ulosottokantelujen määrä	74	60	60
Ulosottokantelujen käsittelyaika, kk	6,7	6,0	6,0
Konkurssipesien erityistarkastuksia ja hallinnon tarkastuksia	65	90	100
Aloitetaan konkurssipesien julkisselvityksiä	26	50	60

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.20 kertyvän 82 milj. euroa. Ulosottomaksutulojen määrä vastaa noin 74 % Ulosottolaitoksen kokonaismenoista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	109 758	109 443	110 342
Bruttotulot	297	250	330
Nettomenot	109 461	109 193	110 012
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	27 011		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	26 501		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)		41
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)		-30
Pakotetoimien lisääntyminen		-1 106
Ulosottokaaren vapaakuukausisäännösten muuttaminen		325
Ulosottokaaren vapaakuukausisäännösten muuttaminen (siirto momentille 25.01.01)		-244
URA ICT tuottavuushyötyä vastaava määrärahavähennys		-3 000
Valtorin laskutuksen muutos		-39
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva		143
Palkkausten tarkistukset		4 729
Yhteensä		819
2024 talousarvio		110 012 000
2023 II lisätalousarvio		2 939 000
2023 talousarvio		109 193 000
2022 tilinpäätös		108 951 000

(95.) *Ulosoton säilytettävänä olevien varojen korkomenot* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 II lisätalousarvio	-260 000
2023 talousarvio	260 000
2022 tilinpäätös	172 345

30. Syyttäjät

Selvitysosa: Syyttäjälaitoksen yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat seuraavat:

Syyttäjälaitos on oikeusvaltiossa keskeinen kansalaisten oikeusturvan toteuttaja ja arvostettu sekä luotettu toimija, joka vaikuttaa rikoksille kielteisen yleisen mielipiteen muodostumiseen. Oikeusturva toteutuu käytännössä, rikosvastuu toteutuu tehokkaasti sekä rikollisuus ja sen haitat vähenevät ja turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Asianosaisen kannalta keskeisiä, mitattavissa olevia laatuun ja yhdenvertaisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat käsittelyn nopeus ja alueelliset erot syyteharkinta-ajoissa.

Syyttäjälaitoksen henkilöstömäärää lisätään toimintaedellytysten turvaamiseksi ja käsittelyaikojen nopeuttamiseksi. Rikosprosessin laatua ja nopeutta parannetaan kehittämällä syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen yhteistyötä, syyttäjien osaamista ja erikoistumista sekä käyttämällä tarkoituksenmukaisinta prosessimenettelyä. Rikosprosessia uudistetaan erilaisin keinoin tavoitteena nopeuttaa ja sujuvoittaa prosessia huomioiden oikeusturva ja perusoikeudet. Rikosasioiden käsittelytapojen uudistamisella pyritään nopeampaan ja yhdenmukaisempaan käsittelyyn, missä otetaan huomioon myös kestävä kehityksen edistäminen. Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä (AIPA) otetaan käyttöön rikosasioiden käsittelyä varten v. 2024.

Syyttäjien käsiteltäväksi saapui vuonna 2022 yhteensä 85 053 asiaa. Ratkaistuja asioita oli 84 185 kappaletta. Lisäksi ratkaistiin 29 251 summaarista sakkoasiaa. Poliisin resurssien lisääntymisen vuoksi Syyttäjälaitokselle saapuvien asioiden kokonaismäärään on odotettavissa kasvua. Saapuvien asioiden kokonaismäärässä esiintyy kausittaista vaihtelua, mikä johtuu mm. poliisin tutkintaresursseissa tapahtuvista muutoksista. Työn vaativuuden arvioidaan edelleen kasvavan rikosasioiden oikeudellisten kysymysten monimutkaistumisen, rikollisuuden kansainvälistymisen ja digitalisoitumisen (kyberrikollisuus) myötä.

01. *Syyttäjälaitoksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 63 201 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetussa laissa (66/2021) tarkoitettujen valtuutettujen Euroopan syyttäjien EPPO-palkan sivukulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut Syyttäjälaitoksen toiminnalle vuodelle 2024 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Joutuisuus			
— keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	2,6	2,5	2,5
— yli 6 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoimna	4 192	3 900	3 500
— yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoimna	1 586	1 400	1 200
Tuottavuus			
— saapuneiden tapausten vaativuus / htv (syyttäjät) ¹⁾	2 004	1 883	1 813
— saapuneiden tapausten vaativuus / htv (koko henkilöstö)	1 446	1 363	1 307
Taloudellisuus			
— toimintamenojen käyttö suhteessa tapausten vaativuuteen, euroa	64	71	75

¹⁾ Saapuneiden tapausten vaativuudessa on otettu huomioon se, että tietyt tapaukset ovat toisia haastavampia ja niiden käsittely sitoo enemmän resursseja. Painotetun vaativuuden pisteluku lasketaan yksittäisten saapuneiden tapausten perusteella sekä lisäämällä pistelukuihin pitkien tuomioistuinkäsittelyjen vaikutukset omilla kertoimillaan. Mitä suurempi pisteluku on, sitä vaativampaa työn voidaan katsoa olevan.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	55 530	57 257	63 401
Bruttotulot	231	200	200
Nettomenot	55 299	57 057	63 201
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 965		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 243		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)			18
Henkilöstövoimavarasiirto (siirto momentille 25.40.01)			-14
Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellinen käsittely			712
Lähestymiskiellon tehostaminen			120
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)			2 400
Rikosasioiden käsittely			330
Valtorin laskutuksen muutos			-20
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva			75
Palkkausten tarkistukset			2 523
Yhteensä			6 144

2024 talousarvio	63 201 000
2023 II lisätalousarvio	1 556 000
2023 I lisätalousarvio	425 000
2023 talousarvio	57 057 000
2022 tilinpäätös	56 577 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Rikosseuraamuslaitoksen vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Tavoitteena on lisätä rangaistusta suorittavien valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan ja sijoittumista yhteiskuntaan tukeutuen yhteiskunnan yleisiin palvelujärjestelmiin sekä estää rikosten tekeminen vankeusaikana. Rangaistusten täytäntöönpano ja tutkintavankeuden toimeenpano toteutetaan turvallisesti. Tavoitteena on oikeusturvan ja yhdenvertaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallisen ja asteittaisen vapauttamisen lisääminen.

Vuonna 2022 vankeja oli keskimäärin 3 052. Vuosina 2023 ja 2024 vankiluvun ennakoitaan nousevan hitaasti mm. seksuaalirikosten rangaistusten kovenemisen ja vuonna 2021 tehdyn sakko- ja muuntorangaistusmuutoksen myötä. Myös yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrä on noussut. Osin kyseessä on koronapandemian aiheuttamasta vaikeudesta seuraamusten täytäntöönpanossa ja osin tosiasiallisesta asiakasmäärien kasvusta. Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien määrän ennakoitaan nousevan edelleen tulevina vuosina.

Toiminnan laajuus

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Vankeja keskimäärin	3 052	3 100	3 130
Vapaudesta vankilaan tulleet	5 970	6 100	6 150
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa keskimäärin	3 502	3 650	3 700
Täytäntöön pantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 813	3 900	4 000
Seuraamuksiin liittyvät pyydetyt asiantuntijalausunnot	6 905	7 150	7 250

Vaikka tavoitteena on vähentää vapautumista suoraan suljetuista vankiloista muun muassa avolaitokseen sijoittamisen ja valvotun koevapauden avulla, hallitus tulee selvittämään avolaitokseen sijoittamisen edellytyksiä siten, että sijoituspäätöstä tehdessä kiinnitetään entistä enemmän huomiota tuomion perusteena olevan rikoksen laatuun ja vangin vaarallisuuteen. Vakavaan väkivaltaan syyllistyneiden kohdalla arvioidaan uusimisriski ennen vapautumista ja samalla suunnitellaan riittävät tukitoimet ehdonalaiseen vapauteen.

Hallitusohjelman mukaisesti vuonna 2024 mahdollistetaan tutkintavangin sijoittaminen varmuusosastolle. Ehdonalaista vapautumista koskevia säännöksiä on tarkoitus muuttaa siten, että henkilö voi olla ensikertalainen vain kerran.

Vankien toimintoihin osallistumista ja sellin ulkopuolella viettämää aikaa sekä henkilökunnan ja rangaistusta suorittavien välistä vuorovaikutusta lisätään. Laajennetaan ja vakiinnutetaan sosiaa-

lihuolto-, mielenterveys-, päihde- sekä työvoima- ja koulutuspalvelujen kanssa tehtävä yhteistyö jo seuraamuksen aloitusvaiheessa viranomaispalvelujen yhteensovittamiseksi. Ehkäistään päihdeiden salakuljettamista ja käyttöä vankilassa. Nykyisiä resursseja kohdistetaan päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävään päihdehoitoon. Lisätään sakko- ja lyhytaikaisvankien ulkopuolista päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävää päihdehoitoa.

Kehitetään väkivalta- ja seksuaalirikollisuuden ehkäisy- ja katkaisupalveluja ja rikokseen syyllistyneiden moniammatillista kuntoutusta vankeuden täytäntöönpanon aikana. Huomioidaan vankilan toiminnassa eri asiakasryhmien, kuten naisten ja nuorten, erilaiset tarpeet. Huolehditaan rangaistusajan jälkeisistä palvelujatkumoista. Seurataan hoito- ja kuntoutusohjelmien vaikuttavuutta.

Lisätään yhteistyötä oppilaitosten kanssa, jotta rikosseuraamusasiakkaat voivat suorittaa opintoja seuraamuksen aikana. Yhteistyötä Vankiterveydenhuollon kanssa tehdään vankien mielenterveyden hoitojatkumoiden turvaamisessa, väkivallan riskiarvioinnissa sekä työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa ja työkyvyn tuen palveluihin ohjaamisessa.

Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstömäärää lisätään toimintakyvyn turvaamiseksi. Käynnistetään vankilaverkoston uudistaminen turvallisen ja kustannustehokkaan rangaistusten täytäntöönpanon toteuttamiseksi. Huolehditaan siitä, että vankila-verkosto on riittävän laaja; että yksiköt ovat sijainnin, valvonnan ja henkilöstön saatavuuden kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisia ja että vankipaikkojen ja varmuusosastojen määrä vastaa tarvetta. Seurataan Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistuksen ensimmäisen vaiheen tavoitteiden toteutumista ja aloitetaan rikosseuraamuskeskusten organisaation ja johtamisen uudistaminen. Etsitään keinoja, joilla Rikosseuraamuslaitoksen vetovoimaa työnantajana parannetaan. Vuonna 2022 käyttöön otettua asiakastietojärjestelmää (Roti) jatkokehitetään.

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 284 042 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää myös Rikosseuraamuslaitoksen toiminnallisista tarpeista aiheutuvien henkilökunnan asuntojen vuokraosuuksien alentamiseen enintään 2 000 000 euroa.

Määrärahasta on varattu myös 2 900 000 euroa siirtomenojen maksamiseen vangeille vankeuslain (767/2005) 7 luvun 5 §:n ja 9 luvun 6 §:n mukaisesti.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2024 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Toiminnalliset tavoitteet			
Laitosturvallisuusindeksi ¹⁾	97	105	100
Vankeusvangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, %	42	44	46
— Naiset	49	50	51
— Miehet	41	43	45

Tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Rangaistusta suorittavien vankien toimintoihin osallistuminen, tunteja viikossa (tavoite 35 h yhteensä)	15,8	16	16,5
Valvotun koevapauden kautta vapautuneet, % vapautuneista	23	20	25
— Naiset	31	28	32
— Miehet	22	19	23
Tuottavuus			
Vangit, keskimäärin päivässä/htv	1,3	1,3	1,2
Henkilöitä yhdyskuntaseuraamuksissa, keskimäärin päivässä/htv	12,2	12,5	12,2
Taloudellisuus			
Toimintamenot (netto)/vanki	75 580	77 600	81 980
Toimintamenot (netto)/yhdyskuntaseuraamusasiakas	5 130	5 170	5 250

¹⁾ Vuosien 2011—2014 keskiarvo muodostaa indeksin arvon 100. Indeksien noustessa turvallisuustaso laskee.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	253 421	250 900	289 542
Bruttotulot	6 752	5 500	5 500
Nettomenot	246 669	245 400	284 042
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	26 567		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 223		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 519	3 000	2 740
— muut tuotot	730	600	800
Tuotot yhteensä	3 249	3 600	3 540
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	8 146	9 270	8 700
— osuus yhteiskustannuksista	8 427	8 220	8 500
Kustannukset yhteensä	16 573	17 490	17 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-13 324	-13 890	-13 660
Kustannusvastaavuus, %	20	21	21

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 281 142 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 900 000 euroa.

Määrärahaa käytetään arviolta 300 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (siirto momentilta 25.01.21)	63
Henkilöstövoimavarasiirto (siirto momentilta 25.30.01)	14
Hoitotakuun tiukentuminen	500
Lähestymiskiellon tehostaminen	334
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)	3 600
Rikosasioiden käsittely	2 080
Rikosasioiden käsittely (siirto momentille 33.01.06)	-150
Rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksen opiskelijamäärien nostaminen	1 000
Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus	4 153
Tupakoinnin kieltä suljettujen vankiloiden sisätiloissa	1 104
Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (siirto momentille 29.80.30)	-200
Valtorin laskutuksen muutos	-70
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	255
Vankilahankkeiden suunnittelu ja vankiloiden turvatekniikan päivittäminen	5 000
Vantaan vankilan lisärakennus	13 107
Palkkausten tarkistukset	7 852
Yhteensä	38 642

2024 talousarvio	284 042 000
2023 II lisätalousarvio	4 926 000
2023 I lisätalousarvio	300 000
2023 talousarvio	245 400 000
2022 tilinpäätös	240 325 000

74. Avolaitustyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 1 700 000 euroa avolaitostöihin kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa
- 2) valtion, kunnan, seurakunnan ja yleishyödyllisten yhteisöjen omistuksessa olevien rakennusten ja ympäristöjen rakentamis-, korjaus- ja hoitotöihin sekä kansallisuusomaisuuden ylläpitämiseen
- 3) maanrakennustöihin
- 4) momentin kolmen vuoden käyttöaikana enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteet ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai niihin voidaan liittää kuntouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin asianomainen yhteisö osallistuu. Työkohteissa tehtävää työtä voidaan myös opinnollistaa. Määrärahaa voi käyttää erityisesti pitkäaikaishankkeissa myös avolaitostyönä toteutettavien rakentamisprojektien edellytysten luomiseksi vaadittavien tarpeellisten tukitoimintojen menoihin, kuten

vankien asuintilojen kunnostamiseen. Työkohteet ovat mm. Suomenlinnan hoitokunnan, Metsähallituksen, Museoviraston, Senaatti-kiinteistöjen sekä kuntien kohteissa. Tavoitteena on työllistää avolaitosvankeja.

2024 talousarvio	4 700 000
2023 talousarvio	4 700 000
2022 tilinpäätös	4 700 000

50. Vaalimenot

20. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 48 336 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vaalilain (714/1998) mukaisten yleisten vaalien ja menettelystä neuvoo-antavissa kansanäänestyksissä annetussa laissa (571/1987) tarkoitettujen valtiollisten kansanäänestysten toimittamisesta ja niihin liittyvästä tiedottamisesta ja tietopalvelusta, vaalitietojärjestelmän ja vaalivalmiuden ylläpidosta, vaalijärjestelmän ja vaalitietojärjestelmän kehittämisestä sekä äänestysaktiivisuuden vahvistamiseen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) siirtomenojen maksamiseen kunnille vaalilain 188 §:n 3 momentissa tarkoitettuna kertakorvauksena ja saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetuista saamelaiskäräjävaaleista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Presidentinvaalit 2024	26 000
Europarlamenttivaalit 2024	16 740
Alue- ja kuntavaalit 2025	100
Vaalitietojärjestelmän menot	5 330
Muut vaalimenot	116
Saamelaiskäräjävaalit	50
Yhteensä	48 336

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 16 156 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 32 130 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alue- ja kuntavaalit 2025	100
Eduskuntavaalit 2023	-17 070
Europarlamenttivaalit 2024	16 740
Presidentinvaalit 2024	26 000
Presidentinvaalit 2024 (vuoden 2023 menot)	-3 000
Saamelaiskäräjälain uudistaminen	50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saamelaiskärjävaalit 2023	-550
Vaalitietojärjestelmän menot	730
Yhteensä	23 000
2024 talousarvio	48 336 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 I lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	25 336 000
2022 tilinpäätös	14 879 520

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö, jonka toimialaan kuuluu vastata:

- yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta
- maahanmuutosta, kansainvälisestä suojelusta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta
- Suomen kansalaisuudesta
- pelastustoimesta
- hätäkeskustoiminnasta
- rajaturvallisuudesta ja meripelastustoimesta
- siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista sekä
- aluehallinnon yhteisestä varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin.

Hallitusohjelman tavoitteena on turvallinen oikeusvaltio Suomi, turvallisuuden tunteen vahvistuminen ja turvallisuusviranomaisten toimintakyvyn varmistaminen. Toiminnan painopisteinä ovat sisäisen turvallisuuden strategisista ydintehtävistä huolehtiminen sekä keskeiset kansalaisille tarjottavat palvelut. Tavoitteiden saavuttaminen muuttuneessa turvallisuusympäristössä edellyttää hyvää ennakointi- ja analyysikykyä, yhteistä tilannekuvaa ja turvallisuusviranomaisten suorituskyvyn turvaamista.

Toimintaympäristön kuvaus

Turvallisuusympäristön perustavanlaatuisen muutos näkyy monin tavoin myös sisäisen turvallisuuden hallinnonalalla. Kyberympäristön uhkataso on noussut ja kyberhyökkäykset ovat lisääntyneet. Suomen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuva tiedustelun ja vaikuttamisen uhka on kohonnut sekä fyysisessä että kyberympäristössä Venäjän hyökkäyssodan sekä Suomen Nato-jäsenyyden myötä.

Muuttunut turvallisuusympäristö edellyttää sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton viranomaisilta vahvaa suorituskkyä. Muutoksiin vastatakseen sisäministeriö on käynnistänyt useita selvitys- ja kehittämishankkeita liittyen kyberturvallisuuden edistämiseen, varautumisen ja valmiuden parantamiseen sekä kriittisen infrastruktuurin ja väestön suojaamiseen. Sisäisen turvallisuuden ylläpito on valtion perustehtävä, johon kohdistuu vaatimuksia koko yhteiskunnan ja hallinnonalan eri toimijoiden taholta.

Maamme hyvän turvallisuustason säilyttäminen edellyttää yhtä lailla yhteiskuntapoliittisia toimia kuin muutoksia yksilöiden ja organisaatioiden toimintatavoissa. Julkisten turvallisuuspalveluiden vaikuttavuuden ja laadun kannalta keskeistä on huomion kiinnittäminen eri tahojen yhteistyömahdollisuuksiin ja toimintatapojen uudistamiseen. Aktiivinen työvoiman maahanmuuttopolitiikka on yksi keino huolehtia osaavan ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta. Sotien, konfliktien, ilmastonmuutoksen, väestönkasvun ja katastrofien aiheuttaman muuttoliikkeen laajuus ja luonne ovat vaikeasti ennakoitavissa. Ministeriö toimii edelleen aktiivisesti EU-tasolla muuttoliikkeiden hallintaan liittyvissä asioissa.

Toimintaympäristön muutoksesta huolimatta rajatilanne on säilynyt suhteellisen rauhallisena ja vakaana. Merkkejä luvattoman tai rikollisen toiminnan lisääntymisestä raja-alueilla tai rajanylityspaikoilla on kuitenkin nähtävissä. Rajavartiolaitos on lisännyt tilanteen mukaisesti rajojen valvontaa ja osoittanut siihen lisähenkilöstöä sisäisin toimenpitein. Euroopan ulkorajoilla laitton maahantulo on kasvussa. Laajamittaisen maahantulon riski on noussut Suomessa ja siirtolaisuutta käytetään yhä enemmän hybridi-vaikuttamisen välineenä.

Venäjänsä hyökkäys Ukrainaan on lisännyt ihmisten huolia entisestään ja osalla on myös toimeentulovaikeuksia inflaation ja energiaepävarmuuden takia. Tällä kehityksellä voi olla vaikutusta perheiden hyvinvoinnin kautta myös sisäiseen turvallisuuteen keskipitkällä aikavälillä. Väestön luottamus viranomaisiin ja turvallisuuden tunne ovat kuitenkin pysyneet korkealla tasolla. Positiivisena asiana voidaan pitää myös sitä, että ihmiset ovat viime aikoina kiinnostuneet aiempaa enemmän omatoimisesta varautumisesta ja muun muassa kotivaran hankkimisesta. Rikollisuuskehityksessä korostuu väkivallan, ampuma-aseiden sekä huumausaineiden lisääntyminen sekä kokonaan tai osin tietoverkossa toteutetun ja rajat ylittävän rikollisuuden kasvaminen, koveneminen ja monimuotoistuminen. Alaikäisten väkivaltarikollisuuden kasvu ja katujengit ovat vakavia ongelmia, joiden juurisyihin tulee puuttua määrätietoisesti.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma/arvio	2023 arvio	2024 ¹⁾
Turvallisuuden tunne on korkea kaikissa väestöryhmissä	4	4	Tavoitetasoa ei aseteta
Ihmiset, ympäristö ja omaisuus ovat turvassa	4	4	Tavoitetasoa ei aseteta
Kansallisen turvallisuuden uhat sekä vakavat häiriöt torjutaan	4	4	Tavoitetasoa ei aseteta

¹⁾ Sisäministeriön uusi konsernistrategia valmistuu syksyllä 2023. Tavoitteet yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle ja toiminnalliselle tuloksellisuudelle valmistellaan samassa yhteydessä.

Sisäministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2022 toteutuma ¹⁾	2023 arvio	2024 tavoite
Sisäministeriö	231	235	237
Kriisinhallintakeskus	29	30	30
Poliisitoimi	10 299	10 372	10 402

Sisäministeriön hallinnonalan henkilötövuodet

	2022 toteutuma ¹⁾	2023 arvio	2024 tavoite
Suojelupoliisi	511	535	555
Rajavartiolaitos	2 890	2 907	3 000
Pelastusopisto	127	127	127
Hätäkeskuslaitos	588	615	630
Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset	1 190	1 283	1 410
Yhteensä	15 865	16 104	16 391

¹⁾ Lähde: Tutkiahallintoa.fi

Sukupuolten tasa-arvo

Sisäministeriössä on laadittu henkilöstöpoliittinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma vuosille 2022—2024. Suunnitelmassa määritellään tavoitteet ja toimenpiteet, joilla ministeriö kehittää henkilöstönsä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Henkilöstöpoliittisella tasa-arvolla tarkoitetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistämistä ministeriössä osana henkilöstöpolitiikkaa ja henkilöstön kehittämistä. Suunnitelmaan valitut tavoitteet ja toimenpiteet pohjautuivat tasa-arvoselvityksessä sekä henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyssä esiin nousseisiin kehittämiskohteisiin. Suunnitelman toimenpiteiden toteutumisesta laaditaan vuosittain raportti. Toimenpiteitä päivitetään tarvittaessa. Tärkeimmät seurantamekanismit ovat ministeriön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely, VMBaro-työtyytyväisyyskysely sekä tasa-arvoselvitys ja palkkakartoitus.

Sisäministeriön hallinnonalan virastot ovat laatineet ministeriön ohjeistuksen mukaan omat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat. Sisäministeriö on tukenut suunnitelmien laadinnassa hallinnonalan virastoja ja hallinnonalojen tulossopimuksissa on tavoite suunnitelman päivittämisestä. Sisäministeriö on ohjannut hallinnonaloja korostamaan toiminnallisen suunnitelman merkitystä ja ohjannut käyttämään yhdenvertaisuusvaltuutetun ohjeita.

Kestävä kehitys

Uudistetaan hallinnonalan kestävä kehityksen ja vastuullisuuden kokonaisuus ja ylläpidetään tilannekuvaa ja arviota velvoitteiden saavuttamisen kannalta riittävistä toimista.

Toiminnalla tähdätään kestävä kehityksen painoarvon lisäämiseen hankinnoissa, hälytyspalveluiden yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä uusintarikollisuuden vähentämiseen. Hallinnonalan virastot ovat tehneet myös omia toimenpidesitoumuksiaan, jotka täydentävät ja joiden tavoitteita toimeenpannaan hallinnonalan yhteisen tavoitteen lisäksi.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Hallinto	235 844	310 993	346 975	35 982	12
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 022	17 518	19 265	1 747	10
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 322	2 320	2 434	114	5
(20.) Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
21. Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 562	1 342	1 432	90	7
(24.) EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	34 000	—	—	—	0
25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	5 500	5 500	5 500	—	0
26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	35 150	42 828	9 713	-33 115	-77
27. EU:n pelastuspalvelumekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	—	59 845	114 851	55 006	92
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arvionmääräraha)	137 954	180 200	191 500	11 300	6
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	580	480	1 280	800	167
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksu-osuudet ulkomaille (arvionmääräraha)	753	960	1 000	40	4
(87.) Osakehankinnat (kiinteä määräraha)	1	—	—	—	0
10. Poliisitoimi	885 215	923 596	1 016 825	93 229	10
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	828 938	863 666	942 405	78 739	9
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 819	45 412	66 752	21 340	47
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 608	7 668	7 668	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
(21.) KEJO-hankkeen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	6 850	6 850	—	-6 850	-100
20. Rajavartiolaitos	313 516	630 044	512 649	-117 395	-19
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	302 516	305 044	333 649	28 605	9
70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)	11 000	325 000	179 000	-146 000	-45
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	97 479	100 961	105 015	4 054	4
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 236	4 507	4 613	106	2
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	69 367	70 428	77 057	6 629	9
03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	18 026	20 345	2 319	13
20. Erityismenot (arviomääräraha)	3 876	8 000	3 000	-5 000	-62
40. Maahanmuutto	416 536	525 493	511 541	-13 952	-3
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanotto-keskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	75 786	64 865	101 327	36 462	56
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	272 307	371 152	320 570	-50 582	-14
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	2 318	2 318	2 318	—	0
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	66 125	87 158	87 326	168	0
Yhteensä	1 948 590	2 491 087	2 493 005	1 918	0
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	15 865	16 104	16 391		

01. Hallinto

Selvitysosa:

Sisäministeriö

Sisäministeriö toteuttaa hallitusohjelman mukaisesti poliisitoimen, Suojelupoliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, Häätäkeskuslaitoksen sekä maahanmuuttohallinnon strategisia tavoite-
linjauksia ja toiminnallisia tulostavoitteita, jotka on tarkemmin kerrottu pääluokan eri lukujen pe-
rusteluissa.

Hallinnonalan kehittäminen

Sisäministeriö edistää hallinnonalan toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta tutkimuksilla, selvityksillä, investoinneilla sekä koulutus- ja asiantuntijapalveluhankinnoilla. Lisäksi ministeriö edistää hallinnonalan digitalisaatiota sekä toimintaan ja palveluihin liittyvää tiedonhallintaa, yhteentoimivuutta sekä kyberturvallisuutta kehittämishankkeiden ja investointien kautta.

EU:n sisäasioiden rahastot

EU:n ohjelmakaudelle 2021—2027 on perustettu kolme sisäasioiden rahastoa: turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF), sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF) ja rajaturvallisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline (BMVI) osana yhdenntetyn rajaturvallisuuden rahastoa (IBMF).

Rahastojen kautta pyritään kehittämään EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Sisäministeriö toimii uudella ohjelmakaudellakin sisäasioiden rahastojen hallintoviranomaisena. Rahastojen hallinnointia koskeva kansallinen laki (1125/2021) tuli voimaan joulukuussa 2021 ja valtioneuvoston asetus (119/2022) helmikuussa 2022.

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla tavoitellaan tehokasta maahanmuuttovirtojen hallintaa unionin säännöstöä soveltaen ja ihmisoikeuksien noudattamiseen liittyvät sitoumukset huomioiden. Rahastolla tuetaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän kehittämistä sen ulkoinen ulottuvuus huomioiden, vastaanottomenettelyitä, laillisen maahanmuuton ja kotoutumisen tukemista sekä laittoman maahanmuuton ehkäisemistä erityisesti toimivia paluuta ja uudelleenkotoutumisjärjestelyitä edistämällä. Rahaston kautta tuetaan lisäksi jäsenvaltioiden uudelleensijoittamista sekä turvapaikanhakijoiden sisäisiä siirtoja. Sisäisen turvallisuuden rahastolla tavoitellaan korkeaa turvallisuuden tasoa unionissa. Rahastolla torjutaan terrorismia ja radikalisoitumista, vakavaa ja järjestäytyntä rikollisuutta sekä kyberrikollisuutta. Lisäksi rahastolla voidaan tukea rikosten uhreja. Rajaturvallisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineellä tuetaan rajavalvonnan ja -tarkastusten tehokasta ylläpitoa ja kehittämistä sekä yhteisen viisumipolitiikan toimeenpanoa laillisten rajanylitysten edistämiseksi ja laittoman maahanmuuton estämiseksi sekä rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi.

Siviilikriisinhallinta

Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kriisinhallintakeskus huolehtii asiantuntijoiden lähettämiseen liittyvistä operatiivisista tehtävistä, kuten koulutuksesta, rekrytoinnista ja varustamisesta. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä keskustelua ja tietojenvaihtoa siviilikrii-

sinhallinnasta. Tavoitteena on, että Suomen siviilikriisinhallinta-osallistuminen vastaa sisäisen turvallisuuden tavoitteisiin ja kriisinhallintaoperaatioiden ja OSA-virastojen yhteistyö toimii.

01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 265 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö. Ministeriön tärkeimpiä tehtäviä ovat säädösvalmistelu sekä hallinnonalan toiminnan strateginen suunnittelu ja ohjaus sekä kansainväliset asiat.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Henkilöstömenot	88	88	87
ICT-menot	3	3	4
Muut menot	9	9	9
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät siirrettyjen määrärahojen käytön.

Sisäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Sisäministeriö toimii sisäisen turvallisuuden politiikka-alueen johtavana toimijana laaja-alaisen sisäisen turvallisuuden edistämisessä.
- Konsernitason ohjaus parantaa hallinnonalan toiminnan vaikuttavuutta.
- Sisäministeriön ja sen hallinnonalan valmius- ja varautumisjärjestelmä perustuu kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalliin ja on yhteensovitettu hallinnonalan sisällä sekä muiden kumppaneiden kanssa.
- Sisäministeriön tiivis ja pitkäjänteinen kansainvälinen ja EU-yhteistyö tukee laajasti hallitusohjelman toteuttamista.

Henkisten voimavarojen hallinta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Sisäministeriön henkilötyövuodet	230,6	235	237
— josta momentin 26.01.01 henkilötyövuodet	208,9	211	213
Sairauspoissaolot (pv/htv)	5,5	5,3	5,3
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,79	3,8	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	19 451	18 818	20 815
Bruttotulot	1 520	1 300	1 550
Nettomenot	17 931	17 518	19 265
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 235		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 326		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erityisavustajan assistentin palkkaus, määräaikaisen siirron päätyminen (siirto momentilta 35.01.01)	21
Erityisavustajan kulut, määräaikaisen siirron päätyminen (siirto momentilta 35.01.01)	20
Kertaerän poistuminen (siirto momentilta 26.30.03)	100
Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka- menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-124
Määräaikaisen tehtäväjärjestelyn (tietohallinto) päätyminen (siirto momentille 26.01.21)	-90
Nato-kustannukset	180
Poliittisen esikunnan määrän kasvu	-169
Työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan mobiiliapplikaation tietoisuuden levittäminen -hanke ja sovelluksen ylläpito, määräaikaisen lisäyksen päätyminen	-136
Ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain uudistaminen (HO 2023)	800
Ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain uudistamisen resurssit	75
VN yhteisen verkkojulkaisualustan (YJA) erillissivustojen ylläpito (siirto momentilta 23.01.01)	10
Palkkausten tarkistukset	1 060
Yhteensä	1 747

2024 talousarvio	19 265 000
2023 II lisätalousarvio	759 000
2023 I lisätalousarvio	55 000
2023 talousarvio	17 518 000
2022 tilinpäätös	18 022 000

04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 434 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilikriisinhallintatoiminnan kotimaan valmiuksien kehittämiseen.

Selvitysosa: Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kotimaan valmiuksien operatiivisia tehtäviä hoitava Kriisinhallintakeskus tarjoaa laadukasta siviilikriisinhallintatehtäviin sekä vaalitarkkailutehtäviin valmistavaa

koulutusta, toimii vastuullisena rekrytoijana ja työnantajana lähetettäville asiantuntijoille sekä tekee alaan liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Kokonaisvaltaista lähestymistapaa kriiseihin edistetään yhteistyössä sotilas-, rauhanvälitys- ja kehitysyhteistyötoimijoiden kanssa. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta. Hallitusohjelman mukaisesti jatketaan vuonna 2024 aktiivista osallistumista siviilikriisinhallintaan tehokkaan rekrytoinnin ja monipuolisen koulutuksen kautta.

Siviilikriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvista henkilöistä aiheutuvat menot maksetaan momentilta 24.10.21.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Henkilöstömenot	76	71	74
Toimitilamenot	5	6	6
ICT-menot	1	1	1
Muut menot	18	22	19
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Sisäministeriö asettaa Kriisinhallintakeskukselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Suomen siviilikriisinhallinta-osallistuminen on vaikuttavaa ja vastaa toimintaympäristön vaatimuksiin ja muutoksiin.

— Suomen siviilikriisinhallinta-osallistuminen vastaa sisäisen turvallisuuden tavoitteisiin.

Toiminnan tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Siviilikriisinhallinnan peruskoulutus, hakijoiden määrä	257	200	200
Siviilikriisinhallinnan kansainväliset tehtävät, hakijoiden määrä	472	400	400
Siviilikriisinhallinnan kansainväliset tehtävät, avattujen tehtävien määrä	149	150	150
Naisten osuus siviilikriisinhallintatehtävissä (%)	46	50	50
Naisten määrä siviilikriisinhallinnan peruskurssilla (%)	45	50	50

Henkisten voimavarojen hallinta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Henkilötyövuodet	29	30	30
Sairauspoissaolot (pv/htv)	4,6	5	3
Työtyytyväisyys (1—5)	4,1	4,2	4,2

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	2 513	2 320	2 534
Bruttotulot	114	-	100
Nettomenot	2 399	2 320	2 434
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	485		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	408		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	114
Yhteensä	114
2024 talousarvio	2 434 000
2023 II lisätalousarvio	68 000
2023 talousarvio	2 320 000
2022 tilinpäätös	2 322 000

21. Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 432 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) hallinnonalan toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutuspalvelujen ja muiden asiantuntijapalvelujen hankintaan
- 2) hallinnonalan toiminnan ja palvelujen kehittämiseen liittyvää tiedonhallintaa, yhteentoimivuutta sekä kyberturvallisuutta edistäviin kokeiluihin ja hankintoihin sekä digitalisaation edistämiseen
- 3) kohtien 1)–2) mukaisiin yhden tai useamman viraston kehittämishankkeisiin
- 4) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkauksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää konsernistrategiaa ja hallinnonalan ohjausta toteuttavien kehittämistoimien sekä näihin liittyvän henkilöstön palkkauksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Ministeriö voi myöntää rahoitusta myös hallinnonalan virastojen hankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikainen tehtäväjärjestely (ICT) (siirron palautus momentilta 26.01.01)	90
Yhteensä	90

2024 talousarvio	1 432 000
2023 talousarvio	1 342 000
2022 tilinpäätös	1 562 000

25. *Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan järjestämisestä, alusten torjuntavalmiuden ylläpidosta, torjuntakaluston hankinnoista, mukaan lukien jääolosuhteissa toimivan öljyntorjuntalaitteiston ja muun avomeriöljyntorjuntakaluston hankinnoista sekä torjuntatoimenpiteistä ja ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuviin menoihin

2) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan kansainvälisestä yhteistyöstä, koulutus- ja kehittämistoiminnasta ja oikeudenkäynneistä aiheutuviin menoihin, öljyntorjuntavarastojen vuokriin ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioihin.

Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisina.

Momentille saa nettobudjetoida siirtotalouden tuottoina korvaukset rahastoista ja vahinkojen aiheuttajilta.

2024 talousarvio	5 500 000
2023 talousarvio	5 500 000
2022 tilinpäätös	5 500 000

26. *EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 713 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää edellyttäen, että a) Euroopan unioni on hyväksynyt EU:n ohjelmakautta 2021—2027 koskien EU:n vuoden 2021 talousarvion, b) EU:n ko. ohjelmakauden jäljempänä mainittuja rahastoja ja niiden varojen käyttöä koskeva EU-lainsäädäntö on hyväksytty ja tullut voimaan, c) kansallinen sisäasioiden rahastoja koskeva lainsäädäntö on hyväksytty ja voimassa ja se antaa sisäministeriölle toimivallan EU:n Suomelle osoittamien uuden ohjelmakauden EU-varojen käyttöön jäljempänä tarkoitettuihin menoihin sekä d) Euroopan komissio on hyväksynyt Suomen rahastoja koskevat ohjelmat.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset) toteuttamiseen

2) edellä mainittujen rahastojen toimeenpanoon tarvittavan teknisen avun ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen sekä rahastojen toimeenpanon kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

- 3) hankkeisiin ja toimiin sisältyvien arvonlisäveromeno-osuuksien maksamiseen Euroopan unionin asetusten salliessa ja kansallisten säädösten mukaisesti
- 4) siirtomenojen maksamiseen hankerahoituksena valtiontalouden ulkopuolisille toimijoille
- 5) ohjelman mukaisiin Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen
- 6) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston rahoitussääntöjä koskeviin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1060 (yleisasetus) artiklojen 103—104 mukaisten rahoitusoikaisujen ja niistä aiheutuvien Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen
- 7) Pakolaisten uudelleensijoittamismenettelystä, humanitaarisesta maahanpääsystä ja kuntaan sijoittamisesta aiheutuviin siirto- ja kulutusmenoihin sekä enintään 14 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin, joihin on varattu 3 766 000 euroa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ja 1 614 000 euroa Maahanmuuttovirastolle. Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää määrärahaa edelleen avustuksena. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan osalta siirtomenot budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti
- 8) Euroopan unionin ohjelmakauden 2028—2035 sisäasioiden rahastojen valmisteluun liittyviin toimiin
- 9) sellaisiin ennen avustuspäätöksen tekemistä syntyneisiin kustannuksiin, jotka ovat syntyneet 1.1.2021 tai sen jälkeen ja joita koskeva hakemus tulee vireille viimeistään 30.6.2022.

Siirtomenot budjetoidaan maksatuspäätösperusteisina.

Selvitysosa: EU:n sisäasioiden rahastoja koskevat EU-säädökset tulivat voimaan kesällä 2021. Kansallinen sisäasioiden rahastoja koskevaa lainsäädäntö (1125/2021) tuli voimaan 16.12.2021.

Jäsenvaltion velvollisuudet rahastoihin liittyen määritellään rahastojen hallinnointia koskevassa yleisasetuksessa ((EU) 2021/1060). Sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta valmistelusta ja toimeenpanosta ja toimii rahastojen nimettynä hallintoviranomaisena.

Rahastoista rahoitettavilla hankkeilla ja toimilla tulee pääsääntöisesti olla kansallista rahoitusta niiden toimeenpanoa varten. Kansallinen rahoitus on virastojen toimintamenomenteilla, ellei talousarviossa ole erikseen muuta määrärahaa osoitettu.

Teknistä apua käytetään pääsääntöisesti rahastojen hallinnoinnista hallintoviranomaiselle aiheutuviin palkkaus- ja kulutusmenoihin. Yleisasetuksen mukaan teknisestä avusta korvattava rahaston ohjelman prosenttiosuus on kunkin sisäasioiden rahaston osalta 6 prosenttia.

Komissiolta saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.26.98. Ohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 8 933 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 780 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-33 115
Yhteensä	-33 115

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	9 713 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	42 828 000
2022 tilinpäätös	35 150 000

27. EU:n pelastuspalvelumekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 114 851 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) henkilösuojainten, mittauskaluston ja tukivälineistön sekä muiden tarpeellisten laitteiden ja tarvikkeiden hankintaan, varastointiin ja ylläpitoon ja logistiikkaan
- 2) lääkkeiden ja rokotteiden hankintaan, varastointiin ja ylläpitoon
- 3) hankkeessa toteutettaviin harjoituksiin ja valmiuden kehittämiseen ja ylläpitoon
- 4) hankkeen toimeenpanosta aiheutuviin tehtäviin ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkauksiin vuonna 2024 sekä hankkeen toteuttamisesta ja toimeenpanosta aiheutuviin muihin kulutusmenoihin
- 5) hankkeen toimeenpanosta aiheutuvia menoja vastaavien määrärahojen siirtämiseen, josta Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle noin 73 211 000 euroa, sosiaali- ja terveysministeriölle noin 442 000 euroa ja Säteilyturvakeskukselle noin 105 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hankkeesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Huoltovarmuuskeskukselle. Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Euroopan komissio on hyväksynyt Suomen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU-varastointihankkeen kemiallisten, biologisten, säteily- ja ydinuhkien (Chemical Biological Radiological Nuclear) varalle.

Komissio rahoittaa arvonlisäveromenoja lukuun ottamatta 80 % hankkeen kustannuksista hankkeen aikana ja 20 % hyväksytyyn loppuraportin jälkeen.

Selvitysosa: Suomi on sisäministeriön johdolla solminut sopimuksen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU-CBRN -valmiuden ja varastointikapasiteetin kehittämiseen ja ylläpitämiseen yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) ja Säteilyturvakeskuksen (STUK) kanssa. Suomen rescEU-valmiudet tehostavat koko Euroopan unionin strategista varautumista ja valmiutta vastata CBRN-uhkiin, erityisesti Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueella. CBRN-varas-

tointivalmiuksien tärkeimpänä tehtävänä on tarjota CBRN-vastatoimia (suojavarusteet ja lääkinnälliset vasta-aineet), joita voidaan käyttää kemiallisten, biologisten, säteily- ja ydinonnettomuuksien yhteydessä. CBRN-varastointi kokonaisuus sisältää CBRN-suojavarusteita, mittalaitteita, tukivälineistöä sekä CBRN-lääkkeitä ja rokotteita.

Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 242 milj. euroa ja hankkeen suunniteltu kesto 1.1.2023—30.9.2026. Suomen strategisena tavoitteena on jatkaa muodostettavan kapasiteetin ylläpitoa myös tämän ajanjakson jälkeen, mikäli komission määrärahakokonaisuudet tulevilla kausilla sen mahdollistavat. Muodostettavan kapasiteetin lähtövalmius on 12 tuntia avuntarjouksen hyväksymisestä. Kapasiteetin ensimmäisten osien on suunniteltu olevan hälytysvalmiudessa vuoden 2024 alusta.

Hankkeen tulot on budjetoitu momentille 12.26.98.

Määrärahan arvioitu käyttö vuonna (1 000 euroa)

Sisäministeriö	433
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	73 211
Sosiaali- ja terveysministeriö	444
Säteilyturvakeskus	105
Huoltovarmuuskeskus	40 658
Yhteensä	114 851

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankkeen menot	55 006
Yhteensä	55 006

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	114 851 000
2023 talousarvio	59 845 000

29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 191 500 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	11 300
Yhteensä	11 300

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	191 500 000
2023 talousarvio	180 200 000
2022 tilinpäätös	137 954 371

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 280 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten myöntämiseen meripelastustoimintaan ja poliisin todistajansuojeluohjelmaan sisältyvän sopeutumisavustuksen maksamiseen sekä avustuksen maksamiseen Helsingin kaupungille pelastajakoulutukseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen meripelastusseura	238 000
Ålands Sjöräddningssällskap	12 000
Helsingin kaupunki, pelastajakoulutus	1 000 000
Todistajansuojeluohjelman mukainen sopeutumisavustus	30 000
Yhteensä	1 280 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pelastajakoulutuksen lisäys	1 000
Pelastustoimen tehtävät, kertaerän poistuminen	-200
Yhteensä	800

2024 talousarvio	1 280 000
2023 II lisätalousarvio	70 000
2023 I lisätalousarvio	440 000
2023 talousarvio	480 000
2022 tilinpäätös	580 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksusuudet ulkomaille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon kansainvälisten järjestöjen (Interpol, IGC¹⁾, IOM, ICMPD²⁾, COSPAS-SARSAT³⁾ ja ICAO PKD⁴⁾) jäsenmaksujen, maksusuuksien ja vastaavien velvoitteiden suorittamisesta aiheutuvien menojen sekä YK:lle teollisuusonnettomuuksien rajojen yli ulottuvista vaikutuksista koskevan yleissopimuksen kansainvälisen toimeenpanon tukemisesta aiheutuvien avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Poliisin kansainvälisessä yhteistyössä ja sen kehittämisessä erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä sekä lainsäädännön että käytännön toiminnan tasolla. Huomiota kiinnitetään myös lähialueyhteistyön, YK:n ja Euroopan neuvoston sekä

¹⁾ IGC = Inter-Governmental Consultations on Asylum, Refugee and Migration Policies in Europe, North America and Australia

²⁾ ICMPD = International Centre for Migration Policy Development

³⁾ COSPAS-SARSAT = satelliittipaikannusta maalla, merellä ja ilmassa hyödyntävä maailmanlaajuinen etsintä- ja pelastusjärjestelmä

⁴⁾ ICAO PKD = kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön sähköinen varmennepankki

muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä tapahtuvaan poliisin toimialaan liittyvään kehitykseen.

IGC:ssä käsitellään kaikkia pakolaisuuden ja maahanmuuton hallintaan liittyviä merkittäviä kysymyksiä. Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on hallitustenvälinen järjestö, joka harjoittaa laaja-alaista siirtolaisuuteen liittyvää toimintaa. ICMPD on riippumaton hallitustenvälinen tutkimuslaitos. Se pyrkii edistämään kestävästä maahanmuuttopolitiikkaa ja keskittyy Länsi- ja Itä-Euroopan kannalta tärkeisiin maahanmuuttokysymyksiin ja toimii Budapest-prosessin sihteeristönä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Interpol	420 000
IGC	130 000
IOM	350 000
ICMPD	10 000
COSPAS-SARSAT	50 000
ICAO PKD	30 000
YK:n teollisuusonnettomuudet	10 000
Yhteensä	1 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	40
Yhteensä	40

2024 talousarvio	1 000 000
2023 talousarvio	960 000
2022 tilinpäätös	753 117

10. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisin tehtävänä on turvata oikeus- ja yhteiskuntajärjestys, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, estää ennalta, paljastaa ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharjintaan. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa säädetyt tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua.

Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä havaita, estää ja paljastaa sellaisia toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavan toiminnan ennakointiseksi, havaitsemiseksi ja estämiseksi.

Tehokkaalla poliisitoimella vaikutetaan siihen, että Suomi on maailman turvallisimaa maa. Kansalaiset saavat laadukkaita poliisipalveluita valtakunnallisesti yhdenvertaisesti. Kansalaisten tur-

vallisuuden tunne ja poliisin nauttima luottamus paranee tuottamalla kiireelliset hälytyspalvelut luotettavasti ja vahvistamalla rikosten ennalta estämistä ja tehokasta selvittämistä. Sisäisen ja kansallisen turvallisuuden uhkia torjutaan oikea-aikaisesti, niihin varaudutaan ja päätöksenteon tukena on ennakoivaa tiedustelutietoa.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Tunnusluku/mittari	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Rikoslakirikosten määrä, enintään	478 761	499 675	500 000
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100) ¹⁾	92,2	86,0	86,0
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100) ²⁾	289,9	309,9	310,0
Kansalaisten luottamus poliisin toimintaan, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4 ³⁾	3,34	-	3,40
Kansalaisten luottamus Suojelupoliisiin, % ⁴⁾	91	83	83
Suojelupoliisin toiminnan onnistuminen, % ⁴⁾	80	80	80

¹⁾ Katuturvallisuusindeksissä painotetaan poliisille ilmoitettujen ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä ratti- ja liikennejuopumuksien lukumäärät ja lasketaan yhteen. Saatu summaluku suhteutetaan alueen asukasluukuun. Mitä suurempi indeksiluku, sitä parempi tilanne on verrattuna valtakunnalliseen keskiarvoon vuodelta 1999. Katuturvallisuusindeksi korvataan häiriöindeksillä syksyllä 2023. Häiriöindeksissä painotetaan tiettyjen poliisille ilmoitettujen henkeen ja terveyteen sekä omaisuuteen kohdistuneiden rikosten ja tehtävien lukumäärät, jotka lasketaan yhteen. Näitä tiettyjä rikoksia ja tehtäviä on n. 40. Summa suhteutetaan alueen asukasluukuun. Mitä korkeampi arvo on, sitä enemmän häiriöitä suhteutettuna asukasluukuun. Valtakunnallinen arvo 2014 = 100.

²⁾ Liikenneturvallisuusindeksi on rekisteröityjen autojen ja moottoripyörien määrä jaettuna liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden painotetulla lukuarvolla.

³⁾ Kansalaisten luottamusta poliisin toimintaan mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Missä määrin luotatte seuraavien viranomaisten toimintaan...?", 1 = erittäin vähän, 2 = melko vähän, 3 = melko paljon, 4 = erittäin paljon. Lähde: Poliisibarometri. Joka toinen vuosi tehtävä kansalaishaastattelu.

⁴⁾ Lähde: Kantar Media Finland Oy

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 942 405 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetun asetuksen (56/2020) 2 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Määrärahasta on varattu 807 000 euroa tehokkaan rahanpesun estämisen valvontaan ja täytännönpanon varmistamiseen (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Poliisin toiminnassa painotetaan toimintavalmiutta erityisesti kiireellisissä hälytystehtävissä ja ennalta estävyyttä sekä suunnataan tehokasta rikostorjuntaa erityisesti yksilön ja yhteiskunnan kannalta haitallisimpiin rikoksiin. Yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi pyritään torjumaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Poliisi huolehtii kansainvälisen poliisiyhteistyön kehittämisestä.

Poliisille asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet

— Poliisin läsnäolo turvataan koko maassa. Poliisitehtävissä toimivien määrä nostetaan 8 000 poliisihenkilötyövuoteen vaalikauden loppuun mennessä. Lisäys kohdennetaan poliisin operatiiviseen toimintaan.

— Rikostorjuntaa vahvistetaan kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi.

— Torjutaan ja vähennetään määrätietoisesti väkivaltaa ja järjestäytyntä rikollisuutta sekä nuoriso- ja jengirikollisuutta.

— Rikollisuuden ja muiden yhteiskunnallisten ongelmien torjumisessa panostetaan ennaltaehkäisyyn, juurisyiden tunnistamiseen ja rikosvastuun toteutumiseen. Ennalta ehkäisevää ankkuri-toimintaa kehitetään ja EXIT-toimintaa laajennetaan.

— Digitalisaatiota vahvistetaan sekä rikostutkinnassa että -torjunnassa.

Toimintamenojen kohdentuminen (milj. euroa)

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio	osuus (%)
Henkilöstömenot	634	658	682	67
Toimitilamenot	85	96	101	10
ICT-menot	94	107	104	10
Muut menot	115	84	129	13
Tulot	-70	-70	-73	-
Yhteensä¹⁾	858	875	943	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen osuuden. Henkilöstömenot kasvavat uusien velvoitteiden ja painopisteiden lisäksi pääasiassa valtion sopimusratkaisun mukaisten palkantarkistusten ja muiden pienempien erien johdosta. Tilakustannukset nousevat yleisen kustannustason ja vuokratason sekä poliisin väestötilojen sekä muiden tilapäisratkaisujen käytön johdosta. ICT-kustannusten nousu aiheutuu muun muassa käyttöön otettavista uusista järjestelmistä sekä nykyisten ja vanhentuneiden järjestelmien ylläpidosta. Lisäksi kustannusnousua tapahtuu muissa poliisin sopimusvelvoitteissa mm. palveluiden ostoissa.

Valvonta- ja hälytystoiminta

Kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus ja toimintavalmiusaika säilytetään hyvällä tasolla. Poliisin toiminnassa painotetaan ennalta estävää toimintaa. Laitonta maahantuloa torjutaan määrätietoisesti. Toimenpiteet laittoman maahantulon torjumiseksi ovat uskottavia ja tehokkaita. Maasta poistamis -toimintaa tehostetaan. Poliisin erityistoimintayksikön kansallista ja kansainvälistä toimintavalmiutta kehitetään.

Valvonta- ja hälytystoiminta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Tuottavuus			
Hälytystoiminnan tuottavuus (ABC-tehtävät/htv)	420,2	454,8	453,7
Taloudellisuus			
Valvonnan henkilötyövuodet ¹⁾	658	658	643
Hälytystoiminnan henkilötyövuodet	2 204	2 204	2 204

Valvonta- ja hälytystoiminta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa ²⁾	79 253	80 521	86 388
Hälytystoiminnan kustannukset	239 323	246 495	256 249
Taloudellisuus (hälytystoiminnan kustannukset/ABC -tehtävät)	258 42	245 80	256 25
Palvelukyky ja laatu³⁾			
Toimintavalmiusaika A -luokan tehtävissä, min.	10,0	9,8	9,8
Palvelukykyaika B -luokan tehtävissä	17,1	17,0	17,0
Onnistuminen lähisuhdeväkivaltaan puuttumisessa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	2,74	-	2,9
Onnistuminen poliisin partioinnissa ja muussa näkyvässä toiminnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	2,79	-	2,9
Onnistuminen kiireellisissä hälytystehtävissä, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	3,06	-	3,1
Suoritteet			
Tehtävien määrä yhteensä (A, B ja C)	926 110	1 002 469	1 000 000
— josta oma-aloitteiset tehtävät, %	45,3	48,4	49,0
Väkivaltaan liittyvät kotihälytystehtävät, kpl	21 543	21 066	20 500
Ankkuroiminnan asiakastapaamiset, lkm	6 825	6 500	7 000

¹⁾ Valvonnan htv-määrästä on vähennetty liikennevalvonnan htv:t, jotka esitetään Liikenneturvallisuuden kokonaisuudessa.

²⁾ Valvonnan kustannuksista on vähennetty laskennalliset liikennevalvonnan kustannukset.

³⁾ Onnistumista mitataan Poliisibarometri -kyselytutkimuksella, joka on edellisen kerran toteutettu vuonna 2022.

Liikenneturvallisuus

Poliisin liikenneturvallisuustyöllä vaikutetaan osaltaan liikennekuolemien ja vakavien loukkaantumisten vähentämiseen, ennalta estämiseen ja kaikkien liikennemuotojen turvallisuuden tunteen lisäämiseen.

Liikenneturvallisuus

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Tuottavuus			
Liikennevalvonnan tuottavuus ilman automaattivalvontaa, liikenne rikokset/htv ¹⁾	301	297	297
Taloudellisuus			
Liikennevalvontaan käytetty työaika, tunnit/1 640 htv	426	441	441
— josta raskaan liikenteen valvontaan käytetty työaika, (tunnit/1 640 htv)	49,4	52,0	52,0
Liikenneturvallisuuden laskennalliset kustannukset (1 000 euroa)	51 309	53 966	57 235
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen liikennevalvonnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	2,86	-	2,86
Liikennevalvontaindeksi ²⁾	94,1	94,2	94,2
Liikenne rikosindeksi ³⁾	87,9	87,9	87,9

Liikenneturvallisuus

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Suoritteet			
Automaattisen liikennevalvonnan suoritteet, kpl	112 369	118 205	130 000
Poliisiin tietoon tulleet törkeät liikenneturvallisuuden vaarantamiset, tapaukset vähintään (kpl)	4 776	4 952	4 952
Poliisiin tietoon tulleet rattijuopumusrikokset, määrä vähintään (kpl)	16 660	17 849	18 000
Henkilövahinkoon johtaneet liikenneonnettomuudet, enintään (kpl)	3 048	2 804	2 804
Kuolemaan johtaneet liikenneonnettomuudet, enintään (kpl)	144	108	108

1) Liikennevalvonnan tuottavuus, ilman automaattivalvontaa lasketaan seuraavasti: Liikennesuoritteet = ilmoitettujen rikosten määrä, huomioitavat rikosnimikkeet: liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, ilmaliikennejuopumus, junaliikennejuopumus, vesiliikennejuopumus, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, liikennejuopumus moottorittomalla ajoneuvolla, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, liikennepako tieliikenteessä. Tutkiva yksikkö = poliisi (pois lukien LVS- ja LITUKE-tutkintaryhmät sekä Ahvenanmaa). HTV = liikennevalvonnan toteutuneet tunnit/1 640 (pois lukien automaattivalvonta). Automaattisen liikennevalvonnan tuottavuudessa suoritteisiin lasketaan LVS-suoritteet: RS, RV, EHDRS, sakkomääräys, sakkovaatimus ja rangaistusvaatimus sekä liikennevirhemaksusuoritteet tyypiltään "automaattivalvonta". Suoritteiden määristä on poistettu mitätöidyt. Htv lasketaan automaattivalvonnan toteutuneet tunnit/1640.

2) Liikennevalvontaindeksi lasketaan poliisin liikennevalvontatehtävien, suoritteiden ja sidonnaisuusaikojen avulla. Muuttajat on ryhmitelty omiin kokonaisuuksiin, jotka indeksoidaan, painotetaan, lasketaan yhteen ja suhteutetaan asukasluvuun kokonaisindeksin laskemiseksi. v. 2015 = 100.

3) Liikenneirikosindeksissä lasketaan poliisin kirjaamia liikenneirikoksia ja -rikkomuksia ja -virhemaksuja. Muuttajat on ryhmitelty omiin kokonaisuuksiin, jotka indeksoidaan, painotetaan, lasketaan yhteen ja suhteutetaan asukasluvuun kokonaisindeksin laskemiseksi. v. 2015 = 100.

Rikostorjunta

Poliisi estää, paljastaa ja selvittää rikoksia tehokkaasti. Rikostutkinnassa varmistetaan rikosten esikäsittelytoiminnan sekä päivittäisrikostutkinnan tehokas suorittaminen. Rikostorjuntatoimenpiteitä kohdennetaan yksilön ja yhteiskunnan kannalta haitallisimpiin rikoksiin ja ammattimaista sekä järjestäytyntä rikollisuutta torjutaan tietojohdoisesti ja rikoslajineutraalisti. Paljastavan toiminnan kohdentamisessa huomioidaan vaikuttavuuden lisäksi toiminnan oikeasuhtaisuus käytävissä olevaan rikostutkinnan resurssiin. Nuoriso- ja jengirikollisuutta torjutaan määrätietoisesti laajan keinovalikoiman avulla. Rikostiedustelutoiminnan ja poliisin muiden rikollisuuden ja uhkien torjuntaan tähtäävien toimenpiteiden avulla torjutaan sellaiset rikokset ja hankkeet, jotka voivat vaarantaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä tai sisäistä turvallisuutta.

Rikostorjunta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/htv)	70	75	70
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	3 969	4 018	4 068
Rikostorjunnan kustannukset (1 000 euroa)	429 325	442 205	463 972
Taloudellisuus (kustannukset/selvitetyt rikoslakirikokset, 1 000 euroa)	1 536,1	1 343,45	1 546,57

Rikostorjunta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikenne rikokset), vähintään (%)	45,8	55,6	46,0
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikenne rikokset), ka, (vrk)	175	272	180
Omaisuusrikosten selvitystaso, vähintään (%)	35,6	45,5	38,0
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten (kaikki) selvitystaso, vähintään (%)	59,7	60,5	60,0
Päätettyjen talousrikosjuttujen sisällöloaika, ka, enintään (vrk)	588	548	530
Onnistuminen väkivaltarikosten selvittämisessä ja torjunnassa, ka, vähintään (arvosana 1—4)	2,87	-	2,90
Onnistuminen talousrikosten torjunnassa, ka, vähintään (arvosana 1—4)	2,74	-	2,80
Onnistuminen huumerikosten selvittämisessä / paljastamisessa, ka, vähintään (arvosana 1—4)	2,80	-	2,80
Onnistuminen asuntomurtojen selvittämisessä, ka, vähintään (arvosana 1—4)	2,79	-	2,80
Onnistuminen viharikosten selvittämisessä, ka, vähintään (arvosana 1—4)	2,76	-	2,80
Onnistuminen tietoverkkorikollisuuden torjunnassa, ka, vähintään (arvosana 1—4)	2,75	-	2,80
Suoritteet			
Selvitetyt rikoslakirikokset (lkm)	279 483	329 155	300 000
Haltuun saatu rikoshyöty kaikissa rikoksissa (netto), milj. euroa	40,61	31,88	40,0
Haltuun saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto), milj. euroa	26,69	20,95	25,0
Päätettyjen talousrikosjuttujen määrä (kpl)	1 863	2 076	2 000
Avoimena olevien talousrikosjuttujen määrä (kpl)	3 497	3 268	3 000
Päätettyjen järjestäytyneen rikollisuuden juttujen määrä (kpl)	338	391	350
Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä (kpl)	38 845	41 892	41 000
Poliisiin tietoon tulleet törkeät huumausainerikokset (kpl)	1 026	1 152	1 100
Alle 18-vuotiaaseen kohdistunut kiireellinen esitutkinta (kpl) ¹⁾	17 983	21 856	20 000

¹⁾ Asianomistajat tapauksina, AO alaikäinen, mukana RL lukujen 20, 21, 24, 25 ja 31 rikosnimikkeet.

Lupahallinto

Poliisin lupahallinto vaikuttaa hallinnollisen päätöksenteon ja valvonnan keinoin rikoksia ennalta estävästi sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta turvaavasti. Pääasiallisena palvelun tarjoamisen tapana ovat sähköiset palvelut, myös erityisryhmien palvelutarpeet varmistuen. Sähköisen asioinnin käyttöaste säilyy suunnitelmallisesti korkealla tasolla.

Lupapalvelut tuotetaan kokonaistaloudellisesti ja kustannustehokkaasti turvaten maksullisen lupahallinnon riittävä palvelutaso, tehokkaat menettelyt ja näitä vastaavat resurssit kustannusvastaavuudesta huolehtien.

Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (poliisin käsittelemät maksulliset asiat/maksullinen lupa-htv)	4 101	3 462	3 611
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet (maksullinen)	375	360	360
Lupahallinnon tuottoennuste/arvio (1 000 euroa)	66 870	55 000	55 000
Lupapalvelujen kustannukset (maksullinen), 1 000 euroa	54 576	55 000	55 000
Taloudellisuus (kustannukset/poliiisin käsittelemät maksulliset asiat), euroa	35,2	47,28	42,31
Lupahallinnon kustannusvastaavuus (%)	120,1	100,0	100,0
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen lupahallinnossa, arvosana 1—4	2,98	-	3,00
Sähköisen asioinnin käyttöaste (%)	80,4	77,9	80,0
Ajanvarauksen käyttöaste (varausten määrä/asiakaskäyntimäärä), %	46,1	-	50,0
Käyntiasioinnin asiakasmäärän kehitys	1 136 000	-	800 000
Suoritteet			
Poliiisin käsittelemät maksulliset lupa-asiat yhteensä (kpl)	1 511 248	1 163 255	1 300 000

Poliisikoulutus

Poliiisiammattikorkeakoulu huolehtii poliisi (AMK) -tutkintokoulutuksen antamisesta kohdassa *henkiset voimavarat* kuvatun henkilöstömäärän lisäyksen varmistamiseksi. Poliisin henkilöstö- ja osaamistarpeeseen vastataan molemmilla kansalliskielillä annettavalla tutkinto- ja täydennyskoulutuksella. Poliiisiammattikorkeakoulussa voi myös suorittaa pelastusalan päällystötutkinnon, jota toteutetaan yhteistyössä Pelastusopiston kanssa.

Poliisikoulutus

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Taloudellisuus			
Poliiisiammattikorkeakoulun kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	26 500	27 500	27 500
Henkilötyövuodet	189	189	189
Poliiisi (AMK) -tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	190	190	190
Poliiisi (ylempi AMK) -tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	250	250	250
Palvelukyky ja laatu			
Poliiisi (AMK) -tutkinnosta tavoiteajassa valmistuneet, %	92	92	92
Suoritteet			
Poliiisi (AMK) koulutukseen hakevien lukumäärä aloituspaikkaa kohden	10	10	10
Poliiisi (AMK) koulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä	400	400	500
Poliiisi (AMK) koulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	290	313	280
Julkaisut, kpl	38	38	38

Yhteiset palvelut - tukitoiminnot ja muut tehtävät

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Yhteiset palvelut - tukitoiminnot¹⁾			
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	1 796	1 800	1 800
Yhteiset palvelut - muut tehtävät²⁾			
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	615	615	615
Muiden tehtävien kustannukset (1 000 euroa)	64 489	66 424	70 206

¹⁾ Tukitoiminnot = taloushallinto, henkilöstöhallinto, materiaalitoiminnot, tietotekniikka, tutkimus- ja analyysitoiminto, koulutus, työhyvinvointi, konsernipalvelut, ohjaustoiminnot

²⁾ Muut tehtävät = vartijat, vankilatoiminnot, vankikuljetukset, virka-avut, löytötavaratoiminto, kantelu- ja valitusasiat, lupahallinnon erillistoiminnot

Henkiset voimavarat

Poliisi noudattaa hyvää ja oikeudenmukaista henkilöstöpolitiikkaa. Poliisi kehittää työkyvyn tukemiseen liittyviä menettelytapoja. Erityistä huomiota kiinnitetään työkyvyn tukemiseen vartioiden ja rikostutkinnassa työskentelevien henkilöiden työhyvinvoinnin edistämiseen. Työsuojelun keinoin varmistetaan työn turvallisuus ja terveellisyys. Poliisin henkilöstön osaaminen vastaa toimintaympäristön tarvetta. Poliisi jatkaa toimenpiteitä, joilla pyritään turvamaan henkilöstölle terveelliset, turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset tilat.

Henkiset voimavarat

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Henkilötyövuodet ¹⁾	10 299	10 372	10 402
Poliisimiehet, htv	7 515	7 589	7 639
Opiskelijat, htv ²⁾	273	233	200
Muu henkilöstö, htv	2 511	2 530	2 530
Sairauspoissaolot, pv/htv	12,5	11,4	10,4
Työtyytyväisyysindeksi	3,38	_3)	
Naisten osuus koko henkilöstöstä (%)	31,8	31,8	32
Naisten osuus ylimmistä johtotehtävistä (%)	10,6	10,7	11,0

¹⁾ Lähde PolStat, kaikki momentit. Vuoden 2022 toteutumassa yhteensä 10 299 htv:tta sisältäen kaikki momentit (ml. työllisyysvaroin palkatut, 49,9 htv). Vuosien 2023—2024 arviot ovat n. 50—60 htv:ta.

²⁾ Opiskelijoilla tarkoitetaan käytettävissä olevaan työvoimaan luettavat opiskelijat, jotka ovat työssäoppimisjaksolla työ- tai kenttäharjoittelussa.

³⁾ Poliisin henkilöstöbarometrin toteuttamisesta ei ole päätetty vuoden 2024 osalta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	934 683	934 489	1 014 897
Bruttotulot	85 382	70 823	72 492
Nettomenot	849 301	863 666	942 405
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	59 746		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	39 383		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	75 458	57 247	62 581
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	63 069	57 247	62 581
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	12 389	-	-
Kustannusvastaavuus, %	120	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Exit-toiminnan kehittäminen (Helsinki ja Uusimaa)	-500
Galileo-satelliittinavigointijärjestelmän PRS-palvelun kansallinen käyttöönotto	24
Hallituksen esityksiin (lakimuutokset) ja hallitusohjelman toteuttamiseen tarvittava rahoitus	3 731
HE Ajokorttilain uudistus	-1 210
HE Terroristisen verkkosisällön leviämisen estäminen (TCO)	-280
HE Vaarallisten aineiden kuljetusta koskeva lakiuudistus	-191
ICT-suorituskyvyn ylläpito ja modernisointi	-7 760
Interoperability (IO) -hanke	1 600
Krp:n tiedonhankinta	-200
Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellinen käsittely	-565
Lähestymiskiellon tehostaminen	-285
Nuorten rikollisuuden ehkäisy ja torjunta	5 000
Poliisin ei-harkinnanvaraiset ICT-menot	5 000
Poliisin erityistoimintayksikön (Karhu) kansallisen ja kansainvälisen toiminta- valmiuden kehittäminen	500
Poliisin Interoperability	-510
Poliisin resurssien lisääminen portaattain 8 000 poliisiin vaalikauden lopussa (HO 2023)	17 500
Poliisin toimitilojen vuokrankorotukset (Senaatin listalla olevat toimitilahankkeet)	3 420
Poliisin varautuminen ja valmius	-1 500
Poliisitoimen rahoitustason nosto toiminnan tason säilyttämiseksi v. 2022 tasolla	-17 456
Ruotsinkielisen poliisikoulutuksen vahvistaminen (1 htv)	158

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	-186
Toiminnan tason säilyttäminen v. 2022 tasolla (ml. Oulun ja Tampereen vuokra-vaikutukset)	32 000
Valtorin laskutuksen muutos	3 227
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva	44
Virve 2 käyttöönoton kustannukset	2 904
Palkkausten tarkistukset	34 274
Yhteensä	78 739

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	942 405 000
2023 II lisätalousarvio	21 778 000
2023 I lisätalousarvio	2 477 000
2023 talousarvio	863 666 000
2022 tilinpäätös	828 938 000

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 66 752 000 euroa.

Selvitysosa: Suojelupoliisi on turvallisuus- ja tiedustelupalvelu, joka torjuu Suomeen kohdistuvia kansallisen turvallisuuden uhkia ja tuottaa tietoa uhkien ennalta ehkäisemiseksi. Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja havaita, estää ja paljastaa ennalta toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä. Suojelupoliisi tuottaa myös Suomessa kaikki turvallisuusselvitykset puolustushallinnon turvallisuusselvityksiä lukuun ottamatta. Suojelupoliisin tuottama tiedustelutieto on oleellinen osa kansallisen turvallisuuden uhkien torjuntaa ja ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa. Suojelupoliisin tiedonhankintaa ja raportointia ohjaavat sisäministeriön asettamat siviilitiedustelun painopisteet, jotka yhteensovitetään sotilastiedustelun kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Strategiassaan suojelupoliisi haluaa parantaa erityisesti tiedonhankintaa, toimintakulttuuria ja yhteistyötä. Järjestelmällinen, tavoitteellinen ja kohdennettu tiedonhankinta on toiminnan perusta. Tieto on analysoitava ja tarjottava päätöksentekijöille oikeaan aikaan ja selkeässä muodossa. Suojelupoliisi hankkii tietoa, jota valtiojohto ja muut kumppanit eivät muualta saa.

Turvallisuusympäristö on jatkanut kehittymistään entistä ennakoimattomampaan suuntaan, mikä korostaa tiedustelulla hankitun analysoidun tiedon merkitystä valtionjohdon ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa. Nato-jäsenyys lisää suojelupoliisin kansainvälistä yhteistyötä erityisesti siviilitiedustelukomitean alaisessa yhteistyössä, mutta lisää vastuita myös esim. toimitaluravallisuuden asiantuntijatehtävissä. Nato-jäsenyys edellyttää panostamista myös tietojärjestelmien hankkimiseen, rakentamiseen ja ylläpitoon sekä tiedonhallintaan.

Suojelupoliisin voimavaroilla mahdollistetaan siviilitiedustelulainsäädännön toimivaltuuksien tehokas ja asianmukainen käyttäminen, varmistetaan suojelupoliisin kyky vastata toimintaympä-

ristön nopeaan muutokseen ja luodaan edellytykset kansallisen turvallisuuden täysipainoiselle suojaamiselle.

Suojelupoliisille asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Siviilitiedustelu on oikein kohdennettua ja suojelupoliisin suorituskyky vastaa turvallisuusympäristön vaatimuksia.
- Kansallisen turvallisuuden uhat torjutaan.
- Siviilitiedustelu kohdistuu lain edellyttämällä tavalla kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan.
- Siviilitiedustelun sisäinen laillisuusvalvonta on suunnitelmallista, kattavaa, reaaliaikaista ja tehokasta.
- Suojelupoliisilla on tehtäviensä hoitamista ja tiedonvaihtoa tukevat suhteet kaikkiin olennaisiin kotimaisiin kumppaneihin ja ulkomaisiin turvallisuus- ja tiedustelupalveluihin.
- Suojelupoliisi tuottaa ennakoivaa tiedustelutietoa päätöksenteon tueksi.
- Valmiussuunnittelun kehittäminen, organisaation riskienhallinta on järjestetty hallinnonalan yleisohjauksen mukaisesti, uudistetun tietoturvakoulutuksen lanseeraaminen, sisäisen tarkastuksen toiminnan käynnistäminen, uusi toimitilahanke valmistuu suunnitelman mukaisesti vuoden 2024 loppuun mennessä. Henkilöstölle taataan terveelliset työskentelyolosuhteet.
- Suojelupoliisi osallistuu aktiivisesti julkiseen keskusteluun kansallisesta turvallisuudesta ja sen tuottama oikea-aikainen, analysoitu tieto vaikuttaa päätöksenteon tietopohjaan.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Henkilöstömenot	56	59	48
Toimitilamenot	11	9	7
ICT-menot	26	23	34
Muut menot	7	9	11
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Suojelupoliisin tuloksellisuus ja voimavarat

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Toiminnan tuloksellisuus			
Kirjalliset raportit	123	120	120
Suulliset taustoitukset	326	320	320
Turvallisuusselvitykset, kp ¹⁾	97 029	100 000	100 000
— Suppeat	35 289	35 000	35 000
— Perusmuotoiset	40 653	45 000	45 000
— Laajat	406	400	400
— Liitetyt	20 681	19 600	19 600

Suojelupoliisin tuloksellisuus ja voimavarat

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Kansalaisuusasia lausunnot	103	110	120
Oleskelu- ja työlupa-asioita koskevat lausunnot	2 043	2 000	2 000
Viisumihakemuksia koskevat lausunnot	393	600	600
Turvapaikkalausunnot	3	5	5
Voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet	511	535	555
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,3	8,5	8
Työtyytyväisyysindeksi	3,7	3,7	3,7

¹⁾ Turvallisuusselvitysten suoritteiden kokonaismäärät sisältävät sekä maksulliset että maksuttomat suoritteet.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	63 701	55 252	76 642
Bruttotulot	9 796	9 840	9 890
Nettomenot	53 905	45 412	66 752
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 780		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 694		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 238	7 859	8 475
— muut tuotot	330	300	300
Tuotot yhteensä	8 568	8 159	8 775
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 933	5 895	6 340
— osuus yhteiskustannuksista	2 363	2 260	2 431
Kustannukset yhteensä	8 296	8 155	8 771
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	272	4	4
Kustannusvastaavuus, %	103	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaerän poistuminen (siirto momentilta 26.30.03)	350
Natoon liittyminen ja yhteistoimintavelvoitteet	840
Siviilitiedustelun teknisen infran kehittävä ylläpito	1 800

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

UTS-hanke/ICT-hankinnat	1 000
Uuden toimitilan ICT-varustaminen, muuton viivästyminen	15 500
Valtorin laskutuksen muutos	84
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva	4
Varakonesalin määräaikaisten menojen vähennys	-150
Palkkausten tarkistukset	1 912
Yhteensä	21 340

2024 talousarvio	66 752 000
2023 II lisätalousarvio	1 478 000
2023 talousarvio	45 412 000
2022 tilinpäätös	46 819 000

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 668 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maasta poistettavien henkilöiden maasta poistamiskuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 2) turvapaikanhakijoiden ja maastapoistettavien tulkkaus- ja käännöspalveluista aiheutuviin menoihin
- 3) Suomeen luovutettavien rikoksenteekijöiden noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 4) maasta poistettavien identifioinnista ja tarvittavien matkustusasiakirjojen hankinnoista aiheutuviin menoihin
- 5) turvapaikanhakijoiden vastaanoton valmiusryhmän ja valtakunnallisen palautusten täytäntöönpanon valmiusryhmän käytöstä aiheutuneiden koulutus-, matka- ja majoitusmenojen korvaamiseen
- 6) maastapoistamista ja sen kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin
- 7) EU:n sisäasioiden rahastoista rahoitettavien maasta poistamistoiminnan kehittämishankkeiden enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin vuonna 2024.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maasta poistamiskuljetukset	3 868 000
Tulkkaus- ja käännöspalvelut	1 550 000
Noutokuljetukset	250 000
Henkilöllisyyden selvittäminen	300 000
Valmiusryhmän käyttö	1 700 000
Yhteensä	7 668 000

2024 talousarvio	7 668 000
2023 talousarvio	7 668 000
2022 tilinpäätös	2 608 000

(21.) KEJO-hankkeen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	6 850 000
2022 tilinpäätös	6 850 000

20. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitos toimii sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueilla. Rajavartiolaitos on osa eurooppalaista raja- ja merivartiostoa ja osa Suomen puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin olosuhteissa. Rajavartiolaitoksen vaikuttavuustavoitteina ovat rajaturvallisuus, turvallisuus merialueilla sekä alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius.

Rajaturvallisuus

Suomen ulkorajavalvonta on tehokasta ja uskottavaa. Rajavartiolaitos vahvistaa Suomen turvallisuutta ja torjuu Suomeen ja Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuhkia ulkorajoilla. Rajaliikenne on turvallista ja sujuvaa. Rikostorjunta on vaikuttavaa. Rajavartiolaitos lisää ihmisten turvallisuutta rajaseudulla ja saaristossa.

Meriturvallisuus

Suomen meripelastusjärjestelmä on luotettava. Rajavartiolaitoksella on välitön johtamis- ja toimintavalmius merellisiin monialaonnettomuuksiin. Rajavartiolaitos edistää merellisen ympäristön suojelua.

Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus

Rajavartiolaitoksella on hyvä toimintakyky yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rajavartiolaitoksella on hyvä valmius alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja valtakunnan puolustamiseen.

Vaikuttavuuden tunnusluvut ja mittarit

Rajavartiolaitoksen vaikuttavuus lasketaan vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden tunnusluvuista. Vaikuttavuus kuvaa sitä, millaisia muutoksia Rajavartiolaitoksen toiminta saa aikaan yhteiskunnan tai sen jäsenten — mutta myös muiden kuin suomalaisten rajanylittäjien — olosuhteissa tai tilassa. Vaikuttavuutta seurataan useiden laadullisten mittareiden avulla. Kustannusvaikuttavuus on mittari sille, miten tehokkaasti vaikuttavuus on aikaansaatu ja se lasketaan käytettyjen toimintamenojen ja toteutuneiden suoritteiden perusteella.

Rajavartiolaitoksen vaikuttavuustavoitteet

Tunnusluku/mittari	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)	96,4	89,4	91,3
Vaikuttavuus (ind)	99,7	96,4	96,1
— Rajaturvallisuus (1—5)	4,2	4,0	4,0
— Meriturvallisuus (1—5)	4,2	4,3	4,3
— Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus (1—5)	3,9	3,7	3,6
Kustannusvaikuttavuus (ind)	88,7	73,1	80,2

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 333 649 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) rajavartiolain (578/2005) 81 §:n nojalla työsuhdeasuntojen vuokratkompensatioon
- 2) sisäministeriön rajavartio-osaston menoihin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan Rajavartiolaitoksen henkilöstömenot ja lakisääteisestä toiminnasta aiheutuvat muut toimintamenot. Muut toimintamenot jakautuvat toimitilamenoihin, ICT-menoihin, kuljetusvälinemenoihin ja muihin menoihin. Rajavartiolaitoksen investoinnit tai investointiluonteiset raskaamman kaluston hankinnat sekä kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot maksetaan momentilta 26.20.70.

Momentilta maksetaan sisäministeriön rajavartio-osaston menoja (arviolta noin 1,3 milj. euroa ja 10 htv:n menot).

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Henkilöstömenot	63	60	60
Toimitilamenot	10	11	11
ICT-menot	9	10	10
Kuljetusvälinemenot (alus-, ilma-alus- ja kuljetusvälinemenot)	8	9	9
Muut menot (toiminnan muut kulut ja koulutus)	10	10	10
Yhteensä	100	100	100

Rajavartiolaitokselle asetetaan seuraavat tulostavoitteet:

— Suomen rajavalvonta on järjestetty uskottavasti. Luvattomat rajanylitykset, rajat ylittävä rikollisuus ja muu laitton toiminta paljastetaan ja luvattomat rajanylittäjät otetaan kiinni. Rajavartioiden määrä pyritään turvaamaan.

— Meripelastustoimen hätätilanteisiin ja ympäristövahinkoihin osoitetaan viipymättä apua. Meripelastuksen ja ympäristövahinkojen torjuntakyky varmistetaan ja käynnistetään selvitys elinkaaren päässä olevien meripelastushelikopterien korvaajista.

— Rajavartiolaitoksen valmius ja suorituskyky vastaa tehtäviä ja toimintaympäristön vaatimuksia. Itärajan esteaita rakennetaan pilottivaiheen kokemukset huomioiden ja niin nopeasti kuin on tarkoituksenmukaista.

— Rajavartiolaitos kykenee havaitsemaan ja vaikuttamaan tilanteisiin, jotka uhkaavat alueellista koskemattomuutta.

— Rajavartiolaitoksen toiminta ja näkyvyys lisäävät turvallisuutta ja palvelujen saatavuus on hyvä. Rajavartiolaitoksen läsnäolo saariston harvaan asutulla alueella turvataan.

Rajaturvallisuus

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Rajaturvallisuus (1—5)	4,2	4,0	4,0
Yhdyshenkilötoiminta ja kansainväliset operaatiot			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,7	4,3	4,3
Yhteistyö naapurimaiden viranomaisten kanssa			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,1	2,8	3,5
Rajavalvonta			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,2	4,1	4,0
— Rajatilannekuvan laatu (1—5)	4,3	3,9	3,9
— Rajatarkastusten laatu (1—5)	3,4	2,1	2,2
— Rajatapahtumien estäminen (1—5)	4,1	4,4	5,0
— Rajatapahtumien paljastaminen (1—5)	2,8	3,7	3,7
— Laittoman maahantulon järjestämisten ja ihmis- kaupparikosten selvitystaso (1—5)	2,7	2,9	2,9
— Rajojen valvonnan kohdentuminen (1 — 5)	3,7	3,7	3,2
— Rajavartiolaitoksen antama viranomaisapu	3,0	2,6	2,6
— Turvallisuuden tunne, harva-alueen asukkaiden kokemus (1 — 5)	3,7	3,8	3,8
Partiointi (h)	293 737	299 725	298 365
Tekninen valvonta (h)	4 859 146	4 935 000	4 982 000
Rajojen valvonnan tarkastukset (kpl)	63 007	52 997	53 507
Rajatarkastukset (milj. hlöä)	5,0	6,0	6,0
Pääsyn epääminen (hlöä)	3 609	3 410	1 110
Valtionrajarikos (kpl)	198	130	130
Laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa (kpl)	98	79	79
Turvallisuuspalvelut harva-alueella (kpl)	552	467	467
Rajaturvallisuus			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	282,0	316,8	303,4
Henkilötyövuodet	2 555	2 558	2 646
Tuottavuus (ind)	106	98	95
Taloudellisuus (ind)	92	79	84

Meriturvallisuus

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Meriturvallisuus (1—5)	4,2	4,3	4,3
Meripelastus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,7	4,6	4,6
Meripelastustehtävät (kpl)	1 108	1 443	1 443
Merellisen ympäristön suojele			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,2	3,5	3,5
Ympäristövahinkojentorjuntavalmiusvuorokaudet (kpl)	2 318	1 970	1 970
Meriturvallisuus			
Kustannukset (milj. euroa)	14,0	17,3	16,5
Henkilötyövuodet	127	140	144
Tuottavuus (ind)	157	149	145
Taloudellisuus (ind)	137	116	127

Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus (1—5)	3,9	3,7	3,6
Häiriö- ja poikkeusolovalmiuden ylläpito			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,2	3,9	3,9
Rajavartiolaitoksen joukkotuotanto ja sotilaallisen maanpuolustuksen koulutus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,7	3,5	3,4
Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	23,0	25,9	24,0
Henkilötyövuodet	209	209	210
Tuottavuus (ind)	166	180	180
Taloudellisuus (ind)	145	140	157

Henkiset voimavarat

Rajavartiolaitoksen henkilöstörakenne ja henkilöstön osaaminen pidetään tehtävien edellyttämällä tasolla.

Henkiset voimavarat

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Henkilötyövuodet	2 890	2 907	3 000
Sairauspoissaolot (pv/htv)	9,7	6,8	6,8
Työilmapiiri (1—5)	3,7	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	305 335	317 044	340 049
Bruttotulot	20 498	12 000	6 400
Nettomenot	284 837	305 044	333 649
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	37 766		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	55 445		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	15 996	4 000	4 000
— EU:lta saatava rahoitus	1 097	500	292
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	-3	50	76
Tuotot yhteensä	17 090	4 550	4 368
Hankkeiden kokonaiskustannukset	24 867	6 594	4 893
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-7 777	-2 044	-525
Omarahoitusosuus, %	31	31	11

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU Interoperability -hanke	-350
Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvän joukon kustannukset	630
Galileo-satelliittinavigointijärjestelmän PRS-palvelun kansallinen käyttöönotto	490
Immolan, Ivalon ja Onttolan kasvavat vuokravaikutukset	1 010
Itärajan esteen ylläpito	1 000
Kertaerän poistuminen (siirto momentilta 26.30.03)	1 250
Kyberkyvykyys (kyber)	400
NATO:n liittymisen kustannukset	300
Operatiivisen toiminnan kasvavat ICT-kulut	1 000
Perusvuokratason nosto, sisäilmaongelmien korjausten ja viivästyneiden perus-	
korjausten vuokravaikutus	4 000
Rajavartijamäärän lisääminen	3 325
Valmiuspaketti	4 000
Valtorin laskutuksen muutos	772
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva	14
Virve 2.0 käyttöönotto	305
Palkkausten tarkistukset	10 459
Yhteensä	28 605

2024 talousarvio	333 649 000
2023 II lisätalousarvio	6 986 000
2023 talousarvio	305 044 000
2022 tilinpäätös	302 516 000

70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 179 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkovartiolaivan varustamiseen liittyviin hankintoihin ja mahdollisiin muihin toiminnallisiin muutostarpeisiin
- 2) kevyen aluskaluston nopeiden veneiden uusimiseen ja muihin välttämättömiin venehankintoihin sekä niiden tarvitsemien varusteiden ja varaosien hankintaan
- 3) ilma- ja vartioalusten kertaluonteisiin peruskorjauksiin ja huoltoihin
- 4) indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimusten mukaisiin menoihin
- 5) maa- ja merirajan teknillisen valvonnan uudistamiseen liittyvien hankintojen ja palveluiden kustannuksiin
- 6) uuden ulkovartiolaivan hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin
- 7) uuden valvontalentokoneen hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin
- 8) Itärajan esteen rakentamiseen liittyvien hankintojen ja palvelujen kustannuksiin.

Momentille voidaan myös tulouttaa oikaisuina sopimuksista aiheutuvia sopimussakkoja tai muita vastaavia korvauksia.

Määrärahaa saa käyttää myös käyttötarkoituskohdissa 5)–8) enintään vuosittain 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkauksiin ja muihin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan Rajavartiolaitoksen investoinnit tai investointiluonteiset raskaamman kaluston hankinnat sekä kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Itärajan esteen rakentaminen	159 000
Maa- ja merirajan teknisen valvontajärjestelmän uudistaminen	12 000
Partioveneiden järjestelmäpäivitykset	3 000
Nopeiden veneiden hankinta	1 070
Ulkovartiolaivojen partioveneiden hankinta	1 720
Ilma- ja vartioalusten kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot	2 210
Yhteensä	179 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	137 127	191 872	82 555	411 554
Menot yhteensä	137 127	191 872	82 555	411 554

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 178 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Itärajan esteen rakentaminen	20 000
Maa- ja merirajan teknisen valvontajärjestelmän uudistaminen	-3 000
Valvontalentokoneiden hankinta	-163 000
Yhteensä	-146 000

2024 talousarvio	179 000 000
2023 I lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	325 000 000
2022 tilinpäätös	11 000 000

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Selvitysosa: Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteena on, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Pelastustoimi voi myös tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten kuin hyvinvointialue siitä päättää. Pelastustoimi parantaa yhteiskunnan turvallisuutta onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn, pelastustoiminnan ja siviilivalmiuden avulla. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen ja pelastustoimi osallistuu aktiivisesti alan kansainväliseen yhteistyöhön.

Pelastustoimea koskevat keskeisimmät hallitusohjelmavoitteet:

— Laadukkaat pelastustoimen palvelut turvataan koko maassa. Hallitus selvittää ja toteuttaa tarvittavat toimet pelastajapulan korjaamiseksi. Huolehditaan pelastusalan veto- ja pitovoimasta.

— Pelastajien koulutusmäärää lisätään. Pelastusopiston pelastajakoulutusta vahvistetaan. Pelastusopisto seuraa koko Suomen pelastajatarvetta ja järjestää tarpeen vaatiessa myös alueellisia pelastajakursseja. Helsingin Pelastuskoulun toimintaa erityisesti Uudenmaan ja muun Etelä-Suomen tarpeisiin kehitetään. Ruotsinkielistä pelastajakoulutusta lisätään osana Helsingin Pelastuskoulun toimintaa.

— Pelastustoimen ja ensihoidon yhteistyö ja synergia varmistetaan.

- Sopimuspalokuntien asema ja toimintakyky turvataan.
- Väestönsuojelua vahvistetaan muun muassa uudistamalla väestönsuojeluun varautumista koskeva sääntely ja kehittämällä väestönsuojelutyön organisointia.
- Omatoimisen varautumisen osaamista vahvistetaan kaikissa väestöryhmissä muun muassa ohjauksella, neuvonnalla ja valvontatoiminnalla.
- Pelastusviranomaisten yhteiset johto- ja tilannekeskukset käynnistetään. Pelastustoimen valtakunnallista ohjausta ja valvontaa kehitetään.
- Hallitus toteuttaa pelastuslain uudistuksen toisen vaiheen. Toimintavalmiusohje päivitetään.
- Hallitus käynnistää kansallisen hankkeen pelastusalan työturvallisuuden parantamiseksi. Rikoslakia muutetaan siten, että väkivallasta ensihoitohenkilöstöä kohtaan tai sillä uhkaamisesta seuraava rangaistus vastaa virkamiehen väkivaltaista vastustamista seuraavia rangaistuksia.
- Pelastusalan työhyvinvointiin kiinnitetään erityistä huomiota. Pelastusalan postraumatyöpajojen jatkuminen varmistetaan.
- Pelastustoimen kansainvälisten toimintojen suorituskyky varmistetaan. Pelastustoimen kehittämisessä ja suorituskyvyssä huomioidaan lisäksi Nato-jäsenyyden vaikutukset.

Pelastustoimen toimialan tehtävistä vastaavat sisäministeriö, Aluehallintovirastot, hyvinvointialueen pelastustoimet, Helsingin kaupunki ja Pelastusopisto. Valtion talousarviosta, sisäministeriön pääluokasta, rahoitetaan sisäministeriön pelastustoimen ja siviilivalmiuden valtakunnallinen johtaminen, ohjaus ja kehittäminen sekä Pelastusopiston toiminta. Aluehallintovirastojen ja hyvinvointialueen pelastustoimien järjestämät palvelut rahoitetaan valtion talousarviosta, valtiovarainministeriön pääluokasta.

Pelastustoimi on veto- ja pitovoimainen ja arvostettu toimiala, jossa huolehditaan henkilöstön osaamisesta ja sen kehittämisestä, työhyvinvoinnista, jaksamisesta ja yhdenvertaisuudesta hyvällä henkilöstöpolitiikalla.

Hätäkeskustoimintaa kehitetään entistä modernimpaan suuntaan, jotta voidaan vastata tulevaisuuden toimintaympäristön asettamiin haasteisiin. Tavoitteena on kehittää eri viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen välistä yhteistyötä niin, että hätätilanteiden ennakointi ja hoitaminen olisi entistä tehokkaampaa. Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on hätäkeskuspalvelujen tuottaminen sekä hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukeminen. Hätäkeskuslaitoksen tuottamat palvelut ovat ensimmäinen lenkki auttamisen ketjussa. Hätäkeskuspalvelujen vaikutus kohdistuu suoraan väestöön sekä osaltaan pelastustoimen, poliisitoimen että sosiaali- ja terveystoimen palvelutason.

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 613 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) pelastuslain (379/2011) 107 §:n mukaisten erityisten palon tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen
- 2) pelastuslain 100 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen

- 3) pelastuslain 97 §:ssä tarkoitettulla tavalla valmiuden ylläpitämiseen
- 4) pelastustoimeen liittyvään standardisointitoiminnan edistämiseen ja standardisointityöhön osallistumisesta johtuviin menoihin
- 5) ilma-alusten käyttöön liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamiseen Fintraffic Lennonvarmistus Oy:lle.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Selvitysosa: Pelastustoimen kykyä toimia kaikissa olosuhteissa paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena yhteentoimivana kokonaisuutena vahvistetaan. Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmällä on oltava kyky kaikissa turvallisuustilanteissa viivytyksettä käynnistää tehokas pelastustoiminta ja sen johtaminen, tilannekuvan kokoaminen, analysointi, ennakointi, johtopäätösten tekeminen ja jakaminen valtakunnallisella ja alueellisella tasolla ajankohdasta riippumatta. Hyvinvointialueiden etukäteen suunnitellulla yhteistyöllä voidaan koota pelastustoiminnan resurssit suurissa tai alueellisesti laajoissa onnettomuus- ja häiriötilanteissa. Pelastustoimen valvonnalla ja ohjauksella varmistetaan, että pelastustoimen palvelutaso toteutuu uhkia ja riskejä vastaavasti, yhdenvertaisesti, laadukkaasti ja kustannustehokkaasti sekä valtakunnallisesti että alueellisesti.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Henkilöstömenot	1	10	13
ICT-menot	31	52	52
Muut menot ²⁾	68	38	35
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Pelastusopiston toimintamenot on siirretty 1.1.2023 alkaen omaksi momentikseen 26.30.03. Tässä taulukossa ei esitetä Pelastusopiston menoja. Luvut sisältävät siirrettyjen määrärahojen käytön.

²⁾ Sisältää asiantuntija- ja tutkimuspalvelut.

Onnettomuuksien ehkäisy

Tavoitteena on onnettomuuksien määrän vähentäminen ja onnettomuuksien seurannaisvaikutusten pienentäminen. Tulipalojen määrä puolitetaan vuoden 2030 loppuun mennessä. Asumisen paloturvallisuuden edistämisen tavoitteena on palokuolemien, henkilövahinkojen ja aineellisten vahinkojen vähentäminen. Tavoitteena on vahvistaa omatoimisen varautumisen osaamista kaikissa väestöryhmissä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuuksien seurannaisvaikutusten vähentämiseksi.

Onnettomuuksien ehkäisy

Tavoite	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Hätäkeskukseen liitettyjen paloilmoittimien tarkastustehtävien määrä (kpl), enintään	12 146	12 000	10 000
Valvontatehtävät (suunnitellut/toteutuneet) (%), vähintään ¹⁾	87	100	100

Onnettomuuksien ehkäisy

Tavoite	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Rakennuspalot (kpl), enintään	1 889	1 850	1 750
Rakennuspalovaarat (kpl), enintään	3 195	3 100	3 000
Omaisuusvahingot (milj. euroa), enintään	157,5	140	130

¹⁾ Kattaa valvontasuunnitelman mukaisen määräaikaisen valvonnan.

Pelastustoimi ja varautuminen

Pelastustoimen järjestelmä varmistaa riskejä ja uhkia vastaavat, yhdenvertaiset ja kustannusvaikuttavat pelastustoimen palvelut. Pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa, ja se säilyy turvallisuuden lähipalveluna.

Pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa. Erityisesti uhkien arviointi sekä väestön varoittamisen, väestönsuojien käytön ja väestön evakointien suunnittelu ja muut järjestelyt on toteutettu hallinnonalojen viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoimintana. Pelastustoimen viranomaisten koordinoimana varmistetaan, että toimijoiden välinen työnjako on selkeä.

Pelastustoimi selvittää ja yhdenmukaistaa pelastustoimen ja siviilivalmiuden järjestelmän suorituskykyä ja kykyä vastata toimintaympäristön ja asiakkaiden tarpeisiin.

Pelastustoimen kansainvälinen toiminta kytkeytyy pelastustoimen kansallisiin rakenteisiin ja tukee siviilivalmiuden ja varautumisen vahvistamista. Kansainvälisellä yhteistyöllä lisätään edellytyksiä vastata laajoihin, esimerkiksi säiden ääri-ilmiöiden aiheuttamiin uhkiin sekä erilaisiin valtioiden rajat ylittäviin uhka- ja kriisitilanteisiin.

Pelastustoimi ja varautuminen

Tavoite	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien (ensimmäisen yksikön) toimintavalmiusaika (mediaani) (m:ss), enintään	7:28	7:30	7:30

Aluehallinnon yhteisen varautumisen keskushallinnon tehtävät

Aluehallinnon yhteisen varautumisen keskushallinnon tehtäviin kuuluvat keskushallinnon horisontaalisen koordinaation toiminnot ja alueellisten toimijoiden ohjaus, koordinaatio ja valtakunnallisen kehittämisen toiminnot. Yhteisen varautumisen tavoitteena on, että alueella toimivilla viranomaisilla ja muilla julkishallinnon toimijoilla, järjestöillä ja elinkeinoelämällä on yhteinen ymmärrys alueen riskeistä ja jaettu käsitys eri toimijoiden rooleista ja tehtävistä sekä kyvystä toimia häiriötilanteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)¹⁾

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	23 219	4 507	4 613
Bruttotulot	1 952	-	-
Nettomenot	21 267	4 507	4 613
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 636		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 605		

¹⁾ Pelastusopiston toimintamenot on siirretty 1.1.2023 alkaen omaksi momentiksi 26.30.03. Vuoden 2022 lukuihin sisältyvät myös Pelastusopiston menot ja tulot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Galileo-satelliittinavigointijärjestelmän PRS-palvelun kansallinen käyttöönotto	-50
Virve 2.0 käyttöönotto	93
Palkkausten tarkistukset	63
Yhteensä	106

2024 talousarvio	4 613 000
2023 II lisätalousarvio	39 000
2023 I lisätalousarvio	500 000
2023 talousarvio	4 507 000
2022 tilinpäätös	24 236 000

02. Häätokeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 77 057 000 euroa.

Selvitysosa: Häätokeskuslaitos tuottaa häätokeskuspalvelut koko Suomessa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Häätokeskuslaitoksen tehtävänä on ottaa vastaan hätätilanteita koskevia ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin, Rajavartiolaitoksen sekä sosiaali- ja terveystoimen välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia ja välittää ne edelleen asianomaisille viranomaisille ja yhteistyökumppaneille.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Henkilöstömenot	55	51	53
Toimitilamenot	6	5	5
ICT-menot	34	38	37
Muut menot	5	6	5
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Hätäkeskuslaitokselle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Hätäkeskuslaitoksen resurssit varmistetaan ja sen toimintaa kehitetään. Hallitus arvioi hätäkeskuspäivystäjien koulutusmäärän lisäämistarpeen. Selvitetään tarvittavat toimet, joilla Hätäkeskuslaitoksen veto- ja pitovoimaa työnantajana parannetaan.

— Vaaratiedotejärjestelmä uudistetaan. Hätäkeskuslaitoksen mahdollisuudet huolehtia Erica-tietojärjestelmän ylläpidosta ja kehittämisestä turvataan. Viittomakielisten palvelut huomioidaan ja niiden saavutettavuutta parannetaan.

— Säännönmukaisen kaksikielisen alueellisen hätäkeskuspäivystäjäkursin järjestäminen selvitetään osana Helsingin Pelastuskoulun kehittämistä.

Tuloksellisuustavoitteet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Hätäkeskus vastaa hätäpuheluun nopeasti			
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa (%:ssa hätäpuheluista)	90	90	90
Hätäpuheluun vastataan 30 sekunnissa (%:ssa hätäpuheluista)	99	95	95
Hätänumeroon soittaneet ovat tyytyväisiä hätäkeskuslaitoksen palveluihin			
Hätänumeroon soittaneiden tyytyväisyys hätäkeskusten tuottamiin palveluihin (asteikolla 1—5), vähintään	-	4,0	-
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus			
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus, käyttöaste (%)	99,9	100	100

Hätäkeskuslaitos

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Tuotokset			
Hätäilmoitusten määrä, kpl, josta	2 920 020	2 930 000	2 930 000
— vastatut hätäpuhelut, kpl	2 891 400	2 892 000	2 892 000
— välitettyjen tehtävien määrä, kpl	1 508 160	1 512 000	1 512 000
Panokset			
Henkilötyövuodet	588	615	630
— josta päivystyshenkilöstö (päivystäjät, ylipäivystäjät, vuoromestarit ja johtokeskuspäivystäjät)	452	478	500
Toiminnan tehokkuus			
Hätäilmoitusten määrä/päivystyshenkilöstö	6 670	6 700	6 700
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/asukas, enintään	12,3	13,0	13,0
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/hätäilmoitus, enintään	23,3	23,5	23,5
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys, indeksi, vähintään (asteikko 1—5)	3,74	-	3,8

Hätäkeskuslaitos

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Henkiset voimavarat			
Henkilöstön määrä (31.12.)	592	620	635
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5) ¹⁾	3,25	3,43	-
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	19,0	17,0	15,0

¹⁾ Kysely toteutetaan joka toinen vuosi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	70 515	74 428	81 057
Bruttotulot	4 139	4 000	4 000
Nettomenot	66 376	70 428	77 057
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 059		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 050		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hätäkeskuksesta annetun lain ja siihen liittyvien lakien ml. esteettömyysdirektiivin toimeenpanosta aiheutuvat muutokset	935
Hätäkeskusjärjestelmän tallenninjärjestelmän (NEO) uudistaminen	1 500
Hätäkeskuslaitoksen ydintoiminnan turvaavan htv-tason varmistaminen	1 000
Hätäviestijärjestelmän uudistamisprojekti hätäkeskustoiminnan kyberturvallisuuden ja toimintavarmuuden parantamiseksi (kyber)	-200
Kertaerän poistuminen (siirto momentilta 26.30.03)	350
Ulkoministeriön kansalaispalvelujen avustavat tehtävät Hätäkeskuslaitoksessa (siirto momentilta 24.01.01)	18
Valtorin laskutuksen muutos	165
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva	10
Virve 2.0 käyttöönotto	589
Palkkausten tarkistukset	2 262
Yhteensä	6 629

2024 talousarvio	77 057 000
2023 II lisätalousarvio	1 461 000
2023 I lisätalousarvio	350 000
2023 talousarvio	70 428 000
2022 tilinpäätös	69 367 000

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 345 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Pelastusopistosta annetun lain (607/2003) 36 §:n 2 momentissa mainittujen suoritteiden kustannusten korvaamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Selvitysosa: Pelastusopisto on valtakunnallinen pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammattilaisia kouluttava oppilaitos, jonka tehtävänä on tutkintokoulutusten kehittäminen ja koulutustarpeisiin vastaaminen. Pelastusopiston lakisääteisenä tehtävänä on antaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammatillista peruskoulutusta, pelastustoimen päällystön ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan täydennyskoulutusta sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen valmentavaa koulutusta. Pelastusopisto vastaa pelastustoimen sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmästä sekä sopimushenkilöstön päällystön ja vastaavan kouluttajan koulutuksesta. Lisäksi Pelastusopiston tehtävänä on kansainvälisen pelastustoiminnan asiantuntijoiden kouluttaminen, rekrytointi, lähtettäminen ja muodostelmien logistiikka kansainvälisten sitoumusten mukaisesti.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Henkilöstömenot	43	42	44
Toimitilamenot	23	19	22
ICT-menot	6	7	7
Muut menot	28	32	27
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Momentti on perustettu 1.1.2023 alkaen. Taulukossa on huomioitu momentin 26.30.01 pelastustoimen toimintamenot käyttö Pelastusopistossa. Luvut sisältävät siirrettyjen määrärahojen käytön.

Pelastusopistolle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Pelastusopiston koulutus ja TKI-toiminta on laadukasta ja vastaa tarvetta.
- Pelastustoimen koulutusjärjestelmä vastaa turvallisuusympäristön haasteisiin.
- Kansainvälisen pelastustoiminnan valmius on hyvällä tasolla.

Koulutus- ja tutkimustoiminta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Tuotokset			
Pelastajatutkintojen määrä, kpl, vähintään	137	144	144
Hätäkeskuspäivystäjätutkintojen määrä, kpl, vähintään	66	48	48
Alipäällystötutkintojen määrä, kpl, vähintään	19	40	20
AMK-tutkintojen määrä, kpl	33	30	30

Koulutus- ja tutkimustoiminta

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Kansainvälisen pelastustoiminnan valtakunnallisen koulutuksen saaneet henkilöt, lkm	495	520	520
Valtakunnallisiin kv-harjoituksiin osallistuneet henkilöt, lkm	15	15	15
Varautumiskoulutuksen koulutettavapäivien määrä, vähintään	4 907	5 100	5 100
Pelastuslain 67 §:n mukaisen koulutuksen (väestönsuojelun johdon ja muun erityishenkilöstön koulutus) koulutettavapäivien lukumäärä, vähintään	157	150	150
Panokset			
Henkilötyövuodet	127	127	127
Koulutuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	13 982	14 000	14 000
Pelastusopiston koulutettavapäivät/henkilötyövuodet (htv sisältää koulutuksen ja tukipalvelut)	1 177	1 177	1 177
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelija-kohtainen vuosikustannus, euroa, enintään	27 756	28 000	28 000
Pelastusopiston tutkintopalaute (asteikolla 1—4)	3,24	3,11	3,11
Hakeneiden lukumäärä/aloituspaikat			
— AMK-tutkinnot	3,26	5	5
— ammatilliset tutkinnot	6,67	5	5
Pelastusopiston henkilöstön määrä	134	134	134
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,29	3,52	3,55
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	7,6	7	6,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)¹⁾

	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	20 276	22 391
Bruttotulot	2 250	2 046
Nettomenot	18 026	20 345

¹⁾ Momentti on perustettu 1.1.2023. Pelastusopiston vuoden 2022 toteutumat sisältyvät momentille 26.30.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kaksikielisen hätäkeskuspäivystäjäkoulutuksen toteuttaminen	120
Kertaerän poistuminen (siirto momentille 26.01.01)	-100
Kertaerän poistuminen (siirto momentille 26.10.02)	-350
Kertaerän poistuminen (siirto momentille 26.20.01)	-1 250
Kertaerän poistuminen (siirto momentille 26.30.02)	-350
Kertaerän poistuminen (siirto momentille 26.40.01)	-250
Kohonneet kustannukset, kertaerän poistuminen	-80
Pelastajakoulutettavamäärän lisäyksen suunnittelu, kertaerän poistuminen	-600
Pelastajakoulutettavamäärän lisäyksen valmistelu, kertaerän poistuminen	-510
Pelastajakoulutettavamäärän lisäys	2 500
Pelastusalan tutkintojen sisällöllinen kehittäminen, kertaerän poistuminen	-80

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pelastusopiston koulutuksen kehittäminen vastaamaan sisäisen turvallisuuden toimintaympäristön muutoksia	2 400
Valtorin laskutuksen muutos	17
Virve 2.0 käyttöönotto	420
Palkkausten tarkistukset	432
Yhteensä	2 319

2024 talousarvio	20 345 000
2023 II lisätalousarvio	267 000
2023 talousarvio	18 026 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) pelastuslain (379/2011) 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin sekä poliisiviranomaisen johtamiin etsintä- tai muihin vastaaviin virka-aputehtäviin ja niistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämiseen

2) pelastuslain 38 §:ssä tarkoitetulla tavalla pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä avustamiseen tai tuen antamiseen toiselle viranomaiselle sekä pelastustoimeen kuuluvan asiantuntija-, muodostelma- ja materiaaliavun antamisesta ulkomaille, vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta aiheutuviin kustannuksiin ihmisen tai luonnon aiheuttamissa katastrofitilanteissa, unionin pelastuspalvelumekanismissa (1313/2013/EU) tarkoitetuissa toimissa, Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen yhteistyössä sekä Suomen kahden- ja monenvälisten pelastuspalvelun yhteistoimintasopimusten perusteella, mihin luetaan myös Suomen osallistuminen Euroopan unionin, YK:n sekä NATO:n euroatlanttisen kumppanuusneuvoston pelastuspalvelun ja siviilivalmiuden asiantuntijatehtäviin niistä aiheutuvine palkkaus- ja toimintakustannuksineen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkauksiin

3) pelastuslain 31 §:n mukaisiin metsäpalojen tähystystoiminnasta ja sen valmiuden ylläpidosta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Määrärahaa saa käyttää siirtomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Korvaukset kuljetuskustannuksista on budjetoitu momentille 12.39.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilma-alusten käyttö etsintä- ja pelastustehtäviin	600 000
Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	1 100 000
Metsäpalojen tähystystoiminta	1 300 000
Yhteensä	3 000 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 300 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 700 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-5 000
Yhteensä	-5 000

2024 talousarvio	3 000 000
2023 I lisätalousarvio	3 000 000
2023 talousarvio	8 000 000
2022 tilinpäätös	3 875 821

40. Maahanmuutto

Selvitysosa: Maahanmuuttopolitiikalla pyritään hallittuun ja väärinkäytökset estävään maahanmuuttoon. Maahanmuuttovirasto vastaa, että lupa- ja kansalaisuusprosessit ovat ennakoitavia ja laadukkaita sekä hakemukset käsitellään niille asetetuissa tavoiteajoissa.

Hädänalaisimpia autetaan ensisijaisesti lähtöalueilla. Euroopan rajojen ylittämiseen ja turvapaikan hakemiseen Suomesta perustuva turvapaikkamekanismi minimoidaan. Suomen turvapaikkapolitiikka saatetaan keskeisten säädösten osalta yleispohjoismaiselle tasolle hallitusohjelman mukaisesti. Suomi auttaa täysimääräisesti Ukrainasta sotaa paenneita ja jatkaa heidän suojeluaan yhdessä muiden EU-maiden kanssa.

Turvapaikanhakujärjestelmää tehostetaan ja sen laatua kehitetään. Tavoitteena on, että apu kohdentuu yhä tehokkaammin kaikkein hädänalaisimmille ja järjestelmän väärinkäyttö estetään. Turvapaikkahakemukset käsitellään kuuden kuukauden määräajassa. Lähtökohtaisesti kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai heidät palautetaan. Vastaanoton piirissä arvioidaan olevan keskimäärin 40 000 henkilöä vuonna 2024. Kiintiöpakolaisten määrä on 500 henkilöä vuonna 2024.

Suomen talouskasvun ja palvelujen turvaamisen kannalta tärkeää työperusteista maahanmuuttoa sujuvoitetaan, hallitaan ja väärinkäytökset estetään. Työvoiman maahanmuuton on vahvistettava julkista taloutta ja huoltosuhdetta sekä turvattava osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta työvoimapula-aloilla. Työperusteisten oleskelulupien osalta tavoitellaan kuukauden enimmäiskäsittely-aikaa. Työperusteinen oleskelulupa Suomessa perustuu oikeuteen ja velvoitteeseen tehdä työtä. Valvontaa lisätään ja väärinkäytökset estetään.

Hallitus uudistaa ulkomaalaislain vaalikauden aikana vaiheittain. Tavoitteena on tasapainoinen kokonaisuus: maahantulo, oleskelu, lupien jälkivalvonta ja maasta poistaminen. Hallitus ottaa käyttöön EU:n määritelmä-, menettely- ja paluudirektiivien mahdollistamat tiukennukset ja parhaat käytänteet, jotka tukevat hallituksen tavoitteita tiukentaa turvapaikkapolitiikkaa. Lisäksi kansainvälinen suojelu muutetaan luonteeltaan väliaikaiseksi, ja kansainvälisen suojelun lupien pituus lyhennetään EU-oikeuden mahdollistamaan minimiin sekä kansainvälisen suojelun asema lakkautetaan.

Turvapaikkapolitiikan tiukentamisen olennaisena osana on, että kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai heidät palautetaan lähtömaihin mahdollisimman nopeasti.

Osana avun parempaa kohdistamista hädänalaisille maahantulosäännösten kiertämistä koskeva sääntely uudistetaan sekä ulkomaalaislain henkilöllisyyden todentamista koskevat säännökset selkeytetään. Järjestelmän väärinkäytöksiä pyritään estämällä kauttaaltaan poistamalla esteet vieranomaisten tietojenvaihdolta ja luodaan tehokas valvontamalli.

Turvapaikkahakemusten käsitteleminen kuuden kuukauden määräajassa edellyttää resurssien käytön näkökulmasta, että perusteettomat uusintahakemukset estetään ja uusintahakemusten tekemisen edellytyksiä kiristetään.

Pysyvän oleskeluluvan ja kansalaisuuden ehtoja kiristämällä varmistetaan Suomeen tulijoiden halu integroitua vastaanottavaan yhteiskuntaan sekä sen normeihin ja sääntöihin.

Maahanmuuttoviraston vaikuttavuus

Tunnusluvut ja mittarit	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Indeksi keskeisten tulostavoitteiden osalta	1,9	4	4
Maahanmuuttoviraston päätösten pysyvyys muutoksenhaussa % (laintulkinta- ja menettelyvirheet)	98,7	97	97

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 101 327 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittämiseen ja vastaanottojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 2 000 000 euroa maailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton tueksi -investointikokonaisuuteen (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Sisäministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta ja edustaa maahanmuuttoasioissa Suomea Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Sisäministeriö yhteensovittaa maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa hallinnonalojen välillä. Työvoiman maahanmuuton ohjauksesta ja kehittämisestä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö yhteistyössä sisäministeriön kanssa.

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita. Maahanmuuttoviraston organisaatioon kuuluvat myös Helsingin, Oulun ja Joutsenon vastaanottokeskukset. Helsingin ja Joutsenon keskusten yhteydessä toimivat ulkomaalaisten säilönöntoyksiköt. Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteydessä toimii lisäksi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Virasto vastaa valtion vastaanottokeskuksissa majoittuneiden turvapaikanhakijoiden vastaanoton, ulkomaalaisten säilönöntoyksiköiden ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän käytännön toiminnasta, ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta. Lisäksi Maahanmuuttovirasto vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanoton yleisestä kehittämisestä ja ohjauksesta.

Momentin määrärahasta 2 000 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista. Maailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osaajien maa-

hanmuuton tueksi -investointikokonaisuus edistää elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta työllisyys- ja työmarkkinat (RRF pilari3).

Maahanmuuttovirastolle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Tavoitellaan työperusteisten oleskelulupien käsittelyn kuukauden enimmäisaikaa. Yli 4 000 euroa kuukaudessa ansaitsevien erityisasiantuntijoiden kohdalla tavoitellaan viikon enimmäiskäsittelyaikaa.

— Turvapaikkahakemusten tavoitekäsittelyaika lyhennetään korkeintaan kuuteen kuukauteen.

— Toimeenpannaan tehokkaasti vapaaehtoisen paluun ja maasta poistumisen paketti.

Toimintamenojen kohdentuminen (%)¹⁾

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Henkilöstömenot	84	81	84
Toimitilamenot	17	17	14
ICT-menot	15	15	16
Muut menot	26	28	22
Tulot	-42	-40	-36
Yhteensä	100	100	100

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Maahanmuuttoviraston toiminnalliset tulostavoitteet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Toimintatapojen ja -prosessien muutos; itsearviointi Migri-SM-TEM, asteikko 1—5	2,5	4	4
Prosessikohtainen tuottavuus¹⁾ (pts/htv)			
— Osaratkaisua edellyttävä työnteko TTOL	1 010	1 300	1 430
— Erityisasiantuntijat	1 161	1 500	1 650
— Opiskelu	1 043	1 100	1 210
— EU-rekisteröinnit	523	590	649
— Kansalaisuushakemukset	348	470	494
— Turvapaikkahakemukset	-	35	36
Käsittelyajat²⁾ (kokonaiskäsittelyaika ka, vrk)			
— Osaratkaisua edellyttävä työnteko TTOL 1. lupa (kok)	80	30	30
— Erityisasiantuntijat + Eryt sininen kortti, 1. lupa	9	14	14
— Opiskelija 1. lupa	23	30	30
— Kansalaisuushakemus	419	365	365

Maahanmuuttoviraston toiminnalliset tulostavoitteet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
— Turvapaikkahakemus	260	180	180
— Tilapäinen suojelu	17	10	10
Asiakastyytyväisyys, asteikko 1—5	3,4	3,8	4,0

¹⁾ Lupaprosessissa tehdyt päätökset yhteensä (1. ja jatkoluvat) jaettuna lupaprosessiin kohdennetulla tehollisella työajalla henkilötyövuosina yhteensä tarkastelujakson aikana. Tehollinen työaika sisältää vain ko. lupaprosessiin käytetyn työajan, eikä sisällä esimerkiksi lomiin ja muihin poissaoloihin sisältyvää työaika. Turvapaikkahakemusten osalta ei vielä vuonna 2022 pystytty saamaan luotettavaa tietoa.

²⁾ Käsitteilyajat ovat kokonaiskäsitteilyaikoja vireille tulosta päätökseen pl. työntekijän ja kausityön oleskeluluvat, joissa voidaan laskea erikseen TE-toimiston tekemän osaratkaisun jälkeen Migrissä hakemuksen käsitteilyyn kuluva aika.

Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Tuotokset			
Ratkaistut asiat ¹⁾	209 000	208 000	200 000
Panokset			
Toimintamenot (1 000 euroa) Maahanmuuttovirasto ml. valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt	75 786	64 865	100 886
Taloudellisuus			
Päätöksen omakustannushinta (nettomenot euroa/päätös)	344	372	394

¹⁾ 2024 ratkaistujen asioiden määrä alempi, koska tilapäisen suojelun hakijoiden määrän arvioidaan vähenevän edellisiin vuosiin verrattuna.

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat

	2022 toteutuma vireille tulevat	2022 ratkaistut (%)	2023 arvio vireille tulevat	2024 arvio vireille tulevat
Oleskelulupa-asiat yhteensä, joista keskeisimmät	130 000	95	128 000	134 000
— työperusteiset ¹⁾ oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	36 000	94	35 000	36 000
— opiskelijoiden oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	14 000	93	10 000	9 000
— perhesideperusteiset oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	32 000	90	32 000	34 000
— muut asiat ²⁾	48 000	100	51 000	55 000
Turvapaikkahakemukset	6 000	67	5 000	5 000
Tilapäinen suojelu	47 000	97	25 000	10 000
Muu kansainvälinen suojelu	3 000	89	2 000	2 000
Maasta poistaminen	4 000	118	5 000	5 000

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat

	2022 toteutuma vireille tulevat	2022 ratkaistut (%)	2023 arvio vireille tulevat	2024 arvio vireille tulevat
Kansalaisuusasiat	16 000	85	16 000	17 000
Passit ja matkustusasiakirjat	18 000	85	15 000	15 000
Yhteensä	224 000	94	196 000	188 000

1) Mm. elinkeinon harjoittaminen, osaratkaisua edellyttävä työnteko, tieteellinen tutkimus, harjoittelija, urheilu ja valmentaminen, erityisasiantuntija, muu työnteko, kausityö, start up-yrittäjä.

2) Mm. EU-oleskeluoikeus, ihmiskaupan uhreille myönnettävä harkinta-aika, oleskelutodistukset ja -ilmoitukset, pysyvät oleskeluluvat, voimassa olevaa lupaa koskevat asiat.

Käsittelyn tavoiteajat ja asetetussa tavoiteajassa ratkaistut hakemukset

	2022 tavoite (vrk)	2022 ratkaistu tavoiteajassa (%)	2023 tavoite (vrk)	2024 tavoite (vrk)
1. työntekijän oleskelulupa, (sis. TE-toimiston osa- päätöksen)	60 ¹⁾	55	30	30
— josta käsittelyaika Maahanmuuttovirastossa	30	70	15	15
1. opiskelijan oleskelulupa	60	91	30	30
Kansainvälinen suojelu ¹⁾	180 ¹⁾	49	180 ¹⁾	180 ¹⁾
Kansalaisuus	365	54	365	365

¹⁾ Lakisääteinen

**Henkiset voimavarat, Maahanmuuttovirasto ml. valtion vastaanottokeskukset ja säilöön-
ottoyksiköt**

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Henkilötyövuodet	1 190	1 283	1 410
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	9,7	7,1	7,1
Työtyytyväisyysindeksi (1—5) ¹⁾	-	3,7	-

¹⁾ Työtyytyväisyyskysely toteutetaan joka toinen vuosi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	111 673	96 419	136 959
Bruttotulot	32 867	31 554	35 632
Nettomenot	78 806	64 865	101 327
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	28 114		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	25 094		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	28 299	27 637	29 835
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	15 438	15 000	14 101
— osuus yhteiskustannuksista	26 518	20 500	24 222
Kustannukset yhteensä	41 956	35 500	38 323
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-13 657	-7 863	-8 488
Kustannusvastaavuus, %	67	78	78

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	3 372	2 476	5 133
— EU:lta saatava rahoitus	1 246	784	634
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	-	657	30
Tuotot yhteensä	4 618	3 917	5 797
Hankkeiden kokonaiskustannukset	6 617	3 917	6 743
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-1 999	-	-946
Omarahoitusosuus, %	30	-	14

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU tietojärjestelmien yhteentoimivuus (interoperability-hanke, IO) ml. SIS recast Helsingin vastaanottokeskuksen siirto Maahanmuuttovirastolle (siirto momentilta 26.40.21)			-1 378
Henkilöstöresurssit			200
Henkilötunnusten uudistaminen (HETU-hanke)			4 150
Kansainvälisen suojelun väliaikaistaminen ja lupien pituuden lyhentäminen (HO 2023)			-190
Kertaerän poistuminen (siirto momentilta 26.30.03)			3 000
Käsittelyaikojen lyhentäminen automatisaatiota lisäämällä (HO 2023)			250
Maailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osajien maahanmuuton tueksi (RRF pilari3)			21 000
Pakolaiskiintiön laskeminen 500 henkilön tasolle (HO 2023)			-1 800
Pääkaupunkiseudun säilöhankkeen siirtyminen			-228
Rajanylitystietojärjestelmän (EES) ja Euroopan matkustustieto- ja lupajärjestelmän (ETIAS) käyttöönotosta aiheutuvat kustannukset			310
Single Digital Gateway -asetuksen toimet			-60
Säilöönoton pidentäminen ja mahdollistaminen yjt-perusteella (HO 2023)			500
			5 509

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työntekijän oleskeluluvan osapäätös Migrille	500
Työperäisten lupien jälkivalvonta ja automatisaation lisääminen jälkivalvonnassa (HO 2023)	6 800
Ukrainasta pakenevien vaikutukset Migrin resursseihin (maahanmuuttokokonaisuus)	-6 142
UMA-järjestelmän pien- ja jatkokehitys, kertaerän poistuminen	-1 000
Valtorin laskutuksen muutos	426
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva	15
Vapaaehtoisen paluun ja maasta poistumisen paketin toimeenpano (HO 2023)	2 000
Palkkausten tarkistukset	2 600
Yhteensä	36 462

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	101 327 000
2023 II lisätalousarvio	2 930 000
2023 talousarvio	64 865 000
2022 tilinpäätös	75 786 000

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 320 570 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 7 §:n mukaisesti vastaanotto- ja järjestelykeskusten perustamis- ja ylläpitokustannusten sekä palveluntuottajalle vastaanottopalveluiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen, ilman kotikuntalaisia (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa olevan ihmiskaupan uhrin auttamisesta aiheutuvien kulujen korvaamiseen vastaanottorahaa lukuun ottamatta ja alaikäisen, jolla ei ole oleskelulupaa Suomessa, edustajan palkkion maksamiseen sekä kansainvälistä suojelua hakevien yleisen oikeudellisen neuvonnan kustannuksiin
- 2) säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 3 luvun mukaisen toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen säilöön otetuille ulkomaalaisille käyttörahaa lukuun ottamatta
- 3) vastaanottopalveluna järjestettyyn työ- ja opintotoimintaan osallistuvien henkilöiden vastaanottolain 30 §:n mukaisten tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutusten sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen
- 4) vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja EU:n rahoittamiin hankkeisiin koskien EU:n sisäisiä siirtoja sekä vastaanottojärjestelmän kapasiteetin lisäämistä
- 5) turvapaikkatutkinnan ja -puhuttelujen tulkkaus- ja käänösmenoihin
- 6) perhesiteen selvittämiseksi tehtävien DNA-testien ja oikeuslääketieteellisten testien kustannuksiin sekä kotipaikan tai kansalaisuuden selvittämiseksi tehtävien kielianalyysien kustannuksiin

7) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 86 §:n mukaisesti kiintiöpakolaisten ja heidän perheenjäsentensä maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista ja koulutuksesta (kulttuuriorientaatiosta) sekä vastaanottoa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

8) erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:n mukaisesti Suomeen otettavien henkilöiden vastaanottopalveluiden järjestämisestä sekä näiden henkilöiden majoittamista varten vuokrattavista lisätiloista aiheutuvien kustannusten korvaamiseen

9) tilapäisen suojelun direktiivin 2001/55/EY perusteella suoritettavien (tilapäistä suojelua saavien) siirtojen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Määräraha budjetoidaan ennakkomaksujen ja niiden tasausten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Vuoden 2024 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevien ja tilapäistä suojelua saavien vastaanottopalvelut järjestää vastaanottokeskus vastaanottolain (746/2011) 13 §:n nojalla. Maahanmuuttovirasto sopii kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen tai säätiöiden kanssa vastaanottopalvelujen järjestämisestä ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kuitenkin siten, että sopimuksista voidaan irrottautua nopeasti ja joustavasti.

Majoituskapasiteetti pyritään mitoittamaan siten, että kapasiteetti vastaa majoitustarvetta. Vastaanottokeskusten ylläpidon ja palveluiden tuottamisessa pyritään parantamaan entisestään kustannustehokkuutta mm. majoitusvuorokauden hinnassa.

Vastaanottolain 6 §:ssä säädetään erityistarpeiden huomioon ottamisesta hakemuksen käsittelyn ajan ja lisäksi vastaanottolain 19 §:ssä täydentävästä vastaanottorahasta kattamaan erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvia tarpeelliseksi harkittuja menoja.

Turvapaikkapuhuttelujen tulkkaus- ja käänöskustannukset vaihtelevat turvapaikanhakijoiden määrän ja hakijoiden kielen mukaan. Turvapaikkahakemuslomakkeella selvitetään hakemuksen perusteet ennen turvapaikkapuhuttelua. Hakijan täyttämä lomake sekä hakijan vieraskieliset asiakirjat ja selvitykset käännetään Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttoviraston turvapaikkatutkinnassa ja turvapaikkapuhuttelussa käytetään hakijan äidinkieltä tai hänen ymmärtämänsä kielen tulkkausta.

Ulkomaalaislain (301/2004) 97 b §:n mukaan hakijalle järjestetään tämän suostumuksella lääkärintarkastus aiempaan vainoon tai vakavaan haittaan viittaavien seikkojen selvittämiseksi, jos se on tarpeen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen arvioimiseksi. HE 218/2014 mukaan kyseessä on lääkärintarkastus, joka järjestetään Maahanmuuttoviraston aloitteesta ja valtion varoin, kun virasto pitää lääkärintodistuksen saamista tarpeellisena ennen kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tekemistä.

Ulkomaalaislain (301/2004) 65 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto voi varata hakijalle ja perheenkokoajalle tilaisuuden osoittaa biologinen sukulaisuus toteen valtion varoista kustannettavan DNA-tutkimuksen avulla, jos biologiseen sukulaisuuteen perustuvasta perhesiteestä ei muutoin voida saada riittävää selvitystä ja jos DNA-tutkimuksen avulla on mahdollista saada olennaista

näyttöä perhesiteestä. Ulkomaalaislain 6 a §:n mukaan oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen tai perheen kokoajan iän selvittämiseksi voidaan tehdä oikeuslääketieteellinen tutkimus, jos on olemassa ilmeisiä perusteita epäillä hänen itsestään antamien tietojen luotettavuutta. Ulkomaalaislain 6 b §:ssä säädetään oikeuslääketieteellisen tutkimuksen tekemisestä. Turvapaikanhakijoille ja perheenkokoajille, joiden henkilöllisyyttä ei ole voitu varmistaa, voi olla tarpeen joissakin tapauksissa osana henkilöllisyyden selvittämistä tehdä kielianalyysi hakijan kielellisen identiteetin ja taustan ja sitä kautta kotiseudun selvittämiseksi. Kielianalyysin avulla selvitetään muun muassa, täyttyvätkö perheen yhdistämisen edellytykset perheen yhdistämishakemusten käsittelyn yhteydessä.

Kiintiössä otettavat pakolaiset voidaan valita talousarviovuonna ja he voivat saapua maahan sinä vuonna sekä sitä seuraavien kahden vuoden aikana. Kiintiöstä valittujen pakolaisten maahanlomatkat järjestetään ostopalveluna. Vastaanoton erityistilanteissa korvataan erityispalveluja, kuten matkan aikana tarvittavat lääkäripalvelut tai kauttakulku- tai maasta poistumiseen vaadittavien viisumien kustannukset.

Tunnusluvut ja mittarit

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Vastaanottojärjestelmässä asiakkaita keskimäärin	29 057	49 000	40 000
Vastaanottokeskuksissa majoitettujen osuus (%)	39	59	65
Säilöön otetut ulkomaalaiset keskimäärin	42	50	50
Vastaanottokeskusten käyttöaste keskimäärin (%)	84	80	75
Vastaanottokeskusten paikkaluku vuoden lopussa	27 000	29 000	23 000
Vastaanottokeskusten lukumäärä	112	110	90

Vastaanotto- ja säilöönottoyksiköiden kustannukset¹⁾ / euroa / vuosi

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Vastaanoton kokonaiskustannukset (1 000 eur)	280 093	517 245	441 245
— turvapaikanhakijoiden vastaanoton keskimääräiset kokonaiskustannukset/hlö/vrk (ilman alv)	26	28	29
— vastaanottokeskusten yksikkökustannus/hlö/vrk (ilman alv)	47	47	47
— alaikäisen kustannus ryhmäkodissa tai tukiasunnossa/hlö/vrk (ilman alv)	229	240	240
— säilöön otetun kustannus/hlö/vrk	467	360	360
— yksityismajoituksen kustannus/hlö/vrk (ilman alv)	11	16	16

¹⁾ Vastaanoton asiakasmenot (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), vastaanoton ostopalvelut (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt (mom. 26.40.01), vastaanottoraha (mom. 26.40.63).

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Vastaanoton asiakasmenot yhteensä	315 240
Lasten edustaminen	265
Muut maahantuloon liittyvät menot	2 651
Ihmiskaupan uhrien auttamispalvelut	1 464
Kiintiöpakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	950
Yhteensä	320 570

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin vastaanottokeskuksen siirto Maahanmuuttovirastolle (siirto momentille 26.40.01)	-200
Kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittelyn tehostaminen (HO 2023)	-1 440
Pakolaiskiintiön laskeminen 500 henkilön tasolle (HO 2023)	-665
Päivitetyt maahanmuuton oletamat	-49 013
Säilöönnoton pidentäminen ja mahdollistaminen yjt-perusteella (HO 2023)	736
Yhteensä	-50 582

2024 talousarvio	320 570 000
2023 talousarvio	371 152 000
2022 tilinpäätös	272 307 000

22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 318 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vapaaehtoisesta paluusta aiheutuviin kuluihin
- 2) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 31 §:n mukaisten matka- ja muiden avustusten maksamiseen
- 3) vapaaehtoista paluuta tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin
- 4) vastaanottotoiminnan kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin
- 5) vapaaehtoisen paluun ohjaukseen, suunnitteluun ja neuvontaan enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vapaaehtoisesta paluusta säädetään ulkomaalaislain 147 a §:ssä. Lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 31 §:n nojalla vapaaehtoisen paluun tukemiseksi voidaan kansainvälistä suojelua hakeneelle kolmannen maan kansalaiselle, tilapäistä suojelua saaneelle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalain mukaista kotipaikkaa Suomessa sekä oleskeluluvan ulkomaalaislain 51 §:n nojalla saaneelle, korvata kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset kotimaahan tai muuhun maahan, johon hänen pääsönsä on taattu. Tilapäistä suojelua saava tai ihmiskaupan uhri voi olla myös unionin kansalainen tai tähän rinnastettava. Vapaaehtoisen paluun järjestäminen toteutetaan ostopalveluna.

Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 31 § pykälän mukaan Maahanmuuttovirasto voi myöntää asiakkaalle, joka ei ole rekisteröitynä vastaanottokeskukseen, vapaaehtoisen paluun avustuksen hakemuksesta. Hakemusten käsittelyä ja paluujärjestelyitä varten Maahanmuuttovirastolle voi syntyä kustannuksia asiakastapaamisten järjestämisestä, kuten esimerkiksi tulkkaus- ja käännöskustannuksia tai muista erityisjärjestelyistä asiakkaan hakemuksen käsittelyä varten, mikä on edellytys vapaaehtoisen paluun toteuttamiseksi. Lisäksi Maahanmuuttovirasto ohjaa, valvoo ja tukee vastaanottokeskusten lakisääteistä tehtävää vapaaehtoisen paluun järjestelyiden osalta tuottamalla materiaalia ja järjestämällä koulutusta vapaaehtoisen paluusta ja uudelleenkotoutumisesta, joka on edellytys vapaaehtoisten paluiden toteuttamiseksi. Toiminnasta voi koitua kustannuksia esimerkiksi viestintämateriaalin tuottamisesta ja käännättämisestä asiakasryhmien äidinkielelle tai koulutuksen käytännön järjestelyistä ja niiden materiaalien tuottamisesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Matka- ja muut avustukset	934
Ostopalvelut	1 384
Yhteensä	2 318
2024 talousarvio	2 318 000
2023 talousarvio	2 318 000
2022 tilinpäätös	2 318 000

63. Vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 87 326 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaiselle kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 19 §:n, säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 12 §:n ja erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:n perusteella myönnettävän vastaanottorahan, täydentävän vastaanottorahan, käyttörahan ja toimeentulotuen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevalle ja tilapäistä suojelua saavalle sekä ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaisia tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, myönnetään vastaanottoraha välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa muulla tavalla. Jos vastaanottokeskus järjestää täyden ylläpidon, ilman huoltajaa olevalle lapselle myönnetään vastaanottorahan sijasta käyttöraha.

Säilöön otetulle ulkomaalaiselle annetaan käyttörahaa, jos hänellä ei ole käytettävissään omia varoja eikä hän voi saada käyttövaroja muulla tavalla. Säilöön otetulle ulkomaalaiselle voidaan poikkeuksellisesti myöntää täydentävää vastaanottorahaa siten kuin vastaanottolaisissa säädetään tai toimeentulotukea siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädetään.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Vastaanottoraha	81 213
Täydentävä vastaanottoraha (ml. toimeentulotuki)	6 113
Yhteensä	87 326

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden tehostaminen (HO 2023)	-360
Päivitetyt maahanmuuton oletamat	13 881
Säilöönoton pidentäminen ja mahdollistaminen ytj-perusteella (HO 2023)	47
Vastaanottorahan alentaminen perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin (HO 2023)	-13 400
Yhteensä	168

2024 talousarvio	87 326 000
2023 II lisätalousarvio	25 600 000
2023 talousarvio	87 158 000
2022 tilinpäätös	66 124 963

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö muuttui perustavanlaatuisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen.

Turvallisuuspoliittisen uudelleenarvioinnin seurauksena Suomi ja Ruotsi hakivat Naton jäsenyyttä. Suomesta tuli Naton jäsen 4.4.2023. Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan jälkeen Naton toiminnassa on korostunut 5 artiklan mukainen yhteinen puolustus, ja Nato on vahvistanut sotilaallista läsnäoloaan itäisissä jäsenmaissa.

Suomen arktisten lähialueiden ja Itämeren sotilasstrateginen merkitys on kasvanut. Sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen tai poliittiseen painostukseen varaudutaan ylläpitämällä ja kehittämällä omaa vahvaa puolustuskykyä ja yhdessä liittolaismaiden kanssa. Suomi osallistuu Naton operatiiviseen suunnitteluun ja Suomen alue on otettu huomioon Naton operatiivisessa suunnittelussa. Vastaavasti Suomi varautuu tukemaan muita liittolaisia mahdollisen yhteisen puolustuksen tilanteessa.

Toimintaympäristön muutos edellyttää kykyä toimia, ennaltaehkäistä ja puolustautua kaikissa operatiivisissa toimintaympäristöissä. Toimintaympäristön seurantakyvyn, alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen sekä valmiuden ylläpidon merkitys korostuu. Puolustuksen kehittämisessä on varauduttava myös Ukrainassa käynnissä olevan sodan kaltaiseen laajaan, pitkäkestoiseen ja moniulotteiseen kriisiin.

Suomen sotilaallinen puolustaminen ja kokonaisturvallisuus kytkeytyvät yhä tiiviimmin toisiinsa. Kansallinen varautuminen muodostaa perustan toiminnan, kriittisen infrastruktuurin ja materiaalsen valmiuden turvaamiselle ja hankinnoille kriisitilanteessa. Tulevina vuosina korostuvat sekä sotilaallinen että kattavampi yhteiskunnallinen varautuminen laaja-alaiseen vaikuttamiseen, jota kehittyvä teknologia osaltaan mahdollistaa ja vauhdittaa. Toimintaympäristössä korostuvat ennakointi, tiedonvaihto ja eri hallinnonalojen valmius toimia nopeasti kehittyvissä tilanteissa sekä kansallisesti että yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden kanssa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Naton jäsenmaana Suomi ylläpitää uskottavaa puolustuskykyä kaikissa olosuhteissa sekä varautuu tukemaan muita Nato-jäsenmaita velvollisuuksiensa mukaisesti.

Suomen puolustus perustuu vahvaan kansalliseen puolustuskykyyn osana liittouman yhteistä puolustusta ja pelotetta. Suomi osallistuu täysimääräisesti Naton puolustuksen suunnitteluun ja yhteisen pelotteen toimeenpanoon.

Kansallinen puolustuskyky perustuu jatkossakin yleiseen asevelvollisuuteen, koko maan puolustamiseen ja korkeaan maanpuolustustahtoon. Puolustusmenot sitoudutaan pitämään Naton tavoitteen mukaisella vähintään kahden prosentin tasolla suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Puolustusyhteistyöllä vahvistetaan Suomen yhteistoimintakykyä keskeisimpien kumppanien kanssa kaikkia Suomeen vaikuttavia turvallisuustilanteita varten. Suomeen kohdistuvaan laaja-alaiseen vaikuttamiseen varaudutaan yhteistoiminnassa muiden toimijoiden kanssa kokonaisturvallisuuden periaatteiden mukaisesti.

Puolustushallinto suunnittelee ja valmistautuu jatkamaan Ukrainalle annettavaa materiaali- ja koulutustukea.

Osana Naton yhteistä puolustusta ja pelotetta Suomi puolustaa aluettaan ja kansalaisiaan kokonaisuudessaan puolustuksen periaatteiden mukaisesti kaikkia yhteiskunnan voimavaroja hyödyntäen. Puolustusta ylläpidetään ja kehitetään hallitusohjelman ja puolustuselontekojen mukaisesti vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin. Puolustusministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, joita toteutetaan lain Pohjois-Atlantin sopimuksesta (442/2023) sekä lain Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdystä sopimuksesta (443/2023) mukaisesti.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka — toimintaedellytykset puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle — puolustuksen integraatio osaksi Naton yhteistä puolustusta	hyvä	hyvä	hyvä
Ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky ja kyky sotilaallisen voimankäytön torjuntaan — ennakkovaroituksen mahdollistava tilannekuva toimintaympäristöstä — kyky valvoa alueellista koskemattomuutta sekä ehkäistä ennalta ja tarvittaessa torjua alueloukkaukset — valmius torjua sotilaallisen voiman käyttö ja sillä uhkaaminen koko maan alueella	hyvä	hyvä	hyvä

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
— kyky muodostaa painopiste tilanteen vaatimusten mukaisesti torjuessaan sotilaallisen voiman käyttöä			
— valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen			
— osallistuminen kansainväliseen puolustusyhteistyöhön, ml. harjoitustoiminta ja materiaaliyhteistyö, sisällöllisesti merkittävällä tavalla			
Turvallinen yhteiskunta sekä varautuminen laaja-alaisen vaikuttamisen torjuntaan			
— kokonaisturvallisuutta yhteensovittaminen ja varautuminen monipuolistuviin uhkiin	hyvä	hyvä	hyvä
— valmius tukea muita viranomaisia			
Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen			
— sotilaallisen kriisinhallinnan toteuttaminen osana ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa	hyvä	hyvä	hyvä
— toteutetut kriisinhallintatehtävät			
— valmius osallistua uusiin operaatioihin ja koulutus- ja neuvontatehtäviin			

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista arvioidaan kansallisesti hallituksen vuosikertomuksen laatimisesta annetun ohjeistuksen mukaisesti. Arviointi perustuu kokonaisarvioon hallitusohjelman ja valtioneuvoston selonteokojen linjausten ja tavoitteiden toteutumisesta puolustuksen valmiuden ja suorituskyvyn kehittämisessä sekä toimintaedellytysten parantamisessa. Naton jäsenmaan suoriutumista liittokunnan sotilaallisten suorituskykyjen kehittämisessä arvioidaan säännöllisesti liittokunnan puolustus suunnitteluprosessissa (NATO Defence Planning Process, NDPP).

Sukupuolten tasa-arvo

Puolustusministeriön hallinnonalalla on lähtökohtana tasa-arvoinen toimintaympäristö ja yhdenvertaiset toimintatavat kaikkia organisaatiossa työskenteleviä, opiskelevia ja asepalvelustaan suorittavia kohtaan.

Naisten hakeutumista vapaaehtoiseen asepalvelukseen ja sotilastehtäviin edistetään jatkossakin eri toimenpitein. Vuoden 2023 loppuun asti jatkuvan yhteismajoituskokeilun tavoitteena on kerätä tutkittua tietoa yhteismajoituksen vaikutuksista palveluksessa olevien toimintakykyyn, ryhmäkiinteyteen, palveluksen sujuvuuteen, tiedonkulkuun, koulutustuloksiin ja tilojen käyttöön. Kokemukset ovat olleet pääosin myönteisiä. Kokeilun jatkamisen tarkoituksena on mahdollistaa kriittisten kokemusten tarkempi kartoittaminen. Varusmiesten palautekyselyitä uudistetaan Pääesikunnan valmistelussa olevilla uusilla jaksopalautteilla. Jaksopalautteissa saatuihin havaintoihin epäasiallisesta käyttäytymisestä ja kohtelusta pystytään reagoimaan nykyistä paremmin. Uudet palautekyselyt on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2024.

Puolustushallinnon tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa kuvataan toimet, joilla tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti edistetään ja epäkohtiin puututaan. Asevelvollisten koulutuksessa pyritään enenevässä määrin huomioimaan tasa-arvo ja muu monimuotoisuus. Yhdenvertainen ja myönteinen palveluskokemus on keskeistä kaikkialla Puolustusvoimissa. Suunnitel-

missa huomioidaan myös valtioneuvoston rasmin vastaisen ja hyvien väestösuhteiden edistämisen toimintaohjelma (Oikeusministeriön julkaisuja 2021:34).

Puolustushallinto osallistuu neljännen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman laadintaan. Valmistelussa huomioidaan erityisesti nykyisestä toimintaohjelmasta laadittavan loppuarviointiraportin huomioida. Puolustushallinto toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” ja sitä tukevan kansallisen toimintaohjelman periaatteita kaikissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmat sisällytetään turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja koulutukseen. Tavoitteena on, että naisten osuus kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään 7 % ja että sukupuolineuvonantajien sekä -yhdyshenkilöiden määrää lisätään.

Puolustushallinto on mukana NORDEFCO-yhteistyössä kehittämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää kriisinhallintatoimintaa. Puolustusvoimien sukupuolinäkökulmaan liittyviä tavoitteita ja kehittämistä käsittelevää ohjeistusta uudistetaan ulkoministeriön johdolla vuosille 2023—2027 laadittavan Suomen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman mukaisesti.

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä vähenee noin 250 henkilötyövuodella vuoteen 2023 verrattuna aiheutuen pääasiallisesti toimintaympäristön muutoksen johdosta palkatun lisähenkilöstön määräaikaisten tehtävien päätymisestä.

Vuoden 2021 puolustusselontekoon perustuvaa Puolustusvoimien pysyvää henkilöstölisäystä vuonna 2024 on 125 henkilötyövuotta. Monitoimihävittäjien hankinnan määräaikaisen lisähenkilöstön määrän arvioidaan kasvavan 30 henkilötyövuodella vuonna 2024.

Kestävä kehitys

Puolustusministeriön hallinnonala jatkaa YK:n kestävän kehityksen (Agenda 2030) edistämistä painopisteinä vakaus ja turvallisuus, henkilöstön ja koulutettavien hyvinvointi, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, ympäristövastuullisuus, energia- ja ilmastovastuullinen toiminta sekä elinkaarirajattelu ja kiertotalouden tukeminen:

— Osallistutaan sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin ja koulutetaan henkilöitä sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviin tavoitteena kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean loppuraportin suosituksen mukaisesti vahvistaa osallistumista pitäen vuoden 2020 osallistumistasoa noin 400 sotilasta vähimmäislähtökohtana.

— Jatketaan ympäristöstrategian toimeenpanoa sekä panostetaan ympäristöriskien hallintaan ja haittojen ennaltaehkäisyyn 4 milj. euroa.

— Jatketaan Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman 2022—2025 toimeenpanoa valtioneuvoston hiilineutraaliustavoitteen tukemiseksi.

— Edistetään puolustushallinnon systemaattisempaa kytkeytymistä kestävän kehityksen tavoitteisiin kehittämällä edelleen puolustushallinnon vastuullisuusraportointia.

Puolustushallinto tukee hallitusohjelman hiilineutraalisuustavoitteen toteutumista (Hiilineutraali Suomi 2035) puolustuskyvystä tinkimättä. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen tähtääviä toimenpiteitä jatketaan ja yhteiskunnan energiamurroksesta aiheutuviin muutoksiin valmistaudu-

taan Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman mukaisesti. Puolustushallinnon tavoitteena on hiilineutraalius kiinteistöenergian kulutuksen aiheuttamissa päästöissä sekä päästöjen vähentäminen maa- ja meriliikenteessä ja sotilasilmailussa pitkällä aikavälillä. Puolustushallinnon yhteinen ilmastomuutokseen sopeutumisen suunnitelma on julkaistu 5.4.2023. Suunnitelman mukaiset toimenpiteet sisällytetään Puolustusvoimien suunnitteluprosesseihin ja toteutussuunnitelmiin.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
27.10.01 <i>Puolustusvoimien toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v) — tilausvaltuus	127,3	146,0
27.10.18 <i>Puolustusmateriaalihankinnat</i> (siirtomääräraha 5 v) — tilausvaltuus	558,9	116,9
27.30.20 <i>Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot</i> (siirtomääräraha 2 v) — tilausvaltuus	20,0	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024 1000 € %	
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	408 617	968 575	771 058	-197 517	-20
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 586	17 461	18 331	870	5
21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875	2 875	2 875	—	0
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arviomääräraha)	359 156	923 794	727 285	-196 509	-21
66. Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	30 000	24 445	22 567	-1 878	-8
10. Sotilaallinen maanpuolustus	3 779 107	5 112 775	5 391 028	278 253	5
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 152 420	2 118 298	2 357 200	238 902	11
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	1 289 500	1 580 565	1 523 471	-57 094	-4
19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	330 028	1 405 697	1 502 342	96 645	7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	7 159	8 215	8 015	-200	-2
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	67 176	63 998	66 120	2 122	3
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	67 178	63 988	66 110	2 122	3
95. Kurssivaihtelut (arvio- määräraha)	-2	10	10	—	0
Yhteensä	4 254 900	6 145 348	6 228 206	82 858	1
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	12 699	13 241	12 989		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa: Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalansa ohjaajana puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön, sotilaallisen maanpuolustuksen, muiden viranomaisien tukemisen, kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen sekä sotilaallisen kriisinhallinnan ohjauksesta, valmistelusta ja seurannasta sekä kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta. Tavoitteena on toimintaympäristön vaatimuksia vastaavat toimintaedellytykset puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle. Painopisteenä on Suomen puolustuksen yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä puolustusta.

Puolustusministeriölle asetetut tulostavoitteet:

— Suomen puolustus integroidaan osaksi Naton yhteistä puolustusta. Arvioidaan Nato-jäsenyyden vaikutukset ministeriön toiminnalle ja toiminnan organisoinnille.

— Sotilaallisista puolustuskykyä kehitetään pitkällä aikavälillä tasapainoisesti kaikissa puolustushaaroissa ja suorituskyvyissä.

— Puolustusyhteistyöllä, ml. kansainvälinen harjoitustoiminta, puolustusmateriaaliyhteistyö ja vienninedistäminen, vahvistetaan Suomen puolustusta, kehitetään yhteistoimintakykyä ja huoltovarmuutta sekä parannetaan lakisääteistä edellytystä tarvittaessa antaa ja vastaanottaa sotilaallista apua.

— Kokonaismaanpuolustusta kehitetään suhteessa toimintaympäristön muutokseen.

— Strategisten suorituskykyhankkeiden kokonaisuuden hallintaa jatketaan meri- ja ilmavoimien poistuvien suorituskykyjen korvaamiseksi täysimääräisesti.

— Kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevat edellytykset varmistetaan sekä valmistellaan Ukrainan materiaali- ja koulutustuki.

— Henkilöstörakennetta kehitetään riittävien henkilöstöressurssien turvaamiseksi puolustushallinnolle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

— Asevelvollisuusjärjestelmää kehitetään yhteiskunnan ja toimintaympäristön muutoksia seuraten.

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 331 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Turvallisuuskomitean sihteeristön menojen maksamiseen
- 2) ministeriön yhteydessä toimivien neuvottelukuntien ja muiden vastaavien toimielimien menojen maksamiseen
- 3) toimialaan liittyvän tutkimus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta käytetään arviolta 1 100 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Puolustusministeriö siirtää Suomen erityisedustuston Natossa (NAE) henkilö- ja tehtävämäärän vahvistamisen rahoituksen ulkoministeriön hallinnonalalle.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	18 073	17 611	18 546
Bruttotulot	205	150	215
Nettomenot	17 868	17 461	18 331
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 328		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 046		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilö- ja tehtävämäärän lisääminen	500
Kansalliset asiantuntijat (Nato)	1 000
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteerien palkkamenu (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-133
NAE-resursointi (siirto momentille 24.01.01)	-1 223
Poliittisen esikunnan kasvu	-20
Palkkausten tarkistukset	746
Yhteensä	870

2024 talousarvio	18 331 000
2023 II lisätalousarvio	-549 000
2023 talousarvio	17 461 000
2022 tilinpäätös	16 586 000

21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 875 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen samoin kuin tuottavuushankkeiden toimeenpanoon.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista.

2024 talousarvio	2 875 000
2023 talousarvio	2 875 000
2022 tilinpäätös	2 875 000

29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 727 285 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveron laskennallinen tarve	-238 009
Ennakoitu valuuttakurssimuutoksen (tappio) vaikutus (mom 27.10.19)	31 656
Ennakollinen kustannustasotarkistus 1,5 %	9 844
Yhteensä	-196 509

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	727 285 000
2023 II lisätalousarvio	-240 000 000
2023 talousarvio	923 794 000
2022 tilinpäätös	359 156 234

66. Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 22 567 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) 21 532 000 euroa Pohjois-Atlantin liiton (North Atlantic Treaty Organisation, NATO) jäsenmaksuihin ja maksuosuuksiin
- 2) Euroopan puolustusviraston (European Defence Agency, EDA) jäsenmaksuun

3) räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (Munitions Safety Information Analysis Center, MSIAC) jäsenmaksuun

4) muiden kansallisten ja kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen sekä muiden rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon välittömät Nato-jäsenyyteen liittyvät maksuosuudet sekä 1 035 000 euroa muita puolustusministeriön maksamia kansallisia ja kansainvälisiä jäsenmaksuja.

Naton sotilasbudjetin maksuosuudessa on otettu huomioon 75 prosenttia vuoden 2024 maksuosuudesta ja 25 prosenttia vuoden 2025 maksuosuudesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Nato-jäsenyydestä aiheutuvat kustannukset	21 532 000
— Naton sotilasbudjetti (Military Budget)	18 260 000
— Naton turvallisuusinvestointiohjelma (NATO Security Investment Programme, NSIP)	3 000 000
— Naton DIANA-aloite (Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic)	272 000
Euroopan puolustusvirasto (European Defence Agency EDA)	785 000
Räjähtävän materiaalin turvallisuusjärjestö (Munitions Safety Information Analysis Center)	88 000
Muut jäsenmaksut	162 000
Muut rahoitusosuudet	-
Yhteensä	22 567 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Diana-aloite	62
Naton investointiohjelma	600
Naton sotilasbudjetti	-2 540
Yhteensä	-1 878

2024 talousarvio	22 567 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	24 445 000
2022 tilinpäätös	30 000 000

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa: Puolustusvoimien ensisijaisena tehtävänä on muodostaa ennaltaehkäisevä sotilaallinen pidäke ja tarvittaessa torjua maahamme kohdistuvat hyökkäykset. Puolustusta kehitetään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti yhtenä kokonaisuutena osana liittouman yhteistä puolustusta ja pelotetta.

Puolustusvoimat jatkaa Nato-jäsenyyteen liittyvää sotilaallista yhteensovittamista, jossa korostuu erityisesti yhteistoimintakyvyn kehittäminen. Puolustusvoimat valmistautuu osallistumaan Naton rauhan ajan tehtäviin ja valmiusvelvoitteisiin. Puolustusjärjestelmän pitkän aikavälin ke-

hittämisen ja Naton puolustus suunnittelun yhteensovittaminen on käynnistetty ja sen asettamat tavoitteet toteutuvat vaiheittain osana Puolustusvoimien pitkän aikavälin kehittämistä.

Puolustusta kehitetään nopeutetulla aikataululla muuttuneen toimintaympäristön kasvaneiden vaatimusten mukaisesti puolustukseen osoitettavilla lisäresursseilla. Lisämäärärahalla täydennetään pitkällä aikavälillä syntyneitä materiaalsen valmiuden puutteita, lisätään Puolustusvoimien henkilöstömäärää ja nostetaan toiminnan ja valmiuden tasoa.

Puolustusvoimat kehittää yhteistoimintakykyä Suomen keskeisten kumppanien kanssa. Tämä vahvistaa Suomen turvallisuutta ja luo edellytykset toimien koordinoinnille ja yhteensovittamiselle. Yhteistoimintakykyä kehitetään Naton jäsenenä ja osana muuta puolustusyhteistyötä.

Tuotokset ja laadunhallinta

Puolustusvoimien tärkeimmät tuotokset ovat suorituskykyiset joukot ja järjestelmät, joilla toteutetaan lakiin perustuvia tehtäviä. Puolustuskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien toiminnan tason ylläpitäviä resursseja vahvistetaan.

Puolustusvoimille asetetut tuotosten ja laadunhallinnan tulostavoitteet:

- Ennaltaehkäisevä kyky ja valmius toteuttaa sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät on ylläpidetty.
- Ennakkovarointukykyä on ylläpidetty turvallisuuspoliittisen ja sotilaallisen päätöksenteon tueksi.
- Alueellista koskemattomuutta on valvottu.
- Alueloukkauksiin on reagoitu tilanteen vaatimalla tavalla.
- Alueellinen koskemattomuus on turvattu.
- Joukkojen ja järjestelmien ylläpidon vaatimusten mukainen joukkotuotanto on toteutettu.
- Pyydetyt virka-aputehtävät on toteutettu.
- Puolustusvoimien omiin järjestelmiin kohdistuva kybervakoilu ja kybervaikuttaminen on havaittu, torjuttu ja raportoitu.
- Uusien sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden edellyttämät joukot on koulutettu ja varustettu.
- Yhteistoimintakyky keskeisten puolustusyhteistyökumppanien kanssa sekä osana Naton liittokuntaa.

Tuotosten ja laadunhallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Tuotokset			
Koulutetut varusmiehet (lkm)	19 558 ¹⁾	20 700	20 500
Varusmiesten sotaharjoitusperusteiset maastovuorokaudet (lkm)	29	30	28
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset (lkm)	29 623	29 500	28 000
Kertausharjoituskoulutetut reserviläiset/ sodan ajan joukkoihin sijoitetut (%)	10,6	10,5	10,0
HN-lentotunnit (lkm)	8 944	9 000	9 000
NH90-lentotunnit (lkm)	1 901	1 850	1 850
Alusvuorokaudet (lkm)	1 254	1 150	1 150
Laadunhallinta			
Kouluttajien määrä/koulutusjoukkue (lkm)	2,6	2,5	2,5
Koulutuksen laatu ("armeija-aika" 1—5, varusmiesten loppukysely)	4,2	4,2	4,2
Reservin koulutuksen laatu (yleisarvosana 1—5, reserviläiskysely)	4,4	4,0	4,0

¹⁾ Sisältää myös vapaaehtoisten naisten määrän (1 040 v. 2022).

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnallisen tehokkuuden tärkein mittari on tarkoituksenmukainen organisaatio ja toimintamalli siten, että poikkeusolojen suorituskyky kyetään tuottamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti asetetuista suorituskykyvaatimuksista tinkimättä. Puolustuskyvyn vahvistamiseksi materiaalin kunnossapidon tasoa nostetaan. Lisämateriaalihankinnoilla täydennetään pitkällä aikavälillä syntyneitä vajeita ja puutteita sekä vastataan Ukrainan sodan seurauksena muuttuneisiin toimintaympäristön vaatimuksiin.

Puolustusvoimille asetetut toiminnallisen tehokkuuden tulostavoitteet:

- Strategisten hankkeiden toimeenpano
- Materiaalisen valmiuden parantamisen ja suorituskykyjen oikea-aikaisen rakentumisen varmistaminen
- Kumppanuuksien palvelujen ja valmiuden varmistaminen kaikissa oloissa kustannustehokkaasti
- Puolustuskykyä vahvistavan kahden- ja monenvälisen puolustusyhteistyön syventäminen keskeisten kumppanien kanssa painopisteinä yhteistoimintakyky, tilannekuvan muodostaminen, kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen sekä suorituskykyjen rakentamisen ja ylläpidon tukeminen
- Digitalisaation, digitaalisen turvallisuuden ja tiedon hyödyntämisen kehittäminen.

Toiminnallisen tehokkuuden tunnuslukuja/seurantakohteita

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Taloudellisuus			
Varusmiespäivän hinta (euroa)	48	49	49
Reserviläispäivän hinta (euroa)	155	174	174
Henkilötyövuoden hinta (euroa)	60 559	61 072	61 735
Tuottavuus			
Koulutetut varusmiehet/varusmiespalvelukseen tulleet (%)	82	85	85
Pääsikunnan ja puolustushaarojen ja aluetoimistojen esikuntien henkilötyövuosimäärä/Puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä yhteensä (%)	13	13	13
Kannattavuus			
Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus-% on vähintään	106	105	105

Henkilöstövoimavarojen hallinta

Puolustuskyvyn vahvistamiseksi Puolustusvoimien henkilöstömäärää lisätään lähivuosien aikana 500 henkilötyövuodella. Lisäksi sopimussotilaiden määrä kasvatetaan vuosittain noin 500 henkilötyövuoteen. Vapaaehtoista maanpuolustusta tehostetaan osana paikallispuolustuksen kehittämistä ja reservin koulutusta.

Puolustusvoimien sotilaallinen liittoutuminen ja siihen liittyvät valmiusvaatimukset muodostavat merkittävän henkilöstön lisäresurssitarpeen yllä mainitun 500 henkilötyövuoden lisäksi. Lisähenkilöstön määrä tarkastellaan integraatioprosessissa.

Yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä selvittäneen parlamentaarisen komitean mietinnössä kuvataan tavoitetiloja, jotka antavat perusteita kehittämiseksi ja päätöksenteolle.

Puolustusvoimille asetetut henkilöstövoimavarojen hallinnan tulostavoitteet:

Puolustusvoimien henkilöstö

- Henkilöstövoimavaroja keskitetään toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, uusien suorituskykyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin.
- Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä huomioidaan valmiuden ja kansainvälisen yhteistyötoiminnan ja kriisinhallinnan asettamat vaatimukset.
- Henkilöstön toimintakykyä sekä työkykyä ja -hyvinvointia kehitetään.

Asevelvollisuus

- Sodan ajan joukkojen vahvuutta ylläpidetään 280 000:ssa.
- Maanpuolustustahtoa tuetaan asevelvollisten laadukkaalla koulutuksella, kehittämällä vapaaehtoisen maanpuolustuksen osallistumismahdollisuuksia, kansalaisille suunnattavilla yleisötapahtumilla sekä vahvistamalla sisäistä ja ulkoista viestintää.

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus

— Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus toteutetaan voimassaolevan lainsäädännön ja toimintamallin mukaisesti.

— Vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta uudistetaan vastaamaan kehittyvän paikallispuolustuksen tarpeita.

Henkisten voimavarojen hallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Puolustusvoimien tehtäväkoonpano pl. sopimussotilaat	12 458	12 552	12 690
Henkilötyövuosimäärä (htv) ml. sopimussotilaat (mom. 27.10.01)	12 477	12 986	12 698
Sairauspoissaolot (työpäivää/henkilötyövuosi)	8,4	alle 8,0	alle 8,0
Kokonaistyöttömyys (työilmapiiri, 1—5)	4,2	4,1	4,1

Sotilaallisen maanpuolustuksen menot (pl. alv)

	2022 toteutuma		2023 varsinainen talousarvio		2024 arvio	
	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%
Materiaalisen valmiuden menot (pl. F-35 ja Laivue 2020)	941	35,8	1 816	52,4	1 736	48
— Puolustusmateriaalihankinnat (pl. F-35 ja Laivue 2020)	521		1 338		1 281	
— Toimintamenorahoituksella tapahtuva joukkojen varustaminen (pl. palkat)	22		39		23	
— Materiaalin kunnossapito (pl. palkat)	398		439		432	
Kiinteät henkilöstömenot	756	28,8	787	22,7	829	23
Kiinteistömenot	267	10,2	285	8,2	306	8
Muut sotilaallisen maanpuolustuksen menot	660	25,2	577	16,7	775	21
Yhteensä (pl. F-35 ja Laivue 2020)	2 624	100	3 465	100	3 646	100
Monitoimihävittäjien hankinta (F-35)	702		1 406		1 502	
Laivue 2020 -hankinta	65		242		243	
Yhteensä	3 391		5 113		5 391	

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 357 200 000 euroa.

Perustetaan 1.1.2024 lukien kenraalimajurin ja prikaatikenraalin virat Puolustusvoimiin.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja Puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta Puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 2 000 000 euroa palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen Puolustusvoimien toiminnallisiin tarpeisiin perustuen tai puolustusministeriön määräämäksi siirtymäajaksi

puolustushallinnon rakennemuutoksen henkilöstöjärjestelyihin liittyvistä syistä tai muihin puolustushallinnon vastaaviin tarpeisiin perustuen

- 3) enintään 155 000 euroa sotainvalideille ja sotaveteraaneille, maanpuolustustyölle, partiolais-toimintaan sekä merkittävälle urheilu- ja muille vastaaville tapahtumille suoritettavan liiketaloudellisin perustein hinnoitellun maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen
- 4) Puolustusvoimien toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja monikansallisten yhteishankintajärjestelyjen kuluosuuksiin
- 5) Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin
- 6) kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen
- 7) valmiusrakentamisesta ja Ilmavoimien tukikohtien kehittämisestä aiheutuviin menoihin
- 8) Puolustusvoimien tarpeita vastaavaan museotoimintaan liittyvien menojen maksamiseen
- 9) vapaaehtoisen asepalveluksen kutsuntaterveystarkastuksista aiheutuviin menoihin.

Valtuus

1) Vuonna 2024 saa tehdä Puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtion talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2025—2028 enintään 146 011 000 euroa (Vuoden 2024 toimintamenojen tilausvaltuus).

2) Vuonna 2024 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Uusiin tilausvaltuuksiin sisältyvien tavaroiden ja palvelujen hintojen tarkistuksista aiheutuvien lisämenojen maksamiseen käytetään Puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Momentin bruttomenojen 2 372,8 milj. euroa arvioidaan jakautuvan seuraavasti: palkkausmenot 890,3 milj. euroa, materiaalin kunnossapidon ja joukkojen varustamisen menot (pl. palkat) 454,9 milj. euroa, kiinteistömenot 306,5 milj. euroa, asevelvollisten koulutuksen ja ylläpitohuollon menot (pl. palkat) 185,9 milj. euroa sekä muut toimintamenot 535,2 milj. euroa. Momentilla on lisäystä 50,0 milj. euroa Puolustusvoimien tarpeisiin (HO 2023).

Määrärahasta käytetään arviolta 36,1 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Momentille perustetaan 1.1.2024 lukien kenraalimajurin ja prikaatikenraalin virat Suomen Nato-jäsenyyteen liittyen. Nato-jäsenyyden myötä Puolustusvoimilta edellytetään kenraali-/amiraalitaisten upseereiden asettamista Naton organisaatorakenteisiin. Perustettavien erittelyvirkojen palkkausmenot ja hallinnolliset menot ovat vuonna 2024 yhteensä 0,45 milj. euroa.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2024	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Vuoden 2020 toimintamenojen tilausvaltuus	9 790					9 790
Kunnossapidon kumppanuus 2020 (Millog 2020) -tilausvaltuus	125 692	125 692	125 692	125 692	125 692	628 460
Vuoden 2021 toimintamenojen tilausvaltuus	12 400	12 205	3 500			28 105
Vuoden 2022 toimintamenojen tilausvaltuus	41 074	13 122	6 470	2 183		62 849
Vuoden 2023 toimintamenojen tilausvaltuus	101 539	26 913	7 164	7 805	1 900	143 421
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	290 495	177 932	142 826	135 680	127 592	872 625
Uusi tilausvaltuus						
Vuoden 2024 toimintamenojen tilausvaltuus		92 591	34 400	12 365	6 655	146 011
Uusi tilausvaltuus yhteensä		92 591	34 400	12 365	6 655	146 011
Valtuudet yhteensä	290 495	270 523	177 226	148 045	134 247	1 018 636

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee noin 290 henkilötyövuodella vuoteen 2023 verrattuna. Henkilötyövuosimäärän väheneminen aiheutuu pääasiallisesti toimintaympäristön muutoksen johdosta palkatun lisähenkilöstön määräaikaisten tehtävien päättymisestä. Vuoden 2021 puolustuselontekoon perustuvan Puolustusvoimien pysyvän henkilöstölisäyksen osuus on 125 henkilötyövuotta vuonna 2024.

Vuoden 2024 toimintamenojen tilausvaltuudella turvataan käytettävyydestä edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimitusajan varaosahankinnat sekä tarvittavat muut palvelut vuosille 2024—2028.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	2 119 751	2 134 338	2 372 836
Bruttotulot	23 195	16 040	15 636
Nettomenot	2 096 556	2 118 298	2 357 200
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	216 977		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	272 841		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	1 606	1 964	1 940
— muut tuotot	1 648	2 076	1 696
Tuotot yhteensä	3 254	4 040	3 636
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 843	3 495	3 113
— osuus yhteiskustannuksista	234	350	335
Kustannukset yhteensä	3 077	3 845	3 448
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	177	195	188
Kustannusvastaavuus, %	106	105	105
Hintatuki	153	155	155
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	330	350	343

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustason tarkistus 1,5 %	20 500
Ilmav. tukikohtien kehittäminen, menoajoitusmuutos (LTA IV 2021)	-11 750
Ilmavoimien tukikohtien kehittäminen	2 035
Lentosotaharjoitus Kauhava	-250
Monitoimihävittäjiin liittyvät kiinteistöjen ylläpitokustannukset	800
Nato-jäsenyydestä aiheutuvat muut kustannukset	-1 000
Nato-jäsenyys	10 856
Puolustusvoimien tarpeet (HO 2023)	50 000
Siirto momentille 27.10.18	-7 476
TMTV 2020 uudelleenbudjetointi (LTA IV 2022)	-7 523
Toimintaympäristön muutoksesta johtuva tasokorotus	71 000
Vuoden 2022 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	61 727
Palkkausten tarkistukset	49 983
Yhteensä	238 902
2024 talousarvio	2 357 200 000
2023 II lisätalousarvio	133 263 000
2023 I lisätalousarvio	1 730 000
2023 talousarvio	2 118 298 000
2022 tilinpäätös	2 152 420 000

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 1 523 471 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) puolustusmateriaalin hankkimisesta ja Puolustusvoimien turvallisuushankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä hankittujen järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen
- 2) puolustusmateriaalihankintoihin ja Puolustusvoimien turvallisuushankintoihin välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan
- 3) puolustusmateriaalin sodan ajan välttämättömän varastotarpeen mukaisten varaosien ja vaihtolaitteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Muihin puolustusmateriaalihankintoihin kuin tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen tai niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 241 061 000 euroa.

Valtuus

1) Vuonna 2024 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2024—2028 enintään 116 910 000 euroa (Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen 2024 -tilausvaltuus, PVKEH 2024).

PVKEH 2024 -tilausvaltuuden enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2024 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

2) Vuonna 2024 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Momentin määrärahasta käytetään arviolta 10,3 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2024	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2017) -tilaus- valtuus	20 087	32 684				52 771
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2018) -tilaus- valtuus	35 220	29 500	230			64 950
Laivue 2020 -tilausvaltuus	241 500	172 648	55 395	37 645	6 180	513 368
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2020) -tilaus- valtuus	6 970	2 065	4 920	605		14 560
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2021) -tilaus- valtuus	193 651	63 075	53 933	27 727	18 000	356 386
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2022) -tilaus- valtuus	49 298	47 070	66 550	40 480	10 000	213 398
Puolustuskyvyn parantaminen (PVPAR 2022) -tilausvaltuus	330 215	287 850	205 115	255 250		1 078 430
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2023) -tilaus- valtuus	129 217	134 420	124 120	101 780	221 900	711 437
Ukrainan materiaalituen korvaus- hankinnat (UKR 2023) -tilausvaltuus	258 562	225 400	276 082	295 000	259 182	1 314 226
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	1 264 720	994 712	786 345	758 487	515 262	4 319 526
Uusi tilausvaltuus						
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2024) -tilaus- valtuus	17 190	37 750	28 965	20 425	12 580	116 910
Uusi tilausvaltuus yhteensä	17 190	37 750	28 965	20 425	12 580	116 910
Valtuudet yhteensä	1 281 910	1 032 462	815 310	778 912	527 842	4 436 436

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen perustuu seuraaviin puolustusvoimien kehittämisohjelmiin sekä niissä kehitettäviin suorituskykyihin:

Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen suorituskykyjen käyttöä tukeva johtamisjärjestelmä.

Tuetaan yhteisoperaatioiden johtamista ylläpitämällä ja kehittämällä ennakkovaroituskykyä, toimintaympäristötietoisuutta, valvonta- ja maalitilannekuvaa, yhteistä tilannetietoisuutta sekä var-

mennettuja operatiivisia tietoteknisiä palveluita. Hyödynnetään viranomaisten yhteisiä johtamisjärjestelmiä ja arjen ratkaisuja taistelunjohtajärjestelmän tukena.

— korvataan puolustushaarojen itsenäisiä järjestelmiä ja sovelluksia yhteisellä johtamisjärjestelmällä

— luodaan edellytyksiä operaatioiden johtamiselle muuttamalla ja uusimalla teknisiä rakenteita ja palveluita

— kehitetään integroidun tiedustelun, valvonnan ja johtamisen tiedonsiirtoa ja tietoteknisen alustan liityntäkykyä

— uudistetaan tietohallintoa, toteutetaan tietotekninen integraatio, lisätään hallinnollisissa tietopalveluissa valtionhallinnon keskinäistä yhteistoimintaa ja muita kumppanuusratkaisuja sekä siirretään henkilöstövoimavaroja hallinnollisista tietopalveluista operatiiviseen tietojenkäsittelyympäristöön

— laajennetaan toiminnanohjausjärjestelmien hyödyntämistä tavoitteena toimintavarmuuden ja kustannustehokkuuden lisääminen

— jatketaan Puolustusvoimien 2020-luvun tarpeita vastaavan puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luomista, jolla mahdollistetaan sähköinen, kansainvälinen tieto- ja tilannekuvavaihto

— kehitetään kyberpuolustuksen suorituskykyä.

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelma

Ylläpidetään ja kehitetään päätöksenteon ja yhteisoperaatioiden johtamisen tukena tarvittavaa ennakkovaroituskkyä, toimintaympäristötietoisuutta sekä valvonta- ja maalitilannekuvaa.

— ylläpidetään ja kehitetään tiedonhankinta- ja analysointikykyä

— ylläpidetään ilmavalvonnan kauko- ja keskivalvontaa

— ylläpidetään ja kehitetään ilmasta tapahtuvaa tiedustelu- ja valvontakykyä

— ylläpidetään tiedustelun tietojärjestelmää

— kehitetään Puolustusvoimien yhteisen maalitilannekuvan luomista

— kehitetään sotilastiedustelun kykyä tukea tulenkäyttöä ja vaikuttamista

— kehitetään elektronisen tiedustelun ja tietoverkkotiedustelun suorituskykyä.

Puolustusvoimien taistelujärjestelmän yhteisten suorituskykyjen kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään suorituskykyjä, joilla vaikutetaan operatiivisesti merkittäviin kohteisiin. Kehitetään ja ylläpidetään suojaamisen ja yhteisen suojan kokonaisuuksia.

— jatketaan Puolustusvoimien erikoisjoukkojen ja helikopterijärjestelmän kehittämistä

— jatketaan korvaavan meritorjuntaohjuksen hankintoja

— hankitaan korvaavaa turvallisuusvalvontatekniikkaa

— hankitaan valmiusrakentamisen materiaaleja

— kehitetään informaatiopuolustusta.

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä, joka luo kaikissa valmiustiloissa ja toimintaympäristöissä edellytykset puolustusjärjestelmän suorituskykyjen kehittämiseksi, käytölle ja operaatioiden nopealle toimeenpanolle, ylläpitämiseksi ja taistelukykyyn palauttamiseksi. Logistiikkajärjestelmän suorituskykyjen kehittäminen jakautuu logistiikka- ja huoltojoukkojen kehittämiseen sekä kaikille yhteisen materiaalin hankintaan.

- jatketaan logistiikan joukkojen ja aselajijoukkojen huollon varustamista
- jatketaan materiaalihankintoja täydennys-, kuljetus- ja kunnossapitojärjestelmän puutteiden korvaamiseksi
- jatketaan ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintoja
- hankitaan taistelijan asuja sekä henkilöballistisia suojarusteita
- hankitaan kuorma-auto- ja kenttämuonituskalustoa.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelman päämääränä on ylläpitää Maavoimien tehtäviä ja uhkaa vastaava suorituskyky. Kehittämisohjelmalla luodaan perusta korkealle toimintavalmiudelle ja nopealle reagointikyvyille vastaamaan määritettyjä suorituskyky- ja kyvykkyyksivaatimuksia.

- ylläpidetään ja kehitetään Maavoimien liikkuvuutta ja kohtaamistaistelukykyä
- ylläpidetään tulenkäyttöjärjestelmää
- kehitetään joukkojen torjuntakykyä
- kehitetään tähystyksen, valvonnan ja tiedustelun suorituskykyä
- kehitetään panssarintorjuntakykyä, kranaatinheitinkomppanioiden johtamista sekä taistelijan vaikuttamiskykyä
- ylläpidetään ja kehitetään pioneeri- ja suojeluvälineitä.

Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään vaikuttamiskykyä ja liikkuvuutta.

- kehitetään taisteluosastojen orgaanista tulitukea
- ylläpidetään rannikkojoukkojen liikkuvuutta ja tulivoimaa sekä kehitetään rannikkojoukkojen johtamiskykyä
- jatketaan Laivue2020-hankintaa.

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Ylläpidetään ilmatorjunnan sekä Hornet-järjestelmän suorituskykyä.

- hankitaan hävittäjäkalustojen elinkaaren turvaavia kriittisiä koneiden sekä moottoreiden vaihtolaitteita ja osia
- kehitetään taistelutukikohtia
- kehitetään Ilmavoimien tulenkäytön johtamisen kykyä hajauttaa toiminnot

- kehitetään torjuntakykyä tuottaa tappioita pienille ilma-aluksille kaikissa olosuhteissa
- kehitetään ilmatorjunnan suorituskykyjä
- korvataan ilmatorjunnan poistuvia suorituskykyjä.

Puolustusvoimien joukkotuotantojärjestelmän kehittämisohjelma

Rakennetaan ja ylläpidetään joukkorakenteen mukaiset suorituskykyiset joukot ja niiden tarvittava henkilöstö sekä luodaan edellytykset joukkojen perustamiselle.

- kehitetään ja ylläpidetään henkilöstörakennetta sekä tehtäväkokoontia
- jatketaan oppimisympäristöjen sekä virtuaalisten koulutusympäristöjen kehittämistä ja ylläpitoa
- kehitetään joukkojen harjoitustoimintaa.

Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään kattavia ohjausmenettelyjä ja yhtenäisiä periaatteita, joilla pyritään edistämään kokonaisuuksien hallintaa, läpileikkaavuutta, tuloksellisuuden varmistamista sekä tuottavuutta ja kustannustehokkuutta päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa.

- kehitetään tiedonhallinta- ja toiminnanohjausjärjestelmiä sekä arkistointia
- tuotetaan tutkimustietoa ensisijaisesti Puolustusvoimien strategisen suunnittelun tarpeisiin.

Ukrainaan luovutetun suorituskyvyn tilalle hankitaan korvaavaa suorituskykyä. PVPAR 2022 -tilausvaltuus käytetään kansallisen puolustuskyvyn kannalta kriittisen materiaalin hankintoihin.

Määräraha arvioidaan vuonna 2024 käytettävän 1 281 910 000 euroa tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, 500 000 euroa tilausvaltuuksiin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen ja 241 061 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Momentin määräraha otetaan huomioon puolustusmateriaalihankintojen valuuttakurssimuutosten vaikutukset määrärahan lisäyksiä tai vähennyksiä siltä osin kuin maksuajankohdan mukainen valuuttakurssitaso eroaa talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasosta. Valuuttakurssimuutosten vaikutusten huomioiminen myös muihin kuin valtuudella sidottuihin menoihin yhdenmukaistaa hankintojen valuuttakurssikäsittelyä. Määräraha korjataan vastaamaan päättyneen vuoden toteutumaa seuraavan vuoden kevään lisätalousarviossa.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi PVKEH 2024 -tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2024) -tilausvaltuus

- kehitetään sotilastiedustelun tiedonhankintakykyä
- kehitetään Merivoimien tiedustelu- ja valvontakykyä
- kehitetään Maavoimien tulenkäyttöä
- kehitetään Merivoimien raivaamiskykyä

- ylläpidetään Ilmavoimien lentokaluston ja koulutusjärjestelmän suorituskykyä
- kehitetään kykyä kansallisen avaruustilannekuvan luomiseen
- kehitetään logistiikkajärjestelmän suorituskykyä sekä taistelijan taistelunkestävyyttä ja selviytymiskykyä
- parannetaan kriittisten järjestelmien käytettävyyttä varaosahankinnoilla sekä hankitaan joukkojen suorituskykyvaatimusten mukaiset ampumatarvikkeet
- kehitetään koulutuksessa käytettäviä maalilaitteita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elvytysrahoituksen siirto vuodelle 2020 (LTA IV 2020)	1 000
Ennakollinen kustannustasotarkistus, 1,5 %	19 568
Ilmavoimien tukikohtien kehittäminen	-2 035
Laivue 2020 -hankkeen alkuperäisen menoajoituksen vaikutus vuosiin 2024-2026	-53 000
Laivue 2020 -hankkeen vuosiosuuden muutos	23 000
Laivue 2020 lisärahoitus (LTA IV 2020)	-1 150
LTA II 2022 sisältyneet menoajoitusmuutokset	-33 177
LTA III 2021 sisältyneet menoajoitusmuutokset	-240
Määrärahatason vähennys 0,7 hoitajamitoituksen rahoittamiseksi	5 000
PVKEH 2021 maksatuksen siirto (LTA IV 2022)/TA 2023	-1 100
PVKEH 2021 -tilausvaltuuden menoajoitusmuutos (LTA II 2023)	2 200
PVKEH 2021 -tilausvaltuuden menoajoitusmuutos (LTA II 2022)	1 020
PVKEH 2021 -tilausvaltuuden menoajoitusmuutos (LTA IV 2022)	2 700
PVKEH 2022 -tilausvaltuuden menoajoitusmuutos (LTA II 2022)	5 083
Siirto momentilta 27.10.01	7 476
Sotilaallisen toimintaympäristön muutoksen edellyttämä puolustusmateriaali-hankintojen tasokorotus	-323 450
Ukrainaan toimitetun materiaalituen korvaus (LTA 2023)	180 749
Ukrainaan toimitetun materiaalituen korvaus (LTA IV 2022)	61 013
Ukrainan tukipaketit	16 800
Vuoden 2022 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	37 552
Tasomuutos	-6 103
Yhteensä	-57 094
2024 talousarvio	1 523 471 000
2023 II lisätalousarvio	304 391 000
2023 I lisätalousarvio	41 564 000
2023 talousarvio	1 580 565 000
2022 tilinpäätös	1 289 500 000

19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 502 342 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) monitoimihävittäjien, aseiden, ampumatarvikkeiden ja muiden järjestelmien hankintaan sekä niiden testaukseen, käyttöönottoon ja koulutukseen

- 2) palvelujen ostoihin, hallintomenoihin ja käyttöönottovaiheen ylläpitoon
- 3) varaosien, vaihtolaitteiden ja tuotetukipalvelun hankintaan
- 4) hankintaan välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä auditointeihin
- 5) tilojen ja sotilasalueiden suunnitteluun, rakentamiseen ja käyttöönottovaiheen vuokratukustan-
nuksiin sekä vuokrien ennakkomaksuihin
- 6) tietosuoja- ja turvarakentamiseen sekä muihin turvallisuushankintoihin
- 7) enintään vuosittain 110 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen
- 8) indeksi- ja valuuttakurssimenoihin.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

01.	Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuuden (HX 2021) käytöstä aiheutuvat menot	1 155 000
02.	Monitoimihävittäjien hankinnan muu rahoitus (enintään)	109 282
03.	Indeksimenot	106 160
04.	Valuuttakurssimenot	131 900
Yhteensä		1 502 342

Määrärahaa käytetään hankintasopimuksen mukaisiin ennakko- ja etappimaksuihin.

Momentille nettobudjetoidaan maksuperusteisena hankintaan välittömästi liittyvät tulot ja hankinnasta maksettujen ennakoiden viivästysajan korot. Monitoimihävittäjien hankinnasta kertyviä satunnaisia tuloja saa käyttää aseiden, ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintaan.

Valtuus

- 1) Vuonna 2024 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyyn tilausvaltuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti valtuuden kokonaismäärän puitteissa .
- 2) Aiemmin hyväksytystä tilausvaltuudesta saa aiheutua valtiolle menoja valtuudessa olevasta vuosittaisesta enimmäismäärästä poiketen, mutta pysyen kuitenkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuden maksusummamäärät ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluvaksi maksuperusteisena.

Selvitysosa: Kohdassa 7) määräaikaisen lisähenkilöstön määrää kasvatetaan 30 henkilötyövuodella, jolla vastataan F-35 -hankkeen suorituskyvyn rakentamisen aikaiseen tarpeeseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuus (HX 2021)	1 155 000	1 415 000	1 221 000	1 200 000	2 321 000	7 312 000
Menot yhteensä	1 155 000	1 415 000	1 221 000	1 200 000	2 321 000	7 312 000

Monitoimihävittäjien hankinta perustuu Puolustusvoimien ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmaan sekä siinä rakennettaviin suorituskykyihin:

Suorituskyky / Tavoite

Monitoimihävittäjien suorituskyky on keskeinen osa Suomen puolustusjärjestelmää ja se integroidaan osaksi puolustusvoimien valvonta- ja johtamisjärjestelmää.

- ylläpidetään ilmapuolustuksen suorituskyky 2060-luvun alkuun asti
- vastataan toimintaympäristön kehitykseen sen asettamien vaatimusten mukaisesti
- tuetaan koko puolustusjärjestelmää tiedustelu-, valvonta- ja maalinosoituskyvyillä sekä reaaliaikaisella tiedonkäsittely ja -siirtokyvillä
- hankitaan lentokoneet, lentokoneen moottorit ml. varamoottorit, alkukäytön vaatima varaosapaketti ja varaosalaitteet, henkilöstön koulutusta ja teknillistä tukea koneen käyttöönottoon ja operoinnin aloittamiseen, simulaattorijärjestelmät sekä muita pienempiä hankintakokonaisuuksia
- hankitaan ilmasta ilmaan, ilmasta maahan ja ilmasta merenpintaan aseita operatiivisen valmiuden aloittamiseen tarvittava määrä
- hankitaan ostajan hankintavelvollisuuden kuuluvia järjestelmiä mm. radiojärjestelmän saulauslaitteita tai datalinkkijärjestelmän osia
- suunnitellaan ja toteutetaan hankkeen tarvitsema toimitila-, sotilasalue-, tietosuojaja- ja turvarakentaminen
- hankitaan suorituskyvyn edellyttämät johtamisjärjestelmäkokonaisuudet.

Vuosittain sitomattomana siirtyvään määrärahaan ja sitomattomana siirtyvään tilausvaltuuteen tehtävät valuutta- ja kustannustasotarkistukset säilyttävät rahoituksen ostoarvon tilanteessa, jossa mm. kaikista ase- ja varaosahankinnoista ei ole tarkoituksenmukaista tehdä sopimusta hankinnan alkuvaiheessa.

Tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakoitu valuuttakurssimuutoksen vaikutus (tappio)	-139 298
Ennakollinen indeksitarkistus	6 522
Maksuprofiilin mukainen muutos (aiemmat kehyspäätökset)	138 850
Menoajoitusmuutos (LTAE II 2023)	16 150
Ostovoimatarkistus (2024)	22 706
Vuoden 2022 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	51 715
Yhteensä	96 645

2024 talousarvio	1 502 342 000
2023 II lisätalousarvio	12 256 000
2023 talousarvio	1 405 697 000
2022 tilinpäätös	330 028 000

50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 8 015 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen
- 2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin ja varautumistoiminnan kuluihin
- 3) kaatuneiden muiston vaalimistyöstä aiheutuviin menoihin
- 4) sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukitoimiin.

Selvitysosa:

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnalliset tulostavoitteet

	2022 toteutuma	2023 ennakoitu	2024 tavoite
Taloudellisuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset / ko. toiminnan koulutuspäivien määrä (euroa)	73	76	76
Tuottavuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutuspäivien määrä / ko. toimintaan kohdistettu MPK:n palkatun henkilöstön henkilötyövuosimäärä	1 300	1 250	1 235
Tuotokset (vaikuttavuus ja tehokkuus)			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutuspäivien määrä (pv)	89 712	100 000	100 000
Laadunhallinta			
MPK:n koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä (pv)	4 222	4 000	4 000

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnalliset tulostavoitteet

	2022 toteutuma	2023 ennakoitu	2024 tavoite
MPK:n kurssityytyväisyys			
Oppilastyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,52	4,0	4,0
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,16	4,0	4,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutus ja tukitoimet			-200
Yhteensä			-200

2024 talousarvio	8 015 000
2023 II lisätalousarvio	-285 000
2023 talousarvio	8 215 000
2022 tilinpäätös	7 158 734

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

Selvitysosa: Määrärahat suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoihin budjetoidaan ulkoministeriön pääluokassa momentille 24.10.20 (sisältää EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusajan menot sekä operaatioihin lähdeettäessä palkkausmenot). Määrärahat sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin budjetoidaan puolustusministeriön pääluokassa momentille 27.30.20.

Sotilaallinen kriisinhallinta on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja sen kautta vaikutetaan ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseen. Osallistumisen kansalliset tavoitteet asetetaan operaatiokohtaisesti. Operaatioiden valmistelussa ja toteutuksessa huomioidaan, että operaatiot ovat monimuotoisia ja että niissä tarvitaan myös erityissuorituskykyjä. Kansallisiin osallistumispäätöksiin on tarkoituksenmukaista luoda joustavuutta.

Operaatiot voivat käynnistyä nopeasti, mikä vaatii joustavuutta ja nopeaa reagointikykyä puolustushallinnolta ja valtionjohdon päätöksenteolta. Laaja-alainen suorituskykyjen käyttö operaatioissa on merkittävää niin suorituskykyjen kehittämisen kuin osallistumisen vaikuttavuuden kannalta.

Kriisinhallintaoperaatioista saadut kokemukset hyödynnetään sekä kansallisten että kriisinhallinnan suorituskykyjen kehittämisessä. Sotilaallisen kriisinhallinnan suorituskykyjä on kyettävä käyttämään vaativissa ja nopeasti käynnistettävissä eri organisaatioiden tai koalitioiden operaatioissa sekä koulutus- ja neuvonantotehtävissä.

Sotilaalliselle kriisinhallinnalle tavoitteet:

- Puolustusvoimat on toteuttanut sille osoitetut kriisinhallintatehtävät.
- Puolustusvoimilla on valmius osallistua uusiin operaatioihin ja koulutus- ja neuvontatehtäviin.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menot

	2022 tilinpäätös	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (UM), milj. euroa	39,6	50,7	53,1
Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (PLM), milj. euroa	67,2	64,0	66,1
Yhteensä	106,8	114,7	119,2

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 66 110 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen
- 2) EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenoihin sekä siirtokorvauksiin
- 3) sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen
- 4) valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen sekä kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen
- 5) suomalaisten kriisinhallintajoukkojen henkilöstön matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen
- 6) Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen varustamisesta aiheutuviin menoihin
- 7) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen edellyttämiin ampumatarvike-, huolto- ja materiaalikuluihin
- 8) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 9) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muuten osallistu, materiaalisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 10) Strategic Airlift Capability (SAC) -sopimuksen hallinto- ja käyttökustannuksista aiheutuviin menoihin
- 11) Suomen osallistumisesta Pohjoismaiden Base Camp -pooliin aiheutuviin menoihin
- 12) yhdessä momentin 24.10.20 määrärahan kanssa enintään 450 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin
- 13) Euroopan unionin sotilaallisen koulutusoperaation (EUMAM Ukraine) menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	4 252 000
03.	Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 754 000
04.	Resolute Support -operaatio, Afganistan	100 000
05.	Irakin koulutusoperaation menot	7 302 000
06.	EUTM/Mosambikin koulutusoperaation menot	373 000
07.	Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	10 460 000
08.	Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	15 300 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	704 000
12.	EUNAVFOR MED Irini, Välimeren operaation menot	297 000
13.	EUMAM/Ukrainan koulutusoperaation menot	6 245 000
15.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	11 539 000
16.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	456 000
17.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	219 000
19.	Naton Irakin koulutusoperaation menot (NMI)	504 000
20.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	5 605 000
Yhteensä		66 110 000

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2024.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Kriisinhallinnan kehittämisohjelman tilausvaltuus 2023, KRIHA KEHO 2023	5 000	5 000	5 000	15 000
Menot yhteensä	5 000	5 000	5 000	15 000

Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelman määrärahoihin sisältyvä KRIHA KEHO 2023 -tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa. Tilausvaltuudella hankitaan panssariajoneuvoja.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 66 050 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 60 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustasotarkistus (2022)	3 547
Kustannustasotarkistus (2024)	975
Siirto momentille 24.10.20	-2 400
Yhteensä	2 122

2024 talousarvio	66 110 000
2023 II lisätalousarvio	3 547 000
2023 I lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	63 988 000
2022 tilinpäätös	67 178 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2024 talousarvio	10 000
2023 talousarvio	10 000
2022 tilinpäätös	-1 578

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Maailmantalouden elpyminen covid-19-pandemiasta sekä Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamasta sokista on haurasta. Riski korkean inflaation vaiheen pitkittymisestä ja hintojen nousun leviämisestä on merkittävä. Tiedot kireistä työmarkkinoista kannattelevat pelkoa hinta-palkka-kierteestä. Toistaiseksi palkat ovat kuitenkin nousseet keskimäärin vähemmän kuin hinnat.

Korkojen nousulla on talouskasvua hidastava vaikutus. Se näkyy varsinkin asuntomarkkinoilla ja rakentamisessa. Asuntojen hinnat ovat laskeneet ja asuntorakentaminen vähentynyt monissa maissa, niin myös Suomessa. Nopeaan korkojen nousuun ei myöskään oltu varauduttu, mikä on näkynyt esimerkiksi joidenkin pankkien ajautumisessa ongelmiin. Ongelmien leviämällä olisi erittäin negatiivinen vaikutus talouteen.

Hetkellisesti alentunut julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on alkanut jälleen kasvaa. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon yhteenlaskettu mittava alijäämä sekä nopeasti kohonneet velanhoitokustannukset pitävät velkasuhteen nousevalla uralla kauas tulevaisuuteen.

Suomen julkisen talouden rahoitus on pitkällä aikavälillä epätasapainossa. Julkisessa taloudessa on mittava kestävyysvaje, jonka arvioidaan olevan noin 3,0 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Suurin syy rahoituksen epätasapainoon on väestön ikääntyminen, joka on jo kasvattanut eläkemenoja ja luo tulevana vuosikymmeninä merkittäviä kasvupaineita terveys- ja hoivamenoihin. Samalla julkisen talouden rahoitus pohja kehittyy heikosti, kun työikäisen väestön määrän odotetaan supistuvan.

Hyvinvointialueiden toiminta käynnistyi vuoden 2023 alusta. Niille siirtyneet sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät ovat yhteiskunnan kannalta keskeisiä ja niiden on pystyttävä toimimaan myös poikkeusoloissa, onnettomuustilanteissa ja erilaisissa häiriötilanteissa. Hyvinvointialueet ovat toimintansa aluksi jonkin verran alijäämäisiä. Alijäämäinen tulos johtuu pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon kustannustason noususta erityisesti palvelujen ostoissa ja palkoissa, mitä hyvinvointialueiden hintaindeksi kompensoi vain osittain. Hyvinvointialueiden taloutta rasittaa on myös kuntien maltillisesti kasvaneet sote- ja nettokustannukset viime vuosina, mihin vaikuttaa myös kyseisen vuoden koronakompensaatiot. Tämä on vaikuttanut alentavasti sosiaali- ja terveydenhuollon nettokustannuksiin ja samalla hyvinvointialueen rahoituksen pohjana olevan siirtolaskelman loppusummaan. Taloutta rasittaa myös investointien korkea taso,

joka laskee hieman seuraavina vuosina. Hyvinvointialueiden toimintaan ja talouteen liittyy myös edellisen hallituskauden laajentamat tehtävät ja velvoitteet, joiden toimeenpanoa vaikeuttaa erityisesti viime vuosina pahentunut henkilöstöpula.

Toimintaympäristön muutostekijöitä, joilla on vaikutuksia valtiovarainministeriön toimialalla ovat:

- Ilmastonmuutos ja luontokato
- Teknologia ja digitalisaatio
- Alueellinen eriytyminen, kaupungistuminen
- Väestörakenteen muutos
- Julkisen puheen muutos, kansalaisten osallisuus
- Data ja datatalous
- Geopolitiikan vaikutus talouteen
- Työn murros
- Maahanmuutto ja muuttoliike.

Suomessa ilmastonmuutosta hillitään tavoittelemalla hiilineutraalia ja resurssiviisasta Suomea. Kulutukseen ja päästöihin voidaan vaikuttaa mm. verotuksen keinoin.

Väestön ikääntyminen heikentää yhä voimakkaammin huoltosuhdetta ja kasvuedellytyksiä ja lisää julkisia menoja. Suomen ikärakenteen vanhenemiskehitys on vasta alussa, ja kehityksen vaikutus palvelutuotannon kustannuksiin ja talouskasvun hidastumiseen tasaantuu vasta 2030-luvulla. Ikääntyminen ei ole yhtenäistä koko Suomessa. Kaupunkiseudut kasvavat, ja haja-asutusalueilla väestö vähenee.

Euroopan ja euroalueen maiden taloudellinen tilanne on kriisien jäljiltä edelleen häiriöaltis. Kansainvälinen toimintaympäristö ja turvallisuuspoliittinen tilanne on muuttunut ja on poikkeuksellisen epävakaa, ja samaan aikaan monilla Euroopan mailla on erittäin heikko kyky kestää uusia talouden sokkeja. Digitaalisen toimintaympäristön uhat edellyttävät tieto- ja kyberturvallisuuden sekä varautumisen kehittämistä ja tietoturvan ja tietosuojan parantamista julkisen hallinnon kriittisillä alueilla.

Kilpailukykyhaasteet eivät poistu. Vaikka perinteinen tavaratuotannon globalisaatio on finanssikriisin jälkeen hidastunut ja ehkä jopa pysähtynyt, digitaalisuuden vaikutukset ulkomaankauppaan ja talouteen yleisemminkin ovat vasta aluillaan. Verkkokauppa kasvaa, ja yhä suurempi osa palveluista välitetään verkossa. Siten rajanveto avoimen ja suljetun sektorin välillä käy yhä vaikeammaksi. Kehityksellä on vaikutuksia niin markkinoiden muotoutumiseen kuin veropohjaan ja valtion tuloihin. Uusien teknologioiden, digitalisaation ja tietovarantojen hyödyntäminen tarjoavat uusia mahdollisuuksia Suomen julkiselle taloudelle.

Koronakriisi lisäsi huomattavasti etätyöskentelyä julkisessa hallinnossa, mikä luo mahdollisuuksia vähentää virkamatkustamista. Etätyö, paikkariippumattomuus ja yhteiskäyttöiset tilat vähentävät julkisen hallinnon tilatarpeita tulevina vuosina. Valtion toimitilaverkkoa uudistetaan mm.

alueellisen läsnäolon suunnitelmalla, valtion toimitilastrategiassa, kiinteistöstrategiassa sekä valtion palvelu- ja toimitilaverkkohankkeessa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma/arvio	2023 arvio	2024 arvio
Kestävä julkinen talous			
— Kestävyysvaje (%)	3	3	3
— Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen (%)	-0,9	-2,4	-2,4
— Verovaje (arvonlisäverovaje) (%)	3	3	3
Sosiaalisesti kestävä talouskasvu			
— Työllisyysaste (%)	73,8	73,9	74,2
— Työttömyysaste (Tilastokeskuksen työvoimatutkimus) (%)	6,8	7,0	6,8
Ekologisesti kestävä kasvu			
— Suomen kasvihuonekaasupäästöt milj. tonnia CO ₂ -ekv., netto (edellinen vuosi)	48,9	44,8	41,9
Valtionhallinto toimii hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti			
— Julkishallinnon luottamusindeksi (1—5)	3,5	3,5	3,5

Sukupuolten tasa-arvo

Valtiovarainministeriön pääluokan menoista noin 95 % on erilaisia säädös- tai sopimusperusteisiä etuuksia, jäsenmaksuja ja tukia, joihin ei liity välittömiä sukupuolivaikutuksia.

Progressiivinen henkilöverotus pienentää nettotulojen eroja sukupuolten välillä. Henkilöverotus (ansio- ja pääomatuloverotus) kokonaisuudessaan tasaa sukupuolten välisiä tuloja verotuksen jälkeen siten, että naisten tulojen osuus miesten tuloista on verotuksen jälkeen keskimäärin 4,6 %-yksikköä korkeampi kuin ennen verotusta.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan kuntien järjestämiä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluita. Valtion yleiskatteellisella rahoituksella rahoitetaan hyvinvointialueita, jotka vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisestä 1.1.2023 alkaen.

Valtion työskentelytapojen digitalisointi ja mahdollisuus monipaikkaisen työn tekemiseen tukevat esimerkiksi kotoa tehtävää työtä. Joustavat työn tekemisen muodot tukevat etenkin pienten lasten vanhempien työllistymistä vähentämällä tarvetta perhevapaisiin. Tämän arvioidaan vaikuttavan sukupuolten tasa-arvon kehittymiseen myönteisesti.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset lainsäädännön valmistelussa, henkilöstö- ja työnantajapolitiikassa, hankkeissa, talousarvion valmistelussa ja viirastojen tulosohtauksessa.

Kestävä kehitys

Talousarvioesitykseen sisältyy useita verotulomomenteja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitetta. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero. Vaikka niitä voidaan kokonaisuutena pitää hiilineutraaliustavoitteiden mukaisina veroina, niihin voi sisältyä tavoitteen vastaisia yksittäisiä verotusrakenteita.

Progressiivinen henkilöverotus tasaa merkittävästi tuloeroja ja alentaa pienituloisten osuutta väestössä. Verotuksen tärkein tehtävä on turvata julkisen sektorin rahoitus. Se mahdollistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen sekä panostukset myös sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden edistämiseen.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan kuntien järjestämiä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluita. Valtion yleiskatteellisella rahoituksella rahoitetaan hyvinvointialueita, jotka vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisestä. Aluehallintovirastot edistävät perusoikeuksien toteutumista julkisten palveluiden valvonnalla, jolla turvataan osaltaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta. Digi- ja väestötietovirasto tuottaa digitaalisen yhteiskunnan edellyttämiä palveluita ja tukee kansalaisten yhdenvertaista toimimista digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee koulutukseen, sosiaaliturvaan, tulonjakoon, verotukseen ja ympäristöön liittyvää tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestävä kehityksen tavoitteiden ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista tehokkailla ja hyvin kohdistetuilla politiikkatoimilla.

Valtiovarainministeriön keskeinen tehtävä liittyy kestävä julkisen talouden varmistamiseen, mitä voidaan pitää yhtenä edellytyksenä kestävä kehityksen toteutumiselle. Valtiovarainministeriö vastaa siitä, että rahoitusmarkkinoiden sääntely edistää markkinoiden luotettavaa ja monipuolista toimintaa sekä rahoituspalveluiden tarjonnan turvallisuutta. Valtiovarainministeriö vastaa rahanpesulaista, annettavista säädöksistä ja kansallisen rahanpesun riskiarviosta, joilla vähennetään laittomia rahansiirtoja.

Valtion palveluiden ja työskentelytapojen digitalisoinnilla vähennetään ihmisten tarvetta matkustaa palveluiden ja työn vuoksi ja vähennetään toimitilarpeita. Matkustamisen väheneminen ja vähäisemmät toimitilarpeet pienentävät hiilijalanjälkeä. Lisäksi toiminnan digitalisointi vähentää tarvetta tulostamiselle ja paperin käytölle.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	28.90.30
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Rahoitusvakausviraston hallintomaksusta annetun lain muuttamiseksi ja eräiksi muiksi laeiksi	11.19.11 ja 28.92.03

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
28	VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		
	— sopimusvaltuus	64,2	-
28.10.02	<i>Tullin toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— sopimusvaltuus	118,3	130,0
28.92	EU ja kansainväliset järjestöt		
	— sopimusvaltuus	4 586,0	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
01. Hallinto	301 645	204 710	210 301	5 591	3
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 400	35 579	40 830	5 251	15
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistaja-ohjaus (arviomääräraha)	3 714	345	345	—	0
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	3 261	3 306	2 306	-1 000	-30
25. Metallirahamenot (arviomääräraha)	-2 217	5 460	210	-5 250	-96
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	150 608	155 000	162 000	7 000	5
50. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus työkykyhankkeeseen (siirtomääräraha 3 v)	1 500	1 500	1 500	—	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 000	1 200	1 200	—	0
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)	2 380	2 320	1 910	-410	-18
(88.) Gasgrid Finland Oy:n pääomittaminen (siirtomääräraha 3 v)	105 000	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
10. Verotus ja tulli	670 219	657 980	711 396	53 416	8
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	410 681	397 079	425 043	27 964	7
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	193 323	193 593	207 899	14 306	7
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 425	36 808	43 254	6 446	18
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	3 663	2 000	2 000	—	0
95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	18 812	18 500	23 200	4 700	25
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	11 315	10 000	10 000	—	0
20. Palvelut valtioyhteisölle	66 619	61 379	65 427	4 048	7
01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 426	36 579	36 180	-399	-1
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	917	600	600	—	0
03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)	1 578	1 700	1 700	—	0
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 663	2 000	6 447	4 447	222
09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 535	5 000	5 000	—	0
10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000	15 000	15 000	—	0
11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)	500	500	500	—	0
88. Senaatti-konsernin liikelaitokset	0	0	—	—	0
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	129 468	127 741	130 373	2 632	2
01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 961	52 607	54 320	1 713	3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 132	4 403	4 589	186	4
03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	64 468	62 731	63 464	733	1
04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	5 907	8 000	8 000	—	0
40. Valtion alue- ja paikallis-hallinto	72 861	71 529	72 509	980	1
01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	70 143	69 511	70 493	982	1
03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 718	2 018	2 016	-2	0
50. Eläkkeet ja korvaukset	5 299 365	5 734 065	6 020 215	286 150	5
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	4 962 122	5 354 542	5 585 400	230 858	4
16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)	1 450	3 049	2 867	-182	-6
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	36 794	39 440	39 590	150	0
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	284 577	317 840	365 145	47 305	15
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	14 423	19 194	27 213	8 019	42
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	9 705	18 480	15 510	-2 970	-16
02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)	0	2 500	2 500	—	0
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	940	980	1 010	30	3
12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)	8 765	15 000	12 000	-3 000	-20

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
70. Valtionhallinnon kehittäminen	354 440	66 155	155 508	89 353	135
01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	42 345	13 933	10 800	-3 133	-22
02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	15 600	8 600	4 350	-4 250	-49
05. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	225 300	5 100	105 100	100 000	1961
(06.) Eräät Pohjois-Atlantin puolustusliitto NATO:n jäsenyydestä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	—	15 000	—	-15 000	-100
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	58 003	1 231	7 458	6 227	506
(23.) Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirtomääräraha 3 v)	692	1 091	—	-1 091	-100
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	12 500	21 200	27 800	6 600	31
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	315 910	298 494	320 376	21 882	7
30. Ahvenanmaan tasoituskasvu (arviomääräraha)	202 195	202 494	204 976	2 482	1
(31.) Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	7 791	—	—	—	0
(32.) Erityinen avustus Ahvenanmaan maakunnalle (siirtomääräraha 3 v)	12 600	—	—	—	0
(33.) Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	—	—	—	—	0
34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	84 800	96 000	114 700	18 700	19
35. Elpymis- ja palautumisvälineen rahoitus Ahvenanmaan maakunnalle (siirtomääräraha 3 v)	8 524	—	700	700	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus	2 063 332	20 635 122	24 655 314	4 020 192	19
(30.) Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sekä Helsingin kaupungin eräiden tehtävien rahoitus (siirtomääräraha 3 v)	202 892	—	—	—	0
31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)	1 860 440	20 634 122	24 654 314	4 020 192	19
32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)	—	1 000	1 000	—	0
90. Kuntien tukeminen	10 746 885	3 614 300	3 335 600	-278 700	-8
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	7 986 435	2 751 900	2 463 200	-288 700	-10
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	1 050	11 400	11 400	—	0
(32.) Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)	10 000	—	—	—	0
35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	2 749 400	851 000	861 000	10 000	1
91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	10 144 341	82 000	70 000	-12 000	-15
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	144 341	82 000	70 000	-12 000	-15
(80.) Lainat ja takaukset sähkön johdannaismarkkinoilla toimiville yhteisöille (siirtomääräraha 2 v)	10 000 000	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 645 201	2 561 791	2 337 570	-224 221	-9
03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 259	6 135	8 080	1 945	32
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 800	1 000	1 400	400	40
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	13 236	13 256	13 800	544	4
66. Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomääräraha)	—	—	10 000	10 000	0
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	0	170	10	-160	-94
68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)	14 809	14 600	6 200	-8 400	-58
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 605 000	2 498 000	2 286 000	-212 000	-8
95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)	96	28 630	12 080	-16 550	-58
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	20 623	10 850	2 551	-8 299	-76
95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	0	300	300	—	0
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	2 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	88	250	250	—	0
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	18 536	8 300	1	-8 299	-100
Yhteensä	32 840 617	34 144 596	38 102 650	3 958 054	12
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	12 984	12 835	13 168		

01. Hallinto

Selvitysosa: **Valtiovarainministeriön** strategisena tavoitteena on varmistaa tulevien sukupolvien taloudelliset valinnan mahdollisuudet hyvinvoivassa yhteiskunnassa rakentamalla taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää Suomea ja Euroopan unionia.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty valtiovarainministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet.

Hallinnonalansa tulosoajajana valtiovarainministeriö vastaa hallinnonalansa toiminnan tulokellisuudesta sekä siitä, että konserniohjauksen linjaukset toimeenpannaan omalla hallinnonalalla.

Valtiovarainministeriön strategiset tehtävät

- Huolehdimme julkisen talouden vakaudesta ja rakennamme julkista hallintoa entistä tehokkaammaksi, vaikuttavammaksi ja uudistumiskykyisemmäksi
- Rakennamme edellytyksiä kestäväälle talouskasvulle
- Rakennamme ihmislähtöistä digitalisaatiota ja tiedon parempaa hyödyntämistä yhteiskunnassa
- Luomme pelisääntöjä, jotka pitävät yllä luottamusta rahoitusmarkkinoiden vakaaseen, tehokaseen ja tasapuoliseen toimintaan.

Valtiovarainministeriö toimii siten, että valtiontalouden ja -hallinnon kokonaisuuden edut ja tavoitteet valtion yhteisissä palveluissa ja toiminnoissa tunnustetaan ja edistetään niiden ottamista huomioon eri hallinnonaloilla, niiden virastoissa, laitoksissa ja rahastoissa. Valtiovarainministeriö luo ja toimeenpanee toimialueellaan yhteisiä pelisääntöjä sekä järjestää ja ohjaa hallinnonalan virastoja, Senaatti-kiinteistöjä, HAUS kehittämiskeskus Oy:tä ja Hansel Oy:tä järjestämään toimialallaan valtioyhteisölle yhteisiä, sisäisiä palveluja sekä työ- ja toimintaprosesseja siten, että niiden avulla hallinnonala voi saavuttaa ja tuottaa taloudellista ja toiminnallista hyötyä ja hyvää toiminnan laatua.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 830 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot.

Määrärahasta on varattu 120 000 euroa tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseen (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumisohjelmaa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy 120 000 euron varaus elpymis- ja palautumissuunnitelman pilarin 2 tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamisen toimenpiteeseen.

Valtiovarainministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2024, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,1	6	6
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,9	3,9	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	38 161	36 579	41 830
Bruttotulot	527	1 000	1 000
Nettomenot	37 634	35 579	40 830
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 623		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 389		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-290
Hyvinvointialueiden ohjauksen vahvistaminen (Investointiohjelma)	1 500
Lisäohjausresurssit digitaalisen turvallisuuden kehittämisen ohjaamiseen	-90
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka-	
menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-430
Poliittisen esikunnan avustajamenot	-124
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus (siirto momentilta 28.10.03)	105
Todentamis- ja tarkastusviranomaistehtävät	415
Toiminnan turvaaminen	1 750
Valtionavustustoiminnan strateginen ohjaus ja kehittäminen	300
Palkkausten tarkistukset	2 115
Yhteensä	5 251

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	40 830 000
2023 II lisätalousarvio	1 465 000
2023 talousarvio	35 579 000
2022 tilinpäätös	36 400 000

20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 345 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kiinteistövarallisuuteen liittyvistä omaisuus- ja omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) kiinteistövarallisuuden hallinnoinnista ja käytön tehostamisesta aiheutuviin menoihin
- 3) omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä omaisuuden hallinnointiin ja omistajaohjaukseen liittyvien menojen maksamiseen
- 4) valtion etuusto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuusto-oikeuden käyttämisestä aiheutuviin menoihin
- 5) valtion omistamien kiinteistöjen valmiuden ja varautumisen vahvistamisesta aiheutuviin menoihin
- 6) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion kiinteistöstrategian mukaisiin hallinnansiirtoihin liittyvistä arvioinneista ja lausunnoista aiheutuviin menoihin sekä muihin valtion kiinteistövarallisuuden hoidosta ja käytön tehostamisesta sekä investoinneista aiheutuviin menoihin. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon omistus- ja yritysjärjestelyjen toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvat kulut, kuten osakkeiden hallinnointikulut ja valtion tarvitsemien asiantuntijapalvelujen kulut sekä valtion etuusto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuusto-oikeuden käyttämisestä aiheutuvat menot sekä valtion viranomaisten valmiuden ja varautumisen toimintaedellytysten vahvistamisesta aiheutuvat toimitilamenot.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan omistajaohjauksessa on Fingrid Oyj, Gasgrid Finland Oy, Hansel Oy, HAUS Kehittämiskeskus Oy ja DigiFinland Oy. Valtion etuusto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain 2 §:n mukaan etuusto-oikeuden käyttämistä koskevan asian ratkaisee valtiovarainministeriö sen ministeriön esityksestä, jonka hallinnonalan tehtävien hoitamiseen etuusto-oikeuden kohteena oleva kiinteistö liittyy.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kiinteistöstrategian toteuttaminen	145 000
Omistajaohjauksen menot	200 000
Yhteensä	345 000

2024 talousarvio	345 000
2023 talousarvio	345 000
2022 tilinpäätös	3 713 805

21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 306 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtiovarainministeriön hallinnonalalla tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen
- 2) hallitusohjelman mukaisesti digitaalisen asioinnin ensisijaisuuden edistämisen, Julkiset tilat Suomi -ohjelman ja aluehallintouudistuksen välttämättömien selvitysten ja palvelujen hankkimiseen
- 3) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista ja hallitusohjelman toteuttamista. Hallinnonalan virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista valtiovarainministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Säästöpäätös (HO 2023)	-1 000
Yhteensä	-1 000
2024 talousarvio	2 306 000
2023 talousarvio	3 306 000
2022 tilinpäätös	3 261 000

25. Metallirahamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 210 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) metallirahojen suunnittelusta, valmistuksesta, jakelusta, myynnistä, markkinoinnista, varastoinnista, ostamisesta, takaisinlunastuksesta ja hävityksestä sekä edellä mainittuihin liittyvistä tarkastuksista ja laadunvarmistustoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 150 000 euroa juhla- ja erikoisrahojen suunnitteluun liittyvien menojen maksamiseen.

Momentille tuloutetaan metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja myynnistä sekä palautuneiden metallirahojen metalliseosten myynnistä kertyvät tulot.

*Selvitysosa:***Menot ja tulot (euroa)**

Bruttomenot	
Metallirahojen takaisinlunastusmenot	1 400 000
Bruttotulot	
Käyttörahat liikkeellelasku (nettotuotto)	455 000
Keräilyrahatoiminta (nettotuotto)	735 000
Nettomenot	210 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-5 250
Yhteensä	-5 250

2024 talousarvio	210 000
2023 talousarvio	5 460 000
2022 tilinpäätös	-2 216 999

29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 162 000 000 euroa.

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Tarkentunut arvio	7 000
Yhteensä	7 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	162 000 000
2023 II lisätalousarvio	12 000 000
2023 talousarvio	155 000 000
2022 tilinpäätös	150 607 538

50. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus työkykyhankkeeseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa valtionavustuksen myöntämiseen työkyvyn tutkimus- ja kehittämishankkeiden menoihin (RRF pilari3).

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hankkeessa tuotetaan uutta tieteellistä tutkimus- ja tilastotietoa julkisen alan työkykyriskeistä ja niiden vaikuttavuudesta ja kehitetään uusia yhteistyömuotoja, verkostoja ja digitaalisia palveluja työkyvyn johtamiseen ja työurapalveluihin julkisen sektorin työpaikkojen,

esihenkilöiden ja yksittäisten työntekijöiden käyttöön. Näillä toimenpiteillä pyritään vähentämään sairauspoissaoloja ja työkyvyttömyyseläkkeitä, mikä lisää työkykyisen työvoiman saataavuutta ja työn tuotta-vuutta ja vähentää työkykyongelmista aiheutuvia kustannuksia. Tavoitteena on myös edistää työpaikkojen kykyä vastata työelämän ja yhteiskunnan muutokseen, pidentää työuria sekä lisätä kriittisten alojen vetovoimaisuutta.

Valtiovarainministeriö tekee valtionavustuspäätöksen Kevalle annettavaa valtionavustusta koskien. Avustus voi kattaa valtionavustuksen kohteena olevasta hankkeesta aiheutuvien kustannusten täyden määrän. Myönnettävään valtionavustukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Hanke on kolmevuotinen ja ajoittuu vuosille 2022—2024. Hankkeen kokonaismenojen arvioidaan olevan 4,5 milj. euroa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	1 500 000
2023 talousarvio	1 500 000
2022 tilinpäätös	1 500 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiovarainministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien suorittamiseen.

2024 talousarvio	1 200 000
2023 talousarvio	1 200 000
2022 tilinpäätös	1 000 000

69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 910 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sijoitustuottojen siirtoon Kreikan valtiolle.

Selvitysosa: Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti euroryhmä päätti 25.5.2016 osana Kreikan talouden sopeutusohjelman jatkoa, että euroalueen jäsenvaltiot siirtävät niiden kansallisten keskuspankkien Kreikan valtionvelkakirjoihin osana Euroopan keskuspankkijärjestelmän arvopaperimarkkinaohjelmaa tekemistä sijoituksista saamat tuotot Kreikan valtiolle. Suomen osuus näistä siirrettävistä tuotoista vuonna 2024 on 1,91 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusaikataulujen tarkentuminen	-410
Yhteensä	-410

2024 talousarvio	1 910 000
2023 talousarvio	2 320 000
2022 tilinpäätös	2 380 000

10. Verotus ja tulli

Selvitysosa: **Verohallinto** on yhteiskunnan suurin verojen ja maksujen kerääjä ja siten ratkaiseva toimija julkisen talouden rahoitustoiminnan näkökulmasta. Verohallinnon perustehtävä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaan taloudelliselle toiminnalle.

Verohallinto vastaa tulorekisterin toiminnasta. Tulorekisteri mahdollistaa tulotietojen reaaliaikaisen välittämisen, vähentää tulotietojen raportointia ja tehostaa yksityisen ja julkisen sektorin toimintaa. Lisäksi Verohallinto edistää positiivisen luottotietorekisterin toteuttamista ja käyttöottoa. Positiivisesta luottotietorekisteristä luotonantajat voivat nähdä reaaliaikaisesti lainanhakijan lainamäärät ja tulotiedot.

Tulli osana EU:n tulliliittoa tukee ulkomaan tavarakaupan sujuvuutta ja yritysten tasapuolisia kilpailuedellytyksiä asiakaslähtöisillä palveluilla sekä suojaa ihmisiä terveydelle haitallisilta tavaroilta ja ympäristöä vaarallisilta aineilta. Tullin päätehtävänä on huolehtia tulliselvityksestä ja -verotuksesta, ulkomaan tavaraliikenteen valvonnasta, tullirikosten torjunnasta, ulkomaankaupan tilastoinnista ja tullilaboratoriotutkimuksista.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet

- Verotulojen tehokas kertymä turvataan edistämällä veronmaksuhyönteisyyttä, antamalla ennakkoivaa ohjausta ja hoitamalla verovalvonta uskottavasti
- Harmaan talouden torjuntaa tehostetaan ja verovajetta supistetaan kehittämällä verotustoimintoja, tehostamalla valvontaa ja parantamalla yhteistyötä viranomaisten välillä
- Verotuksen ja tullitoimen asiointipalvelut ovat asiakaslähtöisiä, nopeita ja edullisia
- Yhteiskuntaa suojataan varmistamalla tavaraturvallisuus ja torjumalla rajat ylittävää rikollisuutta tiiviissä yhteistyössä poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 425 043 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen
- 3) Verohallinnon menettelyistä asiakkaille aiheutuneiden vahinkojen sopimusperusteisiin korvauksiin.

*Selvitysosa:***Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet**

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Asiakkaiden osuus, joiden mielestä valvonta on tehokasta, %	91	80	80
Sähköisten tuloveroilmoitusten osuus, henkilöasiakkaat, %	89	88	88
Sähköisten verkorttimuutosten osuus, %	77	76	76
Uusien verovelkojen osuus verovelkojen kokonaismäärästä, %	32	35	35
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	11,0	9,0	8,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	432 432	400 779	428 743
Bruttotulot	5 310	3 700	3 700
Nettomenot	427 122	397 079	425 043
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	136 270		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	119 829		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkoholin maahantuonnin haltuunottopäätösten menot	-160
Automaattisen päätöksenteon menot (HE 145/2022)	640
Energiayhtiöiden solidaarisuusveron käyttöönotto	-440
Harmaan talouden torjunnan toimet	2 000
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-1 900
Kaivosmineraaliveron käyttöönotto, jatkuvat menot	300
Kaivosmineraaliveron käyttöönottohanke	-1 280
Kansainvälisen tuloverotuksen uudistaminen, investointimenot	2 230
Kiinteistöverotuksen arvostamisuudistus, siirtymäkauden lisämenot	-120
Positiivisen luottotietorekisterin jatkuvat menot (siirto momentilta 28.10.03)	1 775
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus (siirto momentilta 28.10.03)	4 800
Sähkönmyyjien ylimääräinen solidaarisuusvero	250
Uusien pakollisten muutosten lisäkustannukset (investoinnit)	2 440
Uusien pakollisten muutosten lisäkustannukset (jatkuvat menot)	520
Valtorin laskutuksen muutos	-134
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	625

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	16 440
Vuokrankorotuksen kompensatio	-22
Yhteensä	27 964

2024 talousarvio	425 043 000
2023 II lisätalousarvio	13 668 000
2023 I lisätalousarvio	960 000
2023 talousarvio	397 079 000
2022 tilinpäätös	410 681 000

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 207 899 000 euroa.

Määrärahasta on varattu 750 000 euroa tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytännönpanon varmistamiseen (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Valtuus

EU-lähtöisiin tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen hankkeisiin saa sitoutua siten, että sitoumuksista aiheutuu, ottaen huomioon aiemmin myönnetyn valtuuden aiheuttamat menot, valtiolle menoja enintään 130 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Tulliselvityksen asiakastytyväisyys, henkilöasiakkaat, asteikko 1—5	2,9	3,6	3,6
Tullausjärjestelmien saatavuus, järjestelmät pois käytöstä enintään, tuntia	43	58	58
Tuomioistuimen muuttamien tullauspäätösten määrä enintään	3	5	5
Verojäämä enintään, %	0,2	2	1
Takaisin saatu rikoshyöty vähintään, milj. euroa	71,3	20	20
Kiireellisistä laboratorionäytteistä tutkittu tavoiteajassa, %	67	70	81
Tavaraan kohdistuvat tarkastukset, osuma-%	29	14	14
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	13	10,8	10,8
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,7	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	198 924	196 723	211 029
Bruttotulot	5 386	3 130	3 130
Nettomenot	193 538	193 593	207 899
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	28 979		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	28 764		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CCEI-rahoitusvälineen kansallisen osuuden rahoitus	2 037
Galileo satelliittipaikannusjärjestelmän PRS -palvelun käyttöönotto	275
Hiihirajamekanismin toimeenpanomenot	1 872
Pakotevalvonnan pakolliset tehtävät	1 000
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	750
Tietojärjestelmien yhteentoimivuusasetuksen muutokset	-175
Tullin tehtävienhallinnan kehittäminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 350
Tullin tehtävienhallinnan kehittäminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 600
Tullin toiminnan teknologisen kyvykkyyden turvaaminen	4 500
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkaminen (v. 2023 rahoitus)	-14 208
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkaminen (v. 2024 rahoitus)	11 196
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	115
Palkkausten tarkistukset	6 694
Yhteensä	14 306

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	207 899 000
2023 II lisätalousarvio	4 198 000
2023 I lisätalousarvio	2 316 000
2023 talousarvio	193 593 000
2022 tilinpäätös	193 323 000

03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 43 254 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tulotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) positiivisen luottotietorekisterin hankehallintaan, rekisterin ja sen hallinnoinnin vaatimusmäärittelyyn, hankintaprosessiin sekä rekisterin määrittelyyn, suunnitteluun, toteutukseen, testaukseen ja käyttöönoton vaatimaan valmisteluun

3) positiivisesta luottotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Positiivisesta luottotietojärjestelmästä annetun lain mukainen maksullinen toiminta budjetoidaan bruttomenettyllä siten, että menot kirjataan toimintamomentille 28.10.03 ja toiminnan tulot tuloutetaan täysimääräisesti momentille 12.28.14.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Käyttäjien tyytyväisyys kohdejärjestelmän toiminnallisuuteen kokonaisuutena, tulorekisteri, asteikko 1—5	3,5	3,5	3,5
Käyttökätköt sähköisessä asiointissa, tulorekisteri, kpl	0	0	0
Puhelinpalvelun vastausprosentti, tulorekisteri, %	85	80	80
Palkkatietoilmoitukset annettu oikea-aikaisesti 5 päivässä, tulorekisteri, %	90	90	90
Etuustietoilmoitukset annettu oikea-aikaisesti 5 päivässä, tulorekisteri, %	100	95	95

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	25 451	36 808	43 254
Bruttotulot	-	-	-
Nettomenot	25 451	36 808	43 254
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 219		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 193		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Positiivisen luottotietorekisterin jatkuvat menot (siirto momentille 28.10.01)	-1 775
Positiivisen luottotietorekisterin perusrahoitus	12 075
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus	-2 600
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus (siirto momentille 28.01.01)	-105
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus (siirto momentille 28.10.01)	-4 800
Tulorekisterin käyttövarmuuden turvaaminen	3 370
Tulorekisterin käyttövarmuuden turvaaminen (v. 2023)	-2 060
Tulorekisterin perustoiminnan jatkuvat menot	2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuokrankorotusten kompensatio	22
Palkkausten tarkistukset	319
Yhteensä	6 446

2024 talousarvio	43 254 000
2023 II lisätalousarvio	117 000
2023 talousarvio	36 808 000
2022 tilinpäätös	32 425 000

63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallinnon ja Tullin päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron
- 2) tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä
- 3) EU:lle korvattavien perimättä jääneiden tullien ja niistä aiheutuvien korko- ja muiden kulujen maksamiseen
- 4) valtion maksettavaksi tuomittujen ELV-vahingonkorvausten maksamiseen viivästyskorkoineen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

2024 talousarvio	2 000 000
2023 II lisätalousarvio	2 300 000
2023 I lisätalousarvio	1 800 000
2023 talousarvio	2 000 000
2022 tilinpäätös	3 663 307

95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verotukseen liittyvien korkomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Korkomenot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

- 1) verontilityslaki (532/1998)
- 2) veronkantolain 22 § ja siihen liittyvä voimaantulosännös (609/2005)
- 3) autoverolain (1482/1994) 65 §
- 4) valmisteverotuslain (182/2010) 49 §:n 1 momentti

5) tullilain 93 § (304/2016)

6) arvonlisäverolain 101 §:n 2 momentti (1486/1994)

7) verotililain 31 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (604/2009).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	4 700
Yhteensä	4 700

2024 talousarvio	23 200 000
2023 II lisätalousarvio	3 000 000
2023 talousarvio	18 500 000
2022 tilinpäätös	18 812 177

97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ajoneuvon arvossa jäljellä olevan autoveron palauttamiseen, kun Suomessa käytössä ollut ajoneuvo viedään maasta pysyvästi ulkomaille käytettäväksi. Vientipalautusta voidaan myöntää vain niille ajoneuvoille, jotka on ensiverotettu autoverolain muuttamisesta annetun lain (5/2009) voimaantulon jälkeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu autoverolakiin (1482/1994).

Autoveroa palautetaan se määrä, joka ajoneuvon arvossa on jäljellä vientiajankohtana. Vientipalautusta ei voida maksaa enempää kuin ajoneuvosta on maksettu autoveroa. Palautuksen edellytyksenä on myös, että ajoneuvon ensimmäisestä käyttöönotosta on kulunut enintään 10 vuotta ja että ajoneuvo on käyttökelpoinen.

2024 talousarvio	10 000 000
2023 II lisätalousarvio	10 000 000
2023 talousarvio	10 000 000
2022 tilinpäätös	11 314 849

20. Palvelut valtioyhteisölle

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan keskitetysti koko valtioyhteisölle tuotamia palveluja ovat mm. valtion rahoituksen hankinta, valtion myöntämien lainojen hoito, valtion eläkejärjestelmä, valtion yhteiset IT-palvelut, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä toimitilapalvelut. Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, osaamista yhdistävä valtiokonserni, joka tuottaa lisäarvoa ja mittakaavaetuja.

Valtiokonttorin tehtävänä on toimia vastuualueelleen kuuluvien palvelujen tuottajana ja kehittäjänä. Valtiokonttori huolehtii valtion rahoitustoiminnoista, valtion keskuskirjanpidosta, laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjauksesta, analysointi- ja raportointipalveluista, valtion vahinkovakuutuksesta ja muista valtion maksamista korvauksista sekä valtionperinnöistä. Palvelujen ja prosessien kehittäminen tapahtuu yhteistyössä asiakkaiden, kumppanien ja valtiovarainministeriön kanssa.

Valtiokonttorin hoidossa olevia valtion sisäisiä palveluja ovat mm. valtion rahoitustoiminnot, valtion keskuskirjanpidon hoito sekä laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjaus, valtion talous- ja henkilöstötiedon raportointi, valtion sisäinen vahinkovakuutustoiminta sekä valtionperinnöt.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet tuottaa keskitettyjä talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja sekä muita hallinnon tuki- ja asiantuntijapalveluja. Palkeilla voi olla myös muita erikseen säädettyjä tehtäviä. Palkeiden asiakkaita ovat valtion virastot, laitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot. Asiakkaita voivat lisäksi olla eduskunta ja sen yhteydessä toimivat virastot, eduskunnan alaisuudessa ja valvonnassa toimivat yksiköt, valtion liikelaitokset sekä valtioonemmistöiset osakeyhtiöt, joiden julkisten palveluiden tuottamisesta säädetään lailla. Palkeiden rahoitus muodostuu pääosin asiakaslaskutuksesta, joka perustuu omakustannushintaiseen palvelujen hinnoitteluun. Omakustannushinta sisältää palvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä aiheutuneet kustannukset.

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori tuottaa valtion yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluita. Näitä ovat esimerkiksi tietoliikenne-, käyttö-, työasema- ja viestintäpalvelut sekä näihin liittyvät infrastruktuuri- ja tukipalvelut.

Valtorin Turvallisuusverkkoliiketoiminta (TUVE-liiketoiminta) tuottaa valtion ylimmän johdon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoinnin edellyttämiä turvallisuusverkon palveluita, jotka täyttävät korkean varautumisen ja turvallisuuden vaatimukset.

Senaatti-kiinteistöt on liikelaitos, joka huolehtii valtion kiinteistövarallisuuden hallinnasta ja kehittämisestä sekä toimitilojen vuokraamisesta ja toimii työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana pääosin valtioyhteisöön kuuluville yksiköille. Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu tytäryhtiöinä toimivia kiinteistöosakeyhtiötä.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet

— Valtion rahoituspalvelut toimivat laadukkaasti kaikissa olosuhteissa

— Nykyaikaiset korvaus- ja muut kansalaispalvelut

— Hallinnon palveluja tuotetaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti yhtenäisillä prosesseilla ja digitaalisilla palvelu- ja tuotantoratkaisuilla varmistaen hyvä asiakaskokemus.

01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 180 000 euroa.

*Selvitysosa:***Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet**

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Velanhallinnan tulos	<0	>0	>0
Tapaturmakorvausten käsittelyaika 80 %:ssa päätöksistä, pv	5	10	10
Kirjanpitoyksikköjen tiedot tilinpäätöksissä oikeita ja riittäviä, %	92	100	100
Asiakastytyväisyyden painottamattomien yleisarvosanojen keskiarvo, asteikko 4—10	9,0	8,5	8,5
Kunta- ja hyvinvointialuetalouden raportoinnin tietojen käytettävyys annetussa aikataulussa vähintään, %	83—99	95	95
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	4,0	3,8	3,8
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,1	7	7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	49 024	42 241	42 265
Bruttotulot	6 172	5 662	6 085
Nettomenot	42 852	36 579	36 180
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 748		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 322		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 670	5 225	5 830
— muut tuotot	62	57	55
Tuotot yhteensä	5 732	5 282	5 885

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 465	2 309	2 486
— osuus yhteiskustannuksista	3 505	2 963	3 419
Kustannukset yhteensä	5 970	5 272	5 905
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-238	10	-20
Kustannusvastaavuus, %	96	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Automaattisen päätöksenteon menot (HE 145/2022)	2 766
EU:n elvytysrahaston seurannan ja valvonnan tehtävät	-1 050
Hyvinvointialueiden taloustietojen toimittamisen tehtävät	-563
Korkotukilainojen lisätyö	160
Kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietopalvelun lisärahoitustarve	1 150
Peppol-toiminnan perustaminen Suomeen	-350
Tietoturvatason korotus	117
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 909
Palkkausten tarkistukset	1 280
Yhteensä	-399

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	36 180 000
2023 II lisätalousarvio	769 000
2023 I lisätalousarvio	9 236 000
2023 talousarvio	36 579 000
2022 tilinpäätös	42 426 000

02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtiokonttorin virastojen ja laitosten puolesta keskitetysti hoitamien valuuttatilien käytöstä aiheutuvien kurssierojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiokonttori hankkii keskitetysti virastojen ja laitosten valuuttamääräisiin hankintoihin tarvittavat valuutat. Toimintamallilla tavoitellaan valuutanvaihdon prosessin tehostumisen sekä osaamisen ja skaalaetujen hyödyntämisen myötä huomattavia kustannussäästöjä valtiolla.

Momentille kirjataan keskitetysti hoidettujen valuuttamääräisten pankkitilien saldojen kurssierot. Kurssiero syntyy esimerkiksi silloin, kun hyödykkeen valuuttamääräinen hankintameno kirjataan kirjanpitoon suoriteperusteella käyttäen Euroopan keskuspankin edellisen päivän keskikurssia ja meno maksetaan valuutalla, joka on viety kirjanpitoon valuuttamääräisen tulon kertymispäivän

arvolla tai jonka hankinta on viety kirjanpitoon valuuttaerästä maksetulla euromäärällä. Varainhoitovuoden aikana syntynyt kumulatiivinen kurssiero voi olla tilinpäätöksessä joko positiivinen, jolloin se tuottaa valtiolle tuloa, tai negatiivinen, jolloin se aiheuttaa valtiolle menoa, jota varten talousarviossa on osoitettava määräraha.

2024 talousarvio	600 000
2023 talousarvio	600 000
2022 tilinpäätös	917 141

03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Huoltovarmuuspankin ylläpidosta aiheutuviin menoihin ja valtion maksuliikepankkien toimintojen auditointeihin.

Selvitysosa: Huoltovarmuuspankki mahdollistaa valtion maksuliikkeen jatkumisen tilanteissa, joissa valtion 1. Pankki ja 2. Pankki eivät pystyisi tuottamaan maksuliikepalveluita valtiolle.

2024 talousarvio	1 700 000
2023 talousarvio	1 700 000
2022 tilinpäätös	1 578 250

07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 447 000 euroa.

Määrärahasta 4 350 000 euroa on varattu sellaisiin valtionhallintoa palvelevien talous- ja henkilöstöprosessien ja tietojärjestelmien kehittämisen, hankinnan ja toimeenpanon menoihin, jotka eivät sisälly maksullisen toiminnan kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Määrärahalla kehitetään valtionhallintoa palvelevia talous- ja henkilöstöprosesseja sekä tietojärjestelmiä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Asiakastyytyväisyys	3,8	3,8	3,8
Ostolaskut, kpl/htv	25 748	23 600	25 800
Myyntilaskut, kpl/htv	68 007	65 000	69 000
Palkkalaskelmat, kpl/htv	12 717	12 900	13 300
Tarkastetut matka- ja kululaskut, kpl/htv	10 781	12 500	12 600
Kokonaistuottavuusindeksi (perusvuosi edellinen vuosi)	106,3	100,9	102,0
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,1	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,8	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	61 165	60 811	69 794
Bruttotulot	59 502	58 811	63 347
Nettomenot	1 663	2 000	6 447
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 000		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	59 502	58 811	63 347
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	61 165	60 811	65 347
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 663	-2 000	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	97	97	97

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (siirto momentilta 28.70.02)			4 350
Tietoturvatason korotus			97
Yhteensä			4 447

2024 talousarvio	6 447 000
2023 talousarvio	2 000 000
2022 tilinpäätös	1 663 095

09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulo eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Tuottavuusindeksi (työpanos per suorite)	100	97	93
Asiakkaan tyytyväisyys Valtorin palveluihin (päättäjät ja yhteys- henkilöt), asteikko 1—5	3,9	3,5	3,6
Asiakastyytyväisyys, käyttäjät, asteikko 1—5	4,0	3,4	3,5
Kehitykseen käytetty osuus kokonaiskustannuksista (%)	3,8	4,8	4,5
Laajavaikutteisten häiriöiden määrä (kpl/kk)	4,1	3,5	3,3
Laajavaikutteisten häiriöiden keskimääräinen ratkaisuaika, (h)	5,9	4,5	4,3
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,4	6,0	8,0
Työtyytyväisyys, 1—5 VMBaro	3,7	3,8	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	419 079	421 967	458 791
Bruttotulot	418 806	416 967	453 791
Nettomenot	273	5 000	5 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	738		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	418 806	416 967	453 791
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	419 079	421 967	458 791
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-273	-5 000	-5 000
Kustannusvastaavuus, %	100	99	99

2024 talousarvio	5 000 000
2023 talousarvio	5 000 000
2022 tilinpäätös	4 534 543

10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen korvaus-, kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin sekä palvelutuotannon korvausinvestointeihin kuten laite- ja lisenssihankintoihin. Palvelukeskus sisällyttää momentin määrärahan käyttöä vastaavat kustannukset asiakashintoihin. Palvelukeskus tulouttaa määrärahan käyttöä vastaavan määrän useammalle vuodelle jaksotettuna.

Palvelukeskuksen tuloutuksesta kertyvät tulot on budjetoitu momentille 12.28.20.

2024 talousarvio	15 000 000
2023 talousarvio	15 000 000
2022 tilinpäätös	15 000 000

11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verkkomaksaminen-palvelun (Suomi.fi-maksut) kehittämiseen, ylläpitoon ja jatkuvaan palvelutuotantoon, palveluntuottajien veloituksiin sekä palvelun hankinnasta, hallinnoinnista, käytöstä ja kehittämisestä aiheutuviin työ- ja muihin menoihin.

Selvitysosa: Suomi.fi-palvelun tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

2024 talousarvio	500 000
2023 talousarvio	500 000
2022 tilinpäätös	500 000

88. Senaatti-konsernin liikelaitokset

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Senaatti-konsernin liikelaitoksille asetetaan seuraavat palvelu- ja toimintatavoitteet:

Senaatti-kiinteistöt

— Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan sekä asiakkaidensa että valtion rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Edistää omalta osaltaan yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

— Varautuu omassa toiminnassaan poikkeusoloihin ja normaaliolojen häiriöihin sekä tukee asiakkaita toimitilojen varautumisen tason nostamisessa.

- Tuottaa ja ylläpitää valtion toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi.
- Toteuttaa valtiolle tarpeettoman omaisuuden myynnit avoimin ja syrjimättömin menettelyin.

Puolustuskiinteistöt

— Puolustuskiinteistöjen tehtävänä on tuottaa itse tai ostaa markkinoilta tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan Puolustusvoimien suorituskykyä kaikissa turvallisuustilanteissa annettujen valmiusvaatimusten mukaisesti.

— Puolustuskiinteistöt edistää Puolustushallinnon rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia tehokkaan toimitilarakenteen aikaansaamiseksi.

— Tuottaa ja ylläpitää Puolustusvoimien toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi. Osana Senaatti-konsernia Puolustuskiinteistöt mahdollistaa valtion toimitilakannan keskitetyn ja tehokkaan johtamisen.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden järjestelmän kriisinsietokyky, huoltovarmuus ja energian omavaraisuus sekä taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Puolustuskiinteistöt tuottaa ympäristöpalveluita koko valtiokonsernille. Puolustuskiinteistöt edistää osana Senaatti-konsernia yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

2. Investoinnit

Senaatti-konsernin liikelaitosten investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2024 enintään 750 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 750 milj. euroa.

Investoinnit kohdistuvat pääosin valtion tehtävien hoidon kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehokkuutta kasvattavaan ja viranomaisten toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen. Investointivaltuus ei sisällä maankäyttömaksuja eikä varainsiirtoveroja.

Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiöiden lainoista yhteensä enintään 50 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-konsernin liikelaitokset oikeutetaan ottamaan vuoden 2024 aikana toimintansa rahoittamiseksi valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa nettomääräisesti enintään 600 milj. euroa.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-konsernin liikelaitosten yhteenlasketuksi vuokrauksen (sisältäen palvelut) tulostavoitteeksi 23 milj. euroa vuodelle 2024.

Vuonna 2024 Senaatti-konsernin liikelaitokset tulouttavat valtion talousarvioon yhteensä 45,8 milj. euroa takausmaksuina, lainan korkoina ja lyhennyksinä sekä vuoden 2023 voiton tuloutuksena. Vuoden 2024 rahoitussuunnitelmassa valtion lainojen korkojen ja lainanlyhennysten osuudeksi on arvioitu 10,7 milj. euroa, takausmaksujen suuruudeksi 0,1 milj. euroa ja voiton tuloutukseksi 35 milj. euroa sisältäen 3 milj. euroa Puolustuskiinteistöjen tuloutusta. Lähinnä investointien rahoittamiseen tarvittavan lainanoton määrä on nettomääräisesti enintään 600 milj. euroa.

Senaatti-konsernin maksuvalmiuteen vaikuttaa merkittävästi kiinteistöjen realisoinneista saatava kassavirta. Kiinteistökaupoista syntyvän kassavirran toteutuminen riippuu kulloisesta markkina-tilanteesta ja sisältää siten Senaatti-konsernin ulkopuolisia epävarmuustekijöitä.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2024 (milj. euroa)

Senaatti-kiinteistöt	515
Puolustuskiinteistöt	235
Yhteensä	750

Tunnuslukutaulukko (sis. myyntivoitot ja -tappiot)

	Senaatti-kiinteistöt		Puolustuskiinteistöt	
	2023 TA	2024 TAE	2023 TA	2024 TAE
Liikevaihto, milj. euroa	600	650	343	367
— Suora vuokraus	464	504	286	302
— Edelleenvuokraus	108	116	8	11
— Palvelut	28	31	49	54
Liiketoiminnan muut tuotot	27	30	-	-
Vuokraustoiminnan käyttökate	194	216	97	106
— % liikevaihdosta	32	33	28	29
Poistot (sis. arvonalentumiset)	155	163	87	91
Liikevoitto, milj. euroa	52	70	9	15
— % liikevaihdosta	9	11	3	4
Tilikauden tulos, milj. euroa	29	38	2	4
— % liikevaihdosta	5	6	1	1
Taseen loppusumma	5 168	5 531	1 339	1 460
Kiinteistöjen myynnin tulos	12	16	-	-
Tuloutus valtion talousarvioon	38	35	-	-
Sijoitetun pääoman tuotto, %	1,3	1,2	0,7	0,7
Oman pääoman tuotto, %, vuokraustoiminta, valtioasiakkaat	0,2	0,4	0,2	0,4
Omavaraisuusaste, %	58	54	60	55
Henkilöstömäärä	578	595	715	715

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2022 toteutuma	2023 ennakoitu	2024 arvio
Tuloutus tulomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	0,5	0,3	0,1
13.01.04 Korot valtion lainoista	2,8	2,0	1,6
13.05.01 Voiton tuloutus	35,0	38,0	35,0
15.01.02 Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	21,5	11,5	9,1
Yhteensä	59,8	51,8	45,8

2024 talousarvio	—
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	—
2022 tilinpäätös	—

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Selvitysosa: **Tilastokeskus** kerää ja yhdistää tiedot tietovarannoiksi ja jalostaa niistä tilastoja ja tietotuotteita yhteiskunnalliseen keskusteluun ja asiakkaiden hyödyksi. Tilastokeskus kehittää tilastotoimea yhteistyössä muiden tilastoja tuottavien viranomaisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti sekä edistää toiminnallaan tilasto- ja muun tiedon eettistä ja monipuolista hyödyntämistä yhteiskunnassa.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) tekee talouspoliittista tutkimus- ja selvitystyötä sekä kansantalouden pitkän aikavälin kehityksen tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestäviä politiikkatoimia.

Digi- ja väestötietovirasto ylläpitää ja kehittää väestötietojärjestelmää, sen tietoja ja tietojen laatua sekä varmennettua sähköistä asiointia. Virasto edistää toiminnallaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa ja tietoturvallisuutta sekä hyvän tietojenkäsittely- ja tiedonhallintatavan kehittämistä ja noudattamista. Digi- ja väestötietovirasto vastaa toimialueensa väestötiedoista ja holhousasioista. Virastossa suoritetaan myös julkisen notaarin tehtäviä ja hoidetaan siviilivihkimisiä, kaupanvahvistuksia sekä vaaleihin ja kansanäänestyksiin liittyviä tehtäviä. Muita viraston tehtäviä ovat mm. nimenmuutosasiat, avioliiton esteiden tutkinta ja perukirjojen osakasluetteloiden vahvistaminen.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet

- Tilastot, tietoaineistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevanteja
- Tutkimustoiminta tukee päätöksentekoa, joka vastaa Suomen kansantalouden tärkeimpiin haasteisiin
- Kansalaisten ja yritysten asiointi julkishallinnon kanssa on entistä sujuvampaa ja asiakaslähtöisempää
- Digitaaliset palvelut lisäävät tietojen hyödyntämistä ja tehostavat julkishallinnon toimintaa
- Luottamus ja oikeusturva vahvistuvat yhteiskunnassa.

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 54 320 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) EU-jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen
- 3) enintään 900 000 euroa tutkijapalvelujen maksullisen toiminnan hintatukeen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon:

- 1) maksullisen toiminnan tulot
- 2) EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Tilastot, joista julkaisuja vuoden aikana	131	132	132
Oikea-aikaisten julkistusten osuus, %	96	99	99
Virheettömien julkistusten osuus, %	92	96	96
Tutkijapalveluiden käyttäjätunnusten määrä etäkäyttöjärjestelmässä, kpl	1 292	-	1 500
Verkossa vastanneiden osuus vastanneista henkilötiedonkeruissa, %	54	60	65
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,5	10	10
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,6	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	63 359	64 807	67 320
Bruttotulot	13 568	12 200	13 000
Nettomenot	49 791	52 607	54 320
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 637		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 807		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
<i>Liiketaloudellisesti hinnoiteltu maksullinen toiminta pl. hintatuki</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	10 743	9 000	7 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	6 092	5 600	3 300
— osuus yhteiskustannuksista	4 791	5 200	2 800
Kustannukset yhteensä	10 883	10 800	6 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-140	-1 800	1 500
Kustannusvastaavuus, %	99	83	125

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 esitys
<i>Hintatuettu liiketaloudellisesti hinnoiteltu maksullinen toiminta</i>	
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	2 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	
— erilliskustannukset	3 100
— osuus yhteiskustannuksista	2 000
Kustannukset yhteensä	5 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 900
Kustannusvastaavuus, %	43
Hintatuki	900
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	61

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2024 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>	
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	
— erilliskustannukset	350
— osuus yhteiskustannuksista	400
Kustannukset yhteensä	750
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-50
Kustannusvastaavuus, %	93

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Liikenteen ja työkonien päästölaskentajärjestelmän ylläpito (siirto momentilta 31.01.01)	27
Liikenteen ja työkonien päästölaskentajärjestelmän ylläpito (siirto momentilta 31.01.02)	29
Päästölaskentajärjestelmän ylläpito Tilastokeskuksessa (siirto momentilta 35.01.01)	55
Sote-uudistukseen liittyvät määrärahatarpeet	-715
Säädöspohjaisen ja ympäristötilastoinnin tilastotuotannon laajentuminen	-60
Tietoturvatason korotus	180
Palkkausten tarkistukset	2 197
Yhteensä	1 713

2024 talousarvio	54 320 000
2023 II lisätalousarvio	1 320 000
2023 talousarvio	52 607 000
2022 tilinpäätös	54 961 000

02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 589 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 310 000 euroa talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenojen sekä selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee päätöksentekoa palvelevaa taloustieteellistä tutkimusta ja talouspoliittista analyysiä Suomen kansantalouden ja talouspolitiikan päätösten kannalta tärkeistä aiheista. VATT:n osana toimii Datahuone, joka tekee taloudellista päätöksentekoa tukevia selvityksiä.

Määrärahasta käytetään arviolta 4 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Valtiovarainministeriö asettaa Valtion taloudelliselle tutkimuskeskukselle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2024:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

- menestyminen tutkimusrahoituksen hankinnassa siten, että VATT pystyy jatkossakin keskittymään tutkimuksessa painopistealueisiinsa
- strategisten rekrytointien hyödyntäminen tutkimusohjauksen ja tutkimustoiminnan vahvistamisessa
- tutkimustoiminnan laatupainotettu tulos suhteutettuna henkilötyövuosiin kasvaa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,0	5,0	5,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,6	3,9	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	5 994	5 903	6 089
Bruttotulot	2 237	1 500	1 500
Nettomenot	3 757	4 403	4 589
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 691		
— siirtyy seuraavalle vuodelle	2 066		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietoturvatason korotus	13
Palkkausten tarkistukset	173
Yhteensä	186
2024 talousarvio	4 589 000
2023 II lisätalousarvio	104 000
2023 talousarvio	4 403 000
2022 tilinpäätös	4 132 000

03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 63 464 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Asiakastyytyväisyys, asteikko 1—5	4,3	4,1	4,2
VTJ-tietopalvelu-rajapinnasta luovutetut tietoyksiköt, milj. kpl	179	130	175
Holhustoimen lupa-asioiden keskimääräinen käsittelyaika, pv	48	30	30
Lähetettyjen Suomi.fi-viestien määrä, milj. kpl	25	30	35
Työperusteinen ulkomaalaisten rekisteröinti, käsittelyaika ajanvarauksen tekemisestä rekisterimerkinnän tiedoksiantoon, pv	30	30	30
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,3	7,5	7,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,6	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	106 988	109 211	110 464
Bruttotulot	50 172	46 480	47 000
Nettomenot	56 816	62 731	63 464
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 954		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	19 606		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	29 444	29 300	29 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	39 696	36 625	36 250
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-10 252	-7 325	-7 250
Kustannusvastaavuus, %	74	80	80
<i>Liiketaloudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	20 103	16 610	17 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	12 207	9 230	9 670
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	7 896	7 380	7 730
Kustannusvastaavuus, %	165	180	180

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Automaattisen päätöksenteon menot (HE 145/2022)	80
Automaattisen päätöksenteon perustamismenot (kertaluonteinen)	190
Digituen toimintamallin ylläpito ja jatkokehitys	-1 300
Henkilötunnuksen ja identiteetinhallinnan uudistamisen lisäkustannukset	-104
Oikeusturvaohjelma (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-4 750
Oikeusturvaohjelma (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	5 900
Sote-uudistukseen liittyvät määrärahatarpeet	-691
TE-uudistuksen rahoitustarpeet	192
Tietoturvatason korotus	266
Ukrainalaisten pakolaisten rekisteröinti	-864
Palkkausten tarkistukset	1 814
Yhteensä	733

2024 talousarvio	63 464 000
2023 II lisätalousarvio	1 153 000
2023 I lisätalousarvio	566 000
2023 talousarvio	62 731 000
2022 tilinpäätös	64 468 000

04. Sähköinen tunnistautumisen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon palveluiden edellyttämän vahvan tunnistautumisen kustannuksiin.

2024 talousarvio	8 000 000
2023 talousarvio	8 000 000
2022 tilinpäätös	5 906 913

40. Valtion alue- ja paikallishallinto

Selvitysosa: Aluehallintovirastot edistävät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten yhteisen strategia-asiakirjan 2020—2023 mukaisesti aluehallintovirastojen toiminnan strategiset painopisteet ovat:

- turvaamme hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta
- lisäämme elinvoimaa
- tavoittelemme hiilineutraaliutta.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet

- Peruspalvelut ovat turvalliset ja alueellisesti yhdenvertaisesti saatavilla
- Riskienhallinta ja varautuminen paranevat
- Yhteiskunnan kokonaisturvallisuus on hyvällä tasolla
- Osallisuus lisääntyy ja syrjäytyminen vähenee
- Koulutus- ja osaamistaso nousee ja osaavan työvoiman saatavuus paranee
- Toimintaympäristö kehittyy yhteistyöllä suotuisasti ja yritysten kilpailuolosuhteet ovat entistä tasapuolisemmat
- Ruuantuotannon kilpailukyky, terveellisyys ja turvallisuus paranevat.

01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 70 493 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta
- 2) eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa asetuksessa (1179/2009) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle

3) negatiivisten talletuskorkojen kompensoimiseen silloin, kun ne aiheutuvat rahan, arvo-osuuk-sien, arvopaperien tai asiakirjain tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suori-tusvelvollisuudesta annetun lain (281/1931, 1389/2009) mukaisten tehtävien hoitamisesta.

Määrärahaa on varattu 750 000 euroa lupaviranomaismenoihin vähähiilisen vedyn ja hiilidiok-sidin talteenottoon (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Aluehallintovirastojen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjettiin. Al-koholivalvonnan vuosimaksut on budjetoitu momentille 11.19.09.

Määrärahaan sisältyy 750 000 euron varaus elpymis- ja palautumissuunnitelman lupaviranomais-menoihin pilarin 1 vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen -toimenpi-teeeseen.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Uutta toimintaa ja toiminnan muutoksia koskevat YSL:n mukaiset lupa-asiat, mediaanikäsitteilyaika, kuukautta hakemuksen vireille tulosta päätöksenantoon	11,5	10	10
Yli vuoden vireillä olleiden kanteluiden osuus, % kaikista kanteluista	39,1	<15	<15
Sote-valvontaohjelman AVIen vastuulla olevien toimenpiteiden toteuttaminen, % vuoden toimenpiteistä toteutunut	toteutunut	100	100
Todettujen tai epäiltyjen eläintautitapausten edellyttämistä hallinto-päätöksistä ja selvityksistä on tehty yhden viikon kuluessa, % kaikista tapauksista	toteutunut osittain	100	100
Lupasuoritteiden kustannukset/lupasuorite, kolmen vuoden keskiarvon muutos	toteutunut osittain	<0	<0
Lupasuoritteiden kpl/htv, kolmen vuoden keskiarvon muutos	toteutunut osittain	>0	>0
Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset maksulliset suoritukset, %	41,6	50	50
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,2	9	9
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,7	3,8	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	78 902	84 136	86 531
Bruttotulot	12 536	14 625	16 038
Nettomenot	66 366	69 511	70 493
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 890		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 667		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	11 570	13 895	14 976
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	20 087	23 158	24 960
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-8 517	-9 263	-9 984
Kustannusvastaavuus, %	58	60	60
<i>Liiketaloudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	121	30	30
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	121	30	30
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallintovirastojen toiminnan turvaaminen	-2 000
Hoitotakuuta koskevan HE:n vaikutukset	400
Lainsäädäntömuutosten lisämenot	-315
Lupavoimavarat vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenottoon (RRF pilari1)	-750
Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaki	400
Tietojärjestelmämuutokset	280
Tietoturvatason korotus	177
Valtakunnallinen tehtävä työllisyyden edistämisen kuntakokeilun valvontaan	-65
Palkkausten tarkistukset	2 855
Yhteensä	982

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	70 493 000
2023 II lisätalousarvio	1 733 000
2023 talousarvio	69 511 000
2022 tilinpäätös	70 143 000

03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 016 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen suunnittelun ja koordinaation kehittämiseen
- 2) valtion keskus-, alue- ja paikallishallinnon hallintorakenteiden kehittämiseen

- 3) viranomaisten yhteisten asiakaspalvelumuotojen kehittämiseen ja yhteispalvelun hallinnointiin
- 4) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun järjestämisestä kunnille koituvien kulujen korvaamiseen
- 5) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun käyttöön tarkoitettujen ICT-järjestelmien hankintaan ja ylläpitoon
- 6) ohjausjärjestelmien kehittämiseen
- 7) hallitusohjelman mukaisen uuden monialaisen ja valtakunnallisen lupa-, ohjaus- ja valvonta-tehtäviä kokoavan viraston toimeenpanosta aiheutuvien kulujen maksamiseen
- 8) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen ja vakinaisen henkilöstön palkkausmenoihin.

Määräraha on varattu 1 000 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyvää määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-mrd tuottavuussäästö	-2
Valtakunnallisen monialaisen viraston perustaminen (REPowerEU luvitus)	1 000
Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 800
Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	800
Yhteensä	-2

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	2 016 000
2023 talousarvio	2 018 000
2022 tilinpäätös	2 718 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

Selvitysosa: Valtion eläketurvan piirissä olevat eläkkeet myöntää ja maksaa Keva niille eläkkeen saajille, jotka ovat viimeksi olleet pääasiallisesti valtion eläketurvan piirissä (viimeisen eläkelaitoksen periaate). Valtio siirtää Kevalle katteen eläkkeiden maksamiseksi ja toteutunut eläkemeno kirjataan momentille 28.50.15.

Keva laatii valtion eläkemenoennusteet lyhyen tähtäimen ennustemallilla. Malli antaa tulokseksi viiden vuoden ennusteen, jota käytetään talousarvioesityksen laadinnassa. Valtion eläketurvan piiriin kuuluville myönnettyjen kuntoutusetuuksien menovaraus arvioidaan erikseen. Samoin

erikseen arvioidaan kuinka paljon momentilta 28.50.15 suoritetaan korvauksia Kevalle perustuen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille.

Momentilta 28.50.16 suoritetaan korvauksia valtion laitosten (Televa, Valtion polttoainetehtas, Vammaskosken tehdas, Lapuan patruunatehdas) yhtiöittämissä liittyen, jolloin ns. vanhoina työntekijöinä yhtiöiden palvelukseen siirtyneille henkilöille säilytettiin valtion eläkelain tasoinen eläketurva ja eläkeoikeuksien siirrot valtion työeläkejärjestelmästä Euroopan yhteisöjen vastaavaan järjestelmään.

15. Eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 585 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisten alojen eläkelain (81/2016) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten

- 1) eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien (ml. mahdolliset arvonnalisäverot) ja niiden lisien
- 2) viivästyskorotusten
- 3) mahdollisten oikeudenkäyntikulujen
- 4) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen
- 5) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien selvittelyerien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2024 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3032).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion, kunnan, seurakunnan, yksityisen palveluksen perusteella myönnetty eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten, liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten vastaavat eläkkeet	5 568 459 000
Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet	15 058 000
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetty kuntoutusetuudet	1 883 000
Yhteensä	5 585 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	293 972
Muut eläkemenoon vaikuttavat muutokset	-63 114
Yhteensä	230 858

2024 talousarvio	5 585 400 000
2023 talousarvio	5 354 542 000
2022 tilinpäätös	4 962 121 966

16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 867 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasaisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta yhtiöiden palvelukseen

2) korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä

3) eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmästä asiaa koskevan lain (165/1999) mukaisesti

4) ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen

5) enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2024 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3032).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korvaus Nokia Oyj:lle	10 000
Korvaus Vapo Oy:lle	200 000
Korvaus Vammas Oy:lle	15 000
Korvaus Lapua Oy:lle	70 000
Muut korvaukset	10 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmiin	1 610 000
Ylimääräiset eläkkeet	943 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	2 867 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	165
Muut eläkemenoon vaikuttavat muutokset	-347
Yhteensä	-182

2024 talousarvio	2 867 000
2023 talousarvio	3 049 000
2022 tilinpäätös	1 449 841

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 590 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tapaturmakorvauksiin
- 2) liikennevahinkokorvauksiin
- 3) ryhmähenkivakuutusta vastaavaan etuun
- 4) valtion virkamiesten toistuviin korvauksiin
- 5) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvauksiin
- 6) raideliikennevastuulain mukaisiin korvauksiin
- 7) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen
- 8) vahingonkorvauksen maksamiseen sovellettaessa valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettua lakia
- 9) tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyviin asiantuntijapalkkioihin
- 10) oikeudenkäyntikuluihin, jotka johtuvat valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettuun lakiin tai liikennevakuutuslakiin perustuvan korvausasian hoitamisesta
- 11) valtioneuvoston erikseen päättäessä luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuoitotoimista, evakuoitilentoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen
- 12) matkavahinkojen korvaamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

Tapaturmakorvaukset: työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §, laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012), laki sotilastapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta (1521/2016), laki tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016), sotilastapaturmalaki (1211/1990), valtion eläkelain (1295/2006) 26 §, käräjäoikeuslaki (581/1993), laki valtion hen-

kilöstölle etätyöstä johtuvissa olosuhteissa sattuneiden tapaturmien korvaamisesta (1012/2022) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvä muu lainsäädäntö

Liikennevahinkokorvaukset: liikennevakuutuslaki (460/2016) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (626/1991)

Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset: valtion virkamieslaki (750/1994) ja eroraha-asetus (1350/1994)

Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset: eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu laki (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki (794/1980)

Raideliikennevastuulaki (113/1999)

Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä (362/2009)

Laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta (978/2014)

Laki valtion virkamatkoilla sattuneiden vahinkojen korvaamisesta (530/2017)

Asetus valtion palveluksessa olleen henkilön kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen myöntämisestä ja maksamisesta (1044/1976)

Laki kansanedustajana toimineen henkilön kuoltua suoritettavasta ryhmähenkivakuutusta vastaavasta edusta (895/1979)

Laki asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta (1309/1994).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tapaturmakorvaukset	32 900 000
Liikennevahinkokorvaukset	2 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun korvaukset	1 300 000
Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset	40 000
Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	150 000
Raideliikennevastuulain mukaiset korvaukset	80 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	70 000
Oikeudenkäynnin viivästyshyvitykset	250 000
Valtion vastuuseen perustuvat vahingonkorvaukset	1 300 000
Matkavahingot	1 500 000
Yhteensä	39 590 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	150
Yhteensä	150

2024 talousarvio	39 590 000
2023 talousarvio	39 440 000
2022 tilinpäätös	36 793 749

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 365 145 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, valtion toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen

2) niiden valtion eläkkeisiin sisältyvien määrien maksamiseen, joista Keva eräiden omistajanvaihdostilanteiden johdosta suorittaa korvauksen VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2024 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3032).

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.51.

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista varten.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	17 660
Muut eläkemenoon vaikuttavat muutokset	29 645
Yhteensä	47 305

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	365 145 000
2023 II lisätalousarvio	6 000 000
2023 talousarvio	317 840 000
2022 tilinpäätös	284 576 781

95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 213 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen korkoihin sekä muiden eläkelaitosten valtiolle maksamien ennakoiden korkoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio maksaa korkoa VILMA-kustannustenjakoon muiden eläkelaitosten maksamista valtion eläkelain mukaisista eläkkeistä sekä saaduista kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vaakuusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkomeno.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 13.01.09.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muut eläkemenoon vaikuttavat muutokset	1 804
Vakuutusmaksukorkoennusteen muutos	6 215
Yhteensä	8 019

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	27 213 000
2023 talousarvio	19 194 000
2022 tilinpäätös	14 423 130

60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja henkilöstömenoja.

02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten tai virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin soveltamisen kustannuksiin sellaisissa tapauksissa, joissa määrärahatarve ei ole ollut tiedossa talousarvioesitystä laadittaessa
- 2) valtiovarainministeriön tekemistä päätöksistä virkasuhteen ehtoja tai virkasuhteen päättymisestä johtuvia korvauksia koskevien menojen maksamiseen
- 3) viraston tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa sopeutustilanteissa maksettujen irtisanoutumiskorvausten jälkikäteiseen korvaamiseen virastoille
- 4) valtion virkamieslain (750/1994) 27 a §:n sekä työsopimuslain 7 luvun 13 §:n mukaisissa tilanteissa viraston irtisanotulle henkilöstölle maksettujen työllistymistä edistävän valmennuksen tai koulutuksen kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle
- 5) tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa muutostilanteissa virkamiehen virkamieslain 20 §:n mukaisesta toisessa virastossa työskentelystä aiheutuvia kustannuksia, kun työskentely edistää virkamiehen palvelussuhteen jatkumista tai työllistymistä
- 6) valtion yleisen virka- ja työehtosopimuksen liitteessä 1 olevien viraston muutostilanteisiin liittyvien muuttokustannusten tai muihin virastolle muutostilanteesta johtuvien kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle

7) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa valtion ylimmän virkamiesjohdon palvelussuhdeturvan järjestämisen määräaikaisen virkasuhteen päättyessä. Määrärahaa voidaan käyttää valtion virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin mukaisten enintään kahden vuoden määräaikaisten virkasuhteiden menoihin ja harkinnanvaraisten erokorvausten maksamiseen valtion ylimmälle virkamiesjohdolle.

2024 talousarvio	2 500 000
2023 talousarvio	2 500 000
2022 tilinpäätös	—

10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 010 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion organisaatioiden uudistumiskykyä, työyhteisöjen toimivuutta ja työhyvinvointia sekä työsuojelua edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa
- 2) valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisiä työelämäsuhteita edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa
- 3) edellä mainittuja koskevaan koulutukseen, valmentamiseen, viestintään ja verkostotoimintaan.

Selvitysosa: Määräraha perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991).

Määräraha lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion henkilöstömäärän väheneminen ja toisaalta virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa sovittujen palkankorotusten vaikutus palkkasummaan. Tavoitteena on valtion organisaatioiden uudistumiskyvyn kehittäminen, turvallisen työn tekemisen edellytysten parantaminen valtion työpaikoilla sekä valtion henkilöstön työhyvinvoinnin tukeminen toteuttamalla ja rahoittamalla aihepiiriin liittyvää viestintää, verkostotoimintaa, vuoro-vaikutusta sekä tietojen keräämistä, tutkimusta ja kehittämis- ja kokeiluhankkeita. Valtiovarainministeriö päättää vuosittain määrärahan kohdistamisen painopistealueista Valtiokonttorin esityksestä.

Määrärahan käyttöä hallinnoi Valtiokonttori, joka tekee päätökset virastojen kehittämis- ja kokeiluhankkeiden määräraha hakemuksista. Koko valtion tai usean viraston kattavassa laajassa kehittämishankkeessa myös Valtiokonttori voi toimia kyseisen kehittämishankkeen koordinoijana, jolloin hanketta koskeva määräraha voidaan myöntää Valtiokonttorin käyttöön.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.60.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	30
Yhteensä	30

2024 talousarvio	1 010 000
2023 talousarvio	980 000
2022 tilinpäätös	940 000

12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulutuksen korvaamisesta annetussa laissa (1140/2013) tarkoitettun korvauksen maksamiseen Työllisyysrahastolle.

Selvitysosa: Määrärahasta voidaan maksaa korvausta Työllisyysrahastolle määrä, jonka rahasto on maksanut tai hyvittänyt työnantajille koulutuskorvauksina. Koulutuksen järjestäminen ja siihen liittyvä taloudellinen kannuste liittyvät työmarkkinoiden raamisopimuksen sekä työmarkkinakeskusjärjestöjen kesken sovitun osaamisen kehittämisen toimintamallin toteutukseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Työllisyysrahaston arvio maksettavista korvauksista ja ennuste koulutuskorvausten määrän tulevasta kehityksestä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työllisyysrahaston maksamien koulutuskorvausten määrän väheneminen	-3 000
Yhteensä	-3 000

2024 talousarvio	12 000 000
2023 talousarvio	15 000 000
2022 tilinpäätös	8 765 249

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Selvitysosa: Keskeisiä hallinnonala- ja virastokohtaisia ICT- ja digitalisaatiohankkeita, joilla kehitetään organisaatioita, prosesseja, palveluja ja tietotekniikkaa, tuetaan momentilta 28.70.20. Kyseiseltä momentilta siirretään määrärahoja hallinnonalojen ja virastojen käyttöön vuosittain talousarviossa.

Momentin 28.70.01 määrärahalla tuetaan erityisesti julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019), valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013), julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain (10/2015) ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) edellyttämää ohjausta ja kehittämistä.

Määrärahalla ohjataan ja kehitetään julkisen hallinnon digitalisointia sekä julkisen hallinnon tieto- ja kyberturvallisuutta, varautumista ja tietoturvapalveluja. Määrärahalla ohjataan julkisen hallinnon digitalisaatiokehitystä ja hyvää tiedonhallintaa, joiden avulla voidaan tehostaa ja parantaa julkisia palveluita. Määrärahaa käytetään tietopolitiikan ohjaukseen ja avoimen datan direktiivin toimeenpanoon, digitaalisen lompakon kehittämiseen, digitaalisen turvallisuuden edistämiseen,

tietosuojaan ja tietoturvan parantamiseen sekä ICT:n ja tieto- ja kyberturvallisuuden ohjaukseen liittyvään kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhankkeisiin.

Ohjaus- ja kehittämistyössä toteutetaan Suomen digitaalisen kompassin tavoitetta ”Rakennamme houkuttelevaa, kilpailukykyistä, kestävä ja hyvinvoivaa digitaalisesti kyvykästä Suomea”. Vuoden 2024 toimenpiteissä korostuvat ihmiskeskeiset ja yhteentoimivat sekä kokonaisturvalliset digitaaliset julkiset palvelut. Ihmiskeskeisellä palvelukehittämisellä luodaan sujuvia, automaattisia digitaalisia palveluita, joilla varmistetaan hyvän hallinnon toteutuminen. Digitalisaatiolla kevennetään yritysten ja kansalaisten asiointitarvetta, kun julkisten palveluiden taustalla toimivat tiedon jakamiseen, yhteentoimivuuteen ja korkeaan automaatioon perustuvat ratkaisut. Keskeisenä toimenpiteenä edistetään ihmiskeskeistä digitalisaatiota käynnistämällä toimenpiteet eri elämäntapahtumien ja liiketoimintatapahtumien palvelukokonaisuuksien digitalisoimiseksi.

Digitaalinen ympäristö ja kansainvälisen turvallisuustilanteen muutos edellyttävät varautumista uudenlaisiin turvallisuusuhkiin, kuten kyberhyökkäyksiin, informaatiovaikuttamiseen ja tieto- ja identiteettivarkauksiin. Kokonaisturvallisuuden viitekehyksessä suojataan kansalaisia, yhteisöjä ja yhteiskuntaa niiltä riskeiltä ja uhkilta, jotka voivat kohdistua tietoihin, palveluihin ja yhteiskunnan toimintaan digitaalisessa toimintaympäristössä. Määrärahaa tuetaan valtion yhteisten ICT-palveluiden ja tietojärjestelmien sekä turvallisuusviranomaisverkon palveluiden tieto- ja kyberturvallisuuden kehittämistä ja tason nostoa Valtorin tuottamissa palveluissa.

Momentin 28.70.40 määrärahaa turvataan viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun Virve 2:n kehittäminen. Määrärahaa toteutetaan uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanketta, jossa nykyinen Virve-palvelu korvataan uudella viranomaisten aikakriittisen viestinnän mahdollistavalla laajakaistaisella viestintäpalveluratkaisulla vuoteen 2030 mennessä. Uudella palvelulla mahdollistetaan mm. kuvien, videon ja tiedostojen jakaminen turvallisuusviranomaisten kesken eli käyttäjät saavat ajantasaisemman tilannekuvan toimintaansa. Määrärahaa käytetään myös viranomaisverkon varavoimaratkaisujen kovennuksiin ja ylläpitoon.

01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisen hallinnon yhteisten tietojärjestelmäuudistusten sekä yhteisten ICT-palvelujen kehittämiseen, käyttöönottoihin ja kehittämisen aikaiseen ylläpitoon
- 2) julkisen hallinnon digitalisoinnin toteutuksen ohjaukseen ja kehittämiseen
- 3) julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019), valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013), julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain (10/2015) ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) edellyttämään ohjaukseen ja kehittämiseen
- 4) julkisen hallinnon tieto- ja kyberturvallisuuden, varautumisen ja tietoturvapalvelujen ohjaamiseen ja kehittämiseen
- 5) ICT:n sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ohjaukseen liittyvään kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhankkeisiin

6) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin

7) enintään 70 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menoihin vuosittain.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu julkisen hallinnon tietohallinnon yhteisten palvelujen ja muiden tietohallintoon liittyvien yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ja varautumisen kehittämisohjelmien ja -hankkeiden toteuttamiseen sekä valtion ICT:n ohjaamista tukevaan ostopalvelujen hankintaan kaupallisilta ja hallinnon sisäisiltä palveluntuottajilta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietoturvan ja tietosuojan parantaminen yhteiskunnan kriittisillä toimialoilla	-500
Tietoturvapalveluiden tasokorotus (kyber)	-5 480
Tasomuutos	2 847
Yhteensä	-3 133

2024 talousarvio	10 800 000
2023 I lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	13 933 000
2022 tilinpäätös	42 345 000

02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionhallintoa palvelevien talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon prosessien ja tietojärjestelmien kehittämiseen, hankintaan ja toimeenpanoon
- 2) julkisenhallinnon hankintojen prosessien ja tietojärjestelmien kehittämiseen, hankintaan ja toimeenpanoon
- 3) julkisten hankintojen vaikuttavuuden kehittämistä tukevien toimenpiteiden toteuttamiseen
- 4) julkisten hankintojen vaikuttavuuden ohjaukseen ja kehittämiseen
- 5) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää valtion yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmien kehittämiseen ja uudistamiseen kuten Kieku-tietojärjestelmän päivittämiseen ja hankintojen digitalisointiin liittyviin tietojärjestelmäpalveluihin, ml. sähköinen tilaamisen ja laskujen käsittelyn järjestelmä. Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös talousarvion ja valtiontalouden kehyspäätösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän kehittämisestä aiheutuviin menoihin. Järjestelmän vuosittaiset ylläpitomenot maksetaan momentilta 28.01.01. Lisäksi määrärahaa on tarkoitus käyttää kansallisen hankintailmoitusjärjestelmän (hankintailmoitukset.fi) ylläpitoon ja jatkokehittämiseen.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää julkisten hankintojen vaikuttavuuden kehittämiseen toimeenpanemalla Hankinta-Suomi-ohjelmaa. Ohjelman toimenpiteillä edistetään julkisen talouden kestävyyttä ja yhteisten yhteiskunnallisten tavoitteiden toteuttamista. Ohjelman taloudelliset hyödyt saavutetaan kehittämällä julkisiin hankintoihin käytettävien n. 47 mrd. euron vaikuttavuutta

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Uuden kehys- ja budjettitietojärjestelmän jatkokehittäminen	1 000 000
Yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien toimeenpano	750 000
Kansallisen hankintailmoitusjärjestelmän ylläpito ja jatkokehittäminen	1 600 000
Julkisten hankintojen vaikuttavuuden kehittäminen	400 000
eOppiva-palvelukokonaisuuden palveluostot	600 000
Yhteensä	4 350 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kiekun ja Buketin päivittäminen	100
Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (siirto momentille 28.20.07)	-4 350
Yhteensä	-4 250

2024 talousarvio	4 350 000
2023 talousarvio	8 600 000
2022 tilinpäätös	15 600 000

05. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 105 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelusta ja sen ohjauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) valtionavustusten maksamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tiedonhallinnan, tietohallinnon sekä tieto- ja viestintätekniisten muutosten valmisteluun ja toimeenpanoon hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille sekä HUS-yhtymän valmisteluun
- 3) valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksen ja tilatietojärjestelmän kustannuksiin
- 4) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle uudistuksen edellyttämien tietojärjestelmämuutosten toteuttamisesta.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen valmistelusta, täytäntöönpanosta ja näiden ohjauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa käytetään hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin sekä HUS-yhtymän tiedon- ja tietohallinnon valmisteluun ja perustamiseen, uudistuksen kannalta välttämättömien ICT-järjes-

telmien ja -infrastruktuurin muutosten toteuttamiseen ja hankintaan. Alueille valtionavustuksilla myönnettävä määräraha on luonteeltaan valtionavustuslain (688/2001) 5 §:ssä tarkoitettua erityistä valtionavustusta, joka myönnetään ja maksetaan hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille sekä HUS-yhtymän valmisteluista aiheutuviin ICT-kustannuksiin.

Lisäksi määrärahaa kohdistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valtakunnalliseen valmisteluun ja toimeenpanon tukeen sekä pelastustoimen kansalliseen ICT-toiminnan valmisteluun.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän ICT-kustannukset	100 000
Yhteensä	100 000
2024 talousarvio	105 100 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	5 100 000
2022 tilinpäätös	225 300 000

(06.) *Eräät Pohjois-Atlantin puolustusliitto NATO:n jäsenyydestä aiheutuvat menot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 I lisätalousarvio	700 000
2023 talousarvio	15 000 000

20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 458 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisen hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen
- 2) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen painottaen erityisesti hallitusohjelmaan kirjattuja hankkeita. Myönnettävän rahoituksen ehtona on hankesuunnitelma, joka sisältää kustannushyötyanalyysin ja suunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin sitoutuminen. Rahoitettavissa hankkeissa painotetaan toimeenpanon nopeutta ja hankkeen kautta saavutettavia säästöjä.

Ministeriöissä, virastoissa ja laitoksissa käytössä olevien tietojärjestelmien uudistamisella ja toimintojen automatisoinnilla voidaan saavuttaa tuottavuuden lisääntymistä, edistää sähköiseen asiointiin siirtymistä ja korvata vanhentuneita järjestelmiä. Määrärahaa voidaan myös käyttää tuottavuutta lisäävien keskeisten tietojärjestelmähankeiden kehittämistyöhön ja valtionhallinnon yhteiseen käyttöön tulevien tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin.

Myönnetyn määrärahan lisäksi vuonna 2024 momentilta rahoitetaan hankkeita 24 542 000 eurola siirtämällä talousarvioesityksessä rahoitusta eri momenteille, jolloin momentin tosiasiallinen määräraha on 32 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP27 -hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	6 700
Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toimijoiden luvan-, hyväksynnän- ja ilmoituksen-varaiset toiminnot ja rekisteröinnit (ILMO) (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	456
Finlex-palvelun uudistaminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.21)	1 763
Hallinnonalojen virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsittelyjärjestelmän uudistaminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.21)	1 100
Kansallisarkiston tietoaisteistojen massadigitointi (siirto momentille 29.01.06)	-1 304
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 35.10.52)	899
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 35.10.52)	-1 885
Oikeushallinnon käyttövaltuushallinnan kehittämishanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.21)	825
Oikeushallinnon pilvi- ja sovelluspalvelujen kehittäminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.21)	1 368
Oikeushallinnon pilvi- ja sovelluspalvelujen kehittäminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 25.01.21)	-1 485
Oikeusturvaohjelma (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.30.03)	4 750
Oikeusturvaohjelma (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.30.03)	-5 900
Perustietotekniikan yhtenäistäminen (VNID ja Pälkä) (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 23.01.01)	3 790
Perustietotekniikan yhtenäistäminen (VNID ja Pälkä) (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 23.01.01)	-3 440
Sakkorangaistusten ja seuraamusmaksujen täytäntöönpanojärjestelmän uudistamishanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.05)	1 700
Sakkorangaistusten ja seuraamusmaksujen täytäntöönpanojärjestelmän uudistamishanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 25.01.05)	-1 438
SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	1 418
SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-1 009
SAMPO - maksu-, raportointi ja saatavien seurantajärjestelmä (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	1 000
SAMPO - maksu-, raportointi ja saatavien seurantajärjestelmä (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-1 000
Sähköisen arkistoinnin kehittäminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 29.01.06)	1 467
Sähköisen arkistoinnin kehittäminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 29.01.06)	-1 505
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	1 403
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-243
Tullin tehtävienhallinnan kehittäminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.10.02)	1 350

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tullin tehtävienhallinnan kehittäminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.10.02)	-1 600
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 35.01.01)	1 200
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 35.01.01)	-1 228
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.20.01)	3 909
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.23)	1 091
Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.40.03)	1 800
Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 28.40.03)	-800
Yhdessä-hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 23.01.01)	2 335
Yhdessä-hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentille 23.01.01)	-1 705
Tasomuutos	-9 555
Yhteensä	6 227

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2024 talousarvio	7 458 000
2023 II lisätalousarvio	30 000 000
2023 I lisätalousarvio	-1 200 000
2023 talousarvio	1 231 000
2022 tilinpäätös	58 003 000

(23.) *Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 091
Yhteensä	-1 091

2023 talousarvio	1 091 000
2022 tilinpäätös	692 000

40. *Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 27 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon sekä laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun ylläpidon ja kehittämisen edellyttämän hintatuen ja alijäämätuen, kehittämis- ja käyttöönotto-hankkeiden, varautumistoimenpiteiden sekä EU:n rahoittamien hankkeiden kansallisen vastinrahoituksen maksamiseen Suomen Erillisverkot Oy:lle tai sen tytäryhtiölle.

Selvitysosa: Momentilta myönnetyn määrärahan tavoitteena on turvata viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun kehittäminen. Uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanke on käynnistetty ja hankkeen toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

Lisäksi momentilla myönnetyllä määrärahalla toteutetaan viranomaisverkon ja uuden viranomaisviestintäpalvelun varavoimaratkaisujen kovennukset ja ylläpito, joiden toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Virve 2.0.	5 400
Virve ja Virve 2.0 varavoimaratkaisujen kovennukset ja ylläpito	1 200
Yhteensä	6 600

2024 talousarvio	27 800 000
2023 talousarvio	21 200 000
2022 tilinpäätös	12 500 000

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Ahvenanmaalaiset verovelvolliset maksavat pääsääntöisesti veroja valtiolle samoilla perusteilla kuin verovelvolliset muualla maassa. Tuloverolain (1535/1992) mukaan valtion progressiivisen tuloveroasteikon veroprosentteja alennetaan laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa. Alhaisemmat marginaaliveroprosentit johtavat siihen, että ansiotulojen valtionverotus on Ahvenanmaalla kevyempää kuin Manner-Suomessa. Ahvenanmaan kuntien kunnallisveroprosentit ovat kuitenkin korkeammat kuin Manner-Suomen kunnissa ja näin ollen ansiotuloverotuksen taso kokonaisuudessa on vastaava Ahvenanmaalla ja Manner-Suomessa. Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa ja verotasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen ja verotasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin vuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasoituspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasoitusperuste).

Tasoitusmäärästä ja verotasoitusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan samoin perustein kuin lopullinen tasoitus ja verotasoitus.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa ja lisävastusta poikkeuksellisissa olosuhteissa itsehallintolaissa tarkemmin säädettyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoi-

tettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 204 976 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 46 §:n mukaista tasoitusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasoituspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasoitusperuste).

Tasoitusmäärän laskennassa tulee itsehallintolain 46 §:n 2 momentin mukaan ottaa huomioon myös puolet Ahvenanmaan väestömäärässä tapahtuneesta muutoksesta suhteessa koko Suomen väestömäärään (Ahvenanmaan väestöosuus) 31 päivästä joulukuuta 2020 alkaen. Ahvenanmaan väestöosuuden määrittämiseksi käytetään kerrointa, joka annetaan viiden desimaalin tarkkuudella. Ahvenanmaan väestöosuuden kasvaessa tasoitusmäärää korotetaan ja väestöosuuden vähetessä tasoitusmäärää alennetaan. Väestöosuuden muutokset otetaan huomioon toteutuneesta kehityksestä saatujen tietojen perusteella lopullisen tasoituksen määrässä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutos	2 482
Yhteensä	2 482

2024 talousarvio	204 976 000
2023 II lisätalousarvio	-821 000
2023 I lisätalousarvio	-3 257 000
2023 talousarvio	202 494 000
2022 tilinpäätös	202 195 000

34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 114 700 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 49 §:n mukaista verotasoitusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen verotasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Verotasoituksena palautetaan Ahvenanmaan maakunnalle vuosittain valtion varoista Ahvenanmaalla kunakin verovuotena maksuun pannut valtiollisten ansio- ja pääomatuloverojen, rajoitetusti verovelvollisten maksaman lähdeveron, yhteisöveron sekä tonnistoveron

rahamäärät. Niin ikään palautetaan vuosittain Ahvenanmaalla maksettujen arpajaisverojen rahamäärät. Verotasoitus suoritetaan vuosittain jälkikäteen jokaiselta verovuodelta. Verotasoitusmäärästä maksetaan kuukausittain ennakkoa. Ennakkosumma lasketaan käyttämällä perustana aikaisemman verotuksen toteutumaa ja ennusteita.

Jos itsehallintolain 49 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisöveron ja pääomatuloveron yhteenlaskettu toteutuma alittaa yli 10 prosentilla sen yhteisen rahamäärän, jonka Ahvenanmaan maakunta olisi saanut vastaavien verojen osalta käyttäen perusteena 46 §:n 1 ja 2 momentin mukaan lasketua tasoitusmäärää, kuuluu erotus 49 §:n 2 momentin mukaan maakunnalle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutos	18 700
Yhteensä	18 700
2024 talousarvio	114 700 000
2023 II lisätalousarvio	8 100 000
2023 I lisätalousarvio	18 451 000
2023 talousarvio	96 000 000
2022 tilinpäätös	84 800 000

35. Elpymis- ja palautumisvälineen rahoitus Ahvenanmaan maakunnalle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan maakunnan osuuksiin lupamenettelyjen ja viranomaisuu-distusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyvää määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Ahvenanmaan maakunnalle kuuluvien maksujen maksamiseen REPowerEU-ohjelmasta. Maakunnan hallituksen kanssa on yhteisymmärrys siitä, miten maakunnan osuus rahoituksesta määräytyy. Maakunnan osuus on sama kuin sen asukasluvun mukainen osuus on koko Suomen asukasluvusta eli 0,55 %.

REPowerEU-ohjelmaan sisältyy Ahvenanmaan maakunnan investointitoimenpide uusiutuvan energian osalta.

Määräraha on ennakkomaksu Ahvenanmaan maakunnalle maakunnan REPowerEU-ohjelman toimenpiteen rahoittamiseksi. Mikäli Ahvenanmaa ei saavuta REPowerEU-ohjelmassa Ahvenanmaan toimenpiteelle asetettuja tavoitteita ja välitavoitteita, tulee Ahvenanmaan maakunnan palauttaa ennakkomaksu Suomen valtiolle.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	700 000
2022 tilinpäätös	8 524 000

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä n. 24,7 mrd. euroa ja mahdolliseen lisärahoitustarpeeseen on varattu 1 milj. euron arviomääräraha. Valtionavustuksia tai korvauksia sisältyy momentille 28.70.05 sekä pääluokkiin 25, 26, 32, 33 ja 35.

Keskeiset uudistukset

Hallitusohjelman mukaisesti perusterveydenhuollossa 14 vrk:n hoitotakuu pidetään voimassa ja lastensuojelun jälkihuollon ikärajaa lasketaan 25:stä 23:een vuoteen. Mielenterveyslakia muutetaan tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden oikeusturvan varmistamiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnalliset ja vaikuttavuustavoitteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 22 §:ssä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisista tavoitteista, jotka valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi. Vuosille 2023—2026 vahvistettujen tavoitteiden mukaan mm.

- Palvelut on järjestetty yhdenvertaisesti ja laissa säädetyt oikeudet turvaten.
- Erityisesti perustason palvelujen toimintavarmuus vahvistuu ja integraatio lisääntyy.
- Osaavan henkilöstön saanti turvataan sekä vahvistetaan sosiaali- ja terveysalan veto- ja pito-voimatekijöitä.
- Toiminta on taloudellisesti kestävää.
- Kustannusten kasvua hidastetaan suhteessa palvelutarpeen kasvuun ja painotusta siirretään ennaltaehkäisevään työhön.
- Kansallisessa ja alueellisessa ohjauksessa painottuu vaikuttavuusperusteisuus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteita käsitellään lisäksi pääluokassa 33.

Pelastustoimen tavoitteet

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 8 §:ssä säädetään valtakunnallisista tavoitteista pelastustoimen järjestämiselle, jotka valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi. Vuosille 2023—2026 vahvistettujen tavoitteiden mukaan mm.

- Pelastustoimen palvelutaso toteutuu yhdenvertaisesti ja laadukkaasti sekä valtakunnallisesti että alueellisesti.
- Pelastustoimen henkilöstöresurssit ovat riittävät ja henkilöstö on osaavaa ja hyvinvoivaa.
- Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty riskiperusteisesti, yhdenmukaisesti ja vaikuttavasti.
- Pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa, ja se säilyy turvallisuuden lähipalveluna.
- Pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa.

Sisäministeriön vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin pääluokassa 26.

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 654 314 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja yliopistollisen sairaalan sekä pelastustoimen riskitekijöiden perusteella.

Valtion rahoituksen määräytymistekijöiden osuudet¹⁾

Määräytymistekijä	%	1 000 euroa
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä, josta	97,890	23 696 735
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	79,508	19 247 069
Asukasmäärä	12,912	3 125 798
Asukastiheys	1,443	349 277
Vieraskielisyys	1,924	465 703
Kaksikielisyyden	0,481	116 426
Saamenkielisyyden	0,013	3 027
Saaristoisuus	0,109	26 312
Yliopistosairaalisä	0,538	130 272
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	0,962	232 851
Pelastustoimi yhteensä, josta	2,110	510 842
Asukasmäärä	1,372	332 047
Asukastiheys	0,106	25 542
Riskitekijät	0,633	153 253

¹⁾ Taulukossa esitetään laskennallisen rahoituksen jakautuminen määräytymistekijöittäin. Esitetyistä luvuista ei ole vähennetty siirtymätasausta.

Määräytymistekijöiden osuudet muuttuvat vuosittain määräytymistekijöiden ja hyvinvointialueiden tehtävämuutosten perusteella kohdistuvan rahoituksen muutosten mukaisesti.

Kullekin hyvinvointialueelle myönnetään valtion rahoituksena euromäärä, joka saadaan laskettaessa yhteen hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 13 §:ssä tarkoitettua sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset ja 21 §:ssä tarkoitettua pelastustoimen laskennalliset kustannukset. Lisäksi alueet saavat siirtymätasausta tai alueiden rahoituksesta vähennetään siirtymätasauksen mukainen erä lain 35 §:n mukaisesti.

Määräraha hyvinvointialueittain¹⁾

Hyvinvointialue	1 000 euroa	euroa/asukas
Helsinki	2 697 248	4 062
Vantaa+Kerava	1 062 147	3 787
Länsi-Uusimaa	1 771 075	3 642

Määräraha hyvinvointialueittain¹⁾

Hyvinvointialue	1 000 euroa	euroa/asukas
Itä-Uusimaa	389 584	3 936
Keski-Uusimaa	799 207	3 933
Varsinais-Suomi	2 075 244	4 274
Satakunta	996 066	4 686
Kanta-Häme	738 215	4 354
Pirkanmaa	2 279 686	4 280
Päijät-Häme	894 175	4 372
Kymenlaakso	829 745	5 203
Etelä-Karjala	568 994	4 539
Etelä-Savo	709 920	5 442
Pohjois-Savo	1 206 284	4 870
Pohjois-Karjala	773 040	4 756
Keski-Suomi	1 194 429	4 384
Etelä-Pohjanmaa	912 775	4 785
Pohjanmaa	789 710	4 479
Keski-Pohjanmaa	312 253	4 605
Pohjois-Pohjanmaa	1 812 322	4 351
Kainuu	373 977	5 303
Lappi	917 511	5 219

¹⁾ Syksyllä 2023 tehtävä laskelmapäivitys vaikuttaa edelleen alueelliseen jakoon.

Määräraha tehtävittäin (1 000 euroa)¹⁾

Sosiaali- ja terveydenhuolto	23 590 021
Pelastustoimi	513 585
Yhteensä	24 103 606

¹⁾ Taulukon luvuissa ei ole huomioitu vuoden 2023 rahoitusta korjaavaa kertakorvausta n. 550 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä n. 24,7 mrd. euroa vuoden 2024 tasolla. Lisäksi hyvinvointialueet saavat asiakasmaksuja ja muita toimintatuloja sekä rahoitus-tuottoja.

Valtion hyvinvointialueille myöntämän sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisen rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain koko maan tasolla huomioimalla ennakoitu palvelutarpeen kasvu, kustannustason nousu sekä tehtävämuutokset. Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus on 2,53 % ja sen vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen n. 618 milj. euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun kustannusarvio on n. 292 milj. euroa vuodelle 2024. Palvelutarpeen kasvuarviossa on huomioitu hyvinvointialueiden rahoituslain mukainen erillinen 0,2 prosenttiyksikön korotus johtuen mm. siirtymävaiheen kustannusten kasvusta. Palvelutarpeen kasvu (mukaan lukien 0,2 prosenttiyksikön korotus) huomioidaan vuosina 2023 ja 2024 täysimääräisesti. Vuodesta 2025 lähtien palvelutarpeen kasvusta huomioidaan 80 %.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuu on siirtynyt kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa. Kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset ja rahoitus tarkistetaan vuoden 2024 talousarviossa vastaamaan kuntien vuoden 2022 tilinpäätösten mukaisia hyvinvointialueille siirteitä kustannuksia ja tuloja. Siirtolaskelman tarkistamisesta

johtuen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siirretään vuodesta 2024 alkaen hyvinvointialueiden rahoitukseen 159 790 000 euroa. Kuntien verotuloista tehtävän siirron tarkentumisesta johtuen hyvinvointialueiden rahoitukseen kohdistetaan 508 880 000 euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitusta vuodelta 2023 korjataan erikseen vastaamaan kunnilta siirtyviä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen nettokustannuksia. Korvauksesta 150 000 000 euroa on maksettu hyvinvointialueille v. 2023. Kertakorvauksen loppuosa on 550 703 000 euroa, jonka hyvinvointialueet kirjaavat vuoden 2023 tuloksi. Lisäksi määrärahan tasossa on huomioitu vuoden 2023 kustannuspohjan korjauksen vaikutus indeksikorotukseen sekä palvelujen kysynnän kasvuun.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavina hallitusohjelman mukaisina tehtävämuutoksina on otettu huomioon hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) voimaantumalon siirto - 89 000 000 euroa, hoitotakuun pysyttäminen 14 vuorokaudessa -5 000 000 euroa, lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskeminen 23 vuoteen -12 000 000 euroa ja tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden oikeusturvan varmistaminen 663 000 euroa. Lisäksi aiemmin tehtyihin säädösmuutoksiin perustuva rahoituslisäys on 109 885 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuun toteutus	42 400
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) rahoittaminen	41 100
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) voimaantumalon siirtäminen alkamaan 1.1.2028 (BudjL) (HO 2023)	-89 000
Hyvinvointialueiden rahoituksen siirtymätasaus	-103 972
Hyvinvointialueille vuonna 2023 siirtyneitä tuloja ja kustannuksia tasaava kertaerä	550 703
Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta tehtävän siirron tarkentuminen (siirto momentilta 28.90.30)	159 790
Kuntien verotuloista tehtävän siirron tarkentuminen	508 880
Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskeminen (BudjL) (HO 2023)	-12 000
Lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus	12 700
Mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistaminen	1 750
Mielenterveyslain muuttaminen (tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden oikeusturva) (BudjL) (HO 2023)	663
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen (siirto momenteilta 29.10.20 ja 29.10.30)	12 200
Palvelujen kysynnän kasvu	283 625
Pidetään voimassa 1.9.2023 voimaan tuleva 14 vrk hoitotakuu (BudjL) (HO 2023)	-5 000
Potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista annetun lain kertaluonteiset kustannukset	350
Potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista annetun lain pysyvät kustannukset	1 045
Sote-valvontalaki (hyvinvointialueiden tehtävien väheneminen)	-1 660
Synnyttäneen äidin selvittämistä ja oikeusgeneettisiä vanhemmuustutkimuksia koskeva muutosehdotus (BudjL)	35
Vuoden 2023 kustannuspohjan korjauksen vaikutus indeksikorotukseen	23 827
Vuoden 2023 kustannuspohjan korjauksen vaikutus palvelujen kysynnän kasvuun	8 207
Vuoden 2024 indeksikorotus	593 837

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuoden 2024 rahoituspohjan korjaus vuoden 2022 joulukuussa hyvinvointialueille maksetulla erällä	1 860 440
Yliopistosairaалalіsän rahoitus	130 272
Yhteensä	4 020 192

2024 talousarvio	24 654 314 000
2023 II lisätalousarvio	-12 720 000
2023 I lisätalousarvio	155 600 000
2023 talousarvio	20 634 122 000
2022 tilinpäätös	1 860 440 000

32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 11 §:n mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 11 §:n mukaan 2—4 luvussa säädetyn lakisääteisen rahoituksen lisäksi hyvinvointialueilla on oikeus saada valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveystalouseluujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveystalouseluujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoi-keuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Lisärahoitus myönnetään rahoituslain 26 §:n mukaisen menettelyn perusteella.

2024 talousarvio	1 000 000
2023 talousarvio	1 000 000

90. Kuntien tukeminen

Selvitysosa: Kunnan peruspalvelujen valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella pyritään turvaamaan kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut eri osissa maata ja tasapainottamaan kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja niiden kokonaisrahoitusta alueittain ja kuntaryhmittäin. Valtionosuuden perusteena olevat laskennalliset kustannukset perustuvat keskeisesti ikäryhmittäisiin kustannuksiin. Koska merkittävä osa kuntien tehtävistä ja kustannuksista koskee varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta, kunnan peruspalvelujen valtionosuuden ikäryhmittäisissä kustannuksissa painottuvat erityisesti lapsi- ja nuorisoi-kuoluokat. Muita laskennallisten kustannusten määräytymistekijöitä ovat työttömyyskerroin, vieraskielisyyserroin, kaksikielisyys, saaristoisuus, asukastiheyskerroin ja koulutustaustakerroin.

Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista, jotka ovat syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, asukasmäärän kasvun sekä saamelaiden kotiseutualueen kunnan lisäosat.

Kuntien yhdistyessä syntyvälle uudelle kunnalle voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta. Harkinnanvaraista yhdistymisavustusta voidaan maksaa myös vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymiseen. Lisäksi valtio voi maksaa kunnalle korvausta kuntien yhdistymisestä aiheutuvasta valtionosuuden vähenemisestä. Harkinnanvarainen yhdistymisavustus tulee käyttää uuden kunnan talouden vahvistamiseen. Harkinnanvaraisten yhdistymisavustusten yhteismäärä vähennetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta. Jos harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen varattua euromäärää ei kokonaisuudessaan käytetä varainhoitovuoden aikana, jäljelle jäänyt osa palautetaan kunnille asukasta kohden yhtä suurena osuutena varainhoitovuotta seuraavan vuoden aikana.

Kunnille maksetaan veroperustemuutoksista aiheutuvia kunnan verotulojen vähentymistä vastaavia kompensatioita. Kompensatiot maksetaan valtion talousarvion momentilta 28.90.35.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta osoitetaan rahoitusta kuntien harkinnanvaraiseen valtionosuuden korottamiseen.

Keskeiset uudistukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuu on siirtynyt kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaisesti kunnilta hyvinvointialueiden rahoitukseen siirrettävät tulot tarkistetaan vuoden 2022 tilinpäätöstietojen ja valmistuneen verotuksen mukaisten maksuunpantujen verotulojen perusteella koko maan tasolla hyvinvointialueille siirtyviä kustannuksia vastaaviksi. Tulojen ja kustannusten erotus otetaan huomioon peruspalvelujen valtionosuudessa vuodesta 2024 lukien. Jos kunnilta on tarkistuksen perusteella koko maan tasolla siirtynyt tuloja vähemmän kuin kustannuksia, erotusta vastaava määrä vähennetään kunnille myönnettävästä valtionosuudesta. Jos tuloja on siirtynyt enemmän kuin kustannuksia, erotusta vastaava määrä lisätään kunnille myönnettävään valtionosuuteen. Vuoden 2023 osalta erotuksesta otetaan huomioon jälkikäteen valtionosuuden lisäyksenä tai vähennyksenä puolet vuonna 2024 ja puolet vuonna 2025.

Vaikuttavuustavoitteet

Kuntien järjestämän esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen tavoitteena on varhaiskasvatuksen, koulutuksen sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelujen varmistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Kunnille myönnettävän rahoituksen keskeisiä tavoitteita ovat sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen asuinpaikasta riippumatta jokaiselle lapselle, oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan sekä osana kansalaisten sivistyksellisiä oikeuksia turvata jokaiselle mahdollisuus kehittää itseään kirjasto-, tieto- ja kulttuuripalveluilla.

Taiteen perusopetuksen tavoitteena on tarjota kunnan asukkaille mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla.

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 463 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) mukaisen valtionosuuden maksamiseen

- 2) verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen maksamiseen
- 3) kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvausten maksamiseen
- 4) yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonlisäveroa vastaavan euromäärän maksamiseen liittyen yksityisen perusopetuksen järjestäjille maksettaviin kotikuntakorvauksiin
- 5) enintään 10 000 000 euroa valtionosuuden harkinnanvaraisen korotuksen maksamiseen
- 6) enintään 600 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 oppilaitosten perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen
- 7) enintään 1 600 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 yleisten kirjastojen perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus

<i>Laskennalliset kustannukset</i>	9 842 213
— ikärakenne	8 118 640
— työttömyys	382 834
— kaksikielisyys	105 767
— vieraskielisyys	846 895
— asukastiheys	207 713
— saaristoisuus	14 840
— saaristo-osakunta	9 665
— koulutustausta	155 858

<i>Kuntien rahoitusosuus</i>	7 684 802
Valtionosuus	2 157 411

Lisäosat	277 654
-----------------	----------------

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	807 839
---	----------------

Valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	10 000
---	---------------

Oppilaitosten perustamiskustannusten valtionavustusten siirto	600
--	------------

Kirjastojen perustamiskustannusten valtionavustusten siirto	1 600
--	--------------

Kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvaukset (valtio korvaa)	11 853
--	---------------

Yksityisten opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonlisävero	7 899
---	--------------

Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset	-811 656
--	-----------------

Yhteensä	2 463 200
-----------------	------------------

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 21,92. Valtionosuuksien määräytymisen perusteena oleva vuodenvaihteen 2022/2023 asukasluku on 5 533 611.

Määrärahan mitoitukseen liittyvät hallituksen esitykset ja muut muutokset

Valtionosuuden tasossa on vuonna 2024 huomioitu uusina ja laajenevina tehtävinä 4 135 000 euroa liittyen B1-kielen opetuksen lisäämiseen yhdellä vuosiviikkotunnilla, 4 667 000 euroa sitouttavaan kouluyhteisötyöhön liittyen sekä 500 000 euroa oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyen. Lisäksi valtionosuuden tasossa on otettu huomioon vähennyksenä 251 000 euroa varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmiin liittyen.

Vuonna 2024 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 2,2 prosenttia ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys 52 763 000 euroa. Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuosina 2024—2027. Vuonna 2024 vähennys pienentää valtionosuutta 23 983 000 euroa.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 22,09 prosentista 21,92 prosenttiin vuonna 2024. Muutoksessa on otettu huomioon lisäyksenä 0,07 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuus on 100 %. Indeksissästö puolestaan alentaa valtionosuusprosenttia 0,24 prosenttiyksikköä.

Kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset ja rahoitus tarkistetaan vuoden 2024 talousarviossa vastaamaan kuntien vuoden 2022 tilinpäätösten mukaisia hyvinvointialueille siirtyneitä kustannuksia ja tuloja. Siirtolaskelman tarkistamisesta johtuen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siirretään vuodesta 2024 alkaen hyvinvointialueiden rahoitukseen 159 790 000 euroa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan lisäksi 64 000 000 euron pysyvä vähennys liittyen kuntien verotuskustannusten alenemiseen sote-uudistuksen yhteydessä. Lisäksi siirtyvien kustannusten ja rahoituksen vuoden 2023 erotus korjataan jälkikäteen tekemällä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen 111 895 000 euron määräaikainen vähennys vuosina 2024 ja 2025.

Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei oteta huomioon vuonna 2024, sillä sote-uudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuuslakiin tehdyn siirtymäsäännöksen mukaan kustannustenjaon tarkistus tehdään seuraavan kerran vasta valtion vuoden 2025 talousarvion yhteydessä.

Valtionosuuden tasossa on vuonna 2024 huomioitu 5 500 000 euron vähennys liittyen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen ja 5 500 000 euron vähennys liittyen kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen (siirto momentille 28.90.31).

Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen, laskentaperusteet (1 000 euroa)

Perushinta	Laskennallinen kustannus
Ikärakenteen mukaan	
— 0—5-vuotiaat (8 250,40 euroa/as)	2 364 043
— 6-vuotiaat (8 754,50 euroa/as)	475 308
— 7—12-vuotiaat (7 287,91 euroa/as)	2 646 428
— 13—15-vuotiaat (12 531,62 euroa/as)	2 335 861

Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen, laskentaperusteet (1 000 euroa)

— 16 vuotta täyttäneet (64,56 euroa/as)	297 001
Työttömyyden mukaan (69,81 euroa/as)	382 834
Kaksikielisuuden mukaan (296,31 euroa/as)	105 767
Vieraskielisuuden mukaan (1 730,99 euroa/as)	846 895
Asukastiheyden mukaan (41,86 euroa/as)	207 713
Saaristoisuuden mukaan (407,85 euroa/as)	14 840
Saaristo-osakunta -aseman mukaan (298,34 euroa/as)	9 665
Koulutustaustan mukaan (28,65 euroa/as)	155 858
Yhteensä	9 842 213

Kuntien rahoitusosuus

Asukasluku	5 533 611
Rahoitusosuus, euroa/as	1 388,75
Rahoitusosuus, 1 000 euroa	7 684 802

Syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosat (1 000 euroa)

Perushinta	
Syrjäisyyden mukaan (62,59 euroa/as)	65 291
Työpaikkaomavaraisuuden mukaan (13,10 euroa/as)	72 286
Saamelaisten kotiseutualueen kunnan mukaan (915,13 euroa/as)	1 179
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa (19,31 euroa/as)	106 854
Asukasmäärän kasvun lisäosa (10,24 euroa/as)	32 045
Yhteensä	277 654

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus (1 000 euroa)

Lisäykset	Vähennykset	Netto
908 817	-100 977	807 839

Muut valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset (1 000 euroa)

— verotulotasauksen muutoksen neutralisointi	-123 797
— aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys	-50
— kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta	-331 124
— kuntien valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	-10 000
— siirto momentille 28.90.31 vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen	-5 500
— siirto momentille 28.90.31 kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen	-5 500
— hyvinvointialueille siirtyvien kustannusten tarkentumisesta johtuva pysyvä vähennys	-159 790
— kuntien verotuskustannusten alenemisesta sote-uudistuksen yhteydessä johtuva pysyvä vähennys	-64 000
— sote-siirtolaskelman tarkentumisesta johtuva määräaikainen vähennys	-111 895
Yhteensä	-811 656

Muu rahoitus (1 000 euroa)

Kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvaukset	11 853
Yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonlisävero	7 899

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvän vähennyksen muutos	60
Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutosten vaikutus	-2 185
B1-kielen opetuksen lisääminen yhdellä vuosiviikkotunnilla	4 135
Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan siirron tarkentuminen (siirto momentille 28.89.31)	-159 790
Indeksikorotuksen 1 %-yksikköä vastaava vähennys	-23 983
Indeksikorotus	52 763
Kirjastojen perustamiskustannushankkeet	-200
Kotikuntaa vailla olevien kotikuntakorvausten muutos	-415
Kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja kustannusten tasaus vuoden 2023 osalta	-111 895
Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmän poistumiseen liittyvän määräaikaisen vähennyksen päättyminen	10 000
Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmästä tehdyn kertaluonteisen palautuksen poistuminen	-8 000
Muut muutokset	1 604
Oppivelvollisuuden laajentaminen	500
Perustoimeentulon kuntien maksuosuuden muutos	3 474
Pitkäaikaistyöttömien eläketukeen liittyvän vähennyksen päättyminen	1 000
Sitouttava koulu yhteistyö	4 667
Sote-uudistuksen muutosrajoittimen neutralisoinnin poistuminen	3 591
Varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat	-251
Vuoden 2023 valtionosuuden laskennassa käytettävien lopullisten määräytymistekijöiden vaikutus	-88
Vähennys liittyen kuntien verotuskustannusten alenemiseen sote-uudistuksen yhteydessä	-64 000
Yksityisten opetuksenjärjestäjien ja yliopistojen arvonlisäveron muutos	313
Yhteensä	-288 700

2024 talousarvio	2 463 200 000
2023 II lisätalousarvio	21 193 000
2023 talousarvio	2 751 900 000
2022 tilinpäätös	7 986 435 458

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 400 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 16 §:n mukaisesti erityisiin selvityksiin sekä kuntien yhdistymiselvityksiin

2) enintään 5 500 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 56 a §:n mukaisiin vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien yhdistymisavustuksiin

3) enintään 5 500 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 41 §:n mukaisiin kuntien harkinnanvaraisiin yhdistymisavustuksiin sekä 44 §:n mukaisiin valtionosuusmenetyksen kompensatioihin.

Selvitysosa: Kuntarakennelain (1698/2009) 56 a §:n mukaan kuntien yhdistyessä syntyväle uudelle kunnalle voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta, jos yhdistyminen koskee vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa. Lisäksi kunnille voidaan maksaa kuntarakennelain 41 §:ssä säädettyä harkinnanvaraista yhdistymisavustusta sekä lain 44 §:ssä säädettyä yhdistymisen aiheuttamaa valtionosuuden vähenemisen kompensatiota.

Määrärahaa 11 000 000 euroa on siirtoa kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta (28.90.30). Jos yhdistymisavustuksiin varattua euromäärää ei kokonaisuudessaan käytetä varainhoitovuoden aikana, tulee jäljelle jäänyt osa kuntarakennelain 56 a §:n ja 59 §:n mukaan palauttaa kunnille asukasta kohden yhtä suurena osuutena varainhoitovuotta seuraavan vuoden aikana.

2024 talousarvio	11 400 000
2023 talousarvio	11 400 000
2022 tilinpäätös	1 050 000

35. *Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)*

Momentille myönnetään 861 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 33 §:n mukaisten veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuodelle 2024 esitettävien veroperustemuutoksien vaikutus	10 000
Yhteensä	10 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	861 000 000
2023 talousarvio	851 000 000
2022 tilinpäätös	2 749 400 018

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

Selvitysosa: Työllisyyttä ja elinkeinoelämää tuetaan energiaverotuella.

Yleisillä energiaverotuilla edistetään ammattimaisen toiminnan ja energiaintensiivisen teollisuuden kilpailukykyä sekä uusiutuvien energialähteiden kilpailukykyä ja käyttöä. Maa- ja puutarhatalouden energiaverotuella tuetaan maatalouden tulonmuodostusta.

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 70 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hakemuksesta maksettavaan

1) maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetussa laissa (603/2006) tarkoitettuun palautukseen

2) sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1260/1996) 8 a §:ssä tarkoitettuun energiaintensiivisten yritysten veronpalautukseen.

Selvitysosa: Momentin loppusummaa pienentää energiaintensiivisten yritysten energiaveronpalautuksen vaiheittainen poistaminen vuoteen 2025 mennessä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1. Maatalouden energiaveron palautus	46 000 000
2. Energiaintensiivisten yritysten veronpalautus	24 000 000
Yhteensä	70 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muuttuneet veroperusteet	-12 000
Yhteensä	-12 000

2024 talousarvio	70 000 000
2023 talousarvio	82 000 000
2022 tilinpäätös	144 341 487

(80.) Lainat ja takaukset sähkön johdannaismarkkinoilla toimiville yhteisöille (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	—
2022 tilinpäätös	10 000 000 000

92. EU ja kansainväliset järjestöt

Suostumus

Valtioneuvosto voi päättää vakausmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain (1196/2014) 2 § 1 momentissa tarkoitetun toisen sopimuspuolen rahasto-osuuden väliaikaista siirtoa koskevan pyynnön esittämisestä enintään 3 502 500 000 euron määrään saakka.

03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Rahoitusvakausvirasto on luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytystä ja kriisinratkaisua koskevan EU-direktiivin johdosta Suomeen perustettu viranomainen. Virastolle on säädetty direktiivissä ja yhteistä kriisinratkaisumekanismia koskevassa asetuksessa tarkemmin määritellyt kriisinratkaisun ennakointiin liittyvät viranomaistehtävät ja valtuudet ongelmalaitosten toiminnan hallittuun uudelleenjärjestelyyn ja mahdolliseen alasajoon. Rahoitusvakausviraston toimivaltaan kuuluu myös talletussuojajärjestelmän ja huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpito. Lisäksi virastolla on arvopaperikeskuksen ja keskusvastapuolten kriisitilanteiden hallintaan ja niihin varautumiseen liittyviä tehtäviä. Virasto edistää julkisen talouden kestävyttä minimoimalla mahdollisten pankkikriisien kustannuksia sekä ylläpitämällä uskottavaa talletussuojaa ja kriisinratkaisumekanismia. Momentti on muutettu nettobudjetoiduksi. Talletussuojarahaston sijoitustoiminnasta aiheutuvat kulut katetaan rahaston varoista ja viraston toiminnasta aiheutuvat kulut katetaan toimialalta kerättävin veronluonteisin hallintomaksuin.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 11.19.11.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	3,0	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	4,3	4,0	4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	6 045	6 135	8 659
Bruttotulot	-	-	579
Nettomenot	6 045	6 135	8 080

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 828		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 042		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpito (BudjL)	1 138
Kriisinvastaisuusohjelmien kehittäminen	384
Talletussuojan maksatusjärjestelmän ylläpito ja kehitys	266
Tietoturvatason korotus	29
Valtorin laskutuksen muutos	3
Palkkausten tarkistukset	125
Yhteensä	1 945
2024 talousarvio	8 080 000
2023 II lisätalousarvio	75 000
2023 I lisätalousarvio	38 000
2023 talousarvio	6 135 000
2022 tilinpäätös	10 259 000

20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen sekä matkustusmenoihin liittyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkamenojen korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.93.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	400
Yhteensä	400

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	1 400 000
2023 talousarvio	1 000 000
2022 tilinpäätös	1 800 000

40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 13 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

Selvitysosa: Suomen katsotaan hyötävän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä. Määrärahan mitoitus perustuu toteutumien perusteella laadittuun arvioon pankin henkilökunnan palkoista pidätettyjen verojen kokonaismäärästä. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisätujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä sovittiin aikanaan 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministereiden kokouksessa. Isäntämaakorvauksesta on nimenomainen säännös (artikla VIII) Suomen valtion ja pankin välisessä isäntämaasopimuksessa. Koska Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutumien perusteella	544
Yhteensä	544

2024 talousarvio	13 800 000
2023 talousarvio	13 256 000
2022 tilinpäätös	13 236 152

66. Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin Ukrainan makrotaloudellinen rahoitusapu plus -välineen koroista aiheutuvien menojen maksamiseen Euroopan komissiolle.

Selvitysosa: Euroopan unionin päätti joulukuussa 2022 makrotaloudellinen rahoitusapu plus -välineen perustamisesta rahoitusavun antamiseksi Ukrainalle. Välineestä Ukrainalle annetaan vuoden 2023 aikana enintään 18 mrd. euroa rahoitusapua lainoina. Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti jäsenvaltiot sitoutuivat komission kanssa tehtävillä sopimuksilla kattamaan välineen koroista aiheutuvat menot BKTL-avaimeen perusteella määräytyvillä jäsenvaltioiden suhteellisilla maksuosuuksilla.

2024 talousarvio	10 000 000
------------------	------------

67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-160
Yhteensä	-160
2024 talousarvio	10 000
2023 talousarvio	170 000
2022 tilinpäätös	—

68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kansainvälisen rahoitusyhtiön (IFC) peruspääoman korottamisesta aiheutuvan vuoden 2024 Suomen maksuosuuden, suuruudeltaan 6 791 000 Yhdysvaltain dollaria, vasta-arvoltaan noin 6 200 000 euroa, maksamiseen.

Selvitysosa: Vuonna 2024 Suomen maksuerä Kansainvälisen rahoitusyhtiön (IFC) pääomankorotuksesta on 6 791 000 Yhdysvaltain dollaria. Momentin eurovasta-arvo on laskettu 24.4.2023 mukaisella Yhdysvaltain dollarin valuuttakurssilla EUR/USD = 1,1002. Maksu suoritetaan Yhdysvaltain dollareissa. Valuuttakurssien vaihtelut vaikuttavat toteutuvaan maksuun.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutumien perusteella	-8 400
Yhteensä	-8 400
2024 talousarvio	6 200 000
2023 talousarvio	14 600 000
2022 tilinpäätös	14 809 421

69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 286 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömään muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen
- 2) komission esittämiin mahdollisiin pyyntöihin asettaa väliaikaisesti käteisvaroja komission käyttöön Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 9 artiklan nojalla tai neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklan nojalla.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä (EU/Euratom 2020/2053).

EU:n omat varat sisältävät:

- 1) sekalaisia tuloja ja perinteisiä omia varoja eli tulleja ja sokerin tuotantomaksuja
- 2) jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvat maksut (ALV-maksu, muovimaksu ja BKTL-maksu).

Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät kantopalkkioita lukuun ottamatta sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-, muovi- ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät seuraaviin asetuksiin:

- 1) N:o 1150/2000: neuvoston asetus (EY) EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta
- 2) N:o 1553/1989: neuvoston asetus (EY) arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä siten kuin muutettuna asetuksella (EU, Euratom) 2021/769
- 3) N:o 2021/770: neuvoston asetus (EU, Euratom) kierrättämättömään muovipakkausjätteesen perustuvien omien varojen laskennasta, kyseisten omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menetelmistä ja menettelyistä, käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä sekä bruttokansantuloon perustuvien omien varojen tietyistä näkökohdista
- 4) N:o 549/2013: neuvoston ja parlamentin asetus (EU) Euroopan kansantalouden tilinpito- ja aluetilinpitojärjestelmästä Euroopan unionissa.

Vuosi 2024 on EU:n seuraavan rahoituskehyskauden 2021—2027 kolmas varainhoitovuosi. Määrärahataso perustuu komission esitykseen Euroopan unionin monivuotisen rahoituskehyskauden maksukaton tasosta vuodelle 2024.

Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Elpymisvälineen 750 mrd. euron lainaan liittyvien unionin velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi komissio voi neuvoston päätöksen 2020/2053 9 artiklan 4 ja 5 kohdan nojalla pyytää jäsenvaltioilta käyttöönsä väliaikaisesti käteisvaroja. Käteisvarojen suurin vuotuinen määrä on päätöksen 9 artiklan 6 kohdan nojalla rajoitettu jäsenvaltion BKTL-perusteiseen suhteelliseen osuuteen päätöksen 6 artiklassa tarkoitetusta 0,6 prosentin omien varojen enimmäismäärän poikkeuksellisesti kasvattamisesta.

Perinteisten, ALV- ja BKTL-perusteisten omien varojen käyttöön asettamisessa sovellettavista menetelmistä ja menettelyistä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä annettun neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklassa on säännöksiä käteisvarojen käyttöön asettamisesta tietyissä tilanteissa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	335 000 000
Kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään perustuvat maksut	88 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	1 863 000 000
Yhteensä	2 286 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ajoitusmuutos	-300 000
Arvion tarkennus	81 964
Euroopan naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinen NDICI (siirto momentilta 24.30.66)	6 036
Yhteensä	-212 000

2024 talousarvio	2 286 000 000
2023 II lisätalousarvio	-450 000 000
2023 I lisätalousarvio	-110 000 000
2023 talousarvio	2 498 000 000
2022 tilinpäätös	2 605 000 000

95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan investointipankille sen yhteyteen perustetusta yleiseurooppalaisesta EU COVID-19-takuurahastosta aiheutuvien tappioiden kattamiseksi annetusta valtioneuvoston takuusta aiheutuvien takuusuoritusten maksamiseksi

2) takuurahaston maksuvalmiuden turvaamisesta Euroopan investointipankille mahdollisesti aiheutuvien korkomenojen ja muiden rahastosta aiheutuvien menojen maksamiseksi.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää Euroopan investointipankille 25.6.2020 annetusta 371 158 331,96 euron valtioneuvoston takuusta aiheutuvien menojen maksamiseen. Euroopan investointipankki hoitaa takuurahastoa ja turvaa sen maksuvalmiuden, mistä aiheutuu takuun antajille korkomenoja ja muita kuluja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mahdollisesti aiheutuvat takuusuoritukset (arvio)	-16 550
Yhteensä	-16 550
2024 talousarvio	12 080 000
2023 talousarvio	28 630 000
2022 tilinpäätös	96 390

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja menoja. Osalla lukuun sisältyvistä määrärahoista varaudutaan harkinnanvaraisiin tai säädöspäätöksiin ennakoimattomiin menoihin.

95. Satunnaiset säädöspäätökset menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2024 talousarvio	300 000
2023 talousarvio	300 000
2022 tilinpäätös	—

96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2024 talousarvio	2 000 000
2023 talousarvio	2 000 000
2022 tilinpäätös	2 000 000

97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion laina- ja takaussaatavien sekä muiden saatavien perintään
- 2) valtion laina-, takaus- ja muiden saatavien sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon
- 3) aiheuttomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen

5) kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2024 talousarvio	250 000
2023 talousarvio	250 000
2022 tilinpäätös	87 674

98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion kassasijoitusten riskienhallintaan liittyvien menojen maksamiseen.

Määräraha on tarkoitettu poikkeuksellisen korkoympäristön aiheuttamien negatiivisten korkotuottojen maksamiseen.

Valtion kassavarat on sijoitettava tarkoituksenmukaisesti, vähän tai ei ollenkaan luottoriskiä sisältävästi ja siten, että valtion maksuvalmius on mahdollisimman hyvä kaikissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa. Näiden rajoitteiden sallimissa puitteissa on pyrittävä valtiontaloudellisesti edullisiin sijoitusratkaisuihin. Kassavarojen riskienhallinnan tulee olla myös kustannuksiltaan mahdollisimman ennakoitavaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu valtion kassasijoituksiin liittyvän riskin hallinnasta poikkeuksellisissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa aiheutuviin menoihin silloin, kun sijoittaminen on riskiä alentavin ja kustannuksia aiheuttavin ehdoin lain mukaan ollut mahdollista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-8 299
Yhteensä	-8 299
2024 talousarvio	1 000
2023 talousarvio	8 300 000
2022 tilinpäätös	18 535 541

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet ja ammatillisen koulutuksen rahoitus budjetoidaan myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Globalisaatio, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja ilmastonmuutos, tieteen, teknologian ja talouden kehitys, työn murros, väestönmuutos, yhteiskunnallisen osallistumisen muutokset sekä eriarvoistuminen vaikuttavat nopeasti yhteiskuntaan. Talouden ja työmarkkinoiden rakennemuutos, ikäsidonnaisten menojen kasvaminen ja julkisen talouden tasapainotavoite asettavat hallinnonalan toiminnalle reunaehdot. Väestönmuutos ja sen alueellinen eriytyminen aiheuttavat merkittäviä muutospaineita julkisten palveluiden järjestämiselle. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toiminnalla voidaan merkittävästi vaikuttaa muutosten suuntaan ja luoda edellytykset myönteiselle kehitykselle.

Suomalaisten koulutus- ja osaamistaso on kansainvälisesti vertaillen edelleen korkea, mutta kehityksessä on huolestuttavia merkkejä. Suomalaisten nuorten koulutustaso on laskenut keskitason alapuolelle, kun vielä vuonna 2000 Suomi oli OECD-maiden korkeimpien joukossa; tämän seurauksena väestön koulutustason nousu on pysähtymässä ja inhimillisen pääoman ennakoidaan kääntyvän laskuun. Nuorten oppimistulokset ovat laskeneet koko 2000-luvun ajan ja Suomen tie-de on jäämässä jälkeen kilpailijamaistaan. Oppimistulosten heikentyessä myös taustaan liittyvät ja alueelliset erot tuloksissa ovat kasvaneet, eikä lasten ja nuorten hyvinvointi ole kaikilta osin kehittynyt suotuisasti. Työuran aikainen jatkuva oppiminen ei toteudu lisääntyviä tarpeita vastaavasti eikä kohdennu tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Väestön vähäinen fyysinen aktiivisuus ja liikkumattomuudesta aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset heikentävät yksilöiden ja yhteiskunnan toimintakykyä. Epävarmuutta lisäävät poliittisen osallistumisen eriytyminen sekä yleinen asenteiden jyrkkeneminen.

Työllisyyden ja talouden kehitys on epävarmaa ja koulutetun työvoiman saatavuus vaikeuttaa yritystoimintaa sekä julkisten palvelujen tuotantoa. Varmistetaan, että koulutusjärjestelmämme tuottaa riittävästi osaamista ja tekijöitä kriittisille aloille — jokainen suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon ja yhä useampi nuori myös korkea-asteen tutkinnon. Kansalaisten hyvinvointiin kohdistuu uhkia eivätkä koronapandemian kaikki vaikutukset ole vielä näkyvissä. Pandemian aikana kasvatuksen ja koulutuksen poikkeusjärjestelyt ovat vaikuttaneet lasten ja nuorten oppimi-

seen ja hyvinvointiin ja syntynyt oppimisvaje on korjattava. Pandemian aikaiset rajoitukset ovat heikentäneet kulttuurin ja luovien alojen, liikunnan ja nuorisotyön toimintaedellytyksiä. Toisaalta ajankohtaiset kriisit tuovat mahdollisuuden ja välttämättömyyden tarkastella uudella tavalla hallinnonalan toimien ja käytäntöjen toimivuutta ja vaikuttavuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala vahvistaa ja uudistaa yhteiskunnan sivistysperustaa ja rakentaa edellytykset osallisuuden vahvistumiselle kestäväan kasvuun perustuvassa yhteiskunnassa. Korkea osaamis- ja koulutustaso vahvistaa yhteiskunnallista resilienssiä ja luo edellytyksiä talouden kasvulle, joka perustuu ensisijaisesti teknologisen kehityksen ja osaamisen tuomalle tuotavuuskasvulle. Varhaiskasvatusta, koulutusta ja jatkuvaa oppimista edistävillä toimilla tuetaan osaavan työvoiman saatavuutta, korkeaa työllisyyttä ja tuottavuuskasvua. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistamalla tuetaan teknologista kehitystä, tuottavuutta ja talouden rakennemuutosta. Luovat alat ja aineettomat sisällöt tukevat hyvinvointia ja kestäväää kasvua. Tieteellinen tieto rakentaa sivistystä ja maailmankuvaa, tuottaa vaurautta ja hyvinvointia sekä toimii päätöksenteon perustana ja käytäntöjen kehittäjänä. Yliopistojen keskeinen tehtävä on kasvattaa kriittiseen ja analyttiseen ajatteluun. Edettäessä kohti T&K-toiminnan rahoituksen nostamista 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta varmistetaan rahoituksella erityisesti alkuvaiheessa TKI-osaajien kouluttaminen ja huolehditaan korkeakoulujen perusrahoituksesta.

Tieto, osaaminen ja luovuus ovat olennaisia myös kansakunnan henkiselle kriisinkestävyydelle. Sivistys, eli kasvatus, koulutus, tiede ja taide rakentavat ihmisten välistä luottamusta ja kunnioitusta sekä kriittistä ajattelua. Väestön osaamistason nostaminen ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden sekä tasa-arvon vahvistaminen edellyttävät hallinnonalan toimijoiden yhteistyötä ja hallinnonalarajat ylittävää politiikkaa. Kaiken toiminnan lähtökohtia ovat yhdenvertaisuus, kestävä kehitys ja talouskasvu.

Hallituskaudella keskeisiä tavoitteita ovat koulutustason ja koko väestön osaamistason nostaminen ja oppijoiden hyvinvoinnin parantaminen. Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 ja edetään kohti tavoitetta nostaa Suomen korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä OECD:n kärkimaiden tasolle. Suomesta luodaan kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella, tutkia ja investoida. Aikuisten tutkintokoulutusta suunnataan erityisesti koulutustasoa nostavaan tai työmarkkina-asemaa parantavaan koulutukseen.

Lukiokoulutuksen keskeinen tavoite on varmistaa laaja-alainen yleissivistys sekä tuottaa opiskelijoille jatko-opintokelpoisuus. Lukiokoulutusta kehitetään tulevaisuudessakin omana koulutusmuotonaan, jolla on oma toimintaa ohjaava lainsäädäntö sekä rahoitusjärjestelmä.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin. Ammatillisen koulutuksen reformilla lisättiin työpaikoilla tapahtuvaa oppimista ja pyrittiin varmistamaan opintojen henkilökohtaistaminen, jotta opiskelijoiden tarpeet voitaisiin huomioida paremmin. Ammatillinen koulutus on keskeisessä roolissa myös TE2024-uudistuksessa erityisesti osaamisen päivittämisessä.

Tällä hetkellä ammatillisen perustutkinnon suorittaneista useampi kuin joka kymmenes jää valmistumisensa jälkeen työttömäksi. Aikuisille suunnattu ammatillinen koulutus painottuu pitkäkestoiseen perustutkintokoulutukseen, mikä rajoittaa koulutukseen osallistuvien määrää.

Taiteella ja kulttuurilla on itseisarvo. Luovilla aloilla sekä tapahtuma-alalla on merkittävä työllisyys- ja kasvupotentiaali. Luovien alojen työpaikkoja lisätään ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta parannetaan. Lasten ja nuorten hyvinvointi on turvattava, syrjäytymistä on vähennettävä ja osallisuutta vahvistettava. Liikunnallisen aktiivisuuden lisääminen tapahtuu kansallisen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ohjelman puitteissa. Näillä toimilla on keskeinen merkitys myös henkisen hyvinvoinnin ja kriisinkestävyuden edistämässä.

Tavoitteellisesti toimimalla Suomella on kaikki edellytykset säilyttää paikkansa maailman arvostetuimpien sivistys- ja hyvinvointivaltioiden joukossa. Osaamista, luovuutta, yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta, tasa-arvoa ja luottamusta ylläpitävien instituutioiden ja politiikkojen merkitys kasvaa, ja niillä vahvistetaan yhteiskuntaa nykyisten ja tulevien haasteiden varalle.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla tavoitteena on, että varhaiskasvatus, koulutus, tie- de, taide ja kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö uudistavat ja vahvistavat yhteiskunnan sivistysperustaa ja että yhteiskunnallinen yhdenvertaisuus, luottamus, avoimuus ja vakaus lisääntyvät. Näitä tavoitteita tarkentavat hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

— Varhaiskasvatuksen laatu paranee. Suomalaisen oppimistulokset ja koulutustaso nousevat. Perustaitojen osaaminen vahvistuu ja jokainen saavuttaa peruskoulusta riittävät perustiedot.

— Sivistys luo edellytyksiä talouden kasvulle, koulutus vastaa paremmin työelämän tarpeisiin ja vähentää kohtaanto-ongelmaa. Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee.

— Kaiken ikäiset suomalaiset liikkuvat enemmän.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumista seurataan määrällisillä indikaattoreilla, joille on asetettu tavoitearvot. Hallinnonalan yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevat tavoitteet toteutuvat pitkällä aikavälillä. Lähivuosina tavoite on lähestyä pääosin vuodelle 2030 tai 2040 määriteltyä tavoitetasoa.

— Koulutustarjonnan ja työelämän tarpeiden vastaavuutta seurataan vastavalmistuneiden työllistymisellä ja jatko-opintoihin siirtymisellä ammatillisesti eriytyneessä koulutuksessa. Tavoitteena on, että kaikkien oppilaitosten kaikilla koulutusaloilla vuoden kuluttua valmistumisesta valmistuneista yli 85 % on työllisiä tai siirtynyt jatko-opintoihin. (Taulukossa viitearvo sisältää kaikki opiskelijoiksi siirtyneet, ei vain jatko-opintoihin siirtyneitä.)

— Väestön osaamistasoa seurataan 16—65- ja 25—34-vuotiaiden luku- ja numerotaidon tasolla kansainvälisessä aikuisten taitotutkimus PIAACissa. Tavoitteena on, että molemmissa seurantaikäryhmissä keskimääräinen luku- ja numerotaito ovat vuosien 2022—2023 tutkimuksessa korkeammalla tasolla kuin vuoden 2012 tutkimuksessa. Vuonna 2012 16—65-vuotiaiden lukutaidon taso oli 288 pistettä ja numerotaidon taso 282 pistettä, 25—34-vuotiailla lukutaito 309 pistettä, numerotaito 303 pistettä.

— Väestön koulutustason nousua seurataan Tilastokeskuksen koulutustasomittaimella, joka mittaa perusasteen jälkeisen koulutuksen keskimääräistä pituutta väestötasolla. Tavoitteena on, että 25—64-vuotiaiden koulutustasomittain nousee keskimäärin vähintään 5 pistettä vuodessa jaksolla 2020—2040.

— Sivistyspohjaisen taloudellisen kasvun kannalta keskeistä tieteen tasoa ja vaikuttavuutta mitataan Top 10 -indeksillä, joka tarkastelee eniten viitattuun 10 prosenttiin kuuluvien julkaisujen suhteellista osuutta julkaisuista. Maiden välinen vertailu on normalisoitu tieteenalakohtaisesti niin, että maailman keskitaso tieteenalalla on 1. Tavoitteena on, että tutkimuksen TOP 10 -indeksi nousee arvoon 1,2 vuoteen 2030 mennessä.

— Taiteen ja kulttuurin osuutta sivistyksen perustuvasta taloudellisesta kasvusta mitataan kulttuurin satelliittitilinpidon mukaisella kulttuurialojen osuudella arvonlisäyksestä. Tavoitteena on, että kulttuurialojen osuus arvonlisäyksestä nousee yli vuoden 2008 tason (3,6 % bruttokansantuotteesta).

— Liikunnallista elämäntapaa seurataan liikkumissuosituksen täyttävien osuudella aikuisväestöstä. Tavoitteena on, että liikkumissuosituksen täyttäneiden määrä kasvaa siten, että suosituksen täyttää puolet aikuisista.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma/arvio	2023 tavoite	2024 tavoite
Koko väestön koulutus- ja osaamistaso nousee edistäen talouden uudistumista, työllisyyttä ja hyvinvointia			
— Väestön osaamistaso kansainvälisessä aikuisten taitotutkimus PIAACissa. (2022 PIAACissa yli vuoden 2012 tason)		lukutaito yli 309 (25—34 v) ja yli 288 (16—65 v) pistettä, numerotaito yli 303 (25—34 v) ja yli 282 (16—65 v) pistettä,	
— 25—64-vuotiaiden koulutustasomittain (nousee yli 5 pistettä vuodessa 2020—2040)	451	456	461
Koulutustarjonta vastaa uuden työvoiman tarvetta ja toimialan palvelurakenne vastaa väestömuutokseen			
— kaikkien oppilaitosten kaikilla koulutusaloilla vuoden kuluttua valmistumisesta valmistuneista yli 85 % on työllisiä tai siirtynyt jatko-opintoihin. (osuus valmistuneista, joilla tavoite toteutuu)	ammattillinen perustutkinto 20 %, ammattikorkeakoulututkinto 65 %, ylempi korkeakoulututkinto 80 %	ammattillinen perustutkinto 50 %, ammattikorkeakoulututkinto 75 %, ylempi korkeakoulututkinto 85 %	
Tieteen taso ja vaikuttavuus paranevat ja tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoiminnan edellytykset vahvistuvat			
— Top 10 -indeksi (säilyy vähintään aiemmalla tasolla)	1,13 (2016—2019)	1,13	1,13

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma/arvio	2023 tavoite	2024 tavoite
Taidetta ja kulttuuria tehdään, tuotetaan ja hyödynnetään monipuolisesti sekä huolehditaan monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä			
— kulttuurialojen osuus arvonalisäyksestä (ylittää vuoden 2008 tason)	2,9 % (2020)		3,6 %
Liikkuva elämäntapa vahvistuu			
Liikkumissuosituksen täyttävien määrä (20—69-vuotiaat), %	26 %	50 %	50 %

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvoon liittyviä tavoitteita edistetään osana toisen asteen koulutuksen kehittämistoimia, joilla tuetaan oppivelvollisuuden laajentamisen ja jatkuvan oppimisen uudistusten tavoitteiden toteutumista. Uudistusten keskeisinä tavoitteina on turvata yksilöiden ja alueiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koulutuspalvelujen saatavuudessa. Näitä tavoitteita edistetään myös lukiokoulutuksen laatuohjelman toimeenpanossa sekä tiedepolitiikan tutkimushankkeiden painotuksissa. OKM on käynnistänyt korkeakoulujen henkilöstön tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja moninaisuutta edistävän hankkeen, jonka tarkoituksena on tuottaa ehdotuksia konkreettisiksi toimenpiteiksi sekä kansallisiksi politiikkatoimiksi, joilla voidaan vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta suomalaisissa korkeakouluissa. Suunnitelma on laadittu ja korkeakoulujen käsissä sen toteuttaminen.

Kulttuurin ja taiteen sekä liikunnan ja nuorisotyön toimialalla sukupuolten tasa-arvon tavoitteita edistävät mm. laki kuntien kulttuuritoiminnasta, taiteen valtionavustusjärjestelmän toimeenpano, koululaisten harrastustoiminnan laajentaminen, opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpideohjelma moninaisuuden edistämiseksi, taide- ja kulttuurialan uusi eettinen ohjeisto, liikuntapoliittisen selonteon toimeenpano ja nuorten työpajatoiminnan laajentaminen. Taiteen edistämiskeskus hyödyntää etsivän kulttuurityön menetelmiä kulttuuriharrastamisen edistämässä kaiken ikäisten ihmisten sukupuoleen liittyvän segregaaation vähentämiseksi. Suomen elokuvasäätiö edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta elokuva-alalla mm. kehittämällä digitaalista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyökalua av-tuotannoille.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja hallituksen tasa-arvopolitiikan toteutumista edistetään vakiinnuttamalla sukupuolinäkökulman huomioivat hallinto- ja toimintatavat asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Sukupuolivaikutusten arviointi sisällytetään osaksi säädösvalmisteluprosesseja. Hallinnonalan tulosohtaukseen sekä toiminnan ja talouden suunnitteluun sisällytetään toimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta. Valtionavustusten haku- ja myöntöprosesseissa huomioidaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja hallinnonalan toimintojen sukupuolivaikutuksia seurataan tilastoinnin ja tutkimusten avulla.

Eräitä toimialan tunnuslukuja sukupuolen mukaan

	2020			2021			2022		
	lkm	miehet	naiset	lkm	miehet	naiset	lkm	miehet	naiset
Ammatillisen tutkinnon suorittaneet	65 208	45 %	55 %	68 004	45 %	55 %	67 431	45 %	55 %
Ylioppilastutkinnon suorittaneet	29 370	42 %	58 %	29 811	41 %	59 %	30 264	41 %	59 %
Ammattikorkeakouluissa suoritettututkinnot (ammattikorkeakoulu- tutkinnot ja ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot)	28 239	39 %	61 %	28 572	38 %	62 %	28 089	37 %	63 %
Yliopistoissa suoritettututkinnot (alemmat- ja ylemmät korkeakoulu- tutkinnot ja tohtoritutkinnot)	35 445	41 %	59 %	31 029	40 %	60 %	30 459	40 %	60 %
Vapaan sivistystyön koulutukseen osallistuneet (tuhatta henkilöä, brutto)	1 244	27 %	73 %	1 109	27 %	73 %			
Valtion taiteilija-apurahat	289	43 %	57 %	298	39 %	61 %	311	39 %	61 %
Valtion ylimääräiset taiteilijaeläkkeet	61	52 %	48 %	63	62 %	38 %	63	49 %	51 %
Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret (15—28 -vuotiaat)	20 237	58 %	42 %	20 339	57 %	43 %	20 450	56 %	44 %
Nuorten työpajatoiminta (alle 29-vuotiaat)	12 456	58 %	42 %	11 849	57 %	43 %	12 144	55 %	45 %
Urheilija-apurahapäätökset (päätökset hakemuksesta)	362	48 %	52 %	242	48 %	52 %	262	49 %	51 %

Kestävä kehitys

Sivistyksen ja osaamisen vahvistaminen ovat edellytyksiä kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää koulutus-, tutkimus-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapolitiikan keinoin kestävä kehitystä. Se tarkoittaa mm. sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaista toteutumista, korkealaatuista varhaiskasvatusta, osaamisen ja koulutustason nostoa, jatkuvaa oppimista, tiedon saatavuutta, kulttuurisia oikeuksia sekä hyvinvointia ja osallisuutta. Nämä tekijät mahdollistavat kulttuurisen muutoksen kohti kokonaisvaltaista kestävä kehitystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kestävä kehityksen linjauksilla ohjataan hallinnonalan toimintaa kestäväälle pohjalle mm. ottamalla huomioon hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä toimialojen ohjauksessa kestävä kehityksen ja Agenda2030:een pohjautuvan Suomen kestävä kehityksen toimikunnan strategian 2022—2030 tavoitteet sekä seuraamalla ja arvioimalla näiden tavoitteiden toteutumista.

Varhaiskasvatussuunnitelman (VASU) perusteisiin sisältyy kestävä kehitys ja ekososiaalinen sivistys, joilla osaltaan toteutetaan Agenda 2030:n tavoitteiden sisältöä. Perusopetuksen opetussuunnitelmissa painotetaan kestävä kehityksen arvopohjaa ja osaamista. Lukiokoulutuksen ja sen toimintakulttuurin kehittämisessä edistetään kestävä kehitystä. Uudistettaessa ammatillisen koulutuksen tutkinnon perusteita, huomiota kiinnitetään kestävä kehitykseen liittyvään osaamiseen kaikilla toimialoilla. Myös vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät kestävä kehityksen toteutumista edistävää koulutusta.

Pitkäjänteinen T&K-rahoituksen käytön suunnitelma kuvaa osaamistason nousun, tutkimuksen ja innovaatioiden välttämättömyyden kestävä kasvun ja hyvinvoinnin saavuttamisessa. Korkeakoulut ovat ministeriön kanssa vuosille 2021—2024 solmituissa sopimuksissa sitoutuneet sisäl-

lyttämään kestävän kehityksen opintoja koulutusohjelmiinsa. Lisäksi korkeakoulut kehittävät henkilöstönsä kestävän kehityksen osaamista ja pyrkivät aktiivisilla toimenpiteillä korkeakoulukampusten ja toimintojen hiilineutraalisuuteen vuoteen 2030 mennessä. Suomen Akatemia edellyttää kestävän kehityksen periaatteiden huomioimista rahoittamissaan hankkeissa osana vastuullisen tutkimuksen toimintatapoja.

Ministeriö edistää kulttuuri- ja liikuntapalvelujen ja -tapahtumien vastuullista tuottamista ja kulluttamista sekä paikallista kulttuuria tukevaa, kestävää kulttuurimatkailua. Uuden kulttuuriperintöstrategian toimilla edistetään kulttuuriperinnön suojelemista, vaalimista ja kestävää käyttöä. Kestävien elinympäristöjen kehittäminen on uuden arkkitehtuuripoliittisen ohjelman pääsisältöä. Kestävän kulttuurimatkailun kehittämistä tukee uusi kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö edellyttää valtionavustusta saavilta järjestöiltä kestävän kehityksen tavoitteiden ottamista huomioon toiminnassaan. Liikuntaa edistävilta järjestöiltä edellytetään ympäristövastuusuunnitelmia ja niiden valtionavustuksen määrän harkinnassa kestävän kehityksen kokonaisuuden arvioinnin painoarvo on 15 %. Liikuntapaikkojen rakentamisessa edistetään energiatehokkuuden, kiertotalouden ja muiden kestävyiden periaatteiden käyttöönottoa. Kestävä kehitys sisältyy nuorisolain arvolähtökohtiin ja siten sen edistäminen on yhtenä nuorisotyön valtionrahoituksen perusteena. Mm. etsivä nuorisotyö auttaa nuoria koulutukseen, työelämään ja elämänhallintaan.

Osana valtionhallintoa ministeriö kehittää edelleen vastuullisuusraportointiaan.

Kirkollisia

Tavoitteena on turvata toimintaedellytykset evankelisluterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle sekä muille uskonnollisille yhdyskunnille, edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista. Hautaustoimen yleisessä järjestämisessä lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Valtionosuudet

Valtionosuudet opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla sisältäen ammatillisen koulutuksen rahoituksen (1 000 euroa)

Mom. ¹⁾	Toimintamuoto	2022 TP	2023 TA	2024 TAE	2023/2024 muutos
29.10.30	Esi- ja perusopetus sekä aamu- ja ilta-päivätoiminta	426 851	559 404	486 001	-73 403
29.10.31	Vapaa sivistystyö	172 379	178 566	164 298	-14 268
29.20.30	Ammatillinen koulutus	1 030 253	998 958	1 033 428	34 470
29.20.35	Lukiokoulutus	238 622	276 131	303 403	27 272
29.80.31	Esittävä taide ja museot	144 192	150 808	154 627	3 819
29.80.34	Taiteen perusopetus	89 034	92 676	94 908	2 232
29.90.30	Liikunnan koulutuskeskukset ²⁾	17 125	17 807	16 685	-1 122

Valtionosuudet opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla sisältäen ammatillisen koulutuksen rahoituksen (1 000 euroa)

Mom. ¹⁾	Toimintamuoto	2022	2023	2024	2023/2024
		TP	TA	TAE	muutos
29.90.30	Kuntien liikuntatoimi	19 615	19 666	19 722	56
29.91.30	Kuntien nuorisotyö	7 748	7 690	7 648	-42
Yhteensä		2 145 818	2 301 706	2 280 720	-20 986

¹⁾ Vuoden 2024 TAE:n mukaiset momenttitunnukset.

²⁾ Sisältää valtakunnalliset ja alueelliset liikunnan koulutuskeskukset.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukainen kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin vuonna 2024 on 52,21 %, johon lisätään vuosittain euromäärä asukasta kohti ammattikorkeakoulujen kuntarahoitusosuuden poistumisen johdosta. Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun em. lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3461. Kuntien rahoitusosuus on kuitenkin enintään vuoden 2017 tasossa. Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon sekä kustannustason tarkistusta ei tehdä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla vuonna 2024.

Valtionavustukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla valtionavustuksilla tuetaan koulutukseen, tieteeseen, kulttuuriin, liikuntaan ja nuorisotyöhön liittyvää toimintaa ja hankkeita. Vuosina 2021—2022 valtionavustusrahoituksen määrää kasvattivat koronaepidemian vaikutusten vähentämiseksi myönnettyt avustukset.

Ministeriön yhteisten menojen talousarvion luvussa suurimmat valtionavustusmäärärahat ovat Opetushallituksen myöntämät opetustoimen henkilöstökoulutuksen ja lasten ja nuorten harrastustoimintaan myönnettyt avustukset sekä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen jakamat avustukset. Varhaiskasvatuksen, sekä esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön avustukset jaetaan pääosin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisina avustuksina. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen valtionavustukset jaetaan pääosin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisina avustuksina mm. erilaisiin kokeilu- ja kehittämishankkeisiin, kuten hallitusohjelmassa päätetyn oppimisen tuen järjestelmän kehittämiseen ja käyttöönottoon. Avustuksilla tuetaan koulutuksen järjestäjiä koulutuspoliittisten uudistusten toimeenpanossa sekä oman toimintansa kehittämisessä ja uudistamisessa. Myös ammatillisen koulutuksen strategiarahoitus jaetaan valtionavustuksina.

Korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen talousarviolukuun sisältyvillä valtionavustuksilla opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa tutkimushankkeita, tutkimuksen infrastruktuureja ja edistää korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita valtionavustuslain ja Suomen Akatemiasta annetun lain mukaisina harkinnanvaraisina avustuksina. Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla yhteiskunnallisesti merkittäviä taiteen ja kulttuurin toimialan järjestöjä sekä taiteellista ja muuta kulttuurista toimintaa. Avustukset jaetaan pääosin valtionavustuslain, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain, valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain, kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain ja rakennusperinnön suojelusta annetun lain mukaisina avustuksina. Liikuntatoimen valtionavustukset liittyvät mm. liikun-

tajärjestöjen yleisavustuksiin, seuratoimintaan, liikuntapaikkarakentamiseen sekä valmennus- ja harjoitteluapurahoihin. Nuorisotyön valtionavustukset kohdentuvat mm. nuorisoalan järjestöille, nuorisokeskuksille, alueelliselle ja paikalliselle nuorisotyölle, nuorten työpajatoimintaan, etsivään nuorisotyöhön sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyöhön sekä nuorisoalan osaamiskeskuksille. Lisäksi maksetaan avustuksia ateriatukeen oikeutetuille opiskelijaravintoloille korkeakouluopiskelijoille myytyjen aterioiden perusteella.

Valtionavustukset opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

Luku	Toimiala	2022 TA	2023 TA	2024 TAE
29.01	Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	53 116	53 451	54 943
29.10	Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	167 651	136 009	113 739
29.20	Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	29 275	19 775	29 275
29.40 ¹⁾	Korkeakouluopetus ja tutkimus	484 600	518 900	544 046
29.70	Opintotuki (korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki)	35 564	35 564	39 500
29.80	Taide ja kulttuuri	255 221	179 779	160 230
29.90	Liikuntatoimi	112 928	114 217	119 985
29.91	Nuorisotyö	72 588	68 925	65 212
Yhteensä		1 210 943	1 126 621	1 126 930

¹⁾ Sisältää momenttien 29.40.51 ja 29.40.54 valtuudet sekä valtionavustuspäärahat momentilta 29.40.56.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain 2 §:n ja ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n muuttamisesta	29.01.51, 29.01.52
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta	29.80.41

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
29.40	Korkeakouluopetus ja tutkimus		
	— Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	427,5	-
29.40.51	Suomen Akatemian tutkimuspäärahat (arviomääräraha)		
	— Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	-	460,2

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
29.40.54	<i>Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)</i>		
	— tutkimushankevaltuus	55,6	55,6
29.80.75	<i>Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito</i>		
	(siirtomääräraha 3 v)		
	— perusparannus- ja pienhankevaltuus	1,0	1,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	440 164	420 271	403 631	-16 640	-4
01. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 330	22 077	24 949	2 872	13
02. Opetushallituksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	64 351	67 576	66 306	-1 270	-2
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viran- omaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 058	9 598	12 675	3 077	32
04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelu- keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	33 608	39 820	15 840	-23 980	-60
05. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	12 086	11 988	13 539	1 551	13
06. Kansallisarkiston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	20 168	23 055	22 714	-341	-1
07. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 589	4 488	5 069	581	13
08. Varastokirjaston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	1 688	2 219	1 767	-452	-20
09. Opintotuen muutoksenha- kulautakunnan toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	652	651	681	30	5
10. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	38 610	4 450	6 966	2 516	57
11. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	2 816	2 255	2 723	468	21

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
12. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 181	24 548	26 132	1 584	6
13. Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 669	5 590	5 750	160	3
14. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 239	7 460	7 407	-53	-1
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	1 807	2 337	2 516	179	8
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio määräraha)	33 845	34 000	36 282	2 282	7
30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	19 500	14 500	14 500	—	0
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 597	1 597	1 547	-50	-3
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 782	3 807	3 541	-266	-7
52. Valtion rahoitus evankelisluterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arvio määräraha)	118 856	122 661	124 133	1 472	1
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	17 614	13 348	6 348	-7 000	-52
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arvio määräraha)	2 117	2 246	2 246	—	0
10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	936 499	923 757	814 659	-109 098	-12
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 828	40 066	42 099	2 033	5
20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	172 439	25 230	74 750	49 520	196

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	537 422	666 777	521 374	-145 403	-22
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	175 899	182 081	168 313	-13 768	-8
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	8 911	9 603	8 123	-1 480	-15
20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	1 335 838	1 343 722	1 418 362	74 640	6
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 503	8 617	8 950	333	4
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	23 410	13 296	23 137	9 841	74
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	1 046 763	1 043 403	1 081 097	37 694	4
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	257 162	278 406	305 178	26 772	10
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 373 813	3 491 098	3 705 974	214 876	6
(01.) Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
(02.) Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
(03.) Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
(04.) Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	35 394	40 346	38 245	-2 101	-5
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 876 415	1 999 188	2 152 599	153 411	8

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	331 878	345 575	403 137	57 562	17
(53.) Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	71 405	74 715	—	-74 715	-100
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	49 481	55 631	55 631	—	0
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	921 196	954 190	1 000 824	46 634	5
56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	28 189	28 189	0
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	21 044	21 453	27 349	5 896	27
(89.) Valtion rahoitus yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)	67 000	—	—	—	0
70. Opintotuki	685 751	750 464	870 300	119 836	16
(01.) Opintotuen muutoshakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	135 918	132 600	200 000	67 400	51
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	467 865	515 200	526 600	11 400	2
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	25 169	35 564	39 500	3 936	11
59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)	56 799	67 100	104 200	37 100	55
80. Taide ja kulttuuri	608 167	565 157	549 063	-16 094	-3
(01.) Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
(03.) Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
(04.) Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
(05.) Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
(06.) Kansallisen audio- visuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	—	—	—	—	0
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	18 771	21 307	22 559	1 252	6
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyiskohteiden tila- kustannukset (siirtomäärä- raha 2 v)	17 264	18 502	18 502	—	0
21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	—	—	409	409	0
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	4 894	4 000	9 130	5 130	128
31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttö- kustannuksiin (arviomäärä- raha)	139 932	141 111	157 627	16 516	12
34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arvio- määräraha)	90 442	94 387	96 619	2 232	2
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttö- tappioon (arviomääräraha)	86	252	252	—	0
41. Eräät käyttöoikeus- korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	26 648	27 648	27 648	—	0
50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	90 141	24 764	96 172	71 408	288
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	16 678	17 256	18 955	1 699	10
(52.) Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arvio- määräraha)	159 467	180 053	—	-180 053	-100
53. Valtionavustus tila- kustannuksiin (kiinteä määräraha)	24 533	26 749	28 909	2 160	8

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
55. Digitaalisen kulttuuri- perinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	2 100	2 200	2 300	100	5
56. Valtionrahoitus kansallisten taidelaistosten toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	—	—	65 009	65 009	0
(58.) Valtionrahoitus luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston pääomaan (siirtomääräraha 3 v)	7 500	—	—	—	0
72. Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	839	839	1 683	844	101
75. Toimitilojen ja kiinteistö- varallisuuden perus- parannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	3 899	4 049	3 249	-800	-20
(89.) Rahoitus Suomen arkki- tehtuuri- ja designmuseo- säätiölle ja kiinteistö- osakeyhtiölle (siirtomäärä- raha 3 v)	4 973	2 000	—	-2 000	-100
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	0	40	40	—	0
90. Liikuntatoimi	159 936	155 202	165 428	10 226	7
20. Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	8 026	8 026	0
30. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutus- keskuksille (arviomäärä- raha)	53 776	33 798	37 279	3 481	10
50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (kiinteä määrä- raha)	101 460	115 404	55 693	-59 711	-52
51. Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomäärä- raha 2 v)	—	—	64 430	64 430	0
(56.) Liikunnan ja huippu- urheilun edistäminen (siirto- määräraha 3 v)	4 700	6 000	—	-6 000	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
91. Nuorisotyö	87 989	77 762	73 742	-4 020	-5
20. Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	712	712	0
30. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arviomää- räraha)	12 578	13 780	7 648	-6 132	-44
50. Nuorisotyön edistäminen (kiinteä määräraha)	36 328	41 530	35 382	-6 148	-15
51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuoriso- työ (siirtomääräraha 2 v)	39 083	22 452	30 000	7 548	34
Yhteensä	7 628 157	7 727 433	8 001 159	273 726	4
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	2 475	2 404	2 354		

01. (29.01, 29.40 osa, 29.70 osa ja 29.80, osa) Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toteutetaan Sivistyshallinto 2030 uudistus.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä toteuttavan Sivistyshallinto 2030 -kehittämishankkeen tavoitteena on varmistaa ministeriön ja virastojen toiminnan laatu ja palvelukyky tulevina vuosina. Hankkeen loppuraportin mukaisesti muutosohjelma sisältää toimenpiteet sivistyshallinnon virastorakenteen selkeyttämiseksi, digitalisaation edistämiseksi, ohjauksen yhtenäistämiseksi sekä yhteisten palveluiden kehittämiseksi. Toimilla tavoitellaan sivistyshallinnon yhteistä strategista kokonaisnäkemyttä, taloudellista kestävyyttä sekä toimialan avointa dialogia, uudistuvaa toimintaa ja jaettua tietoperustaa.

Muutosohjelman toimeenpano ajoittuu vuosille 2023—2026. Virastorakennetta kehitetään hallitusohjelman linjausten perusteella. Hankkeen uudistuksiin sisältyvän kokonaisohjauksen toimintamallin mukaisesti hallitusohjelman toimeenpanon, tulosohjauksen, julkisen talouden suunnitelman ja talousarvion sekä lisätalousarvioiden valmisteluun liittyvät yhteiset prosessit ja toimintakäytännöt yhtenäistetään koko hallinnonalalla. Sivistyshallinnon talouden kokonaisuuden hahmottamiseksi ja läpinäkyvyyden vahvistamiseksi virastojen toimintamenomomentit on sisällytetty samaan talousarvion lukuun.

Momentteja 29.01.05—14 koskevat muut yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet esitetään asianomaista toimintapolitiikkaa koskevan luvun yhteydessä.

01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 949 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan menoihin
- 2) enintään 2 000 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymien kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriö johtaa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan palvelujen kehittämistä. Ministeriö vahvistaa toiminnallaan sivistystä sekä yhteiskunnan osaamisen ja luovuuden perustaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tavoitteet:

1. Ministeriön strateginen toiminta on toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja toimialaa ohjaavaa. Ministeriön päätöksenteon ja strategisen toiminnan perustana on tiedolla johtaminen.
2. Lainsäädäntöprosessi on selkeästi ja suunnitelmallisesti johdettu. Lainsäädännön valmistelu on laadukasta ja asiantuntevaa.
3. Toiminnan ja talouden suunnittelussa huomioidaan talouden ja muun yhteiskunnallisen kehityksen vaikutukset. Toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista.
4. Ministeriön johtamista ja toiminnan laatua kehitetään asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Edistetään pitkäjänteistä ja ennakoivaa henkilöstösuunnittelua sekä henkilöstön työhyvinvointia ja jatkuvaa oppimista.
5. Ministeriö vahvistaa konsernitason johtamista tuottavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	21 345	22 277	25 149
Bruttotulot	625	200	200
Nettomenot	20 720	22 077	24 949
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 015		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 625		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilöstövoimavarojen siirto (1 htv) (siirto momentilta 29.10.20)	80
Henkilöstövoimavarojen siirto (1 htv) (siirto momentilta 29.20.21)	84
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka- menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-322
Määräaikaisen lisäyksen päätyminen (poliittisen esikunnan kasvu)	-89
Perustoimintamenojen tasokorotus	1 300
Tutkimus- ja innovaationeuvoston (TIN) asiantuntijan palkkaaminen (1 htv)	100
Valtion liikuntaneuvoston henkilöstö-, vuokra- ja tukipalvelumenot (siirto momentilta 29.90.20)	254
Valtion nuorisoneuvoston sekä arviointi- ja avustustoimikunnan henkilöstö-, vuokra- ja tukipalvelumenot (siirto momentilta 29.91.20)	315
Palkkausten tarkistukset	1 150
Yhteensä	2 872
2024 talousarvio	24 949 000
2023 II lisätalousarvio	712 000
2023 talousarvio	22 077 000
2022 tilinpäätös	20 330 000

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 66 306 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisiin jäsenmaksuihin ja kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) oppimateriaalin kehittämiseen ja tuottamiseen
- 3) enintään 620 000 euroa ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalimyynnin liike-
taloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen
- 4) enintään 80 000 euroa avustuksina jaettavaksi vähälevikkisen ruotsinkielisen oppimateriaalin
tuottamiseen
- 5) 800 000 euroa avustuksena saamelaiskäräjille saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen
- 6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen mak-
samiseen
- 7) enintään 14 706 000 euroa opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutuksesta ai-
heutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 8) 524 000 euroa kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpanoon, auktorisoitujen kääntäjien
koulutukseen ja tutkintojen kehittämiseen sekä oikeustulkinkirekisterin kehittämiseen ja toiminnan
ylläpitokustannuksiin
- 9) 1 600 000 euroa suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistämiseen, erityisesti
Suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen ja tunnettuuden lisäämiseen mukaan lukien
ulkomailla palvelevien yliopisto-opettajien sekä muiden asiantuntijoiden, yhteensä enintään 47
henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen

10) 2 870 000 euroa opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon sekä virkamiesvaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin

11) enintään 14 677 000 euroa tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia (ml. elokuvat) koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen

12) enintään 2 842 000 euroa EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien kansalliseen rahoitukseen, EU-ohjelmien digitalisaation resurssikeskuksen toimintaan, monenkeskiseen ja kahdenväliseen yhteistyöhön, korkeakoulutuksen tunnetuksi tekemiseen ja kansainvälistämistä edistäviin apurahoihin sekä Saamelaisen korkeakoulun pohjoismaisen tutkimustoiminnan kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen

13) enintään 291 000 euroa Luova Eurooppa -ohjelman hallinnoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen ja kansalliseen vastinrahoitukseen

14) enintään 400 000 euroa MPASS-järjestelmän ylläpidosta aiheutuviin menoihin

15) enintään 700 000 euroa luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävästä toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

16) enintään 500 000 euroa EU:n pilariarviontiin liittyvien koulutusvientiä edistävien hankkeiden valmisteluun ja markkinointiin sekä Education Finland -ohjelman toimeenpanoon liittyvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida Euroopan unionin rahoittamien Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamat Nordplus-ohjelman apurahoja koskevat tulot ja menot sekä muut hankkeet. Kansainväliseen toimintaan myönnettävät avustukset ja apurahat budjetoidaan maksupäätösperusteisina poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa: Opetushallitus toimii koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kehittämis-, palvelu- ja hallintotehtävien sekä yhteiskunnan kansainvälistymisen edistämisen asiantuntijavirastona. Opetushallitus edistää osaamista ja sivistyksen vahvistumista, koulutuksellisen tasa-arvon ja kestäväen hyvinvoinnin lisääntymistä sekä globaalissa ympäristössä ja tulevaisuuden työelämässä tarvittavien taitojen vahvistumista.

Tuotokset ja laadunhallinta

Suoritteet ja julkishyödykkeet

Mittarit	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Opintopolku-palvelun kävijämäärä (lkm)	24 363 224	18 500 000	18 500 000
Opintopolku-palvelussa julkaistujen koulutusten määrä (lkm)	13 245	30 000	30 000
Oma Opintopolussa tarjolla olevat palvelut (lkm)	5	8	8
KOSKI, kansalaisten kirjautumiset (lkm)	1 331 919	1 200 000	1 200 000
KOSKI, kansalainen jakanut tietojaan linkillä	252 777	230 000	230 000
VARDA, tietojen luovutus viranomaiskäyttöön	2	3	4
Asiakaspalveluratkaisussa käsiteltävät asiat (lkm)	41 800	35 000	35 000
Myynnissä olevien julkaisujen ja vähälevikkisten oppimateriaalien määrä (kpl)	408	500	500

Suoritteet ja julkishyödykkeet

Mittarit	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Saatavilla olevien oppimista tukevien kustannettujen digimateriaalien määrä (kpl)	148	155	155
Maksullisten koulutusten ja tapahtumien koulutettavapäivät (kpl)	5 578	8 000	8 000
Julkaistujen opetussuunnitelmien määrä ePerusteet-palvelussa (lkm)	2 064	4 500	4 500

*Palvelukyky ja laatu***Palvelukyky ja laatu**

Tavoite/tehtävä	Mittari	Asteikko	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Päätösten käsittelyaika	Tutkinnon tunnustaminen	Kk/pts	1,9	2,0	2,0
Asiakastyytyväisyys	Kansainvälinen ohjelma-toiminta (joka 3. vuosi)	1—100	-	-	96
	Maksullinen koulutus	1—5	4,2	4,1	4,1
	Hakijapalaute Opintopolusta	1—5	4,5	4,3	4,3

Toiminnallinen tehokkuus

— Opetushallitus kehittää koulutusta, varhaiskasvatusta ja jatkuvaa oppimista sekä edistää kansainvälisyyttä. Opetushallitus parantaa palvelujaan yhdessä asiakkaidensa ja kumppaneidensa kanssa. Opetushallitus varmistaa asiakkailleen sujuvan asioinnin ja laadukkaat asiantuntijapalvelut.

— Opetushallitus jatkaa johdonmukaista ja pitkäjänteistä uudistamistyötä vaikuttavuustavoitteidensa mukaisesti toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Mittari	Asteikko	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Henkilötyövuodet ¹⁾	Htv	380	404	375
Henkilötyövuodet (perustoimintamenot)	Htv	354	339	329
Johtajuusindeksi	1—5	3,5	3,6	3,6
Työtyytyväisyysindeksi	1—5	3,6	3,6	3,6
Henkilöstön lähtövaihtuvuus	%	15,8	10,0	10,0
Sairauspoissaolot	Työpäivää/htv	9,5	6,0	6,0

¹⁾Eri momenteilta rahoitettavat yhteensä ei sisällä ulkomaan lehtoreita eikä Eurooppa koulujen opettajia.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	126 762	122 576	147 234
Bruttotulot	60 370	55 000	80 928
Nettomenot	66 392	67 576	66 306
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 858		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 817		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 661	1 200	1 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 183	1 320	1 320
— osuus yhteiskustannuksista	520	500	500
Kustannukset yhteensä	1 703	1 820	1 820
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-42	-620	-620
Kustannusvastaavuus, %	98	66	66
Hintatuki	620	620	620
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	134	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	-100
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen, luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävät toimenpiteet sekä Nuori Aleksis-raatien järjestäminen	-1 550
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (avustukset Saamelaiskäräjille)	-200
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (elokuviin liittyvien käyttöilupien hankkiminen)	-700
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (elvytyskoulutus opettajille)	-100
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (toimintamenojen turvaamiseen)	-1 650
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (Työelämätoimintakuntatyön ja sihteeristön toimenpanosta aiheutuvien menojen maksaminen)	-720
Koulutusviennin edistäminen	500
Lukutaito-hanke	700
Luova Eurooppa (siirto momentille 29.80.31)	-295
Luova Eurooppa -ohjelman hallinnointi ja kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 29.80.52)	291
Ruotsinkieliset oppimateriaalit	700

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saamenkieliset oppimateriaalit	300
Valtionhallinnon kielitutkinto maksuttomaksi	72
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva	111
Palkkausten tarkistukset	871
Tasomuutos	500
Yhteensä	-1 270

2024 talousarvio	66 306 000
2023 II lisätalousarvio	707 000
2023 talousarvio	67 576 000
2022 tilinpäätös	64 351 000

03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 675 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus	4 489 000
Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia	8 186 000
Yhteensä	12 675 000

Selvitysosa: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toimii koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ulkopuolista arviointia suorittavana riippumattomana asiantuntijaorganisaationa, joka tuottaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten.

Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia hoitaa ja kehittää ylioppilastutkinnon toimeenpanoa ja lautakunnan hallintoa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	14 724	16 070	19 147
Bruttotulot	8 326	6 472	6 472
Nettomenot	6 398	9 598	12 675
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 276		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	936		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet, YTL (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 716	5 972	2 029
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	9 005	6 476	2 184
— osuus yhteiskustannuksista	1 068	504	167
Kustannukset yhteensä	10 073	6 980	2 351
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 357	-1 008	-322
Kustannusvastaavuus, %	77	86	86

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiantuntijapalkkioiden korottaminen, ylioppilastutkintolautakunta	231
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (Tietojärjestelmien ylläpito- ja pienkehityskustannukset, ylioppilastutkintolautakunta)	-810
Oppivelvollisuuden laajentaminen, ylioppilastutkintolautakunta	3 500
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva (Karvi)	5
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva (YTL)	18
Palkkausten tarkistukset	133
Yhteensä	3 077

2024 talousarvio	12 675 000
2023 II lisätalousarvio	183 000
2023 talousarvio	9 598 000
2022 tilinpäätös	5 058 000

04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 840 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen tehtävän mukaisten siirtomenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 4 600 000 euroa jatkuvan oppimisen uudistamiseen (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen tehtävänä on tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeen ennakoitiedon analysointi, työllisille ja työvoiman ulkopuolisille suunnatun koulutuksen ja täydentävän koulutuksen järjestäminen sekä alueellisten ja muiden yhteistyöverkoston tuki ja vaikuttavuuden edistäminen.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävän kasvun ohjelman tavoitteeseen osaamistason nosto ja jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3).

Tavoitteet vihreän siirtymän ja digitaalisen muutoksen tukemisesta varmistetaan rahoitettavien koulutusten valintakriteereillä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	34 835	39 820	15 840
Bruttotulot	35	-	-
Nettomenot	34 800	39 820	15 840
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	33 506		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	32 314		

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 14 260 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 580 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	-7 750
Kertamenojen poistuminen (hoiva-avustajien ja Ukrainasta tulleiden koulutus)	-16 250
Palkkausten tarkistukset	20
Yhteensä	-23 980

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	15 840 000
2023 II lisätalousarvio	13 000
2023 talousarvio	39 820 000
2022 tilinpäätös	33 608 487

05. (29.40.01) Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 539 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on tieteellisen tutkimuksen keskeinen rahoittaja Suomessa ja aktiivinen toimija kansallisessa ja kansainvälisessä tiede- ja innovaatiopolitiikassa. Akatemia kohottaa vertaisarvioidulla kilpailulla tutkimusrahoituksellaan ja tiedepoliittisella toiminnallaan tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tukee vahvasti tieteen uudistumista. Suomen Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto, jonka hallinnolliset palvelut tuottaa Akatemian hallintovirasto.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Akatemia tuottaa eri tahojen käyttöön avoimesti verkkoon laadukasta tiedepoliittista dataa ja analyysijä sekä kehittää tutkimuksen ja tutkimustoiminnan vaikuttavuuden arviointitapoja.

— Tutkimusrahoituksen hakijat saavat ajanmukaisen tiedon Akatemian rahoitusperiaatteista ja -mahdollisuuksista sekä päätöksenteosta.

— Akatemian rahoittamien tutkimushankkeiden aineistot, menetelmät ja tulokset ovat saatavilla avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti.

— Akatemia toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Suomen Akatemia kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen, liikkuvuuden edistäminen sekä valtion työnantajakuvan uudistaminen.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Akatemian yhteistyökyky (sidosryhmäkysely, max 4)	-	3,01	3,2	3,2
Avoimesti saatavina olevien vertaisarvioitujen julkaisujen osuus Akatemian hankkeissa (%)	57	86	90	90
Naisten osuus (%) arvioinnin asiantuntijoista	34	37	50	50
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Rahoitustoiminta, käsitellyt hakemukset (lkm)	5 077	4 415	4 200	4 200
Rahoitustoiminnan kustannusten osuus myönnetystä rahoituksesta (%)	2,2	2,3	< 3,5	<3,5
Akatemiahankkeiden käsittelykustannus (euroa/hakemus)	1 476	1 511	1 450	1 450
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,71	3,67	>=3,65	>=3,65
Henkilötyövuodet	147,6	141	138	147

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.40.51, 29.40.54 ja 29.40.66 määrärahoja.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Suomen Akatemian suoritteista perittävistä maksuista (1410/2015).

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	13 915	12 388	13 939
Bruttotulot	417	400	400
Nettomenot	13 498	11 988	13 539
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 844		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 432		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Perustoiminnan turvaaminen	1 000
Palkkausten tarkistukset	551
Yhteensä	1 551
2024 talousarvio	13 539 000
2023 II lisätalousarvio	330 000
2023 talousarvio	11 988 000
2022 tilinpäätös	12 086 000

06. (29.40.02) Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 714 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Kansallisarkiston kansainvälisen yhteistyön edellyttämien järjestöjen ja ohjelmien maksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansallisarkisto on asiantuntija- ja palveluorganisaatio sekä humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen infrastruktuuri, jonka toiminnan tavoitteena on, että yhteiskunnan ja yksilön kannalta merkittävä arkistoaines säilyy suppeassa ja käyttökelpoisessa muodossa ja on tehokkaasti käytettävissä asiakaslähtöisesti. Kansallisarkiston tehtävänä on osaltaan varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja niiden käytettävyyden, tukea tutkimusta ja tiedon avoimuutta sekä kehittää arkistointia digitaalisuutta edistämällä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Kansallisarkisto tehostaa toimintaansa digitaalisilla toimintatavoilla.

— Kansallisarkisto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Kansallisarkisto kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen, liikkuvuuden edistäminen sekä valtion työnantajakuvan uudistaminen.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Kansallisarkiston suoritteiden maksullisuudesta (1190/2021).

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Arkistoaineiston kokonaismäärä (hyllykilometriä)	-	210,4	211	211,5
Digitoidun aineiston kokonaismäärä (milj. tiedostoa/v)	121	162	230	285
Verkkopalveluiden käyttö (milj. käyntikertaa/v)	2,25	1,9	2,2	2,5
Alkujaan digitaalisten aineistojen siirrot (kpl/v)	7	13	25	35
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Käsitellyt tietopyynnöt (kpl)	33 774	28 656	26 000	26 000
Verkkopalveluiden asiakastytyväisyys (min 1—max 5)	-	-	6	8
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,6	-	3,7	3,7
Henkilötyövuodet	225	230	225	225

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	22 930	25 555	25 566
Bruttotulot	2 658	2 500	2 852
Nettomenot	20 272	23 055	22 714
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 770		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 666		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisarkiston tietoaaineistojen massadigitointi (siirto momentilta 28.70.20)	1 304
Kertaluonteisten lisäysten poistuminen	-2 600
Kv-toiminta (siirto momentilta 29.40.53)	200
Sähköisen arkistoinnin kehittäminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 467
Sähköisen arkistoinnin kehittäminen (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 505
Vaasan yksikön aineiston digitointi	90
Palkkausten tarkistukset	627
Yhteensä	-341
2024 talousarvio	22 714 000
2023 II lisätalousarvio	389 000
2023 talousarvio	23 055 000
2022 tilinpäätös	20 168 000

07. (29.40.03) Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 069 000 euroa.

Selvitysosa: Kotimaisten kielten keskus on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka toiminnan tavoitteena on lisätä tietoa kotimaisista kielistä ja niiden merkityksestä kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Toiminnallaan se luo osaltaan edellytyksiä tasa-arvolle Suomessa. Keskus tuottaa palveluja ja julkaisuja, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen käyttöä ja kehittymistä ja tarjoaa palveluitaan ja aineistoaan avoimesti verkossa edistäen tiedon avoimuutta ja digitalisaatiota. Keskus luo edellytyksiä maahanmuuttajien kotouttamiselle.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Kotimaisten kielten keskuksen suoritteista perittävistä maksuista (1209/2016).

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Julkaisut (painotettu kappalemäärä)	3 224	3 179	4 500	4 000
Kielineuvonta (vastauksia), kpl	7 070	9 509	6 500	6 500
Verkkopalvelun kävijämäärä	5 363 157	4 158 230	4 400 000	4 500 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,6	3,4	3,4	3,4
Henkilötyövuodet	71,2	68,9	71	71

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	4 884	4 938	5 479
Bruttotulot	442	450	410
Nettomenot	4 442	4 488	5 069
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	573		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	720		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehittämistoiminta (siirto momentilta 29.40.53)	360
Palkkausten tarkistukset	221
Yhteensä	581

2024 talousarvio	5 069 000
2023 II lisätalousarvio	137 000
2023 talousarvio	4 488 000
2022 tilinpäätös	4 589 000

08. (29.40.04) Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 767 000 euroa.

Selvitysosa: Varastokirjasto vähentää toiminnallaan yleisten ja tieteellisten kirjastojen kokoelmatarvetta ja varmistaa, että kokoelmaan luetteloitu aineisto säilyy tiedon tarvitsijoiden käytössä. Varastokirjaston toiminta tukee avoimen tieteen edistämistä ja osaamisen kehittämistä yhteiskunnassa osana tutkimuksen ja kansalaisten tiedon saannin infrastruktuuria.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Varastokirjaston suoritteista perittävistä maksuista (1346/2006).

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Vastaanotetun aineiston määrä (hm/v)	2 920	2 611	2 000	1 000
Luetteloidut tietueet (nimekkeitä)	64 871	64 967	50 000	25 000
Tilausten määrä (kpl/v)	66 716	65 617	85 000	30 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,9	3,91	>=4	>=4
Henkilötyövuodet	17,6	18	18	18

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	1 609	2 223	1 770
Bruttotulot	1	4	3
Nettomenot	1 608	2 219	1 767
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	208		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	288		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuoden 2023 vuokralisäyksen poisto	-500
Palkkausten tarkistukset	48
Yhteensä	-452

2024 talousarvio	1 767 000
2023 II lisätalousarvio	-468 000
2023 talousarvio	2 219 000
2022 tilinpäätös	1 688 000

09. (29.70.01) Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 681 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotuki- ja koulumatkatukiasioissa (laki opintotuen muutoksenhakulautakunnasta 1080/2012). Vuonna 2024 arvioidaan valituksia tulevan vireille noin 3 000. Valitusten tavoitteellinen keskimääräinen käsittelyaika on korkeintaan seitsemän kuukautta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	30
Yhteensä	30
2024 talousarvio	681 000
2023 II lisätalousarvio	18 000
2023 talousarvio	651 000
2022 tilinpäätös	652 000

10. (29.80.01) Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 966 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU-rahoitteisten hankkeiden omarahoitusosuutena ja sitä koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Taiteen edistämiskeskus on taiteen asiantuntija- ja palveluvirasto, jonka tehtävänä on edistää taidetta ja kulttuuria kansallisesti ja kansainvälisesti. Viraston tehtävänä on edistää taiteilijoiden työtä ja toimeentuloa, vahvistaa yhteiskunnan demokraattista ja tasa-arvoista kehitystä taiteen ja kulttuurin avulla sekä seurata ja arvioida keskuksen toimialan kehitystä ja tehdä kehittämisehdotuksia.

Taiteen edistämiskeskus rahoittaa taiteilijoiden työtä ja erilaisten yhteisöjen toimintaa. Virasto kehittää asiantuntijapalveluilla, kehittämisohjelmilla ja määräaikaisten taiteen edistäjien avulla toimialaa, taiteen ja taiteilijoiden asemaa, taiteen, kulttuurin ja kulttuuripalveluiden saavutettavuutta sekä osallisuutta kulttuuriin.

Viraston yhteydessä toimii luottamuselimiä, joita ovat valtion taidetoimikunnat, alueelliset taide-toimikunnat sekä kirjailija- ja kääntäjäapurahalautakunta ja kuvataiteen apurahalautakunta. Niiden tehtävänä on myöntää vertaisarviointiin perustuen apurahoja, toimia oman toimialansa asiantuntijana ja osallistua viraston strategian laadintaan. Lisäksi viraston yhteydessä toimii esittävän taiteen valtiosuuslautakunta, jonka tehtävänä on antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lausunto valtiosuuskelpoisuutta koskevista hakemuksista.

Viraston yhteydessä toimii taideneuvosto. Sen tehtävänä on päättää valtion taidetoimikuntien määrästä, niiden tarkemmista nimistä ja toimialoista. Taideneuvosto myös nimeää jäsenet valtion taidetoimikuntiin ja alueellisiin taidetoimikuntiin ja esittää taiteen akateemikon arvonimeä.

Taiteen edistämiskeskuksen tehtävä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- edistää taiteilijoiden toimeentuloa ja työllisyyttä sekä vahvistaa toimialan rakenteita.
 - vahvistaa demokraattisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan kehitystä taiteen ja kulttuurin avulla.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Taiteen edistämiskeskukselle seuraavan toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteen:

— jatketaan Taiteen edistämiskeskuksen ja sen yhteydessä olevien luottamuselinten toiminnan ja rakenteen uudistamisen valmistelua vuonna 2020 valmistuneen arvioinnin perusteella ja osana Sivistyshallinto 2030 -hanketta.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite/arvio	2024 tavoite/arvio
Valtionavustus- ja apurahahakemukset	28 777 ¹⁾	23 715 ¹⁾	20 000	15 000
Myönteiset valtionavustus- ja apurahapäätökset	14 227 ¹⁾	9 709 ¹⁾	4 500	3 000
Apuraha-/avustushakemuksen käsittelyaika (keskimäärin viikkoa)	12,5	13	13	13
Tukimuotojen lukumäärä	19 ¹⁾	22 ¹⁾	20	9
Toimielinten lukumäärä	24	24	24	24
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet ²⁾	68,2	70,6	80	80
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,5	3,5	3,6	3,7

¹⁾ Sisältää koronaepidemian aikana käsitellyt hakemukset.

²⁾ Sisältää määräaikaiset taiteenedistäjät, joiden palkkakulut on maksettu momentilta 29.80.52 vuoteen 2023 asti sekä hanke- rahoituksella palkattuja määräaikaisia virkahenkilöitä vuosina 2022—2024.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	56 524	4 457	6 973
Bruttotulot	31	7	7
Nettomenot	56 493	4 450	6 966
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	18 811		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	928		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Taiteen edistämisen henkilöstön (määräaikaiset enintään 42 henkilöä) palkkausten ja muut yleiskustannukset (siirto momentilta 29.80.52)	2 270
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva	11
Palkkausten tarkistukset	235
Yhteensä	2 516

2024 talousarvio	6 966 000
2023 II lisätalousarvio	145 000
2023 talousarvio	4 450 000
2022 tilinpäätös	38 610 000

11. (29.80.03) Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 723 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) perusparannushankkeiden rahoittamiseen
- 2) hoitokunnan vuokraamien asuinhuoneistojen vuokrien alentamiseen.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunta vastaa Unescon maailmanperintöluetteloon hyväksytyt ja kansainvälisesti merkittävän Suomenlinnan rakennuskulttuurimuistomerkin restauroinnista, ylläpidosta, esittelemisestä ja kehittämisestä. Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä on kulttuuriperintökokonaisuuden säilyttäminen kansallisten suojelutavoitteiden ja maailmanperintösopimuksen velvoittamalla tavalla. Suomenlinnan hoitokunta huolehtii linnoituksen säilymisestä, kävijähallinnan ja käytönhallinnan kestävästä tasapainosta.

Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Osaavalla ja oikea-aikaisella korjausrakentamisella ja restauroinnilla edistetään kulttuurista ja ekologista kestävyttä: huolehditaan Suomenlinnan maailmanperintökohteen säilymisestä ja mahdollistetaan asuntojen, liikehuoneistojen ja koko linnoitusympäristön kokonaisvaltainen käyttö.

— Agenda 2030:n tavoitteista toteutetaan erityisesti kestäväan matkailuun liittyviä toimenpiteitä parantamalla kävijäturvallisuutta, kertomalla kävijöille Suomenlinnan maailmanperintöarvoista ja niiden suojelusta sekä kannustamalla vastuulliseen vierailuun.

— Hoito- ja käyttösuunnitelmaa toteuttamalla säilytetään Suomenlinnan maailmanperintökohteen erityiset yleismaailmalliset arvot, autenttisuus ja eheys. Edistetään vuorovaikutusta sidosryhmien kanssa lisäämällä ja välittämällä maailmanperintökohteen kestäväan käyttöön liittyvää osaamista.

Suomenlinnan hoitokunnan tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.80.75 määrärahoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Suomenlinnan hoitokunnalle seuraavat tavoitteet:

— Saatetaan huonokuntoiset asuinhuoneistot käyttökuntoon taloudellisten reunaehtojen puitteissa. Pidemmän aikavälin tavoitteena on vuokratuottojen kasvu sekä yli 95 prosentin käyttöaste vuokra-asunnoissa. Huoneistojen vuokria korotetaan vastaamaan yleistä vuokratasoa kysyntätillanne huomioiden siten, että perittävät vuokrat kattavat laajemmin asuinhuoneistoihin liittyviä kustannuksia.

— Varaudutaan kustannustason nousuun kasvattamalla vuokratuottoja kustannusten mukaisesti.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite/arvio	2024 tavoite/arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Suomenlinnan paikallistaloudellinen vaikutus (milj. euroa)	Ei voitu mitata	18	18	18
Toiminnallinen tehokkuus				
Vuokra-asuntojen käyttöaste, %	93	78	85	93
Vuokratuotot, kasvu %	6	-3,6	4,6	4,0
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	76	84,5	84	78
Työtyytyväisyysindeksi (VMbaro)	3,8	3,7	3,8	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	10 293	9 155	10 023
Bruttotulot	7 055	6 900	7 300
Nettomenot	3 238	2 255	2 723
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 197		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	775		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	4 700	5 000	5 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 783	6 400	6 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 083	-1 400	-900
Kustannusvastaavuus, %	69	78	85

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kone- ja laitehankinnat	400
Palkkausten tarkistukset	68
Yhteensä	468

2024 talousarvio	2 723 000
2023 II lisätalousarvio	43 000
2023 talousarvio	2 255 000
2022 tilinpäätös	2 816 000

12. (29.80.04) Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 132 000 euroa.

Momentille nettoutettavia tuloja vastaavia menoja voidaan maksaa myös momentilta 29.80.20.

Selvitysosa: Museovirasto on kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön viranomainen, asiantuntija ja tiedontuottaja. Museovirasto vastaa kulttuuriperintötiedon keräämisestä ja säilyttämisestä, kulttuuriympäristön ja kulttuuriomaisuuden suojelusta, museoalan ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kulttuuriperintöalan kansainvälisten sopimusten asiantuntijuudesta yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Museovirastoon kuuluva Suomen kansallismuseo vastaa kulttuurihistoriallisesta kansalliskokoelmasta sekä museo- ja nähtävyyshankkeiden ohjelmistosta ja yleisötyöstä.

Museoviraston tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- edistää toiminnassaan läpäisevästi yhdenvertaisuutta, demokratiaa ja osallisuutta kulttuuriperintöön
- huolehtia monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä yhteiskunnallisena voimavarana
- edistää kestävästä kehityksestä yleisötyön, kulttuuriperinnön suojelun ja omien toimintatapojen muutoksen kautta
- osallistua aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön kulttuuriperinnön merkityksen ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Museovirastolle seuraavat tavoitteet:

— palveluita, aineistoja ja tutkimusinfrastruktuuria kehitetään saavutettaviksi, asiakaslähtöisiksi ja mahdollisimman digitaalisiksi tutkimuksen edistämiseksi ja tiedon sekä ymmärryksen lisäämiseksi kulttuuriperinnöstä. Tavoitetta tukee vuonna 2022 käynnistetty laaja hankekokonaisuus "Toimitiloista työn muutokseen ja digitaalisuuteen". Hankekokonaisuus toteutetaan vuosien 2022—2025 aikana ja sen avulla saavutetaan myös merkittävät tilasäästöt. Vuodesta 2026 alkaen menot vähenevät pysyvästi noin 1,4 milj. euroa vuositasolla toimitilasäästöinä.

— Suomen kansallismuseon palveluita ja toimintamalleja uudistetaan Uusi Kansallinen -hankekokonaisuudessa. Museon valtakunnallinen vaikuttavuus vahvistuu ja kansainvälinen tunnettuus lisääntyy. Museo edistää ohjelmistoillaan ja yleisötyöllään kulttuurista ja sosiaalista kestävyyttä.

Kansallismuseon lisärakennus- ja peruskorjaushanke käynnistyy, ja kohde on suljettu yleisöltä 2023—2026.

— Museovirasto huolehtii monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä yhteiskunnallisena voimavarana tarjoamalla tietoa ja osaamista kulttuuriperinnön kehittämiseksi ja suojelemiseksi. Museovirasto osallistuu Kulttuuriperintöstrategian toimeenpanosta ja muinaismuistolain uudistamisesta aiheutuvien toimenpiteiden valmisteluun. Museovirasto pyrkii vahvistamaan kulttuuriperinnön ja kulttuuriperintötiedon roolia osana kokonaisturvallisuutta ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa sekä huolehtimaan säilymisen turvaamisesta myös kriisitilanteissa. Kulttuuriperinnön digitalisaation ja tiedonhallinnan kehittäminen on lähitulevaisuudessa entistä keskeisempää erilaisiin poikkeus-tilanteisiin varautumisessa.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite/arvio	2024 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
Objektien katselumäärät Finna-palvelussa, kpl	1 939 477	1 387 063	1 500 000	1 500 000
Sähköisesti luetteloitujen objektien saatavuus Finna-palvelussa, kpl	310 846	353 994	345 000	370 000
Museoiden ja linnojen kokonaiskävijämäärä	421 845	660 860	600 000	400 000
Toiminnallinen tehokkuus				
Museo- ja linnassakäynnin keskihinta, euroa	4,04	2,93	3,2	4,3
Museo- ja linnassakäynnin keskitulo, euroa	6,06	4,72	4,5	4,5
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,79	3,86	3,8	3,8
Henkilötyövuodet	275	307	299	300

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	32 415	28 048	31 083
Bruttotulot	7 755	3 500	4 951
Nettomenot	24 660	24 548	26 132
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 388		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 909		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallismuseon uuden toimintamallin ja näyttelyohjelmiston valmistelu	200
Kansallismuseon uudistilojen varustaminen ja kalustaminen	200
Kertaluonteisen erän poisto	-170
Toimitiloista työn muutokseen ja digitaalisuuteen, Sturenkatu 2a:sta luopuminen (TA 2022)	511
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva	17
Palkkausten tarkistukset	826
Yhteensä	1 584

2024 talousarvio	26 132 000
2023 II lisätalousarvio	509 000
2023 talousarvio	24 548 000
2022 tilinpäätös	24 181 000

13. (29.80.05) Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 750 000 euroa.

Selvitysosa: Saavutettavuuskirjasto Celia on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntija, jonka tehtävänä on edistää lukemisesteisten henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia lukemiseen ja oppimiseen. Saavutettavuuskirjasto Celia tarjoaa ja edistää saavutettavia ja maksuttomia kirjastopalveluita yhteistyössä kirjastojen, koulujen ja muiden yhteisöjen kanssa.

Saavutettavuuskirjasto Celia tuottaa uusia kirjanimekkeitä saavutettavaan muotoon noin 1 300 vuosittain. Saavutettavuuskirjasto Celia muuntaa ja tuottaa opetussuunnitelmien mukaista oppimateriaalia saavutettavaan muotoon varhaiskasvatukseen, peruskouluun sekä toisen asteen opintoihin. Saavutettavuuskirjasto Celia muuntaa tutkintoa suorittavien korkea-asteen opiskelijoiden tutkintovaatimuksissa olevaa oppimateriaalia saavutettavaan muotoon.

Saavutettavuuskirjasto Celia tarjoaa saavutettavaan julkaisemiseen liittyviä asiantuntijapalveluita kustantajille ja muille sisällöntuottajille. Saavutettavan julkaisemisen edistämisen tavoitteena on julkaisujen, ja erityisesti digitaalisen kirjallisuuden, saavutettavuuden parantaminen.

Saavutettavuuskirjasto Celian tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- edistää lukemisen ja oppimisen yhdenvertaisuutta ja sitä kautta lukemisesteisten ihmisten osallisuutta yhteiskuntaan
- tarjota pääsy kirjallisuuteen ja oppimateriaaliin saavutettavissa muodoissa
- tarjota ja edistää saavutettavia kirjastopalveluita yhteistyössä palvelukumppanien kanssa
- edistää saavutettavaa julkaisemista
- kehittää sopivia tuotteita ja kirjastopalveluita lukemisesteisille lapsille ja nuorille yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- hyödyntää digitalisaatiota toiminnan kehittämisessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Saavutettavuuskirjasto Celialle seuraavat tavoitteet:

- digitaalista kirjastopalvelua kehitetään toteuttamalla uusi verkkojakelualusta, joka parantaa palveluiden käytettävyyttä ja asiakaslähtöisyyttä kustannustehokkaasti
- aktivoidaan koululaisten ja opiskelijoiden kirjastopalvelun käyttöä kehittämällä sopivia aineistoja, tuotteita ja kirjastopalveluja lukemisesteisille lapsille ja nuorille yhteistyössä kumppanien kanssa sekä tarjoamalla ohjausta ja tietoa heidän kanssaan toimiville aikuisille.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite/arvio	2024 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
Asiakkaita palveluiden piirissä	68 239	75 037	80 000	85 000
Vuosittaiset kirjahankinnat Saavutettavuuskirjasto				
Celian kokoelmaan	1 466	1 420	1 250	1 300
Saavutettavan julkaisemisen koulutukset eri organisaatioille	61	28	25	25
Saavutettavan julkaisemisen koulutuksen osallistujat	tieto puuttuu	tieto puuttuu	1 200	1 000
Lainoja, lkm/vuosi (milj. kpl)	1,3	1,3	1,5	1,5
Toiminnallinen tehokkuus				
Aktiivisten palvelukumppanien osuus rekisterissä olevista, %	76	75	76	77
Kirjastopalvelua säännöllisesti (1 laina/vuosi) käyttävien lasten ja nuorten osuus, %	43	38	40	42
Kokoelman käyttöaste vuoden aikana, %	tieto puuttuu	tieto puuttuu	30	30
Verkkolainojen osuus kokonaislainauksesta, %	74	76	80	82
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	42,19	43,67	45	45
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,59	3,61	3,5	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	5 588	5 610	5 760
Bruttotulot	8	20	10
Nettomenot	5 580	5 590	5 750
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	997		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 086		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva	10
Palkkausten tarkistukset	150
Yhteensä	160
2024 talousarvio	5 750 000
2023 II lisätalousarvio	93 000
2023 talousarvio	5 590 000
2022 tilinpäätös	5 669 000

14. (29.80.06) Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 407 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 260 000 euroa esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) tallettaa ja säilyttää elokuvia, televisio- ja radio-ohjelmia, entistää kokoelmissaan olevia aineistoja sekä edistää audiovisuaalisen kulttuurin tuntemusta ja saavutettavuutta. KAVI edistää mediakasvatusta, lasten mediataitoja ja lapsille turvallista mediaympäristöä. KAVI hoitaa kuvaohjelmalaissa säädettyjä luokittelu- ja valvontatehtäviä sekä vastaa kuvaohjelmaluokittelijoiden koulutuksesta. KAVI edistää ja harjoittaa toimialansa tutkimusta.

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tehtäviä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti ovat:

- lisätä toimialansa kulttuuriperinnön tunnettuutta, saatavuutta ja käytettävyyttä kaikille kansalaisille yhdenvertaisesti
- tarjota elokuvakulttuuria ja -kasvatusta monipuolisesti erityisesti kouluille, lapsille ja nuorille
- edistää kriittistä medialukutaitoa ja mediakasvatusta sekä lapsille turvallista mediaympäristöä
- vahvistaa demokratiakehitystä ja kansallista resilienssiä informaatiovaikuttamista vastaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Kansalliselle audiovisuaaliselle instituutille seuraavat tavoitteet:

- KAVIn palveluita ja aineistoja kehitetään saavutettaviksi ja asiakaslähtöisiksi tutkimuksen ja tiedon sekä ymmärryksen lisäämiseksi audiovisuaalisesta kulttuuriperinnöstä.
- KAVI osallistuu osaltaan Kulttuuriperintöstrategian toimeenpanoon.
- KAVI edistää kansalaisten mediakasvatusta ja vahvistaa kriittistä medialukutaitoa osana kokonaisturvallisuutta ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite/arvio	2024 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
Vuoden aikana Elonet-suoratoistopalveluun lisätyt pitkät elokuvat	29	19	30	35
Maksullisten elokuvanäytösten katsojamäärä	17 713	34 403	33 000	35 000
Mediakasvatuksen verkkopalveluiden kävijämäärä	-	-	-	250 000
Kuvaohjelmien tarjonnan valvontatapahtumat	142	64	54	54
Ohjelmatoistot Radio ja tv-arkisto (RTVA)-hakujärjestelmästä	46 522	57 425	60 000	62 000

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite/arvio	2024 tavoite/arvio
Toiminnallinen tehokkuus				
Radio- ja TV-arkiston (RTVA:n) kokonaiskustannukset/ tallennetut ja arkistoidut teratavut, euroa / teratavu	2 279	2 782	1 407	1 983
Luokittelijoiden valvonnan kustannukset, euroa/ ohjelma ¹⁾	268	445	375	398
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	81	79	76	76
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,72	3,42	3,6	3,6

¹⁾ Uudelleenluokitellut.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	8 363	8 123	8 150
Bruttotulot	846	663	743
Nettomenot	7 517	7 460	7 407
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 216		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	938		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digitaalisten palveluiden sekä tietokone- ja digitointilaitteiston hankinnat	155
Kertaluonteisen erän poistuminen	-350
Mediakasvatuksen avustuksen siirto (siirto momentille 29.80.50)	-84
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva	5
Palkkausten tarkistukset	221
Yhteensä	-53

2024 talousarvio	7 407 000
2023 II lisätalousarvio	139 000
2023 talousarvio	7 460 000
2022 tilinpäätös	7 239 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 516 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen yhteistyöhön osallistumisesta sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin

2) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen

3) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Fulbright-stipendivaihtotoiminta	319 000
Muut kansainväliset hankkeet	2 197 000
Yhteensä	2 516 000

Määrärahalla rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan monenkeskiseen ja kahdenväliseen kansainväliseen yhteistyöhön, ulkosuomalaistoimintaan sekä sukukansayhteistyöhön liittyviä hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 063 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 453 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen siirron palautus (Erityisasiantuntijan palkkaus Suomen Lontoon-suurlähetystöön, siirto momentilta 24.01.01)	179
Yhteensä	179

2024 talousarvio	2 516 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	2 337 000
2022 tilinpäätös	1 807 000

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 282 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Momenttirakennemuutos (siirto momentilta 29.80.52)	282
Tasomuutos	2 000
Yhteensä	2 282

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	36 282 000
2023 talousarvio	34 000 000
2022 tilinpäätös	33 845 321

30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lasten ja nuorten harrastustoiminnan järjestämisestä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 2) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan lasten ja nuorten toiveisiin vastaavaa harrastustoimintaa paikallis- ja aluetasolla sekä lasten ja nuorten harrastamisen sekä perheiden hyvinvoinnin yhteensovittamista siten, että harrastustoiminta toteutetaan ennen tai jälkeen koulupäivän.

Harrastustoiminnan Suomen malli edistää koulujen ja harrastustoimijoiden monialaista yhteistyötä. Mahdollistamalla jokaiselle mieluinen maksuton harrastusmahdollisuus edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Harrastustoiminnan laajuutta kuvaavat tiedot

	Kevät 2021 (toteutuma)	Lukuvuosi 2021—2022 (toteutuma)	Lukuvuosi 2022—2023 (suunniteltu)
Avustusta saaneiden kuntien määrä	117	237	249
Avustuksella tuettujen harrastusryhmien määrä		8 097	10 863
Koulujen määrä, jossa avustuksella tuettuja harrastusryhmiä	998	1 841	1 896

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2024 talousarvio	14 500 000
2023 talousarvio	14 500 000
2022 tilinpäätös	19 500 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 547 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	773 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneliitto	63 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000

Käyttösuunnitelma (euroa)

6.	OKKA-säätiö	60 000
7.	UKK-Seura	10 000
Yhteensä		1 547 000

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Kertaluonteisen erän poisto	-50
Yhteensä	-50

2024 talousarvio	1 547 000
2023 talousarvio	1 597 000
2022 tilinpäätös	1 597 000

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 541 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 771 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle — mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	134 000 52 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000
4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	524 000
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000
Yhteensä		3 541 000

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Indeksin leikkaus, -1 %-yksikköä (HO 2023)	-28
Indeksitarkistus (2,2 %)	62
Määräaikaisen erän päätyminen	-300
Yhteensä	-266

2024 talousarvio	3 541 000
2023 talousarvio	3 807 000
2022 tilinpäätös	3 782 000

52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 124 133 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain (430/2015) mukaiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksen perusteena ovat hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvät laissa säädetyt tehtävät.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksin leikkaus, -1 %-yksikköä (HO 2023)	-1 227
Indeksitarkistus (2,2 %)	2 699
Yhteensä	1 472

2024 talousarvio	124 133 000
2023 talousarvio	122 661 000
2022 tilinpäätös	118 856 000

53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 348 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työikäisten osaamisen kehittämisestä ja kokeiluista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Määrärahasta on varattu 2 000 000 euroa jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelman (RRF pilari3) mukaisten menojen ja avustusten maksamiseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävän kasvun ohjelman tavoitteeseen osaamistason nosto ja jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3).

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 4 063 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 285 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma (RRF pilari3)	-7 000
Yhteensä	-7 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	6 348 000
2023 II lisätalousarvio	9 665 000
2023 talousarvio	13 348 000
2022 tilinpäätös	17 614 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 246 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisen monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Unescon jäsenmaksu	1 409 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	38 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston nuorisokortin osittaisopimuksesta	5 000
Suomen maksuosuus WIPOlle	110 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	20 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuvat menot	14 000
OECD/CERI jäsenmaksu	45 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	325 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	22 000
Suomen maksuosuus Euroopan nykykielten keskukselle	30 000
Suomen maksuosuus WADAlle	95 000
OECD/INES jäsenmaksu	32 000
Suomen maksuosuus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevasta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus urheilun dopinginvastaisesta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevasta Unescon yleissopimuksesta	15 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevasta laajennetusta osittaisopimuksesta	7 000
Suomen maksuosuus Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuudesta	20 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston urheilua koskevasta laajennetusta osittaisopimuksesta	19 000
Yhteensä	2 246 000
2024 talousarvio	2 246 000
2023 talousarvio	2 246 000
2022 tilinpäätös	2 117 385

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet varhaiskasvatukselle, esi- ja perusopetukselle ja vapaalle sivistystyölle ovat:

— Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee.

— Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta säilyy vahvana ja toimintakykyisenä.

— Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta mitataan kansallisilla ja kansainvälisillä tutkimus- ja arviointihankkeilla.

Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön tavoitteena on taata sivistykselliset perusoikeudet jokaiselle sekä edistää hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Lähtökohtana on tutkittuun tietoon ja vahvaan pedagogiikkaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys oppijan kehityksestä, oppimisesta ja kasvusta. Varhaiskasvatusta ja esi- ja perusopetusta kehitetään lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia edistävänä yhteisönä turvaamalla ammattitaitoinen ja laadukas opetus, ohjaus- ja tukitoimet sekä turvallinen oppimisympäristö.

Toiminnalliset tavoitteet

— Varhaiskasvatusta toteutetaan laadukkaasti siten, että lasten kehitystä ja oppimista sekä heidän hyvinvointiaan edistetään kokonaisvaltaisesti ja tuen kokonaisuutta kehitetään edelleen.

— Esi- ja perusopetus toteutetaan tasa-arvoisesti, laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja koulutuksen läpäisy entisestään paranee.

— Edistetään oppijoiden hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja jatketaan toimia koulukiusaamisen vähentämiseksi.

— Edistetään lasten tunnetaitojen ja osallisuuden vahvistamista varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa.

— Edistetään jatkuvan oppimisen periaatteita vapaassa sivistystyössä kehittämällä yksilöityjä koulutusratkaisuja aikuisille, joilla on puutteita perustaidoissa.

OECD:n PISA-tutkimuksen tulokset Suomen osalta 2009—2018 ja tavoitteet 2022—2025

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2022 tavoite	2025 ¹⁾ tavoite
Lukutaito	536	524	526	520	530—550	530—550
Matematiikka	541	519	511	507	530—550	530—550
Luonnontiede	554	546	531	522	530—550	530—550

¹⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019, 2023 ja 2026.

Sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin: PISA-tutkimuksen pääalueen pistemäärän muutos sosioekonomisen kertoimen (ESCS¹) kasvaessa yhdellä keskihajonnalla²)

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2022 ³) tavoite	2025 ³) tavoite
Pääalue	Lukutaito	Matematiikka	Luonnontiede	Lukutaito	Matematiikka	Luonnontiede
Pistemäärä	29	33	41	38	20—28	20—28

¹) ESCS-indeksi (PISA Index of Economic, Social and Cultural Status) sisältää vanhempien ammatit ja koulutuksen sekä perheen varallisuuden.

²) Pistemäärä kuvaa sitä, kuinka paljon suorituspistemäärä keskimäärin muuttuu, kun sosioekonomisen indeksi arvo kasvaa yhden keskihajonnan verran. Mitä suurempi pistemäärä on, sitä voimakkaampi on sosioekonomisen taustan yhteys suorituksiin.

³) Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019, 2023 ja 2026.

Oppilaiden välinen osaamisero PISA-tutkimuksessa (keskihajonta)¹)

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2022 ²) tavoite	2025 ²) tavoite
Lukutaito	86	95	94	100	85—90	85—90
Matematiikka	82	85	82	82	75—80	75—80
Luonnontiede	89	93	96	96	85—90	85—90

¹) Mitä suurempi keskihajonta on, sitä suurempi oppilaiden välinen osaamisero on.

²) Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019, 2023 ja 2026

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta säilyy vahvana ja toimintakykyisenä

Tavoitteena on toimintakyvyn, saavutettavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää strategista ohjauksen kehittämistä.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toimialan yleisiä suunnittelu- ohjaus- ja valvontatehtäviä vahvistetaan kehittämällä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietojohtamista. Varhaiskasvatuksen raportointia kehitetään tietovarannon tietojen pohjalta. Kehitetään varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmää. Toteutetaan esi- ja perusopetuksen oppimistulosten arviointijärjestelmä, jolla vahvistetaan perusopetuksen arvioinnin tietopohjaa.

— Edistetään varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietopohjaa, tutkimusta ja tutkimusperustaista päätöksentekoa.

— Valmistellaan ja otetaan käyttöön koulutuspoliittisen selonteon mukaisesti peruspalveluiden yhdenvertaisuuteen, saavutettavuuteen ja laatuun, laadun arviointiin sekä väestökehitykseen liittyvää tietotuotantoa ja toimialan strategiseen kehittämiseen liittyviä toimia sekä toteutetaan selvitys- ja tutkimustyötä.

Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat

Tavoitteena on uudistaa varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten opiskeluympäristöjä ja toimintakulttuuria niin, että esi- ja perusopetus, varhaiskasvatus ja vapaa sivistystyö vastaavat tulevaisuuden haasteisiin.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toteutettava varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehys ja sitä tukevat digitaaliset ratkaisut ja arviointikäytännöt edistävät digitalisaation ohjausta ja vaikuttavuutta sekä hallinnonalan ennakoitukykyä.

— Kehitetään varhaiskasvatus- ja koulutustoimijoiden digitaalisia palveluita ja oppimateriaaleja sekä niiden yhteentoimivuutta, parannetaan oppijoiden medialukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknologista osaamista sekä vahvistetaan kansalaisten digitaalista sivistystä.

— Edistetään kestäväen kehityksen tavoitteiden toimeenpanoa sekä demokratiakasvatusta osana koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria.

Lapsi- ja oppilasmäärät vuosina 2021—2024

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Varhaiskasvatus ¹⁾	229 128	225 000	222 000	221 000
Esiopetus ²⁾	62 974	60 387	52 000	50 000
Perusopetus, vuosiluokat 1—9 ²⁾	554 041	549 438	550 000	542 000
Aikuisten perusopetus	4 737	4 773	4 800	4 800
Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus ³⁾		357	400	400
Esi- ja perusopetuksen vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaat	1 762	1 736	1 700	1 700
Esi- ja perusopetuksen muut vammaisoppilaat	9 747	9 952	9 800	9 700
Maahanmuuttajien valmistava opetus	3 509	10 295	10 000	10 000
Joustavan perusopetuksen oppilaat (enintään)	2 196	2 322	2 300	2 300

¹⁾ Vuoden 2022 määrä on muista kohdista poiketen arvio. Arvioissa varhaiskasvatusasteen oletetaan pysyvän vuoden 2021 tasolla.

²⁾ Esi- ja perusopetuksen toteutumat ovat toteutumavuoden syksyn 20.9. toteutumatietoja (kunnat, kuntayhtymät, valtio, yliopistot, yksityiset opetuksen järjestäjät). Esiopetuksen oppilasmäärätoteutumaan 2021—2022 vaikuttaa kyseisinä vuosina käynnissä oleva kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu.

³⁾ Lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus yhdistyivät 1.8.2022 alkaen yhtenäiseksi nivelvaiheen koulutuskokonaisuudeksi (tutkintokoulutukseen valmentava koulutus). Opiskelijämäärissä on otettu huomioon vain perusopetuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettava tutkintokoulutukseen valmentava koulutus.

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 42 099 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkausmenojen ja muiden menojen maksamiseen

2) valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelu- ja kehittämiskustoimintaan sekä avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen

3) Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu toimivat esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen oppilaitoksina. Koulut kehittävät kulttuuriyhteysien ja verkottumisen kautta koulujen kielten- ja kulttuuriopetusta. Valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus Valteri tukee lähikouluperiaatteen toteutumista ja edistää yhdessä kotikunnan kanssa tuen tarpeessa olevan koulunkäyntiä monialaisella asiantuntijuudella. Helsingin eurooppalaisen koulun tehtävänä on tarjota Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmiin perustuvaa opetusta.

Oppilasmäärät

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	827	840	857
Suomalais-venäläinen koulu	720	675	675
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	311	316	321
Eurooppa-koulut (suomalaiset oppilaat)	398	400	400
Koulukotien perusopetus	97	98	98
Helsingin eurooppalainen koulu	285	308	313
Yhteensä	2 638	2 637	2 664

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaustoiminnan tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Ohjaustoiminta kentällä			
— ohjauskäyntejä	900	1 100	1 100
— ohjauspalveluja käyttäneiden kuntien määrä	221	225	225
Tilapäinen opetus ja kuntoutus			
— tukijaksopäivät	3 182	4 000	4 000
— tukijaksojen oppilaat	592	600	600

Henkilötyövuodet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	75	76	75
Suomalais-venäläinen koulu	78	79	79
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	516	542	548
Eurooppa-koulut	29	30	30

Henkilötyövuodet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Helsingin eurooppalainen koulu	58	62	62
Yhteensä	756	789	794
Työtyytyväisyys (1—5)	3,7	4,0	4,0

Valteri-koulun julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 125	1 326	1 392
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 848	3 611	3 684
— osuus yhteiskustannuksista	2 904	2 500	2 400
Kustannukset yhteensä	6 752	6 111	6 084
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-5 627	-4 785	-4 682
Kustannusvastaavuus, %	17	22	23

Valteri-koulun kunnille tarjoaman julkisoikeudellisen palvelun subventiota on nostettu 50 prosentista 70 prosenttiin vuodesta 2022 alkaen. Muille koulutuksen järjestäjille jää maksettavaksi 70 prosenttia omakustannusarvon mukaisesta palvelun hinnasta.

Helsingin eurooppalaisen koulun julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	727	740	650
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 549	1 357	1 357
— osuus yhteiskustannuksista	1 132	961	961
Kustannukset yhteensä	2 681	2 318	2 318
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 954	-1 578	-1 668
Kustannusvastaavuus, %	27	32	28

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kielikoulut	6 906 000
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	28 099 000
Koulukotien perusopetus	1 213 000
Eurooppa-koulut	2 300 000
Helsingin eurooppalainen koulu	3 581 000
Yhteensä	42 099 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	67 869	60 766	65 182
Bruttotulot	22 616	20 700	23 083
Nettomenot	45 253	40 066	42 099
Siirtyneet erät			
— edelliseltä vuodelta siirtyneet	13 126		
— seuraavalle vuodelle siirtyneet	9 701		

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän lukiokoulutuksen kustannuksiin, 1 505 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin ranskalais-suomalaisen koulun peruskorjaus	340
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva (ESH)	6
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva (HRSK)	7
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva (SVK)	8
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva (Valteri)	46
Palkkausten tarkistukset	1 626
Yhteensä	2 033

2024 talousarvio	42 099 000
2023 II lisätalousarvio	999 000
2023 talousarvio	40 066 000
2022 tilinpäätös	41 828 000

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 74 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, vapaan sivistystyön ja sivistystyötä tekevien järjestöjen sekä niihin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeista sekä elinikäiseen oppimiseen liittyvästä EU- ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) OECD:n ja EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 3) tilastoinnista, tietoteknisistä palveluista sekä toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmistä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) 65 228 000 euroa valtionavustuksina varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 44 a §:n mukaisesti

5) 1 000 000 euroa opetussuunnitelmatyöstä yhden vuosiviikkotunnin lisäämiseksi aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

6) enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön toimialan strategisia tavoitteita. Toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien tavoitteena on parantaa tiedon saatavuutta ja laatua, edistää sähköistä asiointia ja tuottaa kattavaa tietoa mm. päätöksenteon ja lainsäädäntömuutoksien tueksi.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 59 800 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 14 950 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilöstövoimavarojen siirto (-1 htv) (siirto momentille 29.01.01)	-80
Kertamenojen poistuminen (oppimisvaikeuksien tuki- ja arviointityökalujen kehittäminen)	-200
Oppilas- ja opiskeluhuollon mitoitukset (siirto momentille 28.89.31)	-200
Tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa (HO 2023)	50 000
Yhteensä	49 520

2024 talousarvio	74 750 000
2023 I lisätalousarvio	23 500 000
2023 talousarvio	25 230 000
2022 tilinpäätös	172 439 000

30. *Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 521 374 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 9 583 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n mukaisten avustusten maksamiseen

3) enintään 22 550 000 euroa edellä mainitun lain 45 §:n 2 momentissa tarkoitettujen avustusten maksamiseen

4) edellä mainitun lain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiassa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

5) enintään 240 000 euroa saamelaiskäräjien käytettäväksi valtionavustuksen maksamiseen saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseksi

6) Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen (VNa 72/2014) mukaisten menojen maksamiseen

7) Suomen hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen (VNa 11/2008) mukaisesti Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä aiheutuviin menoihin Suomessa samoin edellytyksin kuin muilla kunnassa asuvilla.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 390 000 tuntia. Ohjaustuntien hinta on 26,00 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

VALTIONOSUUEDET JA RAHOITUS (Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus)

1. Esi- ja perusopetus

1.1. Perusopetukseen valmistava opetus	88 865 000
1.2. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetus	50 646 000
1.3. Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevat viisivuotiaat	3 498 000
1.4. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksen aineopetus	3 800 000
1.5. Ulkomailla toimivien koulujen rahoitus perusopetuslain mukaiseen opetukseen	3 892 000
1.6. Yksityisen opetuksen järjestäjän alkavan ja laajenevan toiminnan rahoitus	3 922 000
1.7. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, vaikeimmin kehitysvammaiset	57 232 000
1.8. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	205 581 000
1.9. Sisäoppilaitoslisä	2 838 000
1.10. Koulukotikorotus	821 000
1.11. Joustavan perusopetuksen lisä	6 000 000
1.12. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus	8 269 000
1.13. Yksityisten kielikoulujen kaksivuotisessa esiopetuksessa olevat viisivuotiaat	397 000

2. Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus	50 240 000
--	------------

Laskennallinen rahoitus ja valtionosuudet yhteensä

486 001 000

VALTIONAVUSTUKSET

3. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 44 §:n mukaiset valtionavustukset (enintään)

9 583 000

3.1. Digitaalisten oppimisympäristöjen, osaamisen, valmiuksien ja pedagogisten käytänteiden kehittämiseen, alueellisen ja yksilöllisen yhdenvertaisuuden tukemiseen, digitalisaation yhteentoimivuuden edistämiseen digitalisaation viitekehystyötä toimeenpanevan kehittämisohjelman toimenpiteillä sekä koulujen, oppilaitosten ja kunnallisen varhaiskasvatuksen kansainväliseen toimintaan	3 800 000
--	-----------

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

3.2. Laajamittainen ja suppea kaksikielisen opetuksen järjestäminen sekä kielikylyp-toiminta	842 000
3.3. Kerhotoiminnan tukeminen	2 865 000
3.4. Avustukset yksityisten opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin	2 076 000

4. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:n mukaiset valtionavustukset 24 750 000

4.1. Rahoituslain 45 §:n 1 momentin mukaisiin valtionavustuksiin saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisesti	2 200 000
4.2. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset saamenkielisten ja romani-kielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen (enintään)	75 000
4.3. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen (enintään)	22 475 000

5. Valtionavustuslain mukaiset valtionavustukset

5.1. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseen saamelaiden koti-seutualueen kunnissa (enintään)	240 000
--	---------

6. Kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat menot

6.1. Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen menot	500 000
6.2. Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaiset menot	300 000

Valtionavustukset ja menot yhteensä 35 373 000**Yhteensä 521 374 000**

Varhaiskasvatuspalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuottavalla kunnalla on oikeus periä palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus Suomen valtiolta.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksen perusosa	7 409,85 euroa/asukas
Aamu- ja iltapäivätoiminta	26,00 euroa/ohjaustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen (avustus turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien lasten varhaiskasvatukseen)	-60 000
Kertamenon poistuminen (perusopetukseen valmistava opetus)	-72 000
Kustannustenjaon tarkistus	-9 728
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen perusopetuksessa ja toisella asteella (siirto momentille 28.89.31)	-12 000
Valtionosuuden indeksikorotus (2,2 %)	8 325
Yhteensä	-145 403

2024 talousarvio	521 374 000
2023 II lisätalousarvio	-80 000 000
2023 talousarvio	666 777 000
2022 tilinpäätös	537 422 346

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 168 313 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille sekä Snellman-korkeakoulu -nimiselle oppilaitokselle, mistä valtionosuuteen oikeuttavien yksikköjen enimmäismäärän estämättä enintään 15 830 000 euroa 100 prosentin valtionosuutena maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutukseen

2) enintään 4 015 000 euroa edellä mainitun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin.

Valtionosuuteen oikeuttavat yksiköt

	enimmäismäärä	yksikkö
Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin	1 464 392	opetustunti
Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	230 940	opiskelijaviikko
Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin	125 960	opetustunti
Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin	42 256	opetustunti

Kansanopistojen valtionosuuteen oikeuttavista laskennallisista opiskelijaviikoista suunnataan enintään 3 792 opiskelijaviikkoa Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Valtionosuuteen oikeuttavien yksiköiden enimmäismäärästä kansanopistojen ylläpitäjille myönnetään oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen 100 prosentin valtionosuuteen oikeuttavia suoritteita siten, että niistä aiheutuvat menot ovat enintään 6 500 000 euroa.

Opetustuntien tai opiskelijaviikkojen enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuksien ja -avustusten arvioitu jakautuminen (euroa)

	Valtionosuus	Valtionavustus	Yhteensä
Kansalaisopistot	80 035 000	2 149 000	82 184 000
Kansanopistot	49 901 000	1 166 000	51 067 000
Opintokeskukset	13 912 000	150 000	14 062 000
Kesäyliopistot	4 120 000	50 000	4 170 000
Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus	16 330 000	500 000	16 830 000
Yhteensä	164 298 000	4 015 000	168 313 000

Vapaan sivistystyön valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla tuetaan vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutumista. Määräraha käytetään vapaan sivistystyön oppilaitosten tehtä-

vään järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Valtionavustusten painotuksena on tukea vapaan sivistystyön rakenteellista kehittämistä, laatua ja vaikuttavuutta sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksia.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat

Kansalaisopistot	95,18 euroa/opetustunti
Kansanopistot	305,53 euroa/opiskelijaviikko
Opintokeskukset	166,77 euroa/opetustunti
Kesäyliopistot	163,08 euroa/opetustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansanopistojen opistovuosi-koulutus (HO 2023)	3 000
Kertamenon poistuminen (kotoutumiskoulutus)	-1 000
Kustannuspohjan korjaus (opintokeskukset)	-926
Määrärahavähennys kansalaisopistot (HO 2023)	-12 500
Määrärahavähennys kansanopistot (HO 2023)	-2 000
Määrärahavähennys kesäyliopistot	-1 000
Määrärahavähennys opintokeskukset	-3 500
Ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus	1 000
Valtionosuuden indeksikorotus (2,2 %)	3 158
Yhteensä	-13 768

2024 talousarvio	168 313 000
2023 talousarvio	182 081 000
2022 tilinpäätös	175 898 716

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 8 123 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) 918 000 euroa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisesti valtionavustuksiin
- 2) 5 937 000 euroa avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, järjestöille sivistystyöhön sekä vapaan sivistystyön tutkimuksen yhteistyö- ja tiedotustoimintaan sekä opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoimintaan
- 3) 1 268 000 euroa avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle, Karjalan Liitto ry:lle, Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:lle sekä Kriittiselle korkeakoululle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola -toimintaan sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tieteolympiatoiminnan tukemiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Käsi- ja taideteollisuusjärjestöjen toiminta	2 195 000
Kotitalousneuvontajärjestöjen toiminta	1 916 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoiminta	1 117 000
Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaiset valtionavustukset	918 000
Vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan sekä vapaan sivistystyön tutkimuksen yhteistyö- ja tiedotustoiminta	709 000
Suomi-koulujen toiminnan tukeminen	429 000
Yleissivistävän koulutuksen järjestöt	271 000
Kansanvalistusseuran ylläpitämän Etäkoulu Kulkurin ja kotiperuskoulu/hemgrundskola -toiminnan tukeminen	148 000
Karjalan Liitto	131 000
Kesälukioseura ry	128 000
Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:n ulkomaalaisten sivistystoiminta	83 000
Kriittisen korkeakoulun toiminta	78 000
Yhteensä	8 123 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaerien poistuminen (Etäkoulu kulkuri, neuvontajärjestöjen avustukset, muut kertamenot)	-1 880
Naisjärjestöjen valtionavustusten tasokorotus	400
Yhteensä	-1 480

2024 talousarvio	8 123 000
2023 talousarvio	9 603 000
2022 tilinpäätös	8 910 800

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus*Selvitysosa:***Yhteiskunnallinen vaikuttavuus**

Ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Ammatillisella koulutuksella turvataan osaavan työvoiman saatavuus työntekijäammateissa, tuetaan alueiden elinvoimaa ja osaamistasoa, edistetään työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä. Opiskelijoille varmistetaan riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin.

— Lukiokoulutuksella tuetaan väestön koulutus- ja osaamistason nousua tuottamalla opiskelijoille laaja-alainen yleissivistys, korkeatasoiset valmiudet jatko-opintoihin sekä yleisiä pohjavalmiuksia työelämään ja jatkuvaan oppimiseen.

— Tutkintokoulutukseen valmentavalla koulutuksella (TUVA) mahdollistetaan joustava siirtyminen perusopetuksesta toisen asteen tutkintokoulutukseen oppivelvollisuutta suorittamalla. Oppivelvollisuusikäisten lisäksi TUVA-koulutuksella parannetaan myös muiden väestöryhmien, kuten maahanmuuttajien ja aikuisopiskelijoiden opiskeluvalmiuksia.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toisen asteen koulutuksen yhteiset toiminnalliset tavoitteet

— Oppimisen tukea ja opinto-ohjausta vahvistetaan ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa kehittämällä toisen asteen koulutukseen, mukaan lukien TUVA-koulutus selkeä ja saumaton oppimisen tuen järjestelmä, jonka avulla sujuvoitetaan nivelvaiheen koulutusvalintoja, parannetaan opiskelijoiden edellytyksiä tutkinnon suorittamiseen ja vahvistetaan opiskelijoiden hyvinvointia.

— Erityisen tuen ja erityisopetuksen kokonaisuutta nivelvaiheen ja toisen asteen koulutuksessa selkiytetään ja kehitetään siten, että opiskelijat ohjautuvat tarpeidensa mukaiseen koulutukseen, opiskelijoiden oikeus erityiseen tukeen tai erityisopetukseen turvataan ja heidän yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet toteutuvat.

— Vahvistetaan maahanmuuttajien kielikoulutusta ja -polkua toisen asteen koulutuksessa ja sen nivelvaiheissa.

— Kehitetään toisen asteen koulutuksen opiskelijalähtöisyyttä ja opintojen henkilökohtaistamista. Koulutuksen järjestäjät kehittävät ja ottavat käyttöön yksilöllisten opintopolkujen toteuttamista tukevia pedagogisia toimintamalleja ja ohjauspalvelujen malleja sekä niitä tukevia digitaalisia ratkaisuja, jotka parantavat toiminnan vaikuttavuutta.

— Koulutukseen hakeutumista ja pääsyä tehostetaan jatkuvan haun väylää ja digitaalisia palveluita kehittämällä. Yhteishaun avulla turvataan perusopetuksen päättävien oppivelvollisten välitön sijoittuminen jatko-opintoihin.

— Edistetään ajasta ja paikasta riippumatonta oppimista, yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien digitaitojen ja -osaamisen oppimista sekä koulutuksen järjestäjien kyvykkyyttä. Toteutetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen digitalisaation kehittämisohjelmaa.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) toiminnalliset tavoitteet

— Edistetään opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksia suorittaa TUVA-koulutuksessa joustavasti ammatillisia opintoja, lukio-opintoja sekä korottaa perusopetuksen arvosanoja.

— Yhdenmukaistetaan eri koulutusmuotojen opiskelijoiden TUVA-koulutuksessa saamia palveluja ja tukea.

— Turvataan vaativan erityisen tuen järjestämisen edellytykset TUVA-koulutuksessa.

— Lisätään koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä ja koulutuksen hankintaa TUVA-koulutuksen järjestämisessä.

— Laaditaan kokonais selvitys TUVA-koulutuksen toimivuudesta, minkä perusteella arvioidaan koulutuksen sisällön, enimmäiskeston ja järjestäjäverkon muutostarpeita sekä tarvetta TUVA-koulutuksen erilaisten rahoitusmallien yhtenäistämiseksi.

Ammatillisen koulutuksen toiminnalliset tavoitteet

— Laadukkaan ammatillisen koulutuksen tarjonta turvataan maan eri osissa ja molemmilla kansalliskielillä. Koulutuksen järjestäjät huolehtivat ensisijaisesti oman toiminta-alueensa väestön osaamistarpeista turvaten erityisesti oppivelvollisten ja muiden vailla toisen asteen tutkintoa olevien koulutuspalvelut sekä tarjoten riittävästi jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia alueen työikäiselle väestölle. Jatkuvaa oppimista suunnataan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sekä tutkinnon osien suorittamiseen.

— Rahoitusjärjestelmää kehitetään kannustamaan laadukkaan ja riittävästi lähiopetusta sisältävän tutkintokoulutuksen järjestämiseen oppivelvollisille ja muille vailla tutkintoa oleville sekä ensisijaisesti tutkintoa tai tutkinnon osaa pienempien osaamiskokonaisuuksien tarjoamiseen tutkinnon jo suorittaneille osaamistaan täydentäville aikuisille. Rahoitusmallia uudistetaan palkitsemaan nykyistä enemmän opintosuorituksista ja valmistumisesta sekä koulutuksen jälkeisestä työlistymisestä ja jatko-opintoihin siirtymisestä. Vaikuttavuusrahoituksen mittaristoa kehitetään ja seurantajaksoa ajantasaistetaan.

— Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjausta ja lupasääätelyä uudistetaan järjestäjäneutraali- teetti varmistuen ja ruotsinkielisen ammatillisen koulutuksen erityispiirteet huomioiden.

— Englanninkielisten ammatillisten opintosisältöjen tarjontaa lisätään varmistuen samalla mahdollisuus kotimaisten kielten riittävään opiskeluun.

— Mahdollistetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjille tutkintoon johtavan koulutuksen myyminen markkinoilla vastaavalla tavalla kuin korkeakoulutuksessa.

— Työpaikkojen roolia keskeisenä oppimisympäristönä vahvistetaan ja riittävän työpaikkaoh- jauksen määrä varmistetaan erityisesti oppivelvollisuuskoulutuksessa.

— Varmistetaan, että kaikilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on toimiva laadunvarmistus, joka tukee koulutusta ja osaamisen arviointia.

Lukiokoulutuksen toiminnalliset tavoitteet

— Laadukas, monipuolinen ja saavutettava lukiokoulutus turvataan maan eri osissa ja molemmil- la kansalliskielillä.

— Valmistellaan lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistusta, jonka tavoitteena on rahoit- usmalli, jolla kyetään vastaamaan nykyistä paremmin lukiokoulutuksen järjestämisestä aiheutu- viin kustannuksiin. Pienten lukiodien lisä uudistetaan tukemaan koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista.

— Jatketaan lukiokoulutuksen toimintakulttuurin uudistamista ja oppimisympäristöjen monipuo- listamista.

— Ylioppilastutkintoa kehitetään turvaamaan lukiokoulutuksen laatua. Tutkinnon järjestämisessä otetaan huomioon oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutukset. Käynnistetään ylioppilastut- kinnon digitaalisen koejärjestelmän uudistaminen ja valmistellaan kielitaidon suullisen osaami- sen arvioinnin sisällyttämistä osaksi ylioppilastutkintoa.

— Englanninkielisen lukio-opetuksen tarjontaa vahvistetaan ja mahdollistetaan englanninkieli- sen ylioppilastutkinnon suorittaminen tiukasti rajatuin kriteerein.

— Valmistellaan lukiodiplomeille valtakunnallinen kriteeristö ja mahdollistetaan yhden pakolli- sen ylioppilaskokeen korvaaminen lukiodiplomilla.

— Selvitetään lukiolain mukaisesti erityisten koulutustehtävien ja niihin sisältyvien valtakunnallisten kehittämistehtävien edellytysten toteutumista. Tulosten pohjalta arvioidaan järjestelmän kehittämistarpeet.

Tunnusluvut ja määrälliset tavoitteet

Ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) määrällisten tavoitteiden seurantaindikaattoreita kehitetään vaiheittain osana toiminnanohjaus- ja rahoitusjärjestelmien uudistamista.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen uudet opiskelijat

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat¹⁾					
Perustutkintokoulutus ²⁾	81 047	82 812	82 125	82 000	82 000
— tavoitteena koko tutkinnon suorittaminen	66 575	67 194	66 087	65 500	65 000
— tavoitteena tutkinnon osan/osien suorittaminen ³⁾	14 847	15 884	16 248	16 500	17 000
Ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintokoulutus ²⁾	35 901	37 593	36 996	37 500	37 500
— tavoitteena koko tutkinnon suorittaminen	19 049	30 612	29 805	30 000	30 000
— tavoitteena tutkinnon osan/osien suorittaminen ³⁾	6 692	7 110	7 308	7 500	7 500
Valmentavat koulutukset ⁴⁾	6 171	7 034	8 571	9 000	9 000
Muu ammatillinen koulutus	10 191	9 801	6 252	6 000	6 000
Lukiokoulutuksen uudet opiskelijat					
Tutkintokoulutus	39 042	37 518	37 380	38 000	38 500
— nuorten oppimäärä	33 642	33 111	33 369	33 700	33 700
— aikuisten oppimäärä	4 623	3 606	3 216	3 500	4 000
— ulkomainen tutkinto	777	801	795	800	800
Aineopiskelijat	9 942	4 932	2 046	2 500	3 000
Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus ⁵⁾	180	183	273	350	350

¹⁾ Opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat.

²⁾ Alaryhmittelyjä ei voi suoraan laskea yhteen kalenterivuoden aikana tapahtuvien muutosten takia. Summaluvuista on poistettu päällekkäisyydet.

³⁾ Sisältää myös tutkinnon osaa pienempien kokonaisuuksien uudet opiskelijat.

⁴⁾ Sisältää ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettavan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (TELMA). Vuosina 2020—2022 lukuihin sisältyy ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA).

⁵⁾ Sisältää lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettavan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA). Vuosina 2020—2022 lukuihin sisältyy lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA).

Ammatilliset perustutkinnot, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot sekä ylioppilastutkinnot

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Ammatilliset tutkinnot yhteensä¹⁾	61 269	65 012	64 917	66 500	67 500
Perustutkinnot	42 009	43 239	43 026	44 000	45 000
Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot	19 260	21 773	21 891	22 500	22 500
Ylioppilastutkinnot yhteensä	29 913	30 456	30 967	31 000	31 000
Ylioppilastutkinnot, pl. ulkomaiset tutkinnot	29 376	29 811	30 267	30 300	30 300
Ulkomaiset tutkinnot	537	645	700	700	700

¹⁾Opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen ammatillisen koulutuksen tutkinnot.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien lukumäärät omistajatyypin mukaan¹⁾

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 toteutuma	2024 arvio
Ammatillisen koulutuksen järjestäjät yhteensä²⁾	151	149	138	135	135
— kuntajärjestäjät	9	9	8	8	8
— kuntayhtymäjärjestäjät	33	33	33	33	33
— yksityiset järjestäjät	109	107	97	94	94
Lukiokoulutuksen järjestäjät yhteensä³⁾	257	257	257	257	257
— kuntajärjestäjät	217	217	217	217	217
— kuntayhtymäjärjestäjät	6	6	6	6	6
— yksityiset järjestäjät	34	34	34	34	34

¹⁾ Ammatillisen koulutuksen järjestäjät 1.1. ja lukiokoulutuksen järjestäjät 20.9. -tilanteen mukaisesti

²⁾ Lisäksi yksi valtion oppilaitos

³⁾ Lisäksi valtion oppilaitoksia kolme ja seitsemään eri yliopistoon kuuluvia harjoittelukouluja kahdeksan.

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen ja digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen, työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin ja EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) enintään 2 400 000 euroa Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen.

Selvitysosa: Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus tuottaa merenkulkuelinkeinon, viranomaisten ja vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustasoa parantavaa ja ylläpitävää sekä ympä-

ristöönnettomuuksia ehkäisevää turvallisuuskoulutusta pelastautumiskoulutusyksikössä Lohjalla ja palokoulutusyksikössä Upinniemessä.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tehtävänä on lisätä saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisalueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja saamen kieltä. Koulutuskeskuksen erityistehtävänä on palvella Euroopan unionin ainutta alkuperäiskansaa.

Toiminnan tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus			
Koulutettavien määrä	4 537	4 000	4 600
Saamelaisalueen koulutuskeskus			
Opiskelijavuosimäärä, ammatillinen koulutus	121	140	140
Opiskelijatyöpäivien määrä, saamen kielen ja kulttuurin lukuvuosikoulutus	4 670	6 800	6 800
Opiskelijatyöpäivien määrä, lyhytkoulutus	6 279	5 000	5 000

Henkilötyövuodet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Saamelaisalueen koulutuskeskus	61	65	63
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus	27	27	27
Yhteensä	88	92	90

Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 359	1 200	1 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 266	3 010	3 010
— osuus yhteiskustannuksista	1 532	1 450	1 450
Kustannukset yhteensä	4 798	4 460	4 460
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 439	-3 260	-3 160
Kustannusvastaavuus, %	28	27	29
Hintatuki	2 380	2 400	2 400
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	78	81	83

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisalueen koulutuskeskus	5 421 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen hintatuki	2 400 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen muut menot	1 129 000
Yhteensä	8 950 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	10 930	10 780	10 950
Bruttotulot	1 900	2 163	2 000
Nettomenot	9 030	8 617	8 950
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 999		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 472		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oppivelvollisuuden laajentaminen	4
Saamelaisalueen koulutuskeskuksen toimitilojen keskittäminen Inariin (siirto momentilta 29.20.21)	75
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva (Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus)	3
Valtorin tuotteistettujen palveluiden tietoturva (Saamelaisalueen koulutuskeskus)	6
Palkkausten tarkistukset	245
Yhteensä	333

2024 talousarvio	8 950 000
2023 II lisätalousarvio	154 000
2023 talousarvio	8 617 000
2022 tilinpäätös	8 503 000

21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 137 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) tietoteknisten palvelujen rahoittamiseen, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteisten menojen rahoittamiseen
- 3) Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen

4) enintään 1 700 000 euroa Pohjoiskalotin koulutussäätiön työvoimakoulutuksena järjestämän ammatillisen koulutuksen ja siihen liittyvän majoituksen menoihin

5) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

6) enintään 5 000 000 euroa ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen järjestelmän kehittämistä ja käyttöönotosta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

7) enintään 5 000 000 euroa lukiokoulutuksen rahoitusmallin uudistamisesta ja oppimisen tuen vahvistamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

8) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen strategisia tavoitteita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 18 510 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 4 627 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilöstövoimavarojen siirto (-1 htv) (siirto momentille 29.01.01)	-84
Oppimisen tuen järjestelmän kehittäminen ja käyttöönotto ammatilliseen koulutukseen (HO 2023)	5 000
Rahoitusmallin uudistaminen ja oppimisen tuen vahvistaminen lukiokoulutuksessa (HO 2023)	5 000
Saamelaisalueen koulutuskeskuksen toimitilojen keskittäminen Inariin (siirto momentille 29.20.01)	-75
Yhteensä	9 841

2024 talousarvio	23 137 000
2023 I lisätalousarvio	4 600 000
2023 talousarvio	13 296 000
2022 tilinpäätös	23 410 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 081 097 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 1 033 428 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisena rahoituksena ammatillisen koulutuksen perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitukseen ja edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisena valtionavustuksena myönnettävään strategia-rahoitukseen ammatillisen koulutuksen järjestäjille

2) edellä mainitun lain 32 i §:ssä tarkoitettuna korvauksena yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvistä arvonnalisäveroista aiheutuviin kustannuksiin sekä kunnan tai kuntayhtymän ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen toimintaan luovutta-

man kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettavista arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin

3) 1 536 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensatioon ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Kohdassa 1) tarkoitettu ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksen osuus on enintään yksi prosentti opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 §:n mukaisesta ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on enintään 180 700 opiskelijavuotta, mistä työvoimakoulutuksena järjestettävään koulutukseen kohdennettava tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on vähintään 8 100 opiskelijavuotta.

Selvitysosa: Opetusmetsämallissa Metsähallitus tekee 14 ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa vastikkeellisen käyttöoikeussopimuksen. Sopimuksen mukaan puun myyntitulot tuloutetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien sijaan Metsähallitukselle ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille maksetaan kompensatio, joka otetaan lisäyksenä huomioon Metsähallituksen tuloutuksessa valtion talousarvioon.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammatillisen koulutuksen määräraha yhteensä (ei sisällä arvonlisävero- eikä opetusmetsä-kompensatioita)	2 163 529 000
— Laskennallisen rahoituksen osuus yhteensä	2 148 529 000
josta perusrahoituksen osuus	1 503 970 000
josta suoritusrahoituksen osuus	429 706 000
josta vaikuttavuusrahoituksen osuus	214 853 000
— Strategiarahoituksen osuus (0,68 % ammatillisen koulutuksen määrärahasta)	15 000 000
Kuntien rahoitusosuus	-1 130 101 000
Arvonlisäverokompensatiot yhteensä	46 133 000
— Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneista kustannuksista	45 133 000
— Yksityiselle koulutuksen järjestäjälle korvattava kunnan tai kuntayhtymän luovuttaman kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettava arvonlisävero	1 000 000
Kompensatio ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	1 536 000
Yhteensä	1 081 097 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV -kompensaation tarkentuminen	3 224
Ammatillisen koulutuksen indeksi (1,8 %)	17 981
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (hoiva-avustajakoulutuksen lisääminen)	-7 800
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (ukrainalaisille pakolaisille järjestettävä ammatillinen koulutus ja TUV-koulutus)	-8 000
Opiskelijavuosien lisääminen lähihoitajien koulutukseen hoitajamitoituksen muutokseen varautumiseksi	-13 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oppivelvollisuuden laajentaminen	5 796
Vuoden 2022 ammatillisen koulutuksen indeksin tarkistus	39 993
Yhteensä	37 694

2024 talousarvio	1 081 097 000
2023 talousarvio	1 043 403 000
2022 tilinpäätös	1 046 762 940

35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 305 178 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen lukiokoulutukseen ja tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen

2) enintään 1 775 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisesti lukiokoulutuksen innovatiivisiin oppimisympäristöihin, digitaalisiin koulutuspalveluihin, tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistämiseen sekä sen hyödyntämisen kehittämiseen ylioppilastutkinnon suorittamisessa sekä lukiodien kansainvälisen toiminnan valtionavustuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Laskennalliset kustannukset (opiskelijamäärä * yksikköhinta)	846 864 000
— kunnallinen tutkintokoulutus, nuorten oppimäärä (90 950 * 7 991,84 €)	726 858 000
— yksityinen tutkintokoulutus, nuorten oppimäärä (9 230 * 8 069,01 €, sis. alv.)	74 477 000
— kunnallinen tutkintokoulutus, aikuisten oppimäärä (4 820 * 4 711,65 €)	22 710 000
— yksityinen tutkintokoulutus, aikuisten oppimäärä (1 570 * 4 844,10 €, sis. alv.)	7 605 000
— kunnallinen tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (180 * 9 293,31 €)	1 673 000
— yksityinen tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (50 * 9 639,95 €, sis. alv.)	482 000
— erityisen koulutustehtävän lisärahoitus (1,55 % kokonaiskustannuksista)	13 059 000
Kuntien rahoitusosuus	-543 461 000
Valtionavustukset	1 775 000
Yhteensä	305 178 000

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Lukiokoulutus	7 943,00 euroa/opiskelija
---------------	---------------------------

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää 10 880 000 euroa kuntien osuutena lukiokoulutuksesta harjoittelukouluissa ja valtion yleissivistävissä oppilaitoksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (ukrainalaisille pakolaisille järjestettävä lukiokoulutus ja TUVA-koulutus)	-500
Opiskelijamääräarvion muutos	5 566
Oppivelvollisuuden laajentaminen	13 918
Vailla kotikuntaa olevien määrän kasvu	278
Valtionosuuden indeksikorotus (2,2 %)	6 771
Valtionosuuden määräytymisperusteiden muutokset	739
Yhteensä	26 772
2024 talousarvio	305 178 000
2023 talousarvio	278 406 000
2022 tilinpäätös	257 161 918

40. (29.40, osa) Korkeakouluopetus ja tutkimus*Selvitysosa:***Yhteiskunnallinen vaikuttavuus**

— Suomen tieteen kansainvälinen taso sekä tieto- ja osaamis pohja vahvistuvat edistään kestäväää talouskasvua ja uusien työpaikkojen syntymistä.

— Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan mahdollistaen yhteiskunnan, kulttuurin ja työelämän uudistuminen.

Suomen tieteen kansainvälinen taso sekä tieto- ja osaamis pohja vahvistuvat*Toiminnalliset tavoitteet*

— Ammattikorkeakoulut, yliopistot, Suomen Akatemia, Kansallisarkisto, Kotimaisten kielten keskus ja Varastokirjasto luovat edellytyksiä sivistyksen, kestäväen kasvun ja hyvinvoinnin sekä Suomen kilpailukyvyyn vahvistamiselle.

— Tiedepoliittisin instrumentein ja korkeakoulujen toimenpitein edistetään vahvojen ja verkotuneiden tutkimus- ja osaamiskeskittymien muodostumista, kansainvälistymistä ja kytkeytymistä globaaleihin edelläkävijäverkostoihin.

— Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä ja kansallisia tutkimusinfrastruktuureja sekä eri toimijoita ja aloja yhdistävää tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.

— Korkeakoulut tukevat nousevia tutkimusaloja ja luovat kilpailukykyiset edellytykset kansainväliseen kärkeen tähtäävälle tutkimukselle.

— Tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laajaa hyödyntämistä ja avoimuutta julkisessa päätöksenteossa ja elinkeinoelämän kehittämisessä edistetään, mukaan lukien kaupallistaminen ja osaamisen vienti.

— Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen turvataan korkeatasoisilla tukipalveluilla digitalisaatiota hyödyntäen.

— Avointa tiedettä ja innovaatiotoimintaa sekä vastuullista tutkijan ja tutkimuksen arviointia edistetään hallinnonalojen välisenä yhteistyönä sekä yhdessä tiedeyhteisön kanssa.

Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan

Toiminnalliset tavoitteet

— Korkeakoulutetun työvoiman määrää kasvatetaan ja korkeakoulutuksen saavutettavuutta parannetaan korkeakoulutuksen tarjontaa lisäämällä kotimaisille ja ulkomaisille opiskelijoille, läpäisyä parantamalla ja joustavia opiskelumahdollisuuksia kehittämällä.

— Korkeakoulutustarjonnan lisäämisessä ennakoitaan työvoimatarpeen muutoksia.

— Korkeakoulut jatkavat alakohtaista ja alojen välistä toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä osaamisen kokoamiseksi ja epätarkoituksenmukaisten päällekkäisyyksien purkamiseksi.

— Korkeakoulut profiloituvat vahvuusalueilleen, selkeyttävät ja tiivistävät yhteistyötä ja työnjakoa niin keskenään kuin tutkimuslaitosten kanssa.

— Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien pedagogista osaamista. Digitaalisuudella parannetaan laadun lisäksi resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä.

— Korkeakoulut toimivat opiskelijakeskeisesti lisäten jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia, monipuolistavat opiskelijoiden ohjausta ja lisäävät yhteistyötä muun työelämän kanssa.

— Korkeakouluja johdetaan hyvin, hyvinvointiin panostetaan ja osaamisen kehittämisestä huolehditaan systemaattisesti.

— Korkeakoulujen toiminnassa korostuu kansainvälisyys ja yrittäjämäinen toimintatapa sekä yhteiskunta- ja globaalivastuu.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelija- ja tutkintomäärät

	2020	2021	2022	2023 arvio	2024 arvio
Ammattikorkeakoulujen perustutkinnot					
— uudet opiskelijat	39 198	40 683	42 924	41 300	44 300
— tutkinnot	24 372	24 240	23 430	24 500	27 500
— opiskelijamäärä	131 154	136 038	142 344	146 000	150 000
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot					
— uudet opiskelijat	6 735	8 109	7 917	7 800	7 800
— tutkinnot	3 870	4 335	4 659	5 000	5 300
— opiskelijamäärä	15 981	18 468	20 133	22 500	22 500
Yliopiston perustutkinnot¹⁾					
— uudet opiskelijat	24 870	26 592	26 607	24 000	26 000
— suoritettut alemmat korkeakoulututkinnot	15 096	13 467	13 170	15 000	17 000
— suoritettut ylemmät korkeakoulututkinnot	18 513	15 966	15 666	17 000	18 000
— opiskelijamäärä	136 929	139 155	143 487	146 000	148 000
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 839	1 608	1 623	1 700	1 900

¹⁾ Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot. Uudet opiskelijat ovat ensimmäistä kertaa uutena opiskelijana kyseisessä yliopistossa läsnä- tai poissaolevaksi kirjautuneina.

(01.) Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 29.01.05.

(02.) Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 29.01.06.

(03.) Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 29.01.07.

(04.) Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 29.01.08.

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 38 245 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakouluihin, yliopistoihin ja tiedelaitoksiin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan menojen ja avustusten maksamiseen

2) korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tieteen yhteisten tietoteknisten palvelujen ja tietoverkon rahoittamiseen, digitalisaation edistämiseen sekä korkeakoulujen ja tieteen toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen

3) enintään 12 097 000 euroa datanhallinnan ja suurteholaskennan infrastruktuurien rakentamisen ja ylläpitämisen rahoittamiseen

4) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

5) enintään 187 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoimilla tuetaan korkeakoulu- ja tiedepoliittisten tavoitteiden toteuttamista. Tavoitteena on korkeakoulujen ja tieteen yhteisillä tai yhtenäisillä tietoteknisillä palveluilla ja digitalisaation edistämällä kohottaa tukitoimintojen palvelutasoa, alentaa kustannuksia ja edistää sähköistä asiointia.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminta	3 648 000
Korkeakoulujen ja tieteen yhteiset tietotekniset palvelut, tietoverkko ja digitalisaation edistäminen	22 500 000
Datahallinnan ja suurteholaskennan infrastruktuurin rakentaminen ja ylläpito (enintään)	12 097 000
Yhteensä	38 245 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 3 343 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 34 902 000 euroa. Määräraha käytetään lähes kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CSC:n tutkimusinfrastruktuurin rahoitus	4 500
EuroQCI-hanke (siirto momentille 32.01.49)	-66
Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma (RRF pilari3)	-1 000
Opettajankoulutuksen tutkimusperusteinen kehittäminen	-600
Opiskelupaikkojen lisääminen elinvoima-aloille ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen	-10 000
Team Finland Knowledge -verkoston asiantuntija (1 htv) (siirto momentilta 24.01.01)	270
Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirto momentilta 29.40.53)	4 795
Yhteensä	-2 101

2024 talousarvio	38 245 000
2023 I lisätalousarvio	270 000
2023 talousarvio	40 346 000
2022 tilinpäätös	35 394 000

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 152 599 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistolain (558/2009) mukaisena rahoituksena:

- 1) 1 913 008 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään yliopistojen perusrahoitukseen
- 2) 192 386 000 euroa korvausta yliopistoille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin
- 3) enintään 47 205 000 euroa yliopistojen harkinnanvaraiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Yliopistojen valtionrahoitus määräytyy yliopistolain (558/2009) 49 §:n, yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) ja yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (119/2019) perusteella.

Kohdan 2) korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistokohtaisen euromääräisen arvonlisäverokertymän perusteella.

Kohdan 3) määrärahaan sisältyy tutkijankoulutuspilottiin 40 000 000 euroa, aloituspaikkamäärän lisäämiseen 1 680 000 euroa, Aalto-yliopistolle 265 000 euroa datahuoneen rahoitukseen ja 200 000 euroa liikennetaloustieteen tutkimuksen ja osaamisen vahvistamiseen sekä yliopistojen harjoittelukouluille 1 460 000 euroa oppivelvollisuuden laajentamiseen.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimii Kansalliskirjasto, jonka tehtävistä säädetään yliopistolaisessa (558/2009) ja kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007). Tavoitteena on vahvistaa Kansalliskirjaston roolia kirjastoalan kansallisena kehittäjänä ja koko kirjastoverkon peruspalvelujen tarjoajana.

Opettajankoulutusta järjestävissä yliopistoissa on opetusharjoittelua ja opettajankoulutuksen kehittämistä varten harjoittelukouluja, joiden tavoitteena on opettajankoulutusta palvelevan toimin-

nan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston muun toiminnan kanssa. Harjoittelukoulujen oppilasmäärä on noin 8 700, josta noin 2 300 on lukiolaisia.

Yliopistojen määrälliset tavoitteet

	2018 toteutuma	2020 toteutuma	2022 toteutuma ¹⁾	2024 tavoite ²⁾
Alemmat korkeakoulututkinnot	13 461	15 096	13 170	16 995
Ylemmät korkeakoulututkinnot	15 162	18 513	15 666	18 236
Tohtorin tutkinnot	1 782	1 839	1 623	1 906
Tieteelliset julkaisut (jufo 2 ja 3)/opetus- ja tutkimus- henkilökunta ³⁾	0,56	0,63	0,64	0,64
Kansainvälisten yhteisjulkaisujen osuus tieteellistä julkaisuista (jufo 1—3), %	50,1	53,9	55,5	56,0
Tavoiteajassa suoritettujen alemmien ⁴⁾ korkeakoulu- tutkintojen osuus, %	35,5	36,6	51,6	53,0
Tavoiteajassa suoritettujen ylempien korkeakoulu- tutkintojen osuus, %	28,7	29,5	34,5	36,0

¹⁾ Molemmissa julkaisutiedoissa arvio.

²⁾ Tutkintotavoitteissa vuoden 2024 arvo on ministeriön ja yliopistojen välisissä sopimuksissa sovittu keskimääräinen tavoite vuosille 2021—2024. Muiden tietojen kohdalla kyse on arviosta.

³⁾ Julkaisufoorumi on tieteellisen julkaisutoiminnan laadunarviointia tukeva luokitusjärjestelmä. Kolmiportaisessa luokituksessa keskeiset ulkomaiset ja kotimaiset julkaisukanavat jaotellaan perustasoon (1) ja korkeimman tason (3) väliin.

⁴⁾ Alemmissa ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa yliopistolain 40 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Yliopistojen laskennallinen perusrahoitus	1 913 008 000
— Kansalliskirjasto	21 286 000
— Harjoittelukoulut	55 364 000
— Yliopistojen muu laskennallinen perusrahoitus	1 836 358 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista	192 386 000
— Arvio vuoden 2024 ALV-kompensaatioksi	171 633 000
— Vuoden 2022 korvauksiin kohdennetun ALV-kompensaation ja toteutuman välisen eron mukainen tarkistus	20 753 000
Yliopistojen harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	47 205 000
Yhteensä	2 152 599 000

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan lukiokoulutuksen kustannuksiin, 9 375 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahasta käytetään arviolta 773 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV -kompensaation tarkentuminen	18 645
Avoimen korkeakoulutuksen tulojen kasvattaminen (HO 2023)	-900
Datahuone	265
EU//ETA -valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen vähimmäismäärän korottaminen (HO 2023)	-2 000
Kertamenon poistuminen	-6 565
Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisääminen	1 680
Oppivelvollisuuden laajentaminen harjoittelukouluissa	332
Tutkijankoulutuspilotti	40 000
Vuoden 2022 yliopistoindeksin tarkistus	60 118
Yliopistoindeksi (2,3 %)	41 836
Yhteensä	153 411
2024 talousarvio	2 152 599 000
2023 talousarvio	1 999 188 000
2022 tilinpäätös	1 876 415 000

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 403 137 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusinfrastruktuurien, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistämisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisten järjestöjen, mukaan lukien tutkimusinfrastruktuurien, rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakolta talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Määrarahasta on varattu

- 1) 13 000 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen (RRF pilari3)
- 2) 5 000 000 euroa kansallisiin tutkimusinfrastruktuureihin (RRF pilari3)
- 3) 8 000 000 euroa paikallisiin tutkimusinfrastruktuureihin (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa, josta enintään 520 000 euroa voidaan käyttää rahoitushauista aiheutuviin toimeenpanokustannuksiin ja enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen, palkkausmenoihin.

Valtuus

Suomen Akatemian tutkimushankkeisiin, arviointeihin sekä Akatemian rahoittamaan tutkimuksen edistämiseen saa vuonna 2024 hyväksyä sitoumuksia 460 226 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Suomen kestävä kasvun ohjelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävä kasvun ohjelman tavoitteeseen lisätä tutkimus- ja kehityspanostuksia (RRF pilari3). Toimenpiteet kohdistuvat kansallisiin ja paikallisiin tutkimusinfrastruktuureihin sekä avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäytön ja T&K-intensivisyyden lisäämiseksi. Toimenpiteille määritellyt vihreän ja digitaalisen siirtymän tavoitteet varmistetaan rahoituksen kohdennuksessa.

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2024	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	370,9	330,2	204,8	76,6	11,2	993,7
Vuoden 2024 sitoumukset	32,2	61,5	106,5	121,4	138,6	460,2
Yhteensä	403,1	391,7	311,3	198,0	149,8	1 453,9

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 323 160 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 79 977 000 euroa.

Määräraha ja valtuus käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenojen poistuminen (tutkijaliikkuvuus)	-250
Liikuntatieteen tutkimus (siirto momentilta 29.90.20)	847
Maksatusten ajoituksen muutos	-14 206
Siirto momentilta 29.40.53	38 960
Valtuusmaksatukset	500
Vuoden 2024 valtuuksien määrärahatarve	31 711
Yhteensä	57 562

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	403 137 000
2023 II lisätalousarvio	3 000 000
2023 talousarvio	345 575 000
2022 tilinpäätös	331 877 592

(53.) *Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälinen toiminta (siirto momentille 29.01.06)	-200
Kotimaisten kielten keskuksen kehittämistoiminta (siirto momentille 29.01.07)	-360
Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirto momentille 29.40.51)	-38 960
Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirto momentille 29.40.20)	-4 795
Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirto momentille 29.40.56)	-24 800
Yksityisarkistot (siirto momentille 29.40.56)	-5 600
Yhteensä	-74 715

2023 talousarvio	74 715 000
2022 tilinpäätös	71 405 424

54. *Strateginen tutkimusrahoitus* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 631 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2024 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 55 631 000 euron arvosta.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää:

- 1) strategiseen tutkimukseen valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden mukaisesti
- 2) strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien tutkimushankkeiden ja -ohjelmien, tutkimuksen infrastruktuureista, apurahoista ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien palkkausmenojen sekä muiden menojen ja avustusten maksamiseen myös ulkomaiselle organisaatiolle
- 3) arvioinneista aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää kansallisena vastinrahoituksena EU-hankkeiden ja muiden kansainvälisten tutkimusrahoittajien hankkeisiin, jos hankkeet ovat valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden sekä neuvoston ohjelmarakenteen mukaisia.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakolta talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille lukuun ottamatta yrityksiä.

Selvitysosa: Strateginen tutkimus on tieteellisesti korkeatasoista tutkimusta, jonka tuloksista löytyy ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin. Rahoitusta kohdennetaan laaja-alaisesti erilaisten yhteiskunnan merkittävien ja suurien haasteiden tutkimukseen ja muun muassa tutkimukseen, joka palvelee elinkeinoelämän uudistamista ja kilpailukykyä, työelämän kehittämistä ja julkisen sektorin kehittämistä. Rahoitus mahdollistaa tutkimuksen suuntaamisen yhteiskunnan muuttuvien tietotarpeiden mukaisesti sekä tutkimuksen katvealueille. Tutkimushankkeita rahoitetaan yhteiskunnallisen merkityksen, vaikuttavuuden ja tutkimuksen laadun perusteella.

Strategisen tutkimuksen tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	55,6	42,4	22,9		120,9
Vuoden 2024 sitoumukset		13,2	18,5	23,9	55,6
Yhteensä	55,6	55,6	41,4	23,9	176,5

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 52 849 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 2 782 000 euroa.

Määräraha ja valtuus käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2024 talousarvio	55 631 000
2023 talousarvio	55 631 000
2022 tilinpäätös	49 480 717

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 824 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaisena rahoituksena:

- 1) 914 616 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen
- 2) 59 163 000 euroa korvaukseen ammattikorkeakouluille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja tilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin
- 3) enintään 26 695 000 euroa ammattikorkeakoulujen harkinnanvaraiseen rahoitukseen
- 4) 350 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensatioon ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus määräytyy ammattikorkeakoululain (932/2014) 43 §:n, ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (1129/2014) ja opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun asetuksen (117/2019) perusteella.

Kohdan 2) korvaus perustuu viimeksi toteutuneen vahvistetun tilinpäätöksen tietoihin.

Kohdan 3) määrärahaan sisältyy 10 020 000 euroa aloituspaikkamäärän lisäämiseen ja 10 000 000 euroa ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan vahvistamiseen.

Kohdan 4) kompensatio perustuu Metsähallituksen opetusmetsämallin mukaiseen vastikkeelliseen käyttöoikeussopimukseen Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa momentin 29.20.30 perusteluihin viitaten.

Määrärahaa käytetään arviolta 115 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Ammattikorkeakoulujen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja ja määrälliset tavoitteet

	2018 toteutuma	2020 toteutuma	2022 ¹⁾ toteutuma	2024 ²⁾ tavoite
Ammattikorkeakoulututkinnot	24 504	24 372	23 430	27 639
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	3 117	3 870	4 659	4 717
Ammatillinen opettajankoulutus, valmistuneet	1 461	1 620	1 704	1 550
Julkaisut/opettajat ja T&K-henkilöstö	1,57	1,82	1,95	2,00
Tavoiteajassa suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen osuus, % ³⁾	67,0	64,0	68,5	70,0

¹⁾ Julkaisuissa ja läpäisyssä arvio.

²⁾ Tutkintotavoitteissa vuoden 2024 arvo on ministeriön ja ammattikorkeakoulujen välisissä sopimuksissa sovittu keskimääräinen tavoite vuosille 2021—2024. Muiden tietojen kohdalla kyse on arviosta.

³⁾ Ammattikorkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa ammattikorkeakoululain 30 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammattikorkeakoulujen laskennallinen perusrahoitus	914 616 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus ammattikorkeakouluille aiheutuneista kustannuksista	59 163 000
Ammattikorkeakoululain mukainen ammattikorkeakoulujen harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	26 695 000
Kompensatio ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	350 000
Yhteensä	1 000 824 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	2 663
Ammattikorkeakouluindeksi (2,3 %)	20 555
Avoimen korkeakoulutuksen tulojen kasvattaminen (HO 2023)	-1 100
EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen vähimmäismäärän korottaminen (HO 2023)	-3 000
Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisääminen	10 020
SOTE-harjoittelukorvauksen siirto (HO 2023)	-12 000
Vuoden 2022 ammattikorkeakouluindeksin tarkistus	29 496
Yhteensä	46 634

2024 talousarvio	1 000 824 000
2023 talousarvio	954 190 000
2022 tilinpäätös	921 196 000

56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 28 189 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti
- 2) kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin ja rahoitusosuuksiin
- 3) yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin yksityisten arkistojen valtionavustuksia koskevan lain (1006/2006) mukaisesti
- 4) tiedekasvatukseen ja tiedekeskus Heureka toimintaan
- 5) tutkimuksen infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti sekä valtion laitosten vastaavien hankkeiden menojen maksamiseen
- 6) tiedeyhteisön käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin
- 7) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yhteiskunnallista ja poliittista päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta	2 839 000
Yksityiset arkistot	5 600 000
Tieteellisten seurain valtuuskunta ja Suomen Tiedeakatemit	7 483 000
Ulkomailla sijaitsevat tiedeinstituutit	3 164 000
Tiedekasvatus	3 478 000
Muut tiedepoliittisia tavoitteita tukevat hankkeet	5 625 000
Yhteensä	28 189 000

Määrärahasta käytetään arviolta 20 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 22 107 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 6 082 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muu muutos	9
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-2 220
Veikkausvoittovaroin rahoitetun toiminnan siirto budjettirahoitteiseksi (siirto momentilta 29.40.53)	24 800
Yksityisarkistot (siirto momentilta 29.40.53)	5 600
Yhteensä	28 189

2024 talousarvio

28 189 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 349 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC), Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI), eurooppalaiselle synkrotonisäteilykeskukselle (ESRF) ja Euroopan antiprotoni- ja ionitutkimuslaitokselle (FAIR) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille.

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantulo-osuuksien perusteella järjestöjen tekemien päätösten mukaisesti.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksien muutokset	1 896
Nykyisten valtiosopimuksiin perustuvien tutkimusinfrastruktuurien kasvavat jäsenmaksut	4 000
Yhteensä	5 896

2024 talousarvio	27 349 000
2023 II lisätalousarvio	1 442 000
2023 talousarvio	21 453 000
2022 tilinpäätös	21 043 848

70. (29.70, osa) Opintotuki

Selvitysosa: **Yhteiskunnallinen vaikuttavuus**

Opintotukitoiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteena on:

— opiskeluajan toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että mahdollistetaan tasa-arvoiset edellytykset osaamistason nousuun tukemalla omaehtoiseen koulutukseen haikutumista ja päätoimista opiskelua.

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintorahan huoltajakorotuksesta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta. Opintotuen tarkoituksena on turvata opintojen aikaista toimeentuloa.

Opintolaina korostaa koulutuksen investointiluonnetta. Opintolainaa noston ja määrääjassa korkeakoulututkinnon suorittanut on oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, minkä tarkoituksena on kannustaa tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa.

Opintojen päätyttyä voidaan opintolainojen erääntyneet korot maksaa pienituloiselle opintovelalliselle korkoavustuksena valtion varoista ilman takaisinmaksuvelvollisuutta. Korkoavustus turvaa siten lainan takaisinmaksua ehkäisten samalla valtion takausvastuun kasvu.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen tarkoituksena on mahdollistaa kohtuuhintainen päivittäinen ruokailu. Avustusta myönnettäessä sovelletaan korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista annettua valtioneuvoston asetusta (375/2020).

Koulumatkatukilain (48/1997) mukainen koulumatkatuki korvaa toisella asteella kohtuulliset säännölliset koulumatkakustannukset. Koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (465/2019).

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Opintotuen vaikuttavuutta arvioidaan määräajoin toteutettavilla tutkimushankkeilla.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja toiminnalliset tavoitteet

Opintotukea kehitetään osaamistason vahvistamiseksi siten, että järjestelmä edistää suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2021	2022	2024 arvio
Opintotukimenot (milj. euroa)			
Opintoraha			
— korkea-aste	296,2	313,8	359,6
— toinen aste	147,4	138,4	148
Asumislisä	12,5	15,7	19
Opintolainan valtioneuvoston takaus	118,5	135,9	200,0
— opintolainahyvitys	84,0	87,8	91,5
Koulumatkatuki	38,5	56,8	104,2
Ateriatuki	16	25,2	39,5
Opintotuen saajat			
Opintoraha			
— korkea-aste	199 813	203 902	209 000
— toinen aste	119 939	113 351	113 000
Asumislisä			
— korkea-aste	10 953	13 953	14 000
— toinen aste	2 237	2 078	2 000
Koulumatkatuki	66 998	82 973	116 000
Opintolainahyvityksen saajat	11 419	18 664	19 000
Valtioneuvoston takauksen saajat			
Korkea-aste	202 727	214 113	216 000
Toinen aste	64 039	60 212	61 000

Vuonna 2024 määrärahan mitoituksessa säännönmukaisesti opintorahaa saavien määräksi arvioidaan 226 100, joista korkeakouluopiskelijoita on 152 500 ja muita opiskelijoita 73 600. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 10 000. Koulumatkatuen säännönmukaisen saajamäärän arvioidaan olevan 70 000 opiskelijaa.

Keskimääräinen opintotuki (euroa/kk)

	2021	2022	2024 arvio
Opintoraha			
— korkea-aste	252	261	282
— toinen aste	210	214	227
Asumislisä	201	205	207
Koulumatkatuki	142	133	164

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2022 lopussa 5 709 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden 2022 lopussa 541 992 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä oli ammatillisen perustutkinnon suorittaneella 10 600 euroa, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 16 800 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 21 600 euroa.

Opintorahan perusmäärä (euroa/kk)

	1.8.2024
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	43,15
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	90,85
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	113,57
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	279,38
— avioliitossa olevat	279,38
— alle 18-vuotiasta lasta huoltavat	391,01

— Vanhempien tulot voivat pienentää tai korottaa opintorahan määrää.

— Lasta huoltavalle opiskelijalle maksettavan opintorahan huoltajakorotuksen määrä on 1.1.2024 lukien arviolta 111,63 euroa kuukaudessa.

— Opintorahan vähävaraiskorotukseen oikeutettu alle 20-vuotias sekä pienituloisen perheen alle 17-vuotias lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelija on oikeutettu oppimateriaalilisään.

— Ulkomailta tai Ahvenanmaan maakunnassa opiskelevan asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

— Koulumatkatukea myönnetään, kun opiskelijan yhdensuuntainen koulumatka on vähintään kymmenen kilometriä. Koulumatkatukena korvataan koko kuukauden tukena 43 euroa kalenterikuukaudessa ylittävät koulumatkan kustannukset ja puolen kuukauden tukena 21,50 euroa kalenterikuukaudessa ylittävät koulumatkan kustannukset. Maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata kuitenkin ilman omavastuuta yhdensuuntaisen koulumatkan pituuden ollessa vähintään seitsemän kilometriä.

Opintotuen saajamäärän ja käyttöasteen arvioitu kehitys

	2021	2022	2024 arvio
Lukio	29 461 (31 %)	28 100 (29 %)	29 000 (29 %)
Ammatillinen koulutus	90 721 (63 %)	85 982 (58 %)	90 000 (60 %)
Ammattikorkeakoulu	101 101 (67 %)	104 896 (72 %)	105 000 (70 %)
Yliopisto	99 028 (67 %)	101 435 (70 %)	105 000 (70 %)

(01.) Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 29.01.09.

52. Opintolainojen valtioneuvoston päätös (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 200 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisista valtioneuvoston päätöksistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Opintolainahyvitys	91 500 000
Takausvastuusuoritukset	90 000 000
Maksuvapautukset	10 000 000
Tileistä poistot	6 000 000
Korkoavustukset	2 500 000
Yhteensä	200 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkoavustusten määrän kasvu	2 300
Maksuvapautusten määrän täsmentyminen	4 000
Opintolainahyvitysten kasvu	1 100
Takausvastuiden määrän kasvu	60 000
Yhteensä	67 400

2024 talousarvio	200 000 000
2023 II lisätalousarvio	54 500 000
2023 talousarvio	132 600 000
2022 tilinpäätös	135 917 542

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 526 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahan ja asumislisän maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	359 600 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	148 000 000
Asumislisä	19 000 000
Yhteensä	526 600 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotukset 1.8.2023	11 400
Yhteensä	11 400

2024 talousarvio	526 600 000
2023 talousarvio	515 200 000
2022 tilinpäätös	467 864 817

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen opiskelijaravintoloille Suomessa sijaitsevassa suomalaisessa korkeakoulussa alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttavaa täydennyskoulutusta tai erikoistumiskoulutusta suorittavien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi 2,55 eurolla ateriala kohti

2) ylimääräisen avustuksen maksamiseen muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle enintään 1 euro, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä, sellaista ateriala kohden, josta maksetaan ateriatukea.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	37 000 000
Opiskelijaravintoloiden ylimääräinen avustus	2 500 000
Yhteensä	39 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ateriatuen käytön kasvu	3 936
Yhteensä	3 936

2024 talousarvio	39 500 000
2023 II lisätalousarvio	5 000 000
2023 I lisätalousarvio	-5 000 000
2023 talousarvio	35 564 000
2022 tilinpäätös	25 169 333

59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 104 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista (465/2019) säädettäviä laskennallisten kustannusten perusteita voidaan tarkistaa kustannuskehityksen perusteella 1.8.2024 lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin seudun liikenne (HSL) koulumatkatukitaksan piiriin 1.8.2023	19 000
Matkalippujen hinnan nousu	3 300
Tarvearvion täsmentyminen	14 800
Yhteensä	37 100

2024 talousarvio	104 200 000
2023 II lisätalousarvio	27 900 000
2023 I lisätalousarvio	-10 000 000
2023 talousarvio	67 100 000
2022 tilinpäätös	56 799 327

80. (29.80, osa) Taide ja kulttuuri

Selvitysosa: Edistetään opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025:n mukaisia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita. Tavoitteiden saavuttamista edistetään erityisesti taide- ja taiteilija-, kulttuuriperintö-, kirjasto-, kulttuurivienti-, tekijänoikeus- ja audiovisuaalisen politiikan keinoilla.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

— *Luova työ ja tuotanto*: Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat.

— *Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin*: Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat.

— *Kulttuurin perusta ja elinvoimaisuus*: Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen.

Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat

Luovan työn ja taiteellisen ilmaisun muodot ovat monipuolistuneet ja toimintaympäristö muuttunut. Taiteen alat, niiden toimintamuodot ja rakenteet poikkeavat toisistaan. Koronapandemia nosti esiin erityisesti kulttuurin alan freelancereita koskevat ongelmat, joita ei ole saatu aiemmin ratkaistua. Taidealoilla työttömien määrä on jäänyt korkeammalle tasolle kuin ennen koronapandemiaa.

Toteutetaan koko kulttuuri- ja luovaa alaa ja sen rakenteita vahvistavia toimia, joilla vahvistetaan samalla taiteilijoiden toimeentuloa ja asemaa työmarkkinoilla. Kulttuuri- ja luovan alan yritysten tarpeet huomioidaan osana yleisiä yritystoiminnan elvyttämistoimia, mutta myös kehitettäessä muita rahoitus-, tuki- ja verotusjärjestelmiä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Valmistellaan kulttuuripoliittista selontekoa sekä poikkihallinnollisen luovien alojen kasvustrategiaa.

— Vahvistetaan taiteilijoiden ja muiden kulttuurialan ammattilaisten asemaa.

— Tuetaan kulttuuri- ja luovien alojen kasvua vahvistamalla kulttuurisisältöjen saatavuuden, tuotekehityksen, viennin ja kansainvälistymisen edellytyksiä ja vahvistetaan toimien koordinoitua.

— Tuetaan kulttuuri- ja luovien alojen rakennetuella toimialojen kestävää uudistumista osana EU:n elpymis- ja palautumistukivälinettä.

— Edistetään kestävä matkailua toimeenpanemalla kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartra.

— Vahvistetaan tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta kehittämällä tekijänoikeuksia koskevan datan hallinnoinnin teknistä infrastruktuuria.

— Valmistellaan Taiteen edistämiskeskuksen ja sen yhteydessä olevien luottamuselinten toiminnan ja rakenteen uudistamista vuonna 2020 valmistuneen arvioinnin perusteella.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
<i>Taiteilijat</i>				
— vuosiapurahan saajien/hakemusten määrä	311/3 299	309/3 623	310/4 000	310/4 000
— pääkaupunkiseudulla asuvien osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen apurahojen hakijoista/saajista, %	50/52	51/51	51/51	51/51
— pääkaupunkiseudulla rekisteröityjen yhteisöjen osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen avustusten hakijoista/saajista, %	42/44	37/42	37/42	42/44
— taiteilijaeläkkeiden kokonaismäärä (31.12.)	1 120	1 127	1 150	1 150
— uusien taiteilijaeläkkeiden saajien määrä suhteessa hakijoiden määrään, %	11,4	10,3	9,9	9,5
— taidealan ammattien työttömät työnhakijat	8 065	7 828	7 000	7 000

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
<i>Kulttuurin toimiala</i>				
— kulttuuriammatteja päätyönään harjoittavat (työvoimatutkimus)	128 000	130 000 (arvio)	130 000	130 000
— kulttuurialan yritysten toimipaikat	40 393	-	40 500	40 500
— kulttuurialan yritysten henkilöstö	45 529	-	46 000	46 000
— kulttuurialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	12,6	-	13	14
— pelialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	3,2	-	3	3,5

Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat

Osallisuus kulttuuriin edellyttää kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet takaavia taide- ja kulttuuripalveluja. Yhdenvertaisuuden toteutuminen on kuitenkin suuri haaste kuntien kulttuuripalveluissa kuntien erilaisten resurssien vuoksi. Yhteiskunnan monimuotoistuessa, alueiden erilaistuessa ja kuntatalouden kiristyessä tarvitaan uudenlaista yhteistyötä kulttuuripalveluja tuottavien toimijoiden kesken sekä uusia osallisuutta ja osallistumista edistäviä malleja toimintaan.

Koronapandemia pysäytti dramaattisesti myönteisen kehityksen kulttuuritilaisuuksien kävijämäärissä. Digitaalisia palveluja kehitettäessä voidaan hyödyntää koronapandemian aikana saatuja kokemuksia.

Yleisten kirjastojen toiminnoissa ja palveluissa on myös tarpeen kehittää kirjastojen yhteistä digitaalista infrastruktuuria sekä parantaa edelleen digitaalisten sisältöjen yhdenvertaista saatavuutta. Alueellisesti kattavan ja monimuotoisen taide- ja kulttuurifestivaalitoiminnan edistäminen pohjautuu vuoteen 2025 ulottuvan toimintaohjelman linjauksiin. Kulttuuripolitiikan tieto- ja tilastopohjaa ja sen hyödyntämistä tulee kehittää kokoamalla taiteen ja kulttuurin keskeisiä tunnuslukuja verkossa saatavilla olevaksi kokonaisuudeksi.

Taiteen perusopetuksen lainsäädännöllinen perusta on pääosin 1990-luvulta. Tarve tämän koulutusmuodon kehittämiseen on kirjattu koulutuspoliittiseen selontekoon. Kehittämistoimet liittyvät lainsäädäntöön, tietopohjaan, rahoitukseen, hallintoon ja rakenteisiin sekä laajalti yhdenvertaisen saatavuuden ja saavutettavuuden haasteisiin, jotka koskevat alueellisia eroja, eri taiteenalojen ja eri väestöryhmien osallistumismahdollisuuksien välisiä eroja.

Taide ja kulttuuri lisäävät ihmisten hyvinvointia ja sosiaalista osallisuutta, minkä vuoksi niiden tulee näkyä ja vaikuttaa ihmisten arjessa, kuten varhaiskasvatuksessa ja koulupäivän yhteydessä tapahtuvassa harrastustoiminnassa, elinympäristöissä sekä sosiaali- ja terveystoimen palveluissa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Taide-, kulttuuri- ja kirjastopalveluja on saatavilla eri väestöryhmien tarpeisiin ja palvelujen käyttö palaa koronapandemiaa edeltäneelle tasolle.

— Vahvistetaan kulttuurisen moninaisuuden toteutumista taiteen ja kulttuurin sisällöissä ja palveluissa sekä toimijarakenteissa toimeenpanemalla ministeriön kulttuurisen moninaisuuden toimintaohjelmaa.

— Vahvistetaan lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia taiteeseen ja kulttuuriin Harrastamisen Suomen mallin kautta sekä vakiinnuttamalla Lukulahja lapselle -malli.

— Kulttuurihyvinvointitoiminnan ja asiantuntijapalvelun vahvistamiseksi kehitetään pysyviä rakenteita osaksi valtionhallintoa ja tuetaan kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintatyötä.

— Vahvistetaan taiteen perusopetuksen tietopohjaa, koulutusmuodon tuottamaa osaamista sekä saavutetun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Käynnistetään taiteen perusopetuksen kokonaisuudistus, jonka tavoitteena on parantaa opetuksen saavutettavuutta eri taiteenalat huomioiden.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit ¹⁾	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
<i>Kansalliset taidelaitokset</i>				
<i>Suomen kansallisooppera ja -baletti</i>				
— esitysten määrä	251	525	540	540
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	97	170	200	200
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	105	217	260	260
<i>Suomen Kansallisteatteri</i>				
— esitysten määrä	425	647	1 000	1 000
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	53	102	140	175
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	60	111	165	190
<i>Kansallisgalleria</i>				
— kokoelma- ja erikoisnäyttelyiden määrä	15	20	19	19
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	178	284	526	526
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	209	398	775	775
<i>Valtionosuutta saavat teatterit, orkesterit ja museot</i>				
— teattereiden esitysten määrä	6 500	10 000	12 200	12 200
— teattereiden kävijät, 1 000 henk.	812	1 600	2 200	2 200
— orkestereiden konserttien määrä	1 255	2 054	2 400	2 500
— orkestereiden konserttien kuulijat, 1 000 henk.	373	560	1 000	1 100
— museoiden kävijät (valtionosuutta saavat ja muut päätoimisesti hoidetut museot), 1 000 henk.	4 350	6 856	6 000	7 000
<i>Elokuva</i>				
— kotimaisten elokuvien teatteriensi-illat	30	58	40	35
— kotimaisten elokuvien katsojat elokuvateattereissa, 1 000 henk.	860	1 565	2 000	2 000
<i>Kuvataide</i>				
— käyntikerrat kuvataidekohteissa (taidemuseot, taidegalleriat ja kuvataidetapahtumat), 1 000 henk.	2 700	3 500	4 200	5 000
<i>Yleiset kirjastot</i>				
— pää- ja sivukirjastojen määrä, kpl	717	713	717	713
— yleisten kirjastojen kokonaislainaus, 1 000 kpl	76 095	80 426	88 000	84 000
— fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	32 224	41 057	41 622	41 622

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit ¹⁾	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
— kirjastojen verkkokäynnit, 1 000 kpl ²⁾	52 631	43 465	58 271	43 465
— kirjastojen järjestämien tapahtumien osallistujat, 1 000 henk.	877	909	985	930
<i>Kuntien kulttuuritoiminta</i>				
Kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset: ka. €/asukas ³⁾	-	-	149	148

¹⁾ Vuoden 2021 luvut ovat arvioita ennen koronaepidemiaa.

²⁾ Vuodesta 2022 alkaen luvut eivät ole vertailukelpoisia aiempiin vuosiin verrattuna johtuen Traficommin muuttuneesta eväste-ohjeistuksesta.

³⁾ Kustannukset sisältävät taiteen perusopetuksen, kirjastot, museot, näyttelyt, teatterin, tanssin ja sirkuksen, musiikin ja muun kulttuuritoiminnan.

Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen

Kulttuurin toimialan rahoitusjärjestelmien kehittämisessä on tärkeää pitää yllä tasapaino rahoituksen ennakoitavuuden ja joustavuuden välillä. Kulttuurialan tukijärjestelmiä voidaan edelleen kehittää niin, että ne edesauttavat vakiintuneiden kulttuurialan toimijoiden ja vapaan kentän toimijoiden monipuolisen yhteistyön ja toimintojen kehittämisen.

Monimuotoisen aineellisen, aineettoman ja digitaalisen kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen vaaliminen, kehittäminen ja hyödyntäminen on tarpeen nähdä koko yhteiskunnan voimavarana ja vastuuna kulttuuriperintöstrategiaa 2022—2030 koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. Kulttuuriaineistojen digitointia jatkettaessa aineistot saadaan laajasti käytettäviksi ja niiden pitkäaikaissäilytys voidaan turvata. Arkeologisen kulttuuriperinnön suojelu edellyttää muinaismuistolain kokonaisuudistusta.

Kestävän kehityksen arvojen ja periaatteiden mukainen toiminta ulottuu taide- ja kulttuuripolitiikan kaikille osa-alueille. Se voi johtaa toimialan toimintatapojen uudistumiseen ja toimia muutosvoimana laajemmin yhteiskunnassa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Uudistetaan muinaismuistolaki.

— Uudistetaan kuvaohjelmalaki.

— Toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriperintöstrategiasta laatimalla erillinen toimeenpanosuunnitelma.

— Tuetaan kulttuuriperintöaineistojen digitaalisen saatavuuden, käytön ja pitkäaikaissäilytyksen lisääntymistä.

— Toimeenpannaan arkkitehtuuripoliittista ohjelmaa.

— Jatketaan arkkitehtuuri- ja designmuseohankkeen valmistelua.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Finna-palvelu, mittarit	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Aineistoja tarjoavien organisaatioiden määrä	421	445	455	470
Haettavissa oleva aineistomäärä (milj.)	17,5	17,4	18	18,5
Verkossa saatavilla olevat aineistot (milj.)	2,5	2,5	3,1	3,3
Verkkokäynnit (milj.)	44,8	51,6	56	65

(01.) Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 29.01.10.

(03.) Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 29.01.11.

(04.) Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 29.01.12.

(05.) Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 29.01.13.

(06.) Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan siirrettäväksi momentiksi 29.01.14.

16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 559 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun lain (194/2016) mukaisten taiteilijaeläkkeiden maksamiseen
- 2) aiemmin myönnettyjen sanomalehtimieseläkkeiden sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyvien perhe-eläkkeiden maksamiseen
- 3) enintään 1 015 000 euroa uusiin taiteilijaeläkkeisiin sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyviin perhe-eläkkeisiin siten, että enintään saadaan myöntää täyttää eläkettä vastaavina 51 ylimääräistä taiteilijaeläkettä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kohdan 3) määrärahaan sisältyy enintään kaksi täydeksi eläkkeeksi korotettavaa osaeläkettä.

Selvitysosa: Ylimääräinen taiteilijaeläke vuonna 2023 on 1 515,94 euroa kuukaudessa. Osaeläke on puolet täyden eläkkeen määrästä. Ylimääräistä taiteilijaeläkettä tarkistetaan kalenterivuositain siten kuin työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä säädetään. Määräraha on laskettu vuoden 2024 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3032).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (TyEL 5,9 %)	1 252
Yhteensä	1 252
2024 talousarvio	22 559 000
2023 talousarvio	21 307 000
2022 tilinpäätös	18 771 069

20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 18 502 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Museoviraston käytössä olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannuksiin.

2024 talousarvio	18 502 000
2023 talousarvio	18 502 000
2022 tilinpäätös	17 264 000

21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 409 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) taiteen ja kulttuurin kokeilu-, tutkimus-, selvitys-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) taiteen ja kulttuurin tilasto- ja tietopohjasta, tietoteknisistä palveluista sekä toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin sekä tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan ja tekijänoikeusselvitysten kuluihin
- 4) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, selvitys-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeilla tuetaan taiteen ja kulttuurin toimialan strategisia tavoitteita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 349 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 60 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Taiteen ja kulttuurin hankkeet (siirto momentilta 29.80.52)	540
Tekijänoikeusneuvoston ym. selvitysten kulut (siirto momentilta 29.80.52)	69
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-200
Yhteensä	409

2024 talousarvio

409 000

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 9 130 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen
- 2) yleisten kirjastojen erityisiin tehtäviin, kirjastojen toiminnan kehittämiseen, yleisille kirjastoille tuotettaviin valtakunnallisiin palveluihin sekä järjestötoimintaan tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen
- 3) yleisille kirjastoille kulttuurilehtien hankinnoista aiheutuviin menoihin
- 4) viittomakielisen kirjaston toimintaan liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Avustukset valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin	2 944 000
Avustukset erityisiin tehtäviin, kirjastojen toiminnan kehittämiseen, yleisille kirjastoille tuotettaviin valtakunnallisiin palveluihin sekä eräille kirjastojärjestöille	5 650 000
Kulttuurilehtien tilaustuki kirjastoille	116 000
Valtionavustus vangeille järjestettäviin kirjastopalveluihin	200 000
Avustus viittomakielisen kirjaston toimintaan	220 000
Yhteensä	9 130 000

Yleisten kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimisen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Valtionavustuksilla tuetaan yleisten kirjastojen yhdenvertaista toimintaa ja toiminnan alueellista kehittämistä. Tavoitteena on turvata yleisten kirjastojen verkon toimivuus, toiminnan laatu sekä tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus koko väestölle.

Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Kirjahankinta, kpl/1 000 asukasta	280	291	292	292
Muu aineistohankinta, kpl/1 000 asukasta	24	22	22	22
Henkilötyövuodet/1 000 asukasta	0,7	0,7	0,7	0,7
Aukiolotunnit, 1 000 tuntia	1 993	2 399	2 400	2 400
Fyysiset käynnit, kpl/asukas	5,9	7,4	9,0	9,0

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Verkkokäynnit, kpl/asukas ¹⁾	9,6	7,9	7,9	7,9
Lainaukset, kpl/asukas	13,9	14,6	16	16
Toimintakustannukset, euroa/asukas	60	61,9	61	61

¹⁾ Verkkokäyntien osalta on huomioitava, että vuoden 2022 verkkokäyntien määrä ei ole enää vertailukelpoinen aiempien vuosien tilastojen kanssa. Traficom in uuden 13.9.2021 evästeohjeistuksen käyttöönnoton myötä myös kirjaston verkkopalveluiden kävijätilastoihin tallentuu huomattavasti aiempaa vähemmän kävijöitä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset yleisten kirjastojen kehittämiseen, venäjänkieliseen kirjastotehtävään sekä eräille kirjastojärjestöille (siirto momentilta 29.80.52)	4 750
Indeksitarkistus (2,2 %)	64
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-860
Valtionavustus vangeille järjestettäviin kirjastopalveluihin (siirto momentilta 25.40.01)	200
Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki ja kulttuurilehtien tilaustuki kirjastoille (siirto momentilta 29.80.52)	976
Yhteensä	5 130

2024 talousarvio	9 130 000
2023 I lisätalousarvio	200 000
2023 talousarvio	4 000 000
2022 tilinpäätös	4 894 000

31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 157 627 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten esittävän taiteen ja museoiden valtionosuuksien maksamiseen
- 2) enintään 3 000 000 euroa esittävän taiteen harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on esittävällä taiteella enintään 3 967 ja museoilla enintään 1 295.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonnäköalaveroton yksikköhinta on musiikilla 58 318 euroa, muulla esittävällä taiteella 66 743 euroa ja museoilla 85 071 euroa henkilötyövuotta kohden.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Esittävän taiteen valtionosuus	100 711 000
Museoiden valtionosuus	53 916 000
Valtionosuusuudistukseen liittyvät valtionavustukset esittävän taiteen vapaan ammattilaiskentän kehittämiseen (enintään)	3 000 000
Yhteensä	157 627 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Esittävän taiteen valtionosuudet (siirto momentilta 29.80.52)	40 094
Indeksitarkistus (2,2 %)	3 807
Luova Eurooppa (siirron palautus momentilta 29.01.02)	295
Matkustusmenosäästö (siirron palautus momentilta 29.80.52)	33
Museoiden valtionosuudet (siirto momentilta 29.80.52)	22 885
Määräytymisperusteiden tarkentuminen	12
Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen	-50 610
Yhteensä	16 516

2024 talousarvio	157 627 000
2023 talousarvio	141 111 000
2022 tilinpäätös	139 932 232

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 96 619 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen
- 2) enintään 1 210 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perustein edellä mainitun lain 44 §:n mukaisten valtionavustusten maksamiseen opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille
- 3) enintään 400 000 euroa muiden kuin opetustuntikohtaista valtionosuutta saavien taiteen perusopetuksen järjestäjien harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin
- 4) enintään 101 000 euroa taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamiseen liittyvistä selvityksistä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdan 4) määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 658 000 ja muussa opetustuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 179 400 tuntia.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonlisäveroton yksikköhinta on 89,34 euroa opetustuntia kohden.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 95 649 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 970 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäverollisten toimijoiden kasvu	66
Indeksitarkistus (2,2 %)	2 166
Yhteensä	2 232

2024 talousarvio	96 619 000
2023 talousarvio	94 387 000
2022 tilinpäätös	90 441 863

40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio ja kaupunki yhdessä vastaavat Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappiosta.

2024 talousarvio	252 000
2023 talousarvio	252 000
2022 tilinpäätös	85 815

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 27 648 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 11 000 000 euroa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiseen yksityisen kopioinnin hyvitykseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 16 648 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja e-lainauskorvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan tekijänoikeudella suojattujen teosten tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille hyvitystä teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön sekä tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia kirjastoissa tapahtuvasta teosten lainaamisesta ja e-lainauksesta sekä julkisen rahoituksen piirissä olevissa kulttuuriperintölaitoksissa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

2024 talousarvio	27 648 000
2023 talousarvio	27 648 000
2022 tilinpäätös	26 648 000

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 96 172 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) taiteen ja kulttuurin edistämiseen
- 2) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja valtionavustuslain (688/2001) mukaisten valtionavustusten maksamiseen
- 3) Suomen elokuvasäätiölle elokuvien käsikirjoittamiseen, tuotantoon, jakeluun ja muun elokuvakulttuuriin tukemiseen valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain (1174/2018) nojalla sekä Suomen elokuvasäätiön tukitoiminnasta aiheutuviin menoihin
- 4) rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen tarkoitettuihin valtionavustuksiin
- 5) Arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnitteluun sekä toiminnan valmisteluun ja käynnistämiseen tarkoitettuihin valtionavustuksiin
- 6) Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hankkeeseen tarkoitettuihin valtionavustuksiin
- 7) näyttelypalkkioavustusten maksamiseen ja toimeenpanosta aiheutuviin enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 8) Unescon kulttuuriperintöä koskevien yleissopimusten toimeenpanosta ja kulttuurimatkailun edistämisestä aiheutuviin menoihin sekä enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 9) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoimintaa koskevien menojen maksamiseen sekä valtion virastojen kulttuuria koskeviin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin.

Määrärahasta on varattu 3 000 000 euroa menojen ja avustusten maksamiseen kulttuurin ja luovien alojen yrityksille, yhteisöille ja toimijoille innovatiivisten palvelujen sekä tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseen ja käyttöönottoon (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa sekä enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen määräaikaisiin investoinnin hallinnointi-, koordinointi- ja asiantuntijatehtäviin.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelmaan liittyvä rakennetuki (RRF pilari3) toteuttaa Suomen kestävä kasvun ohjelman tavoitetta vauhdittaa kriisistä eniten kärsineiden alojen eli matkailun, luovan talouden ja tapahtuma-alan innovatiivista ja tutkimustietoa hyödyntävää uudistumista, toipumista ja kestävä kasvua. Sillä vahvistetaan luovaa taloutta, tuotteiden ja palveluiden uusiutumista, digitalisaation edistymistä sekä työn tuottavuutta. Tavoitteena on, että luoville aloille syntyy 10 000 uutta työpaikkaa ja luovien alojen BKT-osuus nousee merkittävästi nykyisestä 3,5 %:sta vuoteen 2026 mennessä.

Rakennetuella tuetaan kulttuuri- ja luovien alojen yrityksiä, yhteisöjä sekä muita taide- ja kulttuurialan toimijoita niin, että ne voivat sopeutua koronapandemian vaikutuksiin sekä pystyvät kehittämään ja ottamaan käyttöön muuttuneisiin ja vaikeasti ennakoitaviin olosuhteisiin sopivia innovatiivisia palveluja sekä tuotanto- ja toimintamalleja toimialojen elvyttämiseksi ja kansainvälisen kilpailukykyyn vahvistamiseksi. Suuri osa luovista sisällöistä jaetaan ja kulutetaan

digitaalisten alustojen kautta ja luovan osaamisen käyttö palveluna liittyy usein digitaalisten konseptien toteuttamiseen. Digitalisaatio parantaa kulttuuri- ja luovan alan toimijoiden mahdollisuuksia kilpailla Euroopan ja maailman markkinoilla. Tukien myöntämisen ehtoihin sisällytetään merkittävässä määrin digitaalisuutta edistäviä kriteereitä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1) Opetus- ja kulttuuriministeriö	66 588 000
Luova työ, tuotanto ja jakelu	39 953 000
Elokuvataide ja muu kuvaohjelmatuotanto	25 761 000
Esittävä taide, kirjallisuus, visuaalinen ja rakennustaide sekä muotoilu	2 062 000
Kulttuurivienti ja kansainvälinen yhteistyö	8 301 000
Tekijänoikeusjärjestelmän sekä luovan alan tuotteiden ja palveluiden kehittäminen	829 000
Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen rakennetuki (RRF pilari3)	3 000 000
Osallisuus, kulttuuritoiminta ja -palvelut	17 711 000
Taide- ja kulttuurialan valtakunnalliset yhteisöt	9 765 000
Valtakunnalliset taide- ja kulttuurifestivaalit	2 368 000
Lastenkulttuuri	2 256 000
Saamelainen kulttuuri	522 000
Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026	2 800 000
Kulttuurin perusta ja jatkuuus	8 924 000
Museot ja kulttuuriperintö	1 291 000
Arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnittelu ja valmistelu	400 000
Kulttuuritilojen investoinnit	6 178 000
Taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus ja erityishankkeet	1 055 000
2) Taiteen edistämiskeskus	24 714 000
Luova työ, tuotanto ja jakelu	19 142 000
Elokuvataide	663 000
Esittävä taide (musiikki, tanssi, teatteri ja sirkus)	9 324 000
Kirjallisuus, taidejournalismi ja kulttuurilehdet	1 178 000
Visuaalinen taide, rakennustaide sekä muotoilu	3 942 000
Rakentamisen prosenttiperiaate	500 000
Residenssi- ja monitaide, taidepalkinnot ja alueiden taideapurahat	3 535 000
Osallisuus, kulttuuritoiminta ja -palvelut	5 572 000
Kulttuuriin osallistumisen ja saavutettavuuden, kulttuurihyvinvoinnin sekä kulttuurin moninaisuuden edistämiseen	2 909 000
Taide- ja kulttuuritapahtumat ja lastenkulttuuri	2 663 000
3) Museovirasto	4 548 000
Luova työ, tuotanto ja jakelu	1 190 000
Näyttelypalkkiot	1 000 000
Kulttuurimatkailun edistäminen	190 000
Kulttuurin perusta ja jatkuuus	3 358 000
Museot ja kulttuuriperintökohteet	2 629 000
Museo- ja kulttuuriperintöalan yhteisöt	304 000
Kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpano	425 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

4) Kansallinen audiovisuaalinen instituutti	322 000
Kulttuurin perusta ja jatkuvuus	
Mediakasvatuksen ja -lukutaidon edistäminen	322 000
Yhteensä	96 172 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 95 502 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 670 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnittelu sekä toiminnan valmistelu ja käynnistäminen	100
Erä- ja luontokulttuurimuseon suunnittelu	-300
Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanke	1 200
Kansallisen audiovisuaalisen instituutin jakamat avustukset (siirto momentilta 29.80.52)	238
Kertaluonteisten erien poistuminen	-4 690
Kertamenon poistuminen (Turun tuomiokirkon peruskorjaus)	-4 000
Mediakasvatuksen avustuksen siirto (siirto momentilta 29.01.14)	84
Momentin 29.80.53 rakenteellisen vajeen kattaminen (siirto momentille 29.80.53)	-530
Museoviraston jakamat avustukset (siirto momentilta 29.80.52)	3 244
Opetus- ja kulttuuriministeriön jakamat avustukset (siirto momentilta 29.80.52)	62 859
Rakennetuki kulttuuri- ja luovien alojen yrityksille ja yhteisöille (RRF pilari3)	-6 000
Suomen Kansallisoopperan ja -baletin tilat (siirto momentille 29.80.53)	-800
Taiteen edistämiskeskuksen jakamat avustukset (siirto momentilta 29.80.52)	22 945
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-2 942
Yhteensä	71 408

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	96 172 000
2023 II lisätalousarvio	-1 290 000
2023 I lisätalousarvio	3 800 000
2023 talousarvio	24 764 000
2022 tilinpäätös	90 141 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 955 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) 3 §:n mukaisten 545 apurahavuotta vastaavien taiteilija-apurahojen sekä 3 §:n 2 momentin mukaisten erittäin ansioituneille taiteenharjoittajille myönnettävien valtion taiteilija-apurahojen maksamiseen

2) eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (236/1961) mukaisesti apurahoihin ja avustuksiin

3) enintään 960 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisesti apurahoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion taiteilija-apurahat (545 kpl)	14 317 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	3 100 000
Kuvataiteen tekijöiden apurahat (enintään)	960 000
Taiteilijaprofessoriapurahat (22 kpl)	578 000
Yhteensä	18 955 000

Taiteilija-apurahan suuruus on 2 153,24 euroa/kk ajalla 1.1.—29.2.2024 ja 2 196,31 euroa/kk ajalla 1.3.—31.12.2024. Taiteilija-apurahoja tarkistetaan valtion virkamiesten palkkatarkistuksia vastaavasti Taiteen edistämiskeskuksen päätöksellä. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä. Yksittäisten apurahakausien keskeyttämiset ja jatkamiset keskeyttämisen jälkeen voivat aiheuttaa muutoksia määrärahan maksuerien kohdentumisessa eri vuosille.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuvataiteen tekijöille suoritettavat apurahat (siirto momentilta 29.80.52)	960
Palkkausten tarkistukset	739
Yhteensä	1 699

2024 talousarvio	18 955 000
2023 II lisätalousarvio	330 000
2023 talousarvio	17 256 000
2022 tilinpäätös	16 678 428

(52.) *Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)*

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron alentamisen vaikutus	-18 138
Avustukset yleisten kirjastojen kehittämiseen, venäjänkieliseen kirjastotehtävään sekä eräille kirjastojärjestöille (siirto momentille 29.80.30)	-4 750
Esittävän taiteen valtionosuudet (siirto momentille 29.80.31)	-40 094
Kansallisen audiovisuaalisen instituutin jakamat avustukset (siirto momentille 29.80.50)	-238
Kansallisgalleria (siirto momentille 29.80.56)	-13 465

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenson poistuminen	-4 700
Kuvataiteen tekijöille suoritettavat apurahat (siirto momentille 29.80.51)	-960
Luova Eurooppa -ohjelman hallinnointi ja kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 29.01.02)	-291
Matkustusmenosäästö (siirron palautus momentille 29.80.31)	-33
Momenttirakennemuudistus (siirto momentille 29.01.29)	-282
Museoiden valtionosuudet (siirto momentille 29.80.31)	-22 885
Museoviraston jakamat avustukset (siirto momentille 29.80.50)	-3 244
OKM:n käytettäväksi taiteen ja kulttuurin hankkeisiin (siirto momentille 29.80.21)	-540
Opetus- ja kulttuuriministeriön jakamat avustukset (siirto momentille 29.80.50)	-62 859
Parlamentaarisesti sovittu taso	63 324
Suomen Kansallisoopperan Säätiö (siirto momentille 29.80.56)	-38 197
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiö (siirto momentille 29.80.56)	-11 391
Taiteen edistämisen henkilöstön (määräaikaiset enintään 42 henkilöä) palkkausten ja muut yleiskustannukset (siirto momentille 29.01.10)	-2 270
Taiteen edistämiskeskuksen jakamat avustukset (siirto momentille 29.80.50)	-22 945
Tekijänoikeusneuvoston ym. selvitysten kulut (siirto momentille 29.80.21)	-69
Tuottoarvion muutos	2 267
Valtion julkisten rakennusten taidehankinnat ja valtion taidekokoelman hoito (siirto momentille 29.80.72)	-944
Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos	3 627
Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki ja kulttuurilehtien tilaustuki kirjastoille (siirto momentille 29.80.30)	-976
Yhteensä	-180 053

2023 talousarvio	180 053 000
2022 tilinpäätös	159 466 640

53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 28 909 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen valtion omistamissa toimitiloissa toimivien taide- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää 14:n valtakunnallisesti merkittävän taide- ja kulttuurilaitoksen tilakustannusten avustamiseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Hanasaaren ruotsalais-suomalaisen kulttuurikeskuksen tilakustannukset	2 458 000
Muut tilakustannukset	26 451 000
Yhteensä	28 909 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisgalleria ja Museoviraston yhteinen kokoelmahanke	830
Momentin 29.80.53 rakenteellisen vajeen kattaminen (siirto momentilta 29.80.50)	530
Suomen Kansallisoopperan tilahankkeet (siirto momentilta 29.80.50)	800
Yhteensä	2 160

2024 talousarvio	28 909 000
2023 II lisätalousarvio	364 000
2023 talousarvio	26 749 000
2022 tilinpäätös	24 532 869

55. *Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitaalisen kulttuuriperinnön kokonaisuuden toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin
- 2) keskeisten priorisoitujen museo- ja kulttuuriperintöaineistojen suunnitelmallisesta digitoinnista aiheutuviin kustannuksiin
- 3) museoiden sisältötuotannon tukemiseen
- 4) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palveluiden ylläpitoon ja kehittämiseen sekä kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteisen hakupalvelun kehittämiseen ja liittämiseen osaksi Euroopan digitaalista kirjastoa Europeanaa
- 5) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin kustannuksiin
- 6) valtion virastoille ja laitoksille kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista ja digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen säilyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin
- 7) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 2 190 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 110 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pitkäaikaissäilytettävän aineiston lisääntyminen, Finna-palvelun lisääntynyt käyttö ja kulttuuriperinnön digitointi	100
Yhteensä	100

2024 talousarvio	2 300 000
2023 talousarvio	2 200 000
2022 tilinpäätös	2 100 000

56. *Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 65 009 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille annetun lain (942/2022) mukaiseen rahoitukseen.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Kansallisgalleria	13 883 000
2.	Suomen Kansallisteatteri	11 745 000
3.	Suomen Kansallisooppera ja -baletti	39 381 000
Yhteensä		65 009 000

Selvitysosa: Kansallisgalleria vastaa Kansallisgallerian kokoelman ylläpidosta ja kartuttamisesta, harjoittaa näyttelytoimintaa ja muuta taidemuseotoimintaa sekä osallistuu asiantuntijana taidemuseoalan kehittämiseen. Kansallisgalleriaan kuuluvia museoita ovat Ateneumin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo. Tehtävänä on vahvistaa kulttuuriperintöä ja edistää taiteellista sivistystä sekä kuvataiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Suomen Kansallisteatteri ylläpitää teatteria, harjoittaa teatteritoimintaa sekä kehittää ja vaalii teatteritaidetta. Tehtävänä on erityisesti kotimaisen teatteritaiteen edistäminen, korkeatasoisen teatteritaiteen esittäminen eri yleisöryhmille koko maassa sekä teatteritaiteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen.

Suomen kansallisooppera ja -baletti ylläpitävät ooppera- ja balettiteatteria sekä harjoittavat, vaalivat ja kehittävät ooppera- ja balettitaidetta. Tehtävänä on erityisesti kotimaisen ooppera- ja balettitaiteen edistäminen, korkeatasoisen ooppera- ja balettitaiteen esittäminen eri yleisöryhmille koko maassa sekä ooppera- ja balettitaiteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,1 %)	1 956
Kansallisgalleria (siirto momentilta 29.80.52)	13 465
Suomen Kansallisoopperan Säätio (siirto momentilta 29.80.52)	38 197
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiö (siirto momentilta 29.80.52)	11 391
Yhteensä	65 009

2024 talousarvio 65 009 000

72. *Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 1 683 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmiin tehtävistä taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) mukaisesti valtion taideteostoimikunnan toiminnasta sekä kokoelman ylläpidosta ja turvaamisesta aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen	739 000
2. Valtion julkisten rakennusten taidehankinnat, valtion taideteostoimikunnan kokoelman hoito ja valtion taideteostoimikunnan toiminta	944 000
Yhteensä	1 683 000

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi 1 010 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 673 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen erän poistuminen	-100
Valtion julkisten rakennusten taidehankinnat ja valtion taidekokoelman hoito (siirto momentilta 29.80.52)	944
Yhteensä	844

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	1 683 000
2023 talousarvio	839 000
2022 tilinpäätös	839 000

75. *Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 249 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kiinteistövarallisuuden perusparannuksista ja kunnossapidosta sekä pienhköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen sekä museo-laivojen korjaamisesta ja kunnossapidosta aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1. Museovirasto	1 149 000
2. Suomenlinnan hoitokunta	2 100 000
Yhteensä	3 249 000

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelman kohdan 2. osalta enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtuus

Käyttösuunnitelman kohdan 2. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2024 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi 14 669 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 580 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisen menon päätyminen	-1 000
Seurasaaren museorakennusten ja museolaivojen kestävä kunnossapito	200
Yhteensä	-800

2024 talousarvio	3 249 000
2023 talousarvio	4 049 000
2022 tilinpäätös	3 899 000

(89.) *Rahoitus Suomen arkkitehtuuri- ja designmuseosäätiölle ja kiinteistöosakeyhtiölle* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	2 000 000
2022 tilinpäätös	4 973 000

95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen.

2024 talousarvio	40 000
2023 talousarvio	40 000
2022 tilinpäätös	—

90. Liikuntatoimi

Selvitysosa: Liikuntapolitiikan päämääränä on väestön liikunnallisen elämäntavan lisääminen, liikunnan ja huippu-urheilun vastuullisuuden edistäminen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantaminen. Liikunnallinen elämäntapa tarkoittaa arjessa tapahtuvaa fyysistä aktiivisuutta ja liikunnan harrastamista. Liikunnallisen elämäntavan perusta luodaan perheissä, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja liikuntaharrastuksissa. Liikuntaa edistetään liikuntaolosuhteita kehittämällä, arjen toimintaympäristöjä liikunnallistamalla sekä tukemalla liikuntajärjestöjä ja -seuroja sekä huippu-urheilua. Väestön liikunnallista elämäntapaa edistetään yhteistyössä eri hallinnonalojen toimenpiteillä. Liikuntapolitiikan tavoitteena on päätöksenteon perustaminen yhä vahvemmin tutkittuun tietoon sekä jatkuvaan seurantaan ja arviointiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa liikuntapolitiikalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

- Hyvinvoiva, terve ja liikkuva väestö
- Liikunta lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä
- Liikunta on tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti saavutettavissa
- Liikunta ja huippu-urheilu on vastuullista
- Suomalainen huippu-urheilu on kansainvälisesti menestyvää ja kansallisesti arvostettua.

Liikuntatoimen toiminnalliset tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet

Valtakunnallisia ja paikallisia liikuntaolosuhteita kehitetään suunnitelmallisesti. Liikunta- paikkarakentamisen avustamisessa painotetaan laajoille käyttäjäryhmille suunnattuja liikunta- paikkoja sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden, esteettömyyden ja saavutettavuuden sekä kestä- vän kehityksen edistämistä.

Tuetaan liikunnan kansalaistoiminnan elinvoimaisuutta ja vastuullisuutta. Tuetaan liikun- nan kansalaisjärjestötoimintaa sekä kaikille avointa paikallista seuratoimintaa. Edistetään kansa- laistoiminnan vastuullisuutta. Tuetaan liikunnan koulutuskeskusten vapaatavoitteista koulutus- toimintaa ja sen laadun kehittämistä. Vahvistetaan liikuntajärjestöjen edellytyksiä hakea ja järjes- tää kestäviä kansainvälisiä urheilun suurtapahtumia ja liikuntajärjestöjen kansainvälisiä yhteistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Liikunnallinen elämäntapa lisääntyy eri ikä- ja väestöryhmissä. Tuetaan valtakunnallista Liikkuvat-kokonaisuutta liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi eri ikä- ja väestöryhmissä (Liikkuva perhe-, Liikkuva varhaiskasvatus-, Liikkuva koulu-, Liikkuva opiskelu-, Liikkuva ai- kuinen- ja Ikiliikkuja). Avustetaan Liikkuvat-kokonaisuuden toimeenpanoa tukevia liikunnalli- sen elämäntavan -hankkeita.

Kehitetään huippu-urheilu-uran edellytyksiä ja huippu-urheilun vastuullisuutta. Huippu- urheilua edistetään tukemalla urheilijoiden valmentautumista sekä kehittämällä valmennusosaa- mista, kaksoisurapolkuja, huippu-urheilun koordinaatiota, huippu-urheilun tutkimus- ja innovaa- tiotoimintaa, huippu-urheilun rahoitusta ja kilpailu- ja harjoitteluolosuhteita. Vahvistetaan lii- kunnan ja huippu-urheilun vastuullisuutta avustamalla Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) toimintaa.

Liikunnan tietopohjaa vahvistetaan ja tietoa hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti. Tuetaan ja kehitetään liikunta-alan tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaa liikuntapoliittisen päätök- senteon tarpeiden suuntaisesti. Vahvistetaan tiedon hyödyntämistä toimialan avustusvalmiste- luissa sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaa ja arviointia. Kehitetään valtion liikuntaneu- voston toteuttamaa liikuntapolitiikan arviointitoimintaa.

Liikuntaa edistetään eri hallinnonalojen toimenpiteillä . Edistetään liikunnan laaja-alaisten yhteiskunnallisten yhteyksien tunnistamista. Liikuntapolitiikan koordinaatioelin koordinoi ja yh- teen sovittaa liikunnan edistämisen toimia eri ministeriöissä. Vahvistetaan liikunta- ja liikkumis- vaikutusten arviointia sekä liikunnan edistämisen poikkihallinnollista huomioimista eri hallinno- naloilla ja -tasoilla.

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2018 toteutuma	2022 toteutuma	2024 arvio
Urheiluseuroissa harrastavien lasten ja nuorten osuus, %¹⁾			
9-vuotiaat			
— tytöt	65	65	65
— pojat	68	66	66
11-vuotiaat			
— tytöt	72	71	71
— pojat	70	69	69
13-vuotiaat			
— tytöt	58	53	53
— pojat	59	57	57
15-vuotiaat			
— tytöt	42	38	38
— pojat	46	47	47
Liikuntapalveluiden käyttö, %²⁾			
Aikuiset (20—69-vuotiaat)			
Naiset			
— omatoimisesti	92	95	95
— kunnan liikuntapalvelut	23	21	21
— liikunta- tai urheiluseura	18	19	19
— liikunta-alan yritykset	39	35	35
Miehet			
— omatoimisesti	93	94	94
— kunnan liikuntapalvelut	20	17	17
— liikunta- tai urheiluseura	23	23	23
— liikunta-alan yritykset	26	29	29
Ikääntyneet (70 v. ja vanhemmat)			
Naiset			
— omatoimisesti	-	90	90
— kunnan liikuntapalvelut	-	39	39
— liikunta- tai urheiluseura	-	12	12
— liikunta-alan yritykset	-	31	31
Miehet			
— omatoimisesti	-	97	97
— kunnan liikuntapalvelut	-	27	27
— liikunta- tai urheiluseura	-	13	13
— liikunta-alan yritykset	-	20	20
Kansallisten liikkumissuosituksen mukaisesti liikkuvien osuudet, %³⁾			
9-vuotiaat			
— tytöt	44	36	36
— pojat	66	59	59
11-vuotiaat			
— tytöt	38	25	42
— pojat	46	42	47
13-vuotiaat			
— tytöt	15	7	30
— pojat	24	26	35

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2018 toteutuma	2022 toteutuma	2024 arvio
15-vuotiaat			
— tytöt	6	3	3
— pojat	16	16	16
Aikuiset (20—69-vuotiaat)			
— naiset	25	27	27
— miehet	21	24	24
Ikääntyneet (70 v. ja vanhemmat)			
— naiset	-	17	17
— miehet	-	16	16
Koululaisten Move!-mittausten 20 m juoksutestin mediaanitulos (min:sek)⁴⁾			
11-vuotiaat			
— tytöt	4 min 05 s	3 min 37 s	3 min 37 s
— pojat	4 min 33 s	4 min 26 s	4 min 26 s
15-vuotiaat			
— tytöt	4 min 40 s	4 min 12 s	4 min 12 s
— pojat	6 min 06 s	5 min 47 s	5 min 47 s
Varusmiespalvelukseen astuvien miesten Cooper-juoksutestin keskiarvo (metriä)⁵⁾			
	2 403	2 376	2 376
Dopingtestien määrä/rikkomusten määrä (SUEK)⁶⁾			
	3104/10	3169/4	-
Suomen sijoitus kansainvälisessä huippu-urheiluvertailuissa (GSN Global Cup/GSN per capita cup/WRCES)⁷⁾			
	30/11/20	29/8/24	

¹⁾ Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa LIITU 2018 sekä 2022 -tutkimukset (harrastan säännöllisesti ja aktiivisesti sekä harrastan silloin tällöin), lisäanalyysi KIHU 18.4.2023.

²⁾ Liikuntaraportti. Suomalaisen mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018—2022 sekä lisäanalyysi UKK-instituutti 14.4.2023.

³⁾ Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2018 sekä 2022 tutkimukset (liikemittarilla mitattu liikkumissuosituksen saavuttaminen). Liikuntaraportti. Suomalaisen mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018—2022 sekä lisäanalyysi UKK-instituutti 14.4.2023. (liikkumisen suosituksen toteutuminen kyselytietojen mukaan).

⁴⁾ 5.- ja 8.-luokkalaisten fyysisen toimintakyvyn Move!-mittaustulokset.

⁵⁾ Varusmiespalveluksen aloittaneiden miesten kuntotestien tulokset. Puolustusvoimat.

⁶⁾ Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) tekemät kaikki dopingtestit sekä dopingrikkomusten määrä SUEKin kansallisessa dopingtestausohjelmassa.

⁷⁾ Suomen sija maiden välisessä vertailussa koko urheilun menestysmittareilla: <https://www.worldsportranking.info/> ja <https://greatestsportingnation.com/>

20. Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 026 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015) perustuvien sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) kokeilu-, kehittämis- ja selvitystoiminnan menoihin

3) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, liikuntatieteellisen toiminnan, valtion liikuntaneuvoston sekä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tutkijoiden liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden ja näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden menoihin

4) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 4) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansainvälinen yhteistyö	268 000
<i>Liikunnan osaaminen ja tietopohja</i>	7 758 000
Liikunnan yleisiin kehittämishankkeisiin	500 000
Liikuntatiede ja tutkimus	3 862 000
— josta Suomen Akatemia (1,5 htv)	120 000
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	3 170 000
Valtion liikuntaneuvosto	226 000
Yhteensä	8 026 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 7 219 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 807 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kv-yhteistyö, liikuntatiede ja tutkimus, tutkimus- ja kehitysyhteisöt, koulutus sekä liikunnan yleiset kehittämishankkeet (siirto momentilta 29.90.51)	157
Liikuntatieteen tutkimus (siirto momentille 29.40.51)	-847
Liikuntatieteeseen ja tutkimuksiin, tutkimus- ja kehitysyhteisöille, koulutukseen, OKM:n käytettäväksi ja Valtion liikuntaneuvoston henkilöstö-, vuokra- ja tukipalvelumenoihin sekä kv- yhteistyöhön (siirto momentilta 29.90.50)	8 970
Valtion liikuntaneuvoston henkilöstö-, vuokra- ja tukipalvelumenot (siirto momentille 29.01.01)	-254
Yhteensä	8 026

2024 talousarvio 8 026 000

30. (29.90.52) Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 37 279 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 300 000 euroa vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 14 §:n mukaisiin opintotseteliavustuksiin.

Kunnan liikuntatoiminnan valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 12,00 euroa asukasta kohden.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 256 329. Enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	19 722 000
Valtionosuudet valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille	16 685 000
Valtionosuudet alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille	572 000
Liikunnan koulutuskeskusten opintotseteliavustuksiin	300 000
Yhteensä	37 279 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonlisäveroton keskimääräinen yksikköhinta on 94,30 euroa ja arvonlisäverollinen keskimääräinen yksikköhinta on 100,44 euroa opiskelijavuorokautta kohden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (2,2 %), valtakunnalliset koulutuskeskukset	378
Liikunnan koulutuskeskusten valtionrahoituksen vähentäminen (HO 2023)	-1 500
Valtionosuudet liikunnan koulutuskeskusten toimintaan sekä opintotseteli, laatu- ja kehittämisavustukset (siirto momentilta 29.90.50)	4 547
Valtionosuus kuntien liikuntatoimintaan (asukasmäärän muutos)	56
Yhteensä	3 481

2024 talousarvio	37 279 000
2023 talousarvio	33 798 000
2022 tilinpäätös	53 776 292

50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 55 693 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikuntalakiin (390/2015) perustuvien sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti
- 2) enintään 2 300 000 euroa urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahojen maksamiseen
- 3) liikunnan ja huippu-urheilun eettisen ja dopinginvastaisen toiminnan, testaustoiminnan ja dopingin vastaisen kasvatuksen tehostamisen menoihin

4) enintään 400 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle

5) enintään 16 ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) mukaista täyttä eläkettä vastaavan eläkkeen myöntämiseen

6) liikunnan aluehallinnon toiminnan menoihin

7) enintään 30 000 euroa Pro Urheilu -tunnustusten maksamiseen

8) enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen maksamiseen.

Kohdan 5) määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kohdassa 8) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikuntaan ja urheiluun osallistuminen:	
Liikunnan kansalaistoiminta	40 722 000
Huippu-urheilu	9 121 000
Liikunnan ja urheilun eettinen toiminta	4 950 000
Liikunnan osaaminen ja tietopohja,	900 000
josta Suomen Urheilumuseosäätiö (enintään)	400 000
ja liikunnan aluehallinto	500 000
Yhteensä	55 693 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 54 553 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 140 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron väliaikaisen alentamisen päättyminen	-11 778
Huippu-urheiluun, väestön liikunnan edistäminen (Liikkuvat), liikunnan suur- tapahtumat ja kansalaistoiminta (seuratukeen) sekä liikunnan yhdenvertaiseen saavutettavuuteen (liikuntapaikkarakentamisen avustukset (siirto momentille 29.90.51)	-42 587
Liikunnan rahoituksen vahvistaminen (kertaluonteinen)	-3 100
Liikunnan yhteiskuntavastuu (siirto momentilta 29.90.51)	300
Liikuntapoliittisen selonteon toimeenpano (siirto momentilta 29.90.56)	700
Liikuntatieteeseen ja tutkimuksiin, OKM:n käytettäväksi ja Valtion liikunta- neuvoston henkilöstö-, vuokra- ja tukipalvelumenoihin sekä kv-yhteistyöhön (siirto momentille 29.90.20)	-8 970
Parlamentarisesti sovittu taso	40 581
Tuottoarvion muutos	1 472
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-1 278

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan ja liikunnan koulutuskeskusten toimintaan sekä opintotietoli, laatu- ja kehittämisavustukset (siirto momentille 29.90.30)	-37 407
Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos	2 356
Yhteensä	-59 711

Momentin nimike ja määrärahalaji on muutettu.

2024 talousarvio	55 693 000
2023 I lisätalousarvio	5 000 000
2023 talousarvio	115 404 000
2022 tilinpäätös	101 459 828

51. Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 64 430 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikuntalakiin (390/2015) perustuvien sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti
- 2) Liikuntapoliittisen selonteon (VNS 6/2018 vp) toimeenpanosta aiheutuvien avustusten ja menojen maksamiseen
- 3) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, josta kolme henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen Suomi Liikkeelle -ohjelman valmistelu-, ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin
- 4) enintään 20 000 000 euroa poikkihallinnollisesta valtioneuvostojohtoisesta Suomi Liikkeelle -ohjelmasta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Kohdassa 3) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa: Poikkihallinnollisen valtioneuvostojohtoisesta Suomi Liikkeelle -ohjelman tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Määräraha on tarkoitettu eri hallinnonalojen käyttöön ja sitä on tarkoitus käyttää ohjelman toimeenpanon tukemiseen, kuten koordinointiin, vuorovaikutukseen, viestintään ja selvityksiin sekä eri ministeriöistä ja virastoista myönnettäviin valtionavustuksiin. Ohjelman toimeenpanoa ja siihen varattua määrärahaa seuraa ministerityöryhmä. Ohjelman toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

<i>Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus: liikuntapaikkarakentamisen avustaminen, josta Olympiastadionin perusparannus- ja uudistaminen</i>	26 940 000
<i>Liikuntaan ja urheiluun osallistuminen</i>	2 000 000
<i>Liikunnan kansalaistoiminta (seuratuki)</i>	12 250 000
	2 500 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Huippu-urheilu, josta kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskukselle ja Urheilijoiden ammattinedistämis- säätiölle	6 250 000
ja urheiluakatemioiden ja valmennuskeskuksille	2 015 000
Liikunnan ja urheilun suur tapahtumat	4 235 000
<i>Koko väestön liikunnan edistäminen</i>	2 000 000
<i>Ikäihmisten liikkumishanke -pilotointiin</i>	6 240 000
Suomi liikkeelle -ohjelma	500 000
Yhteensä	20 000 000
	64 430 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
--	------	------	------	------	---

Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishankkeen lisärahoitus (26 milj. euroa/LTA 2017)

Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Menot yhteensä	2,0	2,0	2,0	2,0	8,0

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 64 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 430 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huippu-urheiluun, väestön liikunnan edistämiseen (Liikkuvat), liikunnan suur- tapahtumat ja kansalaistoiminta (seuratukeen) sekä liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus (liikuntapaikkarakentamisen avustukset (siirto momentilta 29.90.50)	42 587
Kv-yhteistyö, liikuntatiede ja tutkimus, tutkimus- ja kehitysyhteisöt, koulutus sekä liikunnan yleiset kehittämishankkeet (siirto momentille 29.90.20)	-157
Liikunnan yhteiskuntavastuu (siirto momentille 29.90.50)	-300
Liikuntapoliittisen selonteon toimeenpano (siirto momentilta 29.90.56)	3 800
Suomi Liikkeelle -ohjelman rahoitus (HO 2023)	20 000
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-1 500
Yhteensä	64 430

2024 talousarvio

64 430 000

(56.) Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen (Liikkuva varhaiskasvatus)	-1 500
Liikuntapoliittisen selonteon toimeenpano (siirto momentille 29.90.50)	-700
Liikuntapoliittisen selonteon toimeenpano (siirto momentille 29.90.51)	-3 800
Yhteensä	-6 000
2023 talousarvio	6 000 000
2022 tilinpäätös	4 700 000

91. Nuorisotyö

Selvitysosa: Nuorisotyön ja -politiikan tavoitteena on nuorisolain mukaan edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista, tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö. Edellä mainitut tavoitteet koskevat kaikkia Suomessa olevia alle 29-vuotiaita.

Valtion nuorisotyön ja -politiikan strategia-asiakirjana on valtioneuvoston hyväksymä valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

- Nuorten osallisuus lisääntyy ja vaikuttamismahdollisuudet monipuolistuvat.
- Nuorten kokemukset yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, yhteisöllisyydestä ja oikeuksiensa toteutumisesta vahvistuvat.
- Nuorten harrastus- ja toimintamahdollisuudet ovat tasavertaisesti saavutettavissa.
- Nuorten elämäntaitojen vahvistuminen.

Nuorisotyön toiminnalliset tavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet

- Käynnistetään nuorisolain (1285/2016) mukaisen valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2024—2027 toimeenpano.
- Hyväksytään valtionapukelpoiset nuorisotalon osaamiskeskukset kaudelle 2024—2027 ja sovitaan niiden tehtävät toimialan kehittämisessä.
- Nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja nuorisopoliittisen päätöksenteon tueksi kehitetään nuorisotoimialan tiedontuotantoa. Parannetaan Nuorisotilastot.fi-palvelun ja kehitettyjen järjestelmien tunnettuutta sekä edistetään niiden käyttöönottoa ja hyödyntämistä.

Nuorisotyön tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2024 arvio
10—29-vuotiaat, jotka kuuluvat/ovat mukana järjestötoiminnassa tai vastaavassa (Vapaa-aikatutkimus), %	53	50	50
15—29-vuotiaat, jotka kokevat kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan (Nuorisobarometri), %	83	83	85
15—29-vuotiaat, jotka kokevat elämän olevan hyvin hallinnassaan (Nuorisobarometri), %	90	86	88
Yläkouluikäiset, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää (Kouluterveystudkimus/THL), %	9	9	8
15—29-vuotiaat, jotka ovat jättäneet harrastuksen aloittamatta rahan puutteen vuoksi (Nuorisobarometri), %	35	35	35
15—29-vuotiaat, jotka ovat kokeneet syrjintää viimeisen 12 kk aikana (Nuorisobarometri), %	10	10	10
15—29-vuotiaat, jotka suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti (Nuorisobarometri), %	80	80	80
Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (TEM)	31 200	28 100	28 000

20. Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 712 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorisotyön ja -politiikan yleisen kehittämisen menoihin ja avustuksiin nuorisolain (1285/2016) 4 §:n mukaisesti
- 2) valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman toimeenpanoon, arviointiin ja kehittämiseen liittyviin menoihin ja avustuksiin
- 3) valtion nuorisoneuvoston ja sen jaostojen sekä arviointi- ja avustustoimikunnan menoihin
- 4) kansainväliseen nuorisoalan yhteistyöhön sekä yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisestä nuorisoalan yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 5) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Lakisäätteiset kansalliset toimikunnat	212 000
Nuorisotyön ja -politiikan strategisten tavoitteiden toteuttaminen	500 000
Yhteensä	712 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 427 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 285 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion nuorisoneuvoston sekä arviointi- ja avustustoimikunnan henkilöstö-, vuokra- ja tukipalvelumenot, nuorisotyön ja -politiikan strategisten tavoitteiden toteuttaminen (siirto momentilta 29.91.50)	1 027
Valtion nuorisoneuvoston sekä arviointi- ja avustustoimikunnan henkilöstö-, vuokra- ja tukipalvelumenot (siirto momentille 29.01.01)	-315
Yhteensä	712

2024 talousarvio 712 000

30. (29.91.52) Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 648 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisiin kuntien nuorisotyön valtionosuuksiin.

Kuntien nuorisotyön valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 15,00 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Etsivä nuorisotyö ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy	-4 140
Kertaluonteisten menojen poistuminen	-300
Kuntien nuorisotyön valtionosuustarkistus (asukasmäärän muutos)	-42
Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta, nuorten talous- ja työelämätaitojen edistäminen (siirto momentille 29.91.50)	-1 650
Yhteensä	-6 132

Momentin nimike ja määrärahalaji on muutettu.

2024 talousarvio	7 648 000
2023 I lisätalousarvio	5 500 000
2023 talousarvio	13 780 000
2022 tilinpäätös	12 578 000

50. Nuorisotyön edistäminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 35 382 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorisolakiin (1285/2016) perustuviin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisotalon järjestöille, valtakunnallisille nuorisotalon osaamiskeskuksille sekä nuorisokeskuksille
- 2) nuorisokeskusten investointiavustuksiin ja sosiaaliseen nuorisotyöhön
- 3) nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyviin tutkimuksiin ja selvityksiin sekä apurahojen maksamiseen

- 4) nuorisotalouden tiedontuotantoa, viestintää, yleistä kehittämistä, nuorten osallistumista ja kuulemista tukevien tietojärjestelmien ja verkkopalveluiden ylläpitoon ja kehittämiseen
- 5) etsivän nuorisotyön yhteydenotto- ja neuvontajärjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen
- 6) EU:n ja kansainvälisten toimintaohjelmien tukemiseen
- 7) lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan tukemiseen
- 8) nuorisotyön, -toiminnan ja -politiikan kehittämiseen
- 9) Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston menoihin ja saamenkielisen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemiseen
- 10) alueellisen nuorisotoimen menoihin sekä aluehallinnon ja valtion virastojen määräaikaisten nuorisotoimialan hankkeiden toteuttamiseen
- 11) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 11) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset nuorisotalouden järjestöt	18 000 000
Nuorisokeskukset	4 936 000
Alueellinen ja paikallinen nuorisotyö	5 527 000
Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta	1 300 000
Nuorisotyön kokeilu, koulutus, tutkimus ja kv.yhteistyö	5 619 000
Yhteensä	35 382 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 34 291 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 091 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron väliaikaisen alentamisen päättyminen	-4 240
Etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajatoimintaan (siirto momentille 29.91.51)	-5 728
Kertamenon poisto	-1 100
Koulu- ja oppilaitosnuorisotyöhön (siirto momentille 29.91.51)	-3 000
Parlamentaarisesti sovittu taso	14 609
Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta, nuorten talous- ja työelämätaitojen edistäminen (siirto momentilta 29.91.30)	1 650
Tuottoarvion muutos	530
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-1 000
Valtion nuorisoneuvoston sekä arviointi- ja avustustoimikunnan hallintomenot, nuorisotyön ja -politiikan strategisten tavoitteiden toteuttaminen (siirto momentille 29.91.20)	-1 027

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionosuudet kuntien nuorisotyöhön (siirto momentille 29.91.30)	-7 690
Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos	848
Yhteensä	-6 148

Momentin nimike ja määrärahalaji on muutettu.

2024 talousarvio	35 382 000
2023 II lisätalousarvio	-170 000
2023 talousarvio	41 530 000
2022 tilinpäätös	36 328 067

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää nuorten työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön sekä kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön tukemisesta ja kehittämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Nuorten työpajatoiminta	14 000 000
Etsivä nuorisotyö	13 000 000
Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö	3 000 000
Yhteensä	30 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta (siirto momentilta 29.90.50)	5 728
Kertaluonteisten menojen poistuminen	-180
Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö	3 000
Nuorisotoiminnan tukeminen (itäisen Suomen elinvoima, kertaluonteinen)	-1 000
Yhteensä	7 548

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	30 000 000
2023 talousarvio	22 452 000
2022 tilinpäätös	39 083 000

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala rakentaa uusiutuvaa Suomea — uusiutumiskykyistä ja kestävästä ruokajärjestelmästä ja luonnonvarataloutta sekä luotettavia paikkatietoja.

Toimintaympäristön kuvaus

Suomen tulevaisuuteen vaikuttaa voimakkaasti turvallisuutta ja huoltovarmuutta uhkaava Venäjän Ukrainaan kohdistama hyökkäyssota. Oman vaikutuksensa tuovat useat maailmanlaajuiset muutostekijät, joiden voimakkuuteen ja nopeuteen Suomi ei juuri voi vaikuttaa. Niiden seurauksiin on sopeuduttava ja niissä on nähtävissä uhkien lisäksi myös paljon uusia mahdollisuuksia. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on tunnistettu kuusi toimintaympäristön muutostekijää, jotka tapahtuvat hallinnonalasta riippumatta ja joiden arvioidaan eniten muuttavan suomalaisen ruoka- ja luonnonvarasektorin toimintaympäristöä seuraavan vuosikymmenen aikana. Muutostekijät ovat 1) ilmastonmuutos, 2) nopea teknologinen kehitys, 3) kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, 4) globaalin talouden murros, 5) arvojen ja asenteiden muutos sekä 6) väestörakenne ja kaupungistumiskehitys.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan perustehtävät ruokaturvan, ruokaturvallisuuden ja kilpailukykyisen kotimaisen ruokajärjestelmän, huoltovarmuuden ja puhtaan veden takaamisessa, eläin- ja kasvitautien hallinnassa, luonnonvaratalouden kestävyden ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukykyyn varmistamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisessä nousevat yhä tärkeämmiksi. Näiden tehtävien merkitys on edelleen korostunut Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vuoksi.

Laadukas ja turvallinen paikkatieto ja sen hyödyntäminen ovat tärkeässä roolissa tulevaisuuden teknologiaratkaisuja kehitettäessä. Digitalisaatio ja tiedon merkityksen voimakas kasvaminen korostavat luotettavien perusrekisterien, peruspaikkatietojen ja luonnonvaratiedon käytön edistämisen merkitystä osana ministeriön tehtäväaluetta. Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa sekä turvaavat omistusta ja kansallista rahoitusjärjestelmää.

Suomi on vastuullinen globaali toimija ja sitoutunut kestävä kehityksen Agenda 2030:n toimeenpanoon. Kansainvälisen kilpailun lisääntyessä myös hallinnon merkitys vapaan kilpailun esteiden poistamisessa sekä biotalouden, uusien innovaatioiden, liiketoimintamallien ja arvonaluonnin tapojen mahdollistamisessa kasvaa. Mahdollistava hallinto toimii tiiviissä vuorovaikutuksessa yksityisen sektorin kanssa ja ymmärtää kiihtyvää kehitystä sekä sen tuomia haasteita ja

mahdollisuuksia. Rajalliset resurssit kyetään suuntaamaan vaikuttavammin taloudellista optimia tavoitellen sekä luomaan kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö uusiutuvalla ja kansainvälistyvälle biotaloudelle, yhteensovittaan kestävää kehitystä ja riskienhallintaa. Maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan nykyiset tehtävät luovat luontevan alustan bio- ja kiertotalouden seuraavan vaiheen toteutukseen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan elinkeinot ovat merkittäviä uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäjiä. Ravinnon, energian, erilaisten tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi käyttävä biotalous luo merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Biotalouskeinoin pyritään vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään luonnon monimuotoisuutta. Ministeriön toimialan menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen uusiutuvien luonnonvarojen kestävässä käytössä. Hallinnonalan tutkimus tuottaa ennakoivasti tietoa, osaamista ja innovaatioita päätöksenteon tueksi, elinkeinon kilpailukykyä kehittämiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma/ arvio	2023 tavoite	2024 tavoite
Kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuus sekä kilpailu- ja häiriönsietokyky paranevat			
— Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/vuosi) ¹⁾	(32 400)	kasvaa	kasvaa
Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä sekä edistää hyvinvointia luonnosta ja luonnolle			
— Biotalousarvonlisäys, mrd. euroa ²⁾	(28,0)	29,1	30,3
Monipuolinen yritystoiminta sekä menestyvä maaseutu ja saaristo, monipaikkaisuus ja yhteistyöverkostot vahvistavat yhteiskuntaa			
— Maaseutualueella sijaitsevien yritysten toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista (%) ³⁾	-	kasvaa	kasvaa
— Työllisyysaste yhteensä ³⁾	-	kasvaa	kasvaa
— maaseutualueet	-	kasvaa	kasvaa
— kaupungit	-	kasvaa	kasvaa
Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta			
— Sähköisten palveluiden häiriöttömyys (%)	99,9	99,9	99,9
— Tietovarastojen hyödyntäminen, kasvu edellisestä vuodesta (%)	-1	10	3

¹⁾ Lähde: Luke, FADN/kannattavuuskirjanpito. FWU on yrittäjäperheen työtunneista laskettu kokopäiväisesti työskentelevien yrittäjäperheen jäsenten lukumäärä (0,82 henkilöä tilaa kohti vuonna 2021). Maatalouden yrittäjätulo kuvaa keskimäärin yritystä kohti saatua tuloa vuodessa. Vuoden 2022 luku on ennuste.

²⁾ Vuosien 2023—2024 tavoite perustuu Suomen biotalousstrategiassa asetettuun tavoitteeseen: tavoitteena on kiihdyttää biotalouden arvonlisän 3 prosentin vuosikasvutaso 4 prosenttiin.

³⁾ Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit. Tiedot koskevat Manner-Suomea. Koko väestön työllisyysaste lasketaan 15—64-vuotiaiden työllisten prosentiosuutena samanikäisestä väestöstä. Vuodesta 2021 lähtien tietoja ei ole vielä saatavilla.

Sukupuolten tasa-arvo

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa yhdenvertaisuuden edistämistä sekä hallituksen sukupuoli-näkökulman valtavirtaistamista ja sisällyttämistä lainvalmisteluun, toiminnan ja talouden ohjaukseen sekä muihin tasa-arvon kannalta merkittäviin toimintoihin. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikkasektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole niiden vaikutus sukupuolten tasa-arvoon.

Maaseudulla pääosa työikäisestä väestöstä on miehiä ja varsinkin harvaan asutulla maaseudulla miehiä on huomattavasti enemmän kuin naisia. Erot ovat suurimmat nuorten aikuisten ikäluokassa. Yhteisen maatalouspolitiikan, maaseudun kehittämisen ja luonnonvaratalouden toimeenpanossa on tavoitteena huomioida eri väestöryhmien tarpeet, vaikka tukijärjestelmiä tai tukien myöntämisen perusteita ei ole rakennettu sukupuolinäkökulmasta. Esimerkiksi nuorten viljelijöiden aloitustuessa seurataan yritystoiminnan aloittaneiden sukupuolijakaumaa. Erityisesti useissa paikallisten Leader-toimintaryhmien kautta toteutetuissa hankkeissa on tavoitteena erilaisten ryhmien kuten nuorten, vanhusten, maahanmuuttajien ja työttömien osallistuminen alueen kehittämiseen. Tämä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, ehkäisee syrjäytymistä ja vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Leader-toiminnassa esimerkiksi seurataan päättävän elimen eli hallituksen sukupuolijakaumaa.

Kestävä kehitys

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala toteuttaa YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteita osana strategiaansa. Hallinnonala edistää erityisesti hiilineutraaliustavoitetta luomalla kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja.

Rahoitusta osoitetaan esimerkiksi ympäristön tilaa, vihreää siirtymää ja uusiutuvan energian käyttöä edistäviin investointeihin 35 milj. euroa. Ympäristökorvauksiin ja luonnonmukaiseen tuotantoon kohdennetaan 275,9 milj. euroa, ekojärjestelmätukeen (aiemmin viherryttämistuki) 86 milj. euroa ja ravinnekierrätyksen edistämiseen biokaasutuotannolla 5 milj. euroa. Luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen kohdennetaan 4 milj. euroa. Määrärahalla toteutetaan mm. kansallista biotalousstrategiaa, kansallista metsästrategiaa sekä maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa maa- ja metsätaloudessa. Metsäluonnon hoidon edistämiseen kohdennetaan 11 milj. euroa. Veteen perustuvien liiketoimintojen kehittämistä sekä vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämistä tuetaan yhteensä 7 milj. eurolla. Puuntuotannon kestävyden turvaamiseen kohdennetaan 38 milj. euroa.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta	12.30.44 ja 30.40.51
Hallituksen esitys metsityksen (määräaikaisesta) tukemisesta	30.40.47

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
30.10.40 <i>Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	127,0	117,0 ¹⁾
30.10.41 <i>Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki</i> (arviomääräraha)		
— korkotukilainavaltuus	250,0	250,0
30.10.64 <i>EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	224,3	157,2 ¹⁾
30.20.43 <i>Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	1 115,0	20,0 ¹⁾
30.40.44 <i>Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen</i> (arviomääräraha)		
— Avustusten myöntämisvaltuus	54,5	15,0
30.40.47 <i>Tuki joutoalueiden metsitykseen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— Avustusten myöntämisvaltuus	8,2	-1)

¹⁾ Lisäksi voidaan käyttää edelliseltä vuodelta käyttämättä jäänyttä valtuutta.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Hallinto ja tutkimus	152 472	140 530	144 673	4 143	3
01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 148	23 744	24 862	1 118	5
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	82 189	79 752	82 777	3 025	4
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 943	1 943	1 943	—	0
(23.) Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonnisäveromenot (arviomääräraha)	33 012	30 652	30 652	—	0
66. Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)	4 180	4 439	4 439	—	0
10. Maaseudun kehittäminen	503 748	444 722	484 771	40 049	9
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	94 245	139 500	114 900	-24 600	-18

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
41. Maaseutuelinkeino- toiminnan korkotuki (arviomääräraha)	14 551	15 000	40 000	25 000	167
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	28 500	21 800	15 100	-6 700	-31
43. Eläinten hyvinvointi- korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	85 400	74 000	74 000	—	0
(44.) Maatalouden ja maaseudun yritystoiminnan toiminta- edellytysten turvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	14 730	—	—	—	0
50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämisis- toimiin (siirtomääräraha 3 v)	5 566	5 616	4 356	-1 260	-22
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 843	2 143	2 569	426	20
54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	39 892	39 192	39 192	—	0
55. Valtionavustus 4H- toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	4 105	4 155	3 305	-850	-20
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 300	4 300	3 000	-1 300	-30
64. EU:n ja valtion rahoitus- osuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomäärä- raha 3 v)	212 616	139 016	188 349	49 333	35
20. Maa- ja elintarviketalous	2 011 586	1 794 465	1 770 741	-23 724	-1
01. Ruokaviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	85 007	78 958	79 483	525	1
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)	10 606	7 929	5 868	-2 061	-26
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirto- määräraha 2 v)	352 200	350 000	350 000	—	0
41. EU-tulotuki ja EU- markkinatuki (arviomäärä- raha)	507 500	520 600	522 400	1 800	0
(42.) Turvepeltojen ilmastotoimet (siirtomääräraha 3 v)	—	30 000	—	-30 000	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	352 996	286 560	286 816	256	0
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	637 394	495 884	496 815	931	0
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 030	11 030	11 005	-25	0
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 255	2 637	6 587	3 950	150
49. Ravinnekierätyksen edistäminen biokaasutuotannolla (siirtomääräraha 3 v)	—	4 000	5 000	1 000	25
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400	400	400	—	0
(61.) Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 3 v)	43 700	—	—	—	0
62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	6 497	6 467	6 367	-100	-2
40. Luonnonvaratalous	230 124	228 637	188 440	-40 197	-18
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 100	2 800	3 000	200	7
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	14 511	15 847	14 189	-1 658	-10
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	31 977	14 966	4 204	-10 762	-72
31. Vesi- ja kalatalous-hankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	11 136	8 736	7 086	-1 650	-19
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 857	1 632	1 541	-91	-6
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	4 760	4 760	3 590	-1 170	-25
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	9 550	8 850	8 850	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	36 900	47 497	38 377	-9 120	-19
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	7 527	17 500	11 027	-6 473	-37
46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirto- määräraha 2 v)	43 835	45 069	43 025	-2 044	-5
47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomäärä- raha 3 v)	6 060	5 400	3 490	-1 910	-35
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	14 498	13 059	13 908	849	7
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 975	10 975	9 739	-1 236	-11
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirto- määräraha 2 v)	1 132	1 132	1 132	—	0
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	31 307	30 414	25 282	-5 132	-17
64. Metsähallitus	8 656	8 610	7 344	-1 266	-15
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	8 656	8 610	7 344	-1 266	-15
70. Maanmittaus ja asunto- osakkeiden kirjaaminen	48 610	48 184	53 017	4 833	10
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	45 310	46 184	51 017	4 833	10
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	3 300	2 000	2 000	—	0
Yhteensä	2 955 195	2 665 148	2 648 986	-16 162	-1
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	4 685	4 477	4 452		

01. Hallinto ja tutkimus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviä hoitavat pääluokassa 30 budjetoituin varoin maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Maanmittauslaitos ja Ruokavirasto. Lisäksi hallinnonalan tehtävien hoitamiseksi on kaksi talousarvion ulkopuolista rahastoa (Maatilatalouden kehittämisrahasto ja Maatalouden interventiorahasto) sekä valtion liikelaitoksena toimiva Metsähallitus. Lisäksi valtionavustusta saavat organisaatiot Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus vastaavat eräistä julkisoikeudellisista tehtävistä.

Tässä luvussa on budjetoitu maa- ja metsätalousministeriön ja hallinnonalan merkittävimmän tutkimuslaitoksen Luonnonvarakeskuksen menot. Hallinnonalan tutkimus- ja asiantuntijatehtäviä on myös Ruokavirastossa (luku 30.20) ja Maanmittauslaitoksessa (luku 30.70).

Maa- ja metsätalousministeriö varmistaa ohjauksellaan, että hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä julkisoikeudellisia tehtäviä hoitavien valtionapuorganisaatioiden toiminta tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteita.

Toiminnallisen tuloksellisuuden osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

- toimintamme on vastuullista, ennakoivaa ja asiakaslähtöistä
- tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintamme tukee ennakoivasti hallinnon vaikuttavuutta ja elinkeinojen kilpailukykyä
- digitaaliset ratkaisumme ja tietovarantomme ovat turvallisia, hyvin käytettäviä, yhteentoimivia ja niitä hyödynnetään laajasti
- varaudumme häiriötilanteisiin hyvällä riskien hallinnalla sekä vahvistamalla selviytymis- ja palautumiskykyä.

Voimavarojen hallinnan osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

- henkilöstömme on osaavaa, arvostettua ja voi hyvin
- resurssimme ovat riittävät ja oikein kohdennetut.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnossa (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa ja aluehallintovirastoissa), joiden määrärahoja ei ole budjetoitu tässä pääluokassa. Maaseutuhallinnon tehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnon lisäksi myös kunnissa.

Maatalous- ja maaseutupolitiikan, kalastuspolitiikan, kasvinterveyden sekä maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitalouden toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Niiden toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan kustannukset tehtävittäin ELY-keskusten toimintamenomomentilla (32.01.02) (sisältää tukitoiminnot) (milj. euroa)

Tehtävä	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 ja 2024 tarve
Maaseudun kehittäminen	10,8	11,2	11,6
Maa- ja elintarviketalous	21,4	22,6	23,4
Luonnonvaratalous	15,1	15,2	15,7
Yhteensä	47,3	49,0	50,7

Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskukset hoitavat EU:n maatalous-, maaseutu-, kasvinterveys- ja kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä sekä vesitalouden toimeenpanotehtäviä. Näihin arvioidaan vuonna 2023 käytettävän n. 660 henkilötyövuotta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (mom. 32.01.02). Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä elintarviketurvallisuuden valvonnan tehtäviä aluehallinnossa hoitavat aluehallintovirastot. Vuonna 2023 näissä tehtävissä arvioidaan toimivan n. 59 henkilötyövuotta vastaava henkilöstö. Aluehallintovirastojen toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokassa (mom. 28.40.01). Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia tehtäviä hoitavat myös Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, joka vastaa kasvinsuojelulainsäädännön toimeenpanosta (työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa mom. 32.01.08) ja Suomen ympäristökeskus, joka vastaa vesitalouden tehtävistä (ympäristöministeriön pääluokassa budjetoituja ympäristöhallinnon voimavaroja mom. 35.01.04) sekä Tulli, joka suorittaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellyttämiä tarkastustehtäviä sekä elintarvikeketjun valvontaviranomaisen tehtäviä (valtiovarainministeriön pääluokassa mom. 28.10.02).

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 862 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ministeriön yhteydessä toimivien lautakuntien ja muiden vastaavien toimielimien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö on uudistuvan ja kestävä ruoka- ja luonnonvaratalouden mahdollistaja sekä luotettavien tietovarantojen tuottaja. Vastuullinen bio- ja kiertotalous on maamme kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin perusta.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tavoitteet vuodelle 2024. Ministeriö tukee pääluokkaperusteluissa sekä lukujen 30.10, 30.40 ja 30.70 selvitysosassa esitettyjen *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Ministeriön tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 ennakoitu	2024 arvio
Hallituksen esitykset (kpl)	20	7	4
— Suunnitellun istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	90,9	100	100
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,7	>3,7	>3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	24 480	25 094	26 212
Bruttotulot	1 231	1 350	1 350
Nettomenot	23 249	23 744	24 862
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 459		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 358		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Juomavesidirektiivin toimeenpano (1 htv) (siirto momentilta 32.01.02)	85
Luonnon monimuotoisuusasioiden erityisasiantuntijan virka (1 htv) (siirto momentilta 30.40.22)	76
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka- menot (siirto momentille 23.01.02)	-134
Poliittisen esikunnan kasvu	-91
Palkkausten tarkistukset	1 182
Yhteensä	1 118

2024 talousarvio	24 862 000
2023 II lisätalousarvio	767 000
2023 talousarvio	23 744 000
2022 tilinpäätös	24 148 000

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 82 777 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) yhteisrahoitteisessa toiminnassa ja yhteistoiminnassa hankkeiden rahoittajien rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 2) talonrakennus-, maa- ja vesirakennustöihin sekä kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien perusparannuksiin
- 3) kasvinsuojeluaineiden tarkastus- ja testaustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

- 4) Luomuinstituutin toiminnan rahoittamiseen
- 5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 6) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille edellyttäen, että vastaava meno veloitetaan momentin 24.30.66 määrärahasta
- 7) maatilayritysten osaamisverkoston (AgriHubi) toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen ja toiminnan rahoittamiseen
- 8) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyvää määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonvarakeskuksen *tehtävänä* on toimialallaan:

- harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- tuottaa tietoa ja asiantuntijapalveluita yhteiskunnallisen päätöksenteon sekä viranomaistoiminnan tueksi
- harjoittaa tiedon ja teknologian siirtoa
- tuottaa toimialaansa kuuluvia tilastoja, jollei tehtävä kuulu muulle viranomaiselle
- ylläpitää toiminnassaan tarvittavia rekistereitä
- hoitaa geenivarojen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyviä tehtäviä
- edistää kansainvälistä yhteistyötä
- hoitaa ne muut tehtävät, jotka erikseen säädetään tai maa- ja metsätalousministeriö määrää sen suoritettaviksi.

Luonnonvarakeskus tukee toiminnallaan pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman REPowerEU-luvun tuloilla rahoitetaan puhtaan energian ja materiaalivirtojen T&K-hanketta.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Luonnonvarakeskukselle vuodelle 2024 luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Luonnonvarakeskuksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötövuodet

	2022 tilinpäätös			2023 arvio			2024 arvio		
	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv
Tutkimus- ja asiakkuus- prosessi	105 283	51 212	1 025	112 500	54 400	1 020	113 900	53 800	1 019
Viranomaisprosessi	29 178	8 401	277	30 700	9 000	273	31 000	8 700	273
Tilastoprosessi	4 876	469	49	5 200	500	48	5 200	500	48
Yhteensä	139 337	60 082	1 351	148 400	63 900	1 341	150 100	63 000	1 340

¹⁾ Kustannuslaskennassa tukitoimintoihin kohdistuneet tuotot on huomioitu kustannuksia pienentävänä tekijänä n. 2,0–2,5 milj. euroa/v.

²⁾ Vain suoraan ydintoimintaan kohdistuneet tuotot.

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Vaikuttavuus			
Referoidut tieteelliset julkaisut, kpl	657	690	660
Luottamus- ja maineindeksi			
— Media (1—5)	-	-	3,55
— Yritykset (1—5)	-	-	3,50
— Kansalaiset (1—5)	-	-	-
— Päättäjät (1—5)	-	-	3,50
— Tutkimuskumppanit (1—5)	-	-	3,45
Toiminnallinen tehokkuus			
Ydintoimintojen kokonaiskustannukset 1 000 €/kokonaishtv	103	111	112
Referoidut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	1,0	1,1	1,1
Muut julkaisut/tutkijahtv	1,1	1,2	1,2
Tuotokset ja laadunhallinta			
Muut julkaisut (sis. ammattiyleisölle ja suurelle yleisölle suunnatut julkaisut), kpl	775	750	750
Tilastojulkistusten määrä, kpl	186	183	184
Annetut lausunnot, kpl	402	300	300
Valiokuntakuulemiset, kpl	78	65	65
Tilastojulkistusten virheettömyys, %	84	98	98
Voimavarat			
Tohtoreiden osuus (%) tutkijoista	58	64	65
Työtyytyväisyysindeksi	3,86	3,84	3,86

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	146 560	137 552	147 577
Bruttotulot	61 891	57 800	64 800
Nettomenot	84 669	79 752	82 777
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	17 375		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 895		

Bruttotulot ovat yhteensä 64 800 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 44 800 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 8 000 000 euroa, EU-maataloustukia 750 000 euroa sekä muita tuloja 11 250 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	153	150	150
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	153	150	150
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	109	90	90
— osuus yhteiskustannuksista	86	60	60
Kustannukset yhteensä	195	150	150
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-42	-	-
Kustannusvastaavuus, %	78	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 676	8 350	7 850
— muut tuotot	3	-	-
Tuotot yhteensä	7 679	8 350	7 850
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 264	4 250	4 100
— osuus yhteiskustannuksista	2 592	2 700	2 450
Kustannukset yhteensä	6 856	6 950	6 550
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	823	1 400	1 300
Kustannusvastaavuus, %	112	120	120

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	26 858	24 400	28 500
— EU:lta saatava rahoitus	7 051	7 000	8 500
— muu valtiontalouden ulkopuolinen rahoitus	7 328	7 300	7 800
Tuotot yhteensä	41 237	38 700	44 800
Hankkeiden kokonaiskustannukset	65 833	62 000	70 600
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-24 596	-23 300	-25 800
Omarahoitusosuus, %	37	38	37

Määrärahasta noin 600 000 euroa käytetään kalakantojen hoitamiseksi arvokalojen sopimuskasvatukseen ja istutuksiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 82 677 000 euroa, josta kansainvälisiä jäsenmaksuja noin 40 000 euroa, ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 61 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

FADN-aineiston laajentaminen FSDN-aineistoksi	-13
Kotieläintutkimuksen infran kehittäminen	500
Maatalouden ympäristöseuranta, CAP-suunnitelma	-500
Maatalouden ympäristöseuranta, CAP-suunnitelmakauden rahoitus	470
Maatalouslaskenta 2020	-25
Puhdas energia ja materiaalivirtojen t&k-rahoitus (REPowerEU T&K)	1 000
Puutarhakasvien hintaseuranta (siirto momentilta 30.20.01)	50
SAIO-asetuksen vaikutukset tilastotuotantoon	-146
Tutkimusrahoituksen vahvistaminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-1 500
Valtorin laskutuksen muutos	-54
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	196
Palkkausten tarkistukset	3 047
Yhteensä	3 025

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	82 777 000
2023 II lisätalousarvio	1 837 000
2023 talousarvio	79 752 000
2022 tilinpäätös	82 189 000

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 943 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) virastoilta, laitoksilta tai muilta organisaatioilta hankittavista, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista ja kehittämistä tukevista tutkimuksista, selvityksistä sekä arvioinneista aiheutuviin kuluihin ja muihin kulutusmenoihin sekä tutkimuksiin ja selvityksiin liittyvien valtionavustusten myöntämiseen

2) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa on otettu huomioon tuloina valtion virastojen ja laitosten osuudet yhteistutkimushankkeisiin sekä EU:lta saatava tutkimusrahoitus.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla hankitaan tutkimustietoa pääluokkaperusteluissa todettuja vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita tukevan päätöksenteon tueksi.

Määrärahalla rahoitetaan EU:n tutkimus- ja kehittämisohjelmiin (Horisontti Eurooppa kumppanuudet, Life) liittyvien suomalaisten hankkeiden kansallisia rahoitusosuuksia. Muiden valtion virastojen ja laitosten rahoitusosuudet tästä määrärahasta rahoitettaviin maa- ja metsätalousministeriön kokonaisvastuulla oleviin yhteistutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille. EU:n rahoitusosuudet tutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille, jolloin momentin tulokertymäksi arvioidaan noin 200 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 652 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 291 000 euroa.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2024 talousarvio	1 943 000
2023 talousarvio	1 943 000
2022 tilinpäätös	8 943 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 652 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	30 652 000
2023 II lisätalousarvio	2 000 000
2023 talousarvio	30 652 000
2022 tilinpäätös	33 011 510

66. Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 439 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien sekä kulutusmenoluonteisten jäsenmaksujen että rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin
- 2) enintään 1 600 000 euroa Euroopan metsäinstituutin perusrahoitukseen
- 3) enintään 250 000 euroa muihin harkinnanvaraisiin maksuihin ja valtionavustuksiin.

Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena ja siirtomenoina maksettavien jäsenmaksujen sekä rahoitusosuuksien osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 339 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 100 000 euroa.

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	4 439 000
2023 talousarvio	4 439 000
2022 tilinpäätös	4 180 468

10. Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Tämä selvitysosa on luvuille 30.10 ja 30.20.

*Toimintaympäristö**Ukrainan sota muuttaa toimintaympäristöä*

Venäjänsä hyökkäys Ukrainaan on muuttanut merkittävästi maa- ja elintarviketalouden toimintaympäristöä sekä entisestään korostanut varautumisen ja huoltovarmuuden merkitystä. Vaikutukset kohdistuvat erityisesti tuotantopanosten ja maataloustuotteiden hintaan. Polttoaineiden, lannoitteiden ja niiden raaka-aineiden sekä rehukomponenttien, kuten täydennysvalkuaisen, kotimaisuusastetta on tarpeen lisätä. Huoltovarmuuden ohella tämä tukisi ilmasto- ja ympäristötoimintoja. Tuotantopanosten lisäksi osaavan työvoiman saatavuus ja riittävän kausityövoiman varmistaminen etenkin puutarhataloudessa ovat merkityksellisiä tekijöitä kotimaisen tuotannon ylläpitämisessä.

Suomi on Euroopan maaseutumaisin maa

Suomen pinta-alasta valtaosa on maaseutua. Maaseudulla asuu vakinaisesti noin kolmannes väestöstä. Väestökehityksen seuranta pohjautuu pysyvää asutusta kuvaavaan tilastoituun väkilukuun, joka perustuu vuoden viimeisen päivän tilanteeseen. Siinä ei huomioida ihmisten liikkuvuutta. Monipaikkaisuuden puuttuvan tietoperustan vuoksi yhteiskunnan suunnittelu ja palvelurakenteet sekä erilaiset järjestelmät eivät ota tarpeeksi hyvin huomioon lisääntyvästä liikkumisesta ja työnteon tapojen moninaistumisesta johtuvaa monipaikkaisuutta. Maaseutu- ja saaristoalueiden kannalta tämä on ongelmallista, koska maaseudun tilastoitu väkiluku on vähen-

tynyt jo pitkään, vaikka kausiväestö on viime vuosikymmeninä kasvanut voimakkaasti erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Monipaikkainen työskentelytapa on lisääntynyt merkittävästi ja sen arvioidaan lisääntyvän edelleen. Maaseudulla on kausittain edelleen yli 1,1 milj. ihmistä enemmän kuin tilastoidun väkiluvun perusteella on arvioitu.

Maaseutualueet toimivat sekä yritystoiminnan että vakituisten ja vapaa-ajan asumisen ympäristönä. Maaseutualueiden mahdollisuudet liittyvät yritystoiminnan monipuolistumiseen sekä biotalouden kestävään ja monipuoliseen hyödyntämiseen. Maaseutualueilla on keskeinen merkitys yhteiskunnallisten ja globaalien haasteiden ratkaisussa. Ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa maaseutualueilla on keskeinen merkitys sekä maankäyttösektorin että elinkeinotoiminnan osalta. Maaseutualueet mahdollistavat hyvät edellytykset vihreän siirtymän valmistamiseen niin toimintamahdollisuuksien kuin resurssien osalta. Yrittäjyyden ja asumisen mahdollisuuksien entistä parempi hyödyntäminen edellyttää sitä, että eri hallinnonalojen yhteistyöllä varmistetaan maaseudun hyvä saavutettavuus sekä perusrakenteiden ja palvelujen toimivuus. Maaseudun elinvoimaisuuden edistämiseksi ja palveluiden turvaamiseksi tarvitaan yhteiskunnan tuen lisäksi innovaatioita ja uusyrittäjyyttä sekä omaehtoista paikallista kehittämistä.

Maaseutualueiden elinkeinorakenteet vaihtelevat maaseututyypeittäin ja alueittain. Ydinmaaseudulla ja kaupunkien läheisellä maaseudulla elinkeinorakenne on monipuolinen ja työllistymisen mahdollisuudet ovat paremmat kuin harvaan asutulla maaseudulla. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Harvaan asutulla maaseudulla elinkeinorakenne on yksipuolisempi ja haavoittuvampi ja työllistymisen mahdollisuudet heikommat. Samanaikaisesti monilla maaseutuyrityksillä on puutetta ammattitaitoisesta työvoimasta. Maaseutualueiden tilanne on parempi Etelä- ja Länsi-Suomessa kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Monet maamme haasteista korostuvat maaseudulla. Vanhusten osuus väestöstä kasvaa erityisesti harvaan asutuilla maaseutualueilla. Maaseudun alhaisempi tulotaso sekä pitkät etäisyydet ja harva asutus vaikeuttavat mm. palvelujen ylläpitoa. Toimintakykyiset maaseutu- ja saaristoalueet auttavat yhteiskuntaa vastaamaan mitä moninaisimpiin haasteisiin, liittyivät ne sitten turvallisuushiin, muuttuvaan ilmastoon tai odottamattomiin pandemioihin.

Kotimainen maataloustuotanto on ruokajärjestelmän perusta

Suomen ruokajärjestelmä perustuu kotimaiselle maataloustuotannolle, jonka merkitys on entisestään korostunut koronakriisin yhteydessä. Tuotannon jatkuvuuden turvaaminen edellyttää tuotannon kannattavuuden parantumista nykytilanteesta. Pitkjänteinen kannattavuuden turvaaminen edellyttää sitä, että markkinatuottojen osuus viljelijöiden kokonaistuloista olisi nykyistä suurempi.

Käytetyistä elintarvikkeista 80 % on kotimaisia, mutta niiden tuottamiseen tarvitaan monia tuontipanoja (mm. täydennysvalkuaisista, öljyä, lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita, koneita ja laitteita sekä niiden varaosia). Maataloutta harjoitetaan edelleen koko maassa, vaikka tuotanto on viime vuosina keskittynyt tuotanto-oloiltaan suhteellisesti edullisimmille alueille. Maatilojen määrä on vähentynyt ja tilakoko kasvanut jo vuosikymmenien ajan. Tuotantomäärät ja peltoala ovat säilyneet suhteellisen vakaina.

Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastaavat likimain kotimaista kulutusta lukuun ottamatta naudan- ja lampaanlihan, rukiin ja sokerin tuotantoa sekä valkuais- ja öljykasvien tuotantoa. Mer-

kittävä määrä eläinten ruokintaan tarvittavasta täydennysvalkuaisesta joudutaan tuomaan, mikä on huoltovarmuuden kannalta ongelmallista.

Maataloudessa tarvitaan panostusta rakenteen kehittämiseen ja kannattavuuden ylläpitämiseen Maatalouden rakennekehityksen arvioidaan jatkuvan edelleen. Tilamäärä vähenee, tuotanto tehostuu ja keskittyy suurempiin tuotantoyksiköihin ja jossain määrin myös alueellisesti. Keskimääräinen peltoala on kasvanut 24 hehtaarilla vuodesta 2000 ollen vuonna 2022 noin 52 hehtaaria (luomutilat noin 70 ha). Vastaavasti myös kotieläintalouden tuotantoyksiköiden koko kasvaa ja tuotannossa otetaan käyttöön uutta teknologiaa.

Suhteellisen kilpailukyvyyn säilyttäminen edellyttää, että maatalouden rakenne- ja tuottavuuskehitys on vähintään yhtä nopeaa kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Rakennetuilla on keskeinen merkitys investointien edistäjänä. Osa maatiloista lisää maatiloilla harjoitettavan muun yritystoiminnan määrää maataloustuotannon kasvattamisen tai erikoistumisen sijaan, mikä näkyy muuta yritystoimintaa harjoittavien maatilojen suhteellisen osuuden kasvuna.

Nuorten viljelijöiden kannustaminen tilanpidon jatkajiksi on erityisen tärkeää. Maatalouden riittävä kannattavuus ja kilpailukyky ja sen parantaminen ovat kotimaisen alkutuotannon säilymisen kulmakiviä. Tämä varmistaa myös sen, että ruoan alkuperä pystytään jäljittämään mahdollisimman hyvin. Riittävä kannattavuus on myös edellytys tuotantoa kehittäville investoinneille. Investoinnit parantavat tuotannon tehokkuutta, luonnonvarojen kestävää käyttöä, ympäristön tilaa sekä ilmaston muutoksen hidastamista ja siihen sopeutumista.

Maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on vaikeammin ennakoitavissa kuin aiemmin, koska tuotteiden ja tuotantopanosten hintojen vaihtelu on aikaisempaa suurempaa. Ukrainan sota on entisestään heikentänyt ennakoitavuutta. Viime vuosina tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tuotteiden hintoja nopeammin, mikä on heikentänyt tuotannon kannattavuutta erityisesti kotieläintaloudessa. Viime vuosina vallinneet heikot kasvukausien sääolosuhteet ja niiden vaikutukset heijastuvat tilojen talouteen vielä useamman vuoden ajan.

Epävarmassa toimintaympäristössä maa- ja puutarhatalousyrittäjien osaamisen ja yhteistyön merkitys korostuvat. Osaamista kehittämällä voidaan maa- ja puutarhatalouden kannattavuutta parantaa markkinaehtoisesti mm. tuotantoa ja tuottoa kasvattamalla sekä kustannuksia alentamalla ja tuotantopanosten hintoihin vaikuttamalla (kilpailuttaminen, yhteisostot, vuokraus tai leasing hankinnan sijaan, yhtiöittäminen). Kilpailutilanteesta johtuen maatilojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat kuitenkin rajalliset. Ukrainan sodan kaltaiset tapahtumat ovat nostaneet esiin myös uusia, ennakoimattomia haasteita ja riskejä myös ruuantuotannolle. Uudenlainen epävarmuus hankaloittaa elintarvikemarkkinoiden ennakointia ja edellyttää panostuksia tuotanto- ja kuljetusketjujen toimivuuden varmistamiseen.

Maataloustuotannon kannattavuuteen vaikuttavat myyntitulojen ja kustannusten ohella keskeisesti maatalouden EU:n rahoittamat ja kansalliset tuet. Niiden osuus maa- ja puutarhatalouden liikevaihdosta on noin kolmannes. Tukikokonaisuus on rakennettu siten, että se on eri tuotantosuuntien ja alueiden kannalta mahdollisimman tasapainoinen. Viljelijöiden tulotasoon ja tuotannon kannattavuuteen vaikutetaan erityisesti EU:n suorien tukien (mom. 30.20.41), luonnonhaittakorvausten (mom. 30.20.44) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien (mom. 30.20.40) avulla.

Vuosien 2021—2024 pinta-ala- ja eläinperusteiset tuet ja niiden EU-osuudet (milj. euroa)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 ²⁾ arvio	2023 arvio	2024 arvio
Eläinten hyvinvointikorvaukset (30.10.43)	67,7	74,0	74,0	74,0
— valtion osuus	39,1	42,9	42,2	42,2
— EU:n osuus	28,6	31,1	31,8	31,8
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (30.20.40) ²⁾	323,1	346,4	354,6	346,0
EU-tulotuki (30.20.41) ²⁾	514,1	507,5	520,6	522,4
Ympäristökorvaukset ja luonnonmukainen tuotanto (30.20.43) ³⁾	301,0	305,0	278,6	286,8
— valtion osuus	145,7	176,9	158,8	163,5
— EU:n osuus	155,3	128,1	119,8	123,3
Luonnonhaittakorvaukset (30.20.44) ²⁾	539,2	540,0	495,9	496,8
— valtion osuus	350,7	375,0	418,9	420,7
— EU:n osuus	188,5	165,0	77,0	76,1
Yhteensä pinta-ala ja eläintuet	1 745,1	1 772,9	1 723,7	1 726,0
— valtion osuus	858,6	941,2	974,5	972,4
— EU:n osuus	886,5	831,7	749,2	753,6
— EU:n osuus, %	51	47	43	44

¹⁾ Taulukossa on tarkasteltu vuosiin 2021—2024 kohdistuvaa tukea. Tuen maksu voi jakautua ao. tukivuoden alusta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun.

²⁾ Lisäksi vuonna 2022 on huoltovarmuuspaketin ja vihreän siirtymän kokonaisuuteen liittyviä kansallisia määrärahoja momenteilla 30.10.44, 30.20.40 ja 30.20.44 yhteensä lähes 155 milj. euroa ja momentilla 30.20.41 EU:n kriisitukea lähes 7 milj. euroa. Vuoden 2023 lisätalousarviossa osoitettiin momentille 30.10.44 maatalouden ja vesiviljelyn määrärahaista kustannustukea 96 milj. euroa.

³⁾ Maaseuturahaston elpymisrahoitusta (EU-osuus 100 %) sisältyy momentille 30.20.43 (73 milj. euroa vuonna 2021 ja reilu 43 milj. euroa vuonna 2022).

Suomen CAP-suunnitelma 2023—2027

EU:n yhteistä maatalouspolitiikka (CAP) suunnitellaan ja toimeenpannaan rahoituskausittaisina kokonaisuuksina. Vuosien 2021—2027 rahoituskauden alussa oli kahden vuoden siirtymäkausi, jonka aikana jatkettiin rahoituskauden 2014—2020 toimenpiteitä uuden rahoituskauden varoin. Valtioneuvosto hyväksyi 16.12.2021 maa- ja metsätalousministeriön valmisteleman esityksen Suomen CAP-suunnitelmaksi ja EU:n komissio hyväksyi sen 31.8.2022. Toimeenpano käynnistyi vaiheittain vuoden 2023 alusta.

Suomen CAP-suunnitelma 2023—2027 koostuu yhteisen maatalouspolitiikan suorista tuista, sektoritoimista sekä Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maakunnan maaseudun kehittämistoimenpiteistä. Päätehtäviksi on kiteytetty aktiivisen ruuantuotannon turvaaminen, maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus ja uusiutuvan maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen. Suorissa tuissa merkittävä osa rahoituksesta käytetään Suomessa tarkasti kohdennettuihin toimiin kuten tuotantosidonnaiseen tukeen, nuorten viljelijöiden tukeen ja uusiin ekojärjestelmiin. Markkina-toimilla edistetään esimerkiksi toimijoiden välistä yhteistyötä alkutuotannossa. Maaseudun kehittämistoimenpiteitä ovat mm. ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaukset, eläinten hyvinvointikorvaukset, luonnonhaittakorvaukset, maatalouden investointien rahoitus,

kehittämishankkeet, yritysrahoitus ja Leader-toiminta. Maaseudun kehittämistoimenpiteitä ovat myös osaamisen kehittäminen, innovaatiot sekä digitalisaatio.

Kilpailukykyä kuluttajälähtöisyydellä, osaamisella, innovaatiolla ja tutkitun tiedon hyödyntämisellä

Maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky Suomen olosuhteissa perustuu tulevaisuudessa entistä enemmän kaikkien ruokajärjestelmän toimijoiden vahvaan osaamiseen sekä innovaatioiden kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon. Innovaatioita ovat mm. uudet biotalouden tuotteet, uudet tuotantoteknologiat ja uudet ympäristöystävälliset tuotantotavat. Kilpailukykyä voidaan lisätä kasvattamalla tuotannon jalostusarvoa, viennin kasvattamisella tai erikoistumalla esimerkiksi luomutuotantoon. Myös luonnontuoteala on kasvava sektori, joka tarjoaa erilaisia hyvinvointi-hyötyjä ja kaupallisia mahdollisuuksia.

Elintarvikesektori on teollisuuden aloista neljänneksi suurin. Kaikkiaan ruoka-ala työllistää Suomessa noin 340 000 henkeä eli 13 % työllisestä työvoimasta. Elintarvikkeiden jalostus on Suomessa polarisoitunut. Muutamalla suurella yrityksellä on alalla vahva rooli, vaikka henkilöstömäärällä mitattuna alan yrityksistä 99 % lukeutuu alle 250 henkilöä työllistäviin pieniin ja keski-suuriin yrityksiin. Ruokajärjestelmän kannalta keskeistä on, että alalla on riittävästi vahvoja, innovatiivisia, kasvuhaluista ja kilpailukykyisiä yrityksiä. Ruokaketjun ruokahävikin määrä on tarkoitus puolittaa vuoteen 2030 mennessä. Ruokahävikin kokonaismäärän elintarvikeketjussa arvioidaan olevan 350—380 milj. kiloa.

Kuluttajien valinnat ja ruokaosaaminen vaikuttavat vahvasti ruokajärjestelmään ja sen tulevaisuuteen. Entistä useammin kuluttajien ostopäätösten perusteena ovat oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella myös tuotantoeläinten hyvinvointi sekä tuotantoketjun ympäristökuormituskysymykset sekä sosiaaliset näkökulmat ja työllisyyskysymykset. Ruokajärjestelmä on monipuolistunut ja kansainvälistynyt, ja toisaalta kiinnostus mm. lähi- ja luomuruokaan on kasvanut. Ruoan alkuperä, tuotantotavat, ilmastovaikutukset, turvallisuus ja terveellisyys kiinnostavat kuluttajia. Kuluttajahintojen nousu on jossain määrin muuttanut kulutustottumuksia. Viestinnän ja ruokakasvatuksen kautta voidaan lisätä tietoa vastuullisesta ja kestävästä ruokajärjestelmästä.

Ruokamarkkinoiden globalisoituminen tuo haasteita hallita ruokajärjestelmän riskejä kuten tauteja, jotka leviävät elintarvikkeiden, elävien eläinten tai eläintuotteiden sekä kasvien välityksellä maista, joiden tauti- ja hygieniatilanne on heikko tai joiden tuotanto-olosuhteet ovat sellaiset, että näitä riskejä ei pystytä täysin hallitsemaan. Valveutuneet kuluttajat edellyttävät vastuullista toimintaa kaupalta, teollisuudelta ja alkutuotannolta. Ruokajärjestelmän eri osat kytkeytyvät monin tavoin toisiinsa, ja tällöin yhden osapuolen menestyminen vaikuttaa muidenkin osapuolien menestymiseen. Tätä kokonaisuutta ohjataan ruokapolitiikalla ja mm. valtioneuvoston ruokapolitiittisen selonteon (Ruoka2030) toimeenpanolla.

Maaseutualueet tarjoavat ratkaisuja ympäristön tilaan ja ilmastomuutoksen liittyviin haasteisiin
Maatalouden ravinnepäästöt maaperään ja vesistöihin ovat vähentyneet maaseuturahaston toimenpiteiden, ympäristötietoisuuden ja -osaamisen lisääntymisen, kulutustottumusten muutosten sekä uusien tarkennettujen tuotantomenetelmien ja luomutuotannon lisääntymisen seurauksena. Ilmastomuutos, luonnonvarojen määrä ja laatu, kaavoitus ja muu yhdyskuntarakenteen ohjaus sekä energian tuotantotavat vaikuttavat olennaisesti myös ruokajärjestelmän ja maaseutualueiden kehitykseen. Tulevaisuudessa tärkeinä haasteina säilyvät ilmastomuutoksen hillitseminen ja sii-

hen sopeutuminen. Ne edellyttävät ratkaisuja, jotka vaikuttavat maankäyttöön, energian kulutukseen, ravinteiden kierrätykseen, maataloustuotantoon ja tuotantotekniikkaan. Ilmastokestävissä ruokajärjestelmässä huomioidaan kaikki kestävyysnäkökulmat: sosiaalinen, taloudellinen, kulttuurinen ja ekologinen kestävyys. Maaseuturahaston toimenpiteillä tuetaan Suomen hallituksen tavoitetta hiilineutraalista Suomesta.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina. Erityisiä painopisteitä ovat hajautetun biokaasutuotannon edistäminen sekä ravinteiden kierrätys osana biokaasun tuotantokokonaisuutta. Maa-ilmanlaajuiset kriisit tulevat nopeuttamaan ja voimistamaan tätä kehitystä.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2024 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maaseudun kehittämisen (luku 30.10) ja maa- ja elintarviketalouden (luku 30.20) politiikkasektoreille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitetyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet ja tunnusluvut. Määrärahat näiden tavoitteiden edistämiseen on budjetoitu lukujen 30.10 ja 30.20 momenteille.

Kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuus sekä kilpailu- ja häiriönsietokyky paranevat:

- kaikille on riittävästi turvallista ja terveellistä ruokaa
- suomalaisen ruuan kysyntä ja viennin arvo kasvavat
- tuotantopanosten saatavuus turvataan, omavaraisuusaste nousee ja ne säilyvät korkealaatuisina ja turvallisina
- kuluttaja- ja markkinalähtöinen ruokajärjestelmä toimii kannattavasti, oikeudenmukaisesti ja vastuullisesti
- maatalouden rakenne kehittyy, tuottavuus paranee ja elintarvikeomavaraisuusaste säilyy korkeana
- eläintaudit ja kasvintuhoojat ja niihin liittyvät riskit ovat hallinnassa
- eläinten hyvinvointi on korkealla tasolla ja mikrobilääkeresistenssi on hallinnassa.

Maa- ja elintarviketalous

	2020	2021	2022	2023—2024 tavoite
Maataloustuotannon arvo (milj. euroa) ¹⁾	4 652	4 387	5 450	kasvaa
Elintarviketuotannon bruttoarvo yhteensä (milj. euroa) ²⁾	30 706	32 488	37 105	kasvaa
Elintarvikeviennin arvo (milj. euroa) ³⁾	1 739	1 796	2 199	kasvaa
Kotimaisen tuotannon osuus (%) kulutuksesta				
— liha yhteensä (%) ⁴⁾	83	83	83	nykytaso
— maitotuotteet yhteensä (%) ⁴⁾	73	73	73	nykytaso

Maa- ja elintarviketalous

	2020	2021	2022	2023—2024 tavoite
— viljat yhteensä (%) ⁵⁾	117	91	124	nykytaso
— tomaatti (%) ⁶⁾	62	61	59	kasvaa
Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/ vuosi) ⁷⁾	25 600	29 500	32 400	kasvaa
Maatilojen keskipinta-ala (ha) ⁸⁾	50	51	52	kasvaa
Maatilojen investointien määrä (milj. euroa) ⁹⁾	1 195	1 267		kasvaa
Maatalouden monimuotoisuuden ja maiseman hoidon sopimusala (ha) ¹⁰⁾	32 344	32 912	34 342	46 000
Luomutuotannon määrä				
— maito (milj. litraa)	79,0	80,9	80,7	kasvaa
— naudanliha (milj. kg)	3,4	3,5	3,4	kasvaa
— kananmunat (milj. kg)	5,2	5,3	6,0	kasvaa
— kaura (milj. kg)	83,4	58,2	107,0	kasvaa
— luomueläintilojen lukumäärä (kpl) ¹¹⁾	1 126	1 148	1 145	kasvaa
— luomutuotannon sitomusala yhteensä (ha) ¹²⁾	296 794	303 715	313 892	kasvaa
Elintarvikealan mikro- ja pienyritysten ¹³⁾				
— lukumäärä (kpl)	1 607	1 641	1 641	kasvaa
— tuotannon jalostusarvo (milj. euroa)	747	667	667	kasvaa

¹⁾ Lähde: Luke, FADN/kannattavuuskirjanpito. Sisältää myyntituottojen lisäksi myös omaan ruokatalouteen, rehukäyttöön ja jatkojalostukseen käytettyjen tuotteiden arvon sekä varastonmuutokset. Vuoden 2022 luku on ennuste.

²⁾ Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito, yritysten tilinpäätösaineisto, teollisuuden ja palvelualojen liikevaihtokuvaajat, maatalouden taloustilit. Maatalouden, elintarviketeollisuuden, ravitsemistoiminnan sekä tukku- ja vähittäiskaupan tuotannon bruttoarvo. Vuoden 2021 luku on ennakkotieto ja vuoden 2022 luku on arvio.

³⁾ Lähde: Luke. Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden ulkomaankauppatilasto, pois lukien sokerikemian ja tärkkelys-johdannaiset tuotteet.

⁴⁾ Lähde: Kantar TNS Oy/Luke. Maitotuotteiden osalta vuoden 2022 luku on arvio.

⁵⁾ Lähde: Luke/VYR: Satokausittainen viljatase. Luvut sisältävät viljat: vehnä, ruis, ohra ja kaura sekä niiden kaikki kotimaiset käyttökohteet. Vuoden 2022 luku on arvio.

⁶⁾ Lähde: Luke ravintotase. Vuoden 2022 luku on ennakkotieto.

⁷⁾ Lähde: Luke, FADN/kannattavuuskirjanpito. FWU on yrittäjäperheen työtunneista laskettu kokopäiväisesti työskentelevien yrittäjäperheen jäsenten lukumäärä (0,82 henkilöä tilaa kohti vuonna 2021). Maatalouden yrittäjätulo kuvaa keskimäärin yritystä kohti saatua tuloa vuodessa. Vuoden 2022 luku on ennuste.

⁸⁾ Lähde: Luke

⁹⁾ Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito/Luke. Vuosien 2020—2021 tiedot ovat ennakkotietoja. Vuoden 2022 lukua ei ole vielä saatavilla.

¹⁰⁾ Lähde: Ruokavirasto: CAP-suunnitelman tavoitteena, että vuonna 2027 pinta-ala olisi 46 000 ha.

¹¹⁾ Lähde: Ruokavirasto/luomuvälvonta (sisältää myös siirtymävaiheen pinta-alan).

¹²⁾ Lähde: Ruokavirasto. Luonnonmukaisessa tuotannossa ja sen siirtymävaiheessa oleva peltopinta-ala. CAP-suunnitelman tavoitteena, että vuonna 2027 luonnonmukaisen tuotannon ala olisi 577 200 ha.

¹³⁾ Lähde: Tilastokeskus. Vuoden 2022 luku on arvio.

Ruokajärjestelmän ympäristökestävyys

	2000—2006 keskim.	2007—2013 keskim.	2014—2020 keskim.	2021 toteutuma	2022—2024 tavoite
Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha ¹⁾	53,8	46,3	49,9	58,7	<46,0
Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha ¹⁾	7,6	4,0	4,6	6,3	<5,0
Maataloussektorin kasvihuonekaasu- päästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ²⁾	6,6	6,5	6,4	6,3	<6,3
Maatalouden maankäyttösektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ³⁾	8,2	8,3	8,7	9,2	<9,2
Maatalouden ammoniakkipäästöt kt/vuosi ⁴⁾	32,3	32,5	31,0	27,8	<27,8

¹⁾ Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaarille käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta. Tavoite perustuu CAP-suunnitelmaan. (Lähde: Luonnonvarakeskus, Agrikaattori).

²⁾ Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruuansulatuksesta ja lannankäsittelystä, dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta sekä kalkituksen hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus "Greenhouse gas emissions in Finland 1990 to 2021. National Inventory Report under the UNFCCC and the Kyoto Protocol & Submission to the European Union" 15.4.2023.

³⁾ Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöjä ovat viljelymaasta ja ruohikkoalueilta syntyvät hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus "Greenhouse gas emissions in Finland 1990 to 2021. National Inventory Report under the UNFCCC and the Kyoto Protocol & Submission to the European Union" 15.4.2023.

⁴⁾ Lähde: Kaukokulkeutumissopimukselle toimitettu inventaarioraportti — Finland's Informative Inventory Report, IIR 2023, maaliskuu 2023

Elintarvikkeiden ja tuotantopanosten laatu¹⁾

	2020	2021	2022	2023— 2024 tavoite
Raportoidut elintarvikevälitteiset ruokamyrkytusepidemiat (kpl)				
— epidemioiden lukumäärä	45	36	60	alle 45
— niissä sairastuneiden määrä (kpl)	990	1 056	771	alle 1 000
Eläinten hyvinvointikorvauksia saaneiden tilojen osuus kotieläintiloista (%)	60	61	62	kasvaa
Eläinten hyvinvointivaatimukset täyttävien tilojen osuus otanta-valvonnassa tarkastetuista tiloista (%)	73	75	71	yli 80
Vakavien eläintautien esiintyminen (kpl)²⁾				
— ihmisen pitämät eläimet (kpl)	0	8	1	vähenee
— luonnonvaraiset eläimet (kpl)	0	66	24	vähenee
Mikrobilääkeresistenssin määrä sioilla ja broilereilla (%)³⁾	20	20	21	vähenee

Elintarvikkeiden ja tuotantopanosten laatu¹⁾

	2020	2021	2022	2023— 2024 tavoite
Vaatimukset täyttävien siemensektorin kohteiden osuus (%) ⁴⁾				
— säännöllisesti tarkastettavat kohteet (%)	96	98	98	yli 95
— kohdennetusti tarkastetut kohteet (%)	91	90	94	yli 85
Karanteenituhoojien esiintymien lukumäärä (kpl) ⁵⁾	217	289	233	vähenee

¹⁾ Lähde: Ruokavirasto

²⁾ EU:n eläinterveys sääntöjen mukaiset A- ja B-luokan eläintaudit ja muut torjuttavat eläintaudit, sekä C-luokan eläintaukeista ne, joille Suomella on virallinen tautivapaus.

³⁾ FINRES-Vet -ohjelmassa yhdelle tai useammalle tutkitulle antibiootille vastustuskykyisten E. coli -bakteerien %-osuus tutkituista indikaattori-E. coli -bakteereista sioilla ja broilereilla.

⁴⁾ Säännöllisesti tarkastettavat kohteet ja kohdennetusti valittavat tarkastuskohteet.

⁵⁾ Karanteenituhoojat ovat kasvitauteja ja tuholaisten, joiden leviäminen Suomeen pyritään estämään. Kaikki karanteenituhoojat on lueteltu kasvinterveyslainsäädännössä, Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2019/2072 (liite II ja liite III).

Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä sekä edistää hyvinvointia luonnosta ja luonnolle:

— tavoitteet on esitetty 30.40 lukuperustelussa.

Monipuolinen yritystoiminta sekä menestyvä maaseutu ja saaristo, monipaikkaisuus ja yhteistyöverkostot vahvistavat yhteiskuntaa:

— maaseutualueiden yritys rakenne kehittyi ja monipuolistuu sekä yritysten kilpailukyky paranee

— yrityksille on tarjolla osaavaa työvoimaa, rahoitusta ja yhteistyöverkostoja

— toimintaa tukeva infrastruktuuri ja laadukkaat palvelut mahdollistavat hyvän elämän, asumisen ja elinkeinotoiminnan maaseudulla ja saaristossa sekä vahvistavat alueellista yhdenvertaisuutta

— yhteisöllähtöinen paikallinen kehittäminen sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden yhteistyö vahvistuvat

— alueita kehitetään kumppanuudessa maaseutu-, saaristo- ja kaupunkitoimijoiden kanssa

— päätöksenteon valmistelussa tunnistetaan maaseutuun ja saaristoon kohdistuvia vaikutuksia ja ne tehdään näkyviksi.

Maaseudun kehittämisen tunnusluvut¹⁾

	2017	2018	2019	2020	2021
Maaseutualueella sijaitsevien yritysten toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista, % ²⁾	36,3	35,7	35,0	35,0	-
Työllisyysaste yhteensä, % ³⁾	66,8	68,4	68,3	65,8	-
— harvaan asuttu maaseutu	61,9	63,9	64,4	63,3	-
— ydinmaaseutu	66,1	67,6	67,4	66,4	-

Maaseudun kehittämisen tunnusluvut¹⁾

	2017	2018	2019	2020	2021
— kaupunkien läheinen maaseutu	70,9	72,3	72,3	70,2	-
— kaupungit	66,7	68,3	68,2	65,3	-
Vakituisesti maaseutualueilla asuvien ja kesäasukkaiden osuus väestöstä, %	36,8	36,5	36,2	35,7	35,2
Maaseutualueilla asuvien osuus väestöstä, %	29,0	28,7	28,4	28,2	28,0
Maaseutualueilla yöpyneiden osuus kaikista yöpyneistä, %	32,3	32,5	31,9	40,5	39,2

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit. Taulukon luvut koskevat Manner-Suomea.

²⁾ Vuoden 2021 tietoja ei ole vielä saatavilla.

³⁾ Koko väestön työllisyysaste lasketaan 15–64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuutena samanikäisestä väestöstä. Vuoden 2021 tietoja ei ole vielä saatavilla.

Maaseutuohjelman toteutuma vuosina 2014—2022¹⁾

	2007—2013 toteutuma	2014—2022 ²⁾ toteutuma	2014—2025 ²⁾ tavoite
Maatalouden tuettujen investointien määrä, kpl	1 771	7 708	9 000
Aloitustukea saaneet uudet viljelijät, kpl	2 942	2 227	2 700
Tuetut yritykset, kpl	10 599	5 489	7 850
Luodut uudet työpaikat	7 948	6 599	7 000
Koulutuksiin osallistuneet, hlöä	39 456	36 066	44 700

¹⁾ Lähde: Ruokavirasto. Maaseutuohjelman 2014—2020 toteutus käynnistyi täysimääräisesti vuonna 2016. Rahoituskauden 2014—2020 toteutuma esitetään päättyneiden hankkeiden osalta.

²⁾ Hankkeiden toteutusaika päättyy vuonna 2025.

Talousarvion ulkopuoliset rahastot*Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)*

Makeran avustusvaroja käytetään lain (657/1966) mukaisesti mm. maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulo-mahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen ja edellä mainittuihin tarpeisiin liittyvien maa- ja vesialueiden ostamiseen ja vaihtamiseen. Lisäksi rahastoa voidaan käyttää myös muihin Makera-lain mukaisiin tarkoituksiin sen mukaan kuin siitä erikseen lailla säädetään.

MAKERAn tunnusluvut 2022—2024 (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 arvio	2024 arvio
MAKERA			
Käytettävissä olevat varat yhteensä	146,4	136,6	125,6
— omat tulot ¹⁾	5,9	6,8	6,1
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	95,4	128,8	118,5
— muut tulot	1,4	1,0	0,9
— siirto talousarviosta	43,7	-	-

MAKERAn tunnusluvut 2022—2024 (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 arvio	2024 arvio
MENOT			
Rakennetukiavustukset	5,3	4,8	10,0
Muut menot	12,3	13,3	13,8
LAINAT			
Valtionlainat	15,8	15,8	14,5
Valtiontakaukset	107,5	109,0	109,0
— josta maksuvalmiuslainat	27,3	24,0	14,0

¹⁾ Mm. lainojen lyhennykset ja korot. Sisältää myös kauppahintasaamiset ja tilojen myynnit.

Maatalouden interventiorahasto (Mira)

Maataloustuotemarkkinoiden liiallisia häiriötilanteita vakiinnutetaan EU:n markkinajärjestelmään sisältyvien markkina- ja interventiotoimien avulla. Interventiotoiminta on lähinnä tuotteiden varastointia. Toimien rahoitusta varten on *maatalouden interventiorahasto*, jonka menot rahoitetaan pääosin EU:n maatalouden tukirahaston varoista. Maatalouden interventiorahaston valtion vastattavaksi jäävät menot katetaan rahastoon tehtävällä budjettisiirrolla momentilta 30.20.60.

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 114 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamisavustusten sekä maatalouden investointiavustusten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 2) maaseuturahaston elpymisvälineestä maksettavien maatalouden investointiavustusten EU:n rahoitusosuuden maksamiseen
- 3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säästöjen mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen
- 4) kokonaan kansallisesti rahoitettavien biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointitukien maksamiseen
- 5) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2024 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien avustusten myöntämispäätöksiä 117 000 000 eurolla.

Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2023 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2024.

Selvitysosa: Nuoren viljelijän aloittamisavustukset sekä maatalouden investointiavustukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Avustuksilla parannetaan maatalouden tuottavuutta ja kilpailukykyä, pienennetään tilanpidon aloittamiseen liittyvää taloudellista riskiä sekä osaltaan turvataan maataloustuotannon jatkumista. Investointeja tuetaan momentilta myönnettävien osarahoitteisten avustusten lisäksi korkotuella (mom. 30.10.41) sekä maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävillä kansallisilla valtiontakauksilla.

CAP-suunnitelmaa toteutettavien avustusten myöntämispäätösten kokonaismääräksi vuonna 2024 arvioidaan 117 000 000 euroa. Tästä määrästä aloittamisavustuksia arvioidaan olevan 10 000 000 euroa ja investointiavustuksia 107 000 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %. Maaseuturahaston elpymisvälineen EU:n rahoitusosuus on 100 %.

Vuoden 2024 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	114 900 000
— EU-osuus	48 074 000
— valtion osuus	64 326 000
— maaseuturahaston elpymisväline (EU-osuus 100 %)	2 500 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettavat investoinnit	600 000

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

CAP-suunnitelman ja maaseuturahaston elpymisvälineen valtuuksien käytöstä aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset ¹⁾	62,9	6,3	7,6	-	76,8
— aloittamis- investointiavustukset	60,3	6,3	7,6	-	74,2
— maaseudun elpymisväline (EU-osuus 100 %)	2,6	-	-	-	2,6
Vuoden 2024 sitoumukset	61,0	46,8	4,6	4,6	117,0
Menot yhteensä	123,9	53,1	12,2	4,6	193,8

¹⁾ Osa CAP-suunnitelman menoista katetaan vuodelta 2023 siirtyvällä erällä. Maaseutuohjelman 2014—2020 (sis. siirtymäkausi 2021—2022) valtuuden käytöstä aiheutuvat menot katetaan ainoastaan vuosilta 2022 ja 2023 siirtyvistä määrärahoista.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha	
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	2023 budjetoitu	2024 esitys
Aloittamis- ja investointiavustukset	227,040	300,960	528,000	57,800	111,800

Momentille biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointien maksamiin osoitettu määräraha on osa saaristomeriohjelman toteuttamista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi n. 114 800 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi n. 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP-suunnitelmaan perustuva muutos	54 000
Investointituki mm. biokaasumädätteiden kehittyneille käsittelytekniikoille	-7 500
Maaseutuohjelman 2014-2020 ja siirtymäkauden 2021-2022 rahoituksen päättyminen	-60 900
Maaseuturahaston elpymisväline (NGEU)	-10 800
Saaristomeriohjelman toteuttaminen sekä biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointien vauhdittaminen	600
Yhteensä	-24 600

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	114 900 000
2023 II lisätalousarvio	-4 000 000
2023 talousarvio	139 500 000
2022 tilinpäätös	94 245 000

41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007), maaseutuelinkeinon rahoituslain (329/1999), kolttalain (253/1995), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000) ja maaseutuelinkeinolain (1295/1990) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2024 korkotukea saa hyväksyä enintään 250 000 000 euron lainapääomalle.

Selvitysosa: Maatalouden rakennetukilain nojalla myönnettävissä korkotukilainoissa vuosittainen korkotuki on vuodesta 2013 alkaen myönnettyissä lainoissa enintään kolme prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä ja aiemmin myönnettyissä vastaavasti enintään neljä prosenttia. Aikaisemman rahoituslainsäädännön nojalla vuosina 1996—2012 myönnettyissä lainoissa korkotuen enimmäismäärä on enintään neljä tai viisi prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä lainan myöntämisaikajankohdasta riippuen. Korkotukilainojen takaisin maksamatta oleva pääoma oli vuo-

den 2022 lopussa yhteensä noin 1,39 mrd. euroa. Määrärahan mitoituksessa on oletettu vuonna 2024 keskimääräiseksi korkotueksi 3,0 % korkotukilainojen pääomasta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2024	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 myönnetyt korkotuki- lainat	38,5	32,7	28,2	23,7	73,7	196,8
Vuonna 2024 myönnettävät korkotukilainat	1,5	6,0	6,0	6,0	24,0	43,5
Menot yhteensä	40,0	38,7	34,2	29,7	97,7	240,3

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkotuen kokonaismäärän kasvu	25 000
Yhteensä	25 000
2024 talousarvio	40 000 000
2023 II lisätalousarvio	20 000 000
2023 talousarvio	15 000 000
2022 tilinpäätös	14 550 765

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) luopumiseläkelain (16/1974) mukaisten korvausten maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) ja maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistuella edistettiin yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoksia maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena oli myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikä. Uusia luopumistukipäätöksiä voitiin tehdä vuoden 2018 loppuun asti, minkä jälkeen maatalouden varhaiseläkkeiden myöntäminen ei ole enää ollut mahdollista Euroopan unionissa.

Vuonna 2024 maksetaan kokonaan kansallisesti rahoitettavista kolmesta maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä (ajanjaksot 2007—2010, 2011—2014 ja 2015—2018) sekä aiempien vuosien luopumiseläkejärjestelmästä aiheutuvia menoja sekä niihin liittyviä sopimusten hoitokuluja.

Luopumistukien ja -eläkkeiden toteutuminen vuonna 2024

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana		Eläkkeitä maksussa v. 2024 lopussa, arvio kpl	Keskimääräinen korvaus v. 2024, arvio euroa/kk
	Tiloja	Luopujia		
Luopumiseläke			3 661	283
Luopumistuki 2007—2010	2 467	4 298	0	245
Luopumistuki 2011—2014	2 067	3 277	216	489
Luopumistuki 2015—2018	626	849	239	479
Yhteensä	5 160	8 424	4 116	

Vuosina 2023 ja 2024 määrärahan tarpeen arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. euroa)

	2023 arvio	2024 arvio
Luopumiseläkkeet	14,80	13,38
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2007—2010	0,05	0,02
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2011—2014	3,35	1,84
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2015—2018	4,01	2,37
Hoitokulu ¹⁾	0,69	0,48
Yhteensä²⁾	22,90	18,09

¹⁾ Hoitokulun perusteet ovat voimassa vuosille 2023—2024.

²⁾ Lisäksi momentilla on käytettävissä edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-6 700
Yhteensä	-6 700
2024 talousarvio	15 100 000
2023 talousarvio	21 800 000
2022 tilinpäätös	28 500 000

43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 74 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien eläinten hyvinvointikorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista

takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säästösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Eläinten hyvinvointikorvaukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Eläinten hyvinvointikorvausten tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin kohentuminen. Tavoitteena on tuotantoeläinten lajinnukaisemman hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Eläinten hyvinvointisitoumus voidaan tehdä naudoista, sioista, lampaista, vuohista sekä siipikarjasta. Eläinten hyvinvointisitoumuksissa viljelijä sitoutuu noudattamaan toimenpiteen ehtoja valitsemiensa eläinlajien osalta. Sitoumus on yksivuotinen, mutta se voidaan uusita vuosittain. Tavoitteena on, että CAP-suunnitelman eläinten hyvinvointikorvauksiin sitoutuu kotieläintuotannon harjoittajia siten, että 75 % tukikelpoisista eläinyksiköistä on eläinten hyvinvointikorvaustoimenpiteiden kohteena.

Vuonna 2024 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 74 000 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 31 820 000 euroa ja kansallista osuutta 42 180 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha	
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	2023 budjetoitu	2024 esitys
Eläinten hyvinvointikorvaukset	159,100	210,900	370,000	74,000	74,000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	74 000 000
2023 talousarvio	74 000 000
2022 tilinpäätös	85 400 000

50. *Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 356 000 euroa.

Maatalouden neuvontapalveluiden ja eräiden muiden kehittämistoimien valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisesti neuvontaan myönnettävien valtionavustusten maksamiseen valtakunnallista, koko maan kattavaa neuvontaa harjoittaville yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavustuksella turvataan alueellisesti ja sisällöllisesti kattava, kohtuuhintainen ja ammattitaitoinen neuvonta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Valtionavustusta saavien neuvontajärjestöjen vaikuttavuutta

mitataan mm. asiakkaiden määrällä. Noin puolet maatalous- ja puutarhayrityksistä ovat neuvontajärjestöjen asiakkaita tai jäseniä.

Valtionavustuksen käytölle on asetettu alustavat tavoitteet maaseudun elinkeinojen edistämiseksi:

1. Luodaan neuvonnan ja osaamisen kehittämisen keinoin edellytyksiä kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuuden ja kilpailukyvyn paranemiselle.

2. Edistetään neuvonnalla ja neuvonnan palveluja kehittämällä kestävää luonnonvarataloutta mm. korvaamalla uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä.

Valtionavustuksen myöntöperusteena oleva valtioneuvoston asetus on päivitetty uuden maa- ja metsätalouden ja maaseutualueiden ryhmäpoikkeusasetuksen (EU 2022/2472) perusteella. Avustusta voidaan myöntää neuvontapalveluihin, kotieläinjalostusta koskevaan toimintaan, tietämyksenvaihtoa ja tiedotusta koskevaan toimintaan ja maatalouden kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maitoyrittäjät ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
ProAgraria, tutkimustilaverkoston toimintaan, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Puutarhaliitto ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
Suomen Hevostietokeskus ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-60
Valtionavustusten tason alentaminen (HO 2023)	-1 000
Yhteensä	-1 260

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	4 356 000
2023 talousarvio	5 616 000
2022 tilinpäätös	5 566 000

51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 569 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää seuraaviin poronhoitolain (848/1990) mukaisiin Paliskuntain yhdistykselle myönnettäviin avustuksiin:

1) valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroestaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon sekä aitaustyön kannalta välttämättömien työmaa-asuntojen uusimiseen ja ylläpitoon myönnettävien valtionavustusten maksamiseen

2) porotalouden edistämiseen tähtäävän neuvonta- ja kehittämistyön tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtakunnan rajoilla olevien poroestaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	1 713 000
Neuvontatyön tukeminen ja porotalouden koetoiminta	856 000
Yhteensä	2 569 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Paliskuntain yhdistys, poroesteaitojen kunnossapito, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-300
Valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen kunnossapito	280
Valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen	446
Yhteensä	426

2024 talousarvio	2 569 000
2023 talousarvio	2 143 000
2022 tilinpäätös	1 843 000

54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 39 192 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen myönnettävistä avustuksista annetun lain (331/2023) mukaisten valtionavustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Parlamentaarisen ryhmän yhteisymmärrysmuistion (8.2.2022) ja arpajaislain (1047/2001) muutoksen myötä aiemmin pääosin Veikkaus Oy:n tuotoilla rahoitetuille toimintoille otetaan käyttöön uusi, yleiskatteelliseen talousarviorahoitukseen perustuva rahoitusmalli vuoden 2024 alusta lukien. Valtionavustukset maksetaan hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämisestä annetun lain (331/2023) nojalla.

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	39 192 000
2023 talousarvio	39 192 000
2022 tilinpäätös	39 892 000

55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 305 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta tarjoamalla monipuolista harrastus- ja palvelutoimintaa, työllistämällä nuoria sekä tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen mm. omia yrityksiä perustamalla. Lisäksi 4H-toiminnalla edistetään maaseutu- ja kaupunkialueiden vuorovaikutusta.

4H-toiminnan painopisteitä ovat yritteliäisyyden ja yrittäjyyden edistäminen (mm. ”Kolme askelta työelämään” -toimintamalli), ruokakasvatus sekä metsä- ja luontokasvatus. 4H-toiminnan mahdollistama nuorten palkka- ja yrittäjätulo oli vuonna 2022 yhteensä 7,5 milj. euroa.

4H-järjestöissä on yhteensä 213 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa suuren osan Suomen kunnista. Jäseniä yhdistyksissä on lähes 50 000.

Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2024 tavoitteet sovitaan tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön ja 4H-järjestöjen välisessä tulossopimuksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

4H toiminnan edistäminen	-500
4H toiminta, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-350
Yhteensä	-850

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	3 305 000
2023 talousarvio	4 155 000
2022 tilinpäätös	4 105 000

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot

2) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisen maaseutupolitiikan neuvoston toimintaan

3) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

4) kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen

5) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 14 §:ssä mainitun saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaan

6) valtioneuvoston asetukseen (357/2019) perustuvien valtionavustusten maksamiseen maaseutualuiden päivittäistavarakauppapalveluille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet	750 000
Kylätoiminnan valtionavustus	1 100 000
Maaseutupolitiikan neuvosto	75 000
Saaristoasiain neuvottelukunta	75 000
Päivittäistavarakauppapalveluiden tukeminen (Kyläkauppatuki)	1 000 000
Yhteensä	3 000 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 2 550 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 450 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 750 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kylätoiminnan valtionavustus, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-300
Päivittäistavarakauppapalveluiden tukeminen (Kyläkauppatuki)	-1 000
Yhteensä	-1 300

2024 talousarvio	3 000 000
2023 talousarvio	4 300 000
2022 tilinpäätös	2 300 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 188 349 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien hankkeiden ja niiden toteutukseen liittyvän teknisen avun Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden sekä perustelluissa tapauksissa ennakon maksamiseen
- 2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen
- 3) kohtiin 1)—2) liittyvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2024 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien hankkeiden myöntämispäätöksiä 157 180 000 eurolla.

Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2023 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2024.

Selvitysosa: Momentin varoin rahoitettavat maaseudun yritystoiminnan, palvelujen, kylien ja yhteistyön kehittämiseen, koulutukseen ja tiedonvälitykseen sekä Leader-toiminnalla toteutettavaan paikalliseen kehittämiseen liittyvät Manner-Suomen toimenpiteet sisältyvät Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 (CAP-suunnitelma). Rahoitus toteutetaan yritystukina sekä paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä, valtakunnallisina ja kansainvälisinä hankkeina. CAP-suunnitelman toimeenpanoon tarkoitettua teknisen avun määräraha on tällä momentilla.

CAP-suunnitelmaa toteuttavien hankkeiden myöntämispäätösten kokonaismääräksi arvioidaan 157 180 000 eurolla, josta osoitetaan 43 418 000 euroa paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä 113 762 000 euroa alueelliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten.

EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Vuoden 2024 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	188 349 000
— EU-osuus	86 124 000
— valtion osuus	102 225 000

CAP-suunnitelman valtuuden käytöstä aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2024	2025	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt CAP-suunnitelman sitoumukset ¹⁾	91,536	62,104	-	-	-	153,640
Vuoden 2024 CAP-suunnitelman sitoumukset	96,813	40,367	20,000	-	-	157,180
Yhteensä	188,349	102,471	20,000	-	-	310,820

¹⁾ Osa CAP-suunnitelman menoista (ml. tekninen apu) katetaan vuodelta 2023 siirtyvällä erällä. Maaseutuohjelman 2014—2020 (sis. siirtymäkausi 2021—2022 ja maaseudun elpymisväline) valtuuden käytöstä aiheutuvat menot katetaan ainoastaan vuosilta 2022 ja 2023 siirtyvistä määrärahoista.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha	
	EU	Valtio ¹⁾	Julkinen yhteensä	2023 budjetoitu	2024 esitys
CAP-suunnitelma yhteensä	373,234	452,752	877,986 ²⁾	60,616	188,349
— josta tekninen apu	43,920	58,220	102,140	12,000	17,600
Maaseutuyritysten energiainvestoinnit (kokonaan kansallinen)	-	10,000	10,000	10,000	-

¹⁾ Sisältää maaseutuyritysten energiainvestoinnit (kokonaan kansallinen) 10 milj. euroa.

²⁾ Sisältää kuntarahan osuuden 52 milj. euroa.

Takaisinperinnästä aiheutuvat erät merkitään momentille 12.30.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 168 149 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 20 200 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP-suunnitelmaan perustuva muutos	127 733
Maaseutuohjelman 2014-2020 ja siirtymäkauden 2021-2022 rahoituksen päättymisen	-59 800
Maaseuturahaston elpymisväline (NGEU)	-8 600
Maaseutuyritysten energiainvestoinnit (biokaasuinvestoinnit)	-10 000
Yhteensä	49 333

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	188 349 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	139 016 000
2022 tilinpäätös	212 616 000

20. Maa- ja elintarviketalous

Selvitysosa: Luvun 30.20 selvitysosa on sisällytetty luvun 30.10 selvitysosaan.

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 79 483 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) enintään 500 000 euroa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenoihin
- 2) enintään 800 000 euroa maksullisten eläintautitutkimusten hintojen alentamiseen tutkimuksissa, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja

3) sisämarkkinaohjelman perustamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 tuella maksettaviin kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyviin menoihin

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) Ruokaviraston yhteydessä toimivien lautakuntien ja muiden vastaavien toimielimien menojen maksamiseen

6) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 30 000 euroa hukkakauralain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta maksettaviin korvauksiin.

Määrärahasta on varattu 50 000 euroa maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (1334/2022) tarkoitettujen korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan kunnille.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myöntämä rahoitus.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 tuella maksettavat sisämarkkinaohjelman mukaiset kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Ruokaviraston *tehtävänä* ovat elintarvikkeiden sekä maa- ja metsätalouden tuotantoponosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistäminen, valvonta ja tutkimus. Virasto edistää viranomaistoimin elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantoponosten vientiä. Virasto vastaa Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, unionin rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden toimeenpanotehtävistä (maksajavirastotehtävät). Ruokavirasto vastaa tehtävälueensa tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta sekä alue- ja paikallistason viranomaisten ohjauksesta. Ruokaviraston tehtävänä on hoitaa myös muut laissa säädettyt ja maa- ja metsätalousministeriön määräämät viraston toimialaan kuuluvat tehtävät.

Ruokavirasto tukee pääluokkaperusteluissa sekä lukujen 30.10 ja 30.20 yhteisessä selvitysosassa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Ruokavirastolle vuodelle 2024 luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Viraston tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuusindeksi (2019=100)	91,0	101,5	102,0
Tuottavuusindeksi (2019=100)	94,6	101,5	102,0

Ruokaviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet¹⁾

	2022 toteutuma			2023 arvio			2024 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Maatalous	20 248	689	149	18 740	568	130	20 340	688	129
Maaseudun kehittäminen	9 838	2 660	77	8 206	1 638	67	10 579	5 193	66
Metsätalous	546	8	6	539	9	5	521	9	5
Elinkeinokala-, riista- ja porotalous	820	32	9	893	250	8	782	250	8
Elintarvike- turvallisuus, josta	38 069	14 970	376	40 421	15 292	338	37 287	15 292	334
— valvonta	27 752	14 490	256	29 346	14 903	224	27 443	14 903	222
— laboratoriapalvelut ja riskinarviointi	10 317	480	120	11 075	389	114	9 844	389	112
Eläinten terveys ja hyvinvointi, josta	26 085	4 415	243	22 891	3 845	203	26 890	3 845	200
— valvonta	13 425	3 483	101	9 871	2 714	77	13 890	2 714	76
— laboratoriapalvelut ja riskinarviointi	12 660	932	142	13 020	1 131	126	13 000	1 131	124
Kasvintuotanto ja kasvinterveys, josta	11 318	3 982	122	12 858	4 598	123	10 800	3 798	121
— valvonta	7 624	2 872	77	8 497	3 384	75	7 275	2 584	74
— laboratoriapalvelut ja riskinarviointi	3 694	1 110	45	4 361	1 214	48	3 525	1 214	47
Tutkimustoiminta	874	445	9	1 524	626	14	1 084	626	14
FEAD vähävaraisten apu	222	155	3	120	120	1	-	-	-
Ulkoiset IT-palvelut	2 794	2 573	35	3 617	2 352	45	2 666	2 352	44
Elintarvikemarkkina- valtuutetun toimisto	619	4	7	698	4	6	591	4	6
Yhteensä	111 433	29 932	1 036	110 507	29 302	940	111 540	32 057	927

¹⁾ Kustannukset ja tuotot eivät sisällä ulkoisen IT-asiantuntijapalveluiden osalta läpilaskutusta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	120 666	108 260	111 540
Bruttotulot	29 712	29 302	32 057
Nettomenot	90 954	78 958	79 483
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	19 942		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 995 ¹⁾		

¹⁾ Vuodelle 2023 siirtyneestä erästä on sidottu yhteensä 9,6 milj. euroa mm. tuottavuushankkeisiin ja elintarvikemarkkinaval-
tuutetun toimiston toimintaan.

Bruttomenot ovat yhteensä 111 540 000 euroa. Bruttotulot ovat yhteensä 32 057 000 euroa, tästä yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja on 950 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 23 596 000 euroa ja muita tuloja 7 511 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	20 034	20 666	19 866
— muut tuotot	80	-	-
Tuotot yhteensä	20 114	20 666	19 866
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	16 844	15 475	15 075
— osuus yhteiskustannuksista	7 713	5 191	4 791
Kustannukset yhteensä	24 557	20 666	19 866
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-4 443	-	-
Kustannusvastaavuus, %	82	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	3 163	3 730	3 730
— muut tuotot	24	-	-
Tuotot yhteensä	3 187	3 730	3 730
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 741	3 198	3 198
— osuus yhteiskustannuksista	1 723	1 532	1 532
Kustannukset yhteensä	5 464	4 730	4 730
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 277	-1 000	-1 000
Kustannusvastaavuus, %	58	79	79
Hintatuki	969	800	800
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	76	96	96

Elintarvikemarkkinalaissa (1121/2018) on säädetty elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi ja hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseksi Ruokaviraston yhteydessä toimivasta elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta. Valtuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton.

Ruokavirasto toimii Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) vähävaraisimmille suunnatun ai-neellisen avun välittävänä toimielimenä, työ- ja elinkeinoministeriön toimiessa hallintoviran-omaisena. Toimeenpanoon tarvittaviin palkkauksiin (arvio 4 htv) liittyvä määräraharave kate-taan osin työ- ja elinkeinoministeriön myöntämällä 115 000 euron teknisellä tuella ja osin toimin-

tamenoista (arvio 170 000 euroa). Varsinaiseen aineelliseen apuun ja siihen liittyviin tuensaajien hallintokustannuksiin käytetään Euroopan sosiaalirahaston ohjelmarahoitusta, jonka suuruudeksi arvioidaan 5 331 000 euroa. Tätä ei ole huomioitu Ruokaviraston bruttotuloissa eikä -menoissa.

Vastustettavien sekä uusien uhkaavien eläintautien havaitsemiseksi ja kotoperäisten eläintautien esiintyvyyden seuraamiseksi tarvitaan näytteitä sairaista eläimistä. Eläintautitutkimuksissa seurannan kannalta riittävän näytemäärän saaminen edellyttää eläinten omistajien tai eläinlääkärien oma-aloitteellisesti lähettämiä näytteitä. Tutkimuskustannusten periminen täysimääräisinä näytteen lähettäjältä vähentäisi näytteiden määrää merkittävästi, minkä vuoksi hintatuen käyttö on perusteltua. Hintatuen määrä on enintään 800 000 euroa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 sisämarkkinaohjelman tuella maksettavat kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Momentilla on otettu huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myönnettävän rahoituksen nettobudjetointi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014—2020 (n+2) siirtymäkauden teknisen avun määränä 1 050 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on huomioitu myös menoina ja tuloina Ruokaviraston CAP-suunnitelman 2023—2027 tekninen apu, joka vuonna 2024 on 7 700 000 euroa sisältäen Maaseutuverkostoyksikön osuuden, joka on 1 200 000 euroa. Ruokaviraston CAP-suunnitelman 2023—2027 teknistä apua saa käyttää henkilöstökulujen lisäksi ostopalveluihin (tietojärjestelmä-, koulutus- ja viestintäkulut).

Määrärahasta on varattu 50 000 euroa Ahvenanmaan maakunnan kunnille suoritettaviin korvauksiin maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (1334/2022) tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta. Korvaus määräytyy tukihakemusten lukumäärän perusteella ja sen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi määrärahasta on varattu 30 000 euroa hukkakauralain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta maksettaviin korvauksiin. Kansainvälisiä jäsenmaksuja arvioidaan maksettavan momentilta noin 7 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 79 403 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 80 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 834 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP27-hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-6 700
Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toimijoiden luvan-, hyväksynnän- ja ilmoituksen-varaiset toiminnat ja rekisteröinnit (ILMO) (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-456
Julkisen hallinnon automaattinen päätöksenteko	1 200
Puutarhakasvien hintaseuranta (siirto momentille 30.01.05)	-50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 418
SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 009
SAMPO - maksu-, raportointi ja saatavien seurantarjestelmä (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 000
SAMPO - maksu-, raportointi ja saatavien seurantarjestelmä (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 000
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 403
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	243
Toiminnan vahvistaminen	5 000
Valtorin laskutuksen muutos	-34
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	107
VATI-tietojärjestelmän juomavesidirektiivistä johtuva kehittäminen (siirto momentilta 33.01.01)	140
Palkkausten tarkistukset	2 887
Yhteensä	525

2024 talousarvio	79 483 000
2023 II lisätalousarvio	2 907 000
2023 I lisätalousarvio	2 025 000
2023 talousarvio	78 958 000
2022 tilinpäätös	85 007 000

20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 868 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) eläinlääkintähuoltolain (765/2009) nojalla maksettavista korvauksista aiheutuviin menoihin
- 2) eläintautilain (76/2021) nojalla eläintautilain vastustamisesta, eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023) nojalla eläinten hyvinvoinnin edistämisestä ja eläinsuojelusta, sekä näihin liittyvistä korvauksista, koulutuksista ja selvityksistä aiheutuvien ja muiden eläinlääkintähuollon toteuttamisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen
- 3) kasvinterveydestä annetun lain (1110/2019) mukaisten korvausten maksamiseen
- 4) kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen
- 5) edellä mainittuihin menoihin liittyviin, edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin ja korvauksiin sekä siirtomenoihin.

Määräraha budjetoidaan Eläinlääkintähuoltolain nojalla kunnille maksettavien korvausten osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella. Muiden siirtomenojen osalta määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Eläinlääkintähuoltolain 23 §:n nojalla maksetaan korvauksia eläinlääkärien eläintautilain (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015), eläinten hy-

vinvoinnista annetun lain (693/2023), eläinten kuljetuksesta annetun lain (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014), eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain (1069/2021) sekä maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) perusteella suorittamista tehtävistä.

Toimijoiden maksut eläintautilain, eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain, eläinten hyvinvoinnista annetun lain ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnissä annetun lain nojalla tehdyistä maksullisista kunnaneläinlääkärien suoritteista tuloutuvat momentille 12.30.99.

Kasvintuhoojien hävittämiskustannuksista voidaan kasvinterveydestä annetun lain (1110/2019) nojalla maksaa toimijalle korvauksia, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot ovat poikkeuksellisen suuret ja korvaaminen on toimijan elinkeinon jatkamisen kannalta tarpeellista. Korvauksia kasvintuhoojan hävittämiskustannuksista voidaan maksaa myös metsässä kasvavien puiden osalta. Määrärahaa saa käyttää myös kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien kar-toitus- ja torjuntatöiden menojen maksamiseen.

Määrärahaa on valtion osuutta 5 818 000 euroa ja EU-osuutta 50 000 euroa. Euroopan unionin rahoitusosuus eläintautien ja kasvintuhoojien torjunnasta tuloutuu momentille 12.30.04.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Eläinlääkintähuoltolain nojalla maksettavat korvaukset	4 400 000
Eläintautitorjunnan ja eläinsuojelun menot	1 368 000
Kasvintuhoojien torjunta	100 000
Yhteensä	5 868 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 450 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 418 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rabiesohjelman EU-rahoituksen väheneminen	-61
Tilapäiset salmonellakorvaukset	-2 000
Yhteensä	-2 061

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	5 868 000
2023 II lisätalousarvio	10 700 000
2023 talousarvio	7 929 000
2022 tilinpäätös	10 606 169

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 350 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen kansalliseen tukeen (Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, muu maa- ja puutarhatalouden tuki)

2) vuonna 2023 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen

3) sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on lainvoimaisen päätöksen perusteella oikeutettu, mutta joihin liittyvä määräraha ei ole enää käytettävissä.

Määrärahasta 4 000 000 euroa on varattu tukien täytäntöönpanoon liittyvien, ennakoitujen tukime-
nekin ylittävien, tukien ja tukitasojen muutostarpeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena ja kohdan 3) osalta maksuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja puutarhatalouden kansallista tukea maksetaan EU:n lainsäädännön pe-
rusteella ja sen asettamissa rajoissa. Kansallinen tuki on sovitettu yhteen EU:n kokonaan ja osit-
tain rahoittamien tukijärjestelmien (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaukset, ympäristökorvaus ja
eläinten hyvinvointikorvaukset) kanssa. Tuki turvaa osaltaan maa- ja puutarhatalouden toiminta-
edellytyksiä ja tuotannon kannattavuutta sekä maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä. Tukijär-
jestelmiä ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki ja eräät muut kansalliset tuet.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B sika- ja siipikarjataloudelle sekä
puutarhataloudelle komission hyväksymän tukiohjelman perusteella. Pohjoista tukea maksetaan
Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle, kasvinvilje-
lylle ja eräille muille kohteille pitkäaikaisen pohjoisen tuen tukijärjestelmän perusteella. Lisäksi
määrärahasta maksetaan eräitä muita kansallisia tukia.

Määrärahaa voidaan käyttää myös sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joi-
hin tuensaaja on oikeutettu esimerkiksi valitusprosessiin liittyvien lainvoimaisten päätösten pe-
rusteella, mutta joihin osoitettu määräraha ei ole enää käytettävissä.

**Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina
2022—2024 (milj. euroa)**

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	346,4	354,7	346,0
Etelä-Suomen kansallinen tuki	17,2	17,0	16,8
Pohjoinen tuki	324,4	328,6	322,2
Muu kansallinen tuki	4,8	9,1	7,0
2024 talousarvio			350 000 000
2023 talousarvio			350 000 000
2022 tilinpäätös			352 200 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 522 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/2115 mukaisten suorien tukien maksamiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisten yksityisen varastoinnin tuen, eräiden muiden maataloustuotteiden markkinoita ohjaavien toimenpiteiden ja suoraan tuotteisiin kohdennetuista ja muista asetuksen mahdollistamista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) muiden kuin kohdissa 1) ja 2) mainittujen säädösten perusteella maksettavien EU:n kriisitukien maksamiseen
- 4) vuonna 2023 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen
- 5) niiden Suomen velvoitteiden maksamiseen, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikojen (komission delegeoitu asetus (EU) N:o 2022/127 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena EU-tulotuen osalta ja maksatuspäätösperusteisena EU-markkinatuen osalta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhteisen maatalouspolitiikan perusteella maksettavat EU-tulotuet ja EU-markkinatuet, jotka rahoitetaan kokonaan EU:n varoista. Momentilta on mahdollista maksaa myös vuonna 2023 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjä EU-tulotukia ja EU-markkinatukia.

EU:n suorat tuet turvaavat omalta osaltaan maataloustuotannon kannattavuutta ja muiden EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden toteutumista. Suorien tukien ehdollisuusjärjestelmä sisältää ympäristöön, ilmastoon, kansanterveyteen sekä eläinten ja kasvien hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä perusvaatimuksia. Ekojärjestelmän osuus on 16,5 % EU-tulotuesta. Uudelleenjakotulotuki, jonka osuus suorista tuista on 5,0 % edistää suorien tukien tasapainoisempaa jakautumista pienille ja keskisuurille tiloille.

Nuorten viljelijöiden tulotuen osuus on 2,5 % ja tuotantosidonnaisen tulotuen osuus 19,6 % EU:n suorien tukien enimmäismäärästä.

Momentilta maksettavan EU:n yksityisen varastoinnin tuen arvioidaan pysyvän vuoden 2023 tasolla.

Momentilta on mahdollisuus maksaa myös niitä Suomen velvoitteita, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikojen (komission asetus (EU) N:o 2022/127 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta kokonaan kansallisesti.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2024 käyttökohteittain (euroa)

EU-tulotuki, josta	521 200 000
— Perustulotuki	293 957 000
— Uudelleenjakotulotuki	26 060 000
— Ekojärjestelmätuki	85 998 000
— Nuorten viljelijöiden tulotuki	13 030 000
— Tuotantosidonnainen tulotuki	102 155 000
EU-markkinatuet (EU-yksityisen varastoinnin tuki)	1 200 000
Yhteensä	522 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	1 800
Yhteensä	1 800

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	522 400 000
2023 talousarvio	520 600 000
2022 tilinpäätös	507 500 427

(42.) *Turvepeltojen ilmastotoimet* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 II lisätalousarvio	-30 000 000
2023 talousarvio	30 000 000

43. *Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 286 816 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien ympäristökorvausten, luonnonmukaisen tuotannon, neuvonnan ja ei-tuotannollisten investointien Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2024 saa tehdä CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomeen kohdistuvia ympäristökorvausten sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia siten, että niistä saa aiheutua vuoden 2025 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia menoja enintään 20 000 000 euroa.

Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2023 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä ympäristökorvausten sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia vuonna 2024.

Selvitysosa: Ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, neuvontakorvaus ja ei-tuotannollisten investointien korvaus ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma).

Ympäristökorvaukset jaetaan ympäristösitoumuksiin ja ympäristösopimuksiin. Sitoumus on viisivuotinen. Ympäristökorvausten toimenpiteet on sovitettu yhteen suorien tukien ekojärjestelmiin, jotta järjestelmien toimenpiteet olisivat vaaditusti erilaisia. Kohdentaminen on lohkokohtaista, ei alueellista. Luonnonmukaisen tuotannon sitoumus voi kattaa tilan kasvintuotannon ja kotieläintuotannon. Sitoumus on viisivuotinen. Toimenpide toteuttaa luomuohjelmaa sekä Pellolta pöytään -strategiaa. Neuvontatoimenpiteessä myönnetään korvaus tehdystä neuvontapalvelusta hyväksytyille neuvojille. Ei-tuotannollisina investointeina tuetaan kosteikkojen perustamista. Ei-tuotannollisten investointien edellytyksenä on ympäristökorvauksen mukaisen ympäristösopimuksen tekeminen investoinnin jälkeen kohteen hoidon varmistamiseksi.

Vuonna 2024 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 286 816 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 123 331 000 euroa ja kansallista osuutta 163 485 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha	
	EU	valtio	julkinen yhteensä	2023 budjetoitu	2024 esitys
Ympäristökorvaukset	428,855	568,483	997,338	199,468	199,730
Luonnonmukainen tuotanto	163,662	216,948	380,610	76,122	76,122
Neuvonta	17,136	22,716	39,852	7,970	7,964
Ei-tuotannolliset investoinnit	6,450	8,550	15,000	3,000	3,000
Yhteensä	616,103	816,697	1 432,800	286,560	286,816

Vuonna 2024 saa tehdä CAP-suunnitelmaan kohdistuvia uusia ympäristösitoumuksia ja -sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia siten, että niistä saa aiheutua vuoden 2025 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia menoja enintään 20 000 000 eurolla. Lisäksi on käytössä edelliseltä vuodelta siirtynyttä valtuutta.

CAP-suunnitelman ympäristökorvausten ja luonnonmukaisen tuotannon valtuudesta aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2024	2025	2026	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset ja sopimukset	270,852	270,852	270,852	270,852	-	1 083,408
— ympäristökorvaukset	198,730	198,730	198,730	198,730	-	794,920
— luonnonmukainen tuotanto	72,122	72,122	72,122	72,122	-	288,488
Vuonna 2024 tehtävät sitoumukset ja sopimukset	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	25,000
— ympäristökorvaukset	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000
— luonnonmukainen tuotanto	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	20,000
Menot yhteensä	275,852	275,852	275,852	275,852	5,000	1 108,408

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP-suunnitelmaan perustuva muutos	256
Yhteensä	256

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	286 816 000
2023 talousarvio	286 560 000
2022 tilinpäätös	352 996 000

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 496 815 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien luonnonhaittakorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä Suomen CAP-suunnitelmaan sisältyvän kokonaan kansallisesti rahoitettavien luonnonhaittakorvausten maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvaukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Luonnonhaittakorvausten tavoitteena on turvata maataloustuotannon jatkuminen pohjoisesta sijainnista aiheutuvista epäsuotuisista ilmasto-oloista huo-

limatta ja estää maatalousmaan hylkääminen viljelykäytöstä maksamalla korvausta näissä oloissa toimiville viljelijöille. Luonnonhaittakorvauksia voidaan maksaa EU:ssa epäsuotuisilla alueilla sijaitsevilla tiloilla. Koko Suomi katsotaan epäsuotuisaksi alueeksi. Luonnonhaittakorvaukset ovat yksivuotisia.

EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %. Lisäksi määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamia luonnonhaittakorvauksia.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän vuoden 2024 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	496 815 000
— EU-osuus	76 130 000
— valtion osuus	100 917 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava luonnonhaittakorvaus	319 768 000

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys				Määräraha	
	EU	valtio	kokonaan kansallinen	julkinen yhteensä	2023 budjetoitu	2024 esitys
Luonnonhaittakorvaukset	381,406	505,584	1 596,154	2 483,144	495,884	496,815

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP-suunnitelmaan perustuva muutos	931
Yhteensä	931

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	496 815 000
2023 talousarvio	495 884 000
2022 tilinpäätös	637 394 000

46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 005 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 mukaiseen maataloustuotteiden tiedotukseen ja menekinedistämiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/2115 mukaisesti mehiläishoitoalan toimenpiteistä aiheutuviin menoihin
- 3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/2115 mukaisesti hedelmä- ja vihannestuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien menojen maksamiseen

4) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti koulujakelujärjestelmästä aiheutuviin menoihin sekä koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niihin liittyviin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Momentilta maksettaviin koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot on budjetoitu momentille 30.01.29.

Selvitysosa: Momentilta rahoitetaan EU:n maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämishjelmien menoja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1144/2014) perusteella.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 2021/2115) tarkoitettuun mehiläishoitoalan (aiemmin mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistäminen) toimenpiteiden edistämiseen arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Tuottajien muodostamille hedelmä- ja vihannesalan markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2115) perusteella.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuihin koulujakelujärjestelmään ja sen liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 100 %.

Koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäverokustannukset, joita EU ei korvaa, on otettu huomioon momentilla 30.01.29.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Yhteensä, josta EU:n osuus	
Menekinedistäminen sisämarkkinoilla ja yhteisön ulkopuolella (EU 1144/2014)	2 200 000	2 200 000
Mehiläishoitoalan toimenpiteet (EU 2021/2115)	400 000	200 000
Tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmat (EU 2021/2115) ¹⁾	4 000 000	4 000 000
Koulujakelujärjestelmä (EU 1308/2013)	4 405 000	4 405 000
— josta koulujakelujärjestelmätuki	4 110 000	4 110 000
— josta liitännäis- ja tiedotustoimenpiteet	295 000	295 000
Yhteensä	11 005 000	10 805 000

¹⁾ Osa menoista katetaan siirtyvällä erällä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 10 675 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 330 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n koulujakelujärjestelmän Suomen osuuden pieneminen	-25
Yhteensä	-25

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	11 005 000
2023 talousarvio	11 030 000
2022 tilinpäätös	11 030 000

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 587 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ruokaketjun toiminnan edistämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (VNA 896/2023) mukaisesti ruokaketjun kehittämis-, tiedottamis- ja menekinedistämistoimien toteuttamiseen liittyvien hankkeiden valtionavustuksiin
- 2) elintarvikemarkkinatoimien rahoittamiseen
- 3) kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin, joilla edistetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteiden toteutumista
- 4) ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskeviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin uusien innovaatioiden kehittämiseksi
- 5) enintään 14 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien kansallisten tai kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan lisäksi luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luonnontuotealan kehittämistä. Lisäksi määrärahalla tuetaan ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja kokeiluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi.

Ruokaketjun kehittämistoimenpiteisiin tarkoitetuilla varoilla voidaan tukea myös laajoja valtakunnallisia hankkeita.

Ruokaketjun toiminnan edistämisestä annettu valtioneuvoston asetus (VNA 896/2023) asetus on päivitetty uuden maa- ja metsätalouden ja maaseutualueiden ryhmäpoikkeusasetuksen (EU 2022/2472) perusteella.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 600 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 987 000 euroa.

Määrärahaa käytetään arviolta 1 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arktiset Aromit, kertaluonteinen lisäyksen poisto	-200
Elintarvikeattasea Soulin suurlähetystöön (siirto momentilta 24.01.01)	300
Elintarvikemarkkinatoimet (HO 2023)	4 000
Työteho-seura, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-150
Yhteensä	3 950

2024 talousarvio	6 587 000
2023 II lisätalousarvio	3 000 000
2023 talousarvio	2 637 000
2022 tilinpäätös	4 255 000

49. Ravinnekierätyksen edistäminen biokaasutuotannolla (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tuen maksamiseen kierrätettäviä biomassoja vastaanottaville ja käsitteleville biokaasulaitoksille
- 2) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 460 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 540 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ravinnekierätyksen edistäminen biokaasutuotannolla (HO 2019)	1 000
Yhteensä	1 000

2024 talousarvio	5 000 000
2023 talousarvio	4 000 000

60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen
- 2) niiden rahaston menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan niitä maatalouden interventiorahaston menoja, jotka jäävät valtion vastattavaksi. Valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja, joiden määrää ei voida tarkkaan arvioida odotettavissa olevien markkinahäiriöiden riskin vuoksi. Mikäli nämä menot ovat suuremmat kuin budjettisiirto, ne katetaan rahaston omasta pääomasta.

2024 talousarvio	400 000
2023 talousarvio	400 000
2022 tilinpäätös	400 000

62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 367 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten keräilystä ja hävittämisestä maksettavaan valtionavustukseen (VNA 998/2017)
- 2) valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin (VNA 166/2005)
- 3) valtionavustusten myöntämiseen Helsingin yliopistolle käytettäväksi eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun ja erikoistumiskoulutuksen ohjaukseen
- 4) valtionavustusten myöntämiseen Tampereen yliopistolle käytettäväksi eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tavoitteena on varmistaa, että tiloilla kuolleet tuotantoeläimet hävitetään sivutuoteasetuksen (EU:n asetus 1069/2009) vaatimusten mukaisesti.

Valtionavustuksia on tarkoitus myöntää eläinsuojelujärjestöille ja Helsingin yliopistolle eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun ja erikoistumiskoulutuksen ohjaukseen. Lisäksi valtionavustusta myönnetään Tampereen yliopistolle (FIHAIVE, vaihtoehtomenetelmäkeskus eläinkokeille) eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen ja siihen liittyvään koulutukseen sekä eläinkokeita korvaavien menetelmien validointiin.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten hävittäminen	5 080 000
Valtionavustukset valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille	87 000
Valtionavustus Helsingin yliopistolle	900 000
Valtionavustus Tampereen yliopistolle, FIHAIVE	300 000
Yhteensä	6 367 000

Määrärahasta käytetään arviolta 300 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sikaruton leviämisen ehkäisy, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Yhteensä	-100

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	6 367 000
2023 talousarvio	6 467 000
2022 tilinpäätös	6 497 000

40. Luonnonvaratalous

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Luonnonvarataloudella tarkoitetaan metsiin, kaloihin, riistaan ja veteen pohjautuvien luonnonvarojen kestäväää ja vastuullista hyödyntämistä. Yhteiskunnan toiminta ja huoltovarmuus edellyttävät toimivaa vesihuoltoa ja kotimaisiin luonnonvaroihin perustuvaa energian ja ravinnon tuotantoa.

Maailmanlaajuiset muutostekijät — ilmastonmuutos, teknologian nopea kehitys, kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, arvojen ja asenteiden muutos sekä turvallisuuspoliittisen tilanteen järkkyminen — muuttavat luonnonvarasektorin toimintaympäristöä. Niiden seurauksiin on varauduttava, mutta ne tarjoavat myös uusia mahdollisuuksia. Luonnonvaratehtäviin kuuluvat huoltovarmuuden ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeiset vesihuollon ja patoturvallisuuden varmistamisen tehtävät, joista huolehtiminen on muuttuvassa turvallisuustilanteessa entistäkin tärkeämpää.

Ilmaston lämpeneminen ja muutokset sää- ja vesiolloissa vaikuttavat suoraan luonnonvaratalouden toimintaedellytyksiin riskejä muuttaen, mutta tarjoavat onnistuneella sopeutumisella myös uusia mahdollisuuksia. Nopea teknologinen kehitys avaa luonnonvaratalouteen uusia ulottuvuuksia arvoverkon eri osissa, erityisesti siirryttäessä tuottaja- ja biomassalähtöisestä toiminnasta kohti kuluttaja- ja palvelulähtöistä luonnonvarataloutta. Luonnonvaratiedon määrä ja tarkkuus tulevat kasvamaan merkittävästi ja tiedon hyödyntämisessä on suuria mahdollisuuksia luonnonvarasektorin laajenemiselle ja kansainvälistymiselle. Globaali kilpailu niukkenevista luonnonvaroista ja kestävästi tuotettujen raaka-aineiden kysynnän kasvu ovat iso mahdollisuus luonnonvarataloudelle. Suomella on runsaiden ja kestävästi hoidettujen luonnonvarojen sekä korkeatasoisen osaamisen ansiosta hyvät edellytykset vastata kasvavaan kysyntään.

Ristiriitaiset tavoitteet voivat heikentää luonnonvarojen hyödynnettävyyttä ja liiketoimintamahdollisuuksien toteutumista. Suomen luonnonvarojen tila sekä luonnonvaratalouden toimintatavat tunnetaan huonosti rajojemme ulkopuolella, mikä voi johtaa Suomen luonnonvaratalouden kehittämisen kannalta haitallisiin ja ristiriitaisiin päätöksiin kansainvälisiä sopimuksia tai EU-lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Luonnonvaratalouden toimialaan kuuluvat metsätalous, kalatalous ja riistatalous sekä vesitalous ja yleiset luonnonvara-asiat. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista on budjetoitu tähän lukuun. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa luonnonvaratalouden tehtävissä ja Suomen ympäristökeskuksessa vesitaloustehtävissä työskentelee vakinaista henkilöstöä n. 200 henkilötyövuoden verran. Näistä aiheutuvat palkkaus- ja yleishallintomenot

on otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilla 32.01.02 sekä ympäristöministeriön momentilla 35.01.04. Luonnonvaratalouden tehtäviin kuuluu myös sisäministeriön hallinnonalalla Rajavartiolaitoksen suorittama riista- ja kalatalouden valvonta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2024 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti luonnonvaratalouden politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitetyt yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet ja tunnusluvut.

Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä sekä edistää hyvinvointia luonnosta ja luonnolle:

- vahvistetaan vesihuollon, biomassojen tuotannon ja kalatalouden omavaraisuutta ja huoltovarmuutta
- luonnonvaratalouden kilpailukykyinen toimintaympäristö luo uutta yritystoimintaa sekä kasvattaa jalostusastetta ja vientiä
- luonnon tarjoamat ekosysteemipalvelut lisäävät ihmisten hyvinvointia ja luovat pohjaa uusille ansaintamahdollisuuksille
- uusiutuvien luonnonvarojen elinvoimaisuus, luonnon monimuotoisuus ja elinympäristöjen tila paranevat, mikä luo pohjan niiden kestäväälle hyödyntämiselle
- turvataan ja edistetään luonnon kantokykyä ja vahvistetaan riskien hallintaa
- hillitään ilmastonmuutosta etenemällä kohti hiilineutraalisuutta, materiaalitehokkuutta ja kiertotaloutta
- ehkäistään luontokatoa, sopeudutaan ilmastonmuutokseen ja varaudutaan niistä aiheutuviin riskeihin.

Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta:

- ruokaan ja uusiutuviin luonnonvaroihin liittyvät paikkatiedot mahdollistavat tehokkaita prosesseja ja palveluita sekä uutta liiketoimintaa.

Tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio	2024 tavoite
Metsätalouden arvonlisäys, milj. euroa	4 266	nousee	nousee	nousee
Yksityismetsien puuntuotannon sijoitustuotto, % (ilman kantohintojen vuotuista muutosta)	5,0	5,0	ennallaan	ennallaan
Runkopuun hakkuukertymä, milj. m ³	76,3	74,7	ennallaan	ennallaan
Metso-toimenpiteet yksityismetsissä, ha	51 486	59 785	66 300	70 200
Kaupallisen kalastuksen tuotannon arvo, milj. euroa	43,4	44,5	nousee	nousee
Vesiviljelyn tuotannon arvo, milj. euroa	97,9	102,0	nousee	nousee
Kalanjalostuksen ja kalakaupan liikevaihto, milj. euroa	653,4	640,0	nousee	nousee

Tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio	2024 tavoite
Vapaa-ajankalastuksen saaliin arvo, milj. euroa	79,6 ¹⁾	nousee	nousee	nousee
Vapaa-ajankalastajien kalastuspäivien lukumäärä, milj. kpl	18,2 ¹⁾	nousee	ennallaan	ennallaan
Asukkaiden määrä merkittävillä tulvariski-alueilla	5 800	5 731	5 700	laskee
Vesihuoltopalvelujen järjestämisen rakenne-muutos, vesihuoltolaitosten määrä, kpl	1 231	1 155	1 131	laskee
Riistasaaliin arvo, milj. euroa	77	laskee	laskee	ennallaan
Pienriistan metsästyspäivien lukumäärä, milj. kpl	3,4	ennallaan	ennallaan	ennallaan
Suurpetojen aiheuttamat vahingot, milj. euroa	9,9	10,5	nousee	ennallaan

¹⁾ Luku on vuodelta 2020. Tilasto kootaan joka toinen vuosi ja vuoden 2022 lukua ei ole vielä saatavilla.

20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettujen sekä muiden vastaavien lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen sekä näihin liittyvien siirtomenojen maksamiseen
- 2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen, silloin kun ne liittyvät suoraan kohdan 1) mukaisiin kalakannan hoitotoimenpiteisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesistön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. luvanvaraisen toiminnan kalakannoille aiheuttamien vahinkojen kompensoimisen ja estämisen sekä kalataloudellisen tarkkailun menoihin.

Vuonna 2024 kertyväksi arvioidut vesioikeudelliset kalatalousmaksut on merkitty tuloina momentille 12.30.40.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 2 800 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 200 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalatalousmaksujen indeksitarkastuksen vaikutus	200
Yhteensä	200

2024 talousarvio	3 000 000
2023 talousarvio	2 800 000
2022 tilinpäätös	3 100 000

21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 189 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vesivarojen käytön ja hoidon kulutus- ja sijoitusmenoihin, jotka liittyvät tulvariskien hallintaan, patoturvallisuuteen, vesistöjen säännöstelyyn, vesistön käytön ja hoidon, vesihuollon, maa- ja metsätalouden vesienhallinnan ja muun vesitalouden kehittämiseen, havaintotiedon hankintaan ja vesitietopalveluun, vaikutusten arviointiin, varautumiseen ja riskienhallintaan sekä valtion velvoitteisiin lain, lupapäätösten ja sopimusten perusteella, valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvaan rajavesistöyhteistyöhön sekä Suomen vesialan kansainvälisen strategian toteuttamiseen maa- ja metsätalousministeriön toimialalla
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena
- 3) enintään 95 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen sekä vesialan kansallisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 4) vesialan liiketoimintaa edistävien valtioiden välisten yhteistyösopimusten toteuttamiseen.

Momentille nettoutetaan yhteistyösapuolten rahoitusosuudet hankkeista, selvityksistä tai muista toimenpiteistä, joiden toteuttaminen on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuulla sopimusten tai vesilainsäädännön mukaisten päätösten perusteella. Momentille nettoutetaan myös työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa: Palkkauksiin käytettävää määrärahaa on tarkoitus käyttää 87 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla ja kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloilla. Momentilta rahoitetaan myös sellaisia valtion vesistö rakenteiden ylläpito- ja perusparannusmenoja, jotka on tarkoitus luovuttaa paikallisille hyödynsaajille.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tulvariskien hallinta, patoturvallisuus ja vesistöjen säännöstely	3 300 000
Vesitalouden kehittäminen, suunnittelu ja seuranta	3 389 000
Valtion vesistö rakenteiden peruskorjaukset ja muut vesistötoimenpiteet	5 000 000
Valtion vesitalousluvista aiheutuvat velvoitteet	2 200 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistöyhteistyö, rahoitusosuudet ja jäsenmaksut	300 000
Yhteensä	14 189 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 9 389 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi noin 4 800 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 3 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Juomavesidirektiivin kansallisen täytäntöönpanon tietotyökalujen kehittäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-2 000
Juomavesidirektiivin kansallisen täytäntöönpanon tietotyökalujen käyttö ja ylläpito	100
Palkkausten tarkistukset	242
Yhteensä	-1 658

2024 talousarvio	14 189 000
2023 II lisätalousarvio	149 000
2023 talousarvio	15 847 000
2022 tilinpäätös	14 511 000

22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 204 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä, biotaloutta, ympäristön hoitoa, luonnon monimuotoisuutta, ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskeviin kehittämis-, kokeilu-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin ja viestintään sekä näihin liittyvien valtionavustusten maksamiseen
- 2) uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyvien tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen
- 3) eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 5) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä ja biotaloutta edistäviin kokeilu-, kehittämis-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin. Tavoitteena on parantaa luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvan kilpailukykyisen liiketoiminnan edellytyksiä. Määrärahalla toteutetaan kansallista metsästrategiaa, Suomen biotalousstrategiaa sekä ilmastolakia maa- ja metsätalousministeriön vastuulla olevien maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman sekä kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman osalta.

Lisäksi määrärahaa kohdennetaan uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvien tietojärjestelmien ja -varantojen yhteiskäyttöisyyden parantamiseen ja sähköisen asioinnin kehittämiseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, haitallisista vieraslajeista aiheutuvien riskien torjumiseen, geenivarojen suojeluun ja kestävään käyttöön sekä luonnon virkistys- ja matkailukäytön edistämiseen. Määrärahalla voidaan myös toteuttaa selvityksiä, joiden avulla pyritään parantamaan luonnonvarojen tilaa ja käyttöä sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.

Tenojoen kalastusluvista vuonna 2024 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41. Kalastuslupatuloista vesialueiden omistajille palautettava osuus on huomioitu momentilla 30.40.40.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Elinvoimainen Suomi: Luonnon monimuotoisuutta vahvistavat toimet	44 000
Ilmastolain toimeenpano	800 000
Metsäbiotalouden tiedepaneeli	400 000
Kansallisen metsästrategian toimeenpano ja muut kehittämishankkeet	1 340 000
Suomen biotalousstrategian toimeenpano	670 000
Tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpito	760 000
Kalastusta koskevien sopimusten valvonta	190 000
Yhteensä	4 204 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 2 450 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 1 754 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 1 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnon monimuotoisuusasioiden erityisasiantuntijan virka (-1 htv) (siirto momentille 30.01.01)	-76
Maankäyttösektorin ilmastokestävät toimenpiteet (RRF pilari 1)	-3 000
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka, metsitystukijärjestelmän rahoitus (siirto momentille 30.40.47) (HO 2019)	-960
Metsitystukijärjestelmän hallinnointi ja hallinnoinnin kehittäminen (4,5 htv) (siirto momentilta 32.01.02) (HO 2019)	315
Metsitystukijärjestelmän lisärahoitustarve (siirto momentilta 30.40.47) (HO 2019)	840
Rahoituksen tason alentaminen (HO 2023)	-2 000
Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma	-6 000
Säästöjen uudelleen kohdennus (siirto momentilta 30.40.44)	220
Tenojoen kalastuslupatulojen väheneminen	-1
Tuhkalannoitus (siirto momentille 30.40.44) (HO 2019)	-100
Yhteensä	-10 762

2024 talousarvio	4 204 000
2023 talousarvio	14 966 000
2022 tilinpäätös	31 976 833

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 086 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa, vesienhallintaa sekä vesitalouden varautumista ja riskienhallintaa parantavien tulvasuojelu- ja muiden hankkeiden avustamisesta ja valtion työnä toteutettavista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen

- 2) vesiluonnonvarojen kestäväää käyttöä edistävien kehittämis- ja investointihankkeiden avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan hankkeista aiheutuvan henkilöstön palkkausmenojen ja muiden kulutusmenojen sekä sijoitusmenojen maksamiseen
- 4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena
- 5) kansallisten ja kansainvälisten vesitaloushankkeiden vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavina toimenpiteinä tukea myönnetään vesistötoimenpiteille tulvariskien hallintaan ja muiden erilaisten vesitaloudellisten riskien ja haittojen vähentämiseen sekä vesistöjen monipuolisen käytön ja hoidon edistämiseen ja vesienhallintaan. Erityisesti tukea suunnataan vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamiseen. Vesiluonnonvarojen kestäväää käyttöä edistävinä hankkeina tukea myönnetään vesitaloussektorin kokeilu-, investointi- ja vientitoimintaa sekä innovatiivisia julkisia hankintoja ja niihin liittyviä toimintamalleja edistäville hankkeille. Kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi määrärahaa käytetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen. Avustusten perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksella vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesitaloudelliset riskinhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	3 879 000
Kalataloudelliset kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	3 207 000
Yhteensä	7 086 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 5 927 000 euroa, kulutusmenojen osuudeksi noin 661 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi noin 498 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Nousu-ohjelma	2 000
Palokin koskien patojen purun suunnittelu (Investointiohjelma)	450
Ruokolahti, Haapaveden tilan parantaminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantaminen (kyber), kertaluonteisen lisäyksen poisto	-2 500
Vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelma (RRF pilari3)	-1 500
Yhteensä	-1 650

2024 talousarvio	7 086 000
2023 talousarvio	8 736 000
2022 tilinpäätös	11 136 000

40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 541 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen
- 2) kalastuslain (379/2015) 60 §:n mukaisista saimaannorpan suojeluun liittyvistä kalastuksen rajoittamissopimuksista vesialueiden omistajille maksettaviin korvauksiin siten, että korvauksen suuruus on 2,5 euroa hehtaarilta
- 3) lupaviranomaisten ja tuomioistuinten vesi- ja kalastusasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten, kustannusten ja päätösmaksujen sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen
- 4) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen maksamiseen
- 5) laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien metsätuhojen kartoituksesta ja tuhoalueita koskevien ilmakuvien tuottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista
- 7) Suomen ja Norjan välisen poroaitasopimuksen mukaisten korvausten maksamiseen sekä poroaitasopimukseen perustuvan poroesteaidan rakentamiseen liittyvien lunastustoimitusmenojen ja käyttöoikeuskorvausten maksamiseen erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) mukaisesti
- 8) kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta annetun lain (998/2012) mukaisten avustusten maksamiseen
- 9) Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta annetussa laissa (501/1991) määrättävien korvausten ja kustannusten sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen
- 10) vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain (1709/2015) 17 §:n perusteella aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista
- 11) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tenojoen kalastuslupatuloista palautetaan vuonna 2024 vesialueiden omistajille vuonna 2023 kertyneiden kalastuslupatulojen palautettava osuus. Tenojoen lohikantojen heikon tilan vuoksi kalastusta on jouduttu rajoittamaan kesästä 2021 lähtien ja kohdentamaan kalastusta muihin lajeihin kuin loheen. Lohikantojen heikon tilanteen on arvoitu jatkuvan, mikä pienentää lupakertymää. Yksityisille vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettava osuus on noin 73 %, mikä on huomioitu momentin määrärahasossa. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista valtiolle kuuluva osuus on otettu huomioon momentin 30.40.22 määrärahasssa. Tenojoen kalastusluvista vuonna 2024 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Saimaannorpan suojeluun liittyvillä sopimuskorvauksilla korvataan vapaaehtoisista kalastuksen rajoittamissopimuksista aiheutuvia haittoja vesialueiden omistajille. Vuonna 2024 kalastuksen rajoitussopimuksia on voimassa noin 2 696 km² alueella. Momentille 30.40.62 on varattu varoja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 1 291 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 250 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tenojoen kalastuslupatulojen väheneminen	-91
Yhteensä	-91
2024 talousarvio	1 541 000
2023 II lisätalousarvio	315 000
2023 talousarvio	1 632 000
2022 tilinpäätös	1 856 569

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 590 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:n mukaisiin menoihin
- 2) edellisiin vuosiin kohdistuvien korvausten ja EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 6 §:n mukaisia menoja ovat riistavahinkolain (105/2009) mukaisten hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta aiheutuvat menot sekä riistavahinkokisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä aiheutuvat menot. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta, tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuviin menoihin sekä muihin vastaaviin menoihin.

Hirvieläinten pyyntilupamaksuista vuonna 2024 kertyväksi arvioidut tulot on merkitty momentille 12.30.42.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vahinkojen korvaukset	1 500 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	500 000
Hirvieläinkantojen seuranta ja tutkimus	700 000
Riistavahinkokeskisteri ja riistavahingot -palvelu	400 000
Hirvieläinkantojen hoito	490 000
Yhteensä	3 590 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 3 190 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pyyntilupamaksutulojen aleneminen	-1 170
Yhteensä	-1 170

2024 talousarvio	3 590 000
2023 talousarvio	4 760 000
2022 tilinpäätös	4 760 000

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistavahinkolaisissa (105/2009) määriteltyjen suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta, ehkäisemisestä, valvonnasta ja riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omaraahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha käytetään vuonna 2023 tapahtuneiden petovahinkojen korvaamiseen. Porovahinkokorvaukset maksetaan riistavahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaan talousarvion rajoissa ja muut vahingot täysimääräisesti.

Vuonna 2022 petoeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä oli yhteensä 10,6 milj. euroa, josta porovahinkojen osuus oli 10 milj. euroa ja kotieläinvahinkojen osuus 0,5 milj. euroa. Vuonna 2023 porovahinkojen määrän arvioidaan edelleen nousevan, mutta kotieläinvahinkojen arvioidaan pysyvän ennallaan. Kun porovahinkojen korvaamiseen on käytettävissä 7,5 milj. euroa, ei momentin määrärahataso mahdollista vahinkojen täysimääräistä korvaamista. EU:n asettama korvauskatto (C(2016) 1752 final) mahdollistaa porovahinkojen korvaamisen 10 milj. euroon saakka.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen	7 500 000
Suurpetojen aiheuttamien kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaaminen	600 000
Vahinkojen ehkäiseminen ja valvonta	750 000
Yhteensä	8 850 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 8 600 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 250 000 euroa.

2024 talousarvio	8 850 000
2023 II lisätalousarvio	2 486 000
2023 talousarvio	8 850 000
2022 tilinpäätös	9 550 000

44. Tuki puuntuotannon kestävyysden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 38 377 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2024 saa tehdä kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) mukaisia tukipäätöksiä enintään 15 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Vuoden 2024 alusta tulee voimaan metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain mukainen Metka-tukijärjestelmä. Se korvaa kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain mukaisen Kemera-tukijärjestelmän. Uudella tukijärjestelmällä kannustetaan yksityisiä maanomistajia aktiivisiin ja oikea-aikaisiin toimiin, joilla lisätään metsien kasvua, edistetään metsätalouden vesiensuojelua, hillitään ilmastonmuutosta, edistetään metsien sopeutumista ilmastonmuutokseen sekä pidetään yllä metsätalouden tieverkkoa.

Metsätalouden määräaikaisessa kannustejärjestelmälaissa taimikon ja nuoren metsän hoidon tukea haetaan työn toteuttamisen jälkeen, jolloin ennakkosuunnitelmaa ei enää edellytetä eikä työlajeihin ole tarvetta käyttää myöntämisvaltuutta. Muutoksen johdosta valtuuden tarve vähenee merkittävästi. Jatkossa valtuuden käyttöä edellyttäviä työlajeja ovat terveyslannoitus, suometsän hoitosuunnitelma, suometsän vesiensuojelutoimenpiteiden ja piennarteiden tekeminen sekä metsätien tekeminen.

Määrärahalla toteutettavien töiden suora työllisyysvaikutus on n. 1 700 henkilötyövuotta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	18,0	7,0	2,0		27,0
Vuoden 2024 sitoumukset	4,0	6,0	3,0	2,0	15,0
Menot yhteensä	22,0	13,0	5,0	2,0	42,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

METSO-ohjelma (siirto momentilta 30.40.45)	3 700
Rahoituksen tason alentaminen (HO 2023)	-12 700
Säästöjen uudelleenkohdennus (siirto momentille 30.40.22)	-220
Tuhkalannoitus (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	100
Yhteensä	-9 120

2024 talousarvio	38 377 000
2023 talousarvio	47 497 000
2022 tilinpäätös	36 899 699

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 027 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävänsä metsätalouden määräaikaisten rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisten kannustejärjestelmälain (71/2023) nojalla tuen maksamiseen metsien biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja Helmi-elinympäristöohjelmaa.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2024 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiseksi seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella ja metsäluonnon elinympäristöjen hoitohankkeilla noin 2 600 hehtaarin alueella
- vesienhoitoa turvataan suunnittelemalla monitavoitteisia vesiensuojeluhankkeita
- ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella 1 200 hehtaarin alueella
- palautetaan vesiä 13 suojelusuoille ympäröiviltä alueilta
- perustetaan ja kunnostetaan suojelualueverkoston ulkopuolisia lintukosteikkoja 13 kpl.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristötuki	7 827 000
Metsäluonnon hoitohankkeet	1 500 000
Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteet	1 700 000
Yhteensä	11 027 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpano, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-1 700
METSO- ja Helmi-ohjelmien jatkaminen	3 000
METSO-ohjelma (siirto momentille 30.40.44)	-3 700
METSO-ohjelman toimeenpano	-4 073
Yhteensä	-6 473

2024 talousarvio	11 027 000
2023 talousarvio	17 500 000
2022 tilinpäätös	7 527 000

46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 43 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) mukaisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) muuna julkisena rahoitusosuutena Suomen metsäkeskuksen valtionavustustoimintaan kuuluvissa EU-hankkeissa
- 3) Suomen metsäkeskukselle kuuluvien Eläke-Tapio -lisäeläkejärjestelmän vuosimaksuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen metsäkeskus on metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä niiden monimuotoisuuden säilyttämistä koskevia tehtäviä hoitava koko maan kattava kehittämis- ja toimeenpano-organisaatio. Suomen metsäkeskuksen tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo Suomen metsäkeskusta.

Suomen metsäkeskuksen toiminnan tärkein kohderyhmä ovat yksityismetsänomistajat, jotka omistavat 440 000 metsälöä (12,1 milj. hehtaaria, n. 60 % Suomen metsämaa-alasta). Suomen metsäkeskus valvoo metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitaa muut sille säädetyt viranomaistehtävät, kuten vuosittain n. 130 000 metsänkäyttöilmoituksen ja n. 70 000 Kemera-hakemuksen ja toteutusilmoituksen käsittelyn. Metsäkeskus kerää alueellista metsävaratietoa n. 2,5 milj. hehtaaria sekä neuvoo ja kouluttaa n. 25 000—30 000 metsänomistajaa ja metsäalan toimijaa vuosittain.

Metsäkeskuksen toiminnan tuottavuutta parantavia toimenpiteitä ovat sähköisen asioinnin, metsätiedon hyödyntämisen sekä metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden neuvontapalveluiden kehittäminen.

Pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2024 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Suomen metsäkeskuksen toiminnalle seuraavat tavoitteet:

Suomen metsäkeskuksen tulostavoitteet

	2022 toteutuma	2023 tulostavoite	2024 tulostavoite
1. Taloudellisuustavoitteet			
Metsälain mukaisten ilmoitusten käsittelyn ja päätöksenteon kokonaiskustannukset ilmoitusta kohden, €	7,3	10	7,5
Rahoituslain mukaisten nuorenmetsänhoidon hakemusten käsittelyn kokonaiskustannukset hakemusta kohden, € ¹⁾	64,8	65	55
Rahoituslain taimikon varhaisoidon ja nuorenmetsänhoidon tarkastusten yksikkökustannukset €/kpl	302	240	310
Metsävaratiedon keruukustannukset €/ha	2,9	4,0	3,0
2. Suoritettavatavoitteet			
Metsävaratiedon keruutavoite, ha	2 490 000	2 330 000	2 500 000
Vuoden aikana Metsään.fi -palvelua käyttäneet metsänomistajat, kpl	63 432	70 000	75 000
Metsään.fi käyttäjämäärä, yritykset	1 140	1 200	1 300
Avoimen metsätiedon hyödyntäminen laajenee			
— ladattujen aineistopakettien määrä, GiB	58 853	30 000	68 000
— rajapintakutsujen määrä rajapinnassa, kpl	129 028 363	60 670 000	154 000 000
— karttapalvelujen katselukerrat, kpl	154 443	158 000	170 000
3. Laatuavoitteet			
Otantatarkastuksessa rahoituskelpoisuudeltaan hyvien nuoren metsän hoidon hankkeiden osuus suoritepinta-alasta vähintään, %	75	78	75
Päätös nuoren metsän hoitohankkeista, viikkoa vireille tulosta	2,0	3,0	3,0

¹⁾ Hakemusten käsittelykustannukset vaihtelevat pitkälti hakemusmäärien perusteella.

Määrärahalta toteutettavan toiminnan kustannusten (milj. euroa) ja henkilötövuosien (htv) arvioitu jakautuminen prosesseille

	2022 toteutuma		2023 arvio		2024 arvio	
	kustannukset	htv	kustannukset	htv	kustannukset	htv
Metsätieto- ja tarkastuspalvelut	19,2	254	21,0	288	19,7	240
Elinkeinopalvelut	8,2	127	10,9	150	7,6	116
Hallintopalvelut	3,8	35	2,7	34	3,4	34
Kehityspalvelut	12,4	57	9,0	27	10,7	40
Viestintä- ja asiakkuuspalvelut	1,3	14	1,4	22	1,6	27
Yhteensä	44,9	487	45,0	521	43,0	457

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpano, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-500
METSO-ohjelman toimeenpano, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-780
Yksityisteiden tiestön ja siltojen parantaminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-2 500
Palkkausten tarkistukset	1 736
Yhteensä	-2 044

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	43 025 000
2023 II lisätalousarvio	930 000
2023 talousarvio	45 069 000
2022 tilinpäätös	43 835 000

47. Tuki joustoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 490 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsityksen tukemisen määräaikaisen lain (1114/2020) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Mikäli vuoden 2023 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä tukipäätöksiä 30.6.2024 saakka.

Selvitysosa: Metsityksen tukemisen määräaikainen laki on voimassa vuoden 2023 loppuun saakka. Lain siirtymäsäännösten mukaan lain voimassaolon päättyessä vireillä olevat hakemukset käsitellään 30.6.2024 mennessä.

Metsityksen tukemisella lisätään metsäpinta-alaa ja hiilinieluja luonnon monimuotoisuutta heikentämättä. Tukea myönnetään maataloustuotannon ulkopuolelle jääneiden peltojen ja muiden avointen alueiden sekä käytöstä poisjääneiden turvetuotantoalueiden metsittämiseen. Metsitystuki muodostuu perustamistoimenpiteiden korvauksesta sekä kahdessa erässä maksettavasta hoitopalkkiosta. Metsitystukea voidaan myöntää ainoastaan yksityiselle maanomistajalle.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2024	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	2,50	1,50	0,50	1,80	1,80	8,10
Vuoden 2024 sitoumukset ¹⁾	1,00	0,50	0,20	0,35	0,35	2,4
Menot yhteensä²⁾	3,50	2,00	0,70	2,15	2,15	10,50

¹⁾ 1.1.—30.6.2024 ajanjaksolla tehtävät sitoumukset 31.12.2023 mennessä tulleista hakemuksista.

²⁾ Osa menoista rahoitetaan momentin siirtyvällä erällä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Joutoalueiden metsitystukijärjestelmästä luopuminen (HO 2023)	-4 300
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka, metsitystukijärjestelmän rahoitus (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	960
Metsitystukijärjestelmän lisärahoitus (siirto momentille 30.40.22) (HO 2019)	-840
Metsitystukijärjestelmän lisärahoitus (turvepaketin osuus)	-640
Tukimaksatusten määrärahan tarvearvion muutos, kertaluonteisen vähennyksen poisto	2 910
Yhteensä	-1 910

2024 talousarvio	3 490 000
2023 talousarvio	5 400 000
2022 tilinpäätös	6 060 000

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 908 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n nojalla valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa vähintään sitä määrää, minkä kolmen edellisen vuoden metsästäjämäärien perusteella (307 778) arvioidaan samana vuonna kertyvän riistanhoitomaksuina. Riistanhoitomaksun suuruus on 43 euroa ja alle 18-vuotiaalta 10 euroa. Alle 18-vuotiaita metsästäjiä arvioidaan olevan 9 889. Vuonna 2024 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksutulot on merkitty momentille 12.30.45.

Suomen riistakeskuksen toiminnallinen tuloksellisuus

Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka toimialueena on koko maa lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Suomen riistakeskuksen tehtävänä on edistää kestävää riistataloutta, tukea riistanhoitoyhdistysten toimintaa, huolehtia riistapolitiikan toimeenpanosta ja hoitaa sille säädetyt julkiset hallintotehtävät. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen riistakeskus tukee pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita seuraavasti:

— vastaa riistaeläinlajeja ja niiden elinympäristöjä koskevien hoitosuunnitelmien ja niiden päivitysten osallistavasta valmistelusta ja ottaa toiminnassaan, ml. julkiset hallintotehtävät, huo-

mioon vahvistettujen hoitosuunnitelmien linjaukset sekä kansallisen vieraslajistrategian toimenpiteet

— huolehtii kattavasta sidosryhmien kuulemisesta ja osallistamisesta alueellisissa riistaneuvostoissa ja valtakunnallisessa riistaneuvostossa, kehittää ja tukee suurpetoyhdyshenkilöverkoston toimintaa yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten kanssa sekä edistää vapaaehtoisuuteen perustuvien muiden riistakantaseurantojen toteuttamista ja havaintojen ja terveystietojen toimittamista tutkimuslaitoksille ja kehittää yhteistyössä julkisen riistakonsernin toimijoiden kanssa saalistilastointia sekä muita riistatietovarantoja riistahallinnon suunnittelutoiminnan perustaksi

— huolehtii, että riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä vähenee mm. aktiivisin vahinkojen estämistöimenpitein sekä kohdentamalla metsästystä vahinkoa aiheuttaviin riistaeläinlajeihin

— pyrkii aktiivisin toimenpitein vähentämään riistaeläimiin kohdistuvaa laitonta tappamista

— huolehtii valtionavustusten ohjaamisesta riistanhoitoyhdistysten toimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen riistakeskus	8 405 000
Riistanhoitoyhdistykset	2 800 000
Metsästysmuseotoiminnan tukeminen	450 000
Riistakonsernin strategian mukaiset kehittämishankkeet	
— riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen, kansainvälinen vaikuttaminen, suurpetokantojen hallinta ja riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen sekä riistan elinympäristöä parantavat hankkeet	2 253 000
Yhteensä	13 908 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 13 300 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 608 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helmi-elinympäristöohjelman jatkaminen	1 000
Riistanhoitomaksukertymän aleneminen	-151
Yhteensä	849

2024 talousarvio	13 908 000
2023 talousarvio	13 059 000
2022 tilinpäätös	14 498 000

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kalastuslain (379/2015) 82 §:n mukaisista käyttötarkoituksista aiheutuviin menoihin
- 2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omaraahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kalastuslain 86 §:n mukaisesti talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa sitä määrää, minkä viimeisimmän vahvistetun valtion tilinpäätöksen perusteella arvioidaan samana vuonna kertyvän kalastonhoitomaksuina. Vuonna 2024 kalastonhoitomaksujen kertymän ja määrärahan mitoitus perustuu näin ollen vuoden 2022 valtion tilinpäätöksen mukaisiin kalastonhoitomaksujen myyntimääriin. Vuonna 2024 kalastonhoitomaksujen kertymäksi arvioidaan 9 739 000 euroa.

Kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.44.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kalastuslain 82 §:n 1—3 kohtien mukaiset käyttötarkoitukset	5 959 000
Kalastuslain 82 §:n 5 kohdan mukaisesta kalastonhoitomaksukannosta aiheutuvat menot	800 000
Kalastuslain 82 §:n 4 kohdan mukaiset korvaukset vesialueiden omistajille	2 860 000
Kalastuslain 82 §:n 2 momentin käyttötarkoitus	120 000
Yhteensä	9 739 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 8 280 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 459 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitokalastus ja sen vaikutusten seuranta Pyhäjärvellä, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Kalastonhoitomaksukertymän lasku	-436
Kalastusmatkailun edistäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-600
Suomen Vapaa-ajan Kalastajien Keskusjärjestö ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Yhteensä	-1 236

2024 talousarvio	9 739 000
2023 talousarvio	10 975 000
2022 tilinpäätös	11 975 000

53. *Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään 1 132 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) metsäpuiden siemenviljelysten perustamista ja metsäpuiden siementuotannon kehittämistä varten myönnettävien valtionavustusten maksamiseen
- 2) valtionavustusten maksamiseen luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen myönnettävillä avustuksilla varmistetaan, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuista metsänviljelyaineistoa. Määrärahaa saa käyttää myös metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen.

Luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille myönnettävät avustukset kohdennetaan luonnonvaratalouden kasvua ja kilpailukykyä edistävään kehittämistoimintaan ja viestintään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen	440 000
Avustukset luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhdistyksille	692 000
Yhteensä	1 132 000

Määrärahasta käytetään arviolta 200 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	1 132 000
2023 talousarvio	1 132 000
2022 tilinpäätös	1 132 000

62. *Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 25 282 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) varoista osittain rahoitettavien elinkeinokalataloutta ja meripolitiikkaa koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen Euroopan unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti
- 2) kansallisesti rahoitettavista elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteistä ja kaupallisen kalastuksen valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 11 640 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan ja yhdenmetyt meripolitiikan mukaisina menoina 24 407 000 euroa, joka on vuosille 2021—2027 Euroopan meri-, kalatalous ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR) osaksi rahoitettavan toimintaohjelman rahoitusosuutta. EU:n osuus tästä on 12 767 000 euroa.

Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan.

Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) 2021—2027 ja Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) 2014—2020 ohjelmien tuloja yhteensä 9 000 000 euroa.

Määrärahassa on otettu huomioon kokonaan kansallisesti rahoitettavina elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteinä kaupallisen kalastuksen valvonnan kustannukset, siltä osin kuin toimenpiteet eivät sisälly Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston ohjelmaan. Määrärahaa voidaan käyttää maa- ja metsätalousministeriön hyväksymillä perusteilla myös muuhun elinkeinokalatalouden edellytysten parantamiseen tai kalatalousalan valtiontukena EU:n säädösten mukaisesti ja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille arviolta 80 000 euroa. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää ammattikalastuksen edellytysten turvaamiseen ja vahinkoja aiheuttavien hylkeiden poistosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Vuonna 2024 kokonaan kansallisesti rahoitettaviin menoihin arvioidaan tarvittavan 875 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (EMKVR)	Yhteensä
Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston toimintaohjelma yhteensä, josta	11 640 000	12 767 000	24 407 000
— tekninen tuki	-	467 000	467 000
Kansalliset toimenpiteet	875 000	-	875 000
Yhteensä	12 515 000	12 767 000	25 282 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 22 282 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 3 000 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 4 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EMKVR vuoden 2021 varojen uudelleen budjetointi	-4 224
Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) tasomuutos	-908
Yhteensä	-5 132

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	25 282 000
2023 I lisätalousarvio	2 129 000
2023 talousarvio	30 414 000
2022 tilinpäätös	31 307 000

64. Metsähallitus

Metsähallituksen liiketoiminnalle asetetaan seuraavat tavoitteet ja tehdään muita metsähallituslain (234/2016) edellyttämiä päätöksiä seuraavasti:

1. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallituksen liiketoiminta on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävää ja tuottaa tasaisen tuloutuksen omistajalle. Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen entistä paremmin luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Metsähallituksen liiketoimintojen kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Metsähallitus mahdollistaa osaltaan metsäbiotalouden raaka-ainehuollon. Metsähallitus pyrkii liiketoimintakäytössä olevien kiinteistöjen arvon nostamiseen ottaen huomioon yhteiskunnan kokonaishyöty.

2. Peruspääoman muutokset

Metsähallituksen peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 1,267 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten konsernin ulkopuolista lainaa enintään 50 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2024 enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2024 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja myöhemmin tilikausina enintään 20 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa liiketoimintaansa varten tarvittavia vakuuksia konsernin ulkopuolisille toimijoille enintään 2,0 milj. euron arvosta.

Selvitysosa: Metsähallituksen yleistettävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytäri- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi.

Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Ottaen huomioon eduskunnan päätösosassa hyväksymät vuoden 2024 palvelu- ja muut toimintatavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2024 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 131,8 milj. euroa. Tavoite vastaa 5,1 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Alustava tuloutustavoite vuonna 2024 on 110 milj. euroa vuoden 2023 tuloksesta. Tulostavoitteen saavuttaminen edellyttää, että

liiketoiminnan kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Valtioneuvosto päättää tuloutuksen määrästä vuoden 2023 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä.

Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen taloudellinen kannattavuus, luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Liiketoiminnassa yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Tähän liittyviä toimenpiteitä ovat mm. monikäyttömetsien hiilinielun vahvistaminen esim. lisäämällä kasvua edistävää lannoitusta, valuma-aluekohtainen vesiensuojelun toimenpiteiden suunnittelu, peitteellisen metsänkäsittelyn pinta-alan lisääminen uudistusluonteisissa hakkuissa sekä aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelman toteuttaminen monikäyttömetsissä.

Metsähallitus turvaa osaltaan puuraaka-aineen saantia omien luonnonvarasuunnitelmiansa puitteissa ottaen huomioon toimintaansa koskevat muut yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsähallituksen liiketoiminnan metsämaan pinta-ala oli vuoden 2022 lopussa 3 494 000 ha, mistä metsähallituslain mukaisten yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden takia käyttörajoituksen piirissä oleva pinta-ala oli 603 000 ha. Kokonaan talouskäytön ulkopuolella oli 353 000 ha ja rajoitetun käytön piirissä 250 000 ha. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonottamisesta aiheutuva kokonaispanostuksen taso oli vuoden 2022 lopussa 80,3 milj. euroa.

Kiinteistökehityksessä huomioidaan yhteiskunnan kokonaishyöty mm. edistämällä uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksia ja luomalla lisää toimintaedellytyksiä matkailualalle. Kotimaista kalankasvatusta edistetään valtion vesillä.

Peruspääoman muutokset

Peruspääoman määrä oli 1.1.—31.12.2022 tilinpäätöksen mukaan 2 592,1 milj. euroa per 31.12.2022. Vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa ja lisätalousarviossa eduskunta hyväksyi peruspääoman alentamisen yhteensä 6,493 milj. eurolla. Vuonna 2024 peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 1,267 milj. eurolla. Vuonna 2024 peruspääoma kasvaa 1,610 milj. eurolla Korsnäsin merituulivoimahankkeesta aiheutuvien peruspääoman muutosten, hallinnan siirtojen, valtionperintöjen sekä muiden vastaavien omaisuuden muutosten vaikutuksena. Tämän lisäksi ehdotetaan siirrettäväksi 0,343 milj. euron arvosta peruspääomassa olevaa omaisuutta muuhun omaan pääomaan maankäytön muutosten vaikutuksena.

Investoinnit

Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 22,5 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat tuulivoimapuistojen rakenteet, puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja tutkimuksen tarpeisiin tehtävät maa- ja vesialuehankinnat. Muita merkittäviä investointikohteita ovat maa- ja vesirakennushankkeet.

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma		2023 ennakoitu		2024 esitys	
	Liike-toiminta	Liike-toiminta-kokonaisuus	Liike-toiminta	Liike-toiminta-kokonaisuus	Liike-toiminta	Liike-toiminta-kokonaisuus
Liikevaihto, milj. €	151,8	410,1	126,3	388,9	150,9	437,2
— muutos, %	31	16	-17	-5	19	12
Käyttökate, %	95	43	91	32	89	35
Liikevoitto/tappio, milj. €	142,1	165,6	115,4	122,6	134,5	151,3
Tilikauden tulos, milj. €	144,6	151,1	112,4	111,5	131,8	139,5
— liikevaihdosta, %	95	37	89	29	87	32
— peruspääomasta, %	5,6	5,8	4,3	4,3	5,1	5,4
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. € ¹⁾	110,0		120,0		110,0	
Sijoitetun pääoman tuotto, % ²⁾	6,0	6,4	4,7	4,7	5,5	5,8
Investoinnit liikevaihdosta, %	8	6	17	9	15	9
Omavaraisuusaste, %	98	97	98	96	97	95
Taseen loppusumma, milj. €	3 039	3 110	3 047	3 123	3 087	3 178
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	186	578	176	566	175	555

¹⁾ Tuloutus edelliseltä vuodelta, kuluvan vuoden tuloutustavoite sekä talousarvioesityksen mukainen tuloutustavoite.

²⁾ Tunnusluvut peruspääoman ko. vuoden muutoksen jälkeen, liiketoiminnan sijoitetun pääoman tuotto-% sisältää tytäryhtiö-osingot.

Metsähallituksen liiketoiminta käsittää Metsähallituksen muun kuin tytäryhtiöissä olevan liiketoiminnan.

Metsähallituksen liiketoimintakokonaisuus käsittää Metsähallituksen liiketoiminnan ja Metsähallituksen liiketoiminnan tytäryhtiöt.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2022 toteutuma	2023 ennakoitu	2024 esitys
Metsähallituksen tuloutus tulomomenteille			
13.05.01 Voiton tuloutus	110,000	120,000	110,000
Yhteensä	110,000	120,000	110,000
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	8,656	8,610	7,344
MMM:n hallinnonala yhteensä	8,656	8,610	7,344
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	58,068	52,937	48,100
YM:n hallinnonala yhteensä	58,068	52,937	48,100
Yhteensä (MMM ja YM)	66,724	61,547	55,444

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksesta annetun lain mukaisten julkisten hallintotehtävien palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus ovat maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta momentilla 30.64.50 sekä ympäristöministeriön toimialan osalta momentilla 35.10.52.

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2022 toteutuma	2023 ennakoitu	2024 esitys
Rahoitus¹⁾			
Maa- ja metsätalousministeriö (30.64.50)	11 059	8 700	7 344
Ympäristöministeriö (35.10.52)	72 997	64 000	48 100
Ympäristöministeriö (35.10.22/23)	1 194	1 000	780
Ympäristöministeriö (35.10.63)	90	-	-
Muu ministeriöiden rahoitus	1 504	1 500	1 500
Euroopan unionin LIFE-rahoitus	2 479	3 600	4 000
Muu Euroopan unionin rahoitus	1 527	280	-
Tulorahoituksella maksetut menot	14 310	12 900	12 750
Muu rahoitus	2 986	3 720	1 000
Yhteensä	108 146	95 700	75 474

¹⁾ Rahoituseriin 2022—2023 sisältyvät myös edellisiltä vuosilta siirtyneet erät.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2022 toteutuma	2023 ennakoitu	2024 esitys
Tuotot (1 000 euroa)			
Maksullinen toiminta	14 779	13 100	12 750
Muut tuotot	4 987	4 995	5 000
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	79 464	73 220	57 724
Tuotot yhteensä	99 230	91 315	75 474
Kulut (1 000 euroa)			
Henkilöstökulut	36 779	32 850	29 936
Muut kulut	62 265	59 265	46 968
Kulut yhteensä	99 044	92 115	76 904
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja	186	-800	-1 430
Julkisten hallintotehtävien - yksikön tilikauden tuloksen siirto muun oman pääoman muutokseksi ¹⁾	-186	800	1 430
Tilikauden tulos	-	-	-
Henkilöstömäärä (htv)	666	524	450

¹⁾ Tuloslaskelma on laadittu Metsähallituslain (234/2016) sekä 1.1.2017 voimaan tulleen asetuksen (1368/2016) säätämällä tavalla niin, että julkisten hallintotehtävien tilikauden tulos kirjataan muun oman pääoman muutokseksi.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 344 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Metsähallitusta koskevan lain (234/2016) 5 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluita palvelemaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluja palvelevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen
- 4) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää edellä mainittuihin julkisiin hallintotehtäviin ne Metsähallitukselle kertyvät julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta ovat:

- metsästys ja kalastus on kestävä, eettistä ja vastuullista
- monipuoliset ja asiakaslähtöiset eräpalvelut lisäävät hyvinvointia ja luovat edellytyksiä erätalouden yritystoiminnalle
- luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta seuraavat alustavat tulostavoitteet:

- kehittää erävalvonnan toimintaedellytyksiä ja viranomaisten yhteistyöverkoston toimintaa sekä lisää erävalvonnan vaikuttavuutta
- suunnittelee metsästyksen ja kalastuksen kestävästi sekä edistää riista- ja kalaelinympäristöjen ja lajien hoitoa
- luo toimintaedellytyksiä kalatalouselinkeinolle valtion vesillä
- kehittää sosiaalisen kestävyuden ja konfliktinhallinnan työkaluja eräasioiden hoidossa
- tarjoaa metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia kansalaisille tasapuolisesti ja kehittää erämatkailua valtion alueella
- huolehtii sujuvasta asiakaspalvelusta ja seuraa sekä varmistaa, että asiakastyytyväisyys säilyy hyvänä
- edistää eränkävynnin jatkuvuutta
- kehittää yli hallinnonrajojen yhtenäisiä kansalaisille suunnattuja digitaalisia tietopalveluja sekä yhteiskäyttöisiä paikkatietopalveluja moderniin data-arkkitehtuuriin pohjautuen

— käynnistää toimintatapaselvityksen pohjalta älykkäiden toimintaprosessien muutoksen ja elinkaarensa päässä olevien tietojärjestelmien uudistuksen mahdollistamaan ydintehtävienne toteutuksen

— ylläpitää ja kehittää laadukkaita ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluita huolehtimalla samalla luonnonsuojelualueiden ekologisesta, sosiokulttuurisesta ja taloudellisesta kestävydestä

— viestii luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja ohjaa luonnon kestävään käyttöön edistäen kansalaisten ympäristötietoisuutta ja luonnon virkistyskäytön hyvinvointivaikutuksia.

Metsähallituksen maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville kertyvän tuloja arviolta 6 250 000 euroa, joista metsästyksen ja kalastuksen tuloja 5 750 000 euroa ja metsäpuiden siemenen myyntituloja 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon varautuminen Pohjois-Suomen laajojen siemenkeräysten toteuttamiseen. Määrärahaa on varattu tarkoitukseen vuosittain 1 100 000 euroa. Metsäpuiden siementen hankinta ja varmuusvarastointi Pohjois-Suomen alueella on Metsähallituksesta annetun lain 5 §:n 7 kohdan mukaisesti Metsähallituksen julkinen hallintotehtävä.

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 esitys
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (milj. kpl)	8,49	8,61	9,74
Luontokeskusten ja maastopalveluiden asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,4	4,4	4,2
Metsästäjien ja kalastajien asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,77	3,85	3,90
Valtion kalastonhoitomaksujen lkm	266 703	280 000	280 000
Metsästyksen ja kalastuksen valvonnassa suoritettujen tarkastukset, joissa ei todettu rikettä, % ¹⁾	-	83	81,5
Metsästyksen saalispalautteiden osuus lupien määrästä, %	53	54	55

¹⁾ Vuoden 2022 osalta ei ole olemassa vertailukelpoista aineistoa uuden tilastointisovelluksen käyttöönoton vuoksi.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnon virkistyskäyttö	3 845 000
Eräasiat	2 189 000
Muut tehtävät	1 310 000
Yhteensä	7 344 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Retkeilyalueiden matkailupalvelujen kehittäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-1 400
Palkkausten tarkistukset	134
Yhteensä	-1 266

2024 talousarvio	7 344 000
2023 II lisätalousarvio	86 000
2023 talousarvio	8 610 000
2022 tilinpäätös	8 656 000

70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen toiminnasta aiheutuvat menot sekä kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot.

Toimintaympäristö

Yleiset talouden suhdanteet vaikuttavat erityisesti maanmittaustoimituksiin ja kirjaamisasioihin sekä niihin liittyvien tietopalveluiden kysyntään. Mikäli talouden suhdannekehitys kääntyy laskuun, sillä on merkittäviä vaikutuksia Maanmittauslaitoksen tulokertymään. Kiinteistöjärjestelmän ylläpidolla ja kehittämisellä luodaan edellytyksiä mm. toimivalle markkinataloudelle, rahoitukselle ja luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle. Paikkatietojen merkitys eri yhteiskunnan prosesseissa on suuri ja potentiaali kasvava. Valtakunnallisilla peruspaikkatiedoilla on tärkeä rooli yhtenäisenä koko maan kattavana paikkatiedon hyödyntämisen yleisenä pohja-aineistona. Peruspaikkatietojen tietosisältöä ja niiden ylläpidossa käytettäviä tietojärjestelmiä kehitetään vastaamaan uusiin tarpeisiin.

Asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeet ohjaavat palvelutuotantoa ja strategiset kehittämishankkeet painottuvat edelleen digitaalisiin palveluihin sekä IT-kehittämistarpeiden täyttämiseen. Kehittämishankkeet ja tehtävät hoidetaan usein yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Asiakkaan näkökulmasta eri toimijoiden väliset rajat pyritään poistamaan mahdollisimman paljon näkyvistä. Perustietovarantojen rooli hallinnon ja siihen liittyvien palveluiden järjestämisessä vahvistuu osana digitaalista kansallista palveluarkkitehtuuria ja perustietovarannoilla on tärkeä rooli yksityisen sektorin palveluiden mahdollistajana. Palveluiden ja toiminnan jatkuvuuden turvaamisen, tietosuojan ja tieto- ja kyberturvan merkitys kasvaa selvästi edelleen, mikä edellyttää, että vastuut ovat selkeitä palveluketjuissa ja yhteistyössä.

Huoneistotietojärjestelmällä luodaan edellytykset osakkeilla hallittavien asuinhuoneistojen omistaja- ja huoneistotietojen rekisteröinnille sekä asuinhuoneistojen vaihdantaan ja vakuushallintaan. Järjestelmässä uudet asuntoyhtiöt perustetaan vain digitaalisesti eikä osakekirjoja paineta. Ennen 1.1.2019 perustettujen asunto-osakeyhtiöiden tulee siirtää osakeluettelonsa ylläpito huoneistotietojärjestelmään viimeistään 31.12.2023. Hankkeen seuraavassa vaiheessa toteutetaan huoneistotietojärjestelmän laajentaminen käsittämään taloyhtiöiden ja osakehuoneistojen hallinnollisia tietoja. Jatkon toteutukseen on myönnetty EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen mukaista rahoitusta (RRF).

Metsähovin geodeettisen tutkimusaseman teknisen infrastruktuurin ajanmukaistaminen saatetaan loppuun ja aseman tutkimustoimintaa kehitetään vastaamaan modernin geodeettisen perusase- man tarpeita. Metsähovi ja Maanmittauslaitoksen FinnRef-verkko ovat ne kansalliset infrastruktuurit, joiden avulla ylläpidetään jatkuvasti koordinaatti- ja korkeusjärjestelmien perustana olevia geodeettisia seurantajärjestelmiä. Näiden järjestelmien ylläpidolla ja kehittämisellä turvataan tarkka paikannus Suomessa myös tulevaisuudessa. Paikkatietoalaa tukevan tutkimuksen merki-

tys korostuu digitalisoituvassa yhteiskunnassamme tuottaen laajasti hyötyä esimerkiksi liikenteessä, metsätaloudessa ja maataloudessa.

Tilusjärjestelyillä voidaan pysyvästi vaikuttaa heikon tilusrakenteen maatalouselinkeinolle aiheuttamiin lisäkustannuksiin ja haittoihin. Lisäksi toiminnalla voidaan alentaa ilmastopäästöjä ja parantaa liikenneturvallisuutta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2024 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen -politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet ja tunnusluvut.

Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta:

— maaomaisuuden ja osakehuoneistojen rekisteröinti- ja tietopalvelutoiminnot turvaavat kansallista omistus- ja vakuusjärjestelmää

— peruspaikkatietojen ja referenssijärjestelmien kehittäminen ja palvelut turvaavat paikantamisen perustan

— tukipalvelut ja tutkimus tukevat paikkatietojen yhteen toimivuutta ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä

Tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
KMTK-yhteistyössä mukana olevien kuntien kokonaismäärä vuoden lopussa	94	95	110
KTJ perusparannusohjelman kattavuusindeksi	66	69	72
Tietovarastojen hyödyntäminen, kasvu edellisestä vuodesta, %	-1	10	3
Sähköisten palveluiden häiriöttömyys, %	99,9	99,9	99,9
Osakehuoneistorekisterin kattavuus, %	10	75	85
Tie- ja rakennustietojen täydellisyys, %	97,0	96,0	96,0
Metatietopalvelun saatavuus, %	99	99	99

01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 51 017 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Maanmittauslaitoksen omarahoitusosuutena yhteisrahoitteisissa tutkimushankkeissa
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

Määräraha on varattu 5 000 000 euroa huoneistotietojärjestelmään (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Maanmittauslaitoksen *tehtävänä* on toimialallaan:

- huolehtia kiinteistönmuodostamis- ja tilusjärjestelytoiminnasta
- harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- huolehtia paikantamisen perustasta ja peruspaikkatietojen tuottamisesta sekä tuottaa asiantuntijapalveluita yhteiskunnan käyttöön
- huolehtia tarvittavien rekisterien ylläpitämisestä
- huolehtia alan yleisestä kehittämisestä ja osallistua kansainväliseen yhteistyöhön
- hoitaa ne muut tehtävät, jotka erikseen säädetään tai maa- ja metsätalousministeriö määrää sen suoritettaviksi.

Maanmittauslaitos tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.70 selvitysosassa esitettyjen *toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden* tavoitteiden saavuttamista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Maanmittauslaitokselle vuoden 2024 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitetaan huoneistotietojärjestelmän jatkovaihetta.

Maanmittauslaitoksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2022 tilinpäätös			2023 arvio			2024 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Kiinteistötoimitukset	42 613	35 917	520	42 363	40 508	511	41 535	41 535	510
Tilusjärjestelytehtävät	3 706	32	45	4 512	30	50	4 400	-	50
Kirjaamistehtävät	32 258	28 452	446	36 958	33 350	502	38 700	37 200	522
Perustietovarantojen ylläpito	36 769	3 320	395	36 792	2 261	419	37 430	3 144	405
Tietopalvelu	15 194	16 945	102	16 950	18 503	109	17 904	17 904	113
Maanmittaus ja paikkatietosektorin tutkimus, kehittäminen ja asian- tuntijapalvelut	15 053	5 153	234	16 579	5 634	235	17 250	5 913	230
Yhteensä	145 593	89 819	1 742	154 154	100 286	1 826	157 219	105 696	1 830

Viraston tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 tavoite ¹⁾	2024 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Kokonaistuottavuus	97,1	101,5	101,5
Asiakkaiden kokonaistyytyväisyys, %	90	87	86
Tilusjärjestelytuotanto, muunnetut ha	9 169	9 300	9 000
Tieteelliset referoidut julkaisut, kpl	115	110	110
Yrityspalveluiden digitalisaatioaste, %	64	80	-

¹⁾ Tavoite koski nykyistä hallituskautta ja poistuu/korvautuu vuonna 2024.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	145 085	143 452	156 713
Bruttotulot	89 551	97 268	105 696
Nettomenot	55 534	46 184	51 017
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	30 335		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 111		

Bruttotulot ovat yhteensä 105 696 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 5 313 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 97 239 000 euroa ja muita tuloja 3 144 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	78 294	88 579	93 586
— muut tuotot	3	-	-
Tuotot yhteensä	78 297	88 579	93 586
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	57 980	61 508	66 339
— osuus yhteiskustannuksista	29 971	31 794	29 247
Kustannukset yhteensä	87 951	93 302	95 586
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-9 654	-4 723	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	89	95	98

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 618	3 783	3 653
— muut tuotot	400	-	-
Tuotot yhteensä	3 018	3 783	3 653
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 925	2 337	2 686
— osuus yhteiskustannuksista	1 030	1 251	784
Kustannukset yhteensä	2 955	3 588	3 470
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	63	195	183
Kustannusvastaavuus, %	102	105	105

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	3 704	3 953	4 126
— EU:lta saatava rahoitus	644	700	579
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	366	349	609
Tuotot yhteensä	4 714	5 002	5 313
Hankkeiden kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 414	4 777	5 821
— osuus yhteiskustannuksista	4 880	5 281	4 805
Kustannukset yhteensä	9 294	10 058	10 626
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-4 580	-5 056	-5 313
Omarahoitusosuus, %	49	50	50

Kansainvälisien jäsenmaksujen osuudeksi määrärahasta arvioidaan noin 40 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 5 200 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huoneistotietojärjestelmä (RRF pilari2)	3 000
Ilmoittajansuojasääntelyn täytäntöönpanon vaikutukset	-70
Valtorin laskutuksen muutos	-65
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	149
Palkkausten tarkistukset	1 819
Yhteensä	4 833

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	51 017 000
2023 II lisätalousarvio	1 942 000
2023 I lisätalousarvio	72 000
2023 talousarvio	46 184 000
2022 tilinpäätös	45 310 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusjakojen tukemisesta annetun lain (1423/2014) mukaisten toimenpiteiden sekä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen

3) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) 3 §:n 5 momentissa tarkoitettujen toimituksen suorittamisesta aiheutuvien kustannusten ja korvausten maksamiseen uusjakojen osalta.

Selvitysosa: Määräraha käytetään pelto-tilusjärjestelyjen tukemiseen ja pilottiluonteisiin metsätilusjärjestelyihin. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisinperittävä lainaosuus määrärahasta on noin 50 % ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 50 %.

2024 talousarvio	2 000 000
2023 talousarvio	2 000 000
2022 tilinpäätös	3 300 000

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala vastaa toimivista ja turvallisista liikenne- ja viestintäyhteyksistä sekä -palveluista kestävästi mahdollistaen hyvinvointia, kilpailukykyä ja kokonaisturvallisuutta.

Toimintaympäristö

Suurimman murroksen liikenteen ja viestinnän toimialalle aiheuttavat puhtaaseen energiaan ja vähäpäästöiseen liikenteeseen siirtyminen oikea-aikaisesti ja teknistaloudellisesti kestävästi sekä digitalisoituminen. Suomi on jo vähentänyt liikenteen päästöjä verrokkimaitaan enemmän ja on sitoutunut vähentämään päästöjään edelleen. Vähentämisen tulee jatkossa olla kansantalouden kannalta kestävää, eikä se saa kasvattaa arjen kustannuksia tai heikentää elinkeinoelämän kilpailukykyä. Digitaalisten ratkaisujen tarjoamat mahdollisuudet Suomen voimassa olevien kansainvälisten sitoumusten ja päästövähennystavoitteiden saavuttamisessa ovat merkittävät. Digitalisaation vauhti on kiihtynyt, mikä on korostanut tietoturvallisuuden merkitystä yhteiskunnan palvelujen tarjonnassa. Tiedonhallinta sekä kansalaisten, yhteisöjen ja yritysten palveleminen entistä paremmin ovat digitalisaation kehittämisen keskiössä.

Huoltovarmuuden ja varautumisen merkitys digitaalisten yhteyksien, liikenteen ja viestinnän kehittämisessä on korostunut. Kyberturvallisuuden uhkataso on korkealla ja sen ennustetaan olevan pysyvä asiantila. Liikenne- ja viestintäjärjestelmän toimivuus ja resilienssi edellyttävät kaikissa olosuhteissa markkinoiden toimivuutta ja kriittisen infran turvaamista. Yhteistyöhön ja eri sektoreiden keskinäisriippuvuuksien tunnistamiseen on yhä enemmän kiinnitetty huomiota.

Väylien kunto ja viestintäverkkojen kapasiteetti korostuvat digitaalisten palvelujen ja automaation kehityksen myötä. Erityisenä haasteena ovat taloudellinen epävarmuus, tuottavuuden heikko kehitys sekä rahoituksen rajallisuus. Julkisen talouden tervehdyttäminen on välttämätöntä ja se edellyttää koko hallinnonalan tuottavuuden kohentamista, tehtävien priorisointia. Parempaa riskienhallintaa sekä kustannusylitysten estämistä. Inflaation ja kustannustason nousun vaikutukset heikentävät väylärahoituksen ostovoimaa, mikä on ennakoitava entistä paremmin. Käytettävissä olevat määrärahat on kohdistettava entistä vaikuttavammin kansalaisten ja elinkeinoelämän sujuvan ja turvallisen arjen rakentamiseen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma/arvio	2023 arvio	2024 arvio
Digitalisaatio ja datatalous ovat luoneet kestäväää kasvua sekä vahvistaneet luottamusyhteiskuntaa.			
— Digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksin (DESI) kehitys	1.		1.
— Kansallisen kyberturvallisuusindeksin (National Cyber Security Index, NCSI) kehitys	10.	13.	10 parhaan joukossa
— Suomalaisten luottamus uutisia kohtaan (Digital News Report), kehitys	69 % vastaajista		Vähintään 70 %
Tulevaisuuden liikennejärjestelmä on rakentunut turvallisesti, tietopohjaisesti ja kestävästi.			
— Liikenteen dataekosysteemin kehitys	162 toimijaa		Aiempaa enemmän
— Liikenteen päästöjen kehitys, tCO ₂ -ekv. (WEM 09/22)	10 206 767	9 938 339	8 197 354
— Liikenneturvallisuuden kehitys		Tieliikenteessä kuolleet (1—7, ennakkotieto): 87 Tieliikenteessä loukkaantuneet (1—7, ennakkotieto): 1 922	Mahdollisimman vähän
Tietopohjaiset liikenteen palvelut ovat tehokkaita ja vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.			
— Liikenteen dataekosysteemin kehitys		Välitys- ja yhdistämis- palveluita tarjoavien yritysten määrä: 60 kpl	
Digitaaliset yhteydet ja liikennejärjestelmä ovat parantaneet Suomen kilpailukykyä sekä kansainvälistä saavutettavuutta.			
— Viestintäverkkojen kattavuus ja peitto		Kiinteän verkon laajakaista- saatavuus, osuus kotitalouksista: 60 % koti- talouksista	Aiempaa suurempi
— Korjausvelka/tieverkko (milj. euroa, MAKU 2015 = 100)	1 664	1 700	1 900
— Korjausvelka/rataverkko (milj. euroa, MAKU 2015 = 100)	1 226	1 335	1 380
— Korjausvelka/vesiväyläverkko (milj. euroa, MAKU 2015 = 100)	35	35	35

Sukupuolten tasa-arvo

Liikenne- ja viestintäministeriön ja sen hallinnonalan suunnitelma toiminnallisesta yhdenvertaisuudesta ja sukupuolten tasa-arvosta vuosille 2023—2025 on hyväksytty ja sen toimeenpano on käynnistynyt.

Suunnitelman tavoitteena on yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon jatkuva parantaminen ja toiminnallisen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön jatkuvuuden varmistaminen hallinnonalalla. Suunnitelma määrittelee sitä, kuinka hallinnonalan viranomaisen omassa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa.

Suunnitelmassa on asetettu tavoitteet kuudelle liikenne- ja viestintäministeriön ja sen hallinnonalan toiminnan osa-alueelle: 1) johtaminen, ohjaus ja hallinto, 2) vaikutusten arviointi ja tutkimus, 3) koulutus, 4) vaikuttaminen ja viestintä, 5) osallisuus ja osallistaminen sekä 6) yhdenvertainen liikenne ja viestintä. Hallinnonalan johtamisen ja toiminnan ohjauksen tavoitteena on tällöin esimerkiksi se, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökulma otetaan kokonaisvaltaisemmin huomioon ministeriön ja sen hallinnonalan suunnittelussa, kehittämisessä, ohjauksessa, budjetoinnissa ja valvonnassa. Toiminnallinen yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvotyö ovat tällä tavalla osa liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan strategista toimintaa.

Hallinnonalan henkilöstösuunnittelun tavoitteena on oikein mitoitettu ja osaava henkilöstö, joka työskentelee ilmapiiriltään hyvässä työyhteisössä hyväksytyjen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien mukaisesti.

Kestävä kehitys

YK:n kestävä kehityksen Agenda2030:n tavoitteiden edistäminen on mukana liikenne- ja viestintäministeriön toiminnassa.

Suomi tekee oman osansa päästöjen vähentämiseksi ja ekologisen kestävyuden parantamiseksi. Toimenpiteet liittyvät erityisesti vähänpäästöisen ja päästöttömän liikenteen hallittuun lisäämiseen teknologianeutraalisti ja teknistaloudellisesti kestävästi sekä logistiikkaa tehostamalla tiedon avulla. Päästövähennyksiä tavoitellaan myös väylien turvallisuutta ja liikenteen sujuvuutta parantamalla.

Sosiaalisen kestävyuden kannalta ministeriön työ varmistaa ihmisten perustarpeiden toteutumista. Toimet liittyvät esimerkiksi liikenneturvallisuuteen ja liikenne- ja digitaalisten palveluiden esteettömyyteen ja saavutettavuuteen.

Hallinnonala edistää taloudellista kestävyttä sitoutumalla julkisen talouden tasapainottamiseen, tuottavuutta parantamalla, kilpailutuksia ja hankintoja tehostamalla sekä investointimäärärahoja laskemalla. Väylähankkeiden määrärahaan kohdistuu 100 milj. euron säästö vuoteen 2023 verrattuna. Taloudellisen kestävyuden näkökulmasta digitaalisilla yhteyksillä, liikenteellä ja viestinnällä on keskeinen merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvyille ja uudistumiselle sekä koko Suomen elinvoimalle ja hyvinvoinnille.

Budjettilakiesitykset**Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset**

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain ja sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (datanhallinta-asetuksen täytäntöönpano)	31.01.02
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verkon välityspalvelujen valvonnasta ja eräksi muiksi laeiksi (digipalvelusäädös, DSA)	31.01.02
Hallituksen esitys eduskunnalle väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muutos	11.19.06

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
31.01.04	<i>Ilmatieteen laitoksen toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v) — sopimusvaltuus	1,5	1,5
31.10.20	<i>Perusväylänpito</i> (siirtomääräraha 3 v) — maa- ja vesirakennusvaltuus	-	124,0
31.10.30	<i>Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin</i> (siirtomääräraha 3 v) — maa- ja vesirakennusvaltuus	112,5	-
31.10.77	<i>Väyläverkon kehittäminen</i> (siirtomääräraha 3 v) — maa- ja vesirakennusvaltuus	30,0	237,0
31.20.20	<i>Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen</i> (siirtomääräraha 3 v) — tilausvaltuus	25,5	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	771 263	658 232	711 014	52 782	8
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 914	20 448	22 900	2 452	12
02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	99 262	102 894	95 762	-7 132	-7
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	56 606	58 442	62 579	4 137	7
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 390	45 198	49 305	4 107	9

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	520 158	431 250	471 468	40 218	9
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	23 933	—	9 000	9 000	0
10. Liikenne- ja viestintäverkot	2 136 962	1 924 683	2 038 313	113 630	6
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 460 567	1 314 806	1 534 856	220 050	17
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)	43 451	24 530	19 940	-4 590	-19
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	74 700	27 650	12 400	-15 250	-55
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	17 068	34 997	34 997	—	0
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	458 176	414 700	332 120	-82 580	-20
78. Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	0	—	—	—	0
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	83 000	108 000	104 000	-4 000	-4
20. Liikenteen ja viestinnän palvelut	921 016	829 503	834 753	5 250	1
20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 386	17 886	20 386	2 500	14
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantaminen (arviomääräraha)	75 805	89 000	89 000	—	0
(50.) Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	23 221	16 950	—	-16 950	-100
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	44 012	28 141	29 291	1 150	4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	200 724	101 724	102 424	700	1
60. Siirto valtion televisio- ja radorahastoon (kiinteä määräraha)	556 868	575 802	593 652	17 850	3
Yhteensä	3 829 241	3 412 418	3 584 080	171 662	5
Henkilötyövuosien kokonaisuus	2 402	2 406	2 406		

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot*01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) alueellisesta yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 3) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 500 000 euroa kyberturvallisuuden tutkimusinvestointiin (RRF pilari2) ja 1 000 000 euroa kyberturvallisuuden harjoitustoimintaan (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Määrärahasta 1 500 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista.

Määrärahalla edistetään elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistettavasta tuottavuudesta ja palveluiden tuomisesta kaikkien saataville.

Luotettavat tuotteet ja palvelut ovat keskeinen edellytys digitalisaatiolle. Korkea kyber- ja tietoturvan taso sekä osaaminen pitävät yllä talouden ja yhteiskunnan kilpailukykyä kaikilla sektoreilla. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on valmisteltu kyberturvallisuuden kehittämisohjelmaa hallitusohjelman ja Suomen kyberturvallisuusstrategian mukaisesti. Kehittämisohjelma on myös osa EU:n kyberturvallisuusstrategian toimeenpanoa. Investoinnit kyber- ja tietoturvan harjoitustoimintaan ja tutkimukseen tukevat kehittämisohjelmaa ja digitalisaatiota laaja-alaisesti.

Kyberturvallisuuden harjoitustoiminta kehittää yhteiskunnan resilienssiä ja varautumista kyberturvallisuuden häiriötilanteisiin. Aktiivisella harjoitustoiminnalla on keskeinen merkitys kyberhyökkäyksien torjunnan, hallinnan ja niiden ratkaisemisen kehittämisessä.

Kyberturvallisuuden riittäväällä osaamisella on merkittävä yhteys ihmisten turvallisuudentunteeseen ja kykyyn hyödyntää digitaalisen toimintaympäristön palveluja ja ratkaisuja. Kyberturvallisuuden siviilitaito tutkimuksen tavoitteena on luoda yhteinen eurooppalainen malli ja digitaalinen alusta kyberturvallisuustaitojen opetusta ja kehittämistä varten, jota voidaan käyttää tasapuolisesti kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

Kyber- ja tietoturvallisuuden toimenpiteet tukevat EU-maiden edistymistä digitalisaation hyödyntämisessä mittaavan DESI-indeksin osaamista ja inhimillistä pääomaa koskevaa osa-aluetta.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat tavoitteet:

- Digitalisaatio ja datatalous ovat luoneet kestäväää kasvua sekä vahvistaneet luottamusyhteiskuntaa
- Tulevaisuuden liikennejärjestelmä on rakentunut tietopohjaisesti ja kestävästi
- Tietopohjaiset liikenteen palvelut ovat tehokkaita ja vastaavat asiakkaiden tarpeisiin
- Digitaaliset yhteydet ja liikennejärjestelmä ovat parantaneet Suomen kilpailukykyä sekä kansainvälistä saavutettavuutta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	22 501	20 698	23 150
Bruttotulot	265	250	250
Nettomenot	22 236	20 448	22 900
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 131		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 809		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kriittisen tieto- ja viestintäteknisen infrastruktuurin varautumisen koordinointi-tehtävät	200
Kyberturvallisuuden tutkimusinvestointi (RRF pilari2)	-1 000
Liikenteen ja työkoneiden päästölaskentajärjestelmän ylläpito (siirto momentille 28.30.01)	-27
Ministereiden, heidän valtiosihteeireidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkkamienot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-178
Ministeriön toiminnan ja talouden tasapainottaminen (siirto momentilta 31.01.02)	2 500
Nato-jäsenyydestä aiheutuvat kustannukset	120

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

VN yhteisen verkkojulkaisualustan (YJA) jatkuvan palvelun hallinta (siirto momentille 23.01.01)	-36
Palkkausten tarkistukset	873
Yhteensä	2 452

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	22 900 000
2023 II lisätalousarvio	506 000
2023 I lisätalousarvio	2 700 000
2023 talousarvio	20 448 000
2022 tilinpäätös	17 914 000

02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 95 762 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) rahoitus- ja maksuosuuksien maksamiseen sekä EU:n rahoituksella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen
- 4) merikartoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) liikennejärjestelmäsunnittelusta, henkilöliikennetutkimuksista, liikkumisen palvelujen edistämisestä, valvonta- ja viranomaistehtävistä, perinnetoiminnasta, meriliikenteen kehittämisestä ja Safe Sea Net -toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintävirasto vastaa kaikkien liikennemuotojen viranomaispalveluista sekä viestintätoimialan viranomaissääntely-, valvonta-, ohjaus-, hallinto- ja palvelutehtävistä. Liikenteen viranomaispalvelut liittyvät liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin.

Lentoliikenteen valvontamaksu ja katsastustoiminnan valvontamaksu tuloutetaan momentille 11.19.05. Tietoyhteiskuntamaksu, televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu, postitoiminnan valvontamaksu sekä varmennemaksu tuloutetaan momentille 11.19.04.

Määrärahasta käytetään arviolta 1,75 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa Liikenne- ja viestintäviraston toiminnalle vuodelle 2024 seuraavat alustavat tavoitteet.

Tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Asiakastytyväisyys, asiakkaat (asteikko 1—5, vähintään)	4,2	3,6	3,6
Sertifioinnit toteutuvat hyväksytysti	Toteutui	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään
Lupien myöntäminen määräajassa (%)	Alle 90	90	90
Asiakasyhteydenottoihin vastataan viraston asiakaspalvelusta viraston palvelulupauksen mukaisissa määräajoissa (%; kirjalliset yhteydenotot 5 arkipäivää, puhelut 45 s)	72	90	90
Kyberturvallisuuskeskuksen tilannekuva-tuotteiden laatu ja vaikuttavuus (asiakastytyväisyys asteikolla 1—5, vähintään)	4,3	>= 2022	>= 2023
Viraston sähköiset palvelut ovat valtionhallinnon digitaalisten asiointipalveluiden laatukriteereiden mukaisia	20/22	>= 20/22	>= 20/22
Ajoneuvojen sähköisen rekisteröinnin käyttöaste (%)	73,3	>=2022	>=2023
Viraston palvelujen digitaalisuuden aste (%-osuus viraston palveluista)	71,5	>=2022	>=2023
Viraston sähköisten palvelujen kehittämisestä aiheutuneet käyttökatkot suhteessa tehtyihin muutoksiin (%-osuus)	0	<2022	<=2023
Sähköisen asioinnin tuen yhteydenottojen määrä/asiointitapahtumien määrä (%)	0,30	<=2022	<=2023

Toiminnallinen tehokkuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Ajoneuvoverotuksen kustannukset/verokertymä (€/€)	0,0095	<= vuoteen 2022 verrattuna	<= vuoteen 2023 verrattuna
Ajoneuvon rekisteröinti, yksikkökustannus (€)	3,89	<= vuoteen 2022 verrattuna	<= vuoteen 2023 verrattuna
Tietoyksikkö, yksikkökustannus (€)	0,0039	<= vuoteen 2022 verrattuna	<= vuoteen 2023 verrattuna
Ajokorttihakemus, yksikkökustannus (€)	30,23	<= vuoteen 2022 verrattuna	<= vuoteen 2023 verrattuna
Kuljettajantutkinto, yksikkökustannus (€)	57,54	<= vuoteen 2022 verrattuna	<= vuoteen 2023 verrattuna

Toiminnallinen tehokkuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Verkkotunnus, yksikkökustannus (€)	2,92	<= vuoteen 2022 verrattuna	<= vuoteen 2023 verrattuna
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (% , kolmen vuoden keskiarvo)	107	97—103	97—103
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (% , kolmen vuoden keskiarvo)	192	116—122	116—122

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Liikenne- ja viestintäviraston toiminta	75 262
Kyberturvallisuuskeskuksen toiminta	20 500
Yhteensä	95 762

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	200 841	233 794	225 062
Bruttotulot	128 219	130 900	129 300
Nettomenot	72 622	102 894	95 762
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	41 014		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	67 654		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	106 674	107 700	105 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	97 948	109 900	104 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	8 726	-2 200	800
Kustannusvastaavuus, %	109	98	101

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet
(1 000 euroa)**

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	9 559	9 300	9 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 643	8 100	7 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	4 916	1 200	1 600
Kustannusvastaavuus, %	206	115	121

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muu maksullinen toiminta
(1 000 euroa)**

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	9 910	12 900	12 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	10 317	12 900	12 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-407	-	-
Kustannusvastaavuus, %	96	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Esteettömyysdirektiivin toimeenpanoon liittyvät tehtävät	400
EU:n digipalveluasetuksen ja datahallinta-asetuksen viranomaistehtävien toimeenpano (BudjL)	800
Galileon PRS-palvelun toteuttaminen ja palvelutuotannon kustannuksien kattaminen	950
Galileon PRS-palvelun toteuttaminen Suomessa	-4 920
Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin (siirto momentille 31.20.51)	-750
Komission 55-valmiuspaketista aiheutuvat viranomaistehtävät	420
Liikenteen ja työkoneiden päästölaskentajärjestelmän ylläpito (siirto momentille 28.30.01)	-29
Matalalentoverkoston perustaminen	-2 327
Merenkulun turvallisuusradiopalvelu ja hätäradioliikenteen hoito (siirto momentilta 31.10.20)	600
Ministeriön toiminnan ja talouden tasapainottaminen (siirto momentille 31.01.01)	-2 500
Nato-jäsenyydestä aiheutuvat valmistelutehtävät	-260
Nato-yhteistyöstä aiheutuvat kyberturvallisuustehtävät, televerkkojen varautumisen ja taajuushallinnon tehtävät sekä liikennesektorille aiheutuvat uudet tehtävät	930
NIS2-direktiiviin liittyvät uudet tehtävät ja järjestelmäinvestoinnit	400
Tietoturvahkien kasvuun vastaaminen	130
Uudet tehtävät liittyen lakiin vaarallisten aineiden kuljetuksesta	900
Valtorin laskutuksen muutos	-30
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	38

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Viraston resurssien vahvistaminen huomioiden myös uudet säädöshankkeet	-4 000
Yhteiskunnan kyberturvallisuusvarautuminen ja eri toimialojen tukeminen	200
Palkkausten tarkistukset	1 916
Yhteensä	-7 132

2024 talousarvio	95 762 000
2023 II lisätalousarvio	1 309 000
2023 I lisätalousarvio	-1 015 000
2023 talousarvio	102 894 000
2022 tilinpäätös	99 262 000

03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 62 579 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Väyläviraston tehtävänä on väylänpitäjänä vastata tie-, rata- ja vesiväylien palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta, automatisaatiota, liikenteen turvallisuutta ja kestävää kehitystä osana liikennejärjestelmän kokonaisuutta sekä alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista kehitystä.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa Väyläviraston toiminnalle vuodelle 2024 seuraavat alustavat tavoitteet.

Tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Tienkäyttäjien tyytyväisyys maanteiden kuntoon kesäkaudella			2,7
Tienkäyttäjien tyytyväisyys maanteiden talvihoitoon talvikaudella			2,7
Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus			
Radanpidosta johtuvat viivästykset kaukojuna-liikenteessä, % junista väh. 5 min. myöhässä (enintään)	7,5	6,0	6,0
Radanpidosta johtuvat viivästykset lähijuna-liikenteessä, % junista väh. 3 min. myöhässä (enintään)	2,7	3,2	3,0
Radanpidosta johtuvien myöhästymisten laskennallinen osuus tavarajunaliikenteessä, % junista väh. 16 min myöhässä (enintään)	1,98	-	2,0

Tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Talvimerenkulun palveluiden odotusaika, h (enintään)	3,7	4,0	4,0
Väylien kunto			
Tilapäiset nopeusrajoitukset rataverkolla (pääväylät), km (enintään)	75	-	75
Tilapäiset nopeusrajoitukset rataverkolla (muu verkko), km (enintään)	324	-	245
Huonokuntoiset päällystetyt tiet (vilkasliikenteinen/ muu verkko), km (enintään)	879/7 161	950/7 350	1 200/11 000 ¹⁾
Huonokuntoiset sillat, maantiet/rautatiet, kpl (enintään)	779/123	810/125	940/185 ¹⁾
Vesiväylien huonokuntoiset kiinteät turvalaitteet, % (enintään)	5,4	6,5	4,2
Liikenneturvallisuus			
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet maanteillä (enintään)	1 608	1 850	1 557
Valtion rataverkolla olevien tasoristeysten onnettomuusriski (10 v. riskisumma) (enintään)	189	185	170
Toiminnallinen tehokkuus			
Korjausvelka/tieverkko (milj. euroa, MAKU 2015 = 100) [vuoden 2024 arvioidussa kustannustasossa]	1 664	1 700	1 900 [2 500]
Korjausvelka/rataverkko (milj. euroa, MAKU 2015 = 100) [vuoden 2024 arvioidussa kustannustasossa]	1 226	1 335	1 380 [1 800]

¹⁾ Arviointikriteeri muuttunut edellisistä vuosista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	56 803	59 041	62 719
Bruttotulot	739	599	140
Nettomenot	56 064	58 442	62 579
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 148		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 690		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	40 931	15 203	25 258
Yhteisrahoitteisen toiminnan kokonaiskustannukset	14 603	30 766	50 250
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	26 328	-15 563	-24 992
Omarahoitusosuus, %	180	51	50

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 851	6 368	6 465
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 580	6 187	6 407
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 271	181	58
Kustannusvastaavuus, %	119	103	101

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Konsulttipalvelujen korvaaminen omalla työllä (siirto momentilta 31.10.20)	1 700
Valtorin laskutuksen muutos	-17
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	143
Palkkausten tarkistukset	2 311
Yhteensä	4 137

2024 talousarvio	62 579 000
2023 II lisätalousarvio	1 392 000
2023 talousarvio	58 442 000
2022 tilinpäätös	56 606 000

04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 49 305 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Etelämanner-toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 4) kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen

5) Suomen Akatemian ja muiden organisaatioiden rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen

6) yhteisprofessoreista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Valtuus

Ilmatieteen laitos oikeutetaan solmimaan Mars-tutkimusta koskevan METNET/MOI-hankkeen edellyttämiä sopimuksia siten, että niistä aiheutuu menoja aiemmat sitoumukset mukaan lukien enintään 1 536 000 euroa.

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmastosta, ilmakehästä ja meristä sekä tarjoaa sää-, meri- ja ilmastopalveluja.

Määrärahasta käytetään arviolta 13 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa Ilmatieteen laitoksen toiminnalle vuodelle 2024 seuraavat alustavat tavoitteet.

Tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Sidosryhmien tyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,4	4,0	4,0
Sääennusteiden osuvuus (yhdistelmä) (%)	83,7	83,0	83,0
Maa-alueiden tuulivaroitusten osuvuus 1—2 vrk (%)	74,0	80,0	80,0
Lentopaikkaennusteiden osuvuus (%)	92,16	90,60	90,60
Viittausten lkm web of science tietokannassa	24 467	24 000	24 000
Kansainvälisesti ennakkotarkastetut artikkelit (lkm)	346	370	370

Toiminnallinen tehokkuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	93	100	100
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	117	102	102
Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	62	60	60
Ulkopuolisen tutkimusrahoituksen määrä/vuosi (1 000 euroa)	20 823	18 500	19 000
Tutkimuksen aktiivisuus (julkaisuja/htv)	1,21	1,35	1,35
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (ei sisällä kv. jäsenmaksuja) (€/asukas)	2,78	3,40	3,40
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (sisältää kv. jäsenmaksut) (€/asukas)	4,07	4,90	4,90

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	84 832	77 198	82 505
Bruttotulot	36 155	32 000	33 200
Nettomenot	48 677	45 198	49 305
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 001		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 714		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 431	7 000	6 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 933	7 000	6 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-502	-	-
Kustannusvastaavuus, %	93	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	8 069	6 500	7 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 923	6 400	7 350
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 146	100	150
Kustannusvastaavuus, %	117	102	102

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	20 823	18 500	19 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	33 452	31 000	31 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-12 629	-12 500	-12 500
Omarahoitusosuus, %	38	40	40

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Vuonna 2024 tai sen jälkeen tehtävät sitoumukset	25 500	10 000	4 000	39 500

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 48 800 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ACTRIS-tutkimusinfrastruktuuri	1 125
Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen nousu	1 397
METNET/MOI -määrärahan tasomuutos	-22
Valtorin tuotteistettujen palvelujen tietoturva	34
Palkkausten tarkistukset	1 573
Yhteensä	4 107
2024 talousarvio	49 305 000
2023 II lisätalousarvio	966 000
2023 talousarvio	45 198 000
2022 tilinpäätös	53 390 000

29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 471 468 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	40 218
Yhteensä	40 218

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	471 468 000
2023 talousarvio	431 250 000
2022 tilinpäätös	520 157 936

88. *Osakehankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sijoituksiin suoraan liikenne- ja viestintäministeriön omistukseen perustettujen hankeyhtiöiden osakepääomaan tai sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon sekä yhtiöiden perustamisesta aiheutuviin viranomaismaksuihin. Maksettavaa pääomaa saa käyttää suoraan liikenne- ja viestintäministeriön omistukseen perustetuissa hankeyhtiössä Turun tunnin juna Oy, Suomi-rata Oy sekä Itärata Oy. Lisäksi määrärahaa saa käyttää vain Pasilan ja Keravan välisen Lentoradan suunnitteluun keskittyvän yhtiön suunnittelukustannusten kattamiseen ja toiminnan organisoinnista syntyviin sekä muihin kustannuksiin. Valtion omistusosuus suunnitteluyhtiöissä on vähintään 51 %.

Pääomituksen edellytyksenä Turun tunnin juna Oy:n, Suomi-rata Oy:n ja Itärata Oy:n osalta on, että kaupungit ja muut mahdolliset hyötyvät julkisyhteisöt sitoutuvat maksamaan syntyviä suunnittelun kokonaiskustannuksia siten, että valtion osuudeksi niistä jää enintään 51 %. Valtio sitoutuu kuitenkin pääomittamaan Lentoradan suunnitteluyhtiötä sen kaikkia arvioituja suunnittelu- ja toimintakuluja vastaavasta määrästä kuitenkin enintään 25 milj. euroa. Valtion pääomitustarve kuitenkin pienenee muiden osakkaiden maksuosuuksista riippuen. Valtio ei luovuta miltään osin päätösvaltaansa hankeyhtiöille taloudellisesti tai yhteiskunnallisesti merkittävissä asioissa.

Selvitysosa: Turun tunnin junan ja Suomiradan suunnittelua varten perustettiin hankeyhtiöt Turun Tunnin Juna Oy ja Suomi-rata Oy joulukuussa 2020 ja Itäradan suunnittelua varten Itärata Oy huhtikuussa 2022. Pasilan ja Keravan välistä Lentorataa suunnittelemaan muodostetaan hankeyhtiö ensi sijassa Suomi-rata Oy:n pohjalta sen tehtävää tarkentamalla.

Suunnitteluhankeyhtiöiden vastuulla on raideyhteyksien suunnittelu rakentamisvalmiuteen asti. Rakentamisvaiheen suunnittelu ei ole ratahankeyhtiöiden vastuulla. Tämä tarkoittaa suunnittelun toteuttamista lakisääteisen ratasuunnitelman valmistumiseen saakka. Lentoradan suunnittelua varten muodostettava yhtiö voi tämän lisäksi tehdä tai teettää selvityksiä hyötyjen, haittojen ja muiden vaikutusten tunnistamiseksi Lentoradan toteuttamispäätöksen valmistelemiseksi. Nämä selvitykset voivat sisältää sääntelyn vähimmäisvaatimukset täyttävää ratasuunnitelmaa pidemmälle meneviä selvityksiä ja tutkimuksia luotettavamman rakentamisvaihetta koskevan kustannus- ja vaikutusarvioinnin saamiseksi.

Mahdolliseen rakentamisvaiheeseen siirtyminen edellyttää erillisen päätöksen. Valtion omistusosuus Turun tunnin juna Oy:ssä, Suomi-rata Oy:ssä ja Itärata Oy:ssä on 51 % ja loppuosa omistuksesta jakaantuu yhteensä 49 eri kaupungille ja kunnalle sekä Suomiradassa Finavialle. Valtion omistusosuus Lentorataa suunnittelevassa hankeyhtiössä on vähintään 51 %, mutta on muutoin riippuvainen muiden osakkaiden lukumäärästä ja rahoitusosuuksista. Valtio vastaa hankkeiden pääomittamisesta hankkeiden arvioitujen kokonaiskustannusten perusteella omistuksensa suhteessa.

Valtio on sitoutunut yhtiökohtaisissa osakassopimuksissa pääomittamaan raidehankkeiden suunnittelukustannuksia yhteensä 158,7 milj. eurolla.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	9 000 000
2023 II lisätalousarvio	4 810 000
2022 tilinpäätös	23 933 000

10. Liikenne- ja viestintäverkot

Selvitysosa: Valtion liikenneverkko muodostuu maantieverkosta, rataverkosta ja vesiväylästä. Maantieverkon pituus oli 77 933 km, rataverkon pituus 5 918 km ja vesiväylien pituus 16 345 km vuoden 2022 lopussa.

Liikenneverkon tasearvio (milj. euroa)

	2022	2023 arvio	2024 arvio
Tiet	14 907	15 041	14 738
Radat	5 292	5 132	5 920
Vesiväylät	275	286	310
Yhteensä	20 474	20 459	20 968

Maanteiden, rautateiden ja vesiväylien korjausvelka oli vuoden 2022 lopussa yhteensä noin 2,9 mrd. euroa (ostovoimakorjaamaton).

Väyläverkon menot ja tulot (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Perusväylänpito (20)	1 460,6	1 314,8	1 534,9
Tulot	49,3	36,0	47,2
— Ratamaksu	47,0	35,0	46,2
— Muut tulot	2,3	1,0	1,0
Menot	1 509,9	1 350,8	1 582,1
Kunnossapito	857,8	721,1	1 282,0
— Hoito	433,3	469,6	477,7
— Jäänmurto	64,5	66,0	72,0
— Korjaus	360,0	185,5	732,3
Parantaminen ja suunnittelu	153,6	106,7	74,7
— Liikenneväylien parantamisinvestoinnit	127,3	85,9	54,2
— Suunnittelu	26,3	20,8	20,4
Liikennepalvelut	198,5	223,0	225,4
— Liikenteen ohjaus ja informaatio	146,8	165,0	167,4
— Maantielauttaliikenne	51,7	58,0	58,0
Korjausvelan vähentäminen	300,0	300,0	-
Avustukset (30, 31)	118,2	52,2	32,3
Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (30)	43,5	24,5	19,9
Eräät avustukset (31)	74,7	27,7	12,4

Väyläverkon menot ja tulot (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 79)	558,3	557,7	471,1
Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	17,1	35,0	35,0
Väyläverkon kehittäminen (77)	458,2	414,7	332,1
Elinkaarirahoitushankkeet (79)	83,0	108,0	104,0
Nettomenot yhteensä	2 137,1	1 924,7	2 038,3
Bruttomenot yhteensä	2 186,4	1 960,7	2 085,5

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2022 toteutuma	2023 arvio	muutos	2024 arvio	muutos
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Väylämaksutuotot, 1 000 euroa	51 737	45 000	-13,0 %	51 000	13,3 %
Muut tuotot, 1 000 euroa	891	408	-54,2 %	942	130,9 %
Kustannukset, 1 000 euroa	108 815	96 784	-11,1 %	101 598	5,0 %
Kustannusvastaavuus	48,4 %	46,9 %	-1,5 %-yks.	50,2 %	3,3 %-yks.

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 534 856 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) väylien hoidosta, käytöstä sekä korjauksista, elinkaaren ja omaisuuden hallinnasta, suunnittelusta, liikenneväylien parantamisinvestoinneista, liikenteen hallinnan järjestelmistä sekä liikenteen ohjauksesta ja informaatiosta, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta sekä jäänmurrosta, maantielauttaliikenteestä ja muista väylänpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien menojen sekä väylänpidosta aiheutuvien vahingonkorvausten maksamiseen. Liikenteenohjausyhtiöltä hankittavaan palvelusopimukseen perustuvaan palvelumaksuun saa käyttää enintään 167 447 000 euroa

2) tien- tai radanpitäjän tehtäviin liittyvän muun toimenpiteen kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin erillisten sopimusten mukaan

3) toimintamäärärahan vakiosisältöisen käyttötarkoituksen mukaisesti sellaisten välttämättömien lakisääteisten velvoitteiden tekemiseen, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) väliaikaisesti radanpidon materiaalitoimituksien maksamiseen ennen materiaalin kohdentamista sijoitusmenomomentille budjetoiduille väylien kehittämishankkeille.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon ratamaksu, yhteisrahoitteisen toiminnan tulot, Saimaan kanavan lupamaksutulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot, väylänpidon vahingonkorvaustulot ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituloja.

Määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen liittyen kohtaan 2).

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia hankkeeseen Jyväskylä—Pieksämäki-radnan peruskorjaus liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 124 000 000 euroa.

Väylävirasto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Turvallitteiden uusiminen Tampere—Seinäjoki -rataosalla	70 000 000
E18 Turun kehätie 2. vaihe Kausela—Kirismäki	59 000 000

Selvitysosa: Olemassa oleva liikenneverkko pidetään kunnossa *perusväylänpidon* toimin. Perusväylänpidon määrärahoilla rahoitetaan tien- ja radanpitoa sekä vesiväylänpitoa. Väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimat toimet, vilkasliikenteisen ja elinkeinoelämälle merkittävän verkon kunto sekä liikenneturvallisuus ja digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Kaikissa toimenpiteissä pyritään huomioimaan parlamentaarisen liikennejärjestelmäsuunnitelman asettamat tavoitealueet, joita ovat saavutettavuus, kestävyys, tehokkuus ja ilmastonmuutoksen hillintä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina 46,2 milj. euron ratamaksun perusmaksu ja muita väylänpidon tuloja (mm. kiinteistötulot) 1 milj. euroa.

Korjausvelan kasvua pyritään hillitsemään ja väylien kuntoa turvataan huomioiden erityisesti elinkeinoelämän tarpeet.

Valtio tien- ja radanpitäjänä voi erillisen sopimuksen mukaisesti osallistua myös muun kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin, kun toimenpide liittyy tien- tai radanpitäjän tehtäviin. Kyse on erityistilanteista, joissa liikennejärjestelmän toimivuus tai turvallisuus edellyttävät tienpitäjän rahoitusta muualla kuin maantien tiealueella taikka radanpitäjän rahoitusta muualla kuin rautatiealueella, ja väylänpitäjä arvioi toimenpiteen tarpeelliseksi. Esimerkiksi aikaisemmin maantiealueelle rakennettujen niin sanottujen kylmien levähdysalueiden toteuttaminen on jatkossa mahdollista myös maantiealueen ulkopuolelle tienkäyttäjille suunnattujen palveluiden yhteyteen. Jatkossa mahdollista olisi myös radanpitäjän osallistuminen esimerkiksi rataverkkoa varten tarvittavan liityntäpysäköinnin järjestämiseen rautatiealueen viereisellä kiinteistöllä.

Perusväylänpidon menot ja tulot liikennemuodoittain vuosina 2022—2024 (milj. euroa)

	2022 tilinpäätös			2023 varsinainen talousarvio			2024 esitys		
	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot
Tienpito	750	-	750	682	1	681	896	1	895
Radanpito	508	49	459	406	35	371	410	46	364
Vesiväylänpito	105	-	105	98	-	98	109	-	109
Liikenteen ohjaus ja informaatio	147	-	147	165	-	165	167	-	167
Yhteensä	1 510	49	1 461	1 351	36	1 315	1 582	47	1 535

Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi noin 763 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 772 000 000 euroa. Lisäksi momentille voidaan kirjata joitakin satoja tuhansia euroja siirtomenoja.

Määrärahasta käytetään arviolta 5 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HO 2019 mukainen määrärahan uudelleen jaksotus	100 000
Karjalan radan parantaminen	-31 100
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-24 600
Konsulttipalvelujen korvaaminen omalla työllä (siirto momentille 31.01.03)	-1 700
Korjausvelan purku (Investointiohjelma)	250 000
Kustannustason nousu	-50 000
Merenkulun turvallisuusradiopalvelu ja hätäradioliikenteen hoito (siirto momentille 31.01.02)	-600
Mt 900 Kuhmon Hyryntien siirto, mt 912 jkpp-järjestelyt Koulukadun liittymässä	-2 600
Porin elinvoiman vahvistaminen	-1 000
Seinäjohti—Kaskinen -ratayhteyden tehostettu ylläpito 2023	-3 500
Tasomuutos	-14 850
Yhteensä	220 050

2024 talousarvio	1 534 856 000
2023 II lisätalousarvio	63 255 000
2023 I lisätalousarvio	140 000
2023 talousarvio	1 314 806 000
2022 tilinpäätös	1 460 567 000

30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 940 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen rakentamiseen hankkeelle Sahasaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle, valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun hankkeelle Viikki—Malmi pikaraitiotie sekä valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeille Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie) ja Tampereen raitiotie 2. vaihe.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	11 840 000
Tampereen raitiotie 2. vaihe	3 600 000
Viikki—Malmi pikaraitiotie	1 500 000
Sahansaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle	3 000 000
Yhteensä	19 940 000

Valtuus

Väylävirasto ja Liikenne- ja viestintävirasto oikeutetaan myöntämään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia valtionavustuksia tai tekemään muita sitoumuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Tampereen raitiotie -hankkeen toisessa vaiheessa rakennetaan raitiotie keskustasta—Lentävänniemi. Lisäksi toteutetaan Tampereen seuturaitiotien laajentamisen seudullinen yleissuunnittelu. Avustusta maksetaan Tampereen kaupungille jälkikäteen edellisenä vuotena toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus on maksettu vuonna 2018 vuosina 2016—2017 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Avustuksen enimmäismäärä on 84,957 milj. euroa siten, että 1. vaiheen osuus on enintään 60,497 milj. euroa ja 2. vaiheen osuus on enintään 24,0 milj. euroa. Seuturaitiotien laajentamisen seudullinen yleissuunnittelu on enintään 0,46 milj. euroa. MAL-sopimukseen sisältyy myös valtionavustus Tampereen seuturaitiotien laajentamisen seudullisen yleissuunnitelman kokonaiskustannuksiin.

Länsi-Helsingin pikaraitioteiden suunnittelu ja rakentaminen mukaan lukien Vihdintien pikaraitiotie on osa Vihdintien ja Huopalahdentien bulevardikaupungin suunnittelua ja toteuttamista. Hankkeen valtuus on korotettu aiemmasta 4 260 000 eurosta 105 000 000 euroon. Hanke sisältää läntisen kantakaupungin raitioteiden kehittämisen sekä Vihdintien pikaraitiotien toteuttamisen, jatkosuunnittelu on aloitettu 2022 ja rakentamisen on suunniteltu tapahtuvan vuosien 2023—2031 aikana. Hankkeen yleissuunnitelma ja hankkeen toteuttaminen hyväksyttiin kaupunginvaltuuston kokouksessa 20.1.2021. Jatkossa laaditaan yleissuunnitelman pohjalta hankesuunnitelma. Hankkeen hyödyt saadaan keskeisellä alueella tapahtuvan tiivistyvän maankäytön ja parantuvan joukkoliikenteen palvelutason myötä. Keskeisiä hyötyjä ovat kestävien kulkutapojen matkamäärän muutos ja liikenteen CO₂-päästöjen vähenemä sekä työvoiman saavutettavuuden paraneminen.

Viikki—Malmi pikaraitiotiestä valmistui yleissuunnitelmaraportti kesällä 2021 ja siinä tunnistettiin jatkosuunnittelun tarpeita ennen päätöksentekoon viemistä. Yleissuunnitteluvaihe jatkuu vielä raitiotien linjauksen sekä hankkeen laajuuden ja vaiheistuksen osalta, tavoitteena päätöksentekovalmius vuoden 2023 lopulla. Talvella 2022 on käynnistynyt Viikinranta—Lahdenväylä osayleiskaava, jossa tarkastellaan myös Viikki—Malmi pikaraitiotien linjausta Koskelan varikon ja Viikin välillä. Hankkeen ensimmäisen vaiheen rakentamisen on suunniteltu alkavan 2020-luvun loppupuolella, mutta tämä tulee vielä tarkentumaan jatkosuunnittelussa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Viikki—Malmi pikaraitiotie	1 500	1 500	3 000	6 000
Sahansaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle	3 000	3 000	3 000	9 000
Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	11 840	9 750	71 310	92 900
Tampereen raitiotie, 2. vaihe	3 600			3 600
Menot yhteensä	19 940	14 250	77 310	111 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lähijunaliikennealueen varikot	-1 000
Länsi-Helsingin raitioteiden suunnittelu (ml. Vihdin pikaraitiotie)	590
Mellunmäki—Tikkurila—Aviapolis—lentoasema	-1 880
Sahansaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle	1 000
Tampereen raitiotie 2. vaihe	-1 800
Turun raitiotie	-1 500
Yhteensä	-4 590

2024 talousarvio	19 940 000
2023 II lisätalousarvio	2 053 000
2023 talousarvio	24 530 000
2022 tilinpäätös	43 451 000

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustusten maksamiseen kunnille kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin, muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin ja joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä parantaviin infrahankkeisiin sekä valtionavustusten maksamiseen kävelyä ja pyöräilyä edistäviin muihin hankkeisiin

2) valtionavustusten maksamiseen Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien ja lentopaikkojen toiminta- ja investointimenoihin

3) yksityistielain (560/2018) ja -asetuksen (1069/2018) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

4) tiekuntien neuvonnasta ja opastamisen tukemisesta ja sitä tukevan materiaalin ja palveluiden tuottamisesta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan valtionavustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen ja kuntien joukkoliikennehankkeet	3 000 000
Finavian lentoasemaverkoston ulkopuoliset lentoasemat ja lentopaikat	900 000
Yksityistieavustukset ja tiekuntien neuvonnasta aiheutuvat kulutusmenot	8 500 000
Yhteensä	12 400 000

Selvitysosa: Osana valtioneuvoston hyväksymää kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa toteutetaan valtion ja kuntien yhteinen investointiohjelma, jonka hankkeilla parannetaan kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita. Edistämishjelma on osa kansallisen energia- ja ilmastostrategian toteuttamista.

Valtio voi myöntää avustusta kunnille, jotka toteuttavat ohjelman mukaisia toimenpiteitä. Kunnan tulee osallistua hankkeen kustannuksiin vähintään yhtä suurella panostuksella. Valtio voi myöntää kunnille myös avustuksia sellaisiin infrahankkeisiin, joilla parannetaan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja edistetään sen kulkutapaosuuden lisäämistä. Tällainen hanke voi olla esim. liityntäpysäköintialueen rakentaminen. Kuntien lisäksi avustuksia kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen voidaan myöntää myös muille toimijoille.

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisille lentoasemille ja lentopaikoille myönnettäviin avustuksiin sovelletaan valtionavustuslain (688/2001) lisäksi komission tiedonantoa lentoasemia ja lentoyhtiöitä koskevista valtioneuvoston päätöksistä (EUVL 2014/C 99/03) sekä komission asetuksista 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteuttamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Määrärahaa yksityisten teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen sekä pysyvän asutuksen ja elinkeinoelämän tarvitsemien teiden avustamiseen.

Valtionavustus kohdistuu ensisijaisesti teiden parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Valtionavustukseen oikeutettuja teitä on noin 55 000 km ja niiden hoitamista varten on perustettu noin 16 000 tiekuntaa. Avustettavia erityiskohteita on noin 20 kappaletta.

Avustettavia kohteita ovat vain tien liikennöitävyyden kannalta kiireellisimmät siltojen parantamiset ja tien vaurioitumisen korjaamiset. Yksityisteitä koskevan valtioneuvoston asetuksen (1069/2018) mukaisesti avustuksen enimmäismäärä tavanomaisissa tien parantamiskohteissa on 50 % ja merkittävimmissä siltakohteissa ja muissa merkittävässä luonnonolosuhteiden aiheuttamissa yllättävissä korjauskohteissa enintään 75 %.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 12 150 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 250 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alennetaan kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoitusta (HO 2023)	-500
Alennetaan yksityistieavustusta (HO 2023)	-4 500
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-250
Yksityistieavustukset huoltovarmuuden ja kotimaisen puun saatavuuden varmistamiseksi	-10 000
Yhteensä	-15 250

2024 talousarvio	12 400 000
2023 II lisätalousarvio	13 353 000
2023 talousarvio	27 650 000
2022 tilinpäätös	74 700 000

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen
- 2) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen
- 3) maantietä tai rautatietä varten tarvittavien alueiden sekä tilusjärjestelyihin käytettävien vaihtomaiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tie- tai ratasuunnitelman hyväksymistä
- 4) ratalain (110/2007) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten maksamiseen sekä lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen
- 5) väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen maksamiseen
- 6) vesilain (587/2011) mukaisten korvausten maksamiseen
- 7) yksityistielain (560/2018) mukaisten korvausten maksamiseen.

Momentilta maksettavat ennakkorvaukset budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tialueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin on tarkoitus käyttää 24 900 000 euroa, rata-alueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin 10 000 000 euroa sekä maa- ja vesialueiden hankintoihin ja korvauksiin 97 000 euroa.

2024 talousarvio	34 997 000
2023 talousarvio	34 997 000
2022 tilinpäätös	17 067 664

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 332 120 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) momentille budjetoitujen väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta aiheutuviin menoihin
- 2) sijoitusmenomomenteilta rahoitettavien investointihankkeiden hankesuunnittelusta aiheutuviin menoihin ennen kuin hankkeen aloittamisesta tehdään päätös valtion talousarvion yhteydessä
- 3) palveluiden ostamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen liikenteenohjauspalveluyhtiö Finttraffic Oy:lle tai sen tytäryhtiöille liittyen momentille budjetoituihin Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe sekä Digirata-pilotti (ETCS-testirata ja -laboratorio) -hankkeisiin sisältäen sekä yhtiöiden palvelutuotannon että yhtiöiden palvelutuotantoa varten tekemät investoinnit.

Määrärahasta on varattu 15 000 000 euroa Digiradan kehitys- ja verifiointi -hankkeelle (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautussuunnitelmaa.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia

- 1) hankkeeseen vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 14 000 000 euroa
- 2) hankkeeseen vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä, Jyväskylä liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 7 000 000 euroa
- 3) hankkeeseen vt 9 Lievestuoreen kohdalla liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 30 000 000 euroa
- 4) hankkeeseen kt 68 Edsevö—Pietarsaari, vaihe 3 liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 7 500 000 euroa
- 5) hankkeeseen Tornio—Kolari -rataosan sähköistyksen suunnittelu liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 7 500 000 euroa
- 6) hankkeeseen Tampereen henkilöratapiha liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 163 000 000 euroa
- 7) hankkeeseen Savonrata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 3 000 000 euroa
- 8) hankkeeseen Suupohjan radan suunnittelu liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 5 000 000 euroa.

Valtuus tehdä sitoumuksia aiempina varainhoitovuosina päätettyihin väylähankkeisiin.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Tiehankkeet	
Mt 8155 Poikkimaantie	30 000 000
Vt 9 parantaminen ja st 562 Lentokentäntien liikennejärjestelyt	42 600 000
Vt 6 Korian kohta	15 500 000
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	128 000 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	50 000 000
Vt 5 Hurus—Hietanen tieosuuden kehittäminen	17 000 000
Hailuodon kiinteä yhteys	121 000 000
Kt 68 Edsevö eritasoliittymän parantaminen	8 200 000
Kt 68 parantaminen rakentamalla uusi Kolpin ylikulkusilta V-1879, Pedersöre	6 200 000
Vt 25 Lepin liittymän alikulku	3 000 000
Vt 23 parantaminen välillä Varkaus—Viinijärvi	13 000 000
Vt 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	31 000 000
Vt 15 Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen	17 000 000
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla	27 100 000
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi	26 000 000
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa	25 000 000
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaankoski Pakkala lisäkaistat	30 000 000
Vt 3 Hämeenkyrön ohitustie	69 200 000
Vt 8 Turku—Pori, Mynämäen ja Luvian ohituskaistat	30 000 000
Kt 51 Kirkkonummi—Kivenlahti	80 000 000
Vt 19 Seinäjoen itäinen ohikulkutie	77 900 000
Mt 101 Kehä I parantaminen	32 000 000
Vt 3 Tampere—Vaasa, Laihian kohta, 1. vaihe	27 000 000
Vt 8 Pyhäjoen ydinvoimalan edellyttämät tieinvestoinnit	22 500 000
Vt 4 Oulu—Kemi	143 000 000
Vt 5 Mikkeli—Juva	121 000 000
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	198 000 000
Vt 12 Tillola—Keltti	15 000 000
Kehä I Laajalahden kohta	20 000 000
Vt 4 Kirri—Tikkakoski	146 600 000
Ratahankkeet	
Laurila—Tornio—Haaparanta rataosan sähköistäminen	18 000 000
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	130 000 000
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet	16 500 000
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	24 500 000
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	81 000 000
Digirata -pilottihanke (ETCS-testirata ja -laboratorio)	11 000 000
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen	8 000 000
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	42 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Oritkarin kolmioraide	15 600 000
Espoon kaupunkirata	178 500 000
Oulu—Kontiomäki -rataosan välityskyvyn parantaminen, 1. vaihe	26 500 000
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	102 000 000
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	12 500 000
Hyvinkää—Hanko -rataosan sähköistäminen	62 000 000
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	133 500 000
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	66 000 000
Joensuun ratapihan parantaminen	83 000 000
Pohjanmaan rata	674 000 000
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	163 000 000
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	383 000 000
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	60 000 000
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	210 000 000
Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys	10 100 000
Uudenkaupungin radan sähköistys	21 000 000
Vesiväylähankkeet	
Tornion meriväylän geometrian parantaminen ja Vaasan meriväylän sisäosan leventäminen	6 500 000
Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen	41 700 000
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	40 000 000
Kokkolan meriväylä	45 000 000
Koverharin meriväylän syventäminen	2 500 000
Vuosaaren meriväylä	12 500 000
Väylähankkeiden suunnittelu	
E18 Turun kehätien parantaminen välillä Naantali—Raisio, suunnittelu	4 200 000
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	6 800 000
Helsinki—Pasila -yhteysvälin ratakapasiteetin lisäämiseen valmistautuminen	600 000
Tampere—Jyväskylä -radan suunnittelu	18 000 000
Seinäjoki—Vaasa -radan suunnittelu	4 200 000
Vt Hirvas—Rovaniemi—Vikajärvi -hankkeen suunnittelu	4 600 000
Yhteiset väylähankkeet	
Äänekosken biotuotetehtaan liikenneyhteydet	174 000 000

Selvitysosa: Määrärahasta 15 000 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista.

Digirata-hankkeen määrärahalla edistetään elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistettavasta tuottavuudesta ja palveluiden tuomisesta kaikkien saataville. Hankkeessa modernisoidaan ja digitalisoidaan Suomen rautatiejärjestelmät sekä uudistetaan rautateiden kulunvalvonta eurooppalaisen järjestelmän mukaiseksi. Hanke edistää

myös EU:n lippulaivahanketta Lataus ja tankkaus (Recharge and refuel). Hanketta rahoitetaan tämän lisäksi kansallisesti 8 000 000 eurolla.

Uusien hankkeiden perusteluina esitetään:

Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa

Vt 4 on osa tärkeää valtakunnallista ja kansainvälistä päätieyhteyttä pääkaupunkiseudulta Keski-Suomen kautta Pohjois-Suomeen (TEN-T-ydinverkko, maanteiden pääväylä). Tiellä on suuri merkitys sekä elinkeinoelämän kuljetuksille että henkilöliikenteelle. Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa -hankkeessa rakennetaan uusia ohituskaistaosuuksia ja tehdään yksityistie- ja liittymäjärjestelyjä sekä parannetaan poikittaisia yhteyksiä. Hankkeen tavoitteena on parantaa pitkämatkaisen liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta. Kustannusarvio on 14 milj. euroa (MAKU-indeksi 140; 2015=100)

Vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä, Jyväskylä

Vt 4 on osa tärkeää valtakunnallista ja kansainvälistä päätieyhteyttä pääkaupunkiseudulta Keski-Suomen kautta Pohjois-Suomeen (TEN-T-ydinverkko, maanteiden pääväylä). Tiellä on suuri merkitys sekä elinkeinoelämän kuljetuksille että henkilöliikenteelle. Vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä, Jyväskylä -hankkeessa Oravasaaren risteys sillat täydennetään rampeilla ja yli menevä maantie 16633 parannetaan. Lisäksi hankkeessa tehdään maantien 16633 ja 644 liittymäalueen parantaminen. Hankkeen tavoitteena on parantaa pitkämatkaisen liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta. Hankkeen kustannusarvio on 7 milj. euroa.

Vt 9 Lievestuoreen kohdalla

Valtatie 9 kuuluu Suomen merkittävimpiin pääteihin. Hankkeessa parannetaan olemassa olevat tasoliittymät eritasoliittymiksi sekä parannetaan poikittaisyhteyksiä. Lisäksi hankkeessa rakennetaan ohituskaistoja ja melusuojausta sekä parannetaan pysäkkijärjestelyjä sekä jalankulku- ja pyöräily-yhteyksiä. Hankkeen tavoitteena on mm. parantaa liikenteen turvallisuutta ja sujuvuutta sekä matka-ajan ennakoitavuutta. Hankkeen kustannusarvio on 30 milj. euroa (MAKU 2015; 140). Hankkeen hyötykustannussuhde on 0,96.

Kt 68 Edsevö—Pietarsaari, vaihe 3

Hankkeen tavoitteena on raskaan liikenteen sujuvuuden parantaminen. Hanke parantaa kantatien vaikutusalueen, sataman ja sataman alueella toimivan teollisuuden saavutettavuutta ja liikenneturvallisuutta. Hankkeen toteuttaminen mahdollistaa tienvarren maankäytön kehittämistä. Hanke sisältää Ähtävänjoen sillan uusimisen ja leventämisen sekä liittymäjärjestelyjä, Häröntien liittymäjärjestelyt ja Purmonjoen sillan uusimisen ja leventämisen. Hankkeen tiesuunnitelman mukainen kustannusarvio on 7,3 milj. euroa (MAKU-ind.140, 2015=100). Hanke parantaa liikenteen sujuvuutta sekä liikenneturvallisuutta ja sataman saavutettavuutta sekä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä.

Tornio—Kolari -rataosan sähköistyksen suunnittelu

Tornio-Kolari rataosan sähköistyksen suunnitteluhankkeessa edistetään rataosan varsinaisen sähköistyshankkeen aloittamisvalmiutta. Sähköistyksen lisäksi suunnitellaan muita rataosan parantamistoimenpiteitä. Rataosan sähköistys parantaisi rautatiekuljetusten kustannustehokkuutta ja teollisuuden kilpailukykyä sekä vähentäisi kuljetusten aiheuttamia haitallisia päästöjä. Kolarinradalla sähköistyksestä hyötyisi nykyinen yöjunaliikenne Helsinkiin ja raakapuuliikenne mm.

Kemiin ja Ouluun. Raakapuuliikenteen odotetaan hieman kasvavan. Sähköistyksestä hyötyisi myös mahdollinen kaivosliikenne. Hankkeen kustannusarvio on 7,5 milj. euroa.

Tampereen henkilöratapiha

Tampere on rataverkolla henkilöliikenteen keskeinen solmukohta ja henkilöliikenteen vakioaika-taulujärjestelmän keskeisin junanvaihtopaikka. Tampereen henkilöratapihalla on sekä merkittäviä kehittämistarpeita että samanaikaisia infran korjaustarpeita. Hankkeen tavoitteena on parantaa Tampereen henkilöratapihan toimivuutta, matkustajien olosuhteita ja henkilöjunien huoltoa sekä luoda edellytykset Asemakeskuksen myöhemmälle kehittämiselle henkilöratapihan järjestelyjen osalta. Hankkeessa rakennetaan Tampereelle uusi henkilöliikennelaituri kulkuyhteyksi-neen, uusitaan katokset, järjestellään uudelleen autolastaus- ja huoltoyhteydet sekä tehdään näiden vaatimat turvalaite- ja sähköratamuutokset. Lisäksi korjataan vanhoja rakenteita, mm. siltoja. Valtion osuus hankkeen kustannusarviosta on 163 milj. euroa. Lisäksi muiden osapuolien kustan-nukset ovat alustavasti 45—55 milj. euroa. Hankkeen kehittämistoimenpiteiden hyötykustannus-suhde on 0,39 ilman lähijunaliikenteen laajentamista.

Savonrata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu

Suunnittelussa edistetään tarveselvityksen tulosten pohjalta tehokkaimpien toimenpiteiden jat-kosuunnittelua. Hanke sisältää nopeudennoston ja liikenteen sujuvuuden edistämiseen liittyvien toimenpiteiden suunnittelua. Suunnitteluhankkeen kustannusarvio on 3 milj. euroa.

Suupohjan radan suunnittelu

Suupohjan rata (Seinäjoki—Kaskinen) on erittäin huonokuntoinen 113 kilometriä pitkä rata-osuus. Rataosuuden korjaaminen edellyttää suunnittelua. Suunnitteluhankkeella edistetään rata-suunnittelun pohjatutkimuksia, selvityksiä ja osittain jatkotoimenpiteiden suunnitelmia. Suunnit-teluhankkeen kustannusarvio on 5 milj. euroa.

Aiemmin päätetyn hankkeen valtuuden tarkistus:

Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen 2. vaihe

Hankkeen valtuutta tarkistetaan 110 000 000 eurolla 273 000 000 eurosta 383 000 000 euroon johtuen yhteysvälin käynnissä olevan 2. vaiheen ja investointiohjelmassa olevan 3. vaiheen yh-teensovittamisesta. Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen 3. vaihe -hankkeesta toteute-taan jo 2. vaiheessa Hyvinkää—Arolampi -välille sijoittuva tavaraliikenneraide. Käynnissä ole- vassa 2. vaiheessa samalle kohdalle rakennetaan läntinen lisäraide, ja kustannustehokkuuden sekä aiheutuvan liikennehaitan näkökulmasta on kannattavaa toteuttaa tavaraliikenteen raide sa- manaikaisesti. Tavaraliikenneraiteen valmistuessa Hangosta tuleva tavaraliikenteen kulku mah- dollistuu Riihimäen tavaraliikenneratapihalle ilman kohtaamista pääraiteiden kanssa.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha- tarve v. 2024 milj. €	Määräraha- tarve myöhemmin milj. €
Tiehankeet						
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	III LTA 2021	2025	128,0	53,0	55,0	20,0
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari-tieosuuden kehittäminen	TA 2021/ IV LTA 2022	2023	50,0	31,2	14,0	4,8
Hailuodon kiinteä yhteys	VII LTA 2020/IV LTA 2022/ II LTA 2023	2025	121,0	55,0	31,0	35,0
Vt 6 Korian kohta	II LTA 2022/II LTA 2023	2024	15,5	9,0	5,0	1,5
Vt 5 Hurus—Hietanen tieosuuden kehittäminen	VII LTA 2020/IV LTA 2022/ II LTA 2023	2024	17,0	12,2	4,8	-
Mt 8155 Poikkimaantie	TA 2023	2025	30,0	15,0	15,0	-
Vt 9 parantaminen ja st 562 Lentokentäntien liikennejärjestelyt	IV LTA 2022	2026	42,6	10,8	6,2	25,6
Vt 3 Hämeenkyrön ohitustie	I LTA 2019/II LTA 2023	2024	69,2	67,7	1,5	-
Ratahankeet						
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	TA 2021/ IV LTA 2022	2023	24,5	19,0	3,0	2,5
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	TA 2021/ IV LTA 2022/II LTA 2023	2024	81,0	31,1	33,1	16,8
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	III LTA 2021	2027	130,0	25,0	23,0	82,0
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	LTA 2019	2024	133,5	129,6	3,9	-
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	LTA 2019/ II LTA 2022/IV LTA 2022/ II LTA 2023	2023	66,0	64,0	2,0	-

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha- tarve v. 2024 milj. €	Määräraha- tarve myöhemmin milj. €
Joensuun ratapihan parantaminen	LTA 2019/ IV LTA 2022	2023	83,0	78,0	4,0	1,0
Digirata -pilottihanke (ETCS-testi- rata ja -laboratorio)	IV LTA 2020	2024	11,0	10,0	1,0	-
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	IV LTA 2020/IV	2023	42,0	32,0	10,0	-
Espoon kaupunkirata	LTA 2022 IV LTA 2020/II	2024	178,5	51,7	31,2	95,5
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen 1, vaihe	LTA 2023 IV LTA 2022/II	2024	163,0	154,0	9,0	-
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	LTA 2023 IV LTA 2020/TA 2024	2027	383,0	92,7	35,0	255,3
Laurila—Tornio—Haaparanta rata- osan sähköistäminen	III LTA 2021/IV	2024	18,0	10,0	8,0	-
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	LTA 2022 IV LTA 2020/II	2023	102,0	87,0	15,0	-
Vesiväylähankkeet						
Tornion meriväylän geometrian parantaminen ja Vaasan meriväylän sisäosan leventäminen	I LTA 2023	2023	6,5	6,3	0,2	-
Koverharin meriväylän syventäminen	II LTA 2023	2025	2,5	0,01	0,04	2,45
Väylähankkeiden suunnittelu						
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	IV LTA 2020/IV		6,8	5,8	1,0	-
Seinäjoki—Vaasa -radan suunnittelu	LTA 2022 TA 2020/II LTA 2023		4,2	3,9	0,3	-
Vt 4 Hirvas—Rovaniemi—Vika- järvi -hankkeen suunnittelu	II LTA 2023		4,6	-	0,8	3,8
Muu kehittämisen hankesuunnittelu				-	7,0	-
Keskeneräiset väylähankkeet yhteensä			1 913,4	1 054,0	320,1	546,3

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha- tarve v. 2024 milj. €	Määräraha- tarve myöhemmin milj. €
Uudet väylähankkeet						
Kt 68 Edsevö—Pietarsaari, vaihe 3	TA 2024		7,5	-	0,5	7,0
Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa	TA 2024		14,0	-	1,0	13,0
Vt 9 Lievestuoreen kohdalla	TA 2024		30,0	-	2,0	28,0
Vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä, Jyväskylä	TA 2024		7,0	-	1,0	6,0
Pääradan kehittäminen: Tornio— Kolari sähköistykseen suunnittelu	TA 2024		7,5	-	0,5	7,0
Savonrata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu	TA 2024		3,0	-	1,0	2,0
Suupohjan radan suunnittelu	TA 2024		5,0	-	1,0	4,0
Tampereen henkilöratapiha	TA 2024		163,0	-	5,0	158,0
Uudet väylähankkeet yhteensä			237,0	-	12,0	225,0
Keskeneräiset ja uudet väylä- hankkeet yhteensä			2 150,4	1 054,0	332,1	771,3

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Keskeneräiset väylähankkeet	313 121	221 390	124 880	199 994	859 385
Uudet väylähankkeet	12 000	72 000	59 000	94 000	237 000
Menot yhteensä	325 121	293 390	183 880	293 994	1 096 385

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 480 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alennetaan uusien väylähankkeiden rahoitustasoa (HO 2023)	-100 000
Digiradan kehitys- ja verifointivaihe	2 000
Digiradan kehitys- ja verifointivaihe (RRF pilari2)	9 000
Digirata -pilottihanke (ETCS-testirata ja -laboratorio)	-2 000
Espoon kaupunkirata	6 220
Hailuodon kiinteä yhteys	4 000
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen 1, vaihe	5 000
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen 2. vaihe - hankkeen sisällön ja valtuuden tarkistaminen (käynnissä olevan 2. vaiheen ja investointiohjelmassa olevan 3. vaiheen yhteensovittaminen) (Investointiohjelma)	3 527
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	-11 000
Joensuun ratapihan parantaminen	-13 000
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	-500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	-21 284
Koverharin meriväylän syventäminen	40
Kt 68 Edsevö—Pietarsaari, vaihe 3 (Investointiohjelma)	500
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	-6 500
Laurila—Tornio—Haaparanta rataosan sähköistäminen	8 000
MAL-vähennys (Länsi-Helsingin raitiotiet)	-10 155
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	10 000
Pääradan kehittäminen: Tornio—Kolari sähköistys (hanke alkaa suunnittelulla) (Investointiohjelma)	500
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	-300
Savonrata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin nosto (suunnittelu) (Investointiohjelma)	1 000
Seinäjoki—Vaasa -radan suunnittelu	200
Suupohjan radan suunnittelu (Investointiohjelma)	1 000
Tampereen henkilöratapiha (Investointiohjelma)	5 000
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen 1. vaihe	-5 400
Tornion meriväylän geometrian parantaminen ja Vaasan meriväylän sisäosan leventäminen	250
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	16 364
Vt 3 Hämeenkyrön ohitustie	1 500
Vt 4 Hirvas—Rovaniemi—Vikajärvi -hankkeen suunnittelu	800
Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa (Investointiohjelma)	1 000
Vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä, Jyväskylä (Investointiohjelma)	1 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	-2 200
Vt 5 Hurus—Hietanen tieosuuden kehittäminen	-400
Vt 6 Korian kohta	-3 000
Vt 9 Lievestuoreen kohdalla (Investointiohjelma)	2 000
Vt 9 parantaminen ja st 562 Lentokentäntien liikennejärjestelyt	13 000
Tasomuutos	1 258
Yhteensä	-82 580

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	332 120 000
2023 II lisätalousarvio	19 228 000
2023 I lisätalousarvio	7 154 000
2023 talousarvio	414 700 000
2022 tilinpäätös	458 176 000

78. Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia hankkeeseen Suhangon kaivoksen tieyhteyden rakentaminen siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty.

Selvitysosa: Suhangon kaivostien rakentaminen toteutetaan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisella sopimuksellisen yhteisrahoituksen mallilla sekä jälkirahoitusmallilla, jossa kaivosyhtiö rahoittaa tieyhteyden rakentamisen ensin kokonaan. Valtion osuus maan-

tien osuudesta on 50 %, kuitenkin enintään 3,15 milj. euroa, jonka valtio maksaa takaisin kaivosyhtiölle, sillä edellytyksellä, että kaivostoiminta on käynnistynyt. Valtion määrärahatarpeet kohdistuvat arviolta vuosille 2027—2028.

2024 talousarvio	—
2023 I lisätalousarvio	—
2022 tilinpäätös	—

79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 104 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta elinkaarihankkeina aiheutuviin menoihin.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan kaikkien elinkaarihankkeiden valtion rahoitusosuu- den edellyttämät määrärahat. Vuonna 2024 momentilta rahoitetaan neljää elinkaarihanketta.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimusvaltuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2024 milj. €	Rahoitus-tarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset elinkaari-hankkeet						
E18 Muurla—Lohja	I LTA 2004	2008	700,0	551,9	29,0	119,1
E18 Koskenkylä—Kotka	TA 2010	2014	650,0	504,8	48,0	97,2
E18 Hamina—Vaalimaa	TA 2014/ IV LTA 2019	2018	550,0	185,0	25,0	340,0
E18 Muurla—Lohja, palvelu- tason nosto	IV LTA 2020		30,0	7,0	2,0	21,0
Yhteensä			1 930,0	1 248,7	104,0	577,3

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	104 000	101 500	97 700	378 103	681 303

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 181 milj. euroa. Valtuuksien uusi- minen aiheutuu hankkeiden etenemisen mukaan tehtävistä sopimuksista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hailuodon kiinteä yhteys	3 000
Tasomuutos	-7 000
Yhteensä	-4 000
2024 talousarvio	104 000 000
2023 talousarvio	108 000 000
2022 tilinpäätös	83 000 000

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

Selvitysosa: Liikenteen ja viestinnän viranomaispalveluilla turvataan liikennejärjestelmän toimivuutta ja turvallisuutta sekä luodaan edellytyksiä liikennejärjestelmän ja siihen liittyvien palvelujen innovatiiviseen kehittämiseen. Viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödynnetään merkittävässä osassa yhteiskunnan palveluiden tuottamisessa ja kulutuksessa. Digitalisaatiokehityksen myötä luodaan uusia liikenteen ja viestinnän palveluja, joille viestintäverkot luovat edellytykset.

20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 386 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) saariston yhteysalusliikennepalveluihin ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen
- 2) saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen
- 3) yhteysalusliikennettä korvaavien yksityisluonteisten jääteiden kunnossapidon avustamiseen
- 4) aikaisempina vuosina myönnettyistä valtuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saa myöntää avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituksella väestöllä on käytettävissään kuljetuspalvelut.

Yhteysalusliikenne on Liikenne- ja viestintäviraston vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa lähes kaikki Saaristomerren ja Suomenlahden vakituksesti asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän vuonna 2024 arvioidaan olevan n. 230 000.

Kokonaispalvelusopimuksista aiheutuvat menot matkustajaa kohden ovat noin 77 euroa/matka ja yhteysalusreittien varrella olevaa vakinaista asukasta kohden n. 28 000 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissään kiinteää tieyhteyttä tai varsinaista yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Suomenlahden sekä Turunmaan saariston henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksella on sopimukset yhteysalusliikennepalveluiden tuottamisesta Rymättylän, Hiittisten ja Kotka—Pyhtään reittialueilla vuosina 2024—2029.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 19 886 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhteysalusliikenteen laiturien korjaukset	2 500
Yhteensä	2 500
2024 talousarvio	20 386 000
2023 talousarvio	17 886 000
2022 tilinpäätös	20 386 000

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 89 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle.

Selvitysosa: Kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle maksettava tuki vastaa ennakonpidätyksenalaista merityötuloa saaneiden yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten merenkulkijoiden osalta merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten sekä työnantajan merimieseläkevakuutusmaksun ja tapaturmavakuutusmaksun määrää. Muiden rajoitetusti verovelvollisten eli lähdeverotuksessa olevien merenkulkijoiden osalta tuki vastaa merenkulkijan alukselta saamasta palkkatulosta toimitetun lähdeveron ja työnantajan maksaman sairausvakuutusmaksun määrää.

Vuonna 2024 tukea maksetaan 1.7.2023—30.6.2024 välisenä aikana syntyneistä kustannuksista. Matkustaja-aluksilla, jotka saavat kuljettaa enemmän kuin 120 matkustajaa, tuki vastaa verohallinnolle maksettujen työnantajasuoritusten osalta ennakonpidätysten, työnantajan sairausvakuutusmaksujen sekä lähdeveron määrää ajalta 1.11.2023—31.10.2024.

Vuonna 2022 tukea maksettiin 75,8 milj. euroa. Kauppa-alusluettelossa arvioidaan vuonna 2024 olevan 110 tuen piiriin kuuluvaa alusta, joista 94 on lastialuksia ja 16 matkustaja-aluksia. Luetteloon merkittyjen alusten bruttovetoisuuden arvioidaan olevan yhteensä noin 1 600 000 tonnia.

2024 talousarvio	89 000 000
2023 talousarvio	89 000 000
2022 tilinpäätös	75 805 381

(50.) *Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Selviytysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 II lisätalousarvio	300 000
2023 talousarvio	16 950 000
2022 tilinpäätös	23 221 000

51. *Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 29 291 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleiseen tieliikenteen turvallisuustoimintaan sekä kehittämishankkeisiin, kokeiluihin ja turvallisuustutkimukseen tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1207/2016) mukaisesti
- 2) vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain (1289/2021) mukaisen avustuksen maksamiseen
- 3) valtionavustuksen maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin
- 4) Saimaan alueen luotsaukseen luotsauslain (561/2023) mukaisen luotsauksen hintatuen maksamiseen ja luotsausvalmiuden ylläpidosta luotsausyhtiölle aiheutuviin välttämättömiin kustannuksiin
- 5) sanomalehtien määräaikaiseen jakelutukeen
- 6) valtionavustuksen maksamiseen digitaalisen liiketoiminnan peruspalveluita kokoavan liikenteen tietokosysteemin kehittämiseen
- 7) Merenkurkun laivaliikenteen tukemiseen päästökaupasta aiheutuvien kustannusten vähentämiseksi
- 8) pienten ja keskisuurten yritysten kyberkompetenssihankkeiden kansalliseen omarahoitukseen
- 9) Naantali—Ahvenanmaa yhteysvälin tukemiseen huoltovarmuuden kannalta kriittisen tavaraliikenteen jatkumiseksi.

Määräraha budjetoidaan kohtien 1) ja 3) osalta maksatuspäätösperusteisena.

Vuonna 2021 henkilöautojen romutuspalkkiosta ja sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain (971/2017) mukaisen avustuksen maksamiseen budjetoitua määrärahaa saa käyttää myös kohdan 2) mukaisiin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Sanomalehtien määräaikainen jakelutuki	15 000 000
Tieliikenteen turvallisuustoiminta	9 500 000
Merenkurkun laivareittien tukeminen saaripoikkeuksen käyttöönoton johdosta	2 000 000
Rautatieliikenteen ammattikoulutus	841 000
Saimaan alueen luotsauksen hintatuki ja luotsausvalmiuden ylläpito	900 000
Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin	750 000
Huoltovarmuuskriittisen tavaraliikenteen turvaaminen yhteysväلیلä Naantali—Ahvenanmaa	300 000
Yhteensä	29 291 000

Selvitysosa: Laki postilain muuttamisesta ja sanomalehtien jakelun tuesta kevensi yleispalvelukirjeiden jakelupäiviä kolmeen päivään koko maassa. Tiedonvälitystä tuetaan kilpailutettavalla ja määräaikaisella valtionavustuksella, jonka tarkoituksena on varmistaa sanomalehtien jakelun jatkuminen myös haja-asutusalueilla, joilla ei ole varhaisjakeluverkkoa.

Tieliikenteen turvallisuustoiminnan määräraha edistetään tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista. Määräraha perustuu vakuutusyhtiöiltä kerättävään liikenneturvallisuusmaksuun. Liikenneturvallisuusmaksu on 1,3 prosenttia vakuutusyhtiön vuosittain liikennevakuutuksesta saamasta maksutulosta ja se tuloutetaan momentille 11.19.05.

Rautatiealan koulutuksen määräraha on tarkoitettu rautatiealan toimijoista riippumattomalle ja laaja-alaisella rautatiealan ammatillisella koulutusta eri tehtäviin tarjoavalle oppilaitokselle tai osakeyhtiölle.

Luotsauslain mukaan Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella peritään alennettuun yksikköhintaan perustuvaa luotsausmaksua. Alennettu yksikköhinta on enintään kaksi kolmasosaa varsinaisesta yksikköhinnasta. Tämän johdosta liiketaloudellisesti kannattamatonta Saimaan alueen lakisääteistä luotsausta varten on tarkoitus maksaa momentin mukaista hintatukea luotsauspalveluja tuottavalle yhtiölle. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen. Lisäksi määräraha korvataan luotsausvalmiuden ylläpidosta luotsausyhtiölle aiheutuvia välttämättömiä kustannuksia.

Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin mahdollistaa EU:n kyberkompetenssikeskuksen rahoitusinstrumentit pk-yrityksille kyberturvallisuusratkaisujen ja -tuotteiden kehittämiseen.

Suomi soveltaa aikarajoitettua saaripoikkeusta EU:n meriliikenteen päästökauppajärjestelmän puitteissa. Huoltovarmuuden kannalta on tärkeää, että Merenkurkun laivaliikennettä tuetaan päästökaupan tuomien kustannusten vähentämiseksi samalla tai saaripoikkeusta vastaavalla tavalla. Tämä varmistaa meriliikenteen päästöjen vähentämisen sekä vaihtoehtoisten vähäpäästöisten polttoainevaihtoehtojen kehittämisen.

Naantali—Långnäs yhteysväلیلä kulkee viikottain 1 925 tonnia rahtia, josta noin 75 % on nk. vaarallisten aineiden kuljetuksia (VAK). Naantali—Ahvenanmaa yhteysväلیلle kohdistettavalla tuella varmistetaan huoltovarmuuden kannalta kriittisen tavaraliikenteen jatkuminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankintatuki sähkö- ja kaasukäyttöisille kuorma-autoille	-1 000
Hankintatuki sähkö- ja kaasukäyttöisille pakettiautoille	-1 500
Huoltovarmuuskriittisen tavaraliikenteen turvaaminen yhteysväillä Naantali— Ahvenanmaa	300
Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin (siirto momentilta 31.01.02)	750
Merenkurkun laivareittien tukeminen saaripoikkeuksen käyttöönnoton johdosta (HO 2023)	2 000
Saimaan alueen luotsauksen hintatuki ja luotsausvalmiuden ylläpito	200
Tieliikenteen liikenneturvallisuusmaksun korotus	400
Yhteensä	1 150

2024 talousarvio	29 291 000
2023 II lisätalousarvio	650 000
2023 I lisätalousarvio	7 283 000
2023 talousarvio	28 141 000
2022 tilinpäätös	44 012 000

55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 102 424 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikenteenharjoittajille maksettaviin korvauksiin julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti siten kuin palvelusopimusasetuksessa (EY) N:o 1370/2007 säädetään
- 2) liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen liikennepalvelujen käyttäjille
- 3) junaliikenteen palvelujen ostoihin
- 4) lentoliikenteen palvelujen ostoihin
- 5) alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin
- 6) suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen
- 7) keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen
- 8) liikennepalveluiden kehittämishankkeisiin ja muihin liikenteen palvelujen käyttöä edistäviin menoihin sekä liikkumisen ohjaukseen.

Määrärahasta saa myöntää avustusta liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (509/2018) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Liikenne- ja viestintäministeriö oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) mukaisiin menoihin sekä eräisiin muihin joukkoliikenteen palvelujen tuottamiseen ja joukkoliikenteen edistämiseen ja kehittämiseen sekä liikkumisen ohjaukseen osoitettaviin menoihin.

Valtio korvaa alueellisia ostoja pääsääntöisesti suoraan liikenteenharjoittajille. Kunnat maksavat osuutensa kustannuksista. Bruttomallilla järjestettävän liikenteen osalta valtio saa lipputulot, jotka budjetoidaan valtion talousarvion tuloihin. Näiden tulojen lisäksi budjetoidaan myös valtakunnalliseen lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja. Vuoden 2024 osalta momentin mitoituksessa on otettu huomioon 1 500 000 euroa lipputuloina, jotka on budjetoitu tuloarviona momentille 12.31.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Junaliikenteen ostot	34 870
Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot ja kehittäminen	32 329
Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	9 750
Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	8 125
Lentoliikenteen ostot	16 000
Kehittämishankkeet	750
Liikkumisen ohjaus	600
Yhteensä	102 424

Junaliikenteen ostot

Valtakunnallisen henkilöjunaliikenteen palvelutason turvaamiseksi, laadun ja määrän kehittämiseksi sekä sopimuskonstruktion uudistamiseksi liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt VR-Yhtymä Oy:n kanssa sopimuksen junaliikenteen hankinnasta vuosille 2022—2030. Sopimuksen arvo yhdeksänvuotisella sopimuskaudella on 313 830 000 euroa. Valtuuden käytöstä aiheutuva määrärahatarve/vuosi on 34,87 milj. euroa.

Henkilöjunaliikenteen hankinnan tavoitteena on ylläpitää junaliikenteen palvelutasoa ja joukkoliikenteen kulkutapaosuutta. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti ja siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää. Ostoilla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin pelkät suorat lipputulot antaisivat mahdollisuuden.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot ja kehittäminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset rahoittavat maaseudun peruspalveluluonteista julkista henkilöliikennettä. Lisäksi ne hankkivat alueensa liikennettä kilpailutetuilla sopimuksilla, joiden rahoitukseen kunnat voivat osallistua. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten myöntämän tuen perusteista säädetään liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Lisäksi rahoitusta käytetään lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen kehittämistoimien painopisteenä ovat liikenteen suunnittelu ja henkilökuljetusten koordinoinnin edistäminen ja kehittäminen.

Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki

Valtio avustaa Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymää sekä Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen liikennepalveluja MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta. Lisäksi valtio rahoituksellaan myötävaikuttaa siihen, ettei liittyminen julkisen henkilöliikenteen järjestämisestä vastaavaan viranomaiseen aiheuttaisi kunnalle kohtuutonta kustannustaakkaa.

Valtio avustaa suuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki

Valtio avustaa keskisuurten kaupunkiseutujen liikennepalveluja Jyväskylän, Kuopion ja Lahden MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta ja muita keskisuuria kaupunkiseutuja edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen liikenteen palvelujen kehittämisestä. Valtio avustaa keskisuuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Lentoliikenteen ostot

Lentoliikennettä voidaan ostaa paikkakunnille, joille matka-aika Helsingistä junalla on yli 3 tuntia. Suomen sisäistä lentoliikennettä kehitetään ensisijaisesti markkinaehtoisesti, mutta säännöllisen lentoliikenteen ostoilla turvataan huoltovarmuuden, vientiteollisuuden ja matkailun kannalta tärkeitä yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot osallistuvat kyseisten yhteysvälien rahoittamiseen. Vuonna 2022 Helsingin ja Savonlinnan välisessä ostoliikenteessä matkusti noin 3 000 matkustajaa. Helsinki—Savonlinna -reitin säännöllisen lentoliikenteen sopimus oli voimassa 4.10.2021—20.12.2024, mutta sopimus päätettiin operaattorin aloitteesta 17.12.2022 alkaen. Vuonna 2023 tehtiin väliaikainen sopimus Helsingin ja Savonlinnan välisten reittilentojen hankkimiseksi 6.3.—5.10.2023 ja lentoliikenne kilpailutetaan uudestaan ajalle 9.10.2023—19.12.2025 Traficom ja Savonlinnan kaupungin toimesta.

Vuonna 2021 käynnistynyt määräaikainen ostopalveluliikenne Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kemi-Tornion ja Kokkola-Pietarsaaren lentoasemien ja Helsinki-Vantaan lentoaseman välillä on kilpailutettu 28.4.2023 saakka. Valtio jatkaa ostopalveluliikennettä määräaikaisesti maakuntien lentoyhteyksien turvaamiseksi ja lentoliikenne kilpailutetaan uudestaan ajalle 29.4.2023—31.3.2026.

Kehittämishankkeet

Valtakunnallisella strategisella kehittämistoiminnalla pyritään edistämään julkisen henkilöliikenteen toimintaedellytyksiä, kilpailukykyä ja houkuttelevuutta pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeiden valtion avustuksen edellytyksenä on, että valtionavustuksen saajat osallistuvat vähintään yhtä suurella panostuksella kustannuksiin ja että kehittämishankkeiden tulokset palvelevat myös valtakunnallisia kehittämistavoitteita.

Liikkumisen ohjaus

Liikkumisen ohjauksella myötävaikutetaan julkisen henkilöliikenteen ohella myös kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattamiseen erityisesti kaupunkiseuduilla. Keinoina ovat mm. informaatio-ohjaus, markkinointi ja palvelujen kehittämisen tukeminen.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 35 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 67 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harkinnanvaraisten ilmastoperusteisten toimenpiteiden rahoituksen poisto (HO 2023)	-13 300
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-1 000
Lentoliikennepalvelujen osto	15 000
Yhteensä	700

2024 talousarvio	102 424 000
2023 I lisätalousarvio	17 000 000
2023 talousarvio	101 724 000
2022 tilinpäätös	200 724 000

60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 593 652 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n nojalla rahastoon tehtävään siirtoon.

Selvitysosa: Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n mukaan rahastolle suoritetaan korvaus valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 5 §:n mukaan rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen vuosittain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu määrä. Varoja voidaan käyttää myös Yleisradio Oy:stä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitettujen ennakoarvioinnin laatimisesta aiheutuvien palkkioiden maksamiseen ja rahaston hallinnoimiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Rahastoon tehtävä siirto Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi rahoitetaan yleisradioverolla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistukset	17 850
Yhteensä	17 850

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	593 652 000
2023 talousarvio	575 802 000
2022 tilinpäätös	556 868 000

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimenpiteillä tuetaan kestäväää talouskasvua, joka edistää talouspoliittisesti vahvaa ja välittävää yhteiskuntaa.

Kestävä talous kytkee yhteen hallinnonalalla harjoitettavat politiikka-alueet, joita ovat erityisesti innovaatio- ja elinkeinopolitiikka, työllisyys-, yrittäjyys-, kuluttaja-, kilpailu-, alue-, luonnonvara-, energia- ja ilmastopolitiikka sekä työperusteista maahanmuuttoa, työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotouttamista koskevat politiikka-alueet. Hallinnonalan politiikka-alueet tarjoavat perustaa hallitusohjelman mukaiselle tavoitteelle, jolla mahdollistetaan kilpailukykyinen ja yrittäjämönteinen Suomi, joka houkuttelee investointeja sekä turvallinen Suomi, jolla on huoltovarmuudesta nouseva kyky vastata kriiseihin.

Taloudellisesti vahvan Suomen keskeisin haaste on kääntää velkaantumisen laskuun, saavuttaa 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2031 mennessä ja nostaa t&k-rahoitusosuus 4 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. Globaalien arvoverkoston murroksessa huoltovarmuuden turvaaminen on noussut entistä tärkeämmäksi strategiseksi kysymykseksi. Toisaalta Suomen elinkeinoelämän toimijoilla on erinomaiset mahdollisuudet hyötyä globaalista puhtaan siirtymän ja uuden teknologian ennustetusta investointiaallosta, mikä tarjoaa vahvat edellytykset teollisuuden uudistumiselle ja vahvistumiselle.

Yritysten pääsy maailmanmarkkinoille ja kilpailukyky niillä on ratkaisevan tärkeää. Menestyvät yritykset työllistävät, maksavat kilpailukykyisiä palkkoja ja investoivat tulevaisuuden kasvun edellytyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriö tekee työtä eurooppalaisten sisämarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi ja edistää hallinnonalan toimenpitein yritysten markkinoille pääsyä myös kolmansien maiden kasvumarkkinoille. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää kotimarkkinoiden toimivuutta ja kilpailullisuutta, mikä osaltaan vahvistaa yritysten kykyä menestyä myös kansainvälisillä markkinoilla.

Yritysten menestys perustuu osaavaan työvoimaan ja sen riittävyteen sekä kykyyn hyödyntää uutta teknologiaa ja muuta osaamista kansainvälisen liiketoiminnan kasvattamisessa. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö edellyttää myös kykyä ennakoita ja reagoida markkinoiden ja arvoverkoston muutoksiin. Tki-toimintaan ja -yhteistyöhön pitkäjänteisesti kannustava ja ennakoitava kansallinen innovaatiojärjestelmä luo yrityksille menestymisedellytyksiä ja houkuttelee sekä kotimaisia että ulkomaisia sijoittajia ja tki-investointeja, osaajia ja yrityksiä. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimijat kannustavat yrityksiä kunnianhimoiseen tki-toimintaan ja monialaiseen yhteistyöhön tutkimusorganisaatioiden ja muiden tki-toimijoiden kanssa kotimaassa ja

kansainvälisesti. Tavoitteena on uuden teknologian ja osaamisen kehittäminen, soveltaminen sekä erilaisten osaamisten yhdistäminen ja laaja hyödyntäminen kestävästä talouskasvusta ja yhteiskunnan hyvinvointia tukien.

Suurten yritysten uudistuminen ja menestys ovat tärkeitä koko talouden kasvun kannalta. Pitkäjänteisellä teollisuuspolitiikalla huolehditaan logistisesta kilpailukyvyistä, saavutettavuudesta ja markkinoiden toimivuudesta, jolla houkuttelee investointeja ja turvataan kasvuhakuisten ja vientiin tähtäävien yritysten määrän kasvu. Yhtä lailla myös yritystoiminnan edellytysten turvaaminen kaikenkokoisissa yrityksissä tukee koko talouden kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää laaja-alaisesti yrittäjyyttä ja kasvua. Ekosysteemisessä ja monenkeskistä yhteistyötä painottavassa lähestymisessä olennaista on erikokoisten yritysten, tutkimusorganisaatioiden ja muiden tki-toimijoiden, kuten kaupunkien, sitoutuminen yhteistyöhön pitkäjänteisesti.

Rahoituksen saatavuus ja pääomamarkkinoiden toimivuus tukevat kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan koottavalla erityisrahoitusyhtiö ja -instrumenttitoteutuksella täydennetään markkinapuutealoilla yksityisen rahoitus- ja pääomamarkkinan toimintaa. Julkisella vienninrahoituksella turvataan suomalaisyritysten tasavertaiset kilpailuolosuhteet globaaleilla markkinoilla ja edistetään vientiä ja työllisyyttä.

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työelämän kehittymistä. Tavoitteena on nostaa työllisyyttä vähintään 100 000 työllisellä vuoteen 2027 mennessä. Tämän saavuttamiseksi helpotetaan työllistämistä, kehitetään kansainvälistä rekrytointia, lisätään paikallista sopimista työmarkkinoilla ja jatketaan työvoimapalvelujen uudistamista. Uudistamalla työelämän lainsäädäntöä muun muassa työllistämisen esteiden purkamisella on keskeinen osa työmarkkinoiden toimivuutta.

Uuden osaamisen luominen, työvoiman osaamisen joustavuus ja osaavan työvoiman riittävyys tulevat olemaan kilpailukyvyyn ytimessä. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen on välttämätöntä yritysten toimintaedellytysten turvaamisessa. Kotimaisen työvoiman työllisyysasteen noston ohella hallinnonalan toimijat edistävät työperusteista maahanmuuttoa elinkeinoelämän tarpeisiin painopisteinä korkeakoulutetut ja työvoimapula-alat.

Puhdas siirtymä voi luoda Suomeen runsaasti uutta elinkeinoelämää ja työpaikkoja, mutta sen toteuttamiseksi tarvitaan uutta, eri toimialoja yhdistävää osaamista. Luonnonvaroihin, puhtaaseen siirtymään ja niiden osaamiseen liittyvät työllistämismahdollisuudet hyödynnetään myös alueellisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala työskentelee valtakunnan eri alueiden kestävästä talouskasvusta ja elinvoimaa parantavien erityisvahvuuksien hyödyntämiseksi. Työ- ja elinkeinohallinto edistää kaupunkien kanssa kumppaneina talouden vauhdittamista työllisyyden, innovaatiopolitiikan ja kansainvälistymisen keinoin.

Hallinnonala uudistaa myös toimintatapojaan ja edistää yritysten toimintamahdollisuuksia tarjoamalla helppokäyttöisiä ja ensisijaisesti digitaalisia, liiketoimintalähtöisiä palveluekosysteemejä ja osallistamalla myös yritykset palvelujen kehittämiseen. Eurooppalaisten rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen on osa kasvustrategiaa.

Puhtaan talouden kasvattamiseksi ja hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi on edistettävä teollisuuden puhdasta siirtymää ja sitä palvelevia investointeja. Hallitusohjelman mukaisesti valmistellaan hiilinegatiivisuutta tavoitteleva uusi energia- ja ilmastostrategia. Puhtaan siirtymän varmistamiseksi tarvitaan myös investoimista uusiutuvaan ja fossiilittomaan energiatuotantoon ja uusiin energiaratkaisuihin tki-rahoituksen tuella. Sähköntuotanto moninkertaistetaan, hintavaihteluja hillitään ja toimintavarmuus varmistetaan. Samalla uusien energiaratkaisujen ja puhtaiden teknologioiden kaupallistaminen kytketään osaksi suomalaista kasvupolitiikkaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa toimialalleen alustavasti seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2024:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma/arvio	2023 arvio	2024 arvio
Elinkeinoelämä uudistuu ja kasvaa			
— Suorien ulkomaisten sijoitusten kanta/BKT (%)	> 31,0	> 31,0	> 32,0
— T&k-menot/BKT (%)	> 2,90	> 3,1	> 3,2
— Vienti/BKT (%)	45%	> 45%	> 45%
Työllisyysaste nousee			
— Työttömyysaste (%)	6,8	7,0	7,2
— Työllisyysaste (%)	73,8	74,0	73,8
Ilmastotavoitteet toteutuvat			
— Uusiutuvan energian käytön osuus loppukulutuksesta (%)	-	> 47	> 47
Ulkomaalaisten työvoiman saatavuus paranee			
— Työperusteiset oleskeluluvat (kpl)	16 081	16 530	18 705

Sukupuolten tasa-arvo

Alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmässä otetaan huomioon eri väestöryhmien tarpeet alueiden kehittämisen kokonaisuudessa. Sukupuolten tasa-arvon toteuttamisen varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota sukupuolten osallistumisen turvaamiseksi suunnittelujärjestelmään kuuluvien toimielinten toimintaan. Alueiden hyvinvoinnin kannalta sukupuolten tasa-arvon edistäminen on myös alueen kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen liittyvä kysymys, joka liittyy niin tasapainoisen väestörakenteen kuin työpaikkojen, yritystoiminnan, palvelujen ja alueen vetovoimaisuuden säilymiseen.

Maahanmuuttajanaiset nostetaan kotoutumis- ja työllisyystoimien erityiseksi kohderyhmäksi vahvistamaan heidän osallisuuttaan työelämässä ja muussa yhteiskunnassa.

Työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään mm. työllisyyden ja yrittäjyyden toimenpiteiden avulla. Työvoimapalveluiden uudistusten jatkamisella tuetaan työllistymistä. Tehokkaila työvoima- ja yrityspalveluilla rohkaistaan osaamisen uudistamiseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen, mikä on olennaisen tärkeää erityisesti rakennemuutostilanteissa.

Eräitä tunnuslukuja sukupuolen mukaan

	2021 Naiset	2021 Miehet	2022 Naiset	2022 Miehet
Työttömät työnhakijat (%)	43	57	46	54
Työvoimakoulutuksen aloittaneet (%)	50	50	50	50
Työvoimapalveluissa aloittaneet				
— kotoutumiskoulutus (%)	63	37	63	37
— palkkatuettu työ (%)	45	55	47	53
— starttiraha (%)	49	51	52	48
Omaehtoisen opiskelun aloittaneet (%)	61	39	62	39

Uuden ohjelmakauden EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 sukupuolten tasa-arvo on huomioitu läpileikkaavana periaatteena. Sen lisäksi, että tasa-arvoa edistetään kaikissa hankkeissa, voidaan rahoittaa myös hankkeita, joiden pääasiallisena tavoitteena on sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen. Hankkeiden tulee noudattaa EU:n perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia ja periaatteita ml. sukupuolten tasa-arvo. Kaikissa jäsenmaissa pitää lisäksi seurata tasa-arvoa edistävien hankkeiden rahoitusosuutta yhtenevän luokittelujärjestelmän mukaisesti.

Kestävä kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävästä kehityksestä sekä globaaleja kestävästä kehityksestä tavoitteita (Agenda 2030). Ministeriö raportoi vastuullisuusraportissaan em. SDG-tavoitteista seuraavat: uusituvan energia (SDG7), ihmisarvoinen työ ja kestävä kasvu (SDG8), innovaatiot ja kestävä teollistuminen (SDG9) sekä ilmastonmuutoksen torjunta (SDG13). Ministeriön erityiset kestävästä kehityksen painopisteet ovat ilmastokestävään talouteen siirtyminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, ihmisarvoisen työn ja reilujen työmarkkinoiden edistäminen, innovaatioista kestävästä kasvua sekä alueiden kehittäminen ja ihmisten osallisuus. Ministeriön eri rahoitusinstrumentit edistävät näiden painopisteiden toteuttamista.

Johdonmukainen energia- ja ilmastostrategia ja -politiikka ovat keskeinen osa kestävästä kehityksestä. Päästöttömällä ja vähäpäästöisillä investoinneilla rakennetaan pohjaa hiilineutraalille yhteiskunnalle. Ministeriö myös tukee ympäristöä ja hyvinvointia palvelevia innovaatioita sekä edistää uusia ja kansainvälisesti kiinnostavia kestävästä kehityksestä kiertotalous- ja vähähiilisyysratkaisuja. Pitkällä aikavälillä vähähiiliset ratkaisut edistävät myös kestävästä talouskasvua ja kestävästä työllisyyttä.

Sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus otetaan tarkasti huomioon politiikan toteutuksessa. Ministeriö suojaa osaavaa työvoimaa muuttuvilla työmarkkinoilla, edistää työelämän monimuotoisuutta ja syrjimättömyyttä, ehkäisee rekrytointisyrjintää sekä vahvistaa harmaan talouden torjuntaa.

Uudella EU:n alue- ja rakennepolitiikan Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 ohjelmakaudella 30 % Suomen EAKR-rahoituksesta kohdistuu EU:n toimintapoliittiseen tavoitteeseen Vihreämpi ja vähähiilisempi Eurooppa. Lisäksi EAKR-toimenpiteiden rahoituksesta 35 % tulee kohdistua ilmastotoimenpiteisiin, mikä on siten viisi prosenttiyksikköä EU:n minimitasoa kunnianhimoisempi tavoite. Tämän lisäksi kaikki oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF)

rahoitettavat hankkeet katsotaan komission linjauksen mukaisesti täysimääräisesti ilmastotoimenpiteiksi.

Vuonna 2024 energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon käytetään 68,6 milj. euroa energiaturvavuutta. Uusiutuvan energian tuotantotukeen arvioidaan käytettävän noin 309 milj. euroa.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista annetun lain muuttamisesta	11.19.10
Hallituksen esitys uudesta päästökauppalaista	32.01.09

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
32.01	Hallinto		
	— lainojen hyväksymisvaltuus (turvavarastolainat)	8,400	8,400
	— myöntämisvaltuus	0,034	0,034
32.01.41	<i>Erytisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)</i>		
	— rahoitusvaltuus	2,600	11,000
32.20.40	<i>Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)</i>		
	— rahoitusvaltuus	470,482	469,296
32.20.41	<i>Energiatuki (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	283,100	68,600
32.20.47	<i>Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	-	10,000
32.20.83	<i>Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	146,823	156,823
32.30.40	<i>Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— myöntämisvaltuus	12,500	-
32.30.42	<i>Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	24,000	-
32.30.51	<i>Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)</i>		
	— hankintasopimusvaltuus	65,000	-
32.30.64	<i>EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesipolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	531,946	379,462
32.40.82	<i>Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	1 000,000	1 000,000

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
01. Hallinto	957 682	961 912	990 491	28 579	3
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 436	36 830	38 019	1 189	3
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	201 180	209 985	220 048	10 063	5
03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	270 625	278 769	287 447	8 678	3
04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 773	31 641	32 968	1 327	4
05. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	112 446	102 347	99 326	-3 021	-3
06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 096	19 300	20 309	1 009	5
07. Patenti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	10 236	10 961	14 661	3 700	34
08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 865	22 760	23 534	774	3
09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 659	9 133	10 460	1 327	15
10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	37 880	40 500	25 200	-15 300	-38
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	5 022	6 139	6 139	—	0
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	60 151	62 072	62 072	—	0
40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	7 027	4 421	2 953	-1 468	-33
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	6 000	6 950	17 100	10 150	146

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	101 581	97 020	107 777	10 757	11
(50.) Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)	1 322	1 472	—	-1 472	-100
51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)	2 232	2 572	2 572	—	0
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400	400	400	—	0
(54.) Korvaukset matkustajille matkapakettien peruuntumisesta (arviomääräraha)	—	—	—	—	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	17 714	18 590	19 456	866	5
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	37	50	50	—	0
20. Uudistuminen ja vähähiilisyys	566 568	1 451 637	1 633 658	182 021	13
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 420	4 400	3 400	-1 000	-23
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	309 334	465 488	514 060	48 572	10
41. Energiatuki (arviomääräraha)	30 787	364 090	449 637	85 547	23
43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)	63 272	150 000	150 000	—	0
(45.) LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)	5 532	—	—	—	0
46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	10 421	25 343	24 750	-593	-2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arviomääräraha)	13 200	21 500	—	-21 500	-100
48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	1 616	135 406	309 131	173 725	128
50. EU-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus korkea-kouluille ja valtion tutkimuslaitoksille (siirtomääräraha 3 v)	—	—	35 000	35 000	0
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	121 985	157 160	143 680	-13 480	-9
87. Pääomalinat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)	6 000	8 250	4 000	-4 250	-52
(88.) Pääomasijoitus Ilmasto-rahasto Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	—	100 000	—	-100 000	-100
(89.) Pääomasijoitus Lääkekehityskeskus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	—	20 000	—	-20 000	-100
30. Työllisyys ja yrittäjyys	768 680	985 303	994 430	9 127	1
(31.) Ravitsemisyrittäjien tukeminen (siirtomääräraha 2 v)	3 200	—	—	—	0
(32.) Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen (siirtomääräraha 2 v)	3 190	—	—	—	0
(33.) Turveyrittäjien avustaminen (siirtomääräraha 2 v)	—	30 585	—	-30 585	-100
(34.) Valtion korvaus kunnille työllisyyden edistämisen kuntakokeilun viivästyisestä (kiinteä määräraha)	4 409	—	—	—	0
35. Valtion korvaus kunnille TE-palvelu-uudistuksen muutuskulujen kattamiseen (kiinteä määräraha)	—	—	34 000	34 000	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
40. Alueiden kestäväen kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	38 420	8 700	9 832	1 132	13
41. Valtionavustus Työkanava Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	10 000	10 000	5 000	-5 000	-50
42. Yritysten kehittämiss-hankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	15 038	25 030	10 200	-14 830	-59
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	6 000	6 300	6 300	—	0
(45.) Valtionavustus turve-tuotantokoneiden romutukseen (siirtomääräraha 3 v)	8 950	—	—	—	0
51. Julkiset työvoima- ja yritys-palvelut (siirtomääräraha 2 v)	281 235	220 912	183 971	-36 941	-17
52. Palkkaturva (arviomääräraha)	25 928	33 460	33 460	—	0
55. Toimet työurien pidentämiseksi (arviomääräraha)	—	22 000	61 700	39 700	180
64. EU:n ja valtion rahoitus- osuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	358 086	613 316	643 967	30 651	5
(87.) Pääomasijoitus Työkanava Oy:lle (siirtomääräraha 2 v)	10 000	7 000	—	-7 000	-100
95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)	4 223	8 000	6 000	-2 000	-25
40. Yritysten erityisrahoitus	444 010	219 264	211 156	-8 108	-4
(41.) Avustus digitaaliseen lento-paikkatoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	2 500	—	—	—	0
42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arvio-määräraha)	626	1 200	900	-300	-25
(43.) Yritysten kustannustuki (siirtomääräraha 2 v)	200 000	—	—	—	0
(44.) Tapahtumatakuu (arvio-määräraha)	81	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
(45.) Kuljetusyritysten määrä- aikainen polttoainetuki (siirtomääräraha 2 v)	75 000	—	—	—	0
46. Yöjunarungon vaunu- kaluston hankinta (arviomääräraha)	—	490	2 090	1 600	327
47. Finnvera Oyj:n tappio- korvaukset (arviomääräraha)	36 534	65 071	65 436	365	1
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alus- luotoille (arviomääräraha)	77 825	42 400	142 700	100 300	237
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	0	20	20	—	0
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	0	10	10	—	0
(88.) Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	0
(89.) Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	49 400	110 000	—	-110 000	-100
(95.) Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot (arviomääräraha)	2 043	73	—	-73	-100
50. Kotoutuminen ja kansain- välinen osaaminen	148 817	294 253	389 101	94 848	32
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	8 491	7 241	4 851	-2 390	-33
30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)	140 326	287 012	384 250	97 238	34
Yhteensä	2 885 757	3 912 369	4 218 836	306 467	8
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	10 409	10 611	10 241		

01. Hallinto

Valtuus

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 %. Uusia turvavarastolainoja saa hyväksyä vuonna 2024 enintään 8 400 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastoavustuksia saa myöntää vuonna 2024 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden kanssa toimenpiteitä, joilla tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Talouskasvun perustana on menestyvä yritystoiminta, joka innovoi, työllistää ja luo hyvinvointia Suomeen. Hallinnonalan toimijoiden tavoitteena on rakentaa toimintaympäristö, jolla luodaan toimintaedellytyksiä kilpailukyvyyn ja talouden kasvun vahvistumiselle.

Suomen taloudellisen menestyksen ja suomalaisyritysten kasvuedellytysten kannalta on keskeistä huolehtia siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen. Hallinnonalalla toteutetaan kokonaisvaltaisesti toimenpiteitä, joilla Suomi kehittyy houkuttelevaksi ja kilpailukykyiseksi maaksi tehdä työtä ja yrittää. Yritysten kasvuedellytyksiä vahvistetaan purkamalla niitä rajoittavaa tai hidastavaa sääntelyä. Talouden kilpailullisuutta kasvatetaan ja markkinaehtoisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksiä parannetaan.

Yrityksiä kannustetaan uudistumaan ja kasvattamaan puhdasta siirtymää tukevaa kansainvälistä liiketoimintaa uuden osaamisen, teknologian ja monialaisen yhteistyön avulla sekä hyödyntäen uusia arvonluonnin lähteitä ja digitalisaatiota. Yritysten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden TKI-toimijoiden yhteistyötä vahvistetaan kansainvälisesti kilpailukykyisten ekosysteemien kasvattamiseksi strategisesti merkittävillä kasvualoilla. Oleellista on kyetä tekemään kansallisia valintoja teemoista ja aiheista, joihin kansallisia innovaatio-, teollisuus- ja elinkeinopoliitiikan voimavaroja strategisesti kohdennetaan. Suomalaisten yritysten menestymistä globaaleilla markkinoilla tuetaan auttamalla yrityksiä tunnistamaan kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia, pääsemään osaksi globaaleja arverkostoja ja ekosysteemejä sekä rakentamaan kansainvälisiä kumppanuuksia.

Innovaatiot ja toimiva aineettoman omaisuuden suojajärjestelmä ovat keskeisiä suomalaisyritysten kasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyyn kannalta. Toimiva ja kilpailukykyinen aineettomien oikeuksien järjestelmä varmistaa yritysten innovaatioiden ja muun aineettoman omaisuuden suojan ja hyödyntämisen sekä oikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon Suomessa ja kansainvälisesti.

Toimivat työmarkkinat ja ajanmukainen — työnantajien, työntekijöiden ja yritysten tarpeet huomioon ottava — työlainsäädäntö, osaava työvoima sekä hyvä työelämän laatu ovat yritysten kilpailuetuja. Yritysten tasapuolisista kilpailuedellytyksistä huolehditaan mm. työlainsäädännön keinoin. Paikallisen sopimisen edellytyksiä parantamalla sekä yritysten toimintaedellytyksiä ja kasvuhaluutta edistämällä helpotetaan tavoitetta nostaa työllisyysastetta. Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Kansallisen huoltovarmuuden strateginen tavoite on turvata kriittisten infrastruktuurien, tuotannon ja palveluiden toimivuus siten, että ne kykenevät täyttämään väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen välttämättömimmät perustarpeet kaikissa olosuhteissa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat tavoitteet vuodelle 2024:

Henkilötyövuodet ja kokonaistyötyytyväisyys

	Henkilötyövuodet			Kokonaistyötyytyväisyys (1–5)		
	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Työ- ja elinkeinoministeriö	449	430	435	3,7	> 3,65	> 3,65
ELY-keskukset	3 295	3 300	3 200	3,8	> 3,6	> 3,7
Työ- ja elinkeinotoimistot	4 532	4 500	4 500	3,5	> 3,5	> 3,5
Geologian tutkimuskeskus	440	438	445	3,84	3,8	3,8
Business Finland	685	695	695	3,7	>3,7	>3,8
Kilpailu- ja kuluttajavirasto	223	230	230	4,05	3,8	3,8
Patentti- ja rekisterihallitus	420	437	436	4,0	3,9	4,0
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	263	281	278	3,8	3,8	3,9
Energiavirasto	102	100	122	4,01	> 3,9	> 4,0
Yhteensä	10 409	10 411	10 341	> 3,8	> 3,7	> 3,8

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 38 019 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kuluttajatiedon julkistamispalkintoa varten
- 2) EU:n sisäasioiden rahastoon kuuluvasta Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) rahoitettavista hankkeista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahasta on varattu

- 1) 50 000 euroa energiainfrastruktuuri-investointeihin (RRF pilari1)
- 2) 50 000 euroa investointeihin uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)
- 3) 165 000 euroa vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen (RRF pilari1)
- 4) 70 000 euroa maahanmuuton digitaaliseen infrastruktuuriin (RRF pilari3)
- 5) 750 000 euroa jatkuvan oppimisen uudistukseen (RRF pilari3)
- 6) 40 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyvää määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa Suomen yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta ja työntekijöiden työllistymiskyvystä sekä alueiden kehittymisestä. Ministeriö johtaa ja ohjaa kasvu- sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa, kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaa, alue-, energia- ja ilmastonpolitiikkaa sekä työelämän kehittämistä, työperäistä maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien kotouttamista.

Momentin määrärahasta 1 125 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuksia.

Määrärahasta käytetään arviolta 1 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	51 294	45 330	48 494
Bruttotulot	11 052	8 500	10 475
Nettomenot	40 242	36 830	38 019
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 438		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 632		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestämishanke (siirto momentilta 23.01.01)	158
Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	-50
Energiainfrastruktuuri-investoinnit (RRF pilari1)	-250
Energiamarkkinariitalautakunnan perustaminen	215
Investoinnit uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)	-250
Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	-1 335
Kotoutumispalvelujen uudistus (siirto momentilta 32.50.03)	80
Lääkekehityskeskusten valmistelu	-40
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkkamenu (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-426
NATO resilienssikoordinaation tarpeet	80
Palkkaluokkien yhtenäistäminen (siirto momentille 24.01.01)	-32
Poliittinen esikunta	-191
Suomen jäsenyys IAEA:n hallintoneuvostossa 2021-2024 (siirto momentilta 24.01.01)	38
Sähkölinjojen lunastusasioiden nopeutus (HO 2023)	350
Teollisuuden prosessien suora sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	-20
Tukiviranomaisroolin vaatimat hallintokulut (REPowerEU T&K)	40
Tutkimus- ja innovaationeuvoston (TIN) asiantuntijan palkkausmenot (1 htv)	100
VN yhteisen verkkojulkaisualustan (YJA) erillissivustojen ylläpitokulut (siirto momentilta 23.01.01)	10
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	-291
Palkkausten tarkistukset	1 661

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Säästö päätös	342
Tasomuutos	1 000
Yhteensä	1 189

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	38 019 000
2023 II lisätalousarvio	2 417 000
2023 talousarvio	36 830 000
2022 tilinpäätös	39 436 000

02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 220 048 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) euroneuvontakeskuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttalain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 4) yritysten kehittämisspalvelujen kehittämisestä, edistämisestä ja ylläpidosta aiheutuviin menoihin.

Määrärahasta on varattu

- 1) 350 000 euroa jatkuvan oppimisen uudistukseen (RRF pilari3)
- 2) 2 750 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyvää määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Selvitysosa: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. ELY-keskukset edistävät yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, maaseudun elinvoimaisuutta, joukkoliikennettä ja sen kehittämistä sekä liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestävä käyttöä alueilla sekä työvoiman maahanmuuttoa alueilla. ELY-keskuksia on 15 ja ne toimivat kiinteässä yhteistyössä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa. Paikallishallinnon viranomaisista ELY-keskusten ohjaukseen kuuluvat työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot). Lisäksi ELY-keskuksilla ja TE-toimistoilla on valtakunnallinen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava virasto (KEHA-keskus).

Momentin määrärahasta 3 100 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta jatkuvan oppimisen uudistukseen ja lupamenettelyjen voimavaroihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö) asettavat alustavasti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Asiakaspalvelutyytyväisyys (1—5)	4,3	> 4,0	> 4,2
ELY-keskusten sidosryhmien kokonaistyytyväisyys(1—5)	-	> 4,0	-

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	234 920	240 985	251 048
Bruttotulot	36 353	31 000	31 000
Nettomenot	198 567	209 985	220 048
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	34 319		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	36 932		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	9 197	8 700	9 000
— muut tuotot	-16	-	-
Tuotot yhteensä	9 181	8 700	9 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	7 552	6 400	6 500
— osuus yhteiskustannuksista	2 935	2 300	2 500
Kustannukset yhteensä	10 487	8 700	9 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 306	-	-
Kustannusvastaavuus, %	88	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	4 275	8 000	7 000
— EU:lta saatava rahoitus	1 896	-	-
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	27	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	1 978	3 000	3 000
Tuotot yhteensä	8 176	11 000	10 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	9 412	12 000	11 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-1 236	-1 000	-1 000
Omarahoitusosuus, %	13	8	9

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta ohjautuu rahoitusta seuraavilta talousarvion momenteilta: 30.10.51, 30.40.20, 21, 22, 31, 40, 51 ja 62, 31.10.31, 31.20.20 ja 55, 32.01.03, 20 ja 51, 32.20.41, 32.30.42, 51, 52 ja 64, 32.50.30, 33.20.31, 50 ja 52, 35.01.65, 35.10.20, 21, 22, 61 ja 63 sekä 35.20.64.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	-840
Juomavesidirektiivin toimeenpano (siirto momentille 30.01.01)	-85
Jätelain rekisterisääntelyn muutokset ja SUP-direktiivin toimeenpano (siirto momentille 35.01.01)	-135
Kasvun kiihdyttämisohjelma (RRF pilari3)	-70
Kotoutumislain kokonaisuudistuksen valmistelutehtävät (siirto momentilta 32.50.03)	150
Metsitystukeen liittyvät tehtävät (siirto momentille 30.40.22)	-315
Oikeudellisen tuen tehtävät (siirto momentilta 32.01.03)	195
Palkkatukiudistuksen toimeenpano (siirto momentilta 32.01.03)	300
Rahoituskauden vaihtumisen lisäresurssit (CAP27)	-700
Ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus (HO 2023)	500
Saaristomeri (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-150
TE-palvelu -uudistuksen muutokustannukset (siirto momentilta 32.01.03)	400
Tietoturvatason korotus	530
Valkoposkiahania koskevien poikkeuslupien käsittely (3 htv)	225
Valtakunnallinen Helpline (siirto momentille 32.01.03)	-61
Valtorin laskutuksen muutos	-270
Voimavarat lupamenettelyihin (REPowerEU luvitus)	2 750
Work in Finland -ohjelman jatko	600
Väliinpuotoajat työmarkkinoilla	-150
Ympäristösopimusten sopimuskäsittely	400
Öljylämmityksestä luopuminen	-3 200
Palkkausten tarkistukset	9 989
Yhteensä	10 063

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	220 048 000
2023 II lisätalousarvio	7 493 000
2023 I lisätalousarvio	200 000
2023 talousarvio	209 985 000
2022 tilinpäätös	201 180 000

03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 287 447 000 euroa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto) tehtävänä on yritys- ja työnantajalähtöinen työnvälitys, joka tukee nopeaa työllistymistä ja avoimien työpaikkojen mahdollisimman tehokasta täyttämistä. TE-toimistot toimivat ELY-keskusten alaisina paikallishallinnon viranomaisena.

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää, kuinka suuri osa työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin tarkoitetuista määrärahoista käytetään työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti työ- ja elinkeinotoimistoille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Työnantaja-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (1—5)	4,1	> 4,0	> 4,0
Työnhakija-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (1—5)	4,2	> 4,0	> 4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	261 382	279 169	287 847
Bruttotulot	793	400	400
Nettomenot	260 589	278 769	287 447

Siirtyvät erät

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	39 444
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	49 480

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kv. rekrytointi (siirto momentilta 32.01.05)	600
Oikeudellisen tuen tehtävät (siirto momentille 32.01.02)	-195
Palkkatukiudistuksen toimeenpano (siirto momentille 32.01.02)	-300
Palveluprosessin muutos työttömien opiskeluun liittyvän sääntelyn johdosta (siirto momentille 32.30.51)	-2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

TEPA-hankkeen muutuskustannukset	3 787
TE-palvelu -uudistuksen muutuskustannukset (siirto momentille 32.01.02)	-400
Työkykyohjelman ja IPS mallin laajentaminen (RRF pilari3)	-500
Ukrainalaisten työnhakijoiden palvelut	-4 800
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentilta 32.01.10)	1 000
Valtakunnallinen Helpline (siirto momentilta 32.01.02)	61
Work in Finland -rakenteen perustaminen	-725
Palkkausten tarkistukset	12 150
Yhteensä	8 678

2024 talousarvio	287 447 000
2023 II lisätalousarvio	7 298 000
2023 I lisätalousarvio	4 359 000
2023 talousarvio	278 769 000
2022 tilinpäätös	270 625 000

04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 32 968 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) tutkimustoimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) tutkimustoimintaan liittyvien rahoitusosuuksien ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 4) yhteisprofessoreista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) tehtävänä on tuottaa, koota ja hyödyntää geotieteellistä tietoa, joka edistää maankamaran luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Tutkimuskeskusta kehitetään geotiedon tuottajana, kokoajana ja hyödyntämisen edistäjänä sekä eurooppalaisena geotieteellisen tutkimuksen huippuosaajana.

GTK tuottaa tieteellisiä tuloksia ja innovaatioita vauhdittamaan siirtymää kestävään, hiilineutraaliin maailmaan sekä syventää tutkimuslaitosten, yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantamiseen.

Määrärahasta käytetään arviolta 6 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Geologian tutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Tulosalueen osuus ydintoiminnasta (%)			
— asiakasratkaisut	17,3	20	20
— tiede ja innovaatiot	30,3	35	35
— geotieto	28,0	25	25
— muu ydintoiminta	30,1	20	20
Yhteisrahoitteinen toiminta			
— osuus ydintoiminnan htv-kertymästä (%)	23,2	25	27

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	50 435	47 141	50 468
Bruttotulot	15 730	15 500	17 500
Nettomenot	34 705	31 641	32 968
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 721		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 789		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	9 456	8 000	10 000
— muut tuotot	9	-	-
Tuotot yhteensä	9 465	8 000	10 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 641	3 800	5 000
— osuus yhteiskustannuksista	4 291	3 640	4 259
Kustannukset yhteensä	8 932	7 440	9 259
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	533	560	741
Kustannusvastaavuus, %	106	108	108

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	3 668	2 800	2 000
— EU:lta saatava rahoitus	1 022	1 000	2 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 087	1 700	1 000
Tuotot yhteensä	5 777	5 500	5 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	11 279	11 000	11 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-5 502	-5 500	-5 500
Omarahoitusosuus, %	49	50	50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietoturvatason korotus	107
Palkkausten tarkistukset	1 220
Yhteensä	1 327

2024 talousarvio	32 968 000
2023 II lisätalousarvio	759 000
2023 talousarvio	31 641 000
2022 tilinpäätös	33 773 000

05. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 99 326 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 1 000 000 euroa Business Finland -yhtiön toiminnasta aiheutuvien sanktioluonteisten menojen, vahingonkorvausten, oikeudenkäyntikulujen, viivästyskorkojen, kurssitappioiden ja muiden näihin rinnastettavien menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan suorittaa myös ennakkomaksuja Business Finland -yhtiölle siltä Innovaatorahoituskeskus Business Finlandille ostettavien palvelujen osalta.

Määrärahasta on varattu

- 1) 335 000 euroa vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen (RRF pilari1)
- 2) 300 000 euroa keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttöön ja kierätykseen (RRF pilari1)
- 3) 50 000 euroa mikroelektroniikan arvoketjuun (RRF pilari2)
- 4) 50 000 euroa innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuuriin (RRF pilari3)
- 5) 300 000 euroa veturihankkeisiin (RRF pilari3)
- 6) 50 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen (RRF pilari3)

7) 50 000 euroa innovatiivisiin kasvuyrityksiin (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Business Finland -kokonaisuus muodostuu Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä.

Business Finland edistää elinkeinojen kestävästä kehittämisestä teknologian, innovaatioiden ja kasvurahoituksen keinoin. Tämä uudistaa elinkeinoja, kasvattaa jalostusarvoa ja tuottavuutta, lisää vientiä ja yritysten kansainvälistymistä, parantaa työelämän laatua sekä luo näin työllisyyttä ja hyvinvointia. Tulokset saavutetaan asiakkaiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla sekä kansainvälisen liiketoiminnan kehittämisellä, joihin Business Finland kannustaa rahoituksellaan, ohjelmatoiminnalla sekä kansainvälistymis- ja muilla neuvontapalveluilla hyödyntäen myös kansainvälisiä kumppanuuksia. Business Finland edistää toiminnallaan myös Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja pääomasijoituksia sekä Suomeen suuntautuvaa ulkomaista matkailua. Business Finland edistää kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen ja asiantuntemuksen hyödyntämistä yritysten kasvussa, kansainvälistymisessä ja uudistumisessa sekä investointien kasvussa.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa asiakkaita ovat yritykset sekä tutkimus- ja julkiset organisaatiot. Kansainvälistymispalveluja Suomessa ja ulkomailla suunnataan erityisesti pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksien vahvistamiseen ja toimintaedellytysten kehittämiseen. Yhteistyö ulkoasiainhallinnon edustustojen kanssa vahvistaa Team Finland -verkoston palvelukykyä maailmalla.

Ulkomaisten investointien ja pääomien hankinnassa kohteena ovat erityisesti osaamisintensiiviset alat, korkean lisäarvon tuotanto sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioinvestoinnit. Matkailun edistämiseksi vahvistetaan ja kehitetään Suomen matkailumaakuvaa, matkailupalvelujen vientiä ja kysyntää yhdessä matkailualojen ja muiden toimijoiden kanssa sekä tuetaan matkailuyritysten kansainvälistymistä.

Momentin määrärahasta 1 135 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta. Rahoitus on kohdistettu EU:n elpymisvälineen eri osa-alueiden toimeenpanoon liittyviin markkinointi-, selvitys-, tuki- ja muihin hallinnollisiin resursseihin, joilla varmistetaan toimenpiteiden tehokas toimeenpano.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Business Finlandille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Business Finlandin asiakkaiden lukumäärä/yhteenlasketut toiminnot (asiakasta / milj. euroa)	61	> 67	> 68
Business Finlandin asiakkaiden suositteluhaluus (-100—100)	67	> 62	> 62

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Innovaatiotoiminnan edistäminen, kansainvälistymispalvelut, hanke- ja ohjelmatoiminta sekä Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien ja pääomasijoitusten edistäminen	85 491 000
Talent/Work in Finland -toiminta	2 900 000
RRF-toiminta	1 135 000
Suomeen suuntautuvan matkailun edistäminen	9 800 000
Yhteensä	99 326 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	110 008	102 547	99 526
Bruttotulot	241	200	200
Nettomenot	109 767	102 347	99 326
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	40 396		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	35 286		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

BF Oy:n palkkausten tarkistukset	2 781
Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	-250
Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttö ja kierrätys (RRF pilari1)	-300
Kv. rekrytointi (siirto momentille 32.01.03)	-600
Maksatusten tarkistukset	-2 250
Matkailualan kestävä ja digitaalisen kasvun tukeminen (RRF pilari3)	-1 750
Mikroelektronikan arvoketju (RRF pilari2)	-50
T&K-rahoituslain tavoitetta tukeva lisärahoitus	1 500
Teollisuuden vähähiilisyys, kiertotalous, digitaalisuus ja teollinen palveluvienti (RRF pilari3)	-20
Terveys- ja hyvinvointiosaaminen, teknologia (RRF pilari3)	-400
Tuki luovien alojen ja tapahtuma-alan yrityksille pilottien toteuttamiseksi (RRF pilari3)	-260
Tukiohjelma kiinteistö- ja rakentamisalalle ilmastonmuutoshaasteisiin (RRF pilari1)	-1 300
Veturihankkeet (RRF pilari3)	-200
Work in Finland -ohjelman jatko	400
Work in Finland-rakenteen perustaminen	-1 000
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	-275
Palkkausten tarkistukset	703
Tasomuutos	250
Yhteensä	-3 021

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	99 326 000
2023 II lisätalousarvio	2 151 000
2023 talousarvio	102 347 000
2022 tilinpäätös	112 446 000

06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 309 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kuluttajaneuvontaa koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla annetussa asetuksessa (720/2014) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kulujen korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Selvitysosa: Kilpailu- ja kuluttajavirasto luo edellytyksiä talouskasvulle edistämällä markkinoiden toimivuutta. Hyvin toimivat markkinat kiihdyttävät tuottavuutta ja innovointia muodostaen edellytyksen menestyvälle kotimaiselle yritystoiminnalle ja kuluttajien hyvinvoinnille. Kuluttajien luottamus toimintaympäristöön ja toimijoihin markkinoilla vahvistaa yksityistä kysyntää.

Virasto ehkäisee kotimarkkinoiden liiallista keskittymistä yrityskauppavalvonnalla ja puuttuu jälkikäteen kartelleihin ja muihin kuluttajille haitallisiin kilpailunrajoituksiin. Kuluttajavastuualueen ylijohtaja toimii kuluttaja-asiamiehenä. Kuluttajansuojalla edistetään kuluttajien tietoisia valintoja sekä torjutaan harhaanjohtavia ja sopimattomia menettelyjä. Virasto hoitaa myös kuluttajaneuvonnan tehtäviä ja vaikuttaa yleisesti kilpailun toimivuuteen ja kuluttajien aseman turvaamiseen.

Virasto tuottaa selvityksiä ja laskelmia eri sääntelyvaihtoehdoista ja vaihtoehtojen vaikutuksista markkinoiden toimivuuteen ja kuluttajiin. Tämä vaikutusarviointityö tukee valtionhallinnon yhteistä tavoitetta vahvistaa julkisen sektorin tietopohjaista päätöksentekoa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuottaa yhteiskunnallista lisäarvoa kansantaloudelle ja kuluttajille			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	4,2	> 3,9	> 4,0
Kilpailu- ja kuluttajaviraston henkilöstön asiantuntijuus on vahvaa			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	4,1	> 3,9	> 4,0

Henkilötyövuosien arvioitu jakautuminen toimialoittain

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Markkinoiden toimivuuden edistäminen	33,1	34,5	34,5
Kilpailuvalvonta	73,3	77,0	77,0
Kuluttaja-asiamiehen valvonta ja muu kuluttajansuoja	49,2	50,5	50,5
Kuluttajaneuvonta	49,9	50,0	50,0
Digi- ja hallintopalvelut	17,9	17,5	18,0
Yhteensä	223,4	229,5	230,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	19 359	19 700	20 709
Bruttotulot	446	400	400
Nettomenot	18 913	19 300	20 309
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 346		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 529		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-112
Verkon välityspalveluiden valvonta (BudjL)	228
Palkkausten tarkistukset	893
Yhteensä	1 009
2024 talousarvio	20 309 000
2023 II lisätalousarvio	546 000
2023 talousarvio	19 300 000
2022 tilinpäätös	19 096 000

07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 661 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin.

Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteisena.

Selvitysosa: Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti.

Momentilta maksetaan 650 000 euroa säätiövalvonnan ja teollisoikeusasiamiesten valvonnan kustannuksia sekä 2 990 000 euroa tilintarkastusvalvonnan kustannuksia. Vastaavan suuruiset valvontamaksut tuloutuvat momentille 11.19.09.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Asiakastyytyväisyys (1—5)	4,0	4,0	4,0
Sähköinen asiointi (%)	92,3	91	92

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
<i>Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	49 393	49 220	53 641
— muut tuotot	760	885	646
Tuotot yhteensä	50 153	50 105	54 287
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	46 105	51 370	50 215
— osuus yhteiskustannuksista	12 508	13 682	14 229
Kustannukset yhteensä	58 613	65 052	64 444
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-8 460	-14 947	-10 157
Kustannusvastaavuus, %	86	77	84

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	61 431	60 169	68 979
Bruttotulot	50 239	49 208	54 318
Nettomenot	11 192	10 961	14 661
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 728		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 772		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)		-800
Osakeyhtiölain muutokset (TA 2023)		200

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Säätiörekisterin uudistaminen	800
Tietopalvelujärjestelmä Virren uudistaminen	1 500
Uudelleenkehittäminen, digitalisaation kehittäminen (siirto momentilta 32.01.10)	2 000
Yhteensä	3 700

2024 talousarvio	14 661 000
2023 II lisätalousarvio	-1 125 000
2023 talousarvio	10 961 000
2022 tilinpäätös	10 236 000

08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 534 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon kemikaalituoterekisterin ja akkreditointipalvelujen maksut, Euroopan kemikaaliviraston komission asetuksen (EY) N:o 340/2008 perusteella maksamat palkkiot, erillisenä palveluna tehtävien kasvinsuojeluaineiden ja biosidien arviointien korvaukset sekä yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kannalta keskeisillä toimialoilla toimiva lupa- ja valvontaviranomainen. Tukesin tehtävänä on valvoa ja edistää palveluiden, teollisen toiminnan ja tuotteiden turvallisuutta ja luotettavuutta. Tukes edistää mineraalivarojen hallintaa ja toimii kansallisena akkreditointielimenä. Tavoitteena on toimijoiden vastuullisuuden ja riskienhallinnan parantaminen turvallisuuden edistämiseksi ja henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi, kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä tasapuolisten kilpailuolosuhteiden varmistamiseksi. Toiminta kohdistuu riski- ja tietoperusteisesti markkinoilla oleviin tuotteisiin, kemikaaleihin, tuotantolaitoksiin, laitteistoihin, palveluihin sekä yritysten ja kuluttajien toimintatapoihin.

1.6.2023 voimaan tullut kaivoslaki sisältää lupamenettelystä erillisen varausjärjestelmän, joka mahdollistaa tietyn rajatun alueen varaamisen malminetsintäluvan valmistelua varten. Varaaja on velvollinen maksamaan varausmaksun, jonka suuruus määräytyy varausalueen koon mukaan olleen 1 euroa hehtaarilta. Varausmaksut tuloutuvat momentille 11.19.09, jonne arvioidaan kertyvän 1—2 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö pelastustoimen laitteiden valvonnan osalta sekä maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö kemikaalien tuotevalvonnan osalta asettavat alustavasti Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
— Asiakas- ja sidosryhmäytyvyisyys (1—5)	4,0	> 4,0	> 4,0
— Yrityksen itsearviointi tehdyistä turvallisuutta edistävästä muutoksista (joka toinen vuosi toteutettava kysely)	-	> 71	> 71

Osa maksullisen toiminnan tuloista on budjetoitu momentille 12.32.20.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
<i>Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 530	7 000	7 700
Tuotot yhteensä	7 350	7 000	7 700
— tästä toimintamomentille nettouttamattomat tuotot	3 300	3 744	3 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 818	3 900	4 000
— osuus yhteiskustannuksista	4 267	3 100	3 700
Kustannukset yhteensä	9 085	7 000	7 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 555	-	-
Kustannusvastaavuus, %	83	100	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	27 866	33 104	29 184
Bruttotulot	5 705	7 512	5 650
Nettomenot	22 161	22 760	23 534
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 223		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 927		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kaivoslain toimeenpanoon liittyvät tehtävät	160
Tietoturvatason korotus	80
Palkkausten tarkistukset	876
Säästö päätös	-342
Yhteensä	774
2024 talousarvio	23 534 000
2023 II lisätalousarvio	541 000
2023 talousarvio	22 760 000
2022 tilinpäätös	22 865 000

09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 460 000 euroa.

Määrärahasta on varattu 240 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyvää määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Selvitysosa: Energiavirasto hoitaa energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä, joita ovat energiamarkkinoiden sekä ilmastotavoitteiden politiikkatoimien toteutumisen valvontaan ja edistämiseen liittyvät virastolle lainsäädännössä asetetut tehtävät. Energiaviraston vastuulle kuuluvat energiamarkkinoiden eli sähkön ja maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden sekä sähkö- ja maakaasuverkko toiminnan valvonta ja edistäminen. Ilmastotavoitteiden politiikkatoimien osalta viraston vastuulle kuuluvat päästökaupan, uusiutuvan energian tukijärjestelmien, biopolttoaineiden kestävyyskriteerien sekä energiatehokkuuden valvonta ja edistäminen. Energiavirastolle kuuluu myös muita energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä.

Momentin määrärahasta 240 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta lupamenettelyjen voimavaroihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Energiavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Viraston lupaprosessien sujuvoittaminen			
— Verkkolupien käsittelyaika (pv)	79	< 50	< 50
— Hankelupien käsittelyaika (pv)	29	< 40	< 40
— Päästölupien käsittelyaika (pv)	80	< 50	< 50
Energiamarkkinoiden valvonnan taloudellisuus			
— Sähkö- ja maakaasuvalvonnan toimintakulut/sähkön ja maakaasun kulutus (c/kWh)	0,0057	< 0,0050	< 0,0050
Ilmastotavoitteiden edistämisen taloudellisuus			
— Päästökaupan hallinnoinnin toimintakustannukset päästökaupan piiriin kuuluvaa laitosta kohden (euroa/laitos)	5 315	< 4 000	< 4 000
— Uusiutuvan energian hallinnoinnin toimintakustannukset uusiutuvalla energialla tuotettua energiaa kohden (c/kWh)	-	-	< 0,0015

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	10 893	10 928	12 160
Bruttotulot	2 360	1 795	1 700
Nettomenot	8 533	9 133	10 460

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 349		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 475		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkinen latausinfrastruktuuri ja kaasutankkausverkko (RRF pilari1)			-100
Tietoturvatason korotus			25
Viraston kyberturvallisuutta edistävät toimenpiteet			-125
Voimavarat lupamenettelyihin (REPowerEU luvitus)			240
Palkkausten tarkistukset			367
Tasomuutos			920
Yhteensä			1 327

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	10 460 000
2023 II lisätalousarvio	224 000
2023 I lisätalousarvio	730 000
2023 talousarvio	9 133 000
2022 tilinpäätös	8 659 000

10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 25 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmäudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen, käyttöönottoon ja kehittämisen aikaiseen ylläpitoon
- 2) digitalisaatiorahankkeiden toimeenpanon tukemiseen ja arviointiin
- 3) enintään 50 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen ja vakinaisen henkilöstön palkkausmenoihin.

Määrärahasta on varattu

- 1) 600 000 euroa yritysten digitaloushankkeelle (RRF pilari2)
- 2) 1 500 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyvää määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmäudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen. Määrärahalla rahoitetaan keskeisiä digitaalisuutta

edistäviä uudistuksia, joita toteutetaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tai yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa.

Momentin määrärahasta 2 100 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta. Reaaliaikataloushankkeen tavoitteena on vauhdittaa datataloutta ja digitalisaatiokehitystä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Reaaliaikataloushanke (RRF pilari2)	600 000
TE-digi -hanke	5 000 000
Luvat ja valvonta -palvelu sekä RED III (REPowerEU luvitus)	1 500 000
TE-palvelu-uudistus	9 900 000
Hallinnonalan digitalisaation kehittäminen	8 200 000
Yhteensä	25 200 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luvat ja valvonta -hankkeen kehittäminen	-1 500
Luvat ja valvonta -palvelun jatkokehittäminen ja käytön laajentaminen sekä RED III direktiivin muutosten ja puhtaan siirtymän edellytysten toteuttaminen (REPowerEU luvitus)	1 500
Pohjoismainen työvoimapalvelumalli (RRF pilari3)	-7 000
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	-800
TE-palvelu-uudistuksen tietojärjestelmäkustannukset	9 900
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.03)	-1 000
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.07)	-2 000
Uudelleenkohdennus, TE-digi -hanke (siirto momentille 32.30.51)	-10 000
Work in Finland -rakenteen perustaminen	-1 000
Yritysten digitalous (RRF pilari2)	-3 400
Yhteensä	-15 300

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	25 200 000
2023 II lisätalousarvio	-1 000 000
2023 I lisätalousarvio	4 000 000
2023 talousarvio	40 500 000
2022 tilinpäätös	37 880 000

20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 139 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisesti:

- 1) siviilipalveluksen toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin lukuun ottamatta palkkauskustannuksia
- 2) Siviilipalveluskeskuksessa työpalvelusta suorittavien siviilipalvelusvelvollisten ylläpidosta ja etuuksista aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäättösperusteisena.

Selvitysosa: ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) Siviilipalveluskeskus toimii siviilipalvelusta toimeenpanevana viranomaisena. Siviilipalveluskeskus määrää siviilipalvelusvelvolliset palvelukseen ja täydennyspalvelukseen, järjestää velvollisten koulutusjaksot sekä valvoo ja huolehtii, että siviilipalvelustoiminta järjestetään siviilipalveluslain ja -ohjeiden mukaisesti.

Siviilipalvelusaika on 347 vuorokautta, johon kuuluu 28 vuorokauden mittainen koulutusjakso ja loppuajan käsittävä työpalvelus, jonka suurin osa velvollisista suorittaa palvelupaikoissa ja arviolta noin 40 velvollista Siviilipalveluskeskuksessa.

Täydennyspalvelukseen on velvollinen osallistumaan siviilipalvelusvelvollinen, joka on suorittanut asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisen palveluksen ja jonka hakemus siviilipalvelukseen on hyväksytty mainitun palveluksen suorittamisen jälkeen. Siviilipalveluskeskus järjestää täydennyspalveluskoulutusta viiden vuorokauden mittaisena koulutuksena vuoden kuluessa täydennyspalvelukseen hakeutumisesta. Vuoden 2022 aikana täydennyspalvelushakemusten määrä moninkertaistui ja tämä on lisännyt koulutustarvetta merkittävästi.

Siviilipalveluksen tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet (hlöä)	2 417	2 200	2 200
Peruskoulutusjaksolla koulutetut (hlöä)	1 222	1 200	1 200
Siviilipalveluskeskuksesta täysin palvelleena kotiutuneet (hlöä)	27	40	40
Täydennyspalvelukseen hakeutuneet (hlöä)	3 815	1 200	1 000
— koulutetut (hlöt)	637	1 700	1 700

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 4 300 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 839 000 euroa.

2024 talousarvio	6 139 000
2023 talousarvio	6 139 000
2022 tilinpäätös	5 022 041

29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 62 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää momentilta 32.20.40 maksettaviin kulutusmenoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	62 072 000
2023 talousarvio	62 072 000
2022 tilinpäätös	60 150 710

40. *Valtionavustus kestäväää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 953 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten myöntämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

- 1) yrityksille ja muille yhteisöille kestävään kasvun edistämiseen
- 2) valtioneuvoston asetuksen avustuksesta kestäväää kasvupolitiikkaa ja yritysten kansainvälistymistä edistäville yhteisöille (104/2021) mukaisiin avustuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös valtionavustusten myöntämiseen Euroopan komission vähämerkkisistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti.

Määrärahasta on varattu 160 000 euroa Viexpon vientihankkeiden edistämiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustusta voidaan käyttää yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen, yritysten uudistumiseen ja kansainvälistymiseen tähtäävien palvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen, standardointitoimintaan, julkisten hankintojen neuvontapalveluiden tuottamiseen, kestävään kuluttajakäyttäytymisen edistämiseen, pohjoismaisen ympäristömerkkijärjestelmän kansallisen tason tehtävien hoitamiseen ja suomalaisen muotoilun edistämiseen niin kotimaassa kuin maailmalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustusten tasomuutos (HO 2023)	-2 000
Kuluttajakäytön avustus (siirto momentilta 32.01.50) (HO 2023)	622
Pirkanmaan Yrityskummit toiminta	-100
Viexpon vientihankkeiden edistäminen	10
Yhteensä	-1 468

2024 talousarvio	2 953 000
2023 talousarvio	4 421 000
2022 tilinpäätös	7 027 000

41. *Eriyisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 100 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2024 saa uusia rahoituspäätöksiä tehdä enintään 11 000 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

- 1) kvanttietokoneen hankinnan ja laitteen rakentamisen kustannuksiin
- 2) kvanttilaustekniikoita hyödyntävän verkkoinfrastruktuurin rakentamiseen (EuroQCI)
- 3) VTT:n kyberturvallisuuden kehittämisinvestointeihin
- 4) Kvanttinova -pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankintaan ja käyttöönottoon

5) uuden kellon hankkimiseen Suomen ajan varmistamiseksi

6) puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukin rakentamiseen.

Määrärahaa ja valtuudesta on varattu 500 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyviä valtuuksia ja määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan myös ennen vuotta 2024 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja.

Momentin määrärahaa 500 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukkiin.

Määrärahaa käytetään arviolta 17 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kvanttitietokone	10 500
Kvanttisalaustekniikoita hyödyntävän verkkoinfrastruktuurin rakentamiseen	250
Kvanttinova -pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankinta	5 000
Puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukkiin (REPowerEU T&K)	500
Kyberturvallisuuden kehittämisinvestoinnit	750
Uuden kellon hankinta Suomen ajan varmistamiseksi	100
Yhteensä	17 100

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	6 500	3 250	350	-	10 100
Vuoden 2024 sitoumukset	10 600	400	-	-	11 000
Menot yhteensä	17 100	3 650	350	-	21 100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kvanttikoneen skaalaaminen	5 000
Kvanttinova-pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankinta	5 000
Kvanttisalausta hyödyntävä viestintäverkko	-150
Kvanttitietokone (LTAIV 2020)	-3 400
Kvanttitietokoneen maksatusten tarkentuminen	3 700
Maksatusten tarkastukset	-600

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukkiin (REPowerEU T&K)	500
Uuden kellon hankinta Suomen ajan varmistamiseksi	100
Yhteensä	10 150

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	17 100 000
2023 talousarvio	6 950 000
2022 tilinpäätös	6 000 000

49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 107 777 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisavustuksena yhtiölle Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (761/2014) mukaisena rahoituksena Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n strategiseen, muuhun kuin liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaan toimintaan.

Määrärahasta on varattu 9 000 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyvää määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tehtävänä on riippumattomana tutkimuslaitoksena edistää tutkimuksen ja teknologian laaja-alaista hyödyntämistä elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa. Yhtiö harjoittaa soveltavaa tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä näihin liittyvää ennakoittoa, toimii kansallisena metrologialaitoksena, ylläpitää ja kehittää kansallista metrologiajärjestelmää, mittanormaalijärjestelmää ja kalibrointipalvelua sekä harjoittaa metrologian strategista tutkimusta.

Määrärahaa kohdennetaan Suomen elinkeinorakennetta uudistavien alojen sekä kansainvälisesti merkittävien innovaatioekosysteemien kehittämiseen. VTT:n tavoitteena on ratkaista yhdessä asiakkaiden ja muiden tutkimuskumppanien kanssa aikamme suurimpia yhteiskunnallisia haasteita ja luoda siten kestävää kasvua, työpaikkoja ja hyvinvointia. Näitä haasteita ovat ilmastonmuutos, resurssien riittävyys, yhteiskunnan kokonaisturvallisuus, teollisuuden uudistuminen sekä terveellisen elämän ja hyvinvoinnin edellytykset.

Määrärahalla tuetaan VTT:n kyberturvallisuuden kehittämistä sekä puolustukseen ja turvallisuuteen liittyvää yhteistyötä ja vaikuttamista. Lisäksi sitä käytetään yhteisrahoitteisten EU-projektien kansallisena vastinrahoituksena.

Momentin määrärahasta 9 000 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta REPowerEU-suunnitelman toteutukseen.

Määrärahasta käytetään arviolta 89 200 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Strategisesti erityisen tärkeässä tutkimuksessa valtion tuki on 100 %.

Vaikuttavuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite/arvio	2024 tavoite
— VTT:n merkitys asiakkaiden innovaatiotoiminnassa (tuotteet, palvelut, prosessit, teknologiat) (%)	72	75	75
— VTT:n kanssa toteutettu hanke edisti asiakkaiden kytkeytymistä kansainvälisiin verkostoihin (%)	46	47	45

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
— Tuottavuus (kokonaistuotot/htv, 1 000 euroa)	131	131	132
— Maksullisen toiminnan tuotot (milj. euroa)	71,2	75,7	82,9

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleisavustus perusrahoitukseen	79 852
Arvonlisäveromenot	18 600
REPowerEU-suunnitelman toteutus	9 000
Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) fuusiotutkimuksen koordinaatiotehtävä	250
Yleisavustus jäsenmaksuihin	75
Yhteensä	107 777

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveromenojen lisäys	1 600
EuroQCI	-37
EuroQCI-hankkeen vastinrahoitus (siirto momentille 29.40.20)	-66
Kvanttinova -pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden käyttöönotto	300
REPowerEU-suunnitelman toteutus T&K (RRF pilari 1)	9 000
Yhtiön kyberpuolustuskyvyn parantaminen	-40
Yhteensä	10 757

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	107 777 000
2023 talousarvio	97 020 000
2022 tilinpäätös	101 581 000

(50.) *Valtionavustus kuluttajajärjestölle* (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuluttajajärjestön avustus (siirto momentille 32.01.40) (HO 2023)	-622
Kuluttajaliiton neuvonta	-150
Momentin lakkautus (HO 2023)	-700
Yhteensä	-1 472

2023 talousarvio	1 472 000
2022 tilinpäätös	1 322 000

51. *Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 572 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) merimiespalvelulain (447/2007) nojalla merimiesten hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen palvelujen valtionosuuden maksamiseen
- 2) valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annetun lain (1068/2013) nojalla työnantajille maksettaviin merimiesten matkakustannuksiin
- 3) merimiespalveluihin, joiden rahoitus muodostuu merimiespalvelulain (447/2007) 6 §:ssä tarkoitetusta valtio-osuudesta ja lakkautettua lästimaksujärjestelmää vastaavasta maksuosuudesta.

Selvitysosa: Merimiespalvelutoimisto toimii työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä. Merimiespalvelutoimiston toimintaa rahoitetaan suomalaisilla aluksilla työskenteleviltä työntekijöiltä ja heidän työnantajiltaan perittävillä merimiesten palvelumaksuilla, joiden molempien suuruus on 1/1000 alukselta saaduista ja maksetuista tuloista. Valtion osuus merimiespalvelutoimiston rahoituksesta on 50 %. Valtion osuus merimiespalvelutoimiston rahoituksesta vastaa työnantajien ja työntekijöiden maksuosuutta. Tämän lisäksi valtion varoista katetaan erillinen maksuosuus, jonka määrä vastaa kumotusta laivalästimaksujärjestelmästä merimiespalvelutoimistolle maksettua osuutta (492 000 euroa).

Toimiston tehtävänä on kerätä palvelumaksut sekä edistää merimiesten opinto- ja aikuiskasvatus-toimintaa sekä merimiespalvelukeskusten perustamista kotimaahan ja ulkomaille, järjestää ja ohjata merimiesten liikunta- ja kulttuuritoimintaa sekä muuta virkistys- ja vapaa-ajantoimintaa, tarjota merimiehille kirjasto- ja tietopalveluja, parantaa merimiesten tiedotustoimintaa, yhteydenpitoa ja viestintäpalveluita sekä kehittää merimiespalvelutoimintaa siten, että merimiesten mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaelämään paranevat.

Valtio korvaa suomalaisella aluksella työskentelevän työntekijän kotimatkoista varustamoille syntyneistä kustannuksista 50 %. Korvattavat kustannukset käsittävät välittömät matkakustannukset, työntekijän ylläpitokustannukset matkan aikana ja matkan järjestämisestä syntyneet kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	1 072 000
Valtion osuus merimiesten matkakustannuksista	1 500 000
Yhteensä	2 572 000
2024 talousarvio	2 572 000
2023 talousarvio	2 572 000
2022 tilinpäätös	2 231 970

53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää matkapalveluyhdistelmien tarjoajista annetun lain (921/2017) mukaisesti matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamiseen matkapalveluyhdistelmien tarjoajien maksukyvyttömyystapauksissa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa matkustajien paluukuljetuksia ja maksaa korvauksia, mikäli matkapalveluyhdistelmien tarjoaja on maksukyvytön. Valtio voi maksaa paluukuljetusten kustannukset, mikäli se on matkustajien nopean paluukuljetuksen vuoksi välttämätöntä. Lisäksi valtio voi maksaa myös muita matkustajien saatavia, jos matkapalveluyhdistelmien tarjoajan asettama vakuus ei riitä kaikkien saatavien maksamiseen tai niiden maksaminen vakuuksista kestää kohtuuttoman kauan. Paluukuljetusten kustannukset ja matkustajille maksetut korvaukset korvataan valtiolle matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksusta annetun lain (922/2017) mukaisesti asetetuista vakuuksista, niihin perustuvista kiinteistä maksuista sekä matkanjärjestäjiltä kerättävällä veroluontoisella maksulla, jonka suuruus on 0,024 % matkapalveluyhdistelmien myynnin liikevaihdosta. Maksuilla varaudutaan tilanteisiin, joissa valtio tulee korvausvelvolliseksi eikä valtion maksamia korvauksia saada perittyä takaisin vakuuksista. Lisäksi peritään vakuusmäärään perustuvaa kiinteää maksua. Maksut tuloutuvat momentille 11.19.09, jolle arvioidaan kertyvän 650 000 euroa v. 2024.

2024 talousarvio	400 000
2023 talousarvio	400 000
2022 tilinpäätös	400 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 456 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien suorittamiseen
- 2) erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Pohjoismainen ydinturvallisuusalan yhteistyö	360 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 220 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	753 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	434 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	44 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) IPPAS tarkastus	130 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu ja osuudet eläkemaksuista	4 391 000
Suomen maksuosuus ESA:n tiedeohjelmasta	8 603 000
Guianan avaruuskeskuksen maksut	900 000
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) jäsenmaksu	1 700 000
Kansainvälisen uusiutuvan energian järjestön (IRENA) jäsenmaksu	110 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	811 000
Yhteensä	19 456 000

Määrärahasta käytetään arviolta 9 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 19 251 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 205 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan avaruusjärjestön maksut (siirto momentilta 32.20.40)	866
Yhteensä	866

2024 talousarvio	19 456 000
2023 talousarvio	18 590 000
2022 tilinpäätös	17 714 000

95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ryhmäkannelain (444/2007) mukaisesta ryhmäkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen, Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) mukaisesta kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnosta tai kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain (566/2020) mukaisista oikeusprosesseista aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

2) kilpailulaissa (948/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

3) sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013), sähkömarkkina-laissa (588/2013) ja maakaasumarkkina-laissa (587/2017) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Energiaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

4) säätiölaissa (487/2015) tarkoitettuun säätiövalvonnan oikeusprosessissa Patentti- ja rekisterihallituksen vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

5) eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016), maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999), eräiden rakennustuotteiden hyväksynnästä annetussa laissa (954/2012), pelastustoimen laitteista annetussa laissa (10/2007), vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa (719/1994), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetussa laissa (387/2013), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetussa laissa (1005/2008), jäteläissa (646/2011), jalometallituotteista annetussa laissa (1029/2000), kuluttajaturvallisuuslaissa (920/2011), lelujen turvallisuudesta annetussa laissa (1154/2011), kemikaalilaissa (599/2013), kasvinsuojeluaineista annetussa laissa (1563/2011), kosmeettisista valmisteista annetussa laissa (492/2013), ympäristönsuojelulaissa (527/2014), vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun laissa (390/2005), kaivoslaissa (621/2011), painelaitelaissa (1144/2016), hissiturvallisuuslaissa (1134/2016), sähköturvallisuuslaissa (1135/2016), vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetussa laissa (920/2005), konttilaissa (762/1998) sekä mittauslaitelaissa (707/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ryhmäkanneprosessista valtiolle aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, joita syntyy jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa kanteen. Lisäksi momentilta voidaan maksaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston, Energiaviraston, Patentti- ja rekisterihallituksen sekä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston valvontatehtävien hoitamisesta aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, jotka on määrätty maksettavaksi vastapuolelle silloin, kun valvontaviranomainen on hävinnyt asian.

2024 talousarvio	50 000
2023 talousarvio	50 000
2022 tilinpäätös	37 119

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Selvitysosa: Elinkeino-, innovaatio- ja energiapolitiikoilla edistetään elinkeinoelämän uudistumista ja kansainvälisen kilpailukyvyn tki-perustaista vahvistumista, energiatehokkaan teollisen tuotannon ratkaisujen käyttöönottoa sekä laajemmin yhteiskunnan kehittymistä hiilineutraaliksi. Tämä edellyttää uusia toimenpiteitä sekä julkisen sektorin ja yritysten tiivistä vuorovaikutusta. On kehitettävä uusia ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluja sekä otettava käyttöön tuotantotapoja, joilla teollisuuden prosessit voidaan muuttaa vähähiilisiksi. Tähän panostamalla yritykset voivat edistää Suomen omien ilmastotavoitteiden saavuttamista sekä tarjota kotimaisiin vahvuuksiin perustuvia ympäristöllisesti kestäviä ratkaisuja, joiden kysyntä maailmanmarkkinoilla on kasvamassa.

Siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä resurssitehokkuutta (energia- ja resurssitehokkuus) sekä lisäämällä uusiutu-

van energian osuutta energian käytössä. Vähähiilisyttä ja päästöttömän energiajärjestelmän luomista tukevat politiikkatoimet mahdollistavat talouden kestäväen kehityksen. Tavoitteiden saavuttamisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja innovoinnin tuloksilla on keskeinen merkitys.

Innovaatiojärjestelmän ennakoitavuutta ja kansainvälistä houkuttelevuutta kehitetään parlamentaarisen tki-työryhmän linjausten mukaisesti. T&k-rahoituslain perusteella valmisteltava monivuotinen valtion t&k-rahoituksen suunnitelma ohjaa t&k-rahoituslisäysten kohdentamista yritysten, tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja muiden tki-toimijoiden pitkäjänteisen ja laajapohjaisen tki-yhteistyön vahvistamiseen sekä yritysten kannustamiseen kunnianhimoiseen t&k-toimintaan.

Toimenpiteillä lisätään tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laatua ja vaikuttavuutta sekä tuetaan kansainvälisesti kilpailukykyisten innovaatiokeskittymien ja ekosysteemien muodostumista Suomeen. Alueellisia, kansallisia ja EU:n tki-rahoitusvälineitä hyödynnetään rinnakkain ekosysteemien tukena. T&k- ja innovaatorahoitusta suunnitetaan yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistamisen kannalta keskeisille aloille ja lupaaviin kasvumahdollisuuksiin, mm. data- ja alustatalouden sekä puhtaan siirtymän tukemiseen. Toimenpiteillä tuetaan myös tutkimustulosten jatkojalostamista ja tutkimuksessa syntyneen osaamisen hyödyntämistä kaupallisesti sekä laajemmin yhteiskunnassa. Yrityksiä kannustetaan luomaan kansainvälistä, korkean arvonlisän liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja hyödyntämällä uutta teknologiaa sekä uusia arvonluonnin lähteitä.

Keskeinen haaste on, että Suomen tulisi valita strategiset osaamisen ja panostusten painopistealueet, joiden ytimessä ovat teknologinen edelläkävijyys, kansainvälinen yhteistyö laadukkaiden kumppanien kanssa ja osaamispohjan laaja uudistuminen. Strategiset valinnat tuottavat ratkaisuja globaaleihin haasteisiin ja muodostavat tiiviin kokonaisuuden teollisuuspolitiikan valintojen kanssa.

Politiikan toimintatapoja ja keinoja uudistetaan mm. hyödyntämällä digitalisaatiota, toteuttamalla kokeiluja tki-toiminnan kannalta olennaisilla sovellusalueilla, kehittämällä säädösympäristöä sekä rakentamalla hallinnonalarajat ylittäviä kehittämistoimia ja ohjelmakokonaisuuksia.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2024:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 arvio/toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Ilmastotavoitteet toteutuvat			
— Päästökaupan ulkopuoliset kasvihuonekaasupäästöt (Mt CO ₂ ekv.)	26,7	26,6	25,3
Investoinnit Suomessa lisääntyvät			
— Teollisuuden kiinteät investoinnit (mrd. euroa)	5,69	6,15	6,5
— Suorien ulkomaisten sijoitusten kanta/BKT (%)	> 31	> 31	> 32
T&k- ja innovaatiotoiminta vahvistuu			
— Yritysten t&k-investoinnit/BKT (%)	> 2,1	> 2,2	> 2,3

20. Energiatohokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) energian tehokkaan käytön ja uusiutuvien energianlähteiden käytön edistämiseen, kehittämiss-hankkeisiin ja selvityksiin sekä informaatio- ja neuvontatoimintaan
- 2) energiatohokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevaan sääntelyn valmisteluun, kansalliseen toi-meenpanoon ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Selvitysosa: Momentilta rahoitettavia toimenpidekokonaisuuksia ovat energiatohokkuusdi-
rektiivin ja -sopimusten sekä energiakatselmusjärjestelmän toimeenpano, EU-laajuisten tuotteiden energiatohokkuusvaatimuksien aikaansaaminen, kuluttajien energiataloudelliseen käyttäyty-miseen vaikuttaminen ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä vaikutusten arviointi ja kansainväliset raportointivelvoitteet ja yhteishankkeet.

Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uu-den teknologian käyttöönottoa yhteistyössä kuntien, yritysten ja toimialajärjestöjen kanssa, hyö-dyntäen myös kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Kuluttajaryhmille suunnatussa energi-an tehokkaaseen käyttöön ja uusiutuviin energialähteisiin liittyvässä neuvonta- ja tiedotustoimin-nassa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijaorganisaatioiden kanssa.

Vaikuttavuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite	2030 tavoite
Energian loppukäyttö (TWh)	-	< 280	< 280	< 275
Kumulatiivinen energiansäästö vuodesta 2021— (TWh)	-	> 84	> 105	> 184

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Informaatio- ja neuvontatoiminta	1 400 000
Energiatohokkuussopimusjärjestelmä	900 000
Energiakatselmusjärjestelmä	200 000
Uusiutuvan energian käytön edistäminen	250 000
Seuranta, vaikutusten arviointi ja kv-raportointi	600 000
EU-kehityshankkeet ja taustaselvitykset	50 000
Yhteensä	3 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energiatohokkuuden rahoituksen alentaminen (HO 2023)	-1 000
Yhteensä	-1 000

2024 talousarvio	3 400 000
2023 talousarvio	4 400 000
2022 tilinpäätös	4 420 000

40. *Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 514 060 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2024 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 469 296 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

- 1) valtionavustuslain (688/2001), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä työelämän kehittämishankkeisiin
- 2) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekevien organisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin sekä niiden valmisteluun, osaamisen ja strategisten toimintaedellytysten kehittämiseen sekä kansainvälisille organisaatioille maksettaviin jäsen- ja ohjelmamaksuihin
- 3) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä kunnallisten ja muiden julkisten organisaatioiden julkisen toiminnan innovatiivisiin ja työelämän kehittämishankkeisiin
- 4) julkisista hankinnoista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä määriteltyjen hankintayksiköiden julkisen toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta kohottaviin innovaatioihin liittyvien julkisten hankintojen (innovatiiviset julkiset hankinnat) valmisteluun ja toteutukseen
- 5) kansainvälisille organisaatioille innovaatioyhteistyön ja -ohjelmien jäsen- ja osallistumismaksuihin
- 6) kansallisiin ja Euroopan unionin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa
- 7) valtionavustuslain (688/2001), yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1734/2015) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti kansainvälistymistä edistävien toimien toteuttamiseen
- 8) yritysten materiaalikatselmusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin
- 9) valtionavustuslain (688/2001) ja valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) mukaisesti Euroopan yhteistä etua koskeviin tärkeisiin hankkeisiin, joiden tukemisen Euroopan komissio on erillisen ilmoituksen perusteella hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi
- 10) valtionavustuslain (688/2001) ja Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin annetun valtioneuvoston asetuksen (1138/2020) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille Suomessa tapahtuvaan audiovisuaalisten teosten käsikirjoittamiseen, kehittämiseen, tuotannon ja levityksen kustannuksiin sekä myynnin edistämiseen. Avustusta voidaan myöntää myös ulkomaisille toimijoille
- 11) valtionavustuslain (688/2001), kiertotalouden ja kestäväen vihreän kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) sekä Euroopan ko-

mission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille myönnettävään kiertotalouden investointi- ja innovaatiotukeen.

Momentilta voidaan maksaa rahoitustoimintaan liittyvien tavanomaisten ennakoiden lisäksi ennakointia Business Finland Oy:lle sen myöntämistä avustusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu

- 1) 47 800 000 euroa materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen edistämiseen (RRF pilari1)
- 2) 9 930 000 euroa kiinteistö- ja rakentamisalan vähähiilisten ratkaisujen tukiohjelmaan (RRF pilari1)
- 3) 5 150 000 euroa mikroelektroniikan arvoketjuun (RRF pilari2)
- 4) 2 200 000 euroa 6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämissympäristöihin (RRF pilari2)
- 5) 8 100 000 euroa innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurin edistämiseen (RRF pilari3)
- 6) 26 200 000 euroa veturiyritysrahoitukseen (RRF pilari3)
- 7) 7 330 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamiseen vahvistamiseen (RRF pilari3)
- 8) 5 910 000 euroa innovatiivisten kasvuyritysten tukemiseen (RRF pilari3)
- 9) 770 000 euroa teollisuuden vähähiilisen, kiertotalouden ja digitaalisen uudistumisen edistämisen ja teollisen palveluviennin kasvattamisen ohjelmaan (RRF pilari3)
- 10) 790 000 euroa terveys- ja hyvinvointiteknologioihin ja osaamiseen (RRF pilari3)
- 11) 2 120 000 euroa luovien alojen rakennetukeen (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonnisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tutkimus-, kehitys- ja innovaatio- ja rahoitusta kohdistetaan erityisesti elinkeinorakenteiden uudistumista nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Rahoituksella kannustetaan organisaatioita tutkimus-, kehitys- ja innovaatio- ja toimintaan sekä yhteisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Business Finland kohdentaa tutkimus- ja kehittämissuunnitelman valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain (1092/2022) sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen suunnitelman linjausten mukaisesti.

Rahoitusta voidaan myöntää myös Euroopan yhteistä etua koskeville tärkeille hankkeille (Important Projects for Common European Interest, IPCEI) sekä kiertotalouden innovaatio- ja investointihankkeille.

Momentin määräraha 116 300 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia.

Valtuudesta kohdennetaan arviolta 395 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevia menoja vastaava EU:n rahoitusosuus ko. hankkeisiin on merkitty momentille 12.32.99.

Vaikuttavuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Business Finland tukee talouden kasvua edistämällä asiakkaidensa kehittämistä globaalisti erittäin menestyviksi yrityksiksi			
— Business Finlandin asiakkaiden viennin kasvuprosentin ja OECD-maiden viennin keskimääräisen kasvuprosentin erotus (%-yksikköä)	0,96	> 1	> 1,1
— Rahoitettujen hankkeiden synnyttämä vuosittainen vienti/Business Finlandin tki-rahoitus (vientikerroin; pk- ja midcap-yritykset)	41	> 20	> 20
Business Finland edistää kestävästä kehitystä auttamalla asiakkaitaan kestävien ratkaisujen ja toiminnan kehittämisessä			
— Niiden palvelutapahtumien osuus, jotka liittyvät kestävästä kehityksen edistämiseen (%)	30,2	> 50	> 55
Business Finland vahvistaa kilpailukykyä kannustamalla asiakkaitaan liiketoiminnan rohkeiksi uudistajiksi			
— Business Finlandin yritysasiakkaiden yhteenlaskettujen t&k-panostusten kasvu (%)	16,7	> 5	> 6
— Hankkeisiin osallistuneiden kumppanien lukumäärä ekosysteemeissä, joissa tavoitteena miljardiluokan uusi liiketoiminta (lkm)	-	> 140	> 150

Valtuuden ja määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan	254 240	302 115
— alkaville yrityksille		98 200
— pk-yrityksille		98 200
— suuryrityksille		105 715
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	117 820	151 057
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) vapaaehtoiset ohjelmamaksut	17 700	16 124
RRF-toiminta	116 300	-
AV-tuotantokannustin	8 000	
Yhteensä	514 060	469 296

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027	2028—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	475 500	295 220	118 370	20 170	51 580	960 840
Vuoden 2024 sitoumukset	38 560	181 491	126 888	58 912	63 445	469 296
Menot yhteensä	514 060	476 711	245 258	79 082	115 025	1 430 136

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 055 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 513 005 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämissympäristöt (RRF pilari2)	-1 100
Akkuarvoketju (LTAIII 2021)	-5 600
Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	-7 570
AV-tuotantokannustin	11 675
Avustusvaltuuksien maksatusten tarkistukset	44 066
ESAn maksut (siirto momentille 32.01.66)	-866
Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	-500
Innovatiiviset kasvuyritykset (RRF pilari3)	-390
Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttö ja kierrätys (RRF pilari1)	22 800
Maksatusten tarkistus	-4 143
Matkailualan kestävä ja digitaalisen kasvun tukeminen (RRF pilari3)	-200
Mikroelektronikan arvoketju (RRF pilari2)	-1 900
T&K-lisärahoitus	11 880
Talent Explorer (HO 2023)	-1 220
Teollisuuden vähähiilisyys, kiertotalous, digitaalisuus ja teollinen palveluvienti (RRF pilari3)	-330
Terveys- ja hyvinvointiosaaminen ja teknologia (RRF pilari3)	-410
Tuki luovien alojen ja tapahtuma-alan yrityksille pilottien toteuttamiseksi (RRF pilari3)	-1 880
Tukiohjelma kiinteistö- ja rakentamisalalle ilmastonmuutoshaasteisiin (RRF pilari1)	-370
Veturihankkeet (RRF pilari3)	-3 400
Veturiyritykset	-3 000
Uudelleenkohdennus	-8 970
Yhteensä	48 572

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	514 060 000
2023 II lisätalousarvio	23 800 000
2023 I lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	465 488 000
2022 tilinpäätös	309 334 374

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 449 637 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2024 saa tehdä uusia sitoumuksia enintään 68 600 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2023 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2024 enintään 170 500 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää energiatauen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston asetusten (1098/2017 ja 262/2023) mukaisesti:

1) investointeihin ja selvityksiin, jotka edistävät uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä, energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista taikka niihin liittyvää uuden teknologian käyttöönottoa

2) liikenteen uusiutuvien polttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian demonstraatiohankkeisiin

3) tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan rahoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1444/2014) sekä kiertotalouden ja kestäväen vihreän kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) mukaisiin vetyhankkeisiin, akkuarvoketjuhankkeisiin sekä liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian pilotoitihankkeisiin sekä Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille unionin normit ylittäviin ympäristönsuojelun investointihankkeisiin tai ympäristönsuojelun tason parantamiseen sekä jätteen kierrätystä ja uudelleenkäyttöä koskeviin investointihankkeisiin

4) Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisiin energiainvestointi- ja energiainfrastruktuurihankkeisiin (VNA tuesta Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisille energiainvestoinneille vuosina 2022—2026).

Lisäksi määrärahaa saa käyttää liikenteen biopolttoaineiden hyödyntämiseen liittyvistä selvityksistä aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu

1) 77 175 000 euroa energiainfrastruktuuri-investointeihin (RRF pilari1)

2) 76 121 000 euroa uuden energiateknologian investointeihin (RRF pilari1)

3) 58 499 000 euroa vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen (RRF pilari1)

4) 22 982 000 euroa teollisuuden prosessien sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen (RRF pilari1)

5) 5 450 000 euroa ja valtuudesta 54 500 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyviä valtuuksia ja määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energijärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen, uusiutuvaan lämmöntuotantoon, pienimuotoiseen sähköntuotantoon ja liikenteen uusiutuvien polttoaineiden käytön lisäämiseen sekä energiatehokkuusinvestointien tukemiseen. Määrärahaa voidaan käyttää EU:n strategiseen energiateknologiasuunnitelmaan sisältyvien Suomessa toteutettavien isojen demonstraatiolaitosten tukemiseen. Myös liikenteen biopolttoaineiden ja muiden uusiutuvien energialähteiden tuotannon ja käytön edistäminen tavoitteiden mukaiselle tasolle Suomessa edellyttää energiaturkupanosten kohdentamista uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin.

Energiatukea kohdennetaan myös kaupunkien lämmittämisen vähähiilisyttä edistäviin ja erityisesti myös muuhun kuin polttoon perustuviin uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin.

Business Finland vastaa teknologian pilotointiin liittyvistä hankkeista t&k-tuilla ja työ- ja elinkeinoministeriö suurille demonstraatiolaitoksille suunnattavista avustuksista.

Energiatuki on investointihankkeissa enintään 30 % ja selvityshankkeissa enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista. Lisäksi tukea voidaan korottaa investointihankkeessa 10 %-yksikköä hankkeen sisältämän uuden teknologian osalta. Selvityshankkeessa vastaava korotus voidaan tehdä, kun tuki myönnetään kunnalle tai pk-yritykselle.

Momentin määrärahasta 240 227 000 euroa ja valtuudesta 54 500 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia investointeja energiainfrastruktuuriin ja uuteen energiateknologiaa sekä vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen sekä teollisuuden prosessien sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen. Investoinnit suunnataan uusiutuvan energian tuotantoon ja energiansiirtoon siten, että ne mahdollistavat kasvihuonekaasujen vähentämisen. Investointeja tehdään uusiutuvan energian eri tuotantomuotoihin, kuten merituulivoimaan ja teollisen kokoluokan aurinkoenergiaan. Energiajärjestelmiä ja energian varastointia koskevilla hankkeilla pyritään edistämään ratkaisuja, joilla vähennetään fossiilisen energian käyttöä energiajärjestelmissä ja edistetään energiajärjestelmän integraatiota. Vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseksi pyritään mahdollistamaan puhtaalla energialla tuotetun vedyn tuotanto, hyödyntämisen skaalaaminen ja ratkaisut hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energian tuotannossa ja käytössä			
Energiahuollon monipuolisuus säilyy hyvänä			
— Energiatuella myötäväikutetut investoinnit (milj. euroa)	1 600	1 132—1 415	56—70
— Myönnetty energiatuki (milj. euroa)	390,8	283,1	68,6
— Energiatuen vipuvaikutus (investoinnit/tukimäärä)	4,1	4—5	4—5

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	442 777	304 655	182 042	3 000	932 474
Vuoden 2024 sitoumukset	6 860	27 440	30 775	3 525	68 600
Menot yhteensä	449 637	332 095	212 817	6 525	1 001 074

Määrärahan käytöstä arvioidaan 10 000 euroa kulutusmenojen osuudeksi ja 449 627 000 euroa siirtomenojen osuudeksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Akkustrategian mukaiset investoinnit	10 000
Energiainfrastruktuuri-investoinnit (RRF pilari1)	15 435
Energiatuki	40 000
Maksatusten tarkistukset	-26 200
Myöntämisvaltuuden puolittaminen (HO 2023)	-1 400
Puhtaan siirtymän investoinnit (REPowerEU investoinnit)	5 450
Teollisuuden prosessien suora sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	3 982
Uusi energiateknologia (RRF pilari1)	14 381
Valtuuden alentaminen (LTAE II 2023)	-21 800
Vetyhankkeet	40 000
Vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	7 699
Uudelleenkehittäminen	-2 000
Yhteensä	85 547

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	449 637 000
2023 II lisätalousarvio	-264 414 000
2023 talousarvio	364 090 000
2022 tilinpäätös	30 787 456

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 150 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta säädetyn lain (493/2022) mukaisten tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuella korvataan päästökaupasta sähkön hintaan aiheutuvia välillisiä kustannuksia laissa määritellyille toimialoille vuosien 2021—2025 tietojen perusteella. Laissa määriteltyjen toimialojen katsotaan olevan erityisen alttiita merkittävälle hiilivuotoriskille päästökaupan sähkönhintaan aiheuttaman lisäkustannuksen johdosta. Sähköistämistuen tavoitteena on ehkäistä riskiä hiilivuodolle, turvata teollisuuden kustannuskilpailukykyä ja ohjata toiminnanharjoittajia kehittämään teollista tuotantoaan hiilineutraalimmaksi. Toiminnanharjoittajien tulisi käyttää myönnetystä tuesta vähintään 50 % kehittämistoimiin, jolla ne edistävät toimintansa muuttumista hiilineutraalimmaksi.

Sähköistämistukea maksetaan vuosien 2021—2025 tietojen perusteella vuosien 2022—2026 talousarvioista. Maksettavan tuen suuruus riippuu mm. päästöoikeuden hinnasta ja tuensaajan sähkönkulutuksesta tai tuotannon määrästä. Arvio tuen laskennassa sovellettavasta päästöoikeuden hinnasta vuonna 2024 on 90 euroa. Vuositasolla maksettavan tuen enimmäismäärä on rajattu enintään 150 000 000 euroon. Laissa energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta säädetään tuen myöntämisen perusteista ja tuen määrän laskemisesta.

2024 talousarvio	150 000 000
2023 II lisätalousarvio	-30 000 000
2023 talousarvio	150 000 000
2022 tilinpäätös	63 271 972

46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää laivanrakennuksen innovaatioihin myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (364/2015) mukaisiin avustuksiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus myöntää rekisteröidyille laivanrakennusyrityksille, laivankorjausyrityksille tai laivakonversioyrityksille uuden alustyyppin kehittämiseen ja suunnitteluun, aluksen innovatiivisiin osiin, jotka voidaan erottaa aluksesta erillisinä osioina sekä innovatiivisiin tuotanto-, suunnittelu- ja logistiikkamenetelmien kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	24 750	11 000	3 000	38 750

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	-593
Yhteensä	-593

2024 talousarvio	24 750 000
2023 talousarvio	25 343 000
2022 tilinpäätös	10 421 199

47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arviomääräraha)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Vuonna 2024 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 10 000 000 eurolla.

Valtuutta saa käyttää sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuurituesta annetun asetuksen (178/2022) mukaisesti. Valtuutta voidaan myöntää:

1) 4 000 000 euroa ryhmään 1 kuuluville hankkeille (ajoneuvojen suuritehoisten latauspisteiden investointihankkeet, erityisesti raskas liikenne)

2) 3 000 000 euroa ryhmään 4 kuuluville hankkeille (nesteytetyn biokaasun tankkauspisteiden investointihankkeet)

3) 3 000 000 euroa ryhmään 5 kuuluville hankkeille (uusiutuvan vedyn tankkauspisteiden investointihankkeet).

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Julkisten liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuuri-investointien tavoitteena on laajentaa olemassa olevaa latausinfrastruktuuria. Kattava lataus- ja tankkausverkosto on edellytys sähkökäyttöisten ja kaasukäyttöisten ajoneuvojen yleistymiselle. Tuen tavoitteena on lisätä suuritehoisten latausasemien määrää vähintään 376 asemalla, joukkoliikenteen latauspisteiden määrää vähintään 417 pisteellä, paineistetun kaasun (CBG) tankkausasemien määrää vähintään 25:llä ja nesteytetyn kaasun (LBG) tankkausasemien määrää vähintään 14:llä vuoden 2025 kesäkuun loppuun mennessä.

Osa-alue edistää merkittävästi puhdasta siirtymää tukemalla liikenteen siirtymää pois fossiilisista polttoaineista. Toimenpiteillä voidaan ehkäistä myös puhtaasta siirtymästä aiheutuvia alueellisia ja sosiaalisia negatiivisia vaikutuksia. Liikenteen päästövähennykset ovat keskeisessä roolissa taakanjakosektorin vuoden 2030 päästövähennystavoitteen ja EU:n vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa. Investoinnit toteuttavat kansallisen energia- ja ilmastostrategian sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman tavoitteita taakanjakosektorin päästöjen vähentämisestä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Vuoden 2024 sitoumukset	-	2 000	6 000	2 000	10 000
2024 talousarvio					—
2023 talousarvio					21 500 000
2022 tilinpäätös					13 200 000

48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 309 131 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetussa lain (1396/2010) mukaisesti:

- 1) syöttötariffin (tuulivoima, biokaasu, puupolttoaineet) maksamiseen
- 2) metsähakkeella tuotetun sähkön tuotantotuen (tuotantotuen ja sen korotuksena maksettavan kaasutinpreemion) maksamiseen
- 3) tarjouskilpailuun perustuvan preemiotuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuotantotuella tuetaan syöttötariffijärjestelmään hyväksytyyn voimalaitoksen tuulivoimaan, biokaasuun, metsähakkeeseen tai puupolttoaineeseen perustuvaa sähkön tuotantoa. Tuulivoiman, biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan syöttötariffijärjestelmässä tukena laissa asetetun tavoitehinnan ja sähköpörssissä toteutuneen kolmen kuukauden Suomen aluehinnan keskiarvon erotus (syöttötariffijärjestelmä) sekä metsähakesähkön tuottajille päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuvaa tukea. Biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan lisäksi syöttötariffin korotuksena lämpöpreemiota yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä metsähakesähkön tuottajille syöttötariffin korotuksena kaasutinpreemiota kaasutettaessa metsähaketta kaasuttimessa pölypolttokattilan polttoaineeksi.

Vuonna 2018 pidettiin kansallisen energia- ja ilmastostrategian mukaisesti teknologianeutraali tarjouskilpailu uusiutuvan energian tuesta. Tukea myönnettiin seitsemälle hankkeelle, joiden yhteenlaskettu sähkön tuotantomäärä vuodessa on 1,36 TWh. Tuki maksetaan preemiona (keskihinta 2,49 euroa/MWh) voimalaitoskohtaisesti enintään 12 vuoden ajan tuotannon aloittamisesta. Preemion enimmäismäärä maksetaan sähkön kolmen kuukauden markkinahinnan keskiarvon ollessa enintään 30 euroa/MWh. Hyväksytyjen hankkeiden enimmäistukimäärä on 3,5 milj. euroa vuodessa.

Euroopan unionin tavoitteena oli nostaa uusiutuvan energian osuus 20 prosenttiin energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Suomelle asetettu tavoite oli 38 %, mikä ylitettiin.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu, ns. RED II) määrittelee, että jäsenmaiden on varmistettava yhteisesti, että uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuus on vähintään 32 % unionin energian kokonaisloppukulutuksesta v. 2030. Jäsenvaltioiden on asetettava kansalliset panoksensa, jotta ne voivat yhteisesti saavuttaa unionin yleistavoitteen. Suomi on ilmoittanut komissiolle kansallisessa energia- ja ilmastosuunnitelmassaan tavoittelevansa 51 prosentin uusiutuvan energian osuutta v. 2030.

Tuotantotuki ja tavoitehinnat

Tuulivoiman, biokaasusähkön ja puupolttoainesähkön tavoitehinnat (euroa/MWh)	83,50
Biokaasusähkön lämpöpremio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	50,00
Puupolttoainesähkön lämpöpremio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	20,00
— enintään vuodessa/puupolttoainesähköä tuottava voimalaitos (euroa)	750 000
Metsähakesähkön tuottajille maksettava, päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuva tuotantotuki (enintään euroa/MWh, kun 3 kuukauden päästöoikeuden keskihinta enintään 10 euroa/t ja turpeen vero 1,90 euroa/MWh)	18,00

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Suomi saavuttaa uusiutuvalla energialle asetetut tavoitteet
- Tukiohjelma edesauttaa Suomen muuttumista vähähiiliseksi yhteiskunnaksi.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tuulivoimalat	302 629 000
Biokaasuvoimalat	2 967 000
Puupolttoainevoimalat	135 000
Preemiotuki	3 400 000
Yhteensä	309 131 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sähkömarkkinahinnan ja päästöoikeuden hinnanmuutokset	177 761
Tuulivoiman tuotantomäärän muutos	-4 036
Yhteensä	173 725

2024 talousarvio	309 131 000
2023 II lisätalousarvio	50 245 000
2023 I lisätalousarvio	-45 000 000
2023 talousarvio	135 406 000
2022 tilinpäätös	1 616 071

50. EU-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 35 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korkeakoulujen, valtion tutkimus- ja asiantuntijalaitosten, CSC-Tieteen tietotekniikan keskus Oy:n, yliopistollisten sairaaloiden sekä hyvinvointialueiden Euroopan unionin rahoittamien tutkimus- ja kehittämistoiminnan hankkeiden kansallisena vastinrahoituksena.

Selvitysosa: Momentille on koottu lisärahoitus korkeakoulujen, valtion tutkimus- ja asiantuntijalaitosten, yliopistollisten sairaaloiden sekä hyvinvointialueiden EU-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen. Rahoitus tullaan kohdentamaan vuosittain tutkimusorganisaatioiden hankkeisiin Euroopan unionin rahoittamien T&K-hankkeiden kansallisena vastinrahoituksena. Rahoituksella kannustetaan tutkimusorganisaatioita osallistumaan aiempaa aktiivisemmin EU:n T&K-ohjelmien hankkeisiin.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-projektien vastinrahoitus	35 000
Yhteensä	35 000

2024 talousarvio	35 000 000
------------------	------------

83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 143 680 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille:

- 1) tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan
- 2) pääosin nuoria innovatiivisia yrityksiä palvelevien yrityskiihdyttämöjen ja riskipääomarahastoa kokoavien yritysten toiminnan käynnistämiseen.

Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy tai epäonnistuu, Business Finlandilla on lainansaajan hakemuksesta oikeus luopua lainasaatavasta tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksessa (1444/2014) tarkemmin määritellyllä tavalla.

Lainat myönnetään pääsääntöisesti vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa enakkona.

Valtiokonttorilla on oikeus sopia lainansaajan kanssa aiemmin myönnettyjen pääomalainojen ja niille kertyneiden korkojen muuttamisesta vieraan pääoman ehtoiseksi lainoiksi osakeyhtiölain (624/2006) mukaisesti. Valtiokonttori voi myös sopia lainojen erääntymisestä tällaisten muutosten yhteydessä. Muutos voidaan tehdä vain muiden velkojien suostumuksella.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2024 uusia lainoja saa myöntää enintään 156 823 000 eurolla.

Selvitysosa: Lainoilla kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan liiketoiminnan kehitystä ja uusiutumista sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta. Business Finland kohdentaa tutkimus- ja kehittämisrahoituksen valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain (1092/2022) sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen suunnitelman linjausten mukaisesti.

Lainat myönnetään enintään 10 vuodeksi. Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy, voidaan laina-aikaa erittäin painavasta syystä pidentää enintään 20 vuoteen. Lainoista perittävän koron arvioidaan olevan 1 % v. 2024. Lainana myönnettävän käynnistystuen määrä on enintään 1 milj. euroa (nuorille innovatiivisille yrityksille enintään 2 milj. euroa) ja laina-aika enimmillään 10 vuotta.

Valtuudesta käytetään arviolta 149 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Lainojen takaisinmaksuista saatavat tulot on merkitty momentille 15.01.04 ja korot momentille 13.01.05.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	91 730	40 330	17 180	8 960	158 200
Vuoden 2024 sitoumukset	51 950	50 180	20 590	34 103	156 823
Menot yhteensä	143 680	90 510	37 770	43 063	315 023

Business Finlandin myöntämien lainojen lainakanta¹⁾

	2020	2021	2022
Lainakanta vuoden lopussa (milj. euroa)	1 126,1	1 136,1	1 114,9
Tileistä poistetut perimättä jätöt (milj. euroa)	30,6	18,5	19,5

¹⁾ Sisältää myös momentilta 32.20.87 myönnettyt lainat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	-16 980
T&K-lisärahoitus	3 500
Yhteensä	-13 480

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	143 680 000
2023 II lisätalousarvio	40 000 000
2023 talousarvio	157 160 000
2022 tilinpäätös	121 984 825

87. Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysveltoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osakeyhtiölain (624/2006) mukaisten vakuudettomien pääomalainojen myöntämiseen yrityksille ja muille yhteisöille liiketoimintaekosysteemejä uudistavaan toimintaan.

Lainoja voidaan myöntää valtiontukea sisältämättömänä pääomalainana tai Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisena käynnistystukena. Mikäli laina on myönnetty käynnistystukena ja nuoren yrityksen tavoittelema yritystoiminta epäonnistuu, lainan maksamaton pääoma ja korot voidaan poikkeustapauksessa jättää perimättä tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksessa (1444/2014) tarkemmin määritellyllä tavalla.

Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Pääomailainoilla rahoitetaan käynnistysvaiheessa olevia yrityksiä, jotka toiminnallaan uudistavat teollisuutta ja kehittävät uusia liiketoimintaekosysteemejä. Tavoitteena on uuden, aineettoman pääoman ja osaamisen tehokkaaseen hyödyntämiseen perustuvan yritystoiminnan edistäminen talouskasvun tukemiseksi. Rahoitettava toiminta voi liittyä esimerkiksi liiketoimintaekosysteemin operaattorin toimintaan tai tieto- tai testialustojen kehittämiseen.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	4 000	4 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset		-4 250
Yhteensä		-4 250

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	4 000 000
2023 talousarvio	8 250 000
2022 tilinpäätös	6 000 000

(88.) *Pääomasijoitus Ilmastorahasto Oy:lle* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 II lisätalousarvio	-100 000 000
2023 talousarvio	100 000 000
2022 tilinpäätös	—

(89.) *Pääomasijoitus Lääkekehityskeskus Oy:lle* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	20 000 000
------------------	------------

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Selvitysosa: Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä, yritysten kansainvälistymistä ja kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla kehitetään pk-yritysten pitkän aikavälin kilpailukykyä ja vaikutetaan myös toimintaympäristön muutoksiin, joita aiheuttavat digitalisaatio, globalisaatio, väestön ikääntyminen sekä energiapolitiikan ja ilmastonmuutoksen tuomat haasteet.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla on kiinteä yhteys elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaan. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painotuksena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle. Yritysten kehittämistä, rakennemuutosten hallintaa ja työurien jatkumista tuetaan toteuttamalla yritysten tarpeiden mukaista työvoimakoulutusta. Maa-hanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä tuetaan työvoimakoulutuksena toteutettavalla kotoutumiskoulutuksella. Työnhakijoiden osaamista päivitetään helpottamaan yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. Uusien yritysten syntymistä edistetään starttirahalla ja antamalla alkaville yrityksille kokonaisvaltaista tukea niiden elinkaaren alkuvaiheissa neuvonnan ja koulutuksen keinoin. TE-toimiston tehtävänä on yritys- ja työnantajälähtöinen työnvälitys, joka tukee nopeaa työllistymistä ja avoimien työpaikkojen mahdollisimman tehokasta täyttöä.

Pääministerin Orpon hallitus on asettanut tavoitteeksi nostaa työllisyyttä vähintään 100 000 työllisellä ja saavuttaa 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2031 mennessä. Tavoitteen saavuttamiseksi hallitus tekee mm. seuraavia uudistuksia hallituskauden aikana: Hyvinvointialueet, kunnat ja Kela tullaan velvoittamaan paikalliseen yhteistyöhön, jotta asiakas saa tarpeelliset palvelut, tuet ja niihin liittyvät velvoitteet mahdollisuuksien mukaan samasta lähipalvelupisteestä. Lisäksi työvoimaviranomaisen ja sekä palveluntuottajien että työnvälitysyritysten yhteistyötä pyritään tiivistämään mm. lisäämällä tehokkaan työnvälityksen tuottamiseksi tarpeellisten tietojen saatavuutta. Työvoimaviranomaisten resurssien tarkoituksen mukaisemman käytön edistämiseksi tullaan työvoimapalveluiden lakisääteistä palveluprosessia keventämään.

Venäjän aloittaman hyökkäyssodan vaikutukset voivat heijastua työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaan esimerkiksi ukrainalaisten työnhakijoiden palveluiden tarpeena, Venäjän vastaisista pakotteista kärsivien yritysten tuen tai toiminnan uudelleenkohdentamisen kautta sekä muiden yleiseen taloustilanteeseen heijastuvien vaikutusten kautta.

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (sisältää kokonaan tai osin momentilta 32.30.51 rahoitettavat palvelut, laskentaperuste: talousarviovuodelle esitetyt määrärahat)

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Palkkatuettu työ ¹⁾			
— Valtionhallinto	432	250	250
— Kunnat ja kuntayhtymät ²⁾	7 693	3 000	3 000
— Yksityinen sektori	14 505	9 000	9 000
Starttiraha ³⁾	3 086	1 900	1 900

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (sisältää kokonaan tai osin momentilta 32.30.51 rahoitettavat palvelut, laskentaperuste: talousarviovuodelle esitetyt määrärahat)

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Työvoimakoulutuksen hankinta ³⁾	11 068	9 000	9 000
— Ammatillinen koulutus	5 016	1 500	1 500
— Kotoutumiskoulutus	6 053	7 500	7 500
Valmennukset	2 866	1 800	1 800
Yhteensä	39 650	24 950	24 950
Työkokeilut	5 592	6 000	6 000
Yhteensä	45 242	30 950	39 950

¹⁾ 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuen arvioidaan korvaavan osan palkkatuetusta työstä.

²⁾ Kuntien ja kuntayhtymien palkkatuessa on mukana vuosien 2021—2022 luvuissa kuntien velvoitetyöllistäminen. Velvoitetyöllistämisen rahoitus on siirretty momentille 32.30.55.

³⁾ Starttirahan ja työvoimakoulutuksen volyymeissa on mukana ainoastaan työ- ja elinkeinoministeriön työllisyysmäärärahoista rahoitettava starttiraha ja työvoimakoulutus.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2024:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto paranee			
— Työttömyyden keskimääräinen kesto (vkoa)	46,5	45	45
— Työnantajayritysten määrä (lkm)	78 000	87 000	87 000
Työttömyysjaksot lyhenevät			
— Virta yli 3 kk työttömyyteen (%)	38	< 38	< 38

Alueiden kehittäminen ja rakennepoliittinen politiikka

Alueiden kehittäminen on valtion, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa laaja-alaista ja monitasoista toimintaa, joka perustuu alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin. Aluekehittämisessä eri toimijoiden tavoitteita ja toimenpiteitä tarkastellaan kokonaisuutena sekä valtakunnallisesta että alueiden näkökulmasta.

Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävä kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua. Alueiden kehittämistoimintaa suuntaavat alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepoliittikan toimeenpanosta annetun lain lisäksi valtioneuvoston hallituskaudeksi määrittelemät alueiden kehittämisen painopisteet (aluekehittämispäätös) ja maakuntien liittojen valmistelemat maakuntaohjelmat. Näitä kansallisia tavoitteita tuetaan EU:n ohjelmakaudelle 2021—2027 laadittujen ohjelmien toteutuksella.

Ministeriöt huomioivat aluekehittämispäätöksen tavoitteet omassa ja hallinnonalansa toimissa. Maakuntien liitot huomioivat aluekehittämispäätöksen omassa strategia- ja ohjelmatyössään ja toteuttavat päätöstä yhdessä kaupunkien, kuntien sekä muiden aluekehittämiseen osallistuvien toimijoiden kanssa. Aluekehittämisen painotukset ja tavoitteet maakunnissa määritellään maa-

kuntaohjelmassa. Pitkän aikavälin strategiaan linjauksiin perustuva maakuntaohjelma tarkentaa maakunnan aluekehittämiseen liittyviä tavoitteita ja niiden toimeenpanoa lähivuosina. Maakunnan alueella toimivien viranomaisten tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelma ja edistää sen toteuttamista.

Valtakunnan tasolla aluekehittämisen kokonaisuudesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston asettama alueiden uudistumisen neuvottelukunta, joka yhteensovittaa ja linjaa alueiden kehittämisen strategista kokonaisuutta ja vaikuttavuutta. Neuvottelukunnan keskeisiä tehtäviä on seurata valtioneuvoston aluekehittämissä päätösten toteuttamista, edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä, ennakoita ja seurata aluekehitystä ja käsitellä alueiden kehittämiseen liittyviä keskeisiä uudistuksia.

Pääosa alueellisista kehittämistoimista kanavoituu ELY-keskusten kautta. Kullekin ELY-keskukselle sekä aluehallintovirastolle laaditaan hallituskaudeksi tulossopimus, jota tarkistetaan vuosittain. Tulossopimus perustuu aluehallintovirastoille ja ELY-keskuksille laaditussa yhteisessä strategia-asiakirjassa asetettuihin yleisiin tavoitteisiin ja päämääriin sekä alueen maakuntaohjelmiin.

Aluekehittämisen lähtökohtana ovat alueiden ja kaupunkien vahvuudet ja erityispiirteet. Kaupungit ovat kasvun vauhdittajia sekä olennainen osa aluekehittämistä ja niiden vahvuuksia tulee hyödyntää aluekehittämissä politiikan vahvistamiseksi. Monimuotoinen, vuorovaikutukseen ja kumppanuuteen perustuva kaupunkipolitiikka huomioi haasteiltaan ja kehitysedellytyksiltään eroavat kaupungit. Kaupunkikehittämistä toteutetaan sekä EU:n tasolla että kansallisesti. Sopimuksellisuus ja kumppanuus ovat alue- ja kaupunkikehittämisen keskeisiä elementtejä.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelma "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimet. EAKR-toimien avulla kehitetään alueiden ja yritysten elinkeino- ja työelämälähtöisiä tutkimus- ja innovointivalmiuksia, digitalisaatiota, pk-yritysten kestävä kasvua ja kilpailukykyä, energiatehokkuutta, ilmastonmuutokseen sopeutumista, kiertotaloutta ja paikallisen saavutettavuuden lisäämistä. Ohjelman ESR-toimet tukevat työllisyyttä, osaamista, työelämän kehittämistä, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. JTF-toimien avulla tuetaan niitä alueita, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

(33.) *Turveyrittäjien avustaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 I lisätalousarvio	-10 000 000
2023 talousarvio	30 585 000
2022 tilinpäätös	—

35. *Valtion korvaus kunnille TE -palvelu-uudistuksen muutoskulumien kattamiseen* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 34 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää TE -palvelu-uudistuksen toimeenpanon muutoskulumien laskennallisin perustein määräytyvään kertaluonteiseen korvaamiseen kunnille.

Selvitysosa: TE-palvelut siirtyvät kuntien vastuulle 1.1.2025 lukien. Kunnille aiheutuu muutoskustannuksia henkilöstöstä, palveluista, toimitiloista ja tietojärjestelmämuutoksista. Kunnille korvataan TE-palvelujen siirrosta aiheutuvat laskennalliset muutoskustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien muutoskustannukset	34 000
Yhteensä	34 000

2024 talousarvio 34 000 000

40. *Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 832 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiovastustalain (688/2001) mukaisesti:

1) Kutilan kanavan rakentamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Valtuus

Mikäli vuoden 2023 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2024.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta annetun lain (757/2021) mukaisesti:

2) alueiden kehittämistä, kestävää kasvua ja elinvoimaa edistäviin hankkeisiin sekä niihin sisältyviin investointeihin

3) kuntien ja kuntayhtymien toteuttamiin yritysten toimintaedellytyksiä tukeviin perusrakenteen investointihankkeisiin

4) useampaa kuin yhtä aluetta koskeviin tai valtakunnallisesti tärkeisiin alueiden kehittämistä koskeviin kehittämishankkeisiin sekä sopimusperusteiseen yhteistyöhön.

Lisäksi määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

5) kohtien 1)–4) kulutusmenojen maksamiseen

6) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen ja henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen

7) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeiden toteuttamisen kannalta perusteltua.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Ulkorajamaakuntien kehittämisen rahoituksella tuetaan itäisen rajaseudun elinvoiman vahvistamista, kestävää kasvua ja vetovoiman lisäämistä.

Lisäksi määrärahaa käytetään Kutilan kanavan rakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kutilan kanava	5 000 000
Ulkorajamaakuntien kehittäminen	4 832 000
Yhteensä	9 832 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	9 832	9 832	5 221	3 221	28 106

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 8 832 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kutilan kanavan rakentaminen	4 500
Maksatusarvion tarkistus, ulkorajamaakuntien kehittäminen	3 222
Maksatusten tarkistukset	1 610
Matkailun tukeminen	-1 000
Määräaikaisten hankkeet	-6 200
Talent Hub -toiminta (HO 2023)	-1 000
Yhteensä	1 132

2024 talousarvio	9 832 000
2023 II lisätalousarvio	3 221 000
2023 I lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	8 700 000
2022 tilinpäätös	38 420 000

41. Valtionavustus Työkanava Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (242/2022) mukaisesti maksettavaan yleisavustukseen osatyökykyisten työllistymistä edistävälle osakeyhtiölle.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Erityistehtäväyhtiö Työkanava Oy:n tavoitteena on parantaa osatyökykyisten työllistymistä ja tukea työstä—työhön siirtymiä edelleen avoimille työmarkkinoille tarjoamalla sen palveluksessa oleville työntekijöille riittävän pitkäkestoista työtä. Yhtiö pyrkii toimimaan tuloksellisesti, mutta yhtiön toiminnan tavoitteena ei ole tuottaa omistajilleen osinkoa eikä liikevoittoa.

Yhtiön liiketoiminnan tulee olla sellaista, ettei se vähäistä enempää vääristä kilpailua avoimilla markkinoilla toimivien yhteisöjen, kuten yritysten ja järjestöjen vastaavaa palvelujen tarjontaa. Yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelu on markkinaehtoista.

Määrärahaa kohdennetaan yhtiölle kompensoimaan osatyökykyisten alentunutta työkykyä, osaa-mista ja tuottavuutta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustuksen puolittaminen (HO 2023)	-5 000
Yhteensä	-5 000
2024 talousarvio	5 000 000
2023 talousarvio	10 000 000
2022 tilinpäätös	10 000 000

42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (9/2014) ja valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021—2028 annetun lain (758/2021) mukaisten avustusten maksamiseen yritysten kehittämis- ja investointihankkeisiin sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Momentin määrärahasta on varattu 1 400 000 euroa kasvun kiihdyttämisohjelman toimeenpanoon (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	10 200	4 300	1 000	15 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kasvun kiihdyttämisohjelma (RRF pilari3)	-1 630
Maksatusten tarkistukset	-12 200
Myöntämisvaltuuden lakkauttaminen (HO 2023)	-1 000
Yhteensä	-14 830

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	10 200 000
2023 talousarvio	25 030 000
2022 tilinpäätös	15 037 913

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla alueellisesta kuljetustuesta vuosina 2023—2025 annetun valtioneuvoston asetuksen (1015/2022) mukaisen kuljetustuen maksamiseen tukeen oikeutetuilla alueilla toimiville pk-yrityksille niiden valmistamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvien kuljetuskustannusten alentamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuljetustukea maksetaan harvaan asutuilla alueilla, eli Itä- ja Pohjois-Suomen NUTS 2 -alueella, sekä Saarijärven—Viitasaaren seutukunnan sekä Imatran, Ruokolahden, Rautjärven ja Parikkalan kuntien alueella toimivien pienten ja keskisuurten yritysten pitkän matkan tavarankuljetuksista. Kuljetustukijärjestelmän tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten parantaa yritysten kilpailukykyä ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla.

Kuljetustukea maksetaan matkan pituuden mukaan määräytyvänä prosenttiosuutena (9—20 %) hyväksytyistä kustannuksista.

Kuljetustukea maksetaan noin 250 pienelle ja keskisuurelle yritykselle.

2024 talousarvio	6 300 000
2023 talousarvio	6 300 000
2022 tilinpäätös	6 000 000

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 183 971 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisesti:

- 1) asiantuntija-arviointien, kokeilujen, valmennusten, työvoimakoulutuksen, työnvälityspalvelun, ammatinvalinta- ja uraohjauksen ja yritystoiminnan kehittämispalvelujen hankintaan, työllisyyspoliittisiin avustuksiin, joilla rahoitettava toiminta päättyy viimeistään 30.9.2024 sekä työhön ja palveluihin hakeutuville ja palveluihin ja asiantuntija-arviointeihin osallistuville maksettaviin kustannusten korvauksiin ja työolosuhteiden järjestelytuen maksamiseen
- 2) valtion virastolle tai laitokselle työttömän työnhakijan palkkaamisesta 30.9.2024 mennessä aiheutuviin palkkauskustannuksiin enintään 250 henkilötyövuotta vastaavalta osalta
- 3) palkkatuen maksamiseen
- 4) starttirahan maksamiseen muille kuin työttömänä yritystoiminnan aloittaneille
- 5) vakuutusturvan kustannuksiin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää:

6) työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (1269/2020) annetun lain mukaisesti työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvien kuntien tekemien palkkatuki-, starttiraha- ja korvauspäätösten maksamiseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) annetussa laissa on säädetty kyseisten palveluiden rahoituksesta

7) ennen työllisyyslain (275/1987) voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kohdissa 1), 2) ja 5) mainittujen kulutusmenojen maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki, starttiraha ja työllisyyspoliittinen avustus budjetoidaan maksuperusteisena, Valtiokonttorin tapaturmavakuutusmaksut maksatuspäätösperusteisena ja muut siirtomenot suoriteperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Asiantuntija-arvioinnit	2 000 000
Kokeilut ja valmennukset (490 000 otp)	15 000 000
Työvoimakoulutuksen hankinta	
— Ammatillinen koulutus (1,01 milj. otp)	19 700 000
— Kotoutumiskoulutus (1,3 milj. otp)	68 398 000
Yhteensä	88 098 000
Starttiraha (2 600 htv)	18 000 000
Palkkatuettu työ	
— Valtionhallinto (enintään 250 htv)	5 500 000
— Kunnat ja kuntayhtymät (2 200 htv)	12 100 000
— Yksityinen sektori (7 500 htv)	38 000 000
Yhteensä	55 600 000
Työllisyyspoliittinen avustus	2 000 000
Korvaukset	900 000
Vakuutusurva	950 000
Työnvälitys-, tieto- ja neuvontapalvelut	1 000 000
AmmatINVALINTA- ja uraohjaus	423 000
Kaikki yhteensä	183 971 000

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
— 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	38	< 39	< 39
— 3 kk palkkatuetun työn jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	46	< 45	< 45
— 3 kk kotoutumiskoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	26	< 26	< 26

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	55 000	9 500	500	65 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 5 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 178 971 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitajamitoituksesta aiheutuvien kustannusten kattaminen, siirron palautus	20 530
Korkeakoulututkintoon johtava työvoimakoulutus	270
Kotoutumiskoulutuksen lisääntyminen	2 294
Pakolaissiirtolasku 850 henkilöstä 500 henkilöön (HO 2023)	-457
Palveluprosessin muutos työttömien opiskeluun liittyvän sääntelyn johdosta (siirto momentilta 32.01.03)	2 000
Ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus (HO 2023)	500
TE-digi -hanke (siirto momentilta 32.01.10)	10 000
Tilapäistä suojelua saavien määrän muutos	-4 688
Toimet 55 vuotta täyttäneiden työllistymiseen	2 500
Toimet työurien pidentämiseksi (siirto momentille 32.30.55)	-10 800
Turvapaikanhakijoiden määrän muutos	-2 282
Työllisyysmäärärahat (HO 2023)	-41 000
Yritystoiminnan kehittämisspalvelut (HO 2023)	-13 000
Uudelleenkohdennus	-4 500
Tasomuutos	1 692
Yhteensä	-36 941

2024 talousarvio	183 971 000
2023 II lisätalousarvio	-1 105 000
2023 I lisätalousarvio	-2 137 000
2023 talousarvio	220 912 000
2022 tilinpäätös	281 235 000

52. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen
- 2) takaisinperittyjen saatavien palautusten ja niistä kertyvien korkojen maksamiseen

3) palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin, oikeudenkäyntikuluihin ja konkurssikustannusten maksamiseen sekä työnantajien tilitoimistoille maksettaviin kustannuksiin, kun palkkaturvaviranomainen on pyytänyt työnantajan tilitoimistolta selvitystä palkkasaatavista

4) kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa sellaiset työsuhteesta johtuvat saatavat, jotka työnantaja olisi ollut velvollinen maksamaan työntekijälle.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkkaturva	33 270 000
Takaisinperittyjen saatavien palautukset ja korot	60 000
Viranomaismaksut, oikeudenkäyntikulut ja konkurssikustannukset	130 000
Yhteensä	33 460 000

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 33 270 000 euroa on merkitty momentille 12.32.31.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Palkkaturvan tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (1 000 euroa)	6 636	7 500	8 000
Palkkaturvaa saaneet työntekijät (lkm)	5 015	7 000	6 500
Palkkaturvapäätöksen saaneet työnantajat (lkm)	1 707	2 000	2 000
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	107	120	120
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	38,7	35	35

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 33 380 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 80 000 euroa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	33 460 000
2023 talousarvio	33 460 000
2022 tilinpäätös	25 928 282

55. Toimet työurien pidentämiseksi (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 61 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisesti:

- 1) muutosturvakoulutuksen hankintaan
- 2) lain 7 a luvussa tarkoitetun tuen maksamiseen

3) lain 11 luvun 1 §:ssä tarkoitetun tuen maksamiseen.

Siirtomenoista muutosturvakoulutus budjetoidaan suoriteperusteisena, 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki sekä kuntien velvoitetyöllistäminen budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädettyjen 55 vuotta täyttäneiden työllisyyden edistämiseen tarkoitettuihin toimiin, joita ovat kohderyhmälle tarkoitettu muutosturvakoulutus, 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki sekä kuntien velvoitetyöllistäminen. ELY-keskukset ja TE-toimistot hankkivat muutosturvakoulutuksia ja Työllisyysrahasto maksaa koulutukset toteutuneiden kustannusten mukaan. 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki ja kuntien velvoitetyöllistäminen muistuttavat palkkatuetta työtä, mutta toisin kuin palkkatuen kohdalla, on työnantajalla oikeus saada edellä mainitut tuet laissa säädettyjen edellytysten täytyessä.

Muutosturvakoulutusmenoja vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Muutosturvakoulutus	22 000 000
55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki	20 000 000
Kuntien velvoitetyöllistäminen	19 700 000
Yhteensä	61 700 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen (HO 2023)	3 200
Työurien pidentäminen (siirto momentilta 32.30.51)	10 800
Työurien pidentäminen (siirto momentilta 33.20.50)	12 000
Työurien pidentäminen (siirto momentilta 33.20.52)	13 700
Yhteensä	39 700

2024 talousarvio	61 700 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 I lisätalousarvio	9 125 000
2023 talousarvio	22 000 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesipolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 643 967 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2024 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 379 462 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2023 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2024.

Määrärahaa ja myöntämisvaltuutta saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2021—2027 toimintapoliittisia tavoitteita ”Älykkäämpi Eurooppa”, ”Vihreämpi Eurooppa”, ”Yhteenliitetyn Eurooppa” ja ”Sosiaalisempi Eurooppa” sekä oikeu-

denmukaista siirtymää (JTF-rahasto) toteuttavan ohjelman EU:n ja valtion rahoitusosuuden sekä Interreg-ohjelmien valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) Suomen vuosien 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman EU:n ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen sekä Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (EAY) ja Eurooppalaisen naapurisuuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) valtion rahoitusosuuden maksamiseen

3) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen tuen ja ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen sekä kansallisen vastinrahoituksen hallintointiin ja hallinnollisten tarkastusten tekemiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen

4) enintään 250 henkilötyövuoden palkkaamiseen kausien 2014—2020 ja 2021—2027 ohjelmien toteuttamiseen

5) EU:n ja valtion rahoitusosuuksien maksamiseen InvestEU-ohjelmaan ja vähävaraisimmille suunnatun Eurooppalaisen avun rahaston ohjelmaan

6) Ohjelmakauden 2007—2013 neuvoston asetuksen 1083/2006 98—102 artiklan, EU:n ohjelmakauden 2014—2020 neuvoston asetuksen 1303/2013 139 artiklan mukaisten ennakkomaksujen maksamiseen, 143—147 artiklan mukaisten rahoitusoikaisuiden maksamiseen, EU:n ohjelmakauden 2021—2027 neuvoston asetuksen 1060/2021 103—104 artiklan mukaisten rahoitusoikaisuiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen

7) hankkeen toteuttamisen kannalta perusteltujen ennakoiden maksamiseen

8) Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (EAY) ohjelmien 2014—2020 ja Interreg-ohjelmien 2021—2027 teknisen tuen toteuttamisesta aiheutuvien negatiivisten korkojen maksamiseen ulkomaisten hallintoviranomaisten osalta ja ohjelmiin liittyvän teknisen tuen maksamiseen kertaluonteisena eränä ohjelman hallintoviranomaisena toimivalle maakunnan liitolle ohjelmien maksatusten korvaamisen varmistamiseksi tuensaajille määräjän puitteissa sekä Suomen kansallisen vastinrahoituksen osuuteen kertaluonteisena eränä Euroopan laajuisille Interreg-ohjelmille

9) Interreg-ohjelmien 2021—2027 jäsenvaltion velvoitteista aiheutuviin maksuihin.

Momentin myöntämisvaltuudesta 15 209 000 euroa ja määrärahasta 21 486 000 euroa kohdistuu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" tekniseen tukeen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuudesta yhteensä 263 038 000 euroa on EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuutta ja 116 424 000 euroa valtion rahoitusosuutta. Määrärahasta yhteensä 394 389 000 euroa on tarkoitus käyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 249 578 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin. Määrärahasta yhteensä 294 881 000 euroa on tarkoitus käyttää ohjelmakauden 2014—2020 maksatuksiin, josta 157 270 000 euroa EU:n rakennerahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 137 611 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin. Määrärahasta yhteensä 349 086 000 euroa on tarkoitus käyttää ohjelmakauden 2021—2027 maksatuksiin, josta 237 119 000 euroa EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 111 967 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan sosiaalirahaston, aluekehitysrahaston ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimet on koottu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027". Ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 3,1 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on 61 % eli noin 1,9 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus noin 1,2 mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 75 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus 25 %.

Euroopan sosiaalirahaston ja aluekehitysrahaston toimet on koottu Suomen rakennerahasto-ohjelmaan "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020". Vuosina 2021—2023 käytettäväksi tarkoitettu ns. REACT-EU-elpymisrahoitus mukaan lukien ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 2,8 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on noin 51 % eli noin 1,4 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus vastaavasti lähes 1,4 mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 78 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus noin 22 %.

Ohjelmakauden 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman rahoitus ja hankkeiden toteutus päättyy vuoden 2023 lopussa, mutta maksatuksia ajoittuu vielä vuodelle 2024.

Alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien myöntämisvaltuudesta tehdään useampivuotiselle hankkeelle sidonta pääsääntöisesti vuosittain, jotta useita hankkeita voidaan rahoittaa yhtäaikaaisesti ja näin varmistaa ohjelmavarojen täysimääräinen käyttö.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja rakennerahasto-ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta ennakoita ja ohjelmakauden 2021—2027 teknistä tukea.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädettyssä menettelyssä.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa ohjelmakaudelle 2021—2027 määritellään Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+), oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) sekä Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) strateginen kohdentuminen ja ohjelmatyön organisointi.

Ohjelmakauden 2021—2027 alue- ja rakennepolitiikan rahoitus kohdentuu elinkeinoelämälähtöisen innovaatiotoiminnan edistämiseen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantamiseen, toiminnan uudistumiseen ja liiketoimintaympäristön kehittämiseen, työnhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistämiseen, työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen, oppimismahdollisuuksien kehittämiseen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantamiseen sekä niiden alueiden tukemiseen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, koke-

musten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan mm. raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

InvestEU-ohjelman tavoitteena on tukea Euroopan unionin politiikkatavoitteita rahoitus- ja investointitoimilla, joilla edistetään unionin kilpailukykyä, talouden kestävyyttä ja kasvua, sosiaalista sopeutumiskykyä ja osallistavuutta, pääomamarkkinoiden yhdentymistä sekä sisämarkkinoiden vahvistumista.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" jakautuminen toimintalinjoittain (pl. InvestEU:n ja Interreg-ohjelmien osuudet)

	Osuus koko ohjelmakaudella (%)
TL 1. Innovatiivinen Suomi (EAKR)	29,4
TL 2. Hiilineutraali Suomi (EAKR)	14,2
TL 3. Saavutettavampi Suomi (ESR+)	3,6
TL 4. Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi (ESR+)	29,7
TL 5. Sosiaalisten innovaatioiden Suomi (ESR+)	1,0
TL 6. Aineellista puutetta torjuva Suomi (ESR+)	1,1
TL 7. Oikeudenmukaisen siirtymän Suomi (JTF)	21,0
Yhteensä	100,0

Myöntämisvaltuuden käytöstä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ohjelmakausi 2014—2020					
Aikaisempien vuosien sitoumukset	120,470	-	-	-	120,470
Vuoden 2022 sitoumukset	110,410	-	-	-	110,410
Vuoden 2023 sitoumukset	64,001	-	-	-	64,001
Yhteensä	294,881	-	-	-	294,881
Ohjelmakausi 2021—2027					
Vuoden 2022 sitoumukset	18,363	7,659	2,957	4,367	33,346
Vuoden 2023 sitoumukset	254,831	405,341	294,900	236,764	1 191,836
Vuoden 2024 sitoumukset	75,892	131,312	89,644	82,614	379,462
Yhteensä	349,086	544,312	387,501	323,745	1 604,644
Kaikki yhteensä	643,967	544,312	387,501	323,745	1 899,525

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n ja valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena	Myöntämisvaltuus v. 2024	Määräraha v. 2024
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)			
Tekninen tuki	50,305	7,732	10,923
Valtakunnalliset teemat	54,301	8,317	7,410
Aluerahoitus	1 122,324	165,127	147,121
Kaupunkirahoitus	110,723	18,473	16,459
Yhteensä	1 337,653	199,649	181,913
InvestEU	31,571	-	6,941
Yhteensä	1 369,224	199,649	188,854
Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+)			
Tekninen tuki	38,700	5,351	7,560
Valtakunnalliset teemat	184,030	26,115	23,358
Aluerahoitus	654,908	90,213	80,689
Aineellisen puutteen torjuminen	32,301	4,341	3,883
Yhteensä	909,939	126,020	115,490
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)			
Tekninen tuki	25,587	2,126	3,003
Aluerahoitus	591,692	37,385	33,839
Yhteensä	617,279	39,511	36,842
Interreg-ohjelmat ¹⁾	51,000	7,000	7,900
Interreg-ulkorajaohjelmat ¹⁾	21,975	7,282	-
Yhteensä	72,975	14,282	7,900
Kaikkiyhteensä	2 969,417	379,462	349,086

¹⁾ Koostuu valtion rahoitusosuudesta.

Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman ydinindikaattorit

	Toteutuma 2014—2022	Tavoite (2023)
Uudet yritykset	584	600
Uudet työpaikat	12 610	13 260
Uudet tki-työpaikat	1 091	945
Tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden vetämiin hankkeisiin osallistuvat yritykset	24 876	19 000
Vähähiilisyttä edistävien yritysten lukumäärä	2 619	1 900
Työttömät ja työelämän ulkopuolelta tulevat alle 30-vuotiaat osallistujat	44 647	42 000
Koulutustoimenpiteissä: perusasteen suorittaneet osallistujat	38 499	32 000
Osallisuutta vahvistavissa toimenpiteissä: pitkäaikaistyöttömät	18 216	15 500

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" ydinindikaattorit

	Tavoite (2029)
Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	24 284
Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	18 756
Tuote- tai prosessi-innovaatioita tekevät pk-yritykset	3 417
Yritykset, joissa on suurempi liikevaihto	5 307
Päästövähennyksiä edistävät uudet ratkaisut	550
Tuen piiriin kuuluvan kunnostetun maaperän pinta-ala (ha)	13 596
18—29-vuotiaat nuoret	1 210
Työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyöttömät	76 740
Työelämän ulkopuolella olevat	26 515
Työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat	18 424

EU-tuen maksut on merkitty momentille 12.32.50 ja takaisinperinnästä aiheutuvat erät momentille 12.39.10. Maakuntien liittojen korkotuotot ja mahdolliset aikaisempina vuosina maakuntien liitoille maksettujen määrärahojen palautukset on merkitty momentille 12.32.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 16 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 627 967 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvioitua hitaammat ohjelmien maksatukset	30 000
Maksatusten tarkistukset	-1 610
Ohjelmakauden 2014-2020 maksatukset	-8 956
Ohjelmakauden 2014-2020 maksatusarvioiden tarkistaminen pl. React EU	-128 959
Ohjelmakauden 2014-2020 purkautuvien valtuuksien uudelleenbudjetoinnin maksatukset	-5 000
Ohjelmakauden 2014-2020 React EU maksatukset	2 681
Ohjelmakauden 2021+ kehyksen maksatukset	13 906
Ohjelmakauden 2021-2027 maksatukset	-24 629
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto	84 590
REACT-EU	-92 834
Ulkorajamaakuntien kehittäminen (siirto momentille 32.30.40)	-2 000
Uudistuva ja osaava Suomi	163 462
Yhteensä	30 651

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	643 967 000
2023 II lisätalousarvio	-30 000 000
2023 I lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	613 316 000
2022 tilinpäätös	358 086 463

(87.) Pääomasijoitus Työkanava Oy:lle (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	7 000 000
2022 tilinpäätös	10 000 000

95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tulosperusteisten työllisyyden vaikuttavuusinvestointihankkeen tuoton maksamiseen.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö on kilpailuttanut ja solminut yksityisen hankehallinnoijan kanssa sopimuksen tulosperusteisen työllisyyden vaikuttavuusinvestointirahaston perustamisesta. Pitkäaikaistyöttömyyden alentamista tavoitteleva hanke käynnistyi v. 2018.

Vaikuttavuusinvestointihankkeissa hankehallinnoija kerää rahastoihin sijoittajilta pääomia, jotka käytetään pitkäaikaistyöttömien työnhakijoiden palveluiden rahoittamiseen. Sijoittajat kantavat taloudellisen riskin hankkeen tuloksellisuudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on sitoutunut maksamaan rahastoon sijoittaneille toimijoille tulokseen perustuvaa palkkiota. Tulospalkkio määrittyy toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden perusteella. Pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen tähtäävässä hankkeessa toimijoille maksetaan enintään 10 000 euroa työllistynyttä kohden, yhteensä enintään 23 milj. euroa vuosina 2020—2024.

Vaikuttavuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Pitkäaikaistyöttömien työllisyys paranee			
Pitkäaikatyöttömien työllisyys Hankkeeseen osallistuvien määrä (kumulatiivinen v. 2019—, hlöä)	3 180	4 900	6 500
— joista työllistyneitä	1 222	1 900	2 600

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	-2 000
Yhteensä	-2 000

2024 talousarvio	6 000 000
2023 II lisätalousarvio	1 500 000
2023 talousarvio	8 000 000
2022 tilinpäätös	4 223 423

40. Yritysten erityisrahoitus

Selvitysosa: Kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön rakentamista tuetaan pääomamarkkinoita kehittämällä, erityisesti kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuutta parantamalla, uusien investointien ja osaamisen houkuttelulla sekä toimintakykyisen vienninrahoitusjärjestelmän ylläpitämisellä.

Tehokkaasti toimiva yritysrahoitusmarkkina on edellytys sille, että Suomeen saadaan lisää aloitettavia yrityksiä sekä kasvavia ja kansainvälistyviä yrityksiä ja että vientiyrityksillä on rahoituksen puolesta tasaveroiset kilpailuedellytykset. Ministeriö edistää kasvurahoitusta, yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman vahvistamista, puhtaan siirtymän rahoitusta sekä InvestEU- ja muun EU-rahoituksen hyödyntämistä yritysten elinkaaren jokaisessa vaiheessa. Julkisella yritysrahoituksella on tärkeä tehtävä rahoitusmarkkinoiden toiminnassa olevien puutteiden korjaamisessa. Tavoitteena on täydentää yksityistä rahoitusta sekä katalysoida yksityistä rahoitusta eri toimenpitein sekä turvata julkisen vienninrahoitusjärjestelmän toimintaedellytykset. Julkista yritysrahoitusta ja valtion riskinjakoja tarvitaan erityisesti aloittavissa yrityksissä, innovatiivisissa kasvuyrityksissä sekä viennin rahoituksessa. Viennin rahoituksessa tavoitteena on varmistaa suomalaisille yrityksille tasavertaiset toimintaedellytykset suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2024:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö elinkeinotoiminnalle			
— Alkaviin yrityksiin tehtyjen yksityisten riskisijoitusten määrä (milj. euroa)	1 790	1 250	1 350
— Venture-sijoitukset/BKT (%)	0,39	> 0,35	> 0,40

42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) perusteella Enontekiön alueelle sähköverkon korvausinvestointiin myönnetyn avustuksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Enontekiön kunnan alueella tehtäviin sähköverkon korvausinvestointeihin v. 2021 myönnetystä 7 000 000 euron avustuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	900	800	1 100	2 420	5 220

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset					-300
Yhteensä					-300
2024 talousarvio					900 000
2023 talousarvio					1 200 000
2022 tilinpäätös					625 650

46. Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 090 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää liikenne- ja viestintäministeriön ja VR-Yhtymä Oy:n välisen yöjunarungon vaunukaluston hankintaa koskevasta sopimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään v. 2022 lisätalousarviossa myönnetystä 40 000 000 euron valtuudesta yöjunarungon vaunukaluston hankinnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Hankinta perustuu liikenne- ja viestintäministeriön ja VR-Yhtymä Oy:n väliseen sopimukseen, jonka perusteella VR-Yhtymä Oy hankkii uuden yöjunarungon vaunukaluston yöjunaliikenteen palvelutason parantamiseksi. Kyseessä on yhdeksän makuuvaunun ja kahdeksan autovaunun kokonaisuus.

Määrärahan käyttäjä on liikenne- ja viestintäministeriö.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Ennen vuotta 2024 tehdyt sitoumukset	2 090	3 394	22 524	28 008

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yöjunarungon vaunukalusto				1 600
Yhteensä				1 600

2024 talousarvio	2 090 000
2023 talousarvio	490 000

47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 65 436 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain (445/1998) 8 §:n 1 momentin 1—3 kohtien nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti:

- 1) Finnvera Oyj:n luotto- ja takaustoiminnasta syntyneiden tappioiden osittaiseen korvaamiseen
- 2) Finnvera Oyj:lle maksettavaan korkotukeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa antamansa sitoumuksen perusteella Finnvera Oyj:lle 50 % tai 80 % luotto- ja takaustappioiden kokonaismäärästä. Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää lainoja ja takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömät.

Finnvera Oyj:n arvioidaan tekevän 6 500 rahoituspäätöstä v. 2024. Rahoitusta saavien kasvavien yritysten osuus arvioidaan olevan 2 000. Finnvera Oyj:llä on noin 25 000 asiakasta, joista alle kymmenen henkilöä työllistävien yritysten osuus on noin 90 %.

Vaikutavuus

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Luotto- ja takaustappiositoumusten piirissä olevien hankkeiden kokonaismäärä (mrd. euroa)	2,6	2,2	2,2
— josta Finnveran myöntämä rahoitus (mrd. euroa ja %)	1,1 (44 %)	1,0 (45 %)	1,0 (45 %)
— josta pankkien ja muun rahoituksen osuus (mrd. euroa ja %)	1,5 (56 %)	1,2 (55 %)	1,2 (55 %)
Aloittavien yritysten määrä (kpl)	1 931	2 000	2 200
Myötävaikutetut uudet työpaikat (kpl)	6 001	6 000	6 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkotukien ja tappiokorvausten muutokset	365
Yhteensä	365

2024 talousarvio	65 436 000
2023 II lisätalousarvio	-20 000 000
2023 talousarvio	65 071 000
2022 tilinpäätös	36 534 458

48. *Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 142 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) sekä julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) mukaisen korkotuen maksamiseen
- 2) Valtiokonttorille korontasaussopimuksista ja -päätöksistä aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen
- 3) Suomen Vientiluotto Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion ja alijäämäkorvauksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa kansainvälisesti kilpailukykyisen julkisesti tuetun vienninrahoitusjärjestelmän olemassaolon, myötävaikuttaa vientiin perustuvaan suotuisaan työllisyys- ja talouskehitykseen sekä edesauttaa vienninrahoitukseen liittyvien korkoriskien hallintaa.

Korontasauksessa Suomen Vientiluotto Oy solmii korontasaussopimuksia luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa tai tekee korontasauspäätöksiä. Korontasauksessa luotto- tai rahoituslaitos tai Suomen Vientiluotto Oy maksaa valtiolle korontasausluoton mukaista kiinteää korkoa ja valtio maksaa Suomen Vientiluotto Oy:lle tai luotto- tai rahoituslaitokselle kyseisen valuutan yleisesti käytettävää luoton korkojaksoa vastaavaa, yleensä kuuden kuukauden, viitekorkoa lisättyä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa (1547/2011) säädettävällä lisällä.

Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen myöntämisen tavoitteena on edistää Suomen taloudellista kehitystä turvaamalla suomalaisille vientiä harjoittaville yhtiöille kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä, lisätä Suomen pääomatavaravientiä ja alustoimituksia sekä edistää viejien, kotimaisten telakoiden ja alihankkijoiden työllisyyttä.

Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi tehdä korontasausluottoja koskevia korontasaussopimuksia tai näitä vastaavia korontasauspäätöksiä enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta sekä myöntää OECD-ehdoisia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia luottoja enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta.

Toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Uudet korontasaussitoumukset ¹⁾ (milj. euroa)	750	700	1 000
Korontasaussitoumukset vuoden lopussa ²⁾ (milj. euroa)	8 254	9 000	10 000

¹⁾ Sisältää Vientiluoton solmimat kiinteäkorkoiset luottosopimukset sekä pankkien solmimat korontasausluotot.

²⁾ Sisältää Vientiluoton korontasaussopimukset ja -päätökset sekä luotto- ja korontasausvaraukset.

Korontasaussitoumuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Vientiluottojen korkotuki	128 700	100 400	84 900	81 500	395 500
Suojausmenot	14 000	9 900	7 800	7 400	39 100
Menot yhteensä	142 700	110 300	92 700	88 900	434 600

Korontasaustoiminnasta valtiolle kertyvät korkohyvitykset tuloutuvat momentille 12.32.99. Korontasaustoiminnan arvioidaan olevan 19,4 milj. euroa ylijäämäinen v. 2024 (24,2 milj. euroa v. 2022, 9,7 milj. euroa v. 2023).

Korontasaussitoumuksista valtiolle kertyvät tulot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Korkohyvitykset	18 900	27 700	35 700	42 200	124 500
Suojaustulot	143 200	89 000	64 000	55 300	351 500
Tulot yhteensä	162 100	116 700	99 700	97 500	476 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkistus	-1 900
Korkotason muutokset	52 100
Vientiluottojen korkotuki ja suojausmenot	43 800
Vientiluottojen volyymin kasvu	6 300
Yhteensä	100 300
2024 talousarvio	142 700 000
2023 I lisätalousarvio	36 200 000
2023 talousarvio	42 400 000
2022 tilinpäätös	77 825 340

60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston rahastosta annetun lain (444/1998) 4 §:n mukaisten valtion vastuiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää valtion vastuiden maksamiseen Valtioneuvoston rahastolle, mikäli erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:n taseessa olevan vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahaston varat tai Valtioneuvoston rahaston varat eivät riitä kattamaan Finnvera Oyj:n tappiollista erillistulosta.

2024 talousarvio	20 000
2023 II lisätalousarvio	13 134 000
2023 talousarvio	20 000
2022 tilinpäätös	—

82. *Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettujen luottomuotoiseen vienninrahoitukseen liittyvää varainhankintaa turvaavien lainojen maksamiseen.

Valtuus

Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettuja vienninrahoitukseen liittyviä lainoja Finnvera Oyj:lle enintään 1 000 000 000 euroa.

Selvitysosa: Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi myöntää Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvia vienti- ja alusluottoja. Valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain mukaan valtio voi taata Finnvera Oyj:n vienti- ja alusluottojen rahoitukseen liittyvää varainhankintaa. Jos rahoitusmarkkinoiden toiminta on sellaisessa tilanteessa, että Finnvera Oyj ei kykene hankkimaan markkinoilta varoja kohtuullisilla ehdoilla, voidaan yhtiölle myöntää valtion talousarviossa olevien määrärahojen puitteissa pääasiallisesti lyhytaikaista, enintään 12 kuukauden pituista lainaa käypää korkoa vastaan. Lainat on tarkoitettu myöntää vakuutta vaatimatta.

Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämien vienti- ja alusluottojen tavoitteena on varmistaa, että suomalaisilla viejillä on käytössään vastaavanlainen kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä kuin tärkeimpien kilpailijamaidemme viejillä. Tämän rahoitusjärjestelmän avulla parannetaan suomalaisten viejien mahdollisuuksia menestyä pääomatavaraviennin- ja alustoimitusten tarjouskilpailuissa ja samalla autetaan vientiyrityksiä, kotimaisia telakoita sekä niiden alihankkijoita työllistämään.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	10 000
2023 talousarvio	10 000
2022 tilinpäätös	—

(89.) *Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	110 000 000
2022 tilinpäätös	49 400 000

(95.) *Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 II lisätalousarvio	5 000
2023 talousarvio	73 000
2022 tilinpäätös	2 043 344

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Selvitysosa: Suomeen kotoudutaan lähtökohtaisesti työllä. Kotoutumistoimien keskeinen tarkoitus onkin varmistaa mahdollisimman nopea siirtyminen työmarkkinoille riittävin valmiuksin. Kotoutumispolitiikka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaisen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen. Kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tukea ja tehostaa maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osaamista sekä osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemuksen ja osallisuuden lisäämisellä. Kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista ja ohjausta vahvistetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään maahanmuuttajanaisten mahdollisuuteen osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen. Kotoutumista tehostetaan myös kotoutumispalveluiden laatua, velvoittavuutta ja vaikuttavuutta parantamalla. Kuntien roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan esimerkiksi tukemalla moniammatillisia osaamiskeskustoja sekä maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluita. Hyvinvointialueita tuetaan maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla. Lisäksi varmistetaan hyvinvointialueiden mahdollisuus huolehtia ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten kotoutumislain mukaisista palveluista. Myös kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan. Kaksisuuntaista kotoutumista edistetään vahvistamalla osallistumisastetta työelämään.

Varmistetaan kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden nopea siirtyminen kuntiin ja kotoutumista edistävien palveluiden piiriin. Hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2024 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Kotoutumiskoulutukseen arvioidaan käytettävän 68 398 000 euroa momentin 32.30.51 määrärahaa vuonna 2024. Määrärahasta arvioidaan käytettävän 16 772 000 euroa tilapäistä suojelua saavien kotoutumiskoulutuksen järjestämiseen.

Kansainvälisten osaajien liikkuvuudella on kasvava elinkeinopoliittinen merkitys Suomen osaamispääoman ja kilpailukyvyyn vahvistamiseen sekä uusien työpaikkojen ja innovaatioiden syntyyn. Osana kilpailukyvyyn vahvistamista hallitus seuraa tarkasti työperäisen maahanmuuton vaikutuksia työvoiman saatavuuteen ja julkiseen talouteen. Osaajien työperusteista maahanmuuttoa erityisesti kohdemaamallin maista ja EU-alueelta edistetään nopeuttamalla oleskelulupamenettelyjä, vahvistamalla osaajien maahanmuuton pysyviä rakenteita, vahvistamalla Suomen houkuttelevuutta osaajien kohdemaana sekä tukemalla kansainvälisten osaajien ja heidän perheidensä asettautumista ja kotoutumista. Suomalaisten työmarkkinoiden mainetta parannetaan puuttumalla aktiivisesti ja ennakkoiden työmarkkinoilla esiintyviin väärinkäytöksiin. Huomiota kiinnitetään

myös hallittuun opiskeluperusteiseen maahanmuuttoon sekä kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden Suomeen integroitumiseen ja työllistymisen edistämiseen.

Business Finlandin Work in Finland -toiminnalla (WiF) tuetaan mm. kansainvälisen rekrytoinnin palveluiden kehittämistä, kohdemaatoimintaa sekä maakovaviestintää. Business Finlandin WiF-toimintaan arvioidaan käytettävän 2,9 milj. euroa momentilta 32.01.05. TE-hallinnon Work in Finland -toimintaan arvioidaan käytettävän yhteensä noin 2,5 milj. euroa momenteilta 32.01.02 ja 32.01.03. Talent-rahoitusta arvioidaan myönnettävän 4,5 milj. euroa momentilta 32.20.40. Rahoituksella tuetaan yrityksiä ensimmäisten kansainvälisten osaajien palkkaamiseen.

Oleskeluluvan saaneet kotoutumisen piirissä olevat pakolaiset

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat	1 760	1 610	2 408
— joista oleskeluluvan saaneita yksintulleita alaikäisiä	147	200	200
Perheenyhdistämiset	541	1 421	1 456
Kiintiöpakolaiset	1 098	1 050	500
Pakolaisia yhteensä	3 399	4 081	4 364
Pakolaisia laskennallisten kuntakorvausten piirissä	11 203	11 339	12 180
Tilapäistä suojelua saavia laskennallisten korvausten piirissä	-	7 999	21 067
Perheryhmäkot- ja tukiasumispaikat yhteensä	143	250	300

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 851 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kotoutumisen, työllisyyden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen sekä EU:n rahoittamien kotoutumista edistävien hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen
- 2) kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen
- 3) Kotoutumisen osaamiskeskuksen menoihin, kuten kotoutumisen, kotoutumistoimenpiteiden ja hyvien väestösuhteiden seurantaan, toimintamallien kehittämiseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen, kotoutumista koskevaan viestintään sekä muihin kotouttamispolitiikan toimeenpanoa ja vaikuttavuutta edistäviin menoihin
- 4) valtionavustuslain (688/2001) mukaiseen kunnille, järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin kotoutumisen ja työllisyyden edistämiseen, rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen sekä eri väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen edistämiseen sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään etsivään työhön ja neuvontatyöhön
- 5) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 22 §:n mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun ja muihin yksilöllisesti sovittuihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin osallistuvien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen
- 6) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

7) ennakoiden maksamiseen, jos se on myönnettävän rahoituksen tai avustuksen käytön kannalta perusteltua

8) siirtomenojen maksamiseen

9) valtion virastojen ja laitosten toteuttamien hankkeiden rahoittamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumispolitiikka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaiseseen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen. Maahanmuuttajien työllistymistä ja mukaanpääsyä suomalaiseen yhteiskuntaan tuetaan maahanmuuttajien kielitaitoa ja ammatillisia valmiuksia vahvistamalla sekä yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Maahanmuuttajien omaa vastuuta kotoutumisesta sekä kotoutumista edistävien palveluiden velvoittavuutta lisätään. Maahanmuuttajaäitien palveluita vahvistetaan. Kuntien ja kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämässä, maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluita sekä kuntien moniammatillista osaamiskeskustoimintaa tuetaan.

Työperusteisen maahanmuuton avulla panostetaan osaavan työvoiman saatavuuteen oikea-aikaisesti vastaten työmarkkinoiden tarpeisiin. Työvoiman houkuttelussa ja työmahdollisuuksien markkinoinnissa erityisiä kohderyhmiä ovat osaajat kohdemaamallin maista, korkeasti koulutetut, EU-kansalaiset ja työvoimapula-alojen työntekijät. Keskeisinä toimina ovat osaavan työvoiman houkuttelu, maakuvaviestinnän kehittäminen, oleskelulupien käsittelyaikojen nopeuttaminen ja työn perusteella muuttaneiden asettautumisen ja kotoutumisen tukeminen, työperusteisen maahanmuuton pysyvien rakenteiden vahvistaminen sekä kuntien roolin kehittäminen.

Ulkomaalaisten tutkijoiden, Suomessa opiskelevien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden sekä heidän perheidensä maahan jäämistä helpotetaan sujuvoittamalla oleskelulupaprosesseja ja muita viranomaispalveluita, kehittämällä kansainvälisen rekrytoinnin palveluita, vahvistamalla työelämän vastaanottavuutta sekä lisäämällä Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien ja yritysten kohtaamista. Suomalaisten työmarkkinoiden mainetta parannetaan puuttumalla aktiivisesti ja ennakkoiden työmarkkinoilla esiintyviin väärinkäytöksiin. Lisäksi parannetaan ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön uhrien tavoittamista ja tunnistamista.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimiva Kotoutumisen osaamiskeskus tukee maahanmuuttajien kotoutumista edistävää valtion, kuntien ja järjestöjen asiantuntijatyötä kotoutumisen vaikuttavuuden parantamiseksi. Osaamiskeskuksen toiminnassa keskeisiä tehtäväalueita ovat kotoutumisen tietoperustan vahvistaminen, seurannan kehittäminen erityisesti työllistymiseen, koulutustasoon ja sosiaaliturvan käyttöön liittyen, tuloksellisuuden arvioinnin ja seurannan kehittäminen sekä paikallistason toimijoiden ammattitaidon ja osaamisen kehittäminen toimintatapoja ja -malleja arvioimalla, hyviä käytäntöjä juurruttamalla ja työprosesseja selkeyttämällä. Lisäksi osaamiskeskus tukee eri toimijoiden välistä monialaista yhteistyötä mm. kumppanuusohjelman toimeenpanolla.

Maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen palveluprosessia, palvelutarpeen arviointia, osaamisen tunnistamista, ohjausta, monikielistä yhteiskuntaorientaatiota, kieli- ja kotoutumiskoulutusta, kielitaidon testausta ja muita maahanmuuttajille suunnattuja palveluita sekä palvelujen yhdistämistä kehitetään maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuutta parannetaan kehittämällä koulutuksen laatua ja sisältöä, kuten

työelämälähtöisyyttä sekä kokoamalla rahoitus yhteen kanavaan. Vahvistetaan mahdollisuuksia kotoutua myös ruotsin kielellä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen	2 411 000
Kotoutumisen osaamiskeskus	500 000
Valtionavustukset	
— Kuntien moniammatillinen osaamiskeskustoiminta	670 000
— Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut	670 000
— Avustukset järjestöille ja muille toimijoille	600 000
Yhteensä	4 851 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 911 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 940 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotoutuslain kokonaisuudistuksen valmistelutehtävät (siirto momentille 32.01.02)	-150
Kotoutuspalvelujen uudistus (siirto momentille 32.01.01)	-80
Kuntien moniammatillisen osaamiskeskustoiminnan laajentaminen	-1 080
Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteet	-1 080
Yhteensä	-2 390

2024 talousarvio	4 851 000
2023 talousarvio	7 241 000
2022 tilinpäätös	8 491 000

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 384 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) ja valtioneuvoston asetusten (1393/2011 ja 115/2012) mukaisesti:

- 1) kunnille ja hyvinvointialueille maksettaviin laskennallisiin korvauksiin, jotka aiheutuvat lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määriteltujen henkilöiden kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan sekä alkukartoituksen järjestämisestä
- 2) toimeentulotuesta, tulkkauksen järjestämisestä, erityiskustannusten korvaamisesta ja paluumuuton tukemisesta kunnalle ja hyvinvointialueille aiheutuviin kustannuksiin sekä pakolaisten kuntaan muuttamisen odotusajalta kertyvien vuokrien maksamiseen
- 3) alaikäisten oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen 25 ikävuoteen saakka ja käräjäoikeuden heille osoittaman edustajan palkkioiden maksamiseen
- 4) edellä mainittujen perheryhmäkotien tai muiden asuinyksiköiden kustannusten ennakoiden maksamiseen, jos se on toiminnan järjestämisen kannalta perusteltua

5) kuntaan sijoitettujen tai kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien kunnille sosiaali- ja terveys- sekä muiden palvelujen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaviin korvauksiin

6) entisen Neuvostoliiton alueelta paluumuuttajina tulleiden henkilöiden, joille on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnille sekä Suomen sodissa vapaaehtoisina palvelleiden hoidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin

7) edellä mainittujen henkilöiden perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuvien kustannusten ennakoiden maksamiseen Kansaneläkelaitokselle

8) Kansaneläkelaitokselle kotoutumislain 51 §:n 2 momentin perusteella korvattaviin entisen Neuvostoliiton alueelta tulleista paluumuuttajista aiheutuviin perustoimeentulotuen kustannuksiin

9) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määritellyistä henkilöistä maksettavien korvausten piirissä olevien määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden ja perheen yhdistämisen kautta maahan tulleiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Kiintiöpakolaisten osalta maksettavien korvausten piirissä olevien lukumäärä arvioidaan neljän edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Vuonna 2024 arvioidaan kuntiin muuttavan 21 067 tilapäistä suojelua saavaa henkilöä, joille on rekisteröity kotikunta. Vuoden 2024 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä maksettavaa laskennallista korvausta maksetaan kunnalle ja hyvinvointialueelle kolmelta vuodelta alkaen siitä, kun ensimmäinen kotikuntamerkintä on tehty. Kiintiöpakolaisten osalta korvausta maksetaan neljältä vuodelta.

Korvausta voidaan maksaa jatkuvan oleskeluluvan saavien ja kunnan asukkaaksi siirtyvien ihmiskaupan uhrien osalta pakolaisia vastaavalla tavalla. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on mahdollisuus hakea ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselta korvausta kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien osalta uhrin asemasta johtuvien palvelujen järjestämisestä.

Kansainvälistä suojelua saavien sekä tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kuntiin ohjautumista edistetään tehostamalla kuntakorvausjärjestelmän toimivuutta sekä tiivistämällä valtionhallinnon eri toimijoiden ja kuntien välistä yhteistyötä.

Kotoutumislain mukaisen maahanmuuttajalle tehtävän alkukartoituksen tekee kunta tai TE-toimisto.

Kansaneläkelaitokselle korvataan perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuneet kustannukset.

Vaikuttavuus

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Pakolaisten toteutuneet kuntasijoituspaikat, vähintään (lkm)	1 402	4 200	3 300

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Paluumuuttajien kustannukset	1 000 000
— Toimeentulotuki 6 kk	30 000
— Toimeentulotuki 5 v	20 000
— Erityiskustannukset	550 000
— Heimoveteraanit	400 000
Laskennalliset korvaukset (0—6 v. 6 845 €, muut 2 300 €) pakolaisista (12 180 henkilöä) ja tilapäistä suojelua saavista (21 067 henkilöä)	99 338 000
Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	282 512 000
— Toimeentulotuki (2 216 euroa/vuosi/hlö)	68 143 000
— Erityiskustannukset (3 251 euroa/vuosi/hlö)	101 333 000
— Tulkkipalvelut (1 249 euroa/vuosi/hlö)	39 217 000
— Korvaukset alaikäisten huollosta (12 000 euroa/vuosi/hlö)	73 819 000
Alkukartoituksen kustannukset (2 000 henkilöä; laskennallinen korvaus 700 euroa/hlö)	1 400 000
Yhteensä	384 250 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 800 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 383 450 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrä	-10 416
Pakolaiskiintiön lasku 500 henkilöön (HO 2023)	-2 157
Pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilöön v. 2023	1 100
Tilapäinen suojelu	109 894
VN-päätös 175 haavoittuvassa asemassa olevat	-1 183
Yhteensä	97 238

2024 talousarvio	384 250 000
2023 II lisätalousarvio	-35 000 000
2023 I lisätalousarvio	-15 000 000
2023 talousarvio	287 012 000
2022 tilinpäätös	140 326 221

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastoon kuuluvien etuuksien tilapäiseen suorittamiseen saa käyttää muun saman rahaston etuuden maksamiseen varattua määrärahaa seuraavilta momenteilta: 33.10.50, 53, 54, 57, 60 ja 33.20.52.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Suomessa taloudellinen eriarvoisuus on kansainvälisesti vertaillen vähäistä, mutta varallisuuserot ovat kasvaneet. Polarisaation ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääminen on kuitenkin riski sekä yksilöiden hyvinvoinnin että yhteiskunnan vakauden kannalta. Tämä on korostunut covid-19-pandemian sekä Ukrainan hyökkäyssodan myötä, joilla on pitkäaikaisia vaikutuksia suomalaisten hyvinvointiin ja elämälaatuun sekä yhteiskuntaan kaikilla tasoilla. Erityisesti energiakriisi ja hintojen nousu vaikuttavat suomalaisten elintasoon. Monikriisien aika haastaa mielenterveyttä ja luottoa tulevaisuuteen.

Teknologian voimakas kehitys lisää mahdollisuuksia tukea terveyttä ja hyvinvointia ennaltaehkäisevästi ja antaa vaikuttavampaa hoitoa ja palveluja. Myös tietoa voidaan hyödyntää entistä enemmän sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi sekä niitä tukevat palvelut vahvistavat kansalaisten osallisuutta ja estävät syrjäytymistä. Työn murros tuo uusia tapoja osallistua työelämään. Niiden myötä muuttuu myös sosiaaliturvan rahoituksen perusta.

Sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden ehtona on korkea työllisyysaste, terveet ja toimintakykyiset kansalaiset sekä vaikuttavat ja tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut ja etuudet. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja etuuksien uudistaminen edellyttää ja mahdollistaa uusien toimintatapojen käyttöön ottamisen. Digitalisaation mahdollisuudet hyödyntämällä toiminta tehostuu ja palvelujen saatavuus ja saavutettavuus lisääntyvät.

Sosiaali- ja terveyspolitiikalla tuetaan työllisyysasteen nousua ja työn tuottavuutta huolehtimalla työntekijöiden terveydestä, hyvinvoinnista sekä toiminta- ja työkyvystä. Kansalaisten terveyden-tilan ja toimintakyvyn parantuessa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve muuttuu. Sosiaali- ja terveysala on myös kasvuala sekä teknologian ja palvelujen kehittämisen moottori.

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa sosiaali- ja terveyspalvelut, eläkkeet ja muu sosiaaliturva on kyettävä tarjoamaan kaikille. Tämän hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus nojaa talouden tasapainoiseen kehitykseen, joka edellyttää talouskasvua ja rakenteellisia uudistuksia.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Hallituksen tavoitteena on vahva ja välittävä Suomi, joka pärjää maailman myrskyissä. Vahva ja välittävä Suomi pystyy turvaamaan kaikenikäisille palvelut, varhaiskasvatuksesta koulutukseen, sosiaali- ja terveystalouteen ja hoivaan, tulotasosta ja asuinpaikasta riippumatta. Hyvinvoinnin perusta on kestävä talous. Tärkein talouspoliittinen tavoite on saada aikaan kestävä kasvua.

Pääosa, kaksi kolmannesta, sosiaalimenoista rahoitetaan työnantajien ja työntekijöiden sosiaaliturvamaksuin, kuntien verovaroin sekä asiakasmaksuin. Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) pääluokan osuus sosiaalimenoista on noin viidennes. Pääluokan suurimmat menokohteet ovat eläkkeet (33 %), perhe- ja asumiskustannukset sekä toimeentulotuki (29 %), työttömyysturva (15 %) ja sairausvakuutus (14 %).

Strategiset tavoitteet hallituskaudelle

Sosiaali- ja terveysministeriön strategian Ehea yhteiskunta ja kestävä hyvinvointi 2030 mukaisesti ministeriön tavoitteena on turvata ihmisten toimintakykyä, toimeentuloa ja palveluja, jotta voimme elää yhdenvertaisessa, kestävässä ja vakaassa yhteiskunnassa. Tätä tehtävää toteutetaan säädösalustelun, monipuolisen ohjauksen sekä poikkihallinnollisen ja kansainvälisen yhteistyön avulla. Ministeriön työssä korostuvat tiedolla johtaminen, avoin viestintä, mahdollistavat säädökset, innovaatiot ja digitalisaatio.

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on sosiaali- ja terveysministeriön strategisena vaikuttavuustavoitteena ja sen raportointiin on kolme sukupuolten tasa-arvon edistämistä mittaavaa indikaattoria. Lisäksi muita indikaattoreita tarkastellaan erikseen sukupuolittain. Ministeriön tehtävä on kahtalainen: toisaalta sukupuolten tasa-arvoa edistetään osana ministeriön ja hallinnonalan toimintaa eli valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulmaa ja toisaalta ministeriöllä on vastuu tasa-arvopolitiikasta ja -lainsäädännöstä sekä kansainvälisestä ja EU-yhteistyöstä sukupuolten tasa-arvoon liittyen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet hyvinvointialueille 2023—2026 asetettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2022. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on yksi hyvinvointialueiden järjestämien sosiaali- ja terveystaloutten tavoitteista ja konkreettisesti hyvinvointialueilta edellytetään toiminnallisen ja henkilöstöpoliittisen suunnitelman laatimista. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sisällöllistä kehittämistä rahoitetaan ja ohjataan vuosina 2022—2025 Suomen kestävä kasvun ohjelmasta, jonka yhtenä yleisenä tavoitteena on tasa-arvon edistäminen.

Sosiaaliturvakomitean työ jatkuu uudella hallituskaudella. Uudistamishdotukset sisältävät myös sukupuolten tasa-arvoa edistäviä sosiaaliturvan kehittämissuunnitelmia. Valtion rahoitukseen turvakotitoiminnan menoihin varataan 26,55 milj. euroa. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnalle (NAPE) on varattu 150 000 euroa. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisesta vastaiseen työhön on osoitettu 46 000 euroa. Alaikäisille suunnatun Lastenasiointalo/Barnahus -toimintamallin vakiinnuttamiseen osoitetaan vuosittain 2,8 milj. euroa vuosille 2024—2026. Seritukikeskukset auttavat täysi-ikäisiä seksuaaliväkivaltaa kohdanneita hyvinvointialueiden omalla rahoituksella. Tasa-arvopolitiikassa tavoitteena on edistää sukupuolten tasa-arvoa muun muassa laatimalla hallituksen tasa-arvo-ohjelma ja kolmikantainen samapalkkaisuusohjelma.

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi suunnitelmallisesti hallituksen tasa-arvopolitiikkaa, edistää sukupuolten tasa-arvoa ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista kaikessa valtioneuvoston valmistelussa ja päätöksenteossa sekä kansainvälisessä toiminnassa. Näitä tavoitteita edistetään ja ne huomioidaan hallitusohjelman mukaisissa uudistuksissa.

Kestävä kehitys

Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnassa painottuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen, osatyökykyisten työllistymisen ja työssä pysymisen edistäminen, iäkkäiden toimintakyvyn vahvistaminen ja palvelujen turvaaminen sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Näitä tavoitteita toteutetaan vuonna 2024 erityisesti hallitusohjelman mukaisten säästöjen toimeenpanossa, sosiaali- ja terveystalouden ohjauksessa, sosiaaliturvauudistuksen ja tasa-arvo-ohjelman valmistelussa sekä elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanossa.

Seurantaindikaattorit 2022—2024

VAIKUTTAVUUSTAVOITE	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Turvaamme väestön hyvinvoinnin kaikissa tilanteissa			
Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0—80 vuotta/100 000 asukasta			
— Yhteensä	5 750 ¹⁾	5 850	5 950
— Miehet	7 500 ¹⁾	7 550	7 600
— Naiset	3 900 ¹⁾	3 950	4 000
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20—64-vuotiaat			
— Yhteensä	56,1 ¹⁾	55,1	55,3
— Miehet	56,0 ¹⁾	55,0	55,0
— Naiset	56,2 ¹⁾	55,2	55,5
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista			
— Yhteensä	25,5 ¹⁾	26,5	25,5
— Pojat	16,5 ¹⁾	16,7	16,5
— Tytöt	34,5 ¹⁾	34,3	34,5
Varmistamme vaikuttavat etuudet ja palvelut kestäväällä tavalla			
Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiirettömän käynnin odotusaika yli 7 pv. hoidon tarpeen arvioinnista, (%) toteutuneista käynneistä			
	42,4	45,5	45,0
Erikoissairaanhoidon odottaneet 31.12./10 000 asukasta			
	33,5	35,5	35,0
1.10.—31.3. aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, (%)			
	91,7	92,5	91,5
Ehkäisemme ja vähennämme ihmisten eriarvoistumista			
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18—24-vuotiaat, (%) vastaavan ikäisistä			
— Yhteensä	20,5 ¹⁾	21,5	20,5
— Miehet	22,5 ¹⁾	23,0	22,5
— Naiset	17,5 ¹⁾	18,5	17,5
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet kotitaloudet vuoden aikana (lkm)			
	84 200 ¹⁾	84 000	83 500
Pitkittyneesti pienituloisten lasten lukumäärä asuntoväestössä			
	56 400 ¹⁾	57 000	57 500

Seurantaindikaattorit 2022—2024

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
VAIKUTTAVUUSTAVOITE			
Pitkäaikaistyöttömät, (%) työvoimasta			
— Yhteensä	3,6	3,5	3,5
— Miehet	4,3	4,1	4,0
— Naiset	2,9	2,9	3,0
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet lkm			
— Yhteensä	18 303	18 400	18 350
— alle 35-v.	3 586	3 500	3 400
Edistämme sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista			
Palkansaajien säännöllisen työajan kuukausiansioiden ero sukupuolittain ²⁾	84,4	84,3	84,1
Isien osuus (%) kaikista korvatuista vanhempainpäivärahapäivistä	12,2	13,0	13,5
Voimassaoleva suunnitelma sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi sekä voimassaoleva suunnitelma yhdenvertaisuuden edistämiseksi puuttuu, (%)	46	48	50
Parannamme elin- ja työympäristön terveyttä ja turvallisuutta			
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmakuolleisuus/100 000 asukasta			
— Yhteensä	39,5 ¹⁾	40,0	40,2
— Miehet	49,9 ¹⁾	50,0	50,2
— Naiset	29,1 ¹⁾	30,0	30,2
Työpaikatapaturmataajuus	26,0	26,2	26,1
Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet sukupuolen ja iän mukaan			
— Yhteensä	17,0 ¹⁾	16,8	17,0
— Miehet	15,5 ¹⁾	14,5	14,5
— Naiset	18,5 ¹⁾	19,0	19,5

¹⁾ Arvio, sillä vahvistettu toteutuma ei ole tietokannasta vielä saatavilla.

²⁾ Indikaattorin tulkinta: Naiset tienaavat keskimäärin 84,4 % miesten vastaavasta palkasta.

Lähteet: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos/Sotkanet, Tilastokeskus, Kela, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuskeskus, TEA-viisari ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia 51/2022).

Budjettilakiesitykset**Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset**

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024—2027 sekä lapsilisälain muuttamisesta	33.10.50, 33.10.54, 33.10.57, 33.20.50, 33.20.52, 33.20.55, 33.30.60, 33.40.60, 29.70.55 ja 26.40.63
Hallituksen esitys eduskunnalle sairausvakuutuslain 5 luvun 8 §:n muuttamisesta	33.30.60
Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysetuuksien rahoittamisesta annetun lain muuttamisesta vuoden 2024 työttömyysvakuutusmaksujen vahvistamiseksi	33.20.50, 33.20.52 ja 33.20.55
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta	33.10.54, 33.10.57, 33.20.50 ja 33.20.52

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta	33.10.54 ja 33.10.57
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalousta annetun lain muuttamisesta	28.89.31
Hallituksen esitys hoitotakuun muuttamisesta	28.89.31, 33.01.06 ja 33.60.35
Hallituksen esitys lastensuojelulain ja varhaiskasvatustalousta muuttamisesta	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle vuorotteluvapaalain kumoamisesta	33.20.50, 33.20.52
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain 51 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta	33.30.60, 33.60.35
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 246/2022 vp)	33.01.25, 33.03.04
Hallituksen esitys eduskunnalle mielenterveyslain ja hallinto-oikeustalousta 7 §:n muuttamisesta (HE 14/2023 vp)	28.89.31, 25.10.03 ja 25.15.01
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta	33.30.60
Hallituksen esitys eduskunnalle toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta	33.10.57
Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta	33.20.55
Hallituksen esitys eduskunnalle työeläkelainsäädännön ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain muuttamiseksi	33.40.52

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Hallinto	154 256	135 292	144 962	9 670	7
01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 938	32 923	39 412	6 489	20
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	978	966	498	-468	-48
05. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 228	2 810	2 810	—	0
06. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 177	19 509	22 466	2 957	15

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	8 820	8 888	9 237	349	4
08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveystalvet (arviomääräraha)	2 944	2 800	2 800	—	0
25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)	46 872	39 800	31 770	-8 030	-20
29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	30 946	22 000	30 000	8 000	36
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	6 353	5 596	5 969	373	7
02. Valvonta	86 104	83 411	88 542	5 131	6
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 236	19 284	22 128	2 844	15
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 125	15 868	14 734	-1 134	-7
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 784	4 798	5 035	237	5
07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 223	28 220	29 663	1 443	5
08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 200	2 200	2 200	—	0
09. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	4 000	1 000	2 000	1 000	100
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	13 536	12 041	12 782	741	6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
03. Tutkimus- ja kehittämis- toiminta	129 587	107 257	124 411	17 154	16
04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	72 993	77 278	78 163	885	1
25. Kansalliset osaamis- keskittymät (siirtomäärä- raha 3 v)	1 500	—	5 000	5 000	0
31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	20 000	—	2 000	2 000	0
50. Valtionosuus Työterveys- laitoksen toimintaan (siirto- määräraha 2 v)	28 442	23 042	24 311	1 269	6
63. Eräät erityishankkeet (siirto- määräraha 3 v)	6 652	6 937	14 937	8 000	115
10. Perhe- ja asumis- kustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 491 698	4 664 900	4 769 850	104 950	2
50. Perhe-etuudet (arviomäärä- raha)	1 673 188	1 611 300	1 638 200	26 900	2
53. Sotilasavustus (arviomäärä- raha)	19 100	20 200	21 700	1 500	7
54. Asumistuki (arviomäärä- raha)	1 558 700	1 759 200	1 656 900	-102 300	-6
56. Vammaisten henkilöiden tulkkaukset (arviomäärä- raha)	50 176	58 500	60 500	2 000	3
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	700 000	702 600	872 750	170 150	24
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomäärä- raha 2 v)	490 534	513 100	519 800	6 700	1
20. Työttömyysturva	2 093 428	2 405 844	2 218 834	-187 010	-8
31. Valtion korvaus hyvin- vointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomäärä- raha)	17 616	30 484	30 484	—	0
50. Valtionosuus työttömyys- etuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	843 391	919 960	777 460	-142 500	-15

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
52. Valtionosuus työttömyys- etuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 229 764	1 451 900	1 407 590	-44 310	-3
55. Valtionosuudet Työllisyys- rahastolle (arviomääräraha)	2 658	3 500	3 300	-200	-6
30. Sairausvakuutus	2 165 222	2 292 700	2 315 650	22 950	1
50. Korvaukset rajat ylittävästä terveydenhuollosta (arvio- määräraha)	—	—	10 000	10 000	0
60. Valtion osuus sairaus- vakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 165 222	2 292 700	2 305 650	12 950	1
40. Eläkkeet	4 913 994	5 257 680	5 516 800	259 120	5
50. Valtion osuus merimies- eläkekassan menoista (arviomääräraha)	58 700	63 300	67 300	4 000	6
51. Valtion osuus maa- talousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arvio- määräraha)	735 500	778 300	840 900	62 600	8
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	409 000	503 500	505 300	1 800	0
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	15 539	18 200	23 300	5 100	28
54. Valtion osuus maa- talousyrittäjien tapaturma- vakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	13 673	13 580	14 500	920	7
60. Valtion osuus kansaneläke- laista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 681 583	3 880 800	4 065 500	184 700	5
50. Veteraanien tukeminen	187 165	158 381	133 719	-24 662	-16
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arvio- määräraha)	551	700	700	—	0
50. Rintamalisät (arviomäärä- raha)	6 929	5 700	3 900	-1 800	-32
(51.) Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	39 363	33 000	—	-33 000	-100
52. Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (arviomäärä- raha)	20 000	17 000	42 630	25 630	151

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoitten kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 690	1 360	1 080	-280	-21
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	24	13	9	-4	-31
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	400	600	400	-200	-33
(56.) Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	23 000	20 000	—	-20 000	-100
(57.) Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8	8	—	-8	-100
58. Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumista tukevat palvelut (arviomääräraha)	95 200	80 000	85 000	5 000	6
60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen	603 602	428 237	360 924	-67 313	-16
(01.) Kansallinen lapsistrategiatoiminto (siirtomääräraha 2 v)	—	840	—	-840	-100
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	30 350	350	350	—	0
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 800	2 800	2 800	—	0
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	25 000	30 000	35 000	5 000	17

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)	92 044	108 000	108 000	—	0
34. Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)	12 777	15 200	15 700	500	3
35. Valtionosuus korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	65 800	67 500	68 712	1 212	2
36. Valtionavustus sosiaali- ja terveystalouden turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	562	1 662	1 662	—	0
37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	1 200	2 000	2 000	—	0
(38.) Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19-kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	110 000	—	—	—	0
39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	62 920	9 500	300	-9 200	-97
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteri-toiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	33 000	36 635	47 500	10 865	30
52. Valtion rahoitus turvakoti-toiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	24 550	25 150	26 550	1 400	6
61. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)	132 500	118 000	43 000	-75 000	-64

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 000	3 500	2 250	-1 250	-36
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 100	7 100	7 100	—	0
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	132 973	77 488	58 713	-18 775	-24
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	102 090	70 940	42 440	-28 500	-40
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	545	460	460	—	0
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	24 510	460	460	—	0
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000	1 800	11 525	9 725	540
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900	2 900	2 900	—	0
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	928	928	928	—	0
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitus-toiminta	132 482	126 690	129 290	2 600	2
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	111 022	107 200	112 000	4 800	4
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 900	1 900	1 700	-200	-11
42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	420	450	450	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	19 140	17 140	15 140	-2 000	-12
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	362 440	373 600	383 588	9 988	3
50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	362 440	373 600	383 588	9 988	3
Yhteensä	15 452 952	16 111 480	16 245 283	133 803	1

Henkilötyövuosien kokonaismäärä¹⁾

4 064 4 149 4 191

¹⁾ Htv-määrä ei sisällä Työterveyslaitoksen osuutta. Vuonna 2024 maksullisen toiminnan osuus on 1 847 henkilötyövuotta ja yhteisrahoitteisen toiminnan osuus 375 henkilötyövuotta.

01. Hallinto

Selvitysosa: Luvun menot koostuvat sosiaali- ja terveysministeriön, sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten valtion mielisairaaloitten, lastensuojeluyksiköiden ja vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenoista sekä eräistä muista menoista.

Pääloukkaperusteluissa on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintapoliittiset tavoitteet. Lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveyspolitiikan suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kohtuullisessa ajassa oikeat, perustellut ja yhdenmukaiset päätökset. Valtion mielisairaalat tuottavat valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto. Vankiterveydenhuollon yksikön tehtävänä on vastaavasti vankien terveydenhuollon järjestäminen.

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 39 412 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen
- 2) lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 4) tasa-arvon tietopalvelun ylläpitoon ja kansainvälisen tasa-arvopalkinnon hallintoon liittyviin kustannuksiin sekä maksamiseen valtionavustuksina
- 5) enintään 500 000 euroa lapsistrategian toimeenpanon koordinaatiosta, arvioinnista, seurannasta ja johtamisesta aiheutuvien kustannusten rahoittamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö toimeenpanee hallitusohjelman ja ministeriön strategisten linjausten tavoitteet käyttäen apuna virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2024:

Toiminnallinen tehokkuus

— kehitetään yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa laskentatointa, kustannuslaskentaa ja muuta seurantaa mm. Kieku-tietojärjestelmän puitteissa ja hankintatointa Handi-periaatteiden mukaisesti

— maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Tuotokset ja laadunhallinta

— toteutetaan ja seurataan ministeriön vastuulla olevia hallitusohjelman ohjelmia ja muita hankkeita

— toimeenpannaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä, rahoitusta, kehittämistä ja valvontaa koskevaa uudistusta

— lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä

— jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista

— vahvistetaan lainsäädännön vaikutusten arviointia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstön ja henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan ministeriön tuottavuuden kehittämiseksi asetetut tavoitteet ja toimintamenojen supistuminen huomioon ottaen siten, että ministeriön ydintehtävissä tarvittavat voimavarat ja osaaminen varmistetaan.

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Ministeriön johto ja erillisyksiköt	772	705	843
Strategia- ja talousyksikkö	1 676	2 530	2 903
Viestintäyksikkö	1 612	1 472	1 762
Henkilöstö- ja hallintoyksikkö	3 005	1 742	2 212
Kansainvälisten asioiden yksikkö	1 626	1 485	1 777
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	3 014	2 750	3 293
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	3 328	3 038	3 637
Työ- ja tasa-arvo-osasto	5 955	5 434	6 505
Turvallisuus ja terveys -osasto	4 645	4 240	5 076
Yhteisöt ja toimintakyky -osasto	5 913	5 397	6 461
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut -osasto	4 525	4 130	4 944
Yhteensä	36 071	32 923	39 412

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	45 267	41 923	46 412
Bruttotulot	9 196	9 000	7 000
Nettomenot	36 071	32 923	39 412
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 483		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 350		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 39 312 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestämisen loppuun saattaminen (siirto momentille 23.01.01)	-70
Geneven Suomen pysyvässä edustustossa työskentelevän erityisasiantuntijan tehtävän jatkaminen	-294
Kansainvälinen tasa-arvopalkinto	-500
Lapsistrategia -toiminnon rahoitus (siirto momentilta 33.60.01)	500
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkkamenu (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-387
Oikeuslaitoksen sidonnaisuus ja sivutoimirekisteri (siirto momentille 25.10.03)	-20
Pietarin pääkonsulaatissa työskentelevän erityisasiantuntijan tehtävän lakkauttaminen (siirto momentilta 24.01.01)	259
Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön saatavuuden ja riittävyyden ohjelma	-500
STEAn siirtyminen budjettirahoitteiseksi vuodesta 2024 lähtien	2 900
STM:n hallinnonalan siirtyvien erien leikkaus 0,7 hoitajamitoituksen rahoittamiseksi	3 000
Valtiosihteerin, erityisavustajien lisämenot	-164

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

VATI-tietojärjestelmän juomavesidirektiivistä johtuva kehittäminen (siirto momentille 30.20.01)	-140
YJA-ylläpitokustannukset (siirto momentilta 23.01.01)	79
Palkkausten tarkistukset	1 826
Yhteensä	6 489

2024 talousarvio	39 412 000
2023 II lisätalousarvio	926 000
2023 talousarvio	32 923 000
2022 tilinpäätös	34 938 000

04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 498 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen
- 2) vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen
- 4) sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin
- 5) kuntouttavaan työterapiatoimintaan osallistumisesta potilaille maksettaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa hyvinvointialueiden maksamalla hoitomaksuilla. Hoitomaksut hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien liikelatoudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti.

Valtion mielisairaaloille asetettavat tulostavoitteet määritellään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja mielisairaaloiden välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2024.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevaa tieteellistä tutkimustyötä tehdään ja hyödynnetään jatkuvasti. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Hoitoa kehitetään siten, että pakkotoimia tarvittaisiin mahdollisimman vähän. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausten menetelmiä ja seurantajärjestelmiä.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä mm. erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksia vastaavaa moniammatillista työskentelyä sekä työnjohtoa. Valtion mielisairaalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittämisestä. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2022 toteutuma	htv	2023 arvio	htv	2024 arvio	htv
Toimintamenoääräraha	1 190	6	966	4	498	5
Liiketaloudelliset suoritteet	66 063	844	70 361	856	73 918	857
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	419	6	266	4	295	3
Yhteensä	67 672	856	71 593	864	74 711	865

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	67 172	71 327	74 416
Bruttotulot	66 063	70 361	73 918
Nettomenot	1 109	966	498
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta		1 019	
— siirtynyt seuraavalle vuodelle		888	

Mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/ henkilötyövuodet) kehitys

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	200,56	194,59	194,59
Niuvanniemen alaikäisten hoitoyksikkö	113,49	110,62	110,62
Vanhan Vaasan aikuisosastot	171,07	169,94	169,58

Mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielentilatutkimuspäivät) arvioitu kehitys

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	377,41	408,16	435,65
Niuvanniemen alaikäisten hoitoyksikkö	872,63	926,18	978,35
Vanhan Vaasan aikuisosastot	467,32	492,9	506,3

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	65 031	69 338	72 877
— muut tuotot	1 032	1 023	1 041

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Tuotot yhteensä	66 063	70 361	73 918
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	65 605	69 910	73 449
— osuus yhteiskustannuksista	323	385	393
Kustannukset yhteensä	65 928	70 295	73 842
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	135	66	76
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausia (aik.os)	147 213	145 824	146 183
Mielentilatutkimushoitovuorokausia (aik.os.)	4 638	5 003	4 703
Mielentilatutkimuksia (aik.os.)	65	70	70
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	4 577	4 453	4 453
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausia	-	110	110
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimuksia	-	2	2

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä mm. erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivia hoitomenettelyjä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmiä. Tavoitteena on vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön kehittämisessä voimavaroja suunnataan henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan perustuvaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen, jonka keskeisiä teemoja ovat mm. psykologisten valmiuksien koulutukset, biologiset ja farmakologiset koulutukset sekä pakkokeinojen vähentämiseen tähtäävä koulutus. Koulutuksen rahoitus tulee pääosin maksullisen toiminnan tuotoista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 198 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotikuntaa vaille olevien tahdosta riippumaton hoito	-500
Potilasasiavastaavatoiminnan edellyttämän asiakastietojärjestelmän hankintakustannukset	15
Tietoturvatason korotus	38
Valtorin laskutuksen muutos	-21
Yhteensä	-468

2024 talousarvio	498 000
2023 I lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	966 000
2022 tilinpäätös	978 000

05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 810 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) koulukotien sekä vankilan perheosaston sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja toimintaympäristön kehittämiseen
- 2) sijaishuoltopaikka- ja koulupaikkakysynnän sekä vankilan perheosaston paikkakysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen
- 3) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkoston kehittämiseen
- 4) koulukotien ja vankilan perheosaston yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 5) koulukoteihin sijoitetuille lapsille tarkoitetun kuukausirahan ja heidän vanhemmilleen tarkoitetun ateriakorvauksen maksamiseen
- 6) koulukotien toimitilojen kehittämiseen
- 7) enintään 1 700 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa 1.1.2023 lähtien hyvinvointialueiden ja kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten. Lastensuojelulain mukaan sijoitetuille lapsille ja heidän vanhemmilleen maksettavat korvaukset perustuvat lastensuojelulakiin (417/2007) ja sosiaali- ja terveysministeriön määräämiin liikeloudellisiin perusteisiin (1301/2014).

Hyvinvointialueilta ja kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämiin liikeloudellisiin perusteisiin.

Valtion koulukodeille asetettavat tavoitteet määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Opetushallituksen ja koulukotien välisessä tulossopimuksessa vuodelle 2024.

Vaikuttavuus

Vaativimman sijaishuollon tarpeessa olevien valtion koulukoteihin sijoitettavien lasten tarpeita vastaavia palveluita kehitetään lastensuojelun, terveydenhuollon ja vaativan erityisen tuen perusopetuksen integroituna kokonaispalveluna, turvaamalla määrällisesti riittävät henkilöstöresurssit sekä jatkuvalla henkilöstön erityisosaamista vahvistavalla koulutuksella. Koulukotien tutkimus- ja kehittämistyö ohjaa ja todentaa toiminnan vaikuttavuuden arviointia. Tutkimus- ja kehittämishankkeista saaduilla tiedoilla vaikutetaan lastensuojelun kehittämiseen niin kansallisella kuin

kansainväliselläkin tasolla. Toiminnan laatua ja laatutyötä ohjataan vakiintuneella laadunhallintajärjestelmällä sekä sisäisillä ja ulkoisilla auditoinneilla. Vankilan perheosastolla turvataan sijoitettujen lasten mahdollisuus turvallisiin varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksiin sekä hyvään hoitoon ja huolenpitoon. Perheosaston työn vaikuttavuutta seurataan mm. asiakaspalautetta keräämällä ja yhteistyötä tekemällä Rikosseuraamuslaitoksen sekä hyvinvointialueiden kanssa.

Koulukotien toimitiloille asetetaan palveluiden erityisyydestä johtuvat korkeat terveellisyys-, turvallisuuden terapeuttisuuden ja kestävyys- ja laatuvaatimukset. Koulukotien uusi toimitilakonsepti on kehitetty vastaamaan näihin tarpeisiin. Sekä suomen- että ruotsinkielisen palvelun turvaaminen edellyttää perusparannus- ja uudisrakennushankkeiden toteuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranevat.

Valtion koulukotien rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötövuodet

	2022 toteutuma	2023 htv	2023 varsinainen talousarvio	2023 htv	2024 esitys	2024 htv
Toimintamääräraha	1 270	-	2 810	-	2 810	-
Liiketaloudelliset suoritteet (sisältää opetushallituksen rahoitusosuuden)	27 202	343	26 520	350	27 870	350
Yhteensä	28 472	343	29 330	350	30 680	350

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2023 htv	2024 esitys
Bruttomenot	28 472	29 330	30 680	30 680
Bruttotulot	27 202	26 520	27 870	27 870
Nettomenot	1 270	2 810	2 810	2 810
Siirtyvät erät				
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 140			
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 098			

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2023 htv	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot				
— suoritteiden myyntituotot	28 204	27 106	28 456	28 456
— muut tuotot	940	782	782	782
Tuotot yhteensä	29 144	27 888	29 238	29 238

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
— tästä toimintamomentille nettouttamattomat tuotot	1 942	1 368	1 368
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	26 620	24 884	25 970
— osuus yhteiskustannuksista	1 696	1 809	1 900
Kustannukset yhteensä	28 316	26 693	37 870
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-828	1 195	1 368
Kustannusvastaavuus, %	103	104	105

Koulukotien maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan 100 % niiden kustannuksista. Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina mm. seuraavat palvelut asiakkailleen.

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Hoitovuorokausi	26 261	26 280	24 455
Hoitovuorokausi erityisessä huolenpidossa	12 588	13 140	13 140
Koulupäivä	17 847	17 955	17 955
Jälkihuoltovuorokausi	1 420	1 140	1 140
Vankilan perheosasto	1 203	1 200	1 200

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista. Lisäksi käytössä on kattavat työterveyshuollonpalvelut sekä työnohjaus. Työterveyshuollon palveluita on laajennettu käsittämään korvaavan työn malli sekä lyhytpsykoterapia.

2024 talousarvio	2 810 000
2023 talousarvio	2 810 000
2022 tilinpäätös	1 227 686

06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 466 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) vankiterveydenhuollon palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) vankiterveydenhuollon yleishallinnosta (sisältäen talous-, henkilöstö- ja tietohallinto sekä tukipalvelut) ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen

- 3) vankiterveydenhuollon ja sen toimintaympäristön kehittämiseen
 4) tieteellisestä tutkimustyöstä aiheutuneiden menojen maksamiseen
 5) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveystalouden järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, jotka katetaan momentin 33.01.08 määrärahasta. Vankiterveydenhuollon yksikön tuloina otetaan huomioon sen maksullisesta palvelutoiminnasta saatavat tulot sekä yhteistoiminnasta virastojen, laitosten ja talousarvion ulkopuolisten osapuolien kanssa saatavat tulot.

Vaikuttavuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on ohjauksessaan asettanut vankiterveydenhuollolle tavoitteita, joilla mm. pyritään lisäämään entisestään vankien saamien terveystalouden vaikuttavuutta ja laatua, tiivistämään yhteistyötä vankiloiden psykologien, sosiaali- ja päihdetyön tekijöiden kanssa sekä varmistamaan hoidon jatkuvuus vangin vapautumisen jälkeen.

Viitaten momentin 28.89.31 selvitysosaan, terveydenhuoltolain muuttaminen on hoitotakuun osalta huomioitu momentilla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	21 263	19 784	22 741
Bruttotulot	385	275	275
Nettomenot	20 878	19 509	22 466
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	313		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korvaushoitolääkitysten kustannusten kasvu	500
Potilasasiavastaava	50
Potilasasiavastaavatoiminnan edellyttämän asiakastietojärjestelmän hankintakustannukset	15
Rikosasioiden käsittely (siirto momentilta 25.40.01)	150
Tietoturvatason korotus	30
Tiukentuvan hoitotakuun edellyttämät henkilöstöresurssit	500
Toiminnan järjestämisen välttämätön lisäresursointi	700
Tupakoinnin rajoittaminen vankiloissa	104
Valtorin laskutuksen muutos	-19
Vantaan vankilan laajennuksen edellyttämä lisämäärärahatarve	185
Palkkausten tarkistukset	742
Yhteensä	2 957

2024 talousarvio	22 466 000
2023 II lisätalousarvio	1 559 000
2023 talousarvio	19 509 000
2022 tilinpäätös	21 177 000

07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 237 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastettava muutoksenhakuelin, joka toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kaikissa kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea, eläkkeen saajan asumistukea, lapsilisiä, lasten kotihoiton tukea ja yksityisen hoidon tukea, elatustukea, sotilasavustusta, äitiysavustusta, sairausvakuutusta, takuueläkettä, vammaisten tulkkauspalvelua, ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, vuorottelukorvausta, työttömyyskassan jäsenyyttä, aikuiskoulutustukea, ammattitukintostipendiä, palkkaturvaa, työnantajan omavastuumaksua ja työttömyysvakuutusmaksun perintää koskevissa asioissa. Lisäksi muutoksenhakulautakunnassa käsitellään lainvoimaisten päätösten poistamista koskevat hakemukset samoissa asiaryhmissä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Tuottavuus ja taloudellisuus			
Päätöksen hinta (euroa/ratkaisu)	224	221	225
Työn tuottavuus (ratkaisu/htv)	390	400	400
Tulokset ja laadunhallinta			
Käsittelyaika (ka/kk)	6,5	6,0	6,0
Muutosaste vakuutusoikeyudessa	9,4	< 12	< 12
VMBaro:n tulokset (indeksi)	3,58	> 3,6	> 3,6
Sairauspoissaolojen määrä (pv/htv)	7,8	< 7,2	< 7,0
Eläköitymisen keski-ikä (vuotta)	64	> 64,5	> 64,5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	349
Yhteensä	349

2024 talousarvio	9 237 000
2023 II lisätalousarvio	217 000
2023 talousarvio	8 888 000
2022 tilinpäätös	8 820 000

08. *Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveysterveyspalvelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain (1635/2015) 2 §:n mukaisesti ostopalveluna hankittavien vankien terveydenhoidon palveluiden maksamiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveysterveyspalvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, joiden määrä riippuu vankien määrästä ja heidän sairastavuudesta.

2024 talousarvio	2 800 000
2023 talousarvio	2 800 000
2022 tilinpäätös	2 943 583

25. *Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 770 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisten Kanta-palvelujen kehittämiseen ja kansallisten määrittelyjen valmisteluun ja ylläpitoon (Kela), sellaisten jatkuvien tehtävien ja ylläpidon kustannusten kattamiseen, joita ei voida periä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajilta tai apteekkeilta käyttömaksuina (Kela) sekä sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) mukaisten Kelalle aiheutuvien kustannusten kattamiseen (Kela)

2) muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen

3) valtionavustusten myöntämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon paikallisen ja alueellisen tietojärjestelmäinfrastruktuurin tehostamiseksi (STM, THL)

4) sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden sekä muun tiedonhallinnan suunnittelu- ja ohjaukseen sekä digitalisaation toteutumisen arviointiin ja seurantaan (STM, THL)

5) sosiaali- ja terveysministeriön hankintoihin DigiFinland Oy:ltä, joilla toteutetaan julkisten palveluntarjoajien sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kehittämishankkeita.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäpalvelujen toteuttaminen ja toteutuksia varten tarvittavien määrittelyjen laatiminen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti. Uusien toiminnallisuuden ja tietosisältöjen kehittämiseen tähtäävien kehittämishankkeiden lisäksi myös palveluiden tekninen infrastruktuuri, palveluiden jatkuvuuden varmistaminen ja tietoturva edellyttävät jatkuvaa kehittämistä ja ylläpitoa. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on lakisäätöisiä tehtäviä kuten raportointi valvontaviranomaisille sekä kansainvälisiä tehtäviä, joita ei voida rahoittaa käyttäjien maksamilla käyttömaksuilla.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös valtionavun maksamiseen hyvinvointialueille, kunnille ja kuntayhtymille sekä tarvittaessa muille tahoille sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäkonaisuuden paikallisen ja alueellisen infrastruktuurin selkiyttämiseen ja tehostamiseen. Valtionapuviranomaisina voivat toimia THL ja STM.

Määrärahaa voidaan käyttää myös muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuoltoon tai terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden ohjaukseen sekä digitalisaatiokehityksen arviointien ja seurannan toteuttamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

DigiFinland Oy:lta hankittavat palvelut	-15 000
Korkean varautumisen viestintä- ja tietojärjestelmät	800
Laki sote-asiakastietojen käsittelystä ja siihen liittyvät lait (BudjL)	4 170
Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatio-ohjelma (Investointiohjelma)	4 000
Tiedontuotannon uudistaminen (Toivo/Valtava)	-2 000
Yhteensä	-8 030

2024 talousarvio	31 770 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 I lisätalousarvio	410 000
2023 talousarvio	39 800 000
2022 tilinpäätös	46 872 000

29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	8 000
Yhteensä	8 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	30 000 000
2023 II lisätalousarvio	10 000 000
2023 talousarvio	22 000 000
2022 tilinpäätös	30 946 481

66. *Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 969 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen ja laitosten jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa mm. Suomen jäsenmaksusta WHO:lle, jonka rahoituksesta 20 % katetaan jäsenmaksuilla ja loput jäsenmaiden vapaaehtoisrahoituksella. WHO:n rooli on noussut keskeiseksi maiden taloutta ja turvallisuutta horjuttavien pandemioiden ja kriisien yhteydessä. Vuonna 2020 aloitettu prosessi pandemiavalmiuden ja -vasteen tehostamiseksi ja WHO:n rakenteiden toiminnan vahvistamiseksi edellyttää Suomen aktiivista osallistumista. Suomi on rakentanut itselleen vahvan roolin vaikuttaa järjestössä meneillään oleviin uudistuksiin hallintoneuvostojäsenyytensä (2018—2021) aikana. Suomen hallitus tukee WHO:n johtoroolia globaaliterveydessä ja terveysturvallisuudessa ja katsoo, että WHO:n rahoitus tulee varmistaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien tarkennukset	373
Yhteensä	373
2024 talousarvio	5 969 000
2023 talousarvio	5 596 000
2022 tilinpäätös	6 353 000

02. Valvonta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lakisääteistä valvontaa harjoittavien laitosten toimintamenoista, työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenoista, lääkeasioiden tiekartan toimeenpanosta aiheutuvista menosta ja oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menosta. Valvontalaitoksia ovat Säteilyturvakeskus, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, aluehallintovirastojen työsuojelun vastualueet ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomainen. Oikeuslääkinnän tehtävät hoitaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Valvontalaitosten toiminta kohdistuu hallituskauten strategisista tavoitteista seuraaviin:

- Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt
- Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.

Vaikuttavuus

- yhdenvertaisuuden, oikeusturvan ja muiden perusoikeuksien sekä lainsäädännön noudattamisen varmistaminen
- valvonnan painopiste on turvallisuutta, palveluiden järjestämistä ja omavalvontaa edistävässä ennakoivassa, riskiperusteisessa sekä laadultaan ja laajuudeltaan merkittävän toiminnan valvonnassa.

03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 128 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 1 500 000 euroa Suomen ja Euroopan lähialueen maiden kanssa tehtävään säteily- ja ydinturvallisuuden yhteistyöhön:

1) Suomen ja Euroopan lähialueisiin luettavien valtioiden viranomaisten ja toiminnanharjoittajien kanssa toteutettaviin ydin- ja säteilyturvallisuutta edistäviin kahdenvälisiin tai monenkeskisiin hankkeisiin sekä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kansainvälisessä yhteistyössä tehtävien ydin- ja säteilyturvallisuutta edistävien hankkeiden rahoitusosuuksiin, ulkomailla toteutettavien projektien ja yhteistyöstä sekä kansainväliseen avunantoon ja sen vastaanottamiseen varautumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tavoitteet

Korkeatasoinen ionisoivan ja ionisoimattoman säteilyturvallisuuden taso on ylläpidetty ja varmistettu. EU:n perusnormidirektiivin vaatimusten mukainen ionisoivaa säteilyä käyttävien diagnosimenetelmien lähetekäytännön oikeutusarviointia edistetty. STUK:n toiminta pyrkii tukemaan hallituksen tavoitetta saavuttaa hiilineutraalitalous ylläpitämällä korkeatasoista ydinturvallisuuden tasoa sekä valmistautumalla lämpöä tuottavien pienydinvoimaloiden luvittamiseen.

STUK pyrkii mm. ydinsulkusopimuksen edistämisen ja ydinjätehuollolla edistämään hallitusohjelman tavoitetta, että Suomi on kokoaan suurempi Euroopassa ja maailmalla.

Säteilyturvakeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötövuodet

	2022 toteutuma	2023		2024 esitys	htv
		htv	varsinainen talousarvio		
Budjettirahoitus	16 892	124	19 284	124	130
Maksullinen toiminta	23 102	194	22 700	194	194
Yhteisrahoitteinen toiminta	251	3	300	4	4
Yhteensä	40 245	321	42 284	322	328

Säteilyturvakeskuksen tulosalueittaiset kustannukset (1 000 euroa) ja henkilötövuodet

	2022 toteutuma	htv	2023		2024 arvio	htv
			arvio	htv		
Ydinenergia	22 335	82	23 284	85	85	
Säteilytoiminta	7 800	29	8 000	30	32	
Valmiustoiminta	3 000	7	3 200	8	8	
Tutkimus ja kehitys	1 190	4	1 200	4	4	
Asiantuntijapalvelut	2 420	8	2 600	9	9	

Säteilyturvakeskuksen tulosalueittaiset kustannukset (1 000 euroa) ja henkilötövuodet

	2022		2023		2024	
	toteutuma	htv	arvio	htv	arvio	htv
Viestintä	350	1	300	1	300	1
Ympäristö	3 150	9	3 700	9	4 300	9
Yhteiset palvelut ja tukitehtävät ¹⁾	-	122	-	117	-	117
Lomat	-	59	-	59	-	59
Yhteensä	40 245	321	42 284	322	45 128	328

¹⁾ Yhteisten palvelujen kustannukset on vyörytetty muille tulosalueille.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022	2023	2024
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	40 245	42 284	45 128
Bruttotulot	23 353	23 000	23 000
Nettomenot	16 892	19 284	22 128
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 025		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 369		

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (ydinturvallisuusvalvonta, 1 000 euroa)

	2022	2023	2024
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	19 922	19 000	19 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	19 923	19 000	19 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet, säteilytoiminta, 1 000 euroa)

	2022	2023	2024
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	748	900	900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 025	900	900

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset julkis-oikeudelliset suoritteet, säteilytoiminta, 1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-277	-	-
Kustannusvastaavuus, %	73	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	132	150	150
— EU:lta saatava rahoitus	80	100	100
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	39	50	50
Tuotot yhteensä	251	300	300
Hankkeiden kokonaiskustannukset	586	600	600
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-335	-300	-300
Omarahoitusosuus, %	57	50	50

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö kohdistuu suomalaisten turvallisuuden kannalta merkittävimpiin kohteisiin Suomen ja Euroopan unionin lähialueilla. Yhteistyö toteutetaan kohdemaiden ja muiden maiden viranomaisten sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Viranomaisten kanssa toteuttavat hankkeet kattavat ydinturvallisuusvalvonnan, radioaktiiviset jätteet, ympäristön säteilyvalvonnan ja onnettomuusvalmiuden, ydinturvan ja ydinmateriaalivalvonnan sekä säteilyn käytön. Yhteistyöhön sisältyy tietojenvaihtoa, säännöstön, käytäntöjen ja osaamisen kehittämistä, tiedonsiirto- ja hälytysjärjestelmien ylläpitoa ja kehittämistä sekä kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen varautuminen tarvittavat materiaaliset ja tekniset ennakkojärjestelyt mukaan lukien.

Toiminnanharjoittajien kanssa toteutettaviin hankkeisiin sisältyy lisäksi turvallisuusanalyyssejä, teknisiä turvallisuusparannuksia, laitetöitä sekä laitteistojen tarkastustekniikan kehittämistä ydinvoimalaitoksilla ja muilla ydinlaitoksilla sekä säteilynkäyttökohteissa.

Määrärahaa käytetään arviolta 3 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pienydinvoimaloiden (SMR) turvalliseen käyttöönottoon valmistautuminen (HO 2023)	950
Tietoturvatason korotus	90
Ulkoisen säteilyn valvontaverkon uusiminen	1 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtorin laskutuksen muutos	-7
Ydinenergialain kokonaisuudistuksen valmistelu	-500
Ydinenergialain kokonaisuudistuksen valmistelu (HO 2023)	700
Palkkausten tarkistukset	611
Yhteensä	2 844

2024 talousarvio	22 128 000
2023 II lisätalousarvio	368 000
2023 talousarvio	19 284 000
2022 tilinpäätös	18 236 000

05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 734 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto edistää väestön terveyttä ja toimintakykyä valvonnan edellyttämän ohjauksen sekä ennakoivan ja jälkikäteisen valvonnan keinoin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

- peruspalveluiden yhdenvertainen saatavuus, turvallisuus ja laatu on varmistettu
- valvonnan vaikuttavuus on lisääntynyt
- kliinisten lääketutkimusten eettisen arvioinnin uudistaminen
- ylläpidetty ja edistetty elinympäristön terveyttä, vähennetty ja poistettu terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjettiin. Bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.02. Toimintamomentille kirjattavat tulot ovat terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksia koskevia päätöksiä sekä valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisten palvelunantajien lupia koskevien suoritteiden maksuja sekä viraston suoritteista liiketaloudellisin perustein määrättäviä maksuja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	19 138	20 168	19 654
Bruttotulot	5 602	4 300	4 920
Nettomenot	13 536	15 868	14 734

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 339		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 928		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti- tuotot	7 591	6 000	6 620
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	1 989	1 700	1 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 407	2 750	3 000
— osuus yhteiskustannuksista	5 024	3 250	3 620
Kokonaiskustannukset yhteensä	7 431	6 000	6 620
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	160	-	-
Kustannusvastaavuus, %	102	100	100

*Tuotokset ja laadunhallinta***Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston käsiteltäväksi saapuvien asioiden määriä**

	2022 toteutuma	2023 ennuste	2024 ennuste
Terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevat päätökset	15 477	18 000	18 000
Sosiaalihuollon ammatinharjoittamista koskevat päätökset	8 045	9 000	9 000
Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta-asiat	2 808	1 900	1 900
Raskauden keskeyttämistä koskevat luvat	776	800	800

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään:

- edistetään valmentavaa työtettä
- vahvistetaan osaamista strategisilla osaamisalueilla
- liikkuvuudella tuetaan osaamisen kehittämistä
- työnantajakuva parannetaan viestinnän keinoin
- viraston henkilöstöpolitiikalla edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Perusterveydenhuoltoon hoitoon pääsyn (ns. hoitotakuun) ohjauksen ja valvonnan tarpeen edellyttämät voimavarat (1 htv)	100
Potilas- ja sosiaaliasiavastaavatoiminnan edellyttämä Soteri-rekisterin uusi osio	20
Soteri-hankkeen lisärahoitus vuodelle 2023	-1 700
Soteri-hankkeen rahoitus vuodelle 2023	-315
Sote-valvontalain vaatimat valvonnan voimavarat	63
Tietoturvatason korotus	46
Valtorin laskutuksen muutos	7
Palkkausten tarkistukset	645
Yhteensä	-1 134

2024 talousarvio	14 734 000
2023 II lisätalousarvio	396 000
2023 talousarvio	15 868 000
2022 tilinpäätös	15 125 000

06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 035 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen hyväksymien, viraston ulkopuolella toteutettavien tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 2) viraston monitoimipaikkaisen toimintamallin vahvistamisesta aiheutuvien lisämenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksella on tarvittaessa toimitiloja toiminnan kannalta keskeisissä kaupungeissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Lääkkeiden jakelu tukee rationaalisen lääkehoidon periaatteiden toteutumista ja palvelujärjestelmän katkeamattomia hoitoketjuja

— Lääkeasioiden tietokartan toimenpidekokonaisuuksien edistäminen

— Lääkkeiden saatavuus ja apteekkien toimitusvarmuus ovat tavoitetasolla

— Palvelujärjestelmän toimintamallien kehittämisen tuki sisältäen digitalisaation

— HTA-periaatteiden ja -toimintamallien yhdenmukaistamiseen osallistuminen

— Lääkehoidon kansallisen ja alueellisen ohjauksen kyvykkyyksien tukeminen

— Fimea toimii ensisijaisena kansallisen ja kansainvälisen lääketiedon tuottajana ja kehittäjänä sekä osallistuu lääkealan tiedonhallinnan ja digitaalisten työvälineiden kehittämiseen

- Fimea on arvostettu myyntilupa-arvioija EU:ssa ja huolehtii kyvykkyyksien kehittämisestä
- EU-lainsäädännön kehittäminen ja täytäntöönpano
- Uudet valvontatehtävät ja niiden implementointi lisäarvoa tuottavalla tavalla
- Kliinisten lääketutkimusten asetuksen toimeenpano ja valvontamenettelyjen yhteensovittaminen Valtakunnallisen eettisen toimikunnan kanssa.

Toiminnallinen tehokkuus (taloudellisuus, tuottavuus, kannattavuus, kustannusvastaavuus)

Tavoitteena on, että viraston maksullisen toiminnan suoritteet tuotetaan kustannusvastaavasti. Keskus seuraa tuottavuuden kehitystä Tilastokeskuksen määrittelemien tuottavuusindikaattorien avulla.

Toiminnan tehokkuus (indeksi 100 = edellinen vuosi)

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Työn tuottavuusindeksi	93,7	> 100	> 100
Kokonaistuottavuusindeksi	91,7	> 100	> 100

Viraston henkilötyövuodet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Maksullinen toiminta	263	261	271
Ei-maksullinen toiminta	49	54	48
Yhteensä	312	315	319

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	35 032	32 898	33 837
Bruttotulot	28 422	28 100	28 802
Nettomenot	6 610	4 798	5 035
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 373		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 547		

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Budjettirahoitus	6 610	4 798	5 035
Maksullisen toiminnan tuotot			
— julkisoikeudelliset suoritteet	25 184	25 500	25 500
— liiketaloudelliset suoritteet	18	-	-
— erillislakien mukaiset suoritteet	2 765	2 100	2 800
Muut tuotot	455	500	502
Yhteensä	28 422	28 100	28 802

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	25 202	25 500	25 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	17 068	16 800	16 800
— osuus yhteiskustannuksista	9 143	8 700	8 700
Kustannukset yhteensä	26 211	25 500	25 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 009	-	-
Kustannusvastaavuus, %	96	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	2 765	2 100	2 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 411	1 400	1 850
— osuus yhteiskustannuksista	666	700	950
Kustannukset yhteensä	2 077	2 100	2 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	688	-	-
Kustannusvastaavuus, %	133	100	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään:

- edistetään valmennettavaa johtamisotetta
- osaamisen johtamista vahvistetaan
- liikkuvuus ja henkilökierto ovat osa henkilöstön kehittämistä
- työnantajakuva säilytetään nykyisellä tasolla.

Tunnusluvut

	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
Henkilöstön hyvinvointi			
— työtyytyväisyysindeksi	3,76	yli valtion keskitason	yli valtion keskitason
— sairauspoissaolot pv/htv vähenevät	6,9	alle valtion keskitason	alle valtion keskitason

Määrärahaa 150 000 euroa on tarkoitettu tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja lääkelain (595/2009) 84 b §:ssä tarkoitettut tulot.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan lääkelain (595/2009) 84 b §:n mukaisella maksulla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietoturvatason korotus	38
Valtorin laskituksen muutos	-8
Palkkausten tarkistukset	207
Yhteensä	237
2024 talousarvio	5 035 000
2023 II lisätalousarvio	151 000
2023 talousarvio	4 798 000
2022 tilinpäätös	4 784 000

07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 29 663 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 15, 18 ja 21 a §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti työsuojelun aluehallintoviranomaisille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024. Tarkennetut tulostavoitteet määritellään ministeriön ja työsuojelun aluehallintoviranomaisten välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työsuojeluvalvonta pyrkii osaltaan ehkäisemään ja vähentämään ihmisten eriarvoistumista. Valvonnan tavoitteena on vahvistaa turvallista, terveellistä ja reilua työtä monipuolisilla keinoilla, toimintaympäristön muutoksiin reagoimalla ja toimintaa kehittämällä. Työsuojeluvalvonta tukee ja edistää työpaikan omaa turvallisuustoimintaa työpaikkavalvonnan, ohjauksen ja viestinnän avulla.

Valvonta perustuu toimintaympäristössä tunnistettuihin ilmiöihin, jotka ovat työolot, pirstaloitua työelämä ja psykososiaalinen kuormitus. Toiminta kohdennetaan riski- ja tietoperusteisesti niin, että valvonnan ja muun vaikuttamistoiminnan (ml. viestintä) keinoja yhdistelemällä saadaan mahdollisimman suuri vaikuttavuus työpaikoilla. Valvonnan keskeisin toimintamuoto on tarkastus. Tarkastukset toteutetaan pääsääntöisesti työpaikalla tehtävinä tarkastuksina, mutta soveltuvissa asiakokonaisuuksissa tarkastus voidaan toteuttaa myös virtuaalisesti tai asiakirjojen perusteella tehtävänä valvontana. Tarkastusmäärä sovitaan vuosittaisessa tulossopimuksessa. Muulla vaikuttamistoiminnalla pyritään tavoittamaan myös niitä työpaikkoja, joihin ei kohdenneta valvontaa. Työperäisen hyväksikäytön torjumisessa kehitetään ulkomaisen työvoiman valvonnan lisäksi tietopohjaista viranomaisyhteistyötä.

Työsuojelun vastuualueet vastaavat täysimääräisesti asiakaskysyntään toimitusaikatavoitteidensa puitteissa ml. lausunnot ja luvat.

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnalle asetetaan seuraavat määrätavoitteet:

Työsuojelun aluehallinnon kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet tulosalueittain

Tulosalue	2022		2023		2024		htv		
	%-osuus toteutuma	htv	%-osuus tavoite	htv	%-osuus tavoite	htv			
Työpaikkojen valvonta ja asiakaskysyntään vastaaminen	70	20 486	306	70	19 754	314	70	20 764	310
Valvontaa tukeva toiminta	30	8 780	131	30	8 466	135	30	8 899	133
Yhteensä	100	29 266	437	100	28 220	449	100	29 663	443

Tuotokset ja laadunhallinta

Valvonnan vaikuttavuuden tehostamiseksi hyödynnetään ja analysoidaan tietoa nykyistä paremmin ja laaja-alaisemmin. Työsuojeluviranomaisten toiminnan tuottavuutta, kattavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Työsuojelun vastuualueet ovat kilpailukykyinen ja jatkuvasti kehittyvä hyvän henkilöstöpolitiikan työpaikka, jossa huolehditaan henkilöstön hyvinvoinnista ja osaamisesta.

Tulostavoitteiden toteutusta ja toiminnan valtakunnallisuutta edistetään kehittämällä vastuualue-rajat ylittävää yhteistyötä, resurssien käyttöä, suunnittelua ja johtamista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	29 515	28 452	29 895
Bruttotulot	249	232	232
Nettomenot	29 266	28 220	29 663
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 166		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 123		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-70
Palkkausten tarkistukset	1 513
Yhteensä	1 443

2024 talousarvio	29 663 000
2023 II lisätalousarvio	912 000
2023 talousarvio	28 220 000
2022 tilinpäätös	28 223 000

08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen
- 2) lupaviranomaisen yleishallinnosta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tietolupaviranomaisen peruspalvelujen ja infrastruktuurin kehittämiseen ja ylläpitoon. Tietoluvan saajat maksavat luvista ja aineistopalveluista, kuten tietojen kokoamisesta, yhdistelyistä, muokkaamisesta ja tietoturvallisen käyttöympäristön käy-

töstä aiheutuvista kustannuksista valtion maksuperustelain (150/1992) ja STM:n antaman Findatan maksuasetuksen mukaisesti. Lupaviranomainen korvaa rekisterinpitäjälle luvansaajilta perityistä maksuista sille kuuluvan osuuden. Lupaviranomainen maksaa Tietoturvallisen käyttöympäristön käytöstä järjestelmän toimittajille sopimuksen mukaisen korvauksen. Tietolupaviranomaisen tehtävistä säädetään laissa sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019).

Toiminnalle on asetettu alustavasti seuraavat tavoitteet vuodelle 2024:

- lupaviranomainen jatkaa säännönmukaista lupatoimintaa ja aineistotoimituksia
- lupaviranomaisen neuvontapalvelun sekä lupaprosessin sekä tietojen kokoamis- ja käsittelyprosessin kehittäminen
- toimintaan liittyvien sähköisten palvelujen edelleen kehittäminen
- tietoturvallisen teknisen käyttöympäristön kehittäminen tietojen luovuttamiseksi ja eri käyttöympäristöjen koordinointi
- lupa- ja aineistoprosessin koordinaation ja lupaviranomaisen ja rekisteripitäjien yhteistoiminnan kehittäminen
- kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa lupaviranomaiselle ja sen toiminnalle tulostavoitteet osana Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulossopimusta lupaviranomaisen ohjausryhmän esitysten pohjalta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	2 929	2 630	2 795
Bruttotulot	655	430	595
Nettomenot	2 274	2 200	2 200
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 274		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 200		
2024 talousarvio			2 200 000
2023 talousarvio			2 200 000
2022 tilinpäätös			2 200 000

09. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) lääkeasioiden tiekartan toimeenpanosta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin
- 2) lääkehoidon tiedonhallinnan kansallisten ja alueellisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä muiden alueellisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden menojen maksamiseen
- 3) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vuosittain vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Selvitysosa: Lääkeasioiden tiekartan toimeenpanossa on kyse lääkkeiden jakelujärjestelmän rakenteellisesta uudistuksesta, lääkehoidon ohjauksen vahvistamisesta, lääkehoitoon liittyvän tietopohjan parantamisesta sekä tiedon käytön tehostamisesta. Paremmalla ohjauksella ja tietopohjalla voidaan varmistaa uusien lääkkeiden hallittu käyttöönotto ja edistää lääkkeiden järkevää käyttöä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano	1 000
Yhteensä	1 000
2024 talousarvio	2 000 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	1 000 000
2022 tilinpäätös	4 000 000

20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 782 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen
- 2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (133/2020) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen
- 3) yliopistoilta ostopalveluna tehtävän oikeuslääketieteen erikoislääkärikoulutuksen menojen maksamiseen
- 4) oikeuslääketieteellisen ruumiinavaukseen määrättyjen ruumiiden kuljetuksista tai poliisin tilaamista ruumiiden kuljetuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) oikeuslääkäreille virka-ajan ulkopuolella tehtävästä päivystyksestä aiheutuvien päivystyspalkkioiden tai -palkkojen maksamiseen enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa sekä muiden päivystystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Laki kuolemansyyn selvittämisestä (459/1973) määrittelee oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen perusteet. Momentilta maksetaan myös asetuksen (133/2020) mukaisia palkkioita ruumiinavauksia suorittaville oikeuslääkäreille.

Vuonna 2022 oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehtiin 8 093, vuonna 2023 arvioidaan tehtävän 8 200 ja vuonna 2024 arviolta 8 200 ruumiinavausta.

Toiminnan tavoitteena on:

- oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten suorittaminen lain mukaisin indikaatioin
- yleisen oikeusturvan toteutuminen selvittämällä kuoleman olosuhteet, kuolemansyy ja kuolemanluokka
- selvittää alkoholi- ja huumemyrkytyskuolemat, alkoholin ja muiden päihteiden sekä lääkeaineiden merkitys kuolemantapauksissa
- saada väkivaltaisista kuolemista oikeuden käyttöön puolueeton ja riippumaton asiantuntijalausunto ja todisteluaineisto
- varmistaa potilaan ja terveydenhuollon henkilöstön oikeusturva
- tuottaa tietoa tapaturmaisista, ammattitaudin aiheuttamista ja luonnollisista kuolemista vakuutusoikeudellisia selvityksiä varten
- oikeuslääkäriresurssien saatavuuden varmistaminen erikoislääkärikoulutuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin ja Turun uudet toimipisteet	541
Tietojärjestelmän päivitys ja jatkokehitys	-200
Vainajien käsittelyyn ja säilytykseen liittyvien laitteiden suunnittelu, hankinta ja huolto	400
Yhteensä	741
2024 talousarvio	12 782 000
2023 II lisätalousarvio	2 441 000
2023 talousarvio	12 041 000
2022 tilinpäätös	13 535 919

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus-, kehittämis-, tilasto-, rekisteri- ja asiantuntijatoiminnasta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoista ja valtionavusta Työterveyslaitoksen menoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa hallinnonalansa tutkimus- ja kehittämispolitiikasta. Sen tavoitteena on tuottaa sellaista tutkimustietoa, joka on systemaattisesti hyödynnettävissä sosiaali- ja terveyspolitiikan erilaisissa kehittämistoimenpiteissä, kuten lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa, erilaisissa ohjelmissa ja projekteissa sekä muussa ministeriön päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta on johtamisen väline ja edellytys strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimus- ja kehittämisselitykset on strategista päätöksentekoa, lainsäädännön ja budjetin valmistelua sekä niiden toimeenpanoa ja informaatio-ohjausta tukeva investointi. Hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten käytäntöön viemiseen liittyvää toimintaa, kuten asiantuntijapalveluja, tiedonvälitystä ja koulutusta. Lisäksi niillä on lakisääteisiä tai ministeriön kanssa sovittuja erityistehtäviä, esimerkiksi valvontaan, tilastointiin ja erityisiin vaaratilanteisiin varautumiseen liittyen.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu hallinnonalan strategisista tavoitteista erityisesti seuraaviin:

- hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet
- toiminta- ja työkyky ovat parantuneet
- elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt
- oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin
- hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä.

Vaikuttavuus

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuutta haetaan:

- päätöksenteon tuella, mm. hyvinvointi- ja terveysvaikutusten arvioimisella
- tietotuotannon parantamisella
- tutkitun tiedon välittämällä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja kansalaisten käyttöön.

04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 78 163 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) toimintaan liittyvien kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen jäsenmaksuihin, biopankkien osuuskunnan osuuden merkintään ja vuosijäsenmaksuihin, yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin, ulkomailla toteutettavien projektien, täydennyskoulutuksen avustuksen ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden rahoitukseen liittyvien menojen maksamiseen
- 3) Alkoholitutkimussäätiöön, Käypä hoito -suositusten laadintaan, syöpä- ja näkövammarekisterin tekniseen ylläpitoon Suomen Syöpäyhdistys ry:lle ja Näkövammaisten Keskusliitto ry:lle sekä Hoitotyön tutkimussäätiön ja sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon kehittämishankkeisiin liittyvien valtionavustusten ja muiden menojen maksamiseen
- 4) nettobudjetoidun yhteisrahoitteisen toiminnan tuloihin välittömästi liittyvien apurahojen maksamiseen
- 5) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin terveyden edistämisen hankkeisiin

6) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin tartuntatautien ehkäisyyn ja valvontaan liittyviin hankkeisiin

7) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ohjauksen ja arviointitoiminnon menoihin

8) sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ohjaustehtäviin, valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tietoarkkitehtuurin kehittämiseen ja ylläpitoon sekä muihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021), sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain (254/2015) mukaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2024. Tavoitteet määrittää ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tehtävänä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen. THL toteuttaa tehtävänsä tutkimuksen, seurannan ja arvioinnin, kehittämissuorituksen, asiantuntijavaikuttamisen ja viranomaistehtävien sekä kansainvälisen yhteistyön avulla. Lisäksi THL toimii alansa tilastoviranomaisena sekä huolehtii tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä. THL vastaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ohjaustehtävistä.

THL:n toiminnan perusta on laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön strateginen visio eheästä yhteiskunnasta ja kestävästä hyvinvoinnista. Laitoksen strategisissa päälinjauksissa tavoitteina ovat uudistuminen, tietoaineiston tehokas käyttöönotto, ennakointi, priorisointi ja työyhteisöön panostaminen.

Laitoksen toiminnassa korostuu asiantuntijalaitoksen rooli tiedon käytön edistämisessä päätöksenteon kaikilla tasoilla. Tätä tukee laitoksen tavoite tietovarantojen kehittämisestä ja niiden käytön helpottamisesta.

Toiminnallinen tehokkuus

Voimavarojen supistuessa THL on tarkistanut toimintaansa siten, että hallitusohjelman toimeenpanoon ja asiantuntija- ja viranomaistehtävien hoitoon liittyvät riskit on minimoitu. Sopeutusten yhtenä kohdentamisperusteena on THL:n strategia. Ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranevat. THL:n tuottavuus kasvaa ja maksullisen toiminnan ylijäämä käytetään tuotekehitykseen ja investointeihin. THL:n tieto- ja tilastotuotanto sekä verkkopalvelut ja portaalit ovat yhdessä toimiva kokonaisuus ja palvelevat asiakkaiden tietotarpeita. THL:n hallinto- ja toimintatavat edistävät sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistumista. THL:n rahoitusrakenne on tasapainoinen laitoksen tehtäviin nähden.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

THL kehittää ja uudistaa osaamisensa. THL:n henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen strategian mukaisesti. Johtamistehtävissä toimivien osaamista kehitetään, jotta johtaminen on ammattimaista ja kannustavaa. Henkilöstön hyvinvointia tuetaan ja työnantajakuva kehitetään. Henkilöstösuunnittelun ennakoivuutta ja pitkäjänteisyyttä parannetaan.

Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän avustuksiin (euroa)

Alkoholitutkimussäätiölle	343 000
Suomalainen Lääkäriseura Duodecimille	1 000 000
Suomen Syöpäyhdistykselle	1 031 000
Näkövammaisten keskusliitolle	133 000
Hoitotyön tutkimussäätiölle	800 000
Yhteensä	3 307 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	123 244	126 278	127 163
Bruttotulot	48 641	49 000	49 000
Nettomenot	74 603	77 278	78 163
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 407		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	18 797		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, myyntituotot	8 944	9 000	9 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 037	5 470	5 470
— osuus yhteiskustannuksista	2 278	2 370	2 370
Kustannukset yhteensä	7 315	7 840	7 840
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 629	1 160	1 160
Kustannusvastaavuus, %	122	115	115

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	28 310	24 700	24 700
— EU:lta saatava rahoitus	4 616	3 500	3 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	6 057	5 900	5 900
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	-	600	600
Tuotot yhteensä	38 983	34 700	34 700

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Hankkeiden kokonaiskustannukset	55 003	49 000	49 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-16 020	-14 300	-14 300
Omarahoitusosuus, %	29	29	29

THL:n toiminnan kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet osastoittain

	2022		2023		2024	
	toteutuma	htv	arvio	htv	tavoite	htv
Hyvinvointivaikuttajat	50 946	517	52 768	538	46 072	470
Terveysturvaajat	25 730	241	22 396	235	33 592	351
Valtion palvelut	26 632	279	28 528	291	23 890	244
Tiedonvälittäjät	19 936	188	22 586	221	23 609	231
Yhteensä	123 244	1 225	126 278	1 285	127 163	1 296

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 74 856 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 3 307 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 16 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan .

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotyön tutkimus (EK)	-200
ICD-11 -diagnosioluokituksen kansallinen käyttöönotto	620
Istanbulin sopimuksen toimeenpano (EK)	-300
Kyberhyökkäysten ja häiriötilanteiden havainnoinnin kehittäminen	-350
Käypä hoito -suositukset (ruotsinkieliset käännökset)	100
Lakisääteisten tehtävien turvaaminen	-2 000
Lintuinfluenssaepidemian torjunta	410
Marak (EK)	-200
Munuaisrekisteri	-99
Potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista annettava laki (BudjL)	250
Tietoturvatason korotus	190
Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen toimintaohjelma (EK)	-150
Valtorin laskutuksen muutos	-47
Vanhuspalvelulain muutoksesta aiheutuvat pysyvät menot	-200
Väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäiseminen	-250
Palkkausten tarkistukset	3 111
Yhteensä	885

2024 talousarvio	78 163 000
2023 II lisätalousarvio	1 887 000
2023 talousarvio	77 278 000
2022 tilinpäätös	72 993 000

25. *Kansalliset osaamiskeskittymät* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) terveys- ja hyvinvointialan kasvua ja uudistumista vauhdittavasta tutkimus-, kehittämis- ja innovaation-ohjelmasta aiheutuviin kustannuksiin
- 2) hankkeiden valmistelusta ja toimeenpanosta aiheutuvien valtionavustusten maksamiseen
- 3) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitetyn, palkkaamiseen vuodessa hankkeiden ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin sekä niistä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Terveys- ja hyvinvointialan kasvua ja uudistumista vauhdittavan ohjelman tavoitteena on vastata nopeasti muuttuvaan toimintaympäristöön uudistamalla rakenteita ja menettelytapoja, joilla alan dataa, infrastruktuuria, tutkimustuloksia, digitalisaatiota ja teknologiaa hyödynnetään TKI-toiminnassa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 4 500 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 4,5 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan .

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Terveys- ja hyvinvointialan kasvua ja uudistumista vauhdittava TKI-ohjelma	5 000
Yhteensä	5 000

2024 talousarvio	5 000 000
2022 tilinpäätös	1 500 000

31. *Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) poikkihallinnollisen kansallisen terveys- ja hyvinvointiohjelman toimeenpanoon
- 2) ohjelman toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen, toimeenpanoa tukevien tutkimus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä käynnistämisyavustusten maksamiseen sekä toimeenpanoon liittyvien valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, hyvinvointialueille, Kansaneläkelaitokselle, yleishyödyllisille yhteisöille ja yrityksille
- 3) hankkeiden valvontaan ja tarkastukseen
- 4) hankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavien korvausten maksamiseen
- 5) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahalta toteutetaan poikkihallinnollista ja yhdessä järjestöjen kanssa toteutetaan kolmevuotista kansallista terveys- ja hyvinvointiohjelmaa, jolla vahvistetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuutta ottamalla käyttöön vaikuttaviksi arvioituja käytäntöjä sekä kehitetään uusia ratkaisuja perustuen kokonaistaloudelliseen hyötyyn ja kustannusvaikuttavuuteen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallinen terveyden- ja hyvinvoinnin ohjelma (Investointiohjelma)	2 000
Yhteensä	2 000
2024 talousarvio	2 000 000
2022 tilinpäätös	20 000 000

50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 24 311 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla suoritettavan valtionosuuden maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen
- 3) enintään 350 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö, joka edistää työn terveellisyttä ja turvallisuutta osana hyvää elämää. Työterveyslaitoksen tavoitteet noudattavat sosiaali- ja terveysministeriön strategiaa ja ne vahvistetaan ministeriön ja Työterveyslaitoksen väliseen tulossopimukseen. Toiminnan painopisteet ovat työkyvyn varmistaminen työn murroksessa, työelämän digitalisaatiomuutoksen johtaminen sekä kestävä kehityksen huomioiminen työelämän kehittämisessä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työterveyslaitoksen toiminnallisen tuloksellisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet ovat:

Pienennetään työkyvyttömyysriskejä kehittämällä työterveyshuoltoa hybridityön, henkisen jaksamisen ja moniroolisuuden paineessa

— Uudistetaan kolmikantaisesti työterveyshuollon menetelmiä ja toimintamalleja ennaltaehkäisevänä ja työkykyä edistävänä toiminnan kehittämiseksi

— Arvioidaan työterveyshuollossa käytössä olevien menetelmien ja prosessien toimivuutta ja vaikuttavuutta.

Vähennetään sairauspoissaoloja

— Varmistetaan työterveyshuollon toiminnallinen integraatio osana uudistuvaa sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää

— Laajennetaan työterveyshuollon, perusterveydenhuollon ja kuntoutuksen välistä yhteistyötä.

Varmistetaan työterveyshuollon toiminnallinen integraatio osana uudistuvaa sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää

— Tehostetaan julkisen terveydenhuollon ja työterveyshuollon yhteistyötä saumattoman hoitoketjun toimintamallilla

— Kehitetään ja uudistetaan ennalta ehkäisevää työterveyshuoltoa.

Helpotetaan työvoima- ja osaajapulaa luomalla toimintamalli täsmätyökyvyn johtamiseen

— Kehitetään työelämävalmiuksia työurasiirtymien tukemiseksi työuran nivelkohdissa

— Kehitetään työkyvyn tuen palveluja sekä ammattilaisten osaamista sote-keskuksissa

— Tutkitaan kehittämissohjelmien vaikutuksia palvelujen käyttäjien työ- ja toimintakykyyn.

Vähennetään modernin työelämän mielenterveysongelmia erityisesti nuorilla

— Toteutetaan projekteja nuorten työelämään kiinnittymisen tukemiseksi, urajumien tunnistamiseksi ja työuralta syrjäytymisen ehkäisemiseksi

— Luodaan geneerinen toimintamalli henkistä työkykyä ja mielenterveyttä tukevaan työterveysyhteistyöhön työpaikoille ja työterveyshuoltoihin

— Jatketaan Työelämän ja hyvän mielenterveyden -toimenpideohjelman toimeenpanoa.

Turvataan hyvän työn edellytykset sote-sektorilla

— Parannetaan työvoiman saatavuutta ja riittävyttä sote-sektorilla vahvistamalla työhön liittyviä veto- ja pitovoimatekijöitä

— Levitetään ja juurrutetaan sotetyöpaikoilla hyvinvointia edistäviä keinoja yhteistyössä soteorganisaatioiden kanssa

— Seurataan samalla keinojen toimivuutta ja vaikutuksia toistuvaistiedonkeruun avulla.

Työelämän resilienssin vahvistaminen kriisi- ja poikkeusoloissa

— Tuetaan yhteiskunnan toimintakykyä ja väestön henkistä kestävyttä häiriö- ja kriisitilanteissa sekä kehitetään terveydenhuollon resilienssiä vastaamaan toimintaympäristön äkillisiin muutoksiin.

Tuetaan teollisuuden vihreän siirtymän toteuttamista ja varmistetaan työntekijöiden turvallisuus

— Varmistetaan toksikologisen osaamisen riittävyys kansallisesti

— Tuetaan teollisuuden vihreää siirtymää arvioimalla uusien materiaalien, energiatehokkaiden prosessien ja vihreän energian lähteiden työympäristöriskejä sekä kehittämällä riskien hallinta-keinoja yhdessä yritysten kanssa.

Työterveyslaitoksen toiminnan rahoittamiseksi suoritetaan valtion vuotuisessa talousarviossa hyväksytyn toiminnan laajuuden mukaan vuosittain valtionosuutena neljä viidesosaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän laitoksen talousarvion mukaisista kustannuksista. Talousarvion rajoissa Työterveyslaitokselle voidaan työsuojelu- ja työterveysalan tutkimus- ja palvelutoimintaan liittyvien erityistehtävien suorittamista tai erityistä tukea tarvitsevia toimintoja varten antaa lisättyä valtionosuutta.

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin joiden arvioidaan vuonna 2024 olevan 48 469 000 euroa, esitetään myönnettäväksi valtionosuutta 24 311 000 euroa. Valtionosuuteen oikeuttavan toiminnan tuottojen arvioidaan olevan suurempia kuin viidesosa valtionosuuteen oikeuttavan toiminnan

menoista. Ylimenevät tuotot käytetään Työterveyslaitoksen t&k-toimintaan ja vaikuttamistoimintaan.

Toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan 2024 seuraavaksi:

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus vuosina 2022—2024 (1 000 euroa)

	Menot			Oma rahoitus			Valtionosuus		
	2022 tot.	2023 arvio	2024 arvio	2022 tot.	2023 arvio	2024 arvio	2022 tot.	2023 arvio	2024 arvio
Tutkimus ja kehittäminen	16 443	18 000	17 000	8 941	9 000	8 000	7 502	9 000	9 000
Vaikuttaminen	17 146	15 500	16 469	1 206	1 458	1 158	15 940	14 042	15 311
Työn ja työhyvinvoinnin kehittämishojjelma	5 000	3 144	-	-	3 144	-	5 000	-	-
Yhteensä	38 589	36 644	33 469	10 147	13 602	9 158	28 442	23 042	24 311
Liiketoiminta	15 675	14 356	15 000	15 675	14 356	15 000	-	-	-
Yhteensä	54 264	51 000	48 469	25 822	27 958	24 158	28 442	23 042	24 311
Rahoitusosuus, %				48	55	50	52	45	50

Määrärahaa käytetään arviolta 6 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistusten huomioiminen	914
Potilasasiavastaavista annettavan lain toimeenpanoon liittyvät ICT-kustannukset	15
Vuokrankorotuksen kompensatio	340
Yhteensä	1 269
2024 talousarvio	24 311 000
2023 II lisätalousarvio	602 000
2023 talousarvio	23 042 000
2022 tilinpäätös	28 442 000

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 937 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen
- 2) hankkeiden läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein
- 3) valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 4) sosiaali- ja terveysministeriön strategista ja toiminnallista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen

- 5) ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 6) EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen
- 7) hankkeiden tarkastuksista ja valvonnoista aiheutuviin menoihin
- 8) sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosessien uudistamiseen nuorisotakuun mukaisesti
- 9) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimettyjen, palkkaamiseen vuodessa valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Määräraha tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteen toimivien tietojärjestelmien kehittämistä ennen muuta toteuttamalla kansallisen tason palveluja, jotka tukevat hallinnonalan tietohallintopalvelujen yhdenmukaista kehitystä. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa myös palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa, mm. toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 10 400 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 4 500 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahasta käytetään arviolta 2 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvän työn ohjelman rahoitus (Investointiohjelma)	3 500
Päihkeitä käyttävien äitien ja vauvaperheiden palvelujen turvaaminen	-3 000
Ruoka-apujärjestöjen tuki (HO 2023)	3 000
Ruoka-apu toiminnan kehittäminen ja järjestäminen, jatkaminen vuonna 2023	-2 000
Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön saatavuuden ja riittävyyden ohjelma:	
Hyvän työn edellytysten ohjelma	-1 500
Vaikuttavuuden kehittäminen palvelujärjestelmässä (HO 2023)	8 000
Yhteensä	8 000
2024 talousarvio	14 937 000
2023 talousarvio	6 937 000
2022 tilinpäätös	6 652 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat perhe-etuuksista, sotilasavustuksesta, yleisestä asumistuesta, tulkkauspalvelujen järjestämisestä, perustoimeentulotuesta sekä Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista.

Perhe-etuuksiin kuuluvat äitiysavustus ja adoptiotuki, lapsilisät, elatustuki ja lasten kotihoidon tuki.

Äitiysavustuksen, adoptiotuen, lapsilisien ja elatustuen tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien välillä. Elatustuen tavoitteena on lisäksi turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen tilanteissa, joissa lapsen yksityisoikeudellinen elatus ei tule turvatuksi. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa ja tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa.

Asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

Tulkkauspalvelujen järjestämisen tavoitteena on tarjota kuulonäkövammaisille, kuulovammaisille tai puhevammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa tulkkauspalvelut.

Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaaliturvaetus. Perustoimeentulotuen myöntää ja maksaa Kansaneläkelaitos, jolle suoritetaan ennakot etuuden maksatusta varten valtion varoista täysimääräisesti. Kuntien osuus perustoimeentulotuen menoista on 50 % ja se huomioidaan vähennyksenä kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentilta. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen valtionosuus sisältyy momentilta 28.89.31 maksettavaan laskennallisesti määräytyvään hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitukseen.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2022—2024

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Äitiysavustus			
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	44 580	42 400	46 100
Äitiysavustuksen euromäärä	170	170	170
Kansainvälinen adoptio			
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	54	70	90
Lapsilisät			
Lapsia vuoden lopussa	952 238	956 000	946 500
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	173 758	176 400	176 800
Lapsilisää saavia perheitä	529 834	532 700	527 600
Ulkomailla asuville korvattava lasten kotihoidon tuki			
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	204	200	200
Sotilasavustus			
Avustuksen saajien lukumäärä	9 501	9 900	10 200
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk (kotitalous)	341,54	357,00	370,00
Yleinen asumistuki			
Asumistuen saajien lukumäärä (ruokakuntia)	376 825	386 700	403 500
Keskimääräinen tuki euroa/kk	329,57	345,00	364,00
Elatustuki			
Lapset, joista elatustuki maksettu	93 983	92 600	91 300
— täysimääräisenä	69 678	68 600	67 700
— elatusapua täydentävänä tai muutoin alennettuna	25 361	25 000	24 600
Täysi elatustuki euroa/kk	172,59	186,97	197,00
Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut			
Tulkkauspalveluun oikeutetut	6 026	6 100	6 100
Perustoimeentulotuki			
Saajia vuoden aikana	350 793	352 000	350 200
Kotitalouksia vuoden aikana	249 561	248 100	245 400

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 638 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen, äitiyspakkauksiin liittyvien arvonlisäverojen ja yleiskulujen sekä pakkauksen suunnittelu- ja kehittämiskulujen maksamiseen
- 2) tuen maksamiseen kansainvälisestä adoptiosta aiheutuviin kustannuksiin
- 3) lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen

4) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n mukaisten korvausten maksamiseen

5) elatustukilain (580/2008) mukaisten elatustukien maksamiseen.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen perhe voi ottaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se suoritetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai adoptoidaan samanaikaisesti useampi lapsi. Noin 68 % ottaa avustuksen äitiyspakkauksena muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan adoptiovanhemmalle valtion varoista. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % edellä mainituista tuista.

Lapsilisää maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä lasta kohti suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa. Valtio korvaa ulkomaille maksetut tuet.

Elatusvelvollisilta perittävät takautumissaatavat ja takaisinperinnät tuloutetaan momentille 12.33.98.

Elatustuen ja lapsilisän osalta määräraha ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Äitiysavustus	10 000 000
Valtion tuki kansainväliseen adoptioon	600 000
Lapsilisä	1 396 700 000
Ulkomaille maksettava lasten hoidon tuki	900 000
Elatustuki	230 000 000
Yhteensä	1 638 200 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alle 3-vuotiaiden lasten lapsilisän korotus 26 euroa/kk (BudjL) (HO 2023)	32 000
Lapsilisän 10 euron korotus 4. ja 5. lapsesta alkaen (BudjL) (HO 2023)	5 000
Lapsilisän määräaikaisen korotuksen poistuminen	-9 000
Lapsilisän yksinhuoltajakorotus 10 euroa/lapsi (BudjL) (HO 2023)	22 000
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-200
Tarvearvion muutos	-31 900
Tarvearvion muutos (maahanmuuton oletamat)	9 000
Yhteensä	26 900

2024 talousarvio	1 638 200 000
2023 talousarvio	1 611 300 000
2022 tilinpäätös	1 673 187 997

53. *Sotilasavustus* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin menoihin. Asumisavustuksen kulut ovat noin 97 % kaikista kuluista. Avustuksen saajista on varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten omaisia noin 2 % vuosittain.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	1 500
Yhteensä	1 500
2024 talousarvio	21 700 000
2023 talousarvio	20 200 000
2022 tilinpäätös	19 100 000

54. *Asumistuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 656 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Yleinen asumistuki perustuu kokonaisvuokraan ja lineaarisen omavastuun määrittelyyn. Asumistuen tarpeeseen vaikuttavat tuensaajien lukumäärässä sekä tuensaajien asumismenoissa ja tuloissa tapahtuvat muutokset. Ahvenanmaan asumistuet rahoittaa Ahvenanmaan valtionvirasto.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ansiotulovähennyksen poisto 1.4.2024 (BudjL) (HO 2023)	-66 000
Ansioturvan tason porrastus 1.9.2024 (BudjL) (HO 2023)	5 000
Lomakorvausten jaksotuksen palauttaminen 1.1.2024 (BudjL) (HO 2023)	2 000
Lämmitys- ja hoitonormin korotuksen poistuminen	-2 300
Nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasolle (BudjL) (HO 2023)	700
Omavastuupäivien palauttaminen viidestä seitsemään 1.1.2024 (BudjL) (HO 2023)	1 000
Omistusasumisen tuen poisto 1.9.2024 (BudjL) (HO 2023)	-11 000
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-200
Perhe-eläkeuudistus	-100
Perhevapaaudistus	-50
Perusomavastuun korotus 50 %, tuen tason tarkistus 70 %, Helsinki kuntayhtymä 2:n tasolle 1.4.2024 (BudjL) (HO 2023)	-116 000
Tarvearvion muutos	108 850
Tarvearvion muutos (maahanmuuton olettamatt)	35 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työttömyysturvan lapsikorotusten lakkauttaminen 1.4.2024 (BudjL) (HO 2023)	15 000
Työttömyysturvan suojaosista luopuminen 1.4.2024 (BudjL) (HO 2023)	6 800
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen 1.9.2024 (BudjL) (HO 2023)	2 000
Työttömyysturvan ylimääräisen lapsikorotuksen poistuminen	2 000
Väliaikaisen sähkötuen poistuminen	-85 000
Yhteensä	-102 300

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	1 656 900 000
2023 II lisätalousarvio	-20 000 000
2023 talousarvio	1 759 200 000
2022 tilinpäätös	1 558 700 000

56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 60 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista annetun lain (133/2010) mukaiseen tulkkauspalvelujen järjestämiseen.

Selvitysosa: Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelujen järjestämisestä vastaa Kansaneläkelaitos.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	2 100
Vammaispalvelulainsäädännön uudistaminen 2023 alkaen	-100
Yhteensä	2 000

2024 talousarvio	60 500 000
2023 talousarvio	58 500 000
2022 tilinpäätös	50 176 307

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 872 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisten ennakoiden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin
- 2) väliaikaisesta epidemialkorvauksesta annetun lain (687/2020) mukaisten korvausten maksatusten oikaisuun.

Selvitysosa: Perustoimeentulotuki sisältää perusosan ja muut perusmenot, joihin kuuluu asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu sekä vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. Toimeentulotuen perusosan suuruus

määritellään toimeentulotukilain (1412/1997) 9 §:ssä, jonka mukaan perusosan määriä tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alle 18-vuotiaiden lasten perusosan määräaikainen korotus	-18 500
Alle 3-vuotiaiden lasten lapsilisän korotus (BudjL) (HO 2023)	-1 500
Ansiosidonnaisen työttömyysturvan tason porrastus 1.9.2024 (BudjL) (HO 2023)	2 000
Asumistuen ansiotulovähennyksen poisto 1.4.2024 (BudjL) (HO 2023)	5 200
Indeksijäädetyksen vaikutus (BudjL) (HO 2023)	2 300
Lapsilisän korotus 4. ja 5. lapsesta alkaen (BudjL) (HO 2023)	-400
Lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen korotus (BudjL) (HO 2023)	-2 600
Lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen määräaikainen korotus	1 300
Nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasolle (BudjL) (HO 2023)	1 000
Omistusasumisen asumistuki lakkaa 1.9.2024 (BudjL) (HO 2023)	1 500
Opintorahan huoltajakorotuksen poistuminen	200
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-200
Tarvearvion muutos	154 000
Tarvearvion muutos (maahanmuuttokokonaisuus) (HE 135/2022)	-50 000
Toimeentulotukeen oikeuttavien hyväksyttävien asumismenojen selkeyttäminen	-7 000
Työttömyysturvan lapsikorotuksista luopuminen 1.4.2024 (BudjL) (HO 2023)	37 500
Työttömyysturvan määräaikainen lapsikorotus	10 000
Työttömyysturvan tulojen suojaosista luopuminen 1.4.2024 (BudjL) (HO 2023)	2 250
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen (BudjL) (HO 2023)	1 000
Yleiseen asumistukeen tehtävät muutokset 1.4.2024 (BudjL) (HO 2023)	32 100
Yhteensä	170 150

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	872 750 000
2023 II lisätalousarvio	20 000 000
2023 talousarvio	702 600 000
2022 tilinpäätös	700 000 000

60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 519 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin
- 2) sairausvakuutuslain (1224/2004) 18 luvun 10 §:n mukaisten sairausvakuutusrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvien toimintakulujen valtion osuuden maksamiseen
- 3) kansaneläkelain (568/2007) 98 §:n, takueläkkeestä annetun lain (703/2010) 36 §:n, vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007)

57 §:n, rintamasotilaseläkelain (119/1977) 15 §:n ja ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) 9 §:n mukaisten kansaneläkerahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin

4) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 27 §:n mukaisen yhteyspisteen toimintakuluihin

5) sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) 24 b ja 26 a §:n mukaisen biologisten lääkkeiden määräämisen ohjaus- ja valvontatehtävän toteuttamiseen.

Selvitysosa: Sosiaaliturvarahastojen osuudet Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista määräytyvät Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 f §:n mukaisesti etuuksien toimeenpanosta aiheutuvien toimintakulujen suhteessa. Sosiaaliturvan yleisrahaston osuus Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista on arviolta 51 %, sairausvakuutusrahaston osuus 39 % ja kansaneläkerahaston osuus 10 % vuonna 2024. Valtio rahoittaa 43,6 % sairausvakuutusrahaston toimintakuluista.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut	344 000 000
Sairausvakuutusrahaston toimintakulut	107 600 000
Kansaneläkerahaston toimintakulut	66 500 000
Yhteyspisteen toimintakulut	700 000
Kelan ohjaus- ja valvontatehtävä	1 000 000
Yhteensä	519 800 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ansiotason kasvu	10 400
Eläkekulujen kasvu	1 700
Etuus- ja asiointipalvelu	3 300
Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden toimintakulut	700
Kela-korvaussäästöjen vaikutus toimintakuluihin	-1 100
Koulumatkatuen muutosten vaikutus hallintokuluihin	800
Rahaston jako-osuuksien muutos	-3 600
Rajalain muutosten toimintakulut	500
Väliaikainen sähkötuki	-6 000
Yhteensä	6 700

2024 talousarvio	519 800 000
2023 talousarvio	513 100 000
2022 tilinpäätös	490 534 000

20. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki. Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen, joka edellyttää 26 viikon työhistoriaa. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin. Työttömyysturvaa on kehitetty siten, että se kannustaa aktiivisuuteen ja työllistymiseen. Työllistymisen edistämiseksi työttömyysturvassa on 300 euron suojaosa. Sen ylittävät työtulot sovitellaan työttömyysetuuden kanssa siten, että puolet tulosta vähennetään etuudesta. Etuus yhdessä työtulojen kanssa voi enimmillään olla etuuden perusteena olevien tulojen suuruisen. Lisäksi on helpotettu yritystoiminnan aloittamista työttömyyden aikana siten, että yrittäjyyden päätoimisuutta ei arvioida ensimmäisten neljän kuukauden aikana.

Työttömyysetuutta maksetaan paitsi työttömyyden myös työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Tällöin hakijalle maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon hänellä työttömänä ollessaan olisi oikeus. Työttömiä, irtisanottuja ja lomautettuja kannustetaan osallistumaan koulutukseen tai muihin työllistymistä tukeviin toimiin, jotta mahdollisuudet nopeaan uudelleen työllistymiseen paranevat. Ansio-osaa maksetaan korotettuna työllistymistä edistävien toimien ajalta. Työllistymistä edistävien toimien ajalta maksetaan lisäksi kulukorvausta. Lisäksi työttömiä kannustetaan ammatillisten valmiuksien parantamiseen tai yritystoiminnan aloittamista tukeviin opintoihin mahdollistamalla lyhytkestoinen päätoiminen opiskelu työttömyyden aikana.

Työelämän muutoksiin vastaamiseksi ammattitaitoa on pidettävä yllä ja tarvittaessa on varauduttava sen muokkaamiseksi uusiin tehtäviin sopivaksi. Työssä oleville maksettavan aikuiskoulutustuen tavoitteena on edistää työssä olevien työelämän tarpeista lähtevää osaamista ja elinikäistä oppimista, jolla samalla ennaltaehkäistään työttömyyttä. Palkansaajan aikuiskoulutustuki muodostuu peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Työllisyysrahasto rahoittaa palkansaajan aikuiskoulutustuen kokonaisuudessaan. Yrittäjän aikuiskoulutustuki maksetaan perusosan suuruisena, jonka valtio rahoittaa. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Työllisyysrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on henkilön työkyvyn säilyttäminen tai palauttaminen. Kunta järjestää pitkään työttömänä olleille työmarkkinatukea ja toimeentulotukea saaville henkilöille kuntouttavaa työtoimintaa työllistymisen edistämiseksi.

Ikääntyvän työvoiman työssä pysymistä on päätetty edistää poistamalla työttömyysturvan lisäpäivät vaiheittain vuoden 2023 jälkeen.

Vuorottelukorvausta maksetaan työntekijälle, joka siirtyy vuorotteluvapaalle työnantajan palkatessa työttömän henkilön vastaavaksi ajaksi.

Toiminnan laajuus 2022—2024

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Työttömyysaste (%)	6,8	7,1	7,2
Kuntouttava työtoiminta			
Toimintaan osallistuvat henkilöt keskimäärin vuodessa	35 000	41 000	43 000
Toimintapäiviä keskimäärin vuodessa/osallistuja	70	70	70
Ansiopäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	111 060	115 000	120 000
— miehiä	54 360	59 500	63 000
— naisia	56 700	55 500	57 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	27,5	27,5	28,0
— työttömyysajalta	25,2	25,4	25,8
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta yht.	2,3	2,1	2,2
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	65,93	69,13	66,00
Peruspäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	28 919	30 800	28 700
— miehiä	14 622	15 800	14 500
— naisia	14 297	15 000	14 300
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	7,8	8,1	7,5
— työttömyysajalta	6,9	6,4	6,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	0,9	1,7	1,6
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	31,66	34,40	31,30
— miehillä	33,33	36,20	32,95
— naisilla	29,94	32,50	29,60
Työmarkkinatuki			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	165 090	163 000	169 300
— miehiä	86 834	85 000	88 300
— naisia	78 256	78 000	81 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	43,2	42,7	44,4
— työttömyysajalta	31,1	29,5	30,6
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	12,1	13,2	13,7
Keskimääräinen työmarkkinatuki (€/pv)	36,98	39,90	37,20
— miehillä	36,51	39,40	36,70
— naisilla	37,51	40,40	37,60
Vuorottelukorvaus			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	1 655	1 600	1 700
— miehiä	475	400	450
— naisia	1 180	1 200	1 250
Korvauspäiviä ansioturvassa, milj. kpl	0,4	0,4	0,4
Korvauspäiviä perusturvassa, milj. kpl	0,0	0,0	0,0
Keskimääräinen korvaus ansioturvassa (€/pv)	57,24	57,5	57,6
Keskimääräinen korvaus perusturvassa (€/pv)	22,60	22,60	22,60
— miehillä	21,30	21,30	23,30
— naisilla	23,20	23,20	23,20

31. *Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 484 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Hyvinvointialueille maksettava korvaus on 10,09 euroa toimintapäivää ja toimintaan osallistujaa kohti. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan vuonna 2024 noin 43 160 henkilöä ja toimintapäiviä arvioidaan olevan keskimäärin 70 osallistujaa kohti. Valtion korvausta maksetaan jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään neljältä päivältä viikossa.

2024 talousarvio	30 484 000
2023 talousarvio	30 484 000
2022 tilinpäätös	17 616 272

50. *Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 777 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansiopäivärahan rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoittamisesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta
- 2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettujen kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti
- 3) työttömyyskassojen hallintokuluosuuden maksamiseen työttömyyskassalain (603/1984) mukaisesti
- 4) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen
- 5) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta
- 6) työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvien kuntien tekemien palkkatuki- ja starttirahapäätösten maksamiseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa on säädetty palkkatuen ja starttirahan rahoituksesta
- 7) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan työttömyyspäivärahan valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisina.

Selvitysosa: Ansiopäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Ansiopäivärahan rahoittavat Työllisyysrahasto, työttömyyskassat ja valtio. Pal-

kansaaajien päivärahoista työttömyyskassojen osuus on pääsääntöisesti 5,5 % kuitenkin siten, että ansioturvan korotusosat Työllisyysrahasto rahoittaa kokonaan. Valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja rahasto loppuosan. Valtio ei osallistu lomautusajalta eikä ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen eikä myöskään lapsikorotusten rahoitukseen. Yrittäjien päivärahoista valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja lapsikorotukset, yrittäjäkassat rahoittavat loppuosan. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset.

Vuorottelukorvaus rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyysetuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksetuista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuus maksetuista päivärahoista	
— työttömyysajalta	642 660 000
— työllistymistä edeltävien palvelujen ajalta	48 000 000
Palkkatuet ja starttirahat	39 300 000
Kulukorvaukset	15 000 000
Liikkuvuusavustus	5 000 000
Valtionosuus hallintokuluihin	15 000 000
Vuorottelukorvaus	12 500 000
Yhteensä	777 460 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lomakorvausten jaksotuksen palauttaminen 1.1.2024 (BudjL) (HO 2023)	-38 000
Omavastuupäivien palauttaminen viidestä seitsemään 1.1.2024 (BudjL) (HO 2023)	-6 000
Perhevapaaudistus	100
Tarvearvion muutos	-30 900
Tuloperusteinen työssäoloehto (euroistaminen) soveltaminen 1.9.2024 (BudjL) (HO 2023)	4 000
Työttömyysturvan suojaosista luopuminen 1.4.2024 (BudjL) (HO 2023)	-16 000
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen 1.9.2024 (BudjL) (HO 2023)	-40 000
Velvoitetöylytetyjen palkkatuki (siirto momentille 32.30.55)	-13 700
Vuorotteluvapaajärjestelmän lakkauttaminen 1.8.2024 (BudjL) (HO 2023)	-2 000
Yhteensä	-142 500

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	777 460 000
2023 II lisätalousarvio	-80 000 000
2023 I lisätalousarvio	-3 425 000
2023 talousarvio	919 960 000
2022 tilinpäätös	843 390 606

52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 407 590 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain (1290/2002) sekä kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) perusteella maksettavien peruspäivärahan tai työmarkkinatuen ja niihin liittyvien lapsikorotusten ja työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavien korotusosien maksamiseen siten kuin työttömyysturvalaissa on säädetty valtion osuudesta

2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisten lakisääteisten kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti

3) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen

4) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta

5) työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvien kuntien tekemien palkkatuki- ja starttirahapäätösten maksamiseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa on säädetty palkkatuen ja starttirahan rahoituksesta

6) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisina.

Selvitysosa: Peruspäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Peruspäiväraha ja siihen liittyvä lapsikorotus sekä korotusosa rahoitetaan valtion varoista ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotosta. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset. Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä, tilitetään Kansaneläkelaitokselle.

Kunnat ja valtio rahoittavat puoliksi työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää työmarkkinatukea saaneiden henkilöiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen. Kuntien rahoitusosuus on 70 prosenttia työmarkkinatukea yli 1 000 päivää saaneiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen osalta. Muun työmarkkinatuen valtio rahoittaa kokonaan. Lisäksi valtio huolehtii Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiudesta työmarkkinatuen osalta (maksuvalmiussuoritus).

Vuorottelukorvaukset rahoitetaan kuten vastaavat työttömyysetuudet. Kasaan kuulumattomien henkilöiden vuorottelukorvaukset valtio rahoittaa kokonaan.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Työmarkkinatuet	
— työttömyysajalta	1 083 290 000
— kuntien rahoitusosuus	-437 900 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	485 200 000
— kulukorvaukset	60 300 000

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

— liikkuvuusavustus	1 000 000
— korotusosa	24 300 000
Työmarkkinatuki yhteensä	1 216 190 000
Peruspäiväraha	
— työttömyysajalta	182 300 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	45 800 000
— korotusosa	3 300 000
— kulukorvaus	4 200 000
Palkansaajan tt-maksun osuus	-174 300 000
Peruspäiväraha yhteensä	61 300 000
Perusturvan palkkatuki	130 000 000
Vuorottelukorvaus	100 000
Yhteensä	1 407 590 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lapsikorotusten lakkauttaminen 1.4.2024 (BudjL) (HO 2023)	-62 000
Lomakorvausten jaksotuksen palauttaminen 1.1. 2024 (BudjL) (HO 2023)	-5 000
Omavastuupäivien palauttaminen viidestä seitsemään 1.1.2024 (BudjL) (HO 2023)	-5 000
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-200
Perhevapaaudistus	200
Tarvearvion muutos	34 500
Tuloperusteinen työssäoloehto (euroistaminen) soveltaminen 1.9.2024 (BudjL) (HO 2023)	-5 000
Työttömyysturvan suojaosista luopuminen 1.4.2024 (BudjL) (HO 2023)	-21 000
Työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen 1.9.2024 (BudjL) (HO 2023)	47 200
Veloitetyöllistettyjen palkkatuki (siirto momentille 32.30.55)	-12 000
Vuorotteluvapaajärjestelmän lakkauttaminen 1.8.2024 (BudjL) (HO 2023)	-10
Väliaikaisen lapsikorotuksen poistuminen	-16 000
Yhteensä	-44 310

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	1 407 590 000
2023 I lisätalousarvio	-3 000 000
2023 talousarvio	1 451 900 000
2022 tilinpäätös	1 229 763 741

55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan yrittäjien aikuiskoulutustuki. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Työllisyysrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen 1.8.2024 lukien (BudjL) (HO 2023)	-500
Tarvearvion muutos	300
Yhteensä	-200

2024 talousarvio	3 300 000
2023 talousarvio	3 500 000
2022 tilinpäätös	2 657 529

30. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveystalv palveluja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainvapaasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Sairausvakuutuksen rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemennoista, matkakuluista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksista. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin ja hammaslääkärin palkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa sekä työnantajille maksettavaa perhevapaakorvausta. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien ja yrittäjien järjestämän työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta kertyvistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2022—2024

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Päivärahat			
Sairauspäivärahan saajat	315 701	317 900	319 200
— miehiä	124 773	125 700	126 800
— naisia	190 928	192 200	192 400
Vanhempainpäivärahan saajat	141 965	134 100	136 200
— miehiä	61 655	58 700	59 800
— naisia	80 310	75 400	76 400

Toiminnan laajuus 2022—2024

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	58,64	59,90	62,90
— miehillä	60,92	62,00	65,30
— naisilla	56,88	58,40	61,10
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	73,74	77,60	81,50
— miehillä	90,14	101,10	104,70
— naisilla	71,45	74,00	77,10
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	29,67	31,99	31,99

Lääkkeet

Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	31 900	32 900	33 300
Sairausvakuutuksen korvaama osuus lääkkeistä (%)	76,0	76,0	76,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	592,16	592,16	625,30
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	317 138	360 600	365 400

Sairaanhoitokorvaukset

Vuonna 2022 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkärinpalkkioiden osalta 13,4 %, hammaslääkärinpalkkioista 12,7 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 21,7 % sekä matkojen osalta 86,5 %.

50. Korvaukset rajat ylittävästä terveydenhuollosta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 9 §:n nojalla henkilölle maksettaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitettu käyttää tilanteessa, jossa henkilölle rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain nojalla maksetaan korvausta, kun hän varta vasten on matkustanut toiseen EU- tai ETA-valtioon, Sveitsiin tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan tarkoituksenaan käyttää siellä terveydenhuollon palvelua ja hän on itse maksanut kaikki palvelusta aiheutuneet kustannukset. Sen sijaan sitä ei käytetä tilanteessa, joissa henkilö on sairastunut äkillisesti tilapäisen oleskelunsa aikana tai hänelle on annettu EU-asetuksen 883/2004 20 artiklan tai kansainvälisessä sopimuksessa olevan vastaavan sisältöisen määräyksen mukainen ennakkolupa.

2024 talousarvio	10 000 000
2023 I lisätalousarvio	10 000 000

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 305 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen

2) maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen

3) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 14, 19, 20 ja 20 a §:n mukaisten korvausten maksamiseen.

Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 83 600 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 7 400 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa sairaanhoitovakuutuksen menoista EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset ja osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen menoista valtio rahoittaa 67 % ja vakuutetut 33 %. Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa vähimmäismääräisistä päivärahoista ja kuntoutusrahoista osuuden, joka ylittää vakuutetun vuositulon perusteella lasketun etuuden määrän. Lisäksi valtio rahoittaa 5 % muista päivärahoista ja kuntoutusrahoista sekä osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Vuonna 2024 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuna kaikilta vakuutetuilta peritään 0,55 % tuloista, paitsi eläke- ja etuustuloista 1,52 %. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi vähintään 16 519 euron vuositulon osalta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua palkansaajilta 1,01 % ja yrittäjiltä 1,23 %. Alle 16 519 euroa alittavan vuositulon osalta palkansaajien päivärahamaksua ei peritä ja yrittäjiltä peritään päivärahamaksua 0,22 %. Työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,15 %.

Erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannusten lisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa. Lääkkeiden ehdollinen korvattavuus jatkuu vuoden 2025 loppuun.

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2024 (milj. euroa)

Menot

<i>Työtulovakuutus</i>	
Sairauspäivärahat	1 060
Vanhempainpäivärahat	1 125
Perhevapaakorvaus	50
Mata-päivärahat	4
Kuntoutusrahat	298
Työterveyshuolto	431
Yrittäjien lisäpäivät	11
Rahaston 8 %:n osuus	9
Yhteensä	2 988

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2024 (milj. euroa)

<i>Sairaanhoitovakuutus</i>	
Lääkekorvaukset	1 891
Matkat	355
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	63
Lääkäripalkkiot	107
Hammaslääkäripalkkiot	48
Muut sairaanhoitokorvaukset	10
Kuntoutuspalvelut	534
Rahaston 8 %:n osuus	12
Yhteensä	3 020
Menot yhteensä	6 008
Tulot	
<i>Työtulovakuutuksen tuotot</i>	
Vakuutettujen maksut	1 096
Työnantajamaksut	1 290
Yrittäjien lisäpäivät	12
Valtion rahoitusosuus	373
Vuoden 2023 maksuyli-/alijäämä	239
Yhteensä	3 010
<i>Sairaanhoitovakuutuksen tuotot</i>	
Palkansaajien ja yrittäjien maksut	495
Etuudensaajien maksut	485
Valtion rahoitusosuus	1 933
Ulkomailta maksetut EU-korvaukset	6
Vuoden 2023 yli-/alijäämä	72
Yhteensä	2 991
Tulot yhteensä	6 001
Valtion osuudetyhteensä	2 306
<i>Työtulovakuutus</i>	
Osuus sairauspäivärahoista	92
Osuus tartuntatautipäivärahoista	-
Osuus vanhempainpäivärahoista	81
Osuus kuntoutusrahoista	198
Osuus yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollosta	2
<i>Sairaanhoitovakuutus</i>	
Osuus sairaanhoidosta	1 882
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	51

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korotettu lääkärin vastaanottopalkkio, Kela-korvaus (BudjL) (Investointiohjelma)	65 300
Kuntoutusrahan määrä ammatillisen kuntoutuksen ajalta samalle tasolle	
kuntoutujalle myönnettävän sairauspäivärahan kanssa (BudjL) (HO 2023)	-100
Lääkesäästöt hoitajamitoituksen rahoittamiseksi	-4 000
Lääkkeiden kattokorvauksen indeksikorjaus (BudjL) (HO 2023)	11 000
Nuoren kuntoutusraha ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasolle (BudjL) (HO 2023)	-11 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Panostus lasten ja nuorten neuropsykologisten häiriöiden kuntoutukseen ja kuntoutuspalveluihin Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen kautta (BudjL) (HO 2023)	16 750
Tartuntatautipäivärahat	-5 300
Tarvearvion muutos	-46 788
V. 2023 lääkekaton jäädytys	-8 700
Väliaikaisten koronapoikkeusten päättyminen	-5 300
YTHS:n terveydenhoitopalvelut koordinaatioasetuksen piiriin (siirto momentilta 33.60.35) (BudjL)	1 088
Yhteensä	12 950

2024 talousarvio	2 305 650 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 I lisätalousarvio	3 000 000
2023 talousarvio	2 292 700 000
2022 tilinpäätös	2 165 221 923

40. Eläkkeet

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat valtion osuuksista eläkejärjestelmien sekä osuudesta maatalousyrittäjien ja apurahansaajien tapaturmavakuutuksen ja sairauspäivärahan omavastuun rahoittamiseen sekä vammaisetuksien rahoittamisesta.

Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäistoimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Eläkkeensaajia oli 31.12.2022 yhteensä 1 648 018, joista vanhuuseläkkeellä 1 439 497, perhe-eläkkeellä 230 438, työkyvyttömyyseläkkeellä 182 586, osa-aikaeläkkeellä 30 sekä muilla eläkkeillä 6 004. Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Vuosina 2020—2022 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2020	2021	2022
Yksityinen sektori	18 751	19 142	19 830
Kunnalliset eläkkeet	5 710	5 908	6 193
Valtion eläkkeet	4 815	4 852	4 955
Muut julkiset yhteensä	397	407	422
<i>Työeläkkeet yhteensä</i>	<i>29 673</i>	<i>30 309</i>	<i>31 400</i>
Solita-eläkkeet	448	437	435
Kelan eläkkeet	2 515	2 461	2 477
<i>Lakisääteiset eläkkeet yhteensä</i>	<i>32 636</i>	<i>33 207</i>	<i>34 312</i>
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke) euroa/kk	1 716	1 762	1 845

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä, joiden rahoitus kuuluu valtiovarain-

ministeriön pääluokkaan. Valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, yleiset perhe-eläkkeet, takuueläkkeet ja lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvä eläke rahoitetaan kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2022—2024

Eläkkeen saajia	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Merimieseläkkeen saajia	7 983	7 898	7 891
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	115 172	109 498	103 997
Yrittäjäeläkkeen saajia	276 713	278 027	280 992
Tapaturmavakuutustapahtumia, maatalousyrittäjät	3 189	3 066	3 004
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuunajan päivä- rahatapauksia, maatalousyrittäjät ja apurahansaajat	9 790	9 610	9 222
Kelan eläkkeensaajat:			
Kansaneläkkeen saajia	556 806	549 700	548 000
— miehiä	203 246	201 200	200 000
— naisia	353 560	346 900	343 300
Takuueläkkeen saajia	115 553	115 700	115 700
— miehiä	51 995	52 200	52 100
— naisia	63 558	63 500	63 600
Lapseneläkkeen saajia	14 071	13 700	13 100
Leskeneläkkeen saajia	4 225	4 200	4 200
— miehiä	1 162	1 200	1 200
— naisia	3 063	3 000	3 000
Vanhuuseläkkeen saajia	440 283	435 500	435 100
— miehiä	143 650	142 800	143 600
— naisia	296 633	292 700	291 500
Työkyvyttömyyseläkkeen saajia	116 523	114 200	112 800
— miehiä	59 596	58 400	57 500
— naisia	56 927	55 800	55 300

Toiminnan laajuus 2022—2024

Vakuutettujen lukumäärä	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
MEL-vakuutettuja	7 896	7 874	7 862
MYEL-vakuutettuja	52 012	48 657	46 930
YEL-vakuutettuja	217 346	221 241	225 858
MYEL-vakuutettuja apurahansaajia	3 848	3 578	3 578
Tapaturmavakuutettuja maatalousyrittäjiä	74 507	72 524	70 734

Toiminnan laajuus 2022—2024

Keskimääräisiä eläkkeitä	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Keskimääräinen merimieseläke (€/kk)	1 720	1 790	1 840
Keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke (€/kk)	951	987	1 019
Keskimääräinen yrittäjäeläke (€/kk)	443	471	492

Toiminnan laajuus 2022—2024

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Keskimääräisiä eläkkeitä			
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk), maatalousyrittäjät	735	793	818
Kelan eläkkeensaajat:			
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk)	324	335	352
— miehillä	352	365	386
— naisilla	308	317	332
Keskimääräinen takuueläke (€/kk)	197	206	218
— miehillä	196	204	216
— naisilla	198	207	219
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	168	173	181
— miehillä	168	169	177
— naisilla	168	174	182
Keskimääräinen vanhuuseläke (€/kk)	278	285	300
— miehillä	278	288	305
— naisilla	277	284	297
Keskimääräinen työkyvyttömyyseläke (€/kk)	501	523	554
— miehillä	532	554	588
— naisilla	469	490	519

Toiminnan laajuus 2022—2024, eläkkeen saajan asumistuki ja vammaisetuudet

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Eläkkeensaajan asumistuki, saajat	206 975	206 800	206 100
Eläkettä saavan hoitotuki, saajat	199 684	198 700	199 600
Vammaistuki, saajat	58 354	62 200	64 700

Yksityisen työnantajan työsuhteessa olevat merimiehet on vakuutettu merimiesten eläkelain (MEL) mukaisesti. Itsenäisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä osan yrityksen omistajista on vakuutettava ansiotoimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti ja maanviljelijöiden, kalastajien, apurahansaajien ja poronhoitajien maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) mukaisesti.

Työtapaturmasta ja ammattitaudista suoritetaan korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti työntekijöille ja maatalousyrittäjille. Korvauksia maksetaan mm. sairaanhoidosta ja ansionmenetyksestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki koskee niitä henkilöitä, joille MYEL-vakuutus on pakollinen. Tapaturmavakuutus rahoitetaan työnantajien tapaturmavakuutusmaksuin, mutta valtio osallistuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen.

Omaeläkkeen lisäksi eläkettä voidaan maksaa perhehuoltajan kuoltua. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo perhehuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle. Leskeneläkettä sovitetaan yhteen laskennallisen omaeläkkeen kanssa.

Kansaneläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo niille eläkkeensaajille, jotka eivät saa muuta eläkettä tai joiden muu eläketurva on vähäinen. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläketulojen kasvaessa eikä kansaneläkettä jää maksettavaksi työeläkkeiden ylitettyä tietyn mää-

rän. Eläkkeeseen voi kuulua myös eläkettä saavan hoitotuki, asumistuki ja lapsikorotus. Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan myös työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea ja yksilöllistä varhaiseläkettä, jos henkilö ei saa muuta eläkettä tai eläke on pieni.

Valtio rahoittaa vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Vammaisetuuksien tarkoituksena on tukea vammaisten ja pitkäaikaisesti sairaiden henkilöiden itsenäistä selviytymistä ja elämänlaatua. Vammaisetuuksia ovat eläkettä saavan hoitotuki, alle 16-vuotiaan vammaistuki ja 16 vuotta täytäneen vammaistuki.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 67 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (1290/2006) 152 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemenoista on 29 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	4 000
Yhteensä	4 000
2024 talousarvio	67 300 000
2023 talousarvio	63 300 000
2022 tilinpäätös	58 700 000

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 840 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 135 §:n ja 135 a §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuus- ja hoitokulumenoista arvioidaan vuonna 2024 olevan 83,8 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	62 600
Yhteensä	62 600

2024 talousarvio	840 900 000
2023 II lisätalousarvio	15 951 000
2023 talousarvio	778 300 000
2022 tilinpäätös	735 500 000

52. *Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 505 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) 140 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentin on vuonna 2024 oletettu olevan 24,1 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 25,6 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 1 101 800 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 1 689 000 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitettut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 91 800 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	17 800
Työeläkelain muutokset	-300
Yrittäjän eläketurvan kehittäminen	-15 700
Yhteensä	1 800

2024 talousarvio	505 300 000
2023 talousarvio	503 500 000
2022 tilinpäätös	408 999 994

53. *Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 23 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) 8 §:n mukaiseen valtion korvukseen.

Selvitysosa: Alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	5 100
Yhteensä	5 100

2024 talousarvio	23 300 000
2023 talousarvio	18 200 000
2022 tilinpäätös	15 538 632

54. *Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 14 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 148 §:n ja 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 31,1 % ja maatalousyrittäjien osuus on 37,3 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus kokonaiskustannuksista on 24,8 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 6,8 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista. Momentilta maksetaan myös apurahansaajille maksettavat tapaturmavakuutuksen mukaiset korvaukset ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	920
Yhteensä	920

2024 talousarvio	14 500 000
2023 II lisätalousarvio	815 000
2023 talousarvio	13 580 000
2022 tilinpäätös	13 672 992

60. *Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 4 065 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansaneläkelain (568/2007) 101—103 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) vammaisetuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 3) eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 4) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

- 5) takuueläkelain (703/2010) 36 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
 6) eläketukilain (1531/2016) mukaisten etuuksien maksamiseen
 7) maahanmuuttajien erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisten etuuksien maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa kansaneläkkeet, takuueläkkeet, perhe-eläkkeet, eläketuet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän sekä maksuvalmiuden.

Kansaneläkevakuutuksen arvioidut valtion osuudet, muut menot ja tulot vuonna 2024 (milj. euroa)

Menot	
Kansaneläkemenot	2 392
Takuueläke	308
Vammaisetuudet	665
Eläkkeensaajan asumistuki	700
Eläketuki	-
Yhteensä	4 065
Tulot	
Omaisuu den tuotot	3
Valtion osuudet etuuksista	4 062
Rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän turvaaminen (valtio)	4
Yhteensä	4 069

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	184 700
Yhteensä	184 700

2024 talousarvio	4 065 500 000
2023 talousarvio	3 880 800 000
2022 tilinpäätös	3 681 582 755

50. Veteraanien tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille ja heidän puolisoilleen, sotilasinvalidi eille sekä rintamaveteraaneille maksettavista korvauksista, etuuksista ja kuntoutuksesta.

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa. Kuntoutustoiminnan tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidi en ja heidän puolisoide n mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Edunsaajien määrät vuosina 2022—2024

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Sotainvalidien määrä	370	260	180
Sotilasinvalidien määrä	1 415	1 330	1 250
Rintamaveteraanien määrä (pl. sotainvalidit)	2 500	1 630	1 030
Sota- ja sotilasinvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	1 990	1 610	1 290
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	1 200	912	675
Puolisokuntoutukseen oikeutettujen leskien ja puolisoitten määrä	1 420	1 122	864

Sotilasvammalaki koskee sekä Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vammautuneita (sotainvalidit) että varusmiespalveluksessa ennen vuotta 1991 loukkaantuneita tai vammautuneita henkilöitä (sotilasinvalidit). Teksteissä käytetään usein ilmaisua ”sotainvalidi”. Ilmaisu pitää sisällään myös sotilasinvalidit, jotka ovat sotilasvammalain mukaan oikeutettuja samoihin etuuksiin ja palveluihin kuin sotainvalidit heille määritellyn työkyvyttömyysasteen (haitta-asteprosentin) mukaisesti.

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siirtoväen huollon järjestämiseen siten kuin siitä on säädetty valtioneuvoston asetuksessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta (675/2008).

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2024 olevan alle kymmenen. Määräraha jakautuu sekä korvauksennakoiden että loppuerien maksamiseen.

2024 talousarvio	700 000
2023 talousarvio	700 000
2022 tilinpäätös	550 623

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukaisen rintamalisän maksamiseen
- 2) ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-1 800
Yhteensä	-1 800

2024 talousarvio	3 900 000
2023 talousarvio	5 700 000
2022 tilinpäätös	6 929 312

(51.) *Sotilasvammakorvaukset* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakaskunnan luonnollinen poistuma, palautus	2 630
Avopalveluiden käyttö arvioitua suurempi	350
Odotettua nopeammin laskeneet avohuoltoennakot	-1 900
Sotainvalidien määrän väheneminen	-4 450
Veikkaus Oy:n tilitysten muutos 1.1.2024 lähtien (siirto momentille 33.50.52)	-29 630
Yhteensä	-33 000

2023 talousarvio	33 000 000
2022 tilinpäätös	39 362 994

52. *Sotilasvammalain mukaiset korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 2) kuntoutus ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
- 3) neuvontapalvelutoimintaan suoritettavan korvauksen maksamiseen sekä sotainvalidien neuvontapäivien ja muun neuvontapalvelutoiminnan kulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista, täydennyskoroista, sota- ja sotilasinvalidien leskille ja lapsille maksettavasta huoltoeläkkeistä, avopalveluista sekä laitoshoidon ja laituskuntoutuksen kustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2024 alussa olevan noin 3 200, joista elinkoron saajia on 1 600.

Sotainvalidien ohella laitoksissa kuntoutetaan sekä hoidetaan myös muita asiakasryhmiä. Kuntoutus- ja hoitolaitoksille maksetaan korvaus toteutuneiden hoitopäivien tai käyntikertojen perusteella. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivä- ja käyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja hoitopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Hankintasopimuksessa on sovittu kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähinnat.

Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (1 000 euroa)

	2024 arvio
Sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suorittavat korvaukset	41 820
— TEL-indeksiin sidotut korvaukset (elinkoron lisäosineen, täydennyskorot, huoltoeläkkeet ja hautausavustukset)	14 900
— Invalidien kulukorvaukset	1 550
— Korvausten maksut hyvinvointialueille (laitoshoido ja kotona asumista tukevat palvelut)	10 700
— Laitoskuntoutuksen kustannukset	1 700
— Laitoshoidon kustannukset	12 970
Kuntoutus ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkiot	10
Neuvontapalvelutoimintaan suoritettava korvaus sekä sotainvalidien neuvontapalvelupäivien ja muiden neuvontapalvelutoiminnan kulut	800
Yhteensä	42 630

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Laitosasiakkaiden nettopoistuma kasvanut oletettua nopeammin, tarkentunut	-1 010
Sotainvalidien määrän väheneminen	-1 640
Sotainvalidien määrän väheneminen ja siirtyminen avokuntoutukseen, tarkennus	-1 350
Veikkaus Oy:n tilitysten muutos 1.1.2024 lähtien (siirto momentilta 33.50.51)	29 630
Yhteensä	25 630

Momentin nimike ja määrärahalaji on muutettu.

2024 talousarvio	42 630 000
2023 talousarvio	17 000 000
2022 tilinpäätös	20 000 000

53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 080 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotainvalidien puolisojen ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotalleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan
- 2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Puolisokuntoutukseen oikeutettujen sotainvalidien puolisojen ja leskien määrän arvioidaan vuoden 2024 alussa olevan n. 1 100 . Kuntoutusjakson pituus on kaksi viikkoa kuntoutettavaa kohti ja avokuntoutuksen hoitosarja 15 kertaa kuntoutujaa kohden.

Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotainvalidien leskien ja puolisoitten väheneminen, tarkennus	-280
Yhteensä	-280

2024 talousarvio	1 080 000
2023 talousarvio	1 360 000
2022 tilinpäätös	1 690 000

54. *Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille

2) rintama-avustuksen myöntämiseen myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Tavoitteena on tukea vaatimattomissa taloudellisissa oloissa elävien veteraanien toimeentuloa.

Toiminnan laajuus 2022—2024

	2022 toteutunut	2023 toteutunut	2024 arvio
Avustusta saavien lukumäärä	8	5	4
Avustus euroa/henkilö	2 000	2 000	2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saajien määrän väheneminen	-4
Yhteensä	-4

2024 talousarvio	9 000
2023 talousarvio	13 000
2022 tilinpäätös	24 000

55. *Eräät kuntoutustoiminnan menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutuslaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hilitään hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuksen laatuun liittyvistä tavoitteista. Eräissä Suomen sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden lukumäärän arvioidaan vuoden 2024 alussa olevan noin 900.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korvausten saajien määrän väheneminen ja avokuntoutuksen yleistyminen	-200
Yhteensä	-200
2024 talousarvio	400 000
2023 talousarvio	600 000
2022 tilinpäätös	400 000

(56.) *Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rintamaveteraanien määrän väheneminen ja siirtyminen edullisempaan avokuntoutukseen	-3 000
Veikkaus Oy:n tilitysten muutos 1.1.2024 lähtien (siirto momentille 33.50.58)	-17 000
Yhteensä	-20 000
2023 talousarvio	20 000 000
2022 tilinpäätös	23 000 000

(57.) *Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Veikkaus Oy:n tilitysten muutos 1.1.2024 lähtien (siirto momentille 33.50.58)	-8
Yhteensä	-8
2023 talousarvio	8 000
2022 tilinpäätös	8 000

58. *Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumista tukevat palvelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 85 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 9 000 000 euroa:

- 1) rintamaveteraanien kuntoutuksessa annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksen maksamiseen
- 2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä matkakulujen maksamiseen
- 3) kuntoutuskustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien (pl. sotainvalidit) lukumäärän arvioidaan vuoden 2024 alussa olevan noin 1 700 henkeä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotona asumista tukevat palvelut lakisääteisiä 1.11.2019 lähtien, tarkennus	-18 320
Määräraha-arvioiden tarkentuminen	6 312
Veikkaus Oy:n tilitysten muutos 1.1.2024 lähtien (siirto momentilta 33.50.56)	17 000
Veikkaus Oy:n tilitysten muutos 1.1.2024 lähtien (siirto momentilta 33.50.57)	8
Yhteensä	5 000

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	85 000 000
2023 talousarvio	80 000 000
2022 tilinpäätös	95 200 000

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin valtion rahoituksesta yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen, valtion korvauksesta terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain mukaisiin lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöstön yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin ja valtion rahoituksesta lääkäri- ja lääkin-tähelikopteritoiminnan menoihin. Lisäksi luvun menoissa on mukana sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan Suomen kestävän kasvun ohjelman elpymis- ja palautumistukivälineen pilarien 3 ja 4 toimenpiteiden rahoitukseen ohjatut rahat.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet sisältyvät valtiovarainministeriön pääluokkaan. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus on momentilla 28.89.31.

Järjestelmäkuvaukset

Terveydenhuollon toimintayksiköille maksetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) perusteella valtion korvausta kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksesta sekä lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta. Lisäksi sosiaalihuoltolain (1301/2014) nojalla maksetaan valtion rahoitusta yliopistotasoisille sosiaalityön tutkimushankkeille sekä suoritetaan yliopistoille korvausta sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta (momentit 33.60.32 ja 33.60.33). Terveyden tutkimuksen rahoitus perustuu sosiaali- ja

terveysministeriön määrittelemien tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden toteutumiseen, tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen. Koulutustoiminnan korvaus perustuu yliopistosairaaloiden ja yliopistojen osalta tutkintojen ja aloittaneiden uusien opiskelijoiden lukumääriin ja tutkinnolle määrättyyn korvaukseen ja muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta kuukausikorvaukseen. Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen suoritettavan korvauksen sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden erikoistumiskoulutukseen suoritettavan korvauksen suuruudesta säädetään vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Terveysten tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet vahvistetaan nelivuotiskausittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet.

Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan Suomen kestävän kasvun ohjelman elpymis- ja palautumistukivälineen pilarin 4 investointien tavoitteena on purkaa covid-19-pandemian aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa, nopeuttaa hoitoon pääsyä pysyvästi koko maassa ottamalla käyttöön uusia toimintatapoja sekä edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutumista. Tähän tarkoitukseen on vuonna 2024 varattu 38 milj. euroa. Tavoitteena on tuoda palvelut kaikkien saataville sekä uudistaa niitä kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti. Vuonna 2024 kehittämistyö jatkuu aiempien valtionavustushakujen rahoituspäätösten myöntöajalta.

Sosiaali- ja terveysministeriön valmisteluvastuulla olevan pilarin 3 toimenpiteiden tavoitteena on vauhdittaa työllisyysasteen nosta hallitusohjelman mukaisesti sekä vahvistaa mielenterveyttä ja työkykyä levittämällä vaikuttavia keinoja ja menetelmiä työpaikkojen ja työterveyshuollon käyttöön. Työkykyohjelman ja IPS-mallin (Individual Placement and Support/Sijoita ja valmenna) laajentamisella kehitetään monipuolista työkyvyn tuen palveluiden kokonaisuutta, joka koostuu sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä TE-palveluista ja työllisyyspalveluista. Tavoitteena on, että työkyvyn tuen palveluiden saatavuus ja laatu vastaavat työttömien palvelutarpeita sekä palveluiden vaikuttavuus paranee. Lisäksi suunnataan toimenpiteitä työkyvyn tukemiseksi koronakriisistä eniten kärsineille aloille. Toimenpiteisiin on varattu yhteensä 5 milj. euroa vuodelle 2024.

Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille henkilöille annetusta kiireellisestä sosiaalihuollosta aiheutuvista kustannuksista suoritetaan hyvinvointialueille korvaus sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisesti.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja; järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueille 1.1.2023

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Sosiaalipalvelut			
Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut, saajia vuoden aikana	104 261	110 000	115 000
Vanhainkodit, asukkaiden määrä 31.12. ¹⁾	2 500	2 000	1 500
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	52 000	53 000	53 000
Vanhusten palveluasuminen, asukkaiden määrä 31.12.	52 000	53 000	50 000
Vammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin ²⁾	18 000	19 000	20 000

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja; järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueille 1.1.2023

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Kehitysvammaisten laitoshuolto, asukkaiden määrä 31.12.	450	400	350
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	84 300	84 000	84 000
Kansanterveysyö			
Hoitopäivät (milj.)	2,4	2,4	2,5
Avohoitokäynnit (milj.)			
— Lääkärin luona	9,0	10,0	11,0
— Muun ammattihenkilön luona	12,8	14,0	15,0
— Hammashuollon käynnit	4,7	4,9	5,0
— Kotisairaanhoidon käynnit	5,4	5,7	6,0
Somaattinen erikoissairaanhoido			
Hoitopäiviä (milj.)	2,1	2,5	2,5
Päättyneet hoitokäynnit (milj.)	0,6	0,7	0,7
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	3,6	3,5	3,5
Avohoitokäynnit (milj.)	8,4	9,2	9,2
Psykiatrinen erikoissairaanhoido			
Hoitopäiviä (milj.)	1,0	1,0	1,0
Päättyneet hoitokäynnit (milj.)	0,04	0,04	0,04
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	25,0	25,0	25,0
Avohoitokäynnit (milj.)	2,4	2,4	2,4

¹⁾ Mukana myös alle 65-vuotiaat asiakkaat.

²⁾ Lukuun on laskettu mukaan kehitysvammaisten autetun ja ohjatun asumisen asiakkaat vuoden lopussa sekä vaikeavammaisten palveluasumisen asiakkaat vuoden aikana.

Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus ja terveystieteellinen tutkimustoiminta

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat (3 v. keskiarvo)	1 416	1 447	1 450
Tutkintokorvaus, euroa	44 000	43 000	43 000
Koulutuksen kuukausikorvaus, euroa	860	830	830

Mielentilatutkimustoiminta

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Mielentilatutkimusten lukumäärät yhteensä	113	115	115
— valtion yksiköt	87	85	85
— kunnalliset sairaalat	20	20	20
— vankeinhoitolaitoksen sairaalat	6	10	10

(01.) *Kansallinen lapsistrategia-toiminto* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisen lapsibudjetointihankkeen päättyminen	-340
Siirto momentille 33.01.01	-500
Yhteensä	-840

2023 talousarvio 840 000

30. *Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämän ja valtuuttaman valtakunnallisen toimijan valtakunnallisen valmiuden ylläpidosta ja koulutuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) valtakunnalliselle toimijalle, järjestöille, säätiöille tai yhdistyksille vakavien häiriötilanteiden ja onnettomuustilanteiden hoitamisesta Suomessa tai ulkomailla aiheutuvien ylimääräisten kustannusten korvaamiseen
- 3) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämälle ja valtuuttamalle valtakunnalliselle toimijalle vakavien myrkytystilanteiden hoitamisesta ja niihin varautumisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Suuremmissa onnettomuus- ja erityisissä häiriötilanteissa yksittäisen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon voimavarat sekä osaaminen eivät riitä tilanteen hallintaan eivätkä johtamiseen. STM on nimennyt ja valtuuttanut HUS-yhtymän sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen sosiaali- ja kriisipäivystyksen sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisiksi toimijoiksi erillistehtävien hoitamiseksi (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 52 §), ja ne ovat toimineet häiriötilanteissa ja varautuneet lääkinnälliseen evakuointiin ja psykososiaaliseen tukeen liittyviin tukitehtäviin kaikille hyvinvointialueille. Lisäksi STM on nimennyt Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen valtakunnalliseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valmius-toimijaksi, ja sen toteuttamia valtakunnallisen valmiussuunnitteluportaalin ylläpito- ja kehittämiskustannuksia voidaan kattaa tältä momentilta. Määrärahasta on tarkoitus korvata erityisesti sellaisia häiriötilanteiden varautumiseen ja toimintaan liittyviä kustannuksia, joita ei ole otettu toimijoiden perusrahoituksen mitoituksessa huomioon.

2024 talousarvio	350 000
2023 talousarvio	350 000
2022 tilinpäätös	30 350 000

31. *Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) lastenasiainalojen perustamista tukevien valtionavustusten maksamiseen
- 2) enintään kahdeksaa ja puolta henkilötyövuotta vuosittain vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin, lastenasiainalojen perustamiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja tukeen sekä palkkauksesta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: LASTA-hankkeessa kehitetty lastenasiainalomalli levitetään valtakunnallisesti. Lastenasiaintalossa selvitetään moniammatillisesti seksuaalirikoksen uhriksi epäillyn lapsen ja nuoren asia lapsiystävällisessä ympäristössä ja huolehditaan yhteistyössä lapselle turvallinen kasvu ja kehitys. Kehittämisessä hyödynnetään Seri-tukikeskuksissa jo käytössä olevia toimintamalleja sekä yliopistosairaaloiden lasten oikeuspsykiatrisissa yksiköissä kehitettyä yhteistyömallia ja muita toimintakäytäntöjä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 700 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 100 000 euroa.

2024 talousarvio	2 800 000
2023 talousarvio	2 800 000
2022 tilinpäätös	2 800 000

32. *Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 35 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydenhuoltolain (1326/2010) 61—63 §:n sekä sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 c §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käyttäen yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksen sekä sosiaalityön tutkimuksen rahoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee terveyden tutkimuksen osalta tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain ja myöntää tutkimusrahoitusta erityisvastuualueiden tutkimustoimikunnille, jotka päättävät rahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille erityisvastuualueellaan hakemusten perusteella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet ja myöntää tutkimusrahoitusta tutkimushankkeille, joiden arvioidaan sopivan yhteen sosiaalityön tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden kanssa. Painoalueet ja tavoitteet valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa arviointiryhmässä, joka myös seuraa hankkeiden toteutumista.

Määrärahasta käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

T&K vahvistaminen	5 000
Yhteensä	5 000

2024 talousarvio	35 000 000
2023 talousarvio	30 000 000
2022 tilinpäätös	25 000 000

33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 108 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 94 200 000 euroa terveydenhuoltolain (1326/2010) 59, 59 a ja 60 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen
- 2) enintään 500 000 euroa terveydenhuoltolain 60 a §:n mukaisen rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyteen johtavan koulutuksen korvaukseen
- 3) enintään 1 300 000 euroa sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 a § ja 60 b § mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistolliseen erikoistumiskoulutukseen
- 4) enintään 12 000 000 euroa sosiaalihuoltolain 60 a §:n ja terveydenhuoltolain 60 b §:n nojalla sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvän ammattitaitoa edistävän harjoittelun korvaukseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 61 700 000 euroa lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvausten maksamiseen hyvinvointialueelle, jossa on yliopistollinen sairaala ja HUS-yhtymälle, 29 400 000 euroa muille terveydenhuollon toimintayksiköille, 3 100 000 euroa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta sekä 1 300 000 euroa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistotasosta erikoistumiskoulutusta antaville yliopistoille, 500 000 euroa rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyteen johtavan koulutuksen korvaukseen sekä 12 000 000 euroa korvauksen maksamiseen hyvinvointialueille ja muille toimintayksiköille sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvästä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta.

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2024 talousarvio	108 000 000
2023 talousarvio	108 000 000
2022 tilinpäätös	92 044 076

34. Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 2) mielenterveyslain 22 t §:n mukaisten hoitoseuraamukseen tuomittujen henkilöiden tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannusten korvaamiseen

- 3) lapseen kohdistuneen seksuaalirikoksen ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä annetun lain (1009/2008) mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 4) pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n mukaisten elinkautisvangeille tehtävien riskiarvioiden kustannusten maksamiseen
- 5) kohdissa 1)–4) tarkoitettuihin korvauksiin sisältyvien kulutusmenojen maksamiseen
- 6) Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista hyvinvointialueille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 7) pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen 25 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana kertaluonteisena korvauksena hyvinvointialueille
- 8) terveydenhuoltolain 68 a §:ssä tarkoitettujen lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antamisesta tuomioistuimille niiden pyynnöstä ja asiaan liittyvästä todistelusta sekä lausuntopyyntöjen ja lausuntojen hallinnoinnista yliopistollista sairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille suoritettavien valtion korvausten maksamiseen
- 9) mielenterveyslain (1116/1990) 3 tai 4 luvun nojalla määrätyn tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon kustannuksiin niissä tapauksissa, kun henkilöllä ei ole kotikuntaa Suomessa eikä hoidon maksaja määräydy minkään muun lainsäädännön nojalla.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina ja hoitoseuraamukseen tuomittujen tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannuksina otettu huomioon 6 035 000 euroa, lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista maksettavina korvauksina 9 500 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 165 000 euroa, josta 25 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 15 600 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotikunnattomien oikeuspsykiatrinen hoito	500
Yhteensä	500

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	15 700 000
2023 talousarvio	15 200 000
2022 tilinpäätös	12 776 674

35. Valtionosuus korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 68 712 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 67 712 000 euroa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon tuottamiseen. Määrärahan mitoitus perustuu 89 900 000 euron kokonaiskustannukseen.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin tukemisen liittyvien valtionavustusten maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä valtakunnallisesti. Kansaneläkelaitos huolehtii palvelujen riittävästä saataavuudesta ja saavutettavuudesta sekä hyväksyy opiskeluterveydenhuollon palveluverkon. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö tuottaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti. Säätiö tuottaa palvelut pääosin omana toimintanaan. Jos lain mukaista tuottamisvelvollisuutta ei voida muuten toteuttaa, säätiö voi hankkia täydentäviä palveluja muulta palveluntuottajalta.

Koordinaatioasetuksen (EU 883/2004) tulkinnan muutoksen myötä sen piiriin arvioidaan kuuluvan noin 4 000 opiskelijaa.

Hyväksyttävät kokonaiskustannukset perustuvat 319,90 euron opiskelijakohtaiseen hyväksyttävään kustannukseen ja 281 000 opiskelijan määrään.

Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon kustannukset

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Kokonaiskustannukset	85 317 635	86 000 000	89 900 000
YTHS kustannukset	80 963 296	86 000 000	89 900 000
Opiskelijakohtainen kustannus	286,20	320,16	319,90
Keskimääräinen opiskelijamäärä	282 851	285 000	281 000
Valtion rahoitusosuus	60 750 654	66 500 000	68 500 000
Valtion rahoitusosuus, %	75,0	77,0	77,0
Opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen (erillinen valtionavustus)	-	1 000 000	1 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuun toteutus	300
Vuosien 2023-2024 palkankorotusten vaikutus	2 000
YTHS:n terveydenhoitopalvelut koordinaatioasetuksen piiriin (siirto momentille 33.30.60) (BudjL)	-1 088
Yhteensä	1 212

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	68 712 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	67 500 000
2022 tilinpäätös	65 800 000

36. *Valtionavustus sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)*

Momentille myönnetään 1 662 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 562 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen hyvinvointialueille saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi ja kehittämiseksi
- 2) enintään 1 100 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi Pohjanmaan hyvinvointialueen potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskukseen kehittämistehtäviin.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuus sekä potilas- ja asiakasturvallisuuden parantaminen.

2024 talousarvio	1 662 000
2023 talousarvio	1 662 000
2022 tilinpäätös	562 000

37. *Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 a §:n mukaisiin hyvinvointialueille maksettaviin korvauksiin kustannuksista, jotka aiheutuvat kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksista.

Selvitysosa: Turvapaikkahakemuksia tuli Suomeen 6 372 kpl vuonna 2022 (sisältää uusintahakemukset) ja vuonna 2023 hakemuksia arvioidaan tulevan 5 479 kpl ja vuonna 2024 5 350 kpl. Turvapaikkapäätöksiä tehtiin vuonna 2022 yhteensä 3 897. Vuonna 2022 kielteisten päätösten osuus turvapaikkapäätöksistä oli 23 %. Osa kielteisen päätöksen saaneista ei poistu maasta vaan jää oleskelemaan Suomeen laittomasti. Näille henkilöille voidaan antaa kunnissa kiireellistä sosiaalipalvelua sosiaalihuoltolain nojalla. Hyvinvointialueet voivat hakea tilapäisestä majoituksesta, ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä aiheutuneista kustannuksista korvausta Kansaneläkelaitokselta.

2024 talousarvio	2 000 000
2023 talousarvio	2 000 000
2022 tilinpäätös	1 199 522

39. *Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpanoon.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan itsemurhien ehkäisyohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Itsemurhien ehkäisyohjelma (HO 2023)	300
Tasomuutos	-9 500
Yhteensä	-9 200

2024 talousarvio	300 000
2023 I lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	9 500 000
2022 tilinpäätös	62 920 000

40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 47 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuksen myöntämiseen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnointiyksikön FinnHEMS Oy:n hallinnointi- ja lentotoiminnan menoihin

2) Kouvolan, Oulun ja Pirkkalan tukikohtien rakentamiskustannuksiin.

Aiempien vuosien määrärahasta myönnettyjen valtionavustusten käyttämättä olevaa määrää saa käyttää Kouvolan, Oulun ja Pirkkalan tukikohtien rakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha maksetaan FinnHEMS Oy:lle valtionavustuksen ennakkoina menojen ajoittumisen perusteella.

Selvitysosa: Lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnoinnista vastaa FinnHEMS Oy. FinnHEMS Oy on verotusasemaltaan yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon, valtion omistama osakeyhtiö, joka vastaa suomalaisen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan tuottamisesta. Yhteistyöalueiden ensihoitokeskukset vastaavat terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaisesti alueellaan tarvittavan lääkäri- tai lääkintähelikopterin lääkinnällisestä toiminnasta.

Suurin menoerä toiminnassa on varsinainen lentotoiminta. Lisäksi ylläpidettävään palveluun kuuluvat lähialue tehtävissä käytettävät ja lentotoiminnan tilapäisesti sääolosuhteista tai teknisistä syistä korvaavat maayksiköt eli ambulanssit, helikoptereiden tarvitsemat tukikohdat ja niiden ylläpito sekä toiminnan hallinnointiin kuuluvat kulut.

Aiempien vuosien käyttämättä jääneitä valtionavustuksia 6,85 milj. euroa voi käyttää Kouvolan, Oulun ja Tampereen tukikohtien rakentamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Inflaation vaikutus kustannuksiin	1 650
Kouvolan tukikohdan operatiiviset kustannukset	2 815
Pirkkalan tukikohdan rakentamiskustannukset	6 400
Yhteensä	10 865

2024 talousarvio	47 500 000
2023 talousarvio	36 635 000
2022 tilinpäätös	33 000 000

52. *Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 26 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain (1354/2014) mukaisen korvauksen maksamiseen turvakotipalvelua tuottaville toimijoille

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle turvakotitoiminnan koordinointi-, ohjaus-, ylläpitämis-, laadunvalvonta-, kehittämis-, koulutus-, arviointi- ja hallinnointitehtäviin sekä muihin kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain tarkoituksena on turvata valtakunnallisesti laadukkaat ja kokonaisvaltaiset turvakotipalvelut henkilöille, joihin kohdistuu lähisuhteessa väkivaltaa tai jotka elävät tällaisen väkivallan uhan alla. Turvakotitoiminnan valtakunnallinen yhteensovittaminen kuuluu Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle, joka valitsee turvakotipalvelun tuottajat.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 26 039 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 511 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvakotien saavutettavuuden ja esteettömyyden parantaminen	-600
Turvakotipalvelujen tuottajien palkka- ym. kustannusten nousu	2 000
Yhteensä	1 400

2024 talousarvio	26 550 000
2023 talousarvio	25 150 000
2022 tilinpäätös	24 550 000

61. *Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 43 000 000 euroa.

Määrärahasta on varattu osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa:

1) enintään 8 000 000 euroa hoitotakuun toteutumisen edistämiseen sekä koronavirustilanteen aiheuttaman sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluelan purkuun (RRF pilari4)

2) enintään 10 000 000 euroa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevan tietopohjan sekä vaikuttavuusperusteisen ohjauksen vahvistamiseen (RRF pilari4)

3) enintään 20 000 000 euroa hoitotakuuta edistävien palvelumuotoiltujen digitaalisten innovaatioiden käyttöönottoon (RRF pilari4)

4) enintään 2 000 000 euroa Työkykyohjelman ja IPS Sijoita ja valmenna -mallin toimenpiteiden laajentamiseen (RRF pilari3)

5) enintään 3 000 000 euroa mielenterveyden ja työkyvyn vahvistamiseen työelämässä (RRF pilari3)

6) viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen ohjelman hallinnointia ja koordinoitua varten.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätosperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta 5 000 000 euroa kohdentuu työllisyysasteen ja osaamistason nostamisen kestävästi kasvun vauhdittamiseksi (pilari3) investointeihin. Työkykyohjelman ja IPS-mallin (Individual Placement and Support/Sijoita ja valmenna) laajentamisella kehitetään monipuolista työkyvyn tuen palveluiden kokonaisuutta, joka koostuu sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä TE-palveluista ja työllisyyspalveluista. Tavoitteena on, että työkyvyn tuen palveluiden saatavuus ja laatu vastaavat työttömien palvelutarpeita sekä palveluiden vaikuttavuus paranee. Investoinneilla vahvistetaan lisäksi mielenterveyttä ja työkykyä levittämällä vaikuttavia keinoja ja menetelmiä työpaikkojen ja työterveyshuoltojen käyttöön. Lisäksi suunnataan toimenpiteitä työkyvyn tukemiseksi koronavirustilanteesta eniten kärsineille aloille.

Määrärahasta 38 000 000 euroa kohdentuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistamisen ja kustannusvaikuttavuuden (pilari4) investointeihin. Investointien tavoitteena on purkaa koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa sekä nopeuttaa hoitoon pääsyä pysyvästi koko maassa uudistamalla toimintamalleja ja ottamalla käyttöön uusia digitaalisia palveluja sekä edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutumista. Tavoitteena on tuoda palvelut kaikkien saataville sekä uudistaa niitä kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti.

Rahoitusta voidaan jakaa valtionavustuksina hyvinvointialueille, kunnille, kuntayhtymille, elinkeinoelämälle ja kolmannen sektorin toimijoille. Lisäksi sitä voidaan osoittaa sopimuksella käytettäväksi julkisen sektorin laitoksille ohjelmaa tukeviin toimenpiteisiin ja sen kansalliseen koordinoituihin sekä hallinnointiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 42 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomen kokonaissaannon tarkentuminen	-53 500
Tasomuutos	-21 500
Yhteensä	-75 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	43 000 000
2023 II lisätalousarvio	31 786 000
2023 talousarvio	118 000 000
2022 tilinpäätös	132 500 000

63. *Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Selvitysosa: Koko maan kattavat alueelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan, Pohjois-Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten alueiden tarpeista lähtien on muodostettu Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä hyvinvointialueiden, kuntien sekä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan kanssa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-1 250
Yhteensä	-1 250

2024 talousarvio	2 250 000
2023 talousarvio	3 500 000
2022 tilinpäätös	3 000 000

64. *Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi
- 2) enintään 70 000 euroa sovittelutoiminnan kehittämisestä ja järjestämisestä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin toimintamenoihin
- 3) rikos- ja riita-asioiden sovittelun tietojärjestelmän kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle sovittelun tietojärjestelmän ylläpito- ja kehitystehtäviin.

Selvitysosa: Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005, 7 §) mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna koko maassa.

Valtion korvauksen arvioidaan kattavan sovittelutoimintaan osallistuvan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot. Korvauksen yhteismäärä maksetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) käytettäväksi THL:n kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (267/2006) mukaisesti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos maksaa korvauksen ennakkona palveluntuottajille ja huolehtii korvauksen käytön valvonnasta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 6 950 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 150 000 euroa.

2024 talousarvio	7 100 000
2023 talousarvio	7 100 000
2022 tilinpäätös	7 100 000

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat terveystalouden, tartuntatautien valvonnan, rokotteiden hankinnan ja pandemiavarautumisen erityismenoista, terveyden edistämisen menoista, työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksen menoista sekä UKK-instituutin valtionavustuksesta. Terveyden ja toimintakyvyn edistämistä ja terveystaloutta toteutetaan osin momenttien 33.02.03, 33.02.05, 33.03.04 ja 33.03.50 määrärahoilla. Kunnat ovat keskeisiä terveystaloudesta vastaavia toimijoita.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen toimenpiteet

Terveyttä edistetään ja kansantauteja vähennetään yhteiskuntapolitiikan eri keinoin. Ihmisten omatoimisuutta terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjinä ja edistäjinä tuetaan huolehtimalla, että ympäristö ja olosuhteet tukevat terveellisiä valintoja. Kansainvälinen toiminta vaikuttaa yhä enemmän ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä elämäntapoihin ja terveystottumuksiin.

Terveystalouden valvonta (momentti 33.70.21) keskittyy erityisesti talousveden laadun valvonnan tehostamiseen, ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämiseen sekä EU:n kemikaali-, kosmetiikka-, geenitekniikka-, tupakka- ja säteilylainsäädännön toimeenpanoon ja rakennusten kosteus- ja homevaurioiden selvittämisen kehittämiseen.

Tavoitteet:

- elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen
- turvata säädösten edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus, ajanmukaisuus, tuloksellisuus sekä valvonnan johdon tehokkuus

- vähentää talousvesistä aiheutuvia epidemioita
- ehkäistä geeni-, bio- ja nanoteknologiaan liittyviä terveyshaittoja.

Rokotteiden hankinnan ja tartuntatautien valvonnan (momentit 33.70.20 ja 33.70.22) tavoitteena on ylläpitää tartuntatautien torjuntaa palvelevia valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä sekä ohjata ja tukea tartuntatautien torjuntatyötä hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä ja hyvinvointialueilla.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) tutkii tartuntatauteja, seuraa ja selvittää tartuntatautien ilmaantumista ja esiintymistä, kehittää niiden diagnostiikkaa, seuranta ja torjunta sekä tiedottaa niistä ja antaa väestölle ohjeita tartunnan välttämiseksi ja leviämisen ehkäisemiseksi. THL huolehtii osaltaan rokotahuollosta, rokotteiden vaikutusten seuraamisesta sekä yhteistyössä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen kanssa rokotteiden ja rokotusten haittavaikutusten selvittämisestä.

Tavoitteet:

- rokotuksien ehkäistävien tautien matala esiintyvyys ja hyvä rokotuskattavuus (esimerkkeinä hinkuyskän ilmaantuvuus ja yli 65-vuotiaiden influenssarokotuskattavuus)
- tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen (esimerkkinä kampylobakteerilöydösten ilmaantuvuus, epidemioiden epäilyilmoitusten lukumäärä)
- Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvän tartuntatautilanteen säilyttäminen (esimerkkinä tuberkuloosin ja MRSA-löydösten ilmaantuvuus sekä hoitoon liittyvien infektioiden ilmaantuvuus)
- HIV- ja hepatiitti C-infektion ja muiden veri- tai sukupuoliteitse leviävien tartuntojen leviämisen ehkäisy (esimerkkinä HIV- ja hepatiitti C-tapausten ilmaantuvuus), klamydiatapausten ilmaantuvuus ja kansallisten strategioiden päivitykset
- pandemiavalmiuden ja alueellisen epidemiologisen toiminnan kehittäminen (esimerkkinä kansallisen pandemian varautumissuunnitelmien päivitys)
- Suomen aktiivinen osallistuminen Euroopassa, lähialueilla ja globaalisti tartuntatautiuhkien torjuntaan, leviämisen ehkäisyyn, seurantajärjestelmien kehittämiseen sekä terveysturvallisuuden edistämiseen.

THL toimii myös Euroopan unionin tartuntatautien epidemiologisesta seurannasta ja tartuntatautien ilmoittamisesta vastaavana toimivaltaisena elimenä.

Terveyden edistämisen (momentti 33.70.50) käyttötarkoituksena on terveyden edistäminen sekä päihteiden käytön ja tupakoinnin ehkäisy ja vähentäminen. Määrärahalta tuetaan kunnissa toteutettavaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa ottaen huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen mukaan tuomat muutokset kuntien toimintaan ja muodostavat uudet yhdyspinnat.

Toiminnan tulee tukea hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 -valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanoa ja siinä tulee huomioida hyvät väestösuhteet ja väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen parantaminen.

Sisällölliset painopisteet vuodelle 2024 ovat seuraavat:

1. *Hyvinvointijohtamisen ja koordinaation vahvistaminen* kehittämällä kuntien, alueellisten toimijoiden ja järjestöjen yhdyspinnalla olevia johtamis-, neuvottelu- ja yhteistyökäytäntöjä tai kehittämällä kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisen koordinaatiota

2. *Vaikuttavien luontolähteisten menetelmien käyttöönotto* kunnissa osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä eriarvoisuuden kaventamiseksi

3. *Ehkäisevän päihdetyön tietojohtamisen, sisältöjen ja/tai menetelmien kehittäminen* hyvinvointialueiden ja kuntien yhdyspinnoilla työn vaikuttavuuden ja laadun sekä haavoittuvien ryhmien tavoittamisen parantaminen.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen (momentti 33.70.51) määrärahaa käytetään työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Työterveyslaitos (TTL) käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Tavoitteet:

— varmistaa, että työterveyshuollossa päätoimisesti työskentelevät lääkärit ovat työterveyshuollon erikoislääkäreitä kuten valtioneuvoston asetuksessa hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (708/2013) säädetään

— turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva uusien työterveyslääkärien koulutuksen määrällinen tarve

— nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2022—2024

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Terveysvalvonta			
Vesivälitteiset epidemiat			
— epidemioiden lukumäärä	-	2	2
— sairastuneet henkilöt	-	100	100
Tartuntatautien torjunta ja rokotteiden hankinta			
Influenssarokotusten kattavuus yli 65-vuotiailla, %	49	63	65
Hinkuyskätapaukset, lkm	35	200	400
Kampylobakteerilöydökset, lkm	2 462	3 500	4 000
Epidemioiden epäilyilmoitukset	81	75	75
Tuberkuloositapaukset, lkm	189	200	200
MRSA/resistentit stafylokokkilöydökset, lkm	60	65	65

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2022—2024

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
HIV ilmoitetut tapaukset, lkm	275	220	180
Hepatiitti C-virustartunnat, lkm	1 148	1 200	1 200
Hepatiitti B-virustartunnat, lkm	379	300	250
Tippuritartunnat, lkm	966	800	800
Kuppatartunnat, lkm	389	400	300
Klamydiatartunnat, lkm	16 863	17 000	17 000
Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus			
Työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen lukumäärä	44	45	45

20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 42 440 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntalain (1227/2016) 44 §:n ja 45 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, kansallisen rokoteohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämisestä sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämisestä, velvoitevarastoinnista, rokotejakelujärjestelmän kehittämisestä, hankinnasta ja ylläpidosta sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen

2) Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun

3) rokotteiden hankintapäätösprosessista, hankkimisesta, edelleen toimittamisesta ja välitystoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) rokotuksilla estettävien vakavien epidemioiden ja pandemioiden rokotteiden kustannuksiin

5) enintään neljää henkilötyövuotta vuosittain vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen kansalliseen rokotusohjelmaan otettavien rokotteiden arviointityöhön, rokotteiden hankintaan, rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämiseksi sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämiseksi

6) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosittain määrittämien riskialueiden väestön TBE-rokotuksiin

7) covid-19-rokotteiden vastikkeettomaan luovutukseen sekä rokotteiden luovuttamisesta, myynnistä ja hävittämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy influenssapandemiarokotteen vuosivarausmaksu sekä muu varautuminen rokotuksilla estettäviin vakaviin epidemioihin. Rokotusohjelman arviointi, kilpailutus ja hankintojen toteutus ovat huomattavasti vaikeutuneet ja monimutkaistuneet uusien rokotteiden, rokotepulan ja muuttuneen maailmantilanteen vuoksi. Rokotteiden varastointiin, jakeluun ja välitystoimintaan on arvioitu käytettävän 1 400 000 euroa.

TBE-rokotusohjelmassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittää vuosittain ne maantieteelliset alueet, joilla rokotuksia tulee toteuttaa osana kansallista rokotusohjelmaa.

Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on budjetoitu momentille 33.03.04. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Suomeen saapuu sitovien hankintasopimusten perusteella covid-19-rokotteita yli kansallisen tarpeen. Käyttämättä jäävät rokotteet pyritään ensisijaisesti ohjaamaan muille EU-maille, myymään tai lahjoittamaan kolmansiin maihin COVAX-rokoteyhteistyömekanismin kautta tai kahdenvälisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Covid-19-rokotteen lisähankinta	-35 000
Lasten influenssarokotusten laajennus sekä aikuisille käytettävän rokotteen vaihtaminen toiseen valmisteeseen	-1 000
Lasten pneumokokkirokotteiden hinnannousun huomioiminen	2 100
Pandeemisen influenssarokotteiden ostovarausmaksu	1 000
Pneumokokkirokotteiden laajennus riskiryhmille 1 ja 2	2 100
Rokotteiden hintojen nousu	2 300
Yhteensä	-28 500
2024 talousarvio	42 440 000
2023 II lisätalousarvio	107 200 000
2023 talousarvio	70 940 000
2022 tilinpäätös	102 090 000

21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) terveydensuojelulain (763/1994), geeniteknikkalain (377/1995), kemikaalilain (599/2013), säteilylain (859/2018), tupakkalain (549/2016) ja kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013) edellyttämästä terveysturvallisuudesta, terveysturvallisuustutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) bio- ja nanoteknologian riskinhallintaan liittyvästä koulutuksesta ja tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 230 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 230 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

2024 talousarvio	460 000
2023 talousarvio	460 000
2022 tilinpäätös	545 000

22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen

2) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuosittain ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 92 000 euroa ja kulumenomenojen osuudeksi 368 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

2024 talousarvio	460 000
2023 talousarvio	460 000
2022 tilinpäätös	24 510 000

50. Terveystieteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 525 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveyden edistämisen määrärahasta annetun lain (333/2009) 1 §:n mukaisten menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, hyvinvointialueille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan myös tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista. Määrärahaa saa käyttää myös määrärahan hallinnointiin liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Terveyden edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin, euroa/vuosi

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvointijohtamisen ja koordinaation kehittäminen	789 000	675 000	675 000
Tupakan, alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käytön ja niistä aiheutuvia haittojen ehkäisy ja väheneminen	200 000	415 000	415 000
Väestön ylipainoa ehkäisevien ja vähentävien toimintamallien kehittäminen kuntien toiminnassa	600 000	-	-
Positiivisen mielenterveyden edistämisen menetelmien käytön vahvistaminen, itsemurhien ehkäisyn tuki sekä yksinäisyyden ehkäisy	-	430 000	430 000
Kulttuuritoiminnan saavutettavuuden ja saatavuuden edistäminen kunnan ja alueellisten toimijoiden monitoimijaisena työnä	396 000	-	-

Terveyden edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin, euroa/vuosi

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Luontolähtöisten menetelmien käyttöönotto	-	260 000	260 000
Nuoriin kohdistuva erityinen huolenpito	-	-	3 225 000
Kuntien terveyden edistämisen määräraha ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemiseen (Investointiohjelma)	-	-	6 500 000
Rahoitettujen hankkeiden hallinnointi	15 000	20 000	20 000
Yhteensä	2 000 000	1 800 000	11 525 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 11 505 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 20 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien terveyden edistämisen määräraha ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemiseen (Investointiohjelma)	6 500
Nuoriin kohdistuva erityinen huolenpito	3 225
Yhteensä	9 725

2024 talousarvio	11 525 000
2023 talousarvio	1 800 000
2022 tilinpäätös	2 000 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle maksetaan valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärin koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos voi maksaa korvausta yliopistoille, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työterveyshuoltolain tarkoittamille palvelujen tuottajille (työnantajan ylläpitämät terveysasemat). Työterveyslaitos voi käyttää määrärahaa itse antamansa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin.

Erikoislääkärikoulutuksen ja määrärahan tavoitteena on turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Työterveyshuollon erikoislääkäreiden osaamiselle osuu jatkuvasti entistä suurempia työterveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen vaatimuksia muuttuvassa työelämässä. Koulutettujen lääkäreiden tarve ei ole vähenemässä lähivuosina. Määräraha on mitoitettu niin, että yhden erikoislääkärin pätevyyteen johtavan koulutuksen korvauksen suuruus on 64 700 euroa. Pä-

tevyuden saaneiden erikoislääkärien määrä oli 50 vuonna 2022. Tavoitteena on säilyttää pätevyyden saaneiden erikoislääkärien määrä vähintään aiempien vuosien tasolla.

2024 talousarvio	2 900 000
2023 talousarvio	2 900 000
2022 tilinpäätös	2 900 000

52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 928 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiön ylläpitämälle UKK-instituutille (laki valtionavusta Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiölle 1284/2010, 2 §).

Määräraha budjetoidaan myöntöpäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustus on tarkoitettu UKK-instituutin toimintaan, jonka tarkoituksena on yksilön ja väestön terveyden, toimintakyvyn ja omatoimisen terveydenhoidon sekä terveyttä edistävän liikunnan edistäminen, kehittäminen ja tutkimus.

2024 talousarvio	928 000
2023 talousarvio	928 000
2022 tilinpäätös	928 000

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen tarkoituksena on tukea maatalousyrittäjien sosiaaliturvan toteutumista, työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun tarkoituksena on tukea turkistuottajien ja poronhoitajien työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Maatalousyrittäjät ja turkistuottajat voivat valita joko kunnan paikallisyksikön järjestämät lomituspalvelut tai itse järjestetyt lomituspalvelut. Poronhoitajien sijaisapu on itse järjestetty lomituspalvelu.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista kustannusperusteisesti. Päätoimisilla maatalousyrittäjillä on oikeus 26 ilmaiseen vuosilomapäivään. Sijaisapua annetaan pääsääntöisesti muillekin kuin päätoimisille maatalousyrittäjille, jotka ovat sairauden tai muun laissa säädetyn tilapäisen syyn vuoksi estyneitä hoitamaasta maatalousyrityksen päivittäin välttämättömiä kotieläinten hoitotöitä. Sijaisapua myönnetään vain tietyin edellytyksin ja siitä peritään palvelumaksu. Päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan lisäksi myöntää tuettua ja täysin maksullista lomittaja-apua. Muille kuin päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan myöntää vain täysin maksullista lomittaja-apua.

Turkistuottajien lomituspalveluista (vuosiloma ja lisävapaa) aiheutuvat kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Korvattavien palvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Poronhoitajilla on mahdollisuus hankkia itselleen työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua, jonka kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Korvattavan palvelun enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen paikallishallinnon järjestämisestä on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela). Käytännössä lomituspalvelujen järjestämisestä vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat Melan kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Melalle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin. Paikallisyksikköjen yhdistämisestä johtuen yksikköjen määrä vähenee kahteentoista vuoden 2023 aikana. Yhdistäminen säästää kustannuksia pitkällä aikavälillä, parantaa toiminnan laatua ja vähentää henkilöriskejä.

Toiminnan laajuus

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Maatalousyrittäjät			
1. Vuosilomatoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	12 467	11 657	11 016
Lomituspäivien lukumäärä	314 218	293 793	277 635
Lomituspäiviä/käyttäjä	25,20	25,20	25,20
Lomitustuntien lukumäärä	2 056 060	1 922 416	1 816 683
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,54	6,54	6,54
2. Sijaisaputoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	4 108	4 050	3 827
Lomituspäivien lukumäärä	170 621	168 212	158 946
Lomituspäiviä/käyttäjä	41,53	41,53	41,53
Lomitustuntien lukumäärä	1 195 553	1 178 674	1 113 743
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	7,01	7,01	7,01
3. Tuettu maksullinen lomittaja-apu			
Palvelujen käyttäjät	6 137	5 769	5 451
Lomituspäivät	54 572	50 188	47 428
Lomituspäiviä/käyttäjä	8,89	8,70	8,70
Lomitustunnit	363 093	333 928	315 562
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,65	6,65	6,65
Turkistuottajat			
1. Vuosiloma			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	314	310	301
Lomituspäivät	5 567	5 585	5 418
Lomituspäiviä/käyttäjä	17,7	18,02	18,00
Lomitustunnit	40 045	40 044	38 843
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	7,19	7,17	7,17

Toiminnan laajuus

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
2. Lisävapaa			
Palvelujen käyttäjät	187	185	180
Lomitustunnit	21 688	21 149	20 542
Lomitustunteja/käyttäjä	116	114	114
Poronhoitajien sijaisapu			
Sijaisavun myöntämispäätöksiä	243	250	255
Lomitustunnit	22 505	23 625	24 300
Lomitustunteja/päätös	93	95	95
Käyttäjää	167	175	180
Lomitustunteja/käyttäjä	135	146	135

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 112 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 2) enintään 182 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitus perustuu vuoden 2022 kustannuksia kuvaaviin alustaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2023 ja 2024.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistusten huomioiminen	6 600
Tasomuutos	-1 800
Yhteensä	4 800
2024 talousarvio	112 000 000
2023 talousarvio	107 200 000
2022 tilinpäätös	111 021 897

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää turkistuottajien lomituspalvelulain (1264/2009) 25 §:n mukaiseen turkistuottajien lomituspalvelujen käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen lomituksen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Turkistuottajille järjestetään maksutonta vuosilomaa ja maksullista lisävapaata tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-200
Yhteensä	-200

2024 talousarvio	1 700 000
2023 talousarvio	1 900 000
2022 tilinpäätös	1 900 000

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) 16 §:n mukaiseen sijaisavun kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Poronhoitajille järjestetään maksullista sijaisapua työkyvyttömyyden aikana enintään 200 tuntia ja 90 päivää kalenterivuoden aikana. Lomituspalvelujen enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

2024 talousarvio	450 000
2023 talousarvio	450 000
2022 tilinpäätös	420 000

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) enintään 94 000 euroa lain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille

3) turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain (1264/2009) 24 §:n ja poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) nojalla palvelujen hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin

4) maatalousyrittäjien työssä jaksamista tukevaan hankkeeseen.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän kuntien lomituspalvelujen kustannuksiin 13 521 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien lomituspalveluista kunnille aiheutuvat kustannukset sekä erille kunnille maksettava harkinnanvarainen lisäkorvaus. Maataloustuottajien eläkelaitokselle lomituspalvelujen hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin arvioidaan käytettävän 1 619 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien ja poronhoitajien lomituspalvelujen hallinnosta eläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Välitä viljelijästä -hankkeen peruutus (HO 2019)	-2 000
Yhteensä	-2 000
2024 talousarvio	15 140 000
2023 talousarvio	17 140 000
2022 tilinpäätös	19 140 000

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään harkinnanvaraisina avustuksina yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille hakemusten perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) käsittelee avustushakemukset, laatii avustusehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksamista, valvoo niiden käyttöä ja suorittaa avustetun toiminnan tuloksellisuusseurantaa. Avustuksista päättää sosiaali- ja terveysministeriö pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Veikkaus Oy:n tuotoista myönnettiin vuonna 2023 avustuksia yhteensä 373,6 milj. euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Tuottoa käytettiin myös sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen toimintaan 2,9 milj. euroa. Kun lisäksi arpajaislain 22 §:n 2 momentin nojalla osoitettiin Valtiokonttorin käytettäväksi 12,0 milj. euroa sotilasvammakorvauksiin, 17,0 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 20,0 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen sekä 0,6 milj. euroa erässä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen, tuoton käyttö oli yhteensä 426,1 milj. euroa.

Rahoitusuudistuksen myötä 1.1.2024 alkaen Veikkaus Oy:n rahapelitoiminnan tuotot tuloutetaan yleiskatteellisenä rahoittamaan kaikkia valtion menoja. Samalla sosiaali- ja terveydenalan yhdistysten ja säätiöiden sekä sotaveteraanien rahoitusmalli muuttuu budjettirahoitteiseksi.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää vuonna 2024 STEA avustuksiin yhteensä 383,588 milj. euroa. Määrärahasta 357,8 milj. euroa on budjetista tulevaa rahaa ja loppuosa arviolta 25,788 milj. euroa on tasepurkua aiemmilta vuosilta käyttämättä jääneestä Veikkaus Oy:n pelitoiminnan tuotoista, jotka on käytettävä arpajaislain siirtymäsäännösten nojalla 31.12.2026 mennessä.

Sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen myönnetään avustuksia yleishyödyllisille yhdistyksille ja säätiöille kehysrahoituksesta siten, että jaettavaa on momentilla 33.90.50 yhteensä 383,588 milj. euroa.

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 383 588 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain (284/2023) 3 §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

*Selvitysosa:**Avustetun toiminnan strategiset tavoitteet*

— vähentää eriarvoisuutta ja lisätä yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta elämäntilanne ja tausta huomioiden

— vahvistaa yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta sekä lisätä erilaisten ihmisten kohtaamista ja keskinäistä ymmärrystä

— vahvistaa ihmisten voimavaroja ja auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä.

Avustuskokonaisuudet

1) Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää järjestöjen ohjaavia ja vaikuttamiseen liittyviä toimintoja kuten viestintä ja vaikuttamistoiminta, edunvalvonta, kehittämistoiminta, arviointi ja tutkimus ja jäsenjärjestöjen tukeminen.

2) Terveyden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää terveyttä, työ- ja toimintakykyä ja ihmisten itsenäistä elämäntilannetta edistävää toimintaa. Toimintaa suunniteltaessa on tärkeä ottaa huomioon ihmiset, joiden on vaikea saada tukea toimintakykynsä vajeisiin tai jotka eivät osaa itse ohjautua avun piiriin.

Avustuskokonaisuuteen kuuluu Paikka auki II -osatyökykyisten ja nuorten työllistymisen avustushjelma, jonka tavoitteena on edistää työelämävalmiuksia ja työllistymistä.

3) Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen

Avustuskokonaisuus sisältää ihmisten kohtaamisen ja osallisuuden mahdollistamista sekä sosiaalisten taitojen vahvistamista.

Avustuskokonaisuus sisältää erityisryhmien asumismahdollisuuksien ja -valmiuksien parantamista sekä asunnottomuuden poistamista. Erityisryhmät määritellään Avustusoppaassa.

4) Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen

Avustuskokonaisuus sisältää toimintaa, jolla autetaan ihmisiä erilaisissa kriisitilanteissa ja ehkäistään arjen turvallisuutta uhkaavia ongelmia. Avustuskokonaisuuteen sisältyy myös vapaaehtoinen pelastuspalvelu ja siihen liittyvä vapaaehtoisten koulutus.

Määrärahaa käytetään arviolta 8 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Avustustoiminnan avustuskokonaisuuksien toteutunut/arvio 2022—2024 (milj. euroa)

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen	99	97	100
Terveysten edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen	105	114	115
Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen	115	122	124
Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen	43	41	45
Yhteensä	362	374	384

Avustusmäärärahan käyttö avustuslajeittain toteutunut/arvio vuosina 2022—2024 (milj. euroa)

	2022 toteutunut	2023 arvio	2024 arvio
Yleisavustukset	65	66	65
Kohdennetut toiminta-avustukset	188	220	230
Investointiavustukset	5	9	8
Hankeavustukset	104	79	81
Yhteensä	362	374	384

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtioavustusten tason leikkaus (HO 2023)	-25 000
Voittovaroista purettava osuus	25 788
Tasomuutos	9 200
Yhteensä	9 988

Momentin nimike on muutettu.

2024 talousarvio	383 588 000
2023 talousarvio	373 600 000
2022 tilinpäätös	362 440 000

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöministeriö rakentaa kestävästä elinympäristöstä ja vihreää kasvua. Toiminnan strategiset painopisteet ovat: 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen, 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta, 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa ja 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään. Hallinnonala tekee läheistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa.

Ilmastonmuutoksen hillintä, sen vaikutukset ja luonnonvarojen rajallisuus muuttavat tuotanto- ja kulutusrakenteita. Lähtökohtana on luonnonvarojen säästäminen ja niiden hyödyntäminen materiaali- ja energiatehokkaasti. Pyrkimyksenä on materiaalien suljettu kierto, joka vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja. Tarvitaan rakenteellisia muutoksia, ohjauskeinoja sekä kokeiluja, joilla edistetään vähähiilistä kierto- ja biotaloutta sekä puhtaita ratkaisuja. Kansallisen tason ratkaisut palvelevat myös viennin edistämistä.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosiin 2020—2050 ulottuvien ilmasto- ja energiatarvoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Suomi vaikuttaa siihen, että Pariisin sopimuksen toimeenpano ja muu ilmastoyhteistyö etenevät sovitulla tavalla sekä EU:ssa että YK:n ilmastopöytäkirjan puitteissa. Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n vuoteen 2030 ulottuvan ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanoon, joilla varmistetaan 1,5 asteen tavoitteen mukaiset päästövähennykset. Kansallisella ilmastolalla varmistetaan kansallisesti riittävän kunnianhimoiset tavoitteet ja ilmastopolitiikan ennakoitavuus. Vuoteen 2035 ulottuvalla keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmalla edistetään päästövähennystoimien toteuttamista kustannustehokkaasti ja oikeudenmukaisesti. Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uudenlaista kasvua ja markkinoita vähähiilisille teknologioille ja ratkaisuille. Ilmastotavoitteiden toteuttamista edistetään konkreettisilla toimin ja vaikuttavalla ilmastopolitiikalla niin kansallisesti, EU-tasolla kuin kansainvälisiin sopimuksiin liittyen. Yhtenä ilmastopolitiikan painopisteenä on päästöjä vähentävien ja hiiltä talteen ottavien ratkaisujen kiihtyvä kehitys teollisuudessa ja energiantuotannossa.

Kansallisella ilmasto- ja energiapolitiikalla on tavoitteena mm. eheyttää yhdyskuntarakennetta, vähentää rakennuksista ja asumisesta sekä liikenteestä aiheutuvaa energian käyttöä ja päästöjä sekä lisätä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä. Energian omavaraisuudella ja huoltovarmuudella on aiempaa suurempi merkitys. Kaupunkiseutujen rakenteen eheytyminen edistetään yhteen sovitamalla maankäyttöä, asumista, palveluja ja liikennettä huomioiden samalla elinympäristön laatu, sosiaaliset vaikutukset ja kustannustehokkuus.

Jatketaan toimia rakennuskannan energiatehokkuuden parantamiseksi ja rakennuskannan elinkaarten hiilidioksidipäästöjen pienentämiseksi. Jatketaan vähähiilisen rakentamisen tiekartan toimeenpanoa ja valmistellaan uuden rakennuksen koko elinkaaren aikaiseen hiilijalanjäljen raja-arvoon perustuvaa säädösohjausta.

Edetään kohti yhden luukun mallia, jossa asiointi ja lupien haku tapahtuu keskitetysti ja digitaalisesti yhden, toimivan ja käyttäjälähtöisen lupaprosessin kautta. Ympäristölupakäsittely (lupa-, valvonta- ja ohjaustehtävät) kootaan juridisesti yhtenä viranomaisena toimivaan valtakunnalliseen kokonaisuuteen. Säädetään laki lupamenettelyistä. Investointien vaatimille kaavoitus-, rakennus-, ympäristö- ja vesilupaprosesseille sekä niitä koskevien valitusten käsittelylle määritetään tavoiteltavat käsittelyajat. Viranomaisten keski-näisiä valitusoikeuksia rajoitetaan. Selkiytetään ja yhteensovitetään YVA-menettelyä ja lupakäsittelyä.

Arvioidaan varovaisuusperiaatetta sekä sen tulkinnan vaikutuksia lupaehtoihin ja lupien hyväksymiseen. Tarkastellaan mahdollisuutta palauttaa lupamääräyksiin lupien tarkastamisen edellytyksiä. Selkeytetään lainsäädäntöä siten, että ympäristölupaharkinnassa voidaan rajatusti huomioida elinkeinonharjoittajan vapaaehtoiset kompensatiotoimet. Edistetään teollisuuspuistoja kevennetyllä lupamenettelyllä tinkimättä ympäristövaikutuksista. Selvitetään mahdollisuus teollisuuspuisto-kohtaisiin ympäristövaikutuskiintiöihin ja ennakkoluvitukseen.

Huolehditaan kansalaisten osallistumismahdollisuuksista ja oikeusturvasta. Huolehditaan ympäristövahinkorahastoa koskevan lainsäädännön toimeenpanosta. Toimeenpannaan valtakunnallista pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategiaa ja edistetään etenkin maamassojen kiertotaloutta ja kestävä kunnostamista. Toteutetaan kansallista ilmansuojeluohjelmaa 2030.

Luonnon monimuotoisuuden, vesien- ja merensuojelun, luonnonvarojen kestävä käytön ja luonnon virkistyskäyttämöisyyksien sekä maisemanhoidon huomioonottamista päätöksenteossa edistetään laaja-alaisella yhteistyöllä niin kansallisesti, EU:n tasolla kuin globaalistikin.

Pinta- ja pohjavesien sekä Itämeren hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpito edellyttävät erityisesti näihin ympäristöihin kohdistuvien paineiden vähentämistä, ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämistä, näistä aiheutuvien riskien hallintaa sekä vesi- ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua. Vesiensuojelun tehostamisohjelmalla vahvistetaan vuosille 2022—2027 päivitettyjen vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimeenpanoa laajentamalla vaikuttavimpien toimien käyttöönottoa mm. maa- ja metsätaloudessa sekä rakennetussa ympäristössä. Ravinteiden kierrätyksen ratkaisuja kehitetään vesien rehevöitymisen vähentämiseksi ja ravinneomavaraisuuden lisäämiseksi. Pintavesien ja ympäristön kuormituksen ja vaarallisten aineiden kulkeutumisen vähentäminen edellyttävät valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä. Myös Itämeren suojelu edellyttää kansainvälistä yhteistyötä ja Itämeren suojelun toimintaohjelman (HELCOM BSAP) yhteistä toimeenpanoa.

Luonnon monimuotoisuuden kato pysäytetään ja sen suotuisa tila turvataan ilmastoviisaasti vuoteen 2030 mennessä toimeenpanemalla uusi luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategia ja toimintaohjelma, toteuttamalla Helmi-elinympäristöohjelmaa, METSO-ohjelmaa sekä tehostamalla muita toimia lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi. Toimien vaikuttavuuden lisäämiseksi toimeenpannaan uudistettua luonnonsuojelulainsäädäntöä. Vähennetään luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita ja edistetään luonnonvarojen kestävä käyttöä sekä monimuotoisuuden huomioon ottavaa biotaloutta.

Alueiden käytössä toimintaympäristön muutoksia ovat mm. ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen ja liikkumisen murros sekä digitalisaatio. Digitalisaation avulla parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Keskeisenä keinona on rakennetun ympäristön tietojen kokoaminen yhteen kansallisesti yhteentoimivien palvelualustojen ja tietorakenteiden avulla.

Suurissa kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, asuntojen riittämätön tarjonta on nostanut vuokra- ja hintatason korkeaksi. Kohtuullisilla asumiskustannuksilla on keskeinen merkitys elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä alueiden ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Jatketaan valtion ja suurten kaupunkiseutujen kumppanuutta kaupunkikehityksessä maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksin.

Kiertotaloudesta rakennetaan Suomen talouden perustaa. Jätelainsäädäntöä kehitetään kiertotalouslainsäädännöksi hallitusohjelman ja EU-lainsäädännön toimeenpanemiseksi. Kiertotalouden tavoitteiden ja elinkaariajattelun edistämiseksi sekä markkinoiden kehittämiseksi toteutetaan kiertotalousohjelmaa mm. eri toimijoille suunnattu kiertotalouden strateginen green deal –sitoumus.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2022 toteutuma/arvio	2023 arvio	2024 arvio
Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen			
— Helmi- ja Metso-ohjelmien edistyminen ympäristöministeriön hallinnonalalla, ohjelmien toimenpiteiden kokonaistavoitteesta keskimäärin saavutettu, %	56,9	63,0	66,6
— Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kokonaispäästöt ilman maankäyttösektoria, Mt CO ₂ -ekv	45,8	43,6	41,4
Vihreä siirtymä on kasvun perusta			
— Materiaalien kiertotalousaste, %	5,0	5,5	6,0
— Uutta toimintaa ja toiminnan muutoksia koskevien ympäristönsuojelulain mukaisten lupa-asioiden mediaanikäsitteilyaika, kk	10	10	10
— Ympäristöliiketoiminnan liikevaihto, milj. euroa	43 500	43 000	44 000
Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa			
— Asuntoaloituksien määrä, kpl	37 000	20 600	23 500

Sukupuolten tasa-arvo

Ympäristöministeriön hallinnonalalla sukupuolten tasa-arvoa edistetään toimialalla säädös- ja informaatio-ohjauksen keinoin mm. rakennettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa. Talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Kestävä kehitys

Ympäristöministeriö edistää ilmastonmuutoksen hillintää, kiertotaloutta, luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä kestävästä kaupunkikehitystä ja puurakentamista.

Arvioidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisen määräaikaisen etusijamenettelyn ja muutoksenhakujen kiireellisen käsittelyn avulla saavutetut hyödyt puhtaan siirtymän hankkeille ja tehdään sen pohjalta tarvittavia lakimuutoksia.

Vuoteen 2030 ulottuvan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman mukaisia toimia toimeenpannaan.

Ravinteiden kierrätysohjelmalla ja vesiensuojelun tehostamisohjelmalla myös hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista, kestävästä kiertotaloutta ja kaupunkikehitystä.

Ympäristöministeriö toteuttaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa strategista kiertotalousohjelmaa. Tavoitteena on muutos, jolla kiertotaloudesta luodaan talouden uusi perusta.

Ympäristöministeriö torjuu luonnon monimuotoisuuden katoa mm. uudistetun luonnonsuojelulain, Helmi-elinympäristöohjelman ja METSO-ohjelman toimenpiteiden sekä muiden luontotyyppien ja lajien suojelutoimien avulla.

Vähähiilisen rakentamisen tiekartan tavoitteena on kytkeä rakennusten hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki rakentamisen säädösohjaukseen vuoteen 2025 mennessä. Ympäristöministeriö edistää myös kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa ja parantaa eri väestöryhmien asunto-oloja.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2023	2024
		varsinainen	esitys
		talousarvio	
35.10.63	<i>Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— myöntämisvaltuus	10	10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	70 311	73 005	84 216	11 211	15
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 080	31 376	42 064	10 688	34
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 860	25 896	27 527	1 631	6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022	v. 2023	v. 2024	Muutos 2023—2024	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	8 891	12 435	12 435	—	0
65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 480	3 298	2 190	-1 108	-34
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	200 702	196 712	130 589	-66 123	-34
20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	2 440	5 620	2 260	-3 360	-60
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	25 720	12 790	15 540	2 750	22
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	25 190	11 615	7 120	-4 495	-39
23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	12 635	10 735	-1 900	-15
(31.) Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin (siirtomääräraha 3 v)	—	2 631	—	-2 631	-100
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	58 068	50 737	48 100	-2 637	-5
(60.) Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	4 000	4 000	—	-4 000	-100
61. Vesien- ja ympäristöhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	39 272	47 892	7 042	-40 850	-85
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	44 130	46 630	37 630	-9 000	-19
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 882	2 162	2 162	—	0
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	101 696	86 911	26 166	-60 745	-70
01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 986	7 501	6 216	-1 285	-17
04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)	3 000	2 300	3 000	700	30

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
(06.) Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (siirtomääräraha 3 v)	3 000	2 000	—	-2 000	-100
31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 000	4 000	2 000	-2 000	-50
(32.) Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400	—	—	—	0
(34.) Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen (siirtomääräraha 3 v)	9 860	10 860	—	-10 860	-100
35. Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v)	—	—	3 700	3 700	0
(37.) Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 500	—	-2 500	-100
(52.) Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	21 500	9 000	—	-9 000	-100
(53.) Avustukset työpaikka-kiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	1 000	1 000	—	-1 000	-100
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	6 250	450	9 550	9 100	2022
(56.) Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)	40 000	45 600	—	-45 600	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
60. Siirto Valtion asunto- rahastoon	0	0	—	—	0
64. Avustukset rakennus- perinnön hoitoon (siirto- määräraha 3 v)	1 700	1 700	1 700	—	0
Yhteensä	372 709	356 628	240 971	-115 657	-32

Henkilötyövuosien kokonaismäärä	1 024	1 047	1 038
------------------------------------	-------	-------	-------

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinto rakentaa kestävää elinympäristöä ja tukee vihreää kasvua sekä puhtaita ratkaisuja. Tavoitteena on parempi ympäristö tuleville sukupolville. Ympäristöstä, ympäristön tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä tuotetaan tietoa, arvioidaan vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja kehitetään ratkaisuja kestävä kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Toimintaa ja voimavaroja suunnataan strategisten linjausten mukaisesti. Säädösten ja toimenpiteiden vaikutusten arviointia kehitetään sekä lupa- ja viranomaismenettelyjä tehostetaan.

Ympäristöhallinnon henkilöstövoimavaroja johdetaan ja osaamista kehitetään suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio.

Ympäristöministeriö osallistuu valtion aluehallinnon strategiseen ohjaukseen ja uudistamiseen yhteistyössä sitä ohjaavien muiden ministeriöiden kanssa sekä huolehtii virastojen ympäristötehtävien toiminnallisesta ohjauksesta.

Aluehallintovirastojen ympäristölupatehtävien tulostavoitteet ja toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.40.01. Ympäristöministeriö asettaa niihin alustavan tulostavoitteen: Vihreän siirtymän investointien lupamenettelyt vauhdittuvat.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Ympäristöministeriö asettaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet tukemaan pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan vaikuttavuustavoitteita:

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

— Kasvihuonekaasujen päästöt vähentyneet suunnitelmien, ohjelmien, hankkeiden ja yhteistyön tuloksena

— Pinta- ja pohjavesien sekä meriympäristön tila on parantunut alueellisen yhteistyön sekä vaikuttavien toimenpiteiden tuloksena

— Luonnon monimuotoisuus on vahvistunut, luonnonsuojelualueverkoston kattavuus ja kytkeytyneisyys parantunut sekä viheraluejärjestelmän toimivuus kaupunkiseuduilla vahvistunut

— Valtakunnallisen pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategian tavoitteiden toteutumisesta ja kunnostamisosaamista on edistetty

— Päästöjä ympäristöön on vähennetty nollapäästötavoitteen mukaisesti ja ympäristöllisiä lupamenettelyjä sekä riskinarviointiin perustuvaa valvontaa on tehostettu.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta

— Muutoksessa olevan jätealan lainsäädännön toimeenpanoa on tehostettu ja edistetty luonnonvarojen kestäväää käyttöä toteuttaen kiertotalousohjelman, valtakunnallisen jätasuunnitelman ja muovitiekartan toimenpiteitä.

Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa

— Yhdyskuntarakenteen eheys ja elinympäristön kestävyys sekä laatu ovat vahvistuneet

— Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat toteutuneet kaavoituksessa.

Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään

— Vihreän siirtymän investointien toteutus vauhdittuu.

Tunnuslukuja

Indikaattori	2022 toteutuma	2023 tavoite	2024 tavoite
METSO-alueiden suojelu, ha	4 731	3 700	3 700
Soiden suojelu, ha	5 538	5 000	5 000
Ympäristönsuojelun valvontatarkastukset, kpl	2 311	2 400	2 400
Valtion jätehuoltotyönä ja valtionavustusjärjestelmän kautta toteutetut pilaantuneiden alueiden selvitykset, kpl	40	50	50
Valtion jätehuoltotyönä ja valtionavustusjärjestelmän kautta toteutetut pilaantuneiden alueiden puhdistukset, kpl	12	10	10
KAJAK-kohteiden selvitykset ja seuranta	3	0	0
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva taajama-rakenne kaupunkiseuduilla (vähintään 20 as/ha alueella asuvan väestön osuus koko kaupunkiseudun väestöstä), %	64,6	64,6	64,6

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 42 064 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin, joita suoritetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavista EU-asetuksiin ja EU-direktiiveihin perustuvista markkinavalvontatehtävistä:

- 1) rakennustuotteet
- 2) rakennustuotteiden ekosunnittelu ja energiamerkintä

3) rakennustuoteyhteyspisteen ylläpito.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) korvauksiin Ympäristömerkintä Suomi Oy:lle Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmän mukaisten tehtävien hoidosta, Tukesille korvauksiin CE-merkitsemättömien tuotteiden markkinavalvonnasta sekä valtionavustusten maksamiseen yliopistoille, korkeakouluille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille tutkimustoimintaan

2) Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaan liittyviin kulutusmenoihin

3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen, hankkekohtaisten Life-avustusten ja Life-hankkeiden valmisteluavustusten maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 8 800 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyvää määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Tulostavoitteet

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
1. Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen	Ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen keskinäiset riippuvuudet on tunnistettu ja ne ratkaistaan yhdessä. Hiilineutraaliustavoite on saavutettu, Suomi on hiilinegatiivinen. Ympäristöön, maaperään, ilmaan ja vesistöihin ei kulkeudu haitallisia päästöjä. Ympäristöriskit ovat hallinnassa. Yhdyskuntien kehittäminen ehkäisee luontokatoa ja hillitsee ilmastonmuutosta.
2. Vihreä siirtymä on kasvun perusta	Vihreän siirtymän ratkaisut ovat Suomen talouden veturi. Vihreä siirtymä vahvistaa luontopääomaa ja huoltovarmuutta. Kiertotalous on talouden valtavirtaa, ja luonnonvaroja käytetään planeetan kantokyvyn mukaan. Kiinteistö- ja rakennusalan tuottavuutta parannetaan ja rakennusten elinkaari on vähähiilinen ja materiaalitehokas.
3. Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa	Kunnat, kaupungit ja alueet luovat edellytykset kestäväälle elämäntavalle. Asuntoja on riittävästi erilaisille väestöryhmille ja ne vastaavat asukkaiden tarpeita. Rakennettu ympäristö tukee ihmisten hyvinvointia, luontosuhdetta ja sujuvaa arkea.

Tulostavoitteet

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
4. Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään	<p>Kestävien valintojen tekeminen on helppoa, houkuttelevaa ja taloudellisesti kannustavaa. Lainsäädäntö ja hallinnon rakenteet tukevat kestävää muutosta.</p> <p>Yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyö ohjaa pääomia ja vihreän siirtymän toimia. Ympäristötietoa ja digitalisaatiota hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti — tieto ohjaa vihreää siirtymää ja kulutusvalintoja.</p> <p>Suomi vaikuttaa ennakoivasti ja tuloksellisesti EU:ssa ja kansainvälisesti. Oikeudenmukaista siirtymää valmistellaan vuorovaikutuksessa kansalaisyhteiskunnan sekä sidosryhmien kanssa.</p>

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	36 065	31 907	43 064
Bruttotulot	1 000	531	1 000
Nettomenot	35 065	31 376	42 064
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 707		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	19 722		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 41 164 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa.

Määrärahasta käytetään 2 800 000 euroa ympäristöluvituksen vauhdittamiseen liittyviin toimiin ja yhden luukun palvelut -kokonaisuuden kehittämiseen sekä ympäristöllisten tietovarantojen digitalisaatiohankkeeseen (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määrärahasta käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan arviolta 8 100 000 euroa, josta 6 000 000 euroa tietoperusteisen päätöksenteon tukijärjestelmän tutkimushankkeeseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa (REPowerEU).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erityisavustajan assistentin palkkaus (siirto momentille 26.01.01)	-21
Erityisavustajan kulut (siirto momentille 26.01.01)	-20
Ilmastolain toimeenpano, kuntien ilmastosuunnitelmat (HO 2023)	-150
Jätelain rekisterisääntelyn muutokset ja SUP-direktiivin toimeenpano (siirto momentilta 32.01.02)	135
Kuntien ja maakuntien liittojen digitalisaatituen hallinnointi	300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Liikenteen ja työkoneiden päästölaskentajärjestelmän ylläpito Tilastokeskuksessa (siirto momentille 28.30.01)	-55
Ministereiden, heidän valtiosihteereidensä ja erityisavustajiensa sihteereiden palkka-menot (siirto momentille 23.01.02) (HO 2023)	-123
Poliittisen esikunnan kasvu	-84
Purkumateriaali- ja rakennusjätereisterin määrärahan muutos	250
Terveet tilat 2028 (siirto momentilta 23.01.25)	500
Tietoperustaisen päätöksenteon tukijärjestelmä eri tasoilla (REPower T&K)	6 000
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 200
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 228
Verkkosivujen ylläpito ja kehittäminen (siirto momentille 35.20.01)	-30
Ympäristöalan erityisasiantuntija Suomen suurlähetystössä Moskovassa (siirto momentilta 24.01.01)	259
Ympäristöllisten tietovarantojen digitalisaatiohanke (REPower luvitus)	1 800
Ympäristöluvituksen vauhdittamiseen liittyvät toimet ja yhden luukun palvelut -kokonaisuus (REPower luvitus)	1 000
Ympäristövahinkojen torjunnan vapaaehtoistyö (siirto momentilta 35.01.65)	60
Ympäristövahinkorahastolain määrärahan muutos	-410
Palkkausten tarkistukset	1 249
Yhteensä	10 688

Määräraha on osittain kehyyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	42 064 000
2023 II lisätalousarvio	1 092 000
2023 I lisätalousarvio	1 620 000
2023 talousarvio	31 376 000
2022 tilinpäätös	34 080 000

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 527 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 2) Suomen Akatemian rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 3) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi siirtomenojen maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemailla.

Määrärahasta on varattu 80 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

REPowerEU:hun liittyvää määrärahaa saa käyttää sen jälkeen, kun EU:n neuvosto on hyväksynyt REPowerEU-luvun osana Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman päivitystä.

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (Syke) kehittää uutta tietoa ja uusia ratkaisumalleja kestäväen kehityksen edistämiseksi valtioneuvoston, muun julkisen hallinnon ja elinkeinoelämän käyttöön. Ratkaisujen pohjaksi Syke tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia. Syke huolehtii myös useista EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä.

Syke hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. Syken toimintamenoista näihin tehtäviin kohdennetaan n. 1 500 000 euroa. Syken toimintamäärärahaa arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin n. 20 henkilötyövuoden ja erillisrahoitusta n. 16 henkilötyövuoden kustannusten kattamiseen. Muutokset tarkennetaan yhteisen suunnittelun kautta.

Syke keskittyy kansallisesti Agenda 2030:n toimeenpanossa erityisesti Hiilineutraali ja resurssi-
viisas Suomi -tavoitteen edistämiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Vaikuttavuustavoitteet ovat:

- 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen
- 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta
- 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa
- 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ympäristöministeriö asettaa Suomen ympäristökeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat tulostavoitteet:

Tuloksellisuusmittarit

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit/T&K-htv	0,8	0,9	1,0
Ammattiyhteisöille suunnatut artikkelit ja blogit/htv	0,30	0,30	0,30
Julkaisut/htv	0,9	1,1	1,1
Tieteellisten julkaisuiden laatu (tasolle JUFO2 ja JUFO3 luokiteltujen artikkeleiden osuus, %)	45	50	50
Julkaisuiden tieteellinen vaikuttavuus (TOP 10 -viittausindeksi)	1,4	1,4	1,4
Policy Brief -julkaisuiden määrä (kpl/a)	26	20	20
Verkkosivuvierailut ymparisto.fi-sivustolla (1 000 kpl/a)	2 600	3 500	3 500
Paikkatietoaineistojen rajapintojen käyttömäärä (milj. kpl/a)	188	185	185
Tyytyväisyys Syken palvelukykyyn kokonaisuutena (YM, MMM, ELYt)	-	3,3/5	3,3/5

Tuloksellisuusmittarit

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Tyytyväisyys Syken asiantuntijatukeen (YM, MMM, ELYt)	-	3,3/5	3,3/5
Liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	96	105	105
Julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	73	100	100

Voimavarojen hallinta

Syken kokonaisen henkilötövuosien arvioidaan olevan 680 vuonna 2024. Toimintamenomomentin suoralla budjettirahoituksella palkatun henkilöstön määrä vastaa 280 henkilötövuotta. Henkilöstön kokonaismäärä riippuu ensisijaisesti ulkopuolisen rahoituksen kehittymisestä. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden sekä käytettävissä olevan rahoituksen mukaisesti.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötövuodet vuosina 2022—2024

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Henkilötöyön määrä (htv)	661	670	680

Syken tuloarvio vuodelle 2024 on 44,0 milj. euroa. Tuotoista 3,0 milj. euroa kertyy maksuperustelaimen mukaisen maksullisen toiminnan tuloista, joista vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan noin kolmannes.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	67 116	71 896	71 527
Bruttotulot	41 039	46 000	44 000
Nettomenot	26 077	25 896	27 527
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 600		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 383		

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia kertynee 20,5 milj. euroa ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoja 20,5 milj. euroa. EU:n osuus yhteistoiminnan kustannusten korvauksista on 3,0 milj. euroa ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoista 5,5 milj. euroa.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	22 371	22 500	10 000
— EU:lta saatava rahoitus	4 018	3 900	5 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	2 293	5 000	5 000
Tuotot yhteensä	28 682	31 400	20 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	39 942	44 857	31 538
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-11 260	-13 457	-11 038
Omarahoitusosuus, %	28	30	35

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan. Syken yhteisrahoitteisen toiminnan laajuuteen vaikuttaa vuonna 2023 tehty tarkennus valtion sisäisen rahoituksen jakautumisesta yhteisrahoitteisen toiminnan ja yhteistoiminnan kustannusten korvausten välillä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 27 427 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 14 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ilmastolain toimeenpano, kuntien ilmastosuunnitelmat (HO 2023)	-50
Päästötietokanta	119
Tietoturvatason korotus	49
Tutkimusresurssien vahvistaminen	-1 000
Valtioiden rajat ylittävät YVA-tehtävät (REPower luvitus)	80
Valtorin laskutuksen muutos	-14
Ympäristötiedon tiedonhallinnan kokonaisuus	1 500
Palkkausten tarkistukset	947
Yhteensä	1 631

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	27 527 000
2023 II lisätalousarvio	584 000
2023 I lisätalousarvio	119 000
2023 talousarvio	25 896 000
2022 tilinpäätös	24 860 000

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 435 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	12 435 000
2023 talousarvio	12 435 000
2022 tilinpäätös	8 890 525

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 190 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille
- 2) avustuksiin valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille
- 3) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisiin avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin
- 4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävän toiminnan tukemiseen
- 5) avustuksiin ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvään vapaaehtoistyöhön
- 6) kestäväää kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään yleisavustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille sekä valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille niiden perustoi-
mintaan. Määrärahalla tuetaan myös saariston ympäristönhoitoa, saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa sekä ympäristövahinkojen torjuntaa. Lisäksi määrärahalla tuetaan kestäväää kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistäviä valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittäviä hankkeita. Harkinnassa huomioidaan avustuksen tarpeellisuus toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä yhteisön talouteen ja muihin tukiin nähden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumisalan järjestöjen neuvontatyö	-150
BirdLife Suomi ry	-100
Luonto-Liitto ry	-400
Metsästäjäliitto ry	-100
Suomen luonnonsuojeluliitto ry	-100
Yksityishenkilön lahjoitus	-158
Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry	-100
Ympäristövahinkojen torjunnan vapaaehtoistyö (siirto momentille 35.01.01)	-60
Ympäristövahinkojen torjunnan vapaaehtoistyö (siirto momentilta 35.10.20)	60
Yhteensä	-1 108

2024 talousarvio	2 190 000
2023 talousarvio	3 298 000
2022 tilinpäätös	2 480 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu ympäristön- ja luonnonsuojelua edistävään toimintaan hallinnonalalla ja ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavissa virastoissa pääosin käytettävät määrärahat.

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

Itämeren ja vesien suojelua ohjaavat kuuden vuoden välein tarkistettavat vesien- ja merenhoidon suunnitelmat, monikansalliset ympäristösopimukset ja näiden sekä muiden kansainvälisten tahojen sitoumukset. Tavoitteena on saavuttaa ja ylläpitää pinta- ja pohjavesien sekä meriympäristön hyvä tila. Saaristomeri-ohjelman tavoitteena on saada alueen ravinnekuormitus pois Itämeren suojelukomissio HELCOMin pahimpien kuormittajien hot spot -listalta. Suunnitelmien ja sitoumuksien toimeenpanoa vahvistetaan vesiensuojelun tehostamisohjelman (Veden vuoro -ohjelma) toteutuksella. Ohjelmalla vähennetään ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta ja niistä aiheutuvia riskejä maa- ja metsätalouden toimenpitein valuma-alueilla, vesistökuunnostuksiin sekä kehittämällä kaupunkivesien hallintaa. Jatketaan ravinteiden kierrätysohjelman toimeenpanoa ravinteiden kierrätyksen edistämiseksi ja huoltovarmuuden turvaamiseksi. Jatketaan vedenalaisen meriluonnon inventointeja (VELMU) Itämeren suojelutoimien kohdentamiseksi ja luonnonvarojen kestäväen käytön ohjaamiseksi. Jatketaan yhteistyötä HELCOMin Itämeren suojelun toimintaohjelman (BSAP) ja EU:n Itämeren alueen strategian toimeenpanemiseksi. Lisäksi vesien- ja merenhoidon tiedonhallintaa uudistetaan.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristönsuojelun korkeasta tasosta tinkimättä. Päästöjä ympäristöön vähennetään nollapäästötavoitteen mukaisesti.

Pilaantuneiden riskikohteiksi luokiteltavien maa- ja pohjavesialueiden selvityksiä ja puhdistuksia edistetään valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman mukaisesti. Kiireellisiä isännättömiä kohteita kunnostetaan pilaantuneiden alueiden puhdistamiseen osoitetuilla määrärahoilla ja öljy-suojarahaston JASKA-hankkeen kautta. Jatketaan käytettävissä olevan määrärahan puitteissa käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) tarkempia kohdetutkimuksia, riskinarviointeja sekä vastuuseelvityksiä.

Varaudutaan merkittäviin ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskeihin. Ympäristövahinkorahasto aloittaa toimintansa 2025 alkaen toissijaisena ympäristövastuujärjestelmänä.

Ilman epäpuhtauksista aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja vähennetään. Jatketaan kansallisen ilmansuojeluohjelman 2030 toimeenpanoa.

Vaikutetaan EU:n kemikaalistrategian aloitteiden valmisteluun ja valmistaudutaan niiden kansalliseen täytäntöönpanoon. Toteutetaan uusittua kansallista kemikaaliohjelmaa.

Ilmastomuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosien 2030 ja 2050 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Vaikutetaan aktiivisesti Pariisin ilmastopöytäkirjan toimeenpanoon ja muuhun kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön. Osallistutaan aktiivisesti EU:n 2030 ilmasto- ja energialainsäädännön uudistamiseen ja valmisteluun vastaamaan vähintään 55 prosentin 2030 päästövähennystavoitetta ja 2050 ilmastoneutraaliustavoitetta.

Päivitetyllä ilmastolailla on vahvempi ohjausvaikutus. Ilmastolain edellyttämän keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) toimeenpano etenee; KAISU:n kustannustehokkailta ja vaikuttavilta toimenpiteillä tavoitellaan osaltaan hiilineutraalia Suomea vuonna 2035. Suomen ilmastopolitiikan tavoitteiden toteutumisesta ja toimista raportoidaan eduskunnalle ilmastolain mukaisesti.

Ilmastotoimien kustannustehokkuus sekä EU- ja kansainvälinen vaikuttaminen edellyttävät tuekseen tutkittua tietoa. Tuetaan ilmastopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa kansallisen ilmastopaneelin avulla.

Kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tapoja edesauttaa vähähiilisiä ja energiatehokkaita ratkaisuja sekä innovaatioita julkisella sektorilla sekä kuluttajavalinnoissa.

Jatketaan johdonmukaista kansallista ja EU-työtä kiertotalousmurroksen toteuttamiseksi. Kiertotalous tuo ratkaisuja niin ilmastomuutoksen, luonnonvarojen tuhlauksen kuin luontokadon hillintään.

Jatketaan toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi. Edistetään vuonna 2023 voimaan tulleen uuden luonnonsuojelulain toimeenpanoa ja ohjeistusta sekä kehitetään luonnonsuojelun tietojärjestelmää. Edistetään vapaaehtoisen ekologisen kompensaation käyttöönottoa.

Käynnistetään YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian pohjalta laadittavan Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävästi käytön strategian ja toimintaohjelman toimeenpano. Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään jatkamalla yksityisomistuksessa olevien alueiden hankintaa ja korvausmenettelyjä etenkin osana Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta sekä EU:n vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelun velvoitetta.

Jatketaan Helmi-elinympäristöohjelman 2021—2030 toimeenpanoa hallitusohjelman ja valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla uhanalaisia luontotyyppejä kuten perinnebiotooppeja, lintukosteikkoja, rantoja, pienvesiä, lehtoja ja muita metsäisiä ympäristöjä. Lisäksi parannetaan luontotiedon laatua ja sen saatavuutta luontotyyppi- ja lajistoinventointien, seurannan sekä tiedonhallinnan kehittämisen avulla. Kohdennetaan suojelutoimet Suomen luonnon keskeisten uhkien torjumiseksi ja viestitään tuloksista aktiivisesti. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua ja kansallisten kaupunkipuistojen verkoston kehittämistä jatketaan.

Lajien suojelua toteutetaan mm. turvaamalla ja hoitamalla uhanalaisten ja kiireellisesti suojeltavien lajien sekä luonnonsuojeludirektiivien lajien esiintymispaikkoja sekä täydentämällä tietopohjaa lajien esiintymisestä ja populaatioiden nykytilasta.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta

Jatketaan toimia kiertotalouteen siirtymiseksi mm. Kiertotalousohjelman, muovitiekartan ja valtakunnallisen jätesuunnitelman toimia toteuttamalla, lainsäädäntöä ja vapaaehtoisia sopimuksia kehittämällä, hyödyntämällä ja kehittämällä sähköisiä alustoja ja tietojärjestelmiä sekä toteuttamalla kokeiluja. Tavoitteena on vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta, kaksinkertaistaa resurssituottavuus sekä kaksinkertaistaa materiaalien kiertotalousaste vuoteen 2035 mennessä. Toimilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä, luonnonvarojen kulutusta ja jätteiden syntyä sekä hillitään luontokatoa.

Jatketaan ravinteiden kierrätysohjelman (RAKI) toimeenpanoa. Tuetaan erityisesti Suomen ravinne- ja energiaomavaraisuutta parantavia hankkeita, joissa kehitetään ja otetaan käyttöön yhdyskuntien jätevesien ja sivuvirtojen hyödyntämätön ravinnepotentiaali sekä parannetaan jätevesien käsittelyn energiatehokkuutta. Ravinteiden kierrätyksellä edistetään vihreän siirtymän tavoitteita.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 perusteluissa.

20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja torjunnan järjestämisestä, näihin toimiin välittömästi liittyvistä tutkimuksista ja selvityksistä sekä avustusten takaisinperinnästä johtuvista oikeudenkäynneistä ja konkurssimenettelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjen kansainvälisten jätesierrojen jätteet palautetaan tai käsitellään asianmukaisesti, eikä kaikkia kustannuksia saada heti perityksi aiheuttajalta
- 3) menoihin, jotka liittyvät ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen öljy- ja kemikaalionnettomuuksien yhteydessä
- 4) menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurannasta, saneerauksien valmistelusta ja saneerauksesta
- 5) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat valtiolle ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja jälkitoimista ympäristön pilaantumisesta tai muusta haitallisesta muuttumisesta johtuvissa vaaratilanteissa. Viranomaisten tarve toimia koskee erityisesti maksukyvyttömyystilanteita ja tilanteita, joissa vastuutaho on tuntematon tai tavoittamattomissa. Viranomaiselle aiheutuvat kustannukset ovat tapauskohtaisia ja vaikeasti ennakoitavia. Kustannusten takaisinperintä laissa määritellyltä vastuutaholta voi asian luonteen vuoksi olla vaikea toteuttaa.

Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurantaan ja saneerauksien valmisteluun sekä ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen. Itämeressä makaavien ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurantaan ja saneerauksen järjestämiseen sekä ympäristövahingon yhteydessä likaantuneiden eläinten hoitoon varautumisesta vastaa Suomen ympäristökeskus, jolle aiheutuvia kuluja korvataan määrärahasta.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesiirottojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99. Korvauksia arvioidaan saatavan 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hituran kaivoksen vesienkäsittely	-2 000
Hylkymäärärahan uudelleenbudjetointi	-1 300
Ympäristövahinkojen torjunnan vapaaehtoistyö (siirto momentille 35.01.65)	-60
Yhteensä	-3 360
2024 talousarvio	2 260 000
2023 talousarvio	5 620 000
2022 tilinpäätös	2 440 000

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 540 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden inventointiin, merkintään ja hoitoon ja hoidon tukemiseen sekä maisemanhoitoalueiden valmisteluun
- 2) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSU) toimeenpanon ja metsien suojelun edistämiseen
- 3) uhanalaisten eliölaajien seurantaan, suojeluun ja hoitoon sekä niihin liittyvien työryhmien toimintaan, rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen sekä vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten ja EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen
- 4) luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvään suunnitteluun ja kunnostamiseen
- 5) kohtiin 1)–4) liittyen enintään 120 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin kuluihin
- 6) Suomen Luontopaneelin toiminnan rahoitukseen
- 7) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää kohdissa 1)–3) myös avustusten ja muiden tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään luonnonsuojelualueiden, Natura-verkoston, uhanalaisien eliölajien ja luontotyyppien inventointiin, hoitoon ja seurantaan. Lisäksi määrärahalla tehostetaan luonnonsuojelun toteutusta kuten METSO-ohjelmaa ja Helmi-ohjelman soidensuojelua muun muassa määräaikaikaisella henkilöstöllä, viestinnällä ja kohdetarjontaa lisäävillä hankkeilla. Lisäksi voidaan hankkia luonnonsuojelun kehittämiseksi tarvittavat selvitykset. Määrärahalla toimeenpannaan myös lajiensuojelun toimintaohjelmaa ja pölyttäjästrategiaa.

Määrärahasta pääosa käytetään Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon. Ohjelmalla suojellaan, kunnostetaan ja hoidetaan etenkin soiden, lintukosteikkojen, perinnebiotooppien, pienvesien, rantojen ja metsäisten elinympäristöjen heikentyneitä kohteita ja parannetaan uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutasoa. Ohjelman puitteissa parannetaan luontotiedon laatua, kattavuutta ja saatavuutta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 14 540 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helmi-ohjelman toteuttaminen (siirto momentilta 35.10.52)	3 000
Henkilöresurssit metsien suojelun lisärahoitukseen	-200
Luonnonvaraisten eläinten hoito	-50
Yhteensä	2 750

2024 talousarvio	15 540 000
2023 talousarvio	12 790 000
2022 tilinpäätös	25 720 000

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 120 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maaperänsuojeluun ja ympäristön kunnostustoimintaan liittyvän tutkimus-, riskinarviointi- ja -hallintatoimintaan ja sen kehittämiseen sekä seurantaan
- 2) ympäristötehtäviin liittyviin yhteisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksen järjestämiseen
- 3) ilmastopolitiikan selvityksiin, kehittämiseen ja toimeenpanoon
- 4) kierto- ja biotaloutta edistäviin kehittämistehtäviin ja hankkeisiin
- 5) enintään 90 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 22 henkilötyövuotta määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohdan 2) sekä 68 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen muiden kohtien tehtäviin
- 6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Valtionavustuslain (688/2001) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta saamelaisen ilmasto-neuvoston toimintaan enintään 150 000 euroa. Valtionavustuslain (688/2001) ja asetuksen (684/

2020) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta ilmastopaneelin toimintaan enintään 750 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristön kunnostaminen ja maaperänsuojelun kehittäminen	1 350 000
Ympäristöhallinnon ohjaus ja kehittäminen	1 200 000
Kiertotalouden edistäminen	920 000
Ilmastopaneeli, Saamelainen ilmastoneuvosto ja ilmastohankkeet	1 310 000
Ympäristötutkimuksen ja ympäristöhallinnon resurssit	2 340 000
Yhteensä	7 120 000

Määrärahasta käytetään 1 350 000 euroa maaperänsuojeluun sekä pilaantuneisiin maa- ja pohjavesialueisiin liittyvään selvitys- ja puhdistustoimintaan sekä niiden kehittämiseen sekä valtion vastuulla olevien käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) seurantaan, selvityksiin ja riskienhallintatoimenpiteisiin.

Määrärahaa käytetään myös kansainvälisten ilmastoneuvottelujen ja päästövähennysten sekä ilmastopolitiikan kehittämisen edellyttämiin selvityksiin, uuden keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmisteluun ja toimeenpanoon sekä mm. Saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaan (150 000 euroa). Ilmastopaneelin toimintaan käytetään vuositasolla 750 000 euron määräraha, jolla varmistetaan mm. tiedesihteeristön toiminta ja hankerahoitus.

Määrärahasta 3 540 000 euroa on tarkoitus käyttää myös ympäristötehtävien ohjauksen ja hoidon vahvistamiseen sekä ympäristöhallinnon yhteisiin kehittämishankkeisiin Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa, Aluehallintovirastoissa ja ympäristöministeriössä. Määräraha kohdenneetaan osana tulosohjausprosessia tukemaan ympäristöhallinnon tehokasta toimintaa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 6 220 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 1 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ELY-keskusten lupavoimavarat (RRF pilari1)	-1 900
Kansallinen ulkoilutietopalvelu	-1 595
Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostaminen	-1 000
Yhteensä	-4 495

2024 talousarvio	7 120 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	11 615 000
2022 tilinpäätös	25 190 000

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 735 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren, pinta- ja pohjavesien suojelun edistämiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arviointiin ja niiden kehittämiseen
- 2) vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistämiseen
- 3) ravinteiden kierrätyksen edistämiseen vesien rehevöitymisen vähentämiseksi
- 4) ympäristötehtävien näytteenoton, laboratoriopalvelujen, tiedonhallinnan ja muiden palvelujen hankintaan
- 5) enintään 51 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen
- 6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 7) siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	4 310 000
Saaristomeri-ohjelma ja vesiensuojelun tehostamisohjelma	2 000 000
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta	4 425 000
Yhteensä	10 735 000

Määrärahasta käytetään 6 310 000 euroa vesien- ja merenhoidon suunnitteluun, vesiensuojelun tehostamisohjelmaan, Saaristomeri-ohjelmaan, pinta-, pohja- ja pienvesien suojelun edistämiseen, pohjavesialueiden määrittämiseen ja luokitteluun, vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden kannalta tärkeiden alueiden kartoitukseen, ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arviointiin ja kehittämiseen sekä ravinteiden kierrätysohjelman toimeenpanoon.

Määrärahasta käytetään 4 425 000 euroa vesi- ja meriseurantojen maasto- ja laboratoriotehtäviin, seurannan kehittämiseen sekä vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan palveluiden hankintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 9 885 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 850 000 euroa.

Määrärahaa käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan arviolta 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ravinteiden kierrätyksen kehittäminen	-1 000
Saaristomeri ja vesiensuojelu (HO 2023)	2 000
Vesiensuojelun tehostamisohjelma	-3 200
Vesien tilan seuranta	300
Yhteensä	-1 900

2024 talousarvio	10 735 000
2023 talousarvio	12 635 000

(31.) *Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	2 631 000
------------------	-----------

52. *Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 48 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden ja -kohteiden, erämaa-alueiden sekä julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevien kulttuurikohteiden käytön, hoidon, ennallistamisen, seurannan ja opastustoiminnan menoihin sekä yksityisten suojelualueiden hoitomenoihin

2) luonnonsuojelualueilla ja -kohteilla sekä kulttuurihistoriallisilla kohteilla niiden suojelu- ja käyttötarkoitusta palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen

3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta

4) luontopalveluiden tehtäviin liittyvien tietojärjestelmien, mukaan lukien luonnonsuojeluhallinnolle yhteisten paikkatietojärjestelmien, kehittämiseen ja ylläpitoon

5) edellä mainittuihin tehtäviin liittyen, EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät sellaiset julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet ympäristöministeriön toimialan osalta ovat:

- Lajien ja luontotyyppien suojelutaso paranee ajantasaisen tiedon mukaan priorisoiduilla toimenpiteillä
- Natura 2000- ja luonnonsuojelualueverkoston luontoarvojen tila paranee
- Kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden arvo säilyy
- Luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 tavoite
Helmi-ohjelmaan sisältyvä ennallistaminen ja luonnonhoito, osuus kokonaistavoitteesta vuosille 2020—2030, %	19	26	30
Luontotyyppi- ja lajitiedon laatu, osuus tiedosta ajantasaista %	65	78	79
Natura-alueiden (yhteensä 1 121 kpl) tila-arviointien (NATA) lukumäärä, kpl	36	50	70
Hyvässä kunnossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet, %	41	45	45
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (milj. kävijää)	8,49	8,61	8,74
Kävijöiden rahankäytön aikaansaama paikallistalousvaikutus, milj. euroa	392	398	404
Luontokeskusten ja maastopalveluiden asiakastyytyväisyys (1—5 arvoasteikko)	4,4	4,4	4,2

Metsähallitus

- toteuttaa toimia lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen hidastamiseksi ja edistää Helmi-elinympäristöohjelmaa
- toteuttaa luonto- ja lintudirektiivin lajien ja luontotyyppien suojelutason parantamisen ja ylläpitämisen edellyttämiä toimenpiteitä ja osallistuu direktiivien tehokasta toimeenpanoa tukevien strategioiden, ohjelmien, suunnitelmien ja lainsäädännön toimeenpanoon
- edistää luonnonsuojelualueiden säädösvalmistelua, kiinteistönmuodostusta ja rajojen merkin-tää
- laatii NATA-arviointeja ja hoito- ja käyttösuunnitelmia (HKS) ja hoitaa muita suojelualueiden haltijaviranomaisen tehtäviä
- vastaa luonnonsuojelualueiden, luontotyyppien ja lajiston tietojärjestelmien (ULJAS) ylläpidosta ja tietosisältöjen laadun parantamisesta ja käynnistää luonnonsuojelun tietojärjestelmien uudistamisen
- ylläpitää kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden suojelu- ja käyttöarvoja
- ylläpitää vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluita huolehtimalla samalla luonnonsuojelualueiden perusteena olevien luontoarvojen säilymisestä

— viestii luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja luonnon kestävästä käytöstä edistäen kansalaisten ympäristötietoisuutta ja luonnon virkistyskäytön hyvinvointivaikutuksia.

Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 6 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helmi-ohjelman toimeenpanon vahvistaminen	4 000
Helmi-ohjelman toteuttaminen (siirto momentille 35.10.21)	-3 000
Kansallispuistot ja luontokohteet	-1 750
Luonnonsuojelualueiden ja kansallispuistojen kehittäminen ja kunnostaminen	-2 000
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-899
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2024 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 885
Sanginjoen luonnonsuojelualueen haltuunotto ja kehittäminen	-1 900
Palkkausten tarkistukset	1 027
Yhteensä	-2 637
2024 talousarvio	48 100 000
2023 II lisätalousarvio	585 000
2023 I lisätalousarvio	2 200 000
2023 talousarvio	50 737 000
2022 tilinpäätös	58 068 000

(60.) Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	4 000 000
2022 tilinpäätös	4 000 000

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 042 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesien- ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamisen avustuksiin ja tukiin sekä näiden myöntämistä aiheutuviin kulutusmenoihin

2) laissa pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta (246/2019) tarkoitettujen avustusten maksamiseen ja järjestämistehtävänä toteutettavaan maaperän, pohjaveden tai sedimenttien pilaantumisesta terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan selvittämiseen ja pilaantuneen alueen puhdistamiseen sekä vireillä olevien kumotun jätelain (1072/1993) 35 §:ssä tarkoitettujen valtion jätehuoltotöiden loppuun saattamiseen

3) hankkeista aiheutuvien enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha rahoitettu, valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saaristomeri-ohjelma ja vesiensuojelun tehostamisohjelma	4 000 000
Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen	1 521 000
Pilaantuneiden alueiden kunnostus	1 521 000
Yhteensä	7 042 000

Määrärahaa käytetään 5 521 000 euroa vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen pohja- ja pintavesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja turvaamiseksi. Erityisesti panostetaan Saaristomeren tilaa parantaviin toimiin Saaristomeri-ohjelman mukaisesti. Julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestökentän yhteistyötä, verkostoja ja kumppanuuksia vahvistetaan. Samalla edistetään Suomen vesialan liiketoimintaa, kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia tuemalla uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen jakamista.

Määrärahaa käytetään 1 521 000 euroa isännättömien pilaantuneiden maa- ja pohjavesialueiden selvitys- ja puhdistushankkeiden koordinoinnista, järjestämisestä tai avustamisesta aiheutuviin menoihin ympäristö- tai terveystieteiden kannalta merkittävässä kohteissa, jotka on priorisoitu yhteistyössä alueellisten ELY-keskusten kanssa ja joiden toteuttamisesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa keskitetysti.

Määrärahalla edistettäviä hankkeita rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoidusta momentin 32.01.02 määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 900 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 6 142 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Peltojen kipsikäsittely (RRF pilari1)	-5 000
Ravinne- ja energiavaraisuuden parantaminen ravinteita kierrättämällä, investointituki	-18 000
Ravinne- ja energiavaraisuuden parantaminen ravinteita kierrättämällä, T&K-osuus	-12 000
Ravinteiden kierrätys (RRF pilari1)	-1 000
Saaristomeri ja vesiensuojelu (HO 2023)	4 000
Taipalsaaren kosteikkojen kunnostus	-50
Vesiensuojelun tehostamisohjelma	-8 800
Yhteensä	-40 850

2024 talousarvio	7 042 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	47 892 000
2022 tilinpäätös	39 272 000

63. *Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 37 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen luonnonsuojelulain (9/2023) 108 §:n mukaisesti
- 2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 47, 48, 64 ja 77 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä
- 3) korvausten maksamiseen luonnonsuojelulain 111 §:n mukaisista valtion korvausvelvollisuuden piiriin kuuluvista haitoista
- 4) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 110 ja 113 §:n, maankäyttö- ja rakennuslain (1.1.2025 alkaen alueidenkäyttölaki) (132/1999) 197 §:n sekä yksityistielain (560/2018) 21 §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin
- 5) maa-aineslain (555/1981) 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin
- 6) luonnonsuojelulain 124 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin
- 7) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä sekä yksityisten suojelualueiden merkintäpalvelujen hankkimisesta aiheutuviin menoihin ja lisäksi ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin
- 8) enintään 100 000 euroa erikseen tehtävien yhteistoimintasopimusten perusteella maksettaviin palkkioihin, joilla edistetään maanomistajien tekemien Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) mukaisten tarjousten tai Helmi-ohjelman suoalueiden suojelua edistävien tarjousten käsittelyä
- 9) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 95 §:n 1 momentin mukainen
- 10) rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain (15/2022) mukaisiin avustuksiin ja korvauksiin
- 11) kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen valtionavustuslain (688/2001) nojalla. Hankintojen tulee edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua
- 12) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulta valtion alueelta levinneiden metsätuhojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja vahinkojen arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäättösperusteisena.

Valtuus

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) ja Helmi-ohjelman toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2024 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2024 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenetelyllä turvataan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä alueita. Erityisesti toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja soidensuojelua osana Helmi-ohjelmaa. Määrärahalta toimeenpannaan myös valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelua ja kaavojen suojelualuevarauksia. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohella Metsähallitus jatkaa suojelualuehankintoja tarvittaessa.

METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden sekä Pohjois-Suomen vanhojen ja luonnontilaisten metsien hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti yhteensä 23 000 000 euroa ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelmaan alustavasti 6 500 000 euroa. Loput määrärahoista kohdentuvat Natura-verkoston ja vanhojen luonnonsuojeluohjelmien korvauksiin sekä muihin luonnonsuojelun korvauksiin. Lisäksi määrärahasta maksetaan rauhoitettujen lajien aiheuttamat vahingot.

Luonnonsuojeluhankintoja tekevän määräaikaisen henkilöstön palkkauskulut sekä METSO-ohjelman edistämisen kuluja kuten viestintä- ja hankekuluja maksetaan momentilta 35.10.21.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2024 lähtien
Vuoden 2024 sitoumukset	5 000	3 000	2 000	10 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 330 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 37 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsien suojelu	-3 000
Metsien suojelun lisärahoitus	-6 000
Yhteensä	-9 000
2024 talousarvio	37 630 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	46 630 000
2022 tilinpäätös	44 130 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 162 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille
- 2) kehitysmaiden edustajien kansainvälisiin ympäristökokouksiin, sopimusneuvotteluihin ja asiantuntijajäseninäareihin osallistumisen tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilmasto ja ilmakehä	550 000
Ekosysteemipalvelut ja luonnon monimuotoisuus	500 000
Itämeri, vesistöt ja vesivarat	660 000
Materiaalitehokkuus ja kemikaalit	200 000
Asuminen ja rakennettu ympäristö	2 000
Muut maksut ulkomaille	250 000
Yhteensä	2 162 000
2024 talousarvio	2 162 000
2023 talousarvio	2 162 000
2022 tilinpäätös	1 882 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu rakentamisen ja asumisen edistämiseen tähtäävät määrärahat hallinnonalalla.

Kulttuuriympäristöjen arvot ja myönteiset vaikutukset ihmisten hyvinvoinnissa sekä yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittämisessä tunnustetaan ja niitä hyödynnetään hyvän elinympäristön luomisessa ja vahvistamisessa. Alueiden käytössä ja rakentamisessa otetaan huomioon tunnistetut kulttuuriympäristöt ja turvataan niiden arvojen säilyminen. Edistetään kulttuuriympäristöjen joustavaa käyttöä ja saavutettavuutta. Avustuksilla rakennusperinnön hoitoon säilytetään arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä osana kansallista kulttuuriperintöä ja tuetaan korjausrakentamisen työtapojen säilymistä.

Asuntopoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on huolehtia riittävästä asuntorakentamisesta, vahvistaa talouskasvua ja työllisyyttä, uudistaa asuntokantaa, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä kotitalouksien valinnanvapautta sekä vastata ihmisten asumistarpeisiin.

Toimivat asuntomarkkinat edistävät kasvavien kaupunkiseutujen hallittua yhdyskuntarakenteen kehittymistä ja luovat edellytyksiä seutujen taloudelliselle elinvoimalle sekä erilaisten palvelujen tehokkaalle järjestämiselle. Kysyntään joustavasti reagoiva riittävä asuntotarjonta on avainase-

massa kasvavien keskusten asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumisessa ja seudun kilpailukyvyn parantumisessa. Kaupungistumisen lisäksi väestön ikääntyminen, kasvava tarve työvoimalle ja lisääntynyt maahanmuutto ylläpitävät asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa. Väestöltään vähenevillä alueilla kehitetään ratkaisuja tyhjenevien asuntojen ongelmaan erityisesti tuetun asutuskannan suhteen. Valtion tukeman kohtuuhintaisen asutustuotannon perusteena ovat asuntojen pitkäaikainen käyttötarve sekä hankkeiden taloudellinen kestävyys. Tuettu asutustuotanto kohdistetaan pääsääntöisesti suurille kaupunkiseuduille, joilla tarve kohtuuhintaiselle asumiselle on suurin.

Ikääntyneen väestön asumisen edellytyksiä edistetään ja huolehditaan ikääntyneiden tarpeita vastaavien asumisratkaisujen tarjonnasta. Erityisryhmien avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuinolojen parantamiseen ja kehitysvammaisten sekä mielenterveyskuntoutujien asumistilannetta parannetaan. Asunnottomuustyötä jatketaan ja asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen. Asumisen jatkuvuuden turvaaminen helpottaa ratkaisemaan asukkaan taloudellisia ja muita elämänhallinnan ongelmia edistäen siten hyvinvointia ja ehkäisten syrjäytymistä.

Rakennetun ympäristön tiedonhallinnassa on käynnissä muutos, jossa alueidenkäytön ja rakentamisen tiedot tuodaan entistä helpommin saataville ja yhtenäiseen muotoon. Uusi toimintamalli syntyy yhteisesti sovitusta tiedonrakenteista, lainsäädännöstä ja siitä, että tiedot ovat saatavilla yhdestä paikasta, valtakunnallisesta rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä Ryhtistä. Kunnat ja maakuntien liitot ovat keskeisessä osassa rakennetun ympäristön digitalisaatiouudistuksen toteutuksessa. Ympäristöministeriö myöntää avustuksia kunnille ja maakuntien liitoille, jotta ne pystyvät uudistamaan tiedonhallintaansa siten, että maakunta-, yleis- ja asemakaavan sekä rakentamisen lupiin liittyvät tiedot ovat saatavilla uudessa, valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietojärjestelmässä ja kansallisesti määriteltävässä koneluettavassa muodossa. Siirtymäajan jälkeen kuntien ja maakuntien liittojen rakennetun ympäristön tiedon hallinta kevenee ja päällekkäisistä viranomaisille toimitettavista tiedoista voidaan luopua. Digitalisaation avulla parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa.

Asutustuotannon alue- ja tyyppijakauma

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
ARA-tuotanto (lainapäätökset)			
Kasvukeskukset	5 000	6 200	6 300
Muu maa	600	800	800
Erityisryhmille tarkoitetut asunnot ARA-tuotannossa	1 600	2 000	1 500
Takauslainoitettavat vuokra-asunnot	200	400	400
Pienten asuntojen osuus ARA-tuotannossa (normaalit vuokra- ja asumisoikeustalot), %	65	65	65

Helsingin seudun MAL-sopimuksen toteutuminen sopimuskunnissa

Tavoite	Pitkän aikavälin tavoite/v	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Uudet kaavat (asuntoa)	16 500	16 500	16 500	16 500
Koko asuntotuotanto (alkava)	16 500	19 000	17 000	17 000
Valtion tukema asuntotuotanto (alkava)	5 800	3 200	4 000	4 500

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2022 ja arvio vuosista 2023—2024

	2022 toteutuma asuntoa	2023 arvio asuntoa	2024 arvio ja valtuudet asuntoa
Aloitettut uudet asunnot yhteensä	38 000	23 000	26 000
— asuntolainojen korkotuki	5 600	7 000	7 100
— täytetakauksellinen välimalli	200	200	400
— vapaarahoitteiset ym. asunnot	32 200	15 800	18 500
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	3 000	3 000	3 000
Perusparannuksen takauslainoitus	-	8 000	8 000
Asuntojen hankinta			
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	9 000	9 000	9 000
— korkotukilainoitus, sosiaaliset vuokra-asunnot	-	500	500
Kotitalouksien asuntolainojen valtioneuvoston tuki ¹⁾	16 000	16 000	16 000

¹⁾ Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Valtion asuntorahaston riskien hallinta

Valtion tukema asuntotuotanto lisää valtion takausvastuiden määrää. Uuden tuetun tuotannon kohdentaminen pääosin suurille kaupunkiseuduille pienentää kuitenkin uusiin lainoihin liittyviä takausriskejä. Aravalainakanta supistuu odotetusti samalla kun valtion asuntorahoituksen takauskanta sekä korkotukilainakannan määrä kasvavat.

Vanhoiden maksuviiveisten aravalainojen osuus koko lainakannasta on säilynyt n. 0,8 %:n tasolla. Ongelmissa olevilla kohteilla ja yhtiöillä ongelmat ovat pitkäkestoisempia ja syvempiä, mikä saattaa johtaa aiempaa suurempiin luottotappioihin. Valtiokonttorin riskimallin mukaan aravalainapääomista n. 70 % kohdistuu pienen tai erittäin pienen riskin kuntiin. Valtioneuvostollisista lainoista suurin osa kuuluu erittäin pienen riskin kuntariskiluokkaan. Maksuongelmat keskittyvät pääosin väestöltään väheneville alueille ja johtuvat lähinnä tyhjilleen jääneiden asuntojen aiheuttamista taloudellisista rasitteista yhteisöille.

Ongelmiin ajautuneiden yhteisöjen taloudellista tilannetta helpotetaan lainoihin liittyvien erilaisien tervehdyttämistoimenpiteiden ja rahoitusjärjestelyiden avulla sekä yksittäisten kohteiden vapauttamisella niihin kohdistuvista rajoituksista. Toimenpiteissä painotetaan kustannustehokkuutta. Asuinrakennusten perusparantamisen yhteydessä mahdollinen tuki kohdennetaan kohteisiin, joiden käyttö on jatkossakin pitkäaikaista.

Valtion takaamien omistusasuntolainojen maksuviiveet ovat suhteessa lainakantaan vähäisiä. Takauskorvausten määrä, joka on vaihdellut vuodesta 2009 lähtien n. 200 000 euron ja 900 000 euron välillä vuodessa, oli vuonna 2022 noin 400 000 euroa.

Aravalainakanta ja valtion takaukset

	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.12.)	2 424	2 100	1 800
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12.)	16 642	17 500	18 500
Omistusasuntolainojen valtioneuvoston vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12.)	1 789	1 800	1 800
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,1	0,2	0,2
Arava-rajoituksista vapauttamispäätökset (asuntoja)	4 500	4 500	4 500

Asumisen tuen kehitys vuosina 2022—2024 (milj. euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Talousarviosta maksettavat tuet			
— Avustukset korjaustoimintaan 35.20.55	6,25	0,45	9,55
— Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen 35.20.32	3,4	-	-
— Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen 35.20.31	3,0	4,0	2,0
— Avustus kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen 35.20.34	9,86	10,86	-
— Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi 35.20.56	40,0	45,6	-
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudesta saatava tuki (arvio)	10,0	-	-
Asumistuki 33.10.54	1 559	1 759	1 657
Eläkkeensaajan asumistuki 33.40.60	688	668	700
Opiskelijoiden asumislisä 29.70.55	19	16	19
Valtion asuntorahastosta maksettavat tuet 35.20.60			
Korkotuet			
— asuntolainojen korkotuki	1,8	120	180
Avustusten myöntämisvaltuudet			
— korkotukilainoituksen käynnistysavustus	39,0	39,0	-
— avustukset erityisryhmille	90,0	120,0	63,0
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	2,6	2,6	2,6
— purkuavustukset	8,0	5,0	5,0
— avustus kunnallistekniikan rakentamiseen	25,0	25,0	-
— aravatalojen purkuakordit	8,0	8,0	6,0
— aravatalojen rajoitusakordit	2,0	2,0	2,0
— asumisneuvontatoiminta	0,9	-	-
— korjausavustukset	30,25	21,0	-

Asumisen tuen kehitys vuosina 2022—2024 (milj. euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
— käyttötarkoituksen muutosavustus	1,0	-	-
— avustus asuntojen kunnostamiseksi ikääntyneille	10,0	5,0	-
— energia-avustus asuinrakennuksille	70,0	98,67	-
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukseen tutkimus- ja kehittämisrahoitus	0,7	0,7	0,7
Korkotukilainojen ja takausten hyväksymisvaltuudet			
Asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	1 800	1 950	1 500
Valtion takausvaltuus täytetakauksellisen välimallin vuokratalojen rakentamislainoille	285	285	285
Valtion takausvaltuus asunto-osakeyhtiöiden peruskorjauslainoille	100	100	100

01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukseen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 216 000 euroa.

Selvitysosa: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus edistää kestäväää ja kohtuuhintaista asumista tukien toimeenpanolla, ohjauksella ja valvonnalla sekä niihin kytkeytyvällä kehittämis-toiminnalla. Virasto hoitaa asuntorakentamisen korkotukilainoitukseen, valtion takauksiin ja avustuksiin liittyviä tehtäviä sekä rahoittaa asumisen tutkimus- ja kehittämishankkeita. Lisäksi se ohjaa ja valvoo yleishyödyllisten asuntoyhteisöjen toimintaa, valvoo ARA-vuokra-asuntojen vuokrien määrittämistä, hoitaa lainoihin ja takauksiin liittyvää riskienhallintaa yhteistyössä Valtio-konttorin kanssa sekä vastaa asumisen ja asuntomarkkinoiden informaatiopalveluista. Virasto vastaa energiatodistusmenettelyn valvonnasta ja huolehtii energiatodustustietojärjestelmän ylläpidosta. Lisäksi virasto myöntää asumisoikeusasunnon hakemiseen oikeuttavia järjestysnumeroja.

Ympäristöministeriö asettaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukseen toiminnalliselle tulok-sellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2024:

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

— painottaa toiminnassaan kohtuuhintaisen ARA-vuokra-asuntotuotannon edistämistä erityises-ti Helsingin seudun ja muiden MAL-seutujen osalta

— painottaa hankkeiden toteutumista kilpailumenettelyin siten, ettei hankkeiden kustannusten nousu ylitä kohtuullista tasoa. Hankkeita hyväksyttäessä tarkastellaan myös vuokratasoa ja elin-kaarikustannuksia

— kohdentaa erityisryhmien investointiavustukset kaikkein heikoimmille ryhmille kohteiden pit-käaikaisen tarpeen perusteella. Tukee avustuksilla esteettömyyttä ja asuntojen korjaamista, asu-misneuvontaa sekä osallistuu kehitysvammaisten asumista koskevien linjausten toteuttamiseen ja ikääntyneiden asumisen kehittämiseen

— vastaa ARA-asuntokannan ohjauksesta ja valvonnasta sekä varmistaa ohjaus- ja valvontatoi-minnalla asuntotuotannon tukien kohdentumisen asukkaille

— vastaa asumisoikeusasuntoihin liittyvistä valvonta- ja ohjaustehtävistä sekä järjestysnumero-rekisterin kehittämisestä ja ylläpidosta sekä vastaa 1.1.2024 voimaan tulevan yhteishallintolain mukaisista tehtävistä

— vakiinnuttaa kehittämistoiminnan tuloksia kohtuuhintaisen asumisen ja elinkaari tehokkaan rakentamisen, rakennusten käytön ja hoidon sekä peruskorjaamisen edistämiseen

— etsii keinoja asuntomarkkinoiden jakautumisen seurauksena syntyvien vuokraloyhtiöiden taloudellisten ongelmien ratkaisemiseksi ja edistää asuntokannan sopeuttamista kysyntää vastaavaksi yhdessä kiinteistönomistajien ja kuntien kanssa kehittämällä kokonaisvaltaista ja ennakoivaa asuntokannan suunnittelua. Kehittää asuntolainoista aiheutuvien takausvastuiden riskien hallintaa yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa

— kehittää palveluprosesseja ja huolehtii tukien tehokkaasta toimeenpanosta.

Keskeisten suoritteiden kehitys

ARAn tekemiä päätöksiä ja muita suoritteita (kpl)	2022 toteutuma	2023 arvio	2024 arvio
Korkotukilainaksi hyväksyminen	166	250	250
Myönnettyt korjaus- ja energia-avustukset	4 323	6 500	1 500
Avustusten maksatuspäätökset	3 896	10 000	7 000
Luovutuksensaajan nimeämiset	71	50	50
Rajoituksista vapauttamiset	100	110	110
Ohjaus- tai valvontakäynnit	44	40	40

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2022 toteutuma	2023 varsinainen talousarvio	2024 esitys
Bruttomenot	7 026	8 021	6 852
Bruttotulot	524	520	636
Nettomenot	6 502	7 501	6 216
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 255		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 739		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energia-avustusten käsittely	-910
Energia-avustusten käsittelyresurssien lisäys	-420
Kuntien öljyavustusten käsittely	-40
Kuntien öljylämmityksestä luopumisen käsittelyresurssit	-140
Tietoturvatason korotus	13
Tutkimus- ja kehittämistoiminta	-100
Verkkosivujen ylläpito ja kehittäminen (siirto momentilta 35.01.01)	30
Palkkausten tarkistukset	282
Yhteensä	-1 285

2024 talousarvio	6 216 000
2023 II lisätalousarvio	-731 000
2023 I lisätalousarvio	1 400 000
2023 talousarvio	7 501 000
2022 tilinpäätös	6 986 000

04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää digitaalisen rakennetun ympäristön hankkeesta aiheutuviin valtion menoisiin ja kansainvälisen yhteistyön kuluihin ja maksuihin.

Selvitysosa: Määrärahalla luodaan rakennetun ympäristön valtakunnallinen digitaalinen rekisteri ja tietoaalusta, joihin maankäyttöä ja rakentamista koskevat päätökset ja prosessit tukeutuvat. Tavoitteena on parantaa tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistää osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Järjestelmää koskeva lainsäädäntö tulee voimaan 1.1.2024.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Perustietojen digitalisaatio ja järjestelmän jatkokehitys	-2 300
Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (RYHTI) -hanke	3 000
Yhteensä	700

2024 talousarvio	3 000 000
2023 II lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	2 300 000
2022 tilinpäätös	3 000 000

(06.) Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	2 000 000
2022 tilinpäätös	3 000 000

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023—2027 annetun lain (1036/2022) mukaisiin avustuksiin.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Selvitysosa: Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen.

Avustuksen käsittelyyn liittyvät määrärahat on budjetoitu momentille 35.20.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustusten määrän puolittaminen (HO 2023)	-2 000
Yhteensä	-2 000

2024 talousarvio	2 000 000
2023 talousarvio	4 000 000
2022 tilinpäätös	3 000 000

(34.) *Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	10 860 000
2022 tilinpäätös	9 860 000

35. *Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla kunnille ja maakuntien liitoille rakennetun ympäristön tietojärjestelmälain (431/2023), rakentamislain (751/2023) ja maankäyttö- ja rakennuslain (1.1.2025 alkaen alueidenkäyttölaki) (132/1999) uusien digivelvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin.

Avustusta myönnetään täysimääräisenä avustuspäätöksessä avustettaviksi hyväksytyistä ja toteutuneista kohtuullisista ja tarkoituksenmukaisista kustannuksista. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan tarkoitukseen.

Avustusta voidaan myöntää lainsäädännön muutoksesta aiheutuviin seuraaviin toimenpiteisiin sekä niistä aiheutuviin kohtuullisiin kotimaan matkustuskustannuksiin:

- järjestelmämuutokset ja -hankinnat, tietojen tietomallimuutokset sekä nykyisten ja uusien tietojen tuottaminen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään
- henkilöstön koulutus ja osaamisen lisääminen
- kunnan tai maakunnan liiton henkilöstöresursoinnit.

Selvitysosa: Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla kunnille ja maakuntien liitoille rakennetun ympäristön tietojärjestelmälain, rakentamislain ja alueidenkäyttölain uusien digivelvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin. Avustuksen tavoitteena on tukea kuntien ja maakuntien liittojen rakennetun ympäristön tiedonhallintaa uudistuksen myötä. Avustuksella varmistetaan kuntien ja maakuntien liittojen hallittu siirtyminen siirtymäaikojen puitteissa yllä mainittujen lakien uusien digivelvoitteiden mukaiseen viranomaistyön toteuttamiseen.

Valtionapuviranomaisena toimii ympäristöministeriö, joka tekee avustuspäätöksen toimitetun hakemuksen, toteuttamissuunnitelman, kustannusarvion ja hakuilmoituksen rajoitusten mukaisesti.

2024 talousarvio	3 700 000
2023 I lisätalousarvio	2 880 000

(37.) *Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)*

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 II lisätalousarvio	-145 000
2023 I lisätalousarvio	—
2023 talousarvio	2 500 000
2022 tilinpäätös	2 000 000

(52.) *Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)*

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 II lisätalousarvio	9 500 000
2023 talousarvio	9 000 000
2022 tilinpäätös	21 500 000

(53.) *Avustukset työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)*

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 talousarvio	1 000 000
2022 tilinpäätös	1 000 000

55. *Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 9 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin.

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään erityisesti iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa olemassa olevien hissien esteettömyyskorjauksia lukuun ottamatta. Tämän lisäksi avustuksia voidaan myöntää kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatimiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustusten määrän alentaminen (HO 2023)	-5 000
Tasomuutos	14 100
Yhteensä	9 100

2024 talousarvio	9 550 000
2023 talousarvio	450 000
2022 tilinpäätös	6 250 000

(56.) *Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2023 I lisätalousarvio	-5 000 000
2023 talousarvio	45 600 000
2022 tilinpäätös	40 000 000

60. *Siirto Valtion asuntorahastoon*

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Korkotukilainat ja valtionehtakaukset

Vuonna 2024 saa Valtion asuntorahaston varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) mukaisia lainoja yhteensä enintään 1 500 000 000 euroa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Vuonna 2024 saa vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtionehtakauksesta annetun lain (856/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 285 000 000 euroa.

Vuonna 2024 saa asunto-osakeyhtiöalojen perusparannuslainojen valtionehtakauksesta annetun lain (941/2014) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Vuonna 2024 saa valtionehtakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain (868/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtionehtakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 700 000 000 euroa vuoden 2024 lopussa.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain, vuokra-asuntojen rakentamisen lyhyestä korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiöalojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovauruskorvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-

asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa, omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa sekä asunto-osakeyhtiöalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetussa laissa tarkoitetut valtionvastuut.

Lykkäykset, velkajärjestelyt ja akordit

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2024 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 10 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä ja yrityksen saneerauslainsäädännön mukaisesti annetun lain (47/1993) 97 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkasaneerauksen yhteydessä luopua osasta valtion varoista myönnetyn asuntorahastoon takaisin maksettavan asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Valtiokonttorilla on oikeus pakkohuutokaupan sijaan aravavuokra-asunnon tai arava-vuokratalon vapaaehtoiseen myyntiin ja oikeus luopua osasta valtion asuntolainan pääomaa, jos valtiolle syntyvien luottotappioiden arvioidaan vapaaehtoisella kaupalla jäävän pienemmiksi kuin pakkohuutokaupalla.

Vuonna 2024 Valtiokonttori saa käyttää Valtion asuntorahaston varoista enintään 300 000 euroa Valtion asuntorahaston saatavien turvaamiseen kuten saatavien perintään ja vakuusomaisuuden hoitoon, takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen, kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen, kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssitai ulosottohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on rahaston laina-, takaus- tai muiden sellaisten saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla, tai mikäli on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, saa vuonna 2024 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) 17 a §:n ja 16 a §:n mukaisesti jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 8 000 000 euroa, kuitenkin siten, että aravarajoituslain 16 a §:n mukaisten rajoitusakordien määrä on yhteensä enintään 2 000 000 euroa.

Avustukset

Vuonna 2024 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksista erityisryhmien asuntoalojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 63 000 000 euroa.

Vuonna 2024 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 200 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävistä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Vuonna 2024 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 5 000 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen pur-

kamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Vuonna 2024 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa käyttää Valtion asuntorahaston varoista enintään 700 000 euroa asumisen kehittämistoiminnan rahoittamiseen ympäristöministeriön vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti.

Selvitysosa: Valtion asuntorahaston siirtotalouden kulut koostuvat korkotuista, avustuksista ja takauskorvauksista pankeille. Rahaston varat kertyvät myönnettyistä aravalainoista, korkotuotoista ja takausmaksuista.

Valtion asuntorahastosta annetun lain (1144/1989) mukaan rahaston varoja käytetään lainojen myöntämiseen ja muuhun asuntorahoituksen tukemiseen. Valtion asuntorahastosta maksetaan rahoituslaitosten valtion tukemaan asuntotuotantoon myöntämien korkotukilainojen korkotuet ja asumiseen liittyvät avustukset. Rahasto vastaa lisäksi valtion tukeman asuntotuotannon täytetakauksista, omistusasuntolainojen ja takauslainojen valtiontakauksista sekä vanhoihin aravalainoihin liittyvien ensisijaislainojen takauksista.

Tuotto- ja kululaskelman mukaan rahaston vuoden 2022 tilikauden alijäämä oli 182,2 milj. euroa. Rahaston taseen loppusumma 31.12.2022 oli 5 605,7 milj. euroa ja taseen loppusumma pienei edellisestä vuodesta 183,2 milj. euroa. Aravalainakanta oli vuoden 2022 lopussa 2,4 mrd. euroa ja korkotukilainakannan määrä noin 20,5 mrd. euroa.

Talousarvioesityksen mukaan vuonna 2024 rahastosta voitaisiin myöntää yhteensä noin 71,3 milj. euron avustukset, jotka kuuluisivat osaksi valtionalouden menokehystä. Vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon sisältyi yhteensä 317 milj. euron avustusten myöntövaltuus. Avustusvaltuuden vähenemiseen vaikuttavat vaalikauden mittaiseksi tarkoitettujen avustusten poistuminen (mm. energia-avustukset, kunnallistekniikka-avustukset sekä käynnistysavustukset) sekä erityisryhmien investointiavustukseen kohdistuva 27 milj. euron säästö. Säästön myötä erityisryhmien investointiavustus alenee vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 57 milj. eurolla. Vuonna 2022 rahaston varoista maksettiin korkotukea yhteensä 1,8 milj. euroa. Suurimmassa osassa lainoja on omavastuukorko, eikä niille maksettu vuoden 2022 aikana korkotukea. Korkotukien määrä nousee voimakkaasti korkotason noustessa ja vaikuttaa asuntorahaston tulokseen. Korkotukimenojen määrä nousee alustavan arvion mukaan 180 milj. euroon vuonna 2024.

Valtion asuntorahasto on velaton eikä asuntorahastolla ole tarvetta uuteen varainhankintaan asuntorahastosta maksettavien velvoitteiden kattamiseksi.

2024 talousarvio	—
2023 talousarvio	—
2022 tilinpäätös	—

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin yksityisille omistajille, kunnille, kuntayhtymille ja rakennusperinnön hoitoa edistävälle yhteisöille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen

2) rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin

3) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille

4) viranomaisen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 17 §:n nojalla teettämien välttämättömien kunnostus- ja ennalleen saattamistöiden kustannuksiin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien sekä rakennusperinnön hoitoa omistajan tai haltijana edistävien yhteisöjen avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla.

2024 talousarvio	1 700 000
2023 talousarvio	1 700 000
2022 tilinpäätös	1 700 000

Pääluokka 36

VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälle-rahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä kiinteäkorkoisia sarjaobligatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin.

Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Korkoriskin hallinnan tarkoituksena on muuttaa velan korkokustannusten herkkyyttä yleisen korkotason muutoksille siten, että korkokustannukset olisivat pitkällä aikavälillä mahdollisimman matalat mutta kuitenkin niin, että korkotason mahdollinen odottamaton nousu ei lisää korkomenoja kestämatomalla tavalla. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia noin 709 milj. eurolla vuonna 2024.

Valtiovarainministeriö on määritellyt budjettivelan tavoitteellisen korkoriskiaseman ns. vertailusalkun avulla. Vertailusalkku määrittää tilastolliseen analyysiin perustuvan velan optimaalisen korkorakenteen, joka valitulla riskitasolla minimoi kustannukset pitkällä aikavälillä. Budjettivelan korkoriskiasemaa suhteessa valittuun vertailusalkkuun säädellään valtiovarainministeriön asettamien riskirajojen puitteissa pääsääntöisesti johdannaissopimuksilla.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteutuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
01. Valtionvelan korko	822 704	1 513 000	3 155 000	1 642 000	109
90. Valtionvelan korko (arvio- määräraha)	822 704	1 513 000	3 155 000	1 642 000	109

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2022—2024

	v. 2022 tilinpäätös 1000 €	v. 2023 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2024 esitys 1000 €	Muutos 2023—2024	
				1000 €	%
09. Muut menot valtionvelasta	17 563	17 760	21 510	3 750	21
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomäärä- raha)	17 563	17 760	21 510	3 750	21
Yhteensä	840 267	1 530 760	3 176 510	1 645 750	108

01. Valtionvelan korko*90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 155 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionvelan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiaseman säätelemiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli vuoden 2022 lopussa 139 955 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 1,06 %. Vuonna 2024 otettaville lainoille on käytetty 3,6 prosentin korkoarviota 3 kuukauden korkojaksolle ja 3,2 prosentin korkoarviota 10 vuoden korkojaksolle.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot sekä valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot ja saaduista käteisvakuuksista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sarjaobligaatiolainat	2 482 000
Muut obligaatiolainat	136 000
Saatujen käteisvakuuksien nettokorkomenot	-162 000
Velkasitoumuslainat	699 000
Yhteensä	3 155 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	1 642 000
Yhteensä	1 642 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	3 155 000 000
2023 II lisätalousarvio	-268 000 000
2023 I lisätalousarvio	1 073 000 000
2023 talousarvio	1 513 000 000
2022 tilinpäätös	822 703 968

09. Muut menot valtionvelasta

20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen

2) selvitys- ja maksujärjestelmien käyttökustannuksiin sekä lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä tuotto-obligaatioiden liikkeeseenlaskuista aiheutuviin mainonta- ja markkinointikuluihin

3) Suomen rahoitustukiohjelmiin liittyvien vakuusjärjestelyiden hallinnointipalkkioihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2023—2024 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikkeeseenlasku-, myynti- ja markkinointikustannukset	20 000 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	10 000
Muut menot	1 500 000
Yhteensä	21 510 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	3 750
Yhteensä	3 750

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2024 talousarvio	21 510 000
2023 talousarvio	17 760 000
2022 tilinpäätös	17 563 029

Liite hallituksen esitykseen eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2024¹

Taloudellinen katsaus

¹ Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtiovarainministeriö

CC BY-NC-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-367-681-7

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Taloudellinen katsaus, syksy 2023

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:65	Teema	Talousnäkymät
Julkaisija Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä Kansantalouselosasto		
Kieli Suomi	Sivumäärä	118

Tiivistelmä

Hintojen ja korkojen nousu on vähentänyt kotitalouksien kulutusta ja investointeja. Suomen talous ei kasvakaan vuonna 2023 edellisvuodesta. Vuonna 2024 hintojen nousu on kotitalouksen tulojen kasvua hitaampaa ja korkojen nousu on ohi. Kotitalouksien ostovoiman kohentuminen lisää kulutusta ja BKT kasvaa 1,2 prosenttia. Talouskasvua heikentää kuitenkin edelleen rakentamisen heikko tilanne. Investointinäkymät ovat kuitenkin muuten valoisat, erityisesti tuulivoimainvestointisuunnitelmia on erittäin paljon. Vuonna 2025 kasvu nopeutuu 1,8 prosenttiin, kun kulutuksen kasvu lisäksi investoinnit lisäävät kotimaista kysyntää. Työllisyys notkahtaa tänä vuonna, mutta kasvaa taas ensi vuodesta lähtien ja vuonna 2025 työllisyysaste on 74,3 prosenttia ja työttömyysaste 7 prosenttia.

Julkisyhteisöjen alijäämä on 2,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja hallituksen päättämistä sopeutustoimista huolimatta kasvaa yli kolmen prosentin vuosina 2024 ja 2025. Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu hieman ennustejakson loppua kohden, kun talouskasvu kiihtyy ja hallituksen toimet alkavat purra. Alasektoreista suurinta alijäämää tekee valtionhallinto, jossa ei ole odotettavissa merkittävää kohenemistä koko ennustejaksolla. Lisäksi ilman hyvinvointialueiden tai kuntien omia toimia paikallishallinnon alijäämä kasvaa ennustejakson loppua kohti. Sosiaaliturvarahastot ovat ylijäämäisiä.

Sopeutustoimista huolimatta julkinen velkasuhde kasvaa hiljalleen ennustejaksolla. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon yhteenlaskettu mittava alijäämä, väestön ikääntyminen, sekä kasvavat velanhoitokustannukset pitävät velkasuhteen nousevalla uralla jatkossakin.

Asiasanat talousnäkymät, julkinen talous, taloudellinen kehitys, kehysneuvottelut.

ISBN PDF 978-952-367-681-7 **ISSN PDF** 1797-9714

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-681-7>

Ekonomisk översikt, hösten 2023

Finansministeriets publikationer 2023:65		Tema	Ekonomiska utsikter
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Ekonomiska avdelningen		
Språk	Finska	Sidantal	118

Referat

Stigande priser och räntor har minskat hushållens konsumtion och investeringarna. Finlands ekonomi kommer inte att växa 2023 jämfört med året innan. År 2024 är prisstegringen långsammare än ökningen av hushållens inkomster och räntestegringen är över. Hushållens förbättrade köpkraft ökar konsumtionen och BNP går upp med 1,2 procent. Den ekonomiska tillväxten försvagas dock alltjämt av den svåra situationen inom byggnadsverksamheten. Investeringsutsikterna är emellertid i övrigt ljusa, i synnerhet när det gäller de många planerna för investering i vindkraft. År 2025 ökar tillväxten till 1,8 procent, då såväl konsumtionsökningen som investeringarna ökar den inhemska efterfrågan. Sysselsättningen går in i en svacka i år men förbättras igen från och med nästa år och 2025 är sysselsättningsgraden 74,3 procent och arbetslöshetsgraden 7 procent.

De offentliga samfundens underskott är 2,4 procent i förhållande till BNP 2023 och trots de anpassningsåtgärder som regeringen beslutat om, ökar underskottet över tre procent 2024 och 2025. Underskottet krymper något mot slutet av prognosperioden, när den ekonomiska tillväxten tilltar och regeringens åtgärder börjar bita. Av undersektorerna uppvisar statsförvaltningen det största underskottet, där man inte heller kan förvänta sig någon betydande förbättring under hela prognosperioden. Dessutom ökar region- och lokalförvaltningens underskott mot slutet av prognosperioden, om inte välfärdsområdena eller kommunerna vidtar egna åtgärder. Socialskyddsfonderna uppvisar ett överskott.

Trots anpassningsåtgärderna kommer den offentliga skuldkvoten småningom att öka under prognosperioden. Statsförvaltningens och region- och lokalförvaltningens sammanlagda stora underskott, befolkningens åldrande och de ökande skuldhanteringskostnaderna gör att skuldkvoten pekar uppåt även i fortsättningen.

Nyckelord ekonomiska utsikter, offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, ramförhandlingar.

ISBN PDF 978-952-367-681-7 **ISSN PDF** 1797-9714

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-681-7>

Economic Survey, Autumn 2023

Publications of the Ministry of Finance 2023:65	Subject	Economic Prospects
Publisher Ministry of Finance		
Group Author Economics Department		
Language Finnish	Pages	118

Abstract

The increase in prices and interest rates has reduced household consumption and investment. The Finnish economy will not grow in 2023 compared to the previous year. In 2024, the rise in prices will be slower than the growth of household incomes, and interest rates will no longer increase. Improving household purchasing power will increase consumption, and Finland's GDP will grow by 1.2%. However, the weak situation in the construction sector will continue to dampen economic growth. The investment outlook is otherwise bright, with the large number of wind power investment plans being particularly significant. In 2025, growth will accelerate to 1.8% as domestic demand is driven by both consumption growth and investment. Employment will briefly decline this year but return to growth from next year onwards. In 2025, the employment rate is projected to be 74.3% and the unemployment rate 7%.

The general government deficit will be 2.4% of GDP in 2023 and, in spite of the adjustment measures decided on by the Government, the deficit will widen to over 3% in 2024 and 2025. The general government deficit will subsequently decrease slightly towards the end of the outlook period as economic growth accelerates and the Government's measures will start to have an effect. Among the subsectors, the largest deficit is in central government, where no significant improvement is anticipated during the outlook period. Furthermore, barring measures taken by the wellbeing services counties or municipalities themselves, the local government deficit will widen towards the end of the outlook period. Social security funds will be in surplus.

In spite of the adjustment measures, the general government debt ratio will gradually increase during the outlook period. The debt ratio will be kept on an upward trajectory thereafter by the combined substantial deficits in central government and local government, the ageing of the population and rising debt servicing costs.

Keywords economic prospects, public finance, economic development, spending limits negotiations.

ISBN PDF 978-952-367-681-7 **ISSN PDF** 1797-9714

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-681-7>

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

TALOUDELLINEN KATSAUS SYKSY 2023

Katsauksessa esitetään vuosien 2023–2025 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2027 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio ovat laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen elokuussa 2023 julkaisemat kansantalouden neljännesvuositilinpidoon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 11.9.2023 mennessä sekä hallituksen budjettineuvotteluissa 19.9.2023 tekemät päätökset.

Helsingissä lokakuussa 2023

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohdaja

Janne Huovari
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Jenni Pääkkönen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Sisältö

Esipuhe	10
Yhteenveto	13
1 Talousnäkymät	21
1.1 Kansainvälinen talous	21
1.1.1 Maailmantalous	21
1.1.2 Maailmankauppa	24
1.1.3 Riskit	25
1.2 Ulkomaankauppa	27
1.2.1 Vienti ja tuonti	27
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase	29
1.3 Kotimainen kysyntä	31
1.3.1 Yksityinen kulutus	31
1.3.2 Julkinen kulutus	37
1.3.3 Investoinnit	38
1.4 Kotimainen tuotanto	47
1.4.1 BKT	47
1.4.2 Jalostus	50
1.4.3 Palvelut	53
1.5 Työvoima	55
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	59
1.6.1 Palkat	59
1.6.2 Kuluttajahinnat	61
1.7 Keskipitkän aikavälin näkymät 2026-2027	66
2 Julkinen talous	70
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	70
2.1.1 Julkisyhteisöjen velka	81
2.2 Valtionhallinto	85
2.3 Kuntahallinto	93
2.4 Hyvinvointialuehallinto	97

2.5	Sosiaaliturvarahastot.....	100
2.5.1	Työeläkelaitokset.....	100
2.5.2	Muut sosiaaliturvarahastot.....	103
2.6	Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä.....	105
Liite 1. Verotulojen laskennan keskeiset oletukset		110
Liite 2. Budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon eroista		112
Liitetaulukot		115
Kehikot:		
	Asuntorakentamisen rooli kansantaloudessa.....	44
	Finanssipolitiikan mitoitus.....	75
	Hallitusohjelman talouspoliittinen kokonaisuus	78
	Julkisyhteisöjen velkasuhteen stokastinen tarkastelu.....	83
	Vuoden 2024 budjetti ja valtiontalouden kehukset	90

Esipuhe

Suomen talous näyttäisi ajautuvan taantumaan eurooppalaisten kumppaniemme, erityisesti Saksan ja Ruotsin vanavedessä.

Taantuma ei ole yllätys. Sitä on povattu siitä saakka, kun inflaatio kiihtyi ja keskuspankit alkoivat suitsia sitä korkoja nostamalla.

Suomessa tuotanto kasvoi hyvää vauhtia vielä kuluvan vuoden alkupuoliskon. Nyt merkit viittaavat siihen, että talouden kysyntä ja tuotanto supistuvat ainakin kuluvan vuoden jälkipuoliskon ajan.

Taantuma runtelee erityisesti asuinrakentamista, mutta koko talouden näkökulmasta se näyttäisi jäävän lieväksi ja lyhytaikaiseksi. Arvioimme, että kasvu elpyy runsaaseen 1 prosenttiin vuonna 2024.

Tekijöitä, jotka tukevat käännettä ensi vuoden aikana, on monia.

Energian ja raaka-aineiden halpeneminen hidastaa inflaatiota selvästi ja palkat ja etuudet nousevat. Kansalaisten ostovoima kasvaa ja sen myötä yksityinen kulutus.

Euroopan keskuspankin odotetaan alentavan ohjauskorkojaan vuoden 2024 kolmannella neljänneksellä. Markkinakorkojen voi odottaa alkavan alentua jo aiemmin. Korot jäävät selvästi korkeammalle kuin mihin on totuttu viime vuosina. Silti korkojen alentuminen helpottaa asuntovelallisia vähitellen ja tukee investointeja.

Yritykset ovat tyhjentäneet varastojaan tänä vuonna, mikä on leikannut tuotannon kasvua. Kun varastot ehtyvät, niistä ei riitä ammennettavaa, kun kysyntä elpyy. Kasvava kysyntä kasvattaa tuotantoa koko mitallaan.

Työllisyys heikkenee lähineljänneksinä, kun tuotanto junnaa paikallaan. Kun tuotanto alkaa elpyä, työllisyys alkaa kasvaa. Hyvä työllisyys tukee yksityistä kulutusta.

Arvioimme, että edellä mainitut tekijät ajavat taloutta uuteen nousuun myös Euroopassa ja että näiden tekijöiden voimasta maailmankauppa piristyy merkittävästi vuonna 2024.

Valtiovarainministeriön silmissä taantuma näyttää toistaiseksi varsin tyypilliseltä talouden suhdannekiertoon liittyvältä negatiivisen kasvun vaiheelta.

Lievä ja lyhytaikainen taantuma ei anna aihetta tukea talouden kokonaiskysyntää julkisin varoin. Julkisen taloudenpidon automatiikka ja finanssipolitiikkaa tukevat taloutta jo muutenkin vuosina 2023-2024.

Taantuma voi toki pitkittyä ja saada pysyvämpiä, elpymistä hidastavia rakenteellisia piirteitä. Syyt voivat liittyä inflaatioon ja korkoihin, Kiinan talouteen, yleiseen epävarmuuteen ja säästämiseen sekä asuinrakentamiseen. Toisaalta siirtymä puhtaan energiaan voi edetä ennustettua laajemmin ja nopeammin.

Julkisessa taloudessa todellisuus on nyt karu, mutta tulevaisuus ei ole aivan niin synkkä kuin ennusteesta voisi päätellä.

Ennusteessa on mukana hallitusohjelman mukaisia toimia julkisen talouden vahvistamiseksi vain siltä osin, kun ne sisältyvät vuoden 2024 talousarvioon ja vuosien 2024-2027 Julkisen talouden suunnitelmaan. Julkisen talouden alijäämät pienenevät ja julkinen talous velkaantuu ennustettua vähemmän, kun hallitusohjelma pannaan toimeen täydessä laajuudessa ja tavoitellussa aikataulussa.

Silti valtionhallinnon, kuntahallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä, joka täytyisi kattaa lisävelalla, olisi edelleen noin 10 mrd. euroa vuonna 2027. Samalla koko julkisen talouden alijäämä olisi noin miljardi euroa suurempi kuin tavoitteeksi asetettu korkeintaan 1 prosenttia suhteessa kokonaistuotantoon. Ja vaikka tavoite saavutettaisiin, julkisen velan kasvu suhteessa kokonaistuotantoon pysähtyisi vain vaivoin vuoteen 2027 mennessä.

Valtiolle, kuntiin ja hyvinvointialueille on piinallisen vaikea rakentaa puskuria pahojen päivien varalle, kun väestön ikääntyminen jarruttaa talouden tulonmuodostusta, kasvattaa palvelutarpeita ja myös palveluiden yksikkökustannukset kasvavat, kun julkisen velan korkoihin uppoaa yhä enemmän rahaa ja kun talouden rakenneuudistus nakertaa verotusta.

Yrittää kuitenkin pitää.

On mahdoton nähdä, miten julkisen taloudenpidon vakauttaminen voisi onnistua ilman mittavia toimia menojen kasvun pienentämiseksi ja tulojen kasvun nopeuttamiseksi – ilman säästöjä; ilman toimia, joilla ylläpidetään kokonaisverokertymää; ilman toimia, joilla tuetaan työllisyyden ja tuottavuuden kasvua.

Kaikkia näitä tarvitaan, jotta julkisessa taloudenpidossa saadaan aikaan kestävä käänne.

Mitä enemmän kykenemme luomaan uutta tuotantoa ja työpaikkoja, joihin kykenemme kouluttamaan osaajia ja houkuttelemaan osaajia ulkomailta, sen vähemmän meidän täytyy kiristää hampaita säästöjen ja verotuksen kanssa.

Talouden rakenteet muuttuvat nyt nopeasti, kun yritykset rakentavat uutta kapasiteettia osana energiasiirtymää ja siihen kytkeytyvää uusteollistumista. Muutos voi parhaimmillaan luoda Suomeen uutta tuotantoa ja uusia työpaikkoja ennennäkemättömässä määrin.

Muutos luo kerrankin näkymän sille, mistä usein haikailtu ennustettua nopeampi kasvu voisi Suomessa syntyä.

Sen ratkaiseminen, miten näkymä muuttuu konkreettisiksi investoinneiksi, tuotannoksi ja työpaikoiksi, on talouspolitiikan ydinkysymys, johon ei olisi varaa vastata väärin.

Yhteenveto

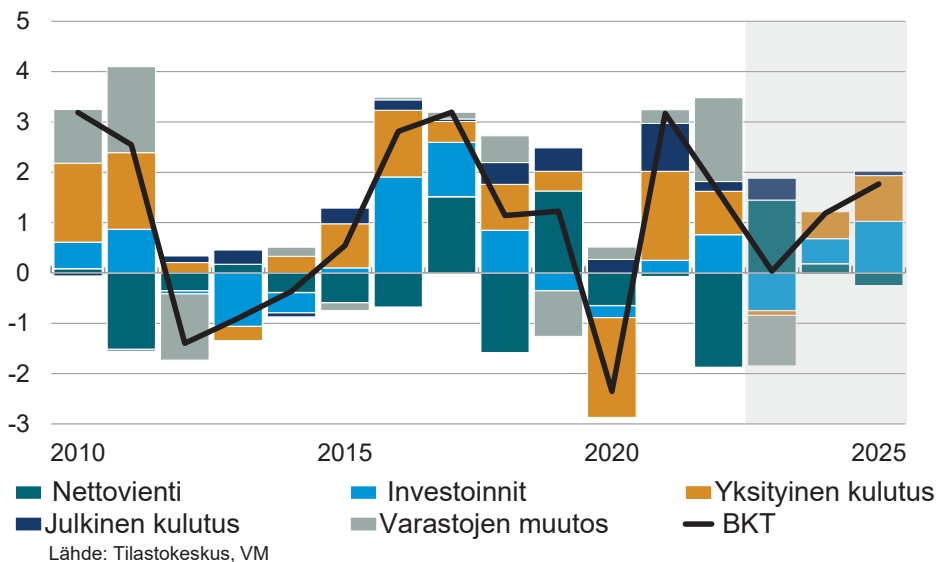
Talouden suhdannenäkymät vuosina 2023-2025

Taloukasvu oli Suomessa alkuvuonna yllättävän hyvä palveluiden kasvun ansiosta. Teollisuuden tilanne on kuitenkin selvästi heikompi ja rakentaminen on syvässä laskussa. Loppuvuonna korkojen ja hintojen nousun vaikutus on talouteen edelleen negatiivinen ja tuotanto vähenee. Koko vuoden tasolla Suomen bruttokansantuote (BKT) ei kasva tänä vuonna, vaan pysyy viime vuoden tasolla.

Kysynnän odotetaan kuitenkin piristyvän niin Suomessa kuin maailmantaloudessa ensi vuonna, kun korkojen nousu pysähtyy, hintojen nousu hidastuu alle palkan korotusten, ja kotitalouksien ostovoima kääntyy kasvuun. Investointinäkymät ovat valoisat, vaikka tänä ja ensi vuonna asuntorakentaminen väheneekin rajusti. Energiasiiirtymään liittyviä investointisuunnitelmia on ennätysellisen paljon. Tuotannon kasvu nopeutuukin ja vuonna 2024 BKT kasvaa 1,2 prosenttia ja 1,8 prosenttia vuonna 2025.

Myös muualla Euroopassa hintojen ja korkojen nousu ovat lähes pysäyttäneet taloukasvun. Erityisesti Saksan talous on ollut ongelmassa. Yhdysvalloissa taloukasvu on yllättänyt positiivisesti reaalityulojen elpymisen ja vahvan työllisyyslanteen ansiosta. Kiinassa kotimainen kulutus on ollut heikko eikä vientikään ole vetänyt. Lisäksi kiinteistösektori on jo ennen koronapandemiaa alkaneessa kriisissä edelleen. Taloukasvun ongelmat ovat kuitenkin saaneet Kiinan elvytystoimiin.

BKT:n kasvu Suomessa ja siihen vaikuttavat tekijät prosenttiyksikköä

Inflaatio hidastuu, kotitalouksien ostovoima paranee ja kulutus kasvaa

Kuluttajahintojen nousu on selvästi hidastunut viime vuoden lopun huipusta. Eri-tyisesti inflaatiota on hidastanut energian hinnan lasku, mutta hintojen nousu on hidastunut myös muuten. Alkuvuonna inflaatiota on pitänyt yllä palvelut ja ruuan hinta sekä asuntoluottojen korot. Inflaation hidastuminen jatkuu myös loppuvuonna, mikä kohentaa kotitalouksien ostovoimaa.

Kotitalouksien ostovoimaa parantaa myös palkkojen ja sosiaalietuuksien, kuten eläkkeiden, totuttua nopeampi nousu erityisesti tänä vuonna. Kotitalouksien tulojen kasvua hillitsee vuosina 2024 ja 2025 sosiaalietuuksien leikkaukset. Ostovoima kuitenkin kohenee ja kääntää yksityisen kulutuksen kasvuun ensi vuonna.

Alkuvuoden jatkunut työllisyyden kasvu on taittunut kesällä ja lievä lasku jatkuu loppuvuonna. Heikoin työllisyystilanne on rakentamisessa. Työllisyyden lasku jää kuitenkin lyhytaikaiseksi ja työllisyys kasvaa uudelleen jo ensi vuonna. Vuoteen 2025 mennessä 15-64-vuotiaiden työllisyysaste nousee 74,3 prosenttiin ja työttömyysaste laskee 7 prosenttiin. Avoimien työpaikkojen määrä on vähentynyt huipusta selvästi, mutta niitä on edelleen varsin paljon.

Rakentaminen on laskenut jyrkästi, mutta tuulivoimainvestoinnit tuovat kasvua

Asuntoluottojen korkojen nopea nousu on lamauttanut asuntomarkkinoita. Uudet asunnot eivät olekaan menneet kaupaksi aiempaan tahtiin ja niiden rakentamisen aloituksia on lykätty. Uusien kohteiden aloitukset ovat vähentyneet noin 40 prosenttia huipustaan.

Asuntorakentaminen vähenee reippaasti sekä tänä että ensi vuonna. Rakentamista pitää kuitenkin yllä korjausrakentaminen ja muu kuin asuinrakentaminen. Asuntomarkkinoiden pysähdystila tulee todennäköisesti jäämään lyhytaikaiseksi. Kunhan hinnat sopeutuvat nousseeseen korkotasoon asuntokauppa piristyy. Asunnoille on edelleen kysyntää, sekä maan sisäinen muutto että ennätysmäinen maahanmuutto luo tarvetta uusille asunnoille.

Tuotannollisissa investoinneissa näkymät ovat valoisammat kuin asuntorakentamisessa, vaikka niidenkin määrä tänä vuonna laskee. Suomeen on suunnitteilla poikkeuksellisen suuri määrä tuulivoimainvestointeja ja sen tuottamaa halpaa ja puhdasta energiaa hyödyntäviä tuotantolaitosinvestointeja, esimerkiksi vedyn ja teräksen tuotantoon. Suunnitelmien yhteismäärä on jopa 140 mrd. euroa. Vain osa näistä investoinneista toteutuu ja suurin osa niistä on suunnitteilla vasta vuoden 2025 jälkeen. Lähivuosillekin on kuitenkin merkittävä määrä investointisuunnitelmia, jotka ovat jo pitkällä ja niistä iso osa tulee myös toteutumaan.

Vienti ja tuonti laskevat kumpikin tänä vuonna, mutta tuonti selvästi enemmän ja ulkomaankaupan nettovaikutus kasvuun on positiivinen. Maailmankaupan piristymisen kääntää viennin kasvuun. Suomen hintakilpailukyky on kohtuullisen hyvä. Myös tuonnin kasvu nopeutuu, kun kulutus ja investoinnit lisääntyvät ensi vuodesta eteenpäin. Suomen vaihtotase pysyy negatiivisena. Venäjän markkinoiden sulkeutuminen on jättänyt pitkäaikaisen jäljen erityisesti palveluiden vientiin, jossa näkyy matkailun väheneminen Suomeen. Lisäksi yrityspalveluiden alijäämä on kasvanut ja tulevat investoinnit kasvattavat osaltaan alijäämää.

Julkinen talous heikkenee hallituksen toimista huolimatta

Reaalitalouden heikkous yhdistettynä hintojen ja kustannusten nopeaan nousuun iskee julkiseen talouteen tänä vuonna toden teolla. Vaikka talouden ei tänä vuonna ennusteta supistuvan ja kasvu on kohtalaista ennusteperiodilla, heikentynyt työllisyystilanne ja hidas yksityisen kulutuksen kasvu hidastavat verotulojen kasvua. Julkisyhteisöjen alijäämä on tänä vuonna 2,4 % suhteessa BKT:een.

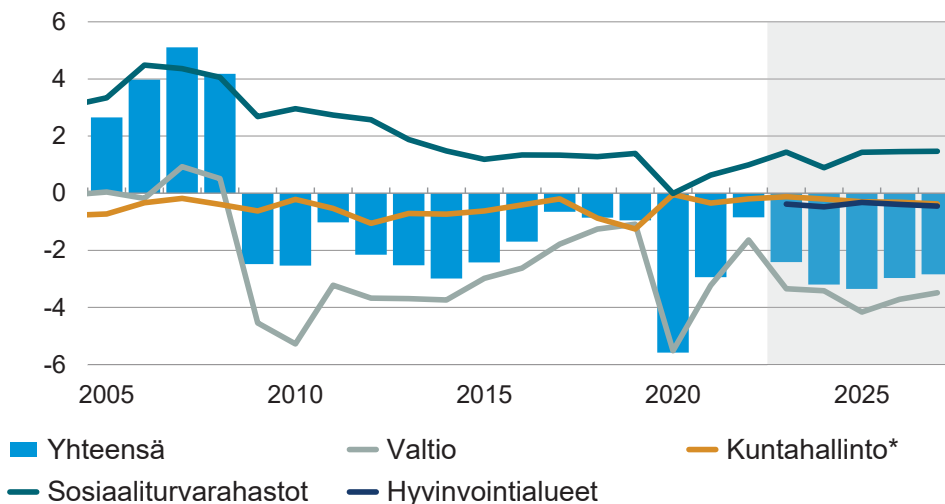
Hallituksen julkisen taloutta vahvistavat toimet, kiihtyvä talouskasvu ja hidastuva inflaatio alkavat vähitellen vaikuttaa julkiseen talouteen, mutta sitä ennen alijäämä ennättää revetä suureksi: vuonna 2024 alijäämä on 3,2% suhteessa BKT:een ja 3,4 % vuonna 2025. Vuonna 2027 julkisyhteisöjen alijäämä asettuu 2,8 % suhteessa BKT:sta. Velkasuhde puolestaan on ensi vuonna 76,8 prosenttia ja kasvaa siitä 81,6 prosenttiin vuonna 2027.

Alasektoreista suurinta alijäämää tekee valtionhallinto, jossa ei ole odotettavissa merkittävää kohenemista koko ennustejaksolla. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa alijäämäisinä, eikä alijäämä tule pienemään ilman alueiden omia toimia. Kuntahallinnossa tilanne on samakaltainen: ilman kuntien omia toimia alijäämä kasvaa ennustejakson loppua kohti. Sosiaaliturvarahastot ovat ylijäämäisiä.

Sopeutustoimista huolimatta julkinen velkasuhde kasvaa hiljalleen ennustejaksolla. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon yhteenlaskettu mittava alijäämä, väestön ikääntyminen, sekä kasvavat velanhoitokustannukset pitävät velkasuhteen nousuvalla uralla jatkossakin. Päivitetty kestävyysvaje-arvio on 3,0% suhteessa BKT:een, eli noin 10 mrd. euroa v. 2027 tasolla.

Tässä ennusteessa ovat mukana hallitusohjelmasta ne toimet, jotka ovat mukana julkisen talouden suunnitelmassa tai vuoden 2024 talousarvioesityksessä. Näin ollen hyvinvointialueille linjattu kustannusten kasvun hillintä ei ennusteessa ole mukana, kuten eivät ole alueiden suunnittelemat omat toimet. Ennusteessa on oletettu, että työllisyystoimien suotuisat kasvuvaiikutukset eivät juuri ehdi vaikuttaa talouteen ja siten julkiseen talouteen ennustejakson aikana pl. toimista syntyvät suorat säästöt. Lisäksi kaavailtu työttömyysvakuutusmaksun alentaminen heikentää julkisyhteisöjen alijäämää ensi vuodesta alkaen. Myös investointihankkeet, jotka rahoitetaan valtion omaisuustuloilla ja eivät siten kasvata valtion budjetin alijäämää, kasvattavat kansantalouden tilinpidon mukaista alijäämää.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

*MI. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka
Lähde: Tilastokeskus, VM

Ennusteeseen liittyy monia riskitekijöitä

Asuntorakentamisen lasku voi olla suurempi kuin ennusteessa on otettu huomioon. Pelkällä investointien vähenemisellä on kohtuullisen rajallinen vaikutus koko talouden kasvuun, mutta rakentamisen aiheuttamaa kuoppaa syventäisi, jos rakennus- ja kiinteistöyhtiöitä ajautuisi laajamittaisesti pahoihin taloudellisiin ongelmiin. Jos hintojen nousu jatkuu odotettua pidempään ja korkoja nostetaan ennustettua enemmän, on sillä negatiivinen vaikutus asuntomarkkinoihin ja -rakentamiseen. Lisäksi myös kotitalouksien kulutuksen lasku olisi ennustettua pidempi.

Kansainvälisen talouden kehitys voi olla myös ennustettua heikompaa. Erityisesti Kiinan ja Saksan talouskehitys voi olla ennustettua heikompaa. Edelleen on myös mahdollista, että sotatilanne Ukrainassa tai Venäjän sisäinen kehitys aiheuttavat uusia negatiivisia vaikutuksia maailman ja Suomen talouteen. Tällöin talouskasvu ja työllisyys kehittyisivät arvioitua heikommin. Myös ympäristöriskeillä, kuten säännäri-ilmiöillä voi olla aiempaa suurempi vaikutus talouskehitykseen ja ne lisäävät talouden häiriöherkkyyttä.

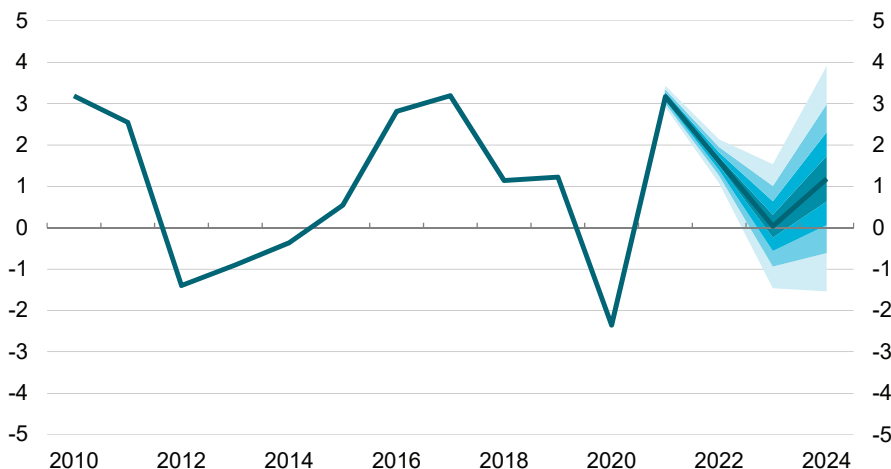
Investoinnit voivat yllättää myös positiivisesti. Energia- ja teknologiamurros voivat lisätä investointeja ennustettua enemmän. Myös kotitalouksien kulutus voi kasvaa ennustettua nopeammin inflaation hidastuessa ja tulojen kasvaessa.

Julkisen talouden näkymä on sumuinen: talouden tilannekuvan epävarmuus ja erityisesti työllisyyden, palkkasumman ja yksityisen kulutuksen kehittymiseen liittyvä epävarmuus tuottaa epävarmuutta julkisten tulojen ennakkointiin. Toisaalta julkiset menot jatkavat ripeätä kasvua, kunnes hallituksen toimet alkavat purra. Hallituksen toimien lisäksi tarvitaan myös paikallishallinnon omia toimia, mutta niistä ei ole vielä päätöksiä. Velkasuhteen kasvu ei pysähdy, jollei hallitusohjelmassa linjattua 6 miljardin kokonaisuutta panna määrätietoisesti toimeen. Toisaalta velkasuhteelle tehty herkkyydstarkestelu osoittaa, että velkasuhde on herkkä reaalitalouden pienillekin muutoksille. Näin ollen julkisen talouden riskit ovat ennustejaksolla kokonaisuutena yläsuuntaiset.

Talouskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Luottamusvälit kuvaavat väliä, jolle toteutunut kehitys on aiemmissa ennusteissa osunut 80 prosentin todennäköisyydellä. Nämä luottamusvälit sisältävät kuitenkin vain normaalin ennusteisiin liittyvän epävarmuuden eivätkä ne ota huomioon kullakin ennustekierroksella olevia erityisiä riskitekijöitä.

Bruttokansantuotteen muutos

prosenttia

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2021	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	251	-2,4	3,2	1,6	0,0	1,2	1,8
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	99	-6,2	6,0	8,3	-3,8	3,6	4,3
Kokonaistarjonta	350	-3,4	3,9	3,5	-1,2	1,9	2,5
Tavaroiden ja palvelujen vienti	99	-7,8	5,8	3,5	-0,8	4,1	3,8
Kulutus	190	-2,3	3,6	1,4	0,4	0,7	1,3
yksityinen	128	-3,8	3,5	1,7	-0,2	1,0	1,8
julkinen	62	1,2	3,9	0,8	1,8	-0,1	0,4
Investoinnit	59	-1,0	1,0	3,2	-3,1	2,1	4,4
yksityiset	49	-3,3	4,3	3,6	-3,6	1,1	2,3
julkiset	10	9,3	-11,8	1,3	-0,5	7,2	13,7
Kokonaiskysyntä	349	-3,4	3,7	3,3	-1,2	1,9	2,5
kotimainen kysyntä	250	-1,7	3,0	3,2	-1,4	1,0	2,0

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	238	251	269	282	291	303
Palvelut, määrän muutos, %	-2,9	4,3	3,2	1,9	1,2	1,6
Koko teollisuus, määrän muutos, %	-1,5	2,0	-1,3	-4,0	0,4	2,2
Työn tuottavuus, muutos, %	0,2	1,4	0,7	-0,2	1,2	1,3
Työlliset, muutos, %	-1,5	2,4	2,5	0,3	0,1	0,6
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	70,7	72,3	73,8	73,8	73,8	74,3
Työllisyysaste (20–64-vuotiaat), %	75,2	76,6	78,1	78,2	78,3	78,9
Työttömyysaste, %	7,7	7,7	6,8	7,1	7,2	7,0
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,3	2,2	7,1	6,2	2,2	1,7
Ansiotasoindeksi, muutos, %	1,9	2,4	2,4	4,3	3,5	3,3
Vaihtotase, mrd. euroa	1,3	1,0	-9,8	-3,8	-3,4	-4,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	0,5	0,4	-3,6	-1,4	-1,2	-1,3
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,4	-0,5	0,3	3,5	3,6	3,0
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	-0,2	-0,1	1,7	3,1	3,2	3,2
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:hen, %	57,2	55,7	53,4	54,7	54,7	54,6
Veroaste, suhteessa BKT:hen, %	41,8	43,1	42,9	41,7	40,8	40,6
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-5,6	-2,9	-0,8	-2,4	-3,2	-3,4
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-5,5	-3,2	-1,6	-3,3	-3,4	-4,2
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	74,7	72,5	72,9	74,2	76,8	78,9
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	52,4	51,3	52,7	54,3	56,4	58,4

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

1.1.1 Maailmantalous

Maailmantalouden näkymät ovat kaksijakoiset. Toisaalta Yhdysvalloissa, Japanissa ja monessa kehittyvässä maassa talous kasvaa melko nopeasti, toisaalta Euroopassa ja Kiinassa näkymät heikkenevät. Rakentaminen on vaikeuksissa lähes maailmanlaajuisesti, mutta kiinteistösektori on kriisissä erityisesti Euroopassa ja Kiinassa. Inflaatio on hidastunut, mutta pohjainflaatio on yhä nopeaa monessa taloudessa. Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen ylläpitää jännitystä Euroopassa. Geopoliittiset jännitteet varjostavat maailmankaupan näkymiä. Maailmantalouden kasvu hidastuu 2,6 prosenttiin tänä vuonna ja kiihtyy 2,9 prosentin kasvuun vuonna 2024.

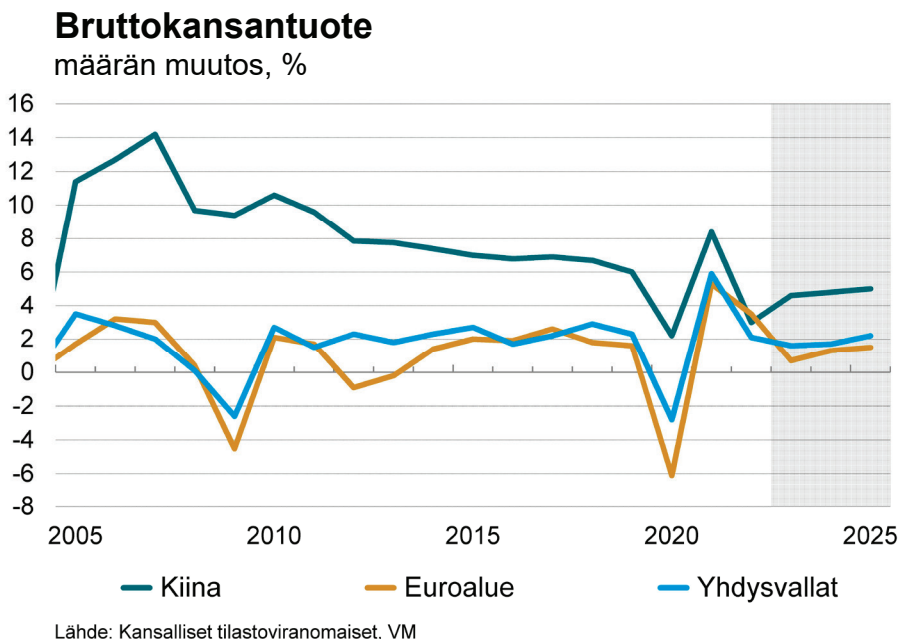
Yhdysvalloissa talouskasvu alkuvuonna 2023 oli melko nopeaa reaalitulojen elpymisen ja vahvan työllisyystilanteen ansiosta. Pohjainflaatio on ollut laskusuunnassa noin vuoden ajan, ja keskuspankin koronnostosyklin nähdäänkin olevan jo lähellä päätepistettään. Ennakoivat indikaattorit viittaavat heikentyviin näkymiin teollisuudessa, mutta palveluiden näkymät ovat vielä melko suotuisat. Mittavat julkiset investoinnit puhtaaseen teknologiaan ylläpitävät myönteisiä näkymiä, joskin julkiset tuet yksityisille investoinneille herättävät kysymyksiä kilpailutilanteesta. Koko-naistuotanto kasvaa 1,6 prosenttia kuluvana vuonna ja kasvu kiihtyy 1,7 prosenttiin vuonna 2024.

Alkuvuoden kasvupyrähdys Kiinassa jäi lyhytaikaiseksi, ja lähiaikojen näkymät ovat varsin haasteelliset. Kotimainen kulutus on vaatimatonta ja ulkomaankauppakin on laskusuunnassa. Kuluttajahinnat laskivat heinäkuussa, mutta tämä ei välttämättä indikoi vielä pidempiaikaista deflaatiota. Kiinteistösektorin vaikea tilanne ajautui kriisiin kesällä. Tukalan tilanteen johdosta rahapolitiikkaa on kevennetty. Myös elvyttävistä finanssipolitiikan toimista on ilmoitettu vuoden 2023 kuluessa. Talous kasvaa 4,6 prosenttia vuonna 2023 ja kasvu elpyy 4,8 prosenttiin vuonna 2024.

Talous kasvoi nopeasti Japanissa kuluvan vuoden toisella neljänneksellä, kun heikko jeni vauhditti vientiä. Inflaatio on vihdoinkin kiihtynyt reiluun kolmeen prosenttiin vuoden 2023 aikana. Keskuspankki on kuitenkin hyvin varovainen rahapolitiikan muutoksissaan. Tuottokäyräkontrollipolitiikkaa on kuitenkin hieman löysätty. Palveluiden ostopääällikköindeksit ovat vielä melko myönteisiä, viitaten yksityisen kuluksen kasvun jatkumiseen. Bruttokansantuote kasvaa 1,6 prosenttia vuonna 2023, mutta kasvu hidastuu lähemmäs potentiaaliaan, 1,3 prosenttiin ensi vuonna.

Alkuvuoden 2023 suhteellisen myönteisen kehityksen jälkeen näkymät ovat synkenemässä Euroopassa. Euroalueella erityisesti palveluiden ostopääällikköindeksit ovat laskeneet nopeasti. Teollisuuden tilanne heikkeni jo aiemmin ja lähiaikojen näkymät ovat vaikeat. Eritoten Saksassa teollisuus on kärsinyt energian hinnan kallistumisesta ja automarkkinoiden nopeasta sähköistymisestä. Toisaalta inflaation hidastuminen ja mittavat palkankorotukset kohentavat reaalitylöjä. Työttömyys on ennätysellisen vähäistä ja kuluttajien luottamus on ollut lähinnä elpymään päin. Rakentaminen on Euroopassa monessa taloudessa syvässä pudotuksessa, erityisesti Ruotsissa, missä uusien asuinrakennuskohteiden lukumäärä on romahtanut vuoden takaisesta alle kolmannekseen. Talouskasvu hidastuu euroalueella 0,7 prosenttiin kuluvana vuonna ja elpyy 1,3 prosenttiin vuonna 2024. Ruotsissa kokonaistuotanto supistuu 0,6 prosenttia kuluvana vuonna, mutta kääntyy kasvu-uralle ensi vuonna heikon kruunun tukeman viennin vetämänä.

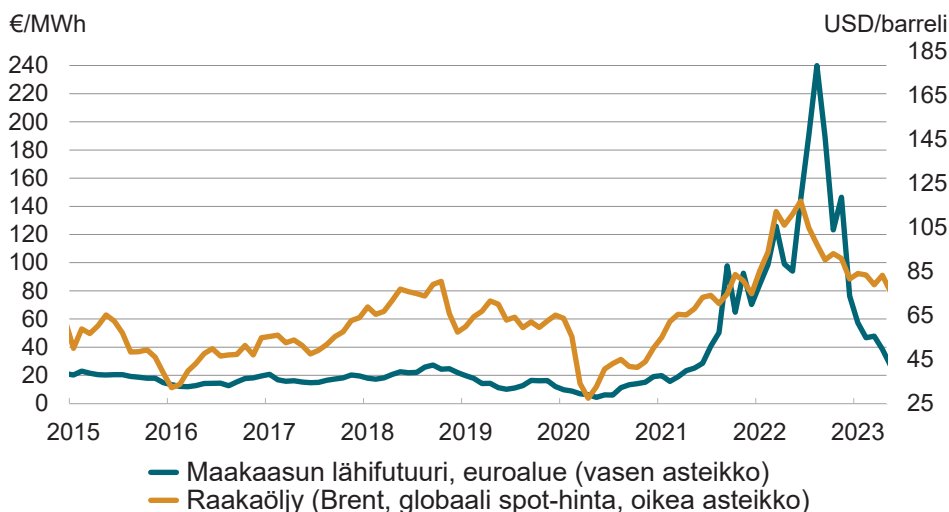
Kuluttajahintojen kasvu on hidastunut myös Isonsa-Britanniassa kuluvan vuoden keväästä lähtien. Kesästä lähtien talousdata on ollut jonkin verran odotettua parempaa. Toisaalta EU-eron vaikutukset näkyvät yhä taloudessa. Länsimaiden asettamat pakotteet ovat alkaneet purra Venäjällä. Ruplan kurssi on heikentynyt voimakkaasti, vienti on heikentynyt ja liittovaltion talouden alijäämä on syventynyt. Intiassa talouden hyvä veto jatkuu ja maan painoarvo kasvaa muutenkin maailmantaloudessa. Intian kontribuutio maailmantalouden kasvuun lähestyy jo Kiinaa.

Tunnelma kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla on viime aikoina ollut rauhallinen. Lyhyet markkinakorot kääntynevät laskuun, kun rahapolitiikan suunnan odotetaan muuttuvan, mutta nollakorkoihin ei ole paluuta näköpiirissä. Pitkien korkojen tuleva suunta on vielä epäselvä, siihen vaikuttavat muutkin tekijät. Eurooppalaiset pankit ovat kohtuullisen hyvässä kunnossa eikä markkinoilla ole muutenkaan suurempia tasapainottomuuksia. Tästä yhtenä osoituksena ovat vakaina pysyneet valtionlainojen korkoerot. Riskeinä voi mainita inflaation pysyminen keskuspankkien tavoitetasojen yläpuolella sekä odottamattomat markkinahäiriöt, jotka voivat johtaa ketjureaktioihin ja laajempiin vaikutuksiin.

Raakaöljyn hinta on noussut kesän aikana johtuen pitkälti Saudi-Arabian ja Venäjän toimeenpanemista tuotannon rajoitteista. Muilta osin energia- ja raaka-ainemarkkinoiden tilanne on ollut vakautumaan päin. Maakaasun hinta Euroopassa on laskenut alimmalle tasolle kahteen vuoteen, mutta hinta on varsin häiriöherkkä erilaisille tapahtumille. Sähkön hintakehitys on vakautunut, joskin hinnoissa odotetaan hienoista nousua lähikuukausina tulevan lämmityskauden takia. Teollisuuden raaka-aineiden hintojen laskusuunnan odotetaan jatkuvan teollisuuden heikon tilanteen myötä.

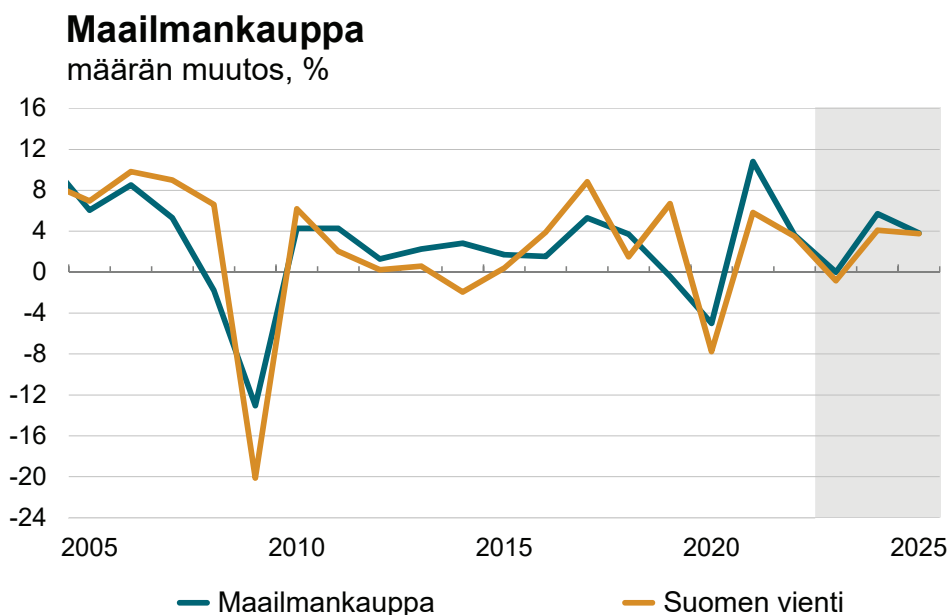
Raaka-aineiden hinnat

Lähde: Intercontinental Exchange, ICE, Macrobond

1.1.2 Maailmankauppa

Maailmankaupan melko myönteinen kehitys kääntyi huonommaksi vuoden 2022 lopulla, ja alkuvuodesta 2023 kaupan kasvu on lähes pysähtynyt. Yhtenä syynä tähän on, että yritykset ovat pienentäneet paisuneita varastojaan. Huolimatta odotettavissa olevasta elpymisestä maailmankauppa ei kokonaisuudessaan kasva lainkaan kuluvana vuonna. Tähän viittaa myös mittava negatiivinen kasvuperintö viime vuodelta. Vuonna 2024 kauppa ponnistaa 5,7 prosentin kasvuun kysynnän elpessä monessa taloudessa ja kun myös varastojen pienentäminen päättyy.

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

1.1.3 Riskit

Edellä esitettyyn talouden kuvaan liittyvät riskit painottuvat alasuuntaan. Keskeinen riski on euroalueen ajautuminen taantumaan kuluva vuoden loppupuoliskolla. Erityisesti teollisuuden vaimea kehitys korostaa tätä riskiä. Lisäksi rakentamisen odotettua vielä huonompi kehitys voimistaisi taantumaa. Energiatilanteen heikkeneminen tulevana talvena Euroopassa on yhä mahdollista. Suurten maiden mittavat panostukset vihreään talouteen voivat johtaa kilpailutilanteen kannalta epäsuotuisaan tilanteeseen. Sään ääri-ilmiöiden jatkuminen voi heikentää taloudellista aktiiviteettiä maailmanlaajuisesti ja lisää joka tapauksessa talouden häiriöitä.

Työllisyystilanteen odotettua vahvempi kehitys yhdistettynä inflaation hidastumiseen odotettua nopeammin kasvattaisi realituloja ja tukisi talouden elpymistä perusnäkymää enemmän. Kiinan ja Yhdysvaltojen viimeaikaiset toimet suhteensa kohentamiseksi voivat lieventää geopoliittisia riskejä, mutta suhde voi myös nopeasti heiketä.

Taulukko 3. Bruttokansantuote

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	-2,9	6,6	3,3	2,6	2,9	3,1
Euroalue	-6,2	5,4	3,4	0,7	1,3	1,5
EU	-7,0	5,3	3,2	0,6	1,3	1,5
Saksa	-4,2	3,1	1,9	-0,2	1,1	1,4
Ranska	-7,7	6,4	2,5	0,6	1,6	1,5
Ruotsi	-2,3	5,9	2,9	-0,6	1,2	1,7
Iso-Britannia ¹	-11,0	7,6	4,1	-0,2	1,0	1,1
Yhdysvallat	-2,8	5,9	2,1	1,6	1,7	2,2
Japani	-4,3	2,3	1,0	1,6	1,3	0,6
Kiina	2,2	8,4	3,0	4,6	4,8	5,0
Intia ²	-5,8	9,1	7,2	6,2	6,4	6,1
Venäjä	-2,7	5,6	-2,1	1,5	0,5	1,0

¹ Ison-Britannian ero EU:sta tuli täysimääräisesti voimaan 1.1.2021

² Tilivuosi (1.4.-31.3)

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Taulukko 4. Taustaoletukset

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
Maailmankaupan kasvu, %	-5,0	10,8	3,6	0,0	5,7	3,8
USD/EUR	1,14	1,18	1,05	1,09	1,10	1,09
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	100,0	140,1	154,6	128,4	121,0	118,0
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	43,4	70,7	98,7	82,3	82,2	77,9
3 kk euribor, %	-0,4	-0,5	0,3	3,5	3,6	3,0
Valtion obligaatiot (10 v), %	-0,2	-0,1	1,7	3,1	3,2	3,2
Viennin markkinaosuus (2010 = 100) ¹	97,0	92,6	92,5	91,8	90,4	90,4
Tuontihinnat, %	-4,9	9,7	19,4	-4,0	-1,2	1,8

¹ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: CPB, Macrobond, HWWI, Tilastokeskus, VM

1.2 Ulkomaankauppa

1.2.1 Vienti ja tuonti

Ulkomaankauppa on vähentynyt alkuvuonna ja vuodesta 2023 odotetaan heikkoa erityisesti tuonnin osalta vahvan edeltävän vuoden jälkeen. Koronnostot ja nopea inflaatio heikentävät ulkomaankaupan näkymiä, mutta vuoden 2024 aikana inflaation hidastuminen ja korkojen lasku kääntävät kehityksen positiiviseksi. Vuoden 2024 aikana maailmankaupan kasvu vetää viennin kasvuun ja tuonti kehittyy suotuisasti ennustejakson loppua kohti vuoteen 2025.

Vuonna 2022 erityisesti tuontia, mutta myös vientiä kasvatti yritysten varastojen kasvattaminen, johon vaikutti erityisesti epävarmuus hyödykkeiden saatavuudessa Venäjän hyökkäyssodan johdosta. Vuoden 2023 alussa näitä kertyneitä varastoja on purettu, mikä on näkynyt myös maailmankaupan hidastumisena. Useilla toimialoilla tämä näkyy kysynnän laskuna sekä kotimaassa että tärkeillä vientialueilla vuonna 2023. Toisaalta kehitys kääntyy vuoden 2024 aikana, kun vilkastuva talouden toimeiliasuus ja kysyntä kasvattavat ulkomaankaupan volyymeja.

Palveluiden ulkomaankauppa on kasvanut voimakkaasti covid-19–pandemian jälkeisinä vuosina, ja tuonnin osalta matkailu on ollut lähellä pandemiaa edeltävää tasoa. Ennustejaksolla erityisesti ensimmäisinä vuosina 2023 ja 2024 palveluiden ulkomaankauppa kasvaa edeltäviä vuosia hitaammin, kun palveluiden tuonti ja vienti seuraavat hitaampaa talouskehitystä sekä Suomessa että euroalueella.

Maailmankauppa supistui voimakkaasti vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä ja euroalueen sekä useiden muiden tärkeiden vientimarkkinoiden heikot näkymät loppuvuodelle heijastuvat sekä tavaroiden että palveluiden vientiin vielä vuoden 2024 alkupuolelle asti. Vuoden 2023 alkupuoliskon tilastotiedot näyttävät viennin laskeneen hyvin maltillisesti, mutta loppuvuonna tavaroiden vienti supistuu voimakkaammin, joskin loppuvuodelle osuu suuri risteilyalusluovutus. Metsä sekä sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto vähenivät alkuvuonna, mikä näkyy viennin määrissä. Palveluviennin odotetaan kasvavan loppuvuonna, mikä nostaa osaltaan hieman vientiä vuonna 2023 ja viennin supistuminen jää 0,8 prosenttiin.

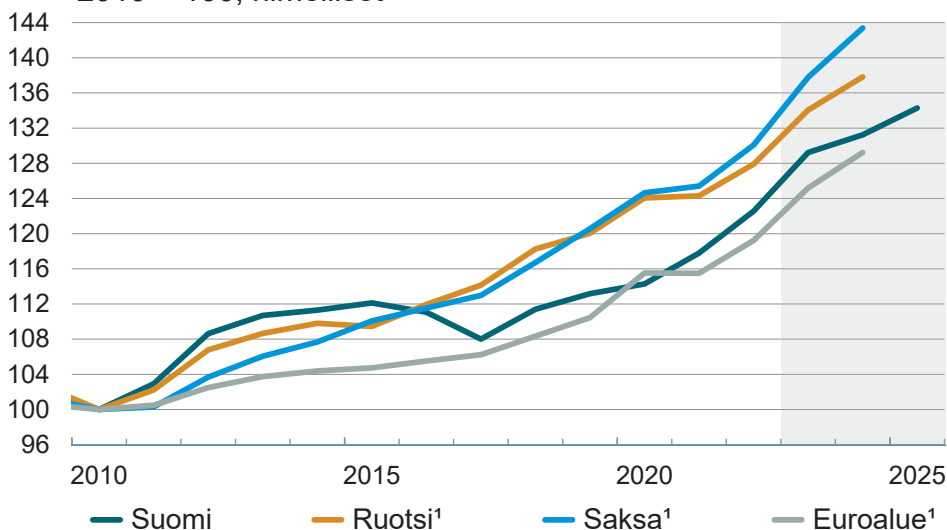
Vuonna 2024 vienti kääntyy kasvuun maailmankaupan kasvun vetämänä. Voimakas kasvu ajoittuu loppuvuoteen, alkuvuoden kasvun ollessa edelleen hitaampaa. Viennin kasvussa päästään kuitenkin vuonna 2024 4,1 prosenttiin ja postiviinen kehitys jatkuu myös vuoteen 2025, jolloin vienti kasvaa 3,8 prosenttia.

Tuonnin osalta alkuvuosi on ollut heikkoa ja tavaratuonti on supistunut tilastotietojen mukaan voimakkaasti. Osin tämä johtuu edellä mainitusta varastosyklin käänteestä, kun yritykset purkavat edellisvuonna kertyneitä varastoja. Myös investointien väheneminen supistaa tuontia. Lisäksi euroalueen heikkous heijastuu myös tuontiin, kun vientiyritysten tarpeisiin ei ole tarpeen tuoda välituotteita. Palveluiden tuonti toisaalta kasvoi alkuvuonna, mutta kasvu hidastuu loppuvuoden aikana. Tuonti supistuu vuonna 2023 3,8 prosenttia.

Vuonna 2024 tuonti kääntyy selkeään kasvuun, kun kotimainen ja kansainvälinen talouskehitys piristyy. Tuonti kasvaakin 3,6 prosenttia vuonna 2024. Ennustejakson lopulla vuonna 2025 tuonnin kasvua kiihdyttää investointien ja puolustushankintojen lisääntyminen, ja tuonti kasvaa 4,3 prosenttia.

Yksikkötyökustannukset

2010 = 100, nimelliset

¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

Taulukko 5. Ulkomaankauppa

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-7,8	5,8	3,5	-0,8	4,1	3,8
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-6,2	6,0	8,3	-3,8	3,6	4,3
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-3,4	9,8	18,6	-4,1	-1,3	1,8
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-4,9	9,7	19,4	-4,0	-1,2	1,8

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Ulkomaankaupan hinnat ovat laskeneet voimakkaasti alkuvuonna 2023, kasvetuaan poikkeuksellisen nopeasti edellisenä vuonna. Hintoja on vetänyt alaspäin erityisesti energian hinnan lasku, joskin energiatuotteiden ulkomaankaupan hintojen lasku näyttää kesän aikana hidastuneen. Myös useiden raaka-aineiden hinnoissa on nähty voimakasta laskua jo vuoden 2022 loppupuoliskolta. Sekä tavaroiden tuonti- että vientihinnat ovat laskeneet alkuvuonna 2023, kun taas palveluiden hinnat ovat nousseet. Tuontihinta laskee 4,0 prosenttia ja vientihinta 4,1 prosenttia vuonna 2023.

Ulkomaankaupan hintojen lasku hidastuu vuoden 2023 lopulla, mutta hinnoissa nähdään laskua vielä vuoden 2024 aikana. Vuonna 2024 hinnat kääntyvät nousuun, mutta vuositasolla hinnat laskevat vielä tuonnissa 1,2 prosenttia ja viennissä 1,3 prosenttia. Hintojen kasvua ylläpitää erityisesti palveluiden ulkomaankaupan hintoja nostava palkkojen kasvu. Palkkojen kasvu ei kuitenkaan ole kilpailijamaita nopeampaa, mikä tukee Suomen kilpailuasemaa. Hintojen kasvu nopeutuu vuonna 2025, jolloin tuonti- ja vientihinnat kasvavat 1,8 prosenttia.

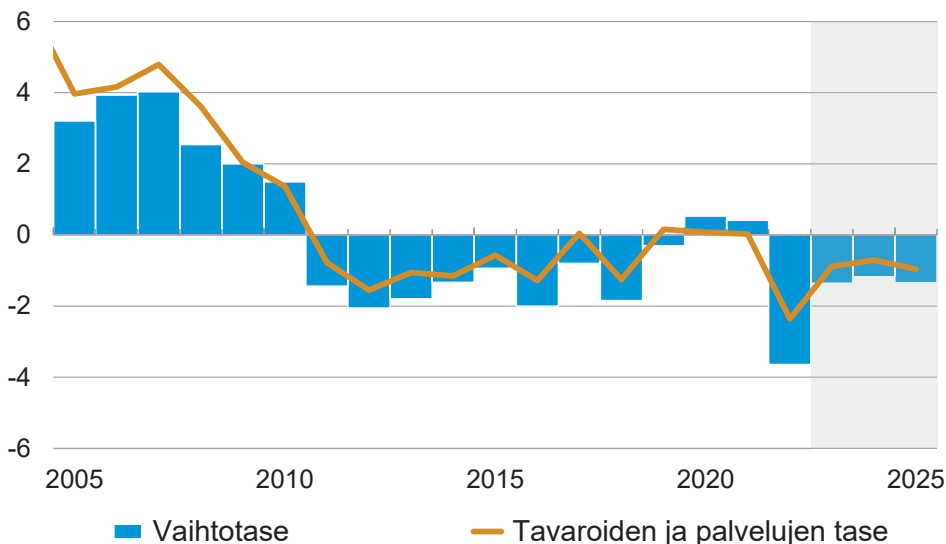
Tavaroiden tuonnin volyymin supistuminen vientiä voimakkaammin vuonna 2023 kääntää kauppataseen ylijäämäiseksi ja siten pienentää vaihtotaseen alijäämää. Palvelutaseen alijäämä kasvoi voimakkaasti vuonna 2022, kun erityisesti ICT-palveluiden ja muiden liike-elämän palveluiden tuonnin sekä matkailutuonnin arvo kasvoivat huomattavasti vientiä enemmän. Matkailujen ulkomaankaupan osalta kyse on paluusta covid-19-pandemiaa edeltävään tilanteeseen. Palvelutaseen

alijäämä säilyy koko ennustejakson ajan. Tämän lisäksi ennustejakson lopulle ajoituvien puolustusmenojen kasvun ja investointien lisääntymisen odotetaan pitävän tavaroiden ja palveluiden taseen alijäämäisenä.

Ennustejaksolla vaihtotaseen alijäämä pienenee 3,8 mrd. euroon vuonna 2023 ja 3,4 mrd. euroon vuonna 2024, mutta vaihtotase pysyy alijäämäisenä ja kasvaa ennustejakson loppua kohti 4,1 mrd. euroon. Vaihtotaseen suhteessa BKT:hen odotetaan olevan vuonna 2023 -1,4 prosenttia ja vuonna 2024 -1,2 prosenttia.

Vaihtotase

suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 6. Vaihtotase

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	0,2	0,1	-6,3	-2,5	-2,1	-2,9
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	1,1	1,0	-3,4	-1,3	-1,4	-1,2
Vaihtotase	1,3	1,0	-9,8	-3,8	-3,4	-4,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	0,5	0,4	-3,6	-1,4	-1,2	-1,3

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

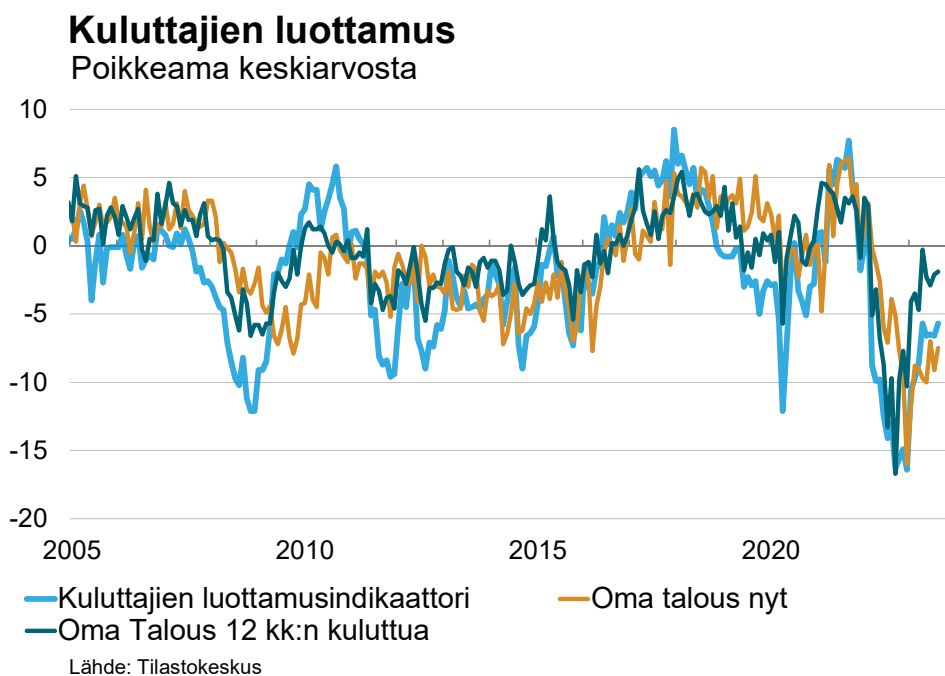
Yksityinen kulutus ei juurikaan kasvanut toisella vuosineljänneksellä edelliseen neljännekseen verrattuna ja jäi selvästi viime vuoden vastaavan ajankohdan lukemista. Yllättäen kulutuksen kasvua jarrutti toisella neljänneksellä etenkin palveluiden kulutuksen väheneminen, mutta myös kestokulutustavaroiden kulutus on vähentynyt alkuvuoden aikana.

Kotitalouksien ostovoimaa heikentävä inflaatio hidastui kesällä alle 7 prosenttiin, mutta hintataso on edelleen korkealla suhteessa kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin. Kotitalouksien asuntolainat on sidottu pääosin 12 kuukauden euribor-korkoon, mistä johtuen korkojen nousu iskee kotitalouksiin voimakkaimmin kuluvan vuoden aikana.

Palkkasumman kasvu hidastuu kuluvana vuonna työllisyyden kasvun pysähtyessä, vaikka palkansaajien ansiotaso nouseekin reippaasti. Jo viime vuoden lopulla negatiiviseksi painuneesta säästämisasteestakaan ei ole tukemaan kulutuksen kasvua.

Yksityinen kulutus kokonaisuudessaan vähenee 0,2 prosenttia kuluvana vuonna korkean hintatason ja nousevien korkojen hidastaessa kotitalouksien reaalityulojen kasvua.

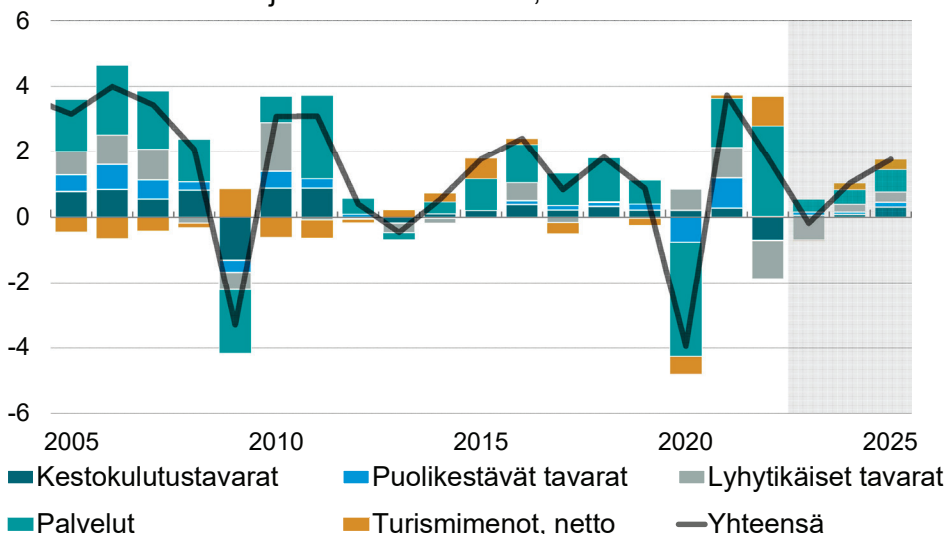
Vuonna 2024 yksityinen kulutus kääntyy kasvuun reaali-palkkojen noustessa ja korkojen nousun pysähtyessä. Aiempaa heikommaksi arvioitu työllisyyskehitys sekä sosiaalietuuksien leikkaukset kuitenkin hidastavat kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua ja yksityisen kulutuksen toipumista. Vuonna 2025 yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu selvästi ostovoiman lisääntymisen myötä.

Kuluttajien luottamus on pysynyt edelleen pitkän aikavälin keskiarvon alapuolella, vaikkakin kuluttajien arvio oman talouden tilanteesta 12 kk kuluttua on huhtikuusta alkaen ollut jo hyvin lähellä pitkän aikavälin keskiarvoaan.

Kestokulutustavaroiden kulutus on laskenut alkuvuoden aikana. Henkilöautojen ensirekisteröinnit ovat pysyneet hyvin matalalla tasolla. Kestokulutustavaroiden ostoaiheet kuluttajien luottamuskyselyssä olivat kesällä edelleen hyvin negatiiviset, mistä johtuen kestokulutustavaroiden kulutuksen kasvu jää hyvin vaisuksi vuonna 2023. Kasvu nopeutuu vuonna 2024 ostovoiman ja luottamuksen parantuessa.

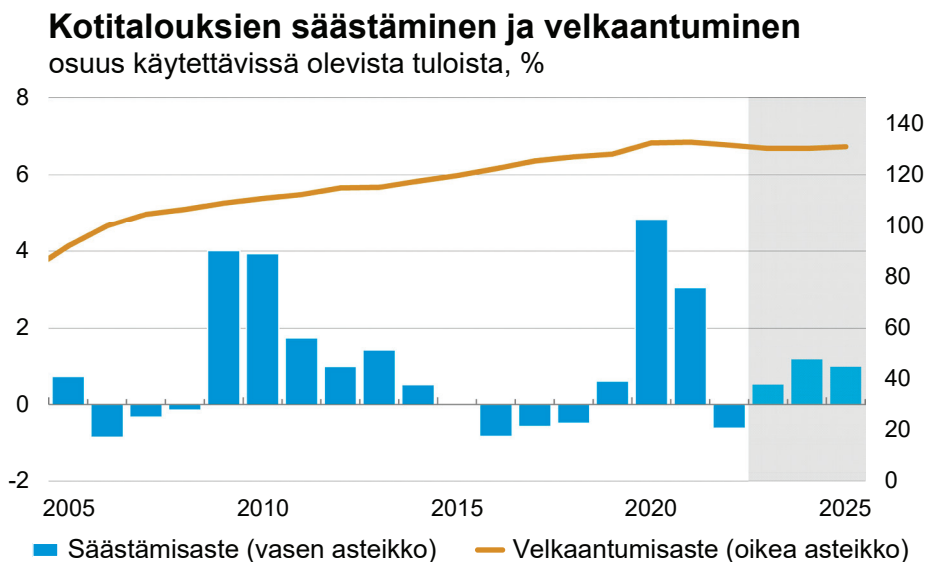
Kotitalouksien kulutusmenot määrän muutos ja kasvuvaiikutukset, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen lasku pysähtyi alkuvuonna. Korkean hintatason ja negatiivisen kasvuperinnön seurauksena lyhytikäisten tavaroiden kulutus vähennee vuonna 2023, vaikka sähkön markkinahinnat ovatkin jo normaalitasolla. Elintarvikkeiden ja voimassa olevien sähkösopimusten hintojen tasaantuessa lyhytikäisten tavaroiden kulutus kääntyy jälleen kasvuun vuonna 2024.

Palveluiden kulutus ei alkuvuonna ole juurikaan kasvanut, vaikka esimerkiksi ulkomaan lomamatkojen määrä on kasvanut alkuvuonna selvästi viime vuoteen verrattuna ja noussut jo koronapandemiaa edeltäneelle tasolle. Palveluiden hintojen nopea nousu on jarruttanut kulutuksen kasvua alkuvuonna, mutta palveluiden kulutus kasvaa hieman vuonna 2023 ansiotason ja eläkkeiden nousun lisätessä palveluiden kulutusta loppuvuonna. Vuonna 2024 palveluiden kulutuksen kasvu nopeutuu ostovoiman parantuessa.

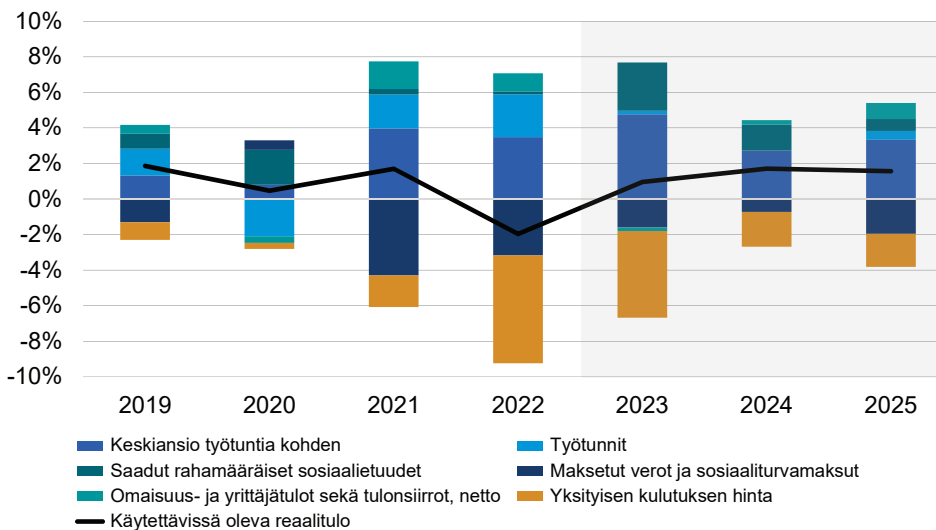

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kotitalouksien säästämisaste kääntyi selvästi negatiiviseksi viime vuonna kulutuksen noustessa käytettävissä olevia tuloja nopeammin. Säästämisasteen ennustetaan kääntyvän jälleen positiiviseksi ennustejaksolla, kun käytettävissä olevien tulojen kasvu vahvistuu.

Kotitalouksien velkaantumisaste kääntyi laskuun viime vuonna. Tänä vuonna velkaantumisasteen odotetaan edelleen laskevan kotitalouksien lainakannan kasvun hidastuessa selvästi ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvaessa yli 5 prosenttia.

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytulo¹ muutos ja osatekijöiden kasvuvaikutukset, %

Kotitalouksien yhteenlaskettua ostovoimaa mittaavan käytettävissä olevan reaalitytulon ennakoidaan kääntyvän tänä vuonna kasvuun yksityisen kulutuksen hintojen nousun hidastuessa, keskiansioiden noustessa ja sosiaalietuuksien kasvaessa voimakkaasti indeksikorotusten myötä. Kotitalouksien maksamat korot kasvavat voimakkaasti, mutta samaan aikaan myös kotitalouksien sijoitusrahastoista ja talletustileiltä saamat korkotulot kasvavat, jolloin nettomääräiset omaisuustulot laskevat vain hieman.

Kotitalouksien ostovoiman kasvun arvioidaan nopeutuvan vuosina 2024 ja 2025 inflaation hidastuessa edelleen. Yksityisen kulutuksen hintojen nousun arvioidaan hidastuvan 4,9 prosenttiin vuonna 2023 ja 2 prosenttiin vuonna 2024.

1 Maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen kontribuutio sekä yksityisen kulutuksen hinta esitetään kuviossa vastakkaismerkkisinä, sillä niiden kasvu pienentää kotitalouksien käytettävissä olevaa reaalitytuloa.

Taulukko 7. Kulutus

	2021	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	-3,8	3,5	1,7	-0,2	1,0	1,8
kotitaloudet	95,9	-3,9	3,7	1,8	-0,2	1,0	1,8
kestokulutustavarat	8,0	2,4	3,1	-7,9	0,8	1,2	4,3
puolikestävät kulutustavarat	7,5	-9,4	12,0	0,4	1,4	1,0	2,0
lyhytikäiset tavarat	28,8	2,4	3,3	-4,2	-2,8	1,0	1,4
palvelut	51,5	-6,7	2,9	5,6	0,8	0,9	1,5
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,1	0,5	-2,7	-1,2	-0,2	1,0	1,8
Julkinen kulutus		1,2	3,9	0,8	1,8	-0,1	0,4
Kulutus yhteensä		-2,3	3,6	1,4	0,4	0,7	1,3
Yksityisen kulutuksen hinta		0,3	1,8	6,1	4,9	2,0	1,9
Julkisen kulutuksen hinta		2,6	2,8	4,0	5,6	3,1	3,7
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		0,8	3,5	4,0	5,9	3,7	3,5
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitylo		0,4	1,7	-2,0	1,0	1,7	1,6
					prosenttia		
Kulutuksen suhde bruttokansantuotteeseen (käyppiin hintoihin)		75,4	75,7	75,5	76,1	75,8	75,6
Kotitalouksien säästämisaste		4,8	3,1	-0,6	0,5	1,2	1,0
Kotitalouksien velkaantumistas ¹		132,4	132,7	131,5	130,3	130,3	130,9

¹ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin

1.3.2 Julkinen kulutus

Kansantalouden tilinpidon mukaan julkisen kulutuksen kasvu hidastui vuonna 2022 0,8 prosenttiin. Kasvun hidastuminen aiheutui mm. covid-19-epidemian aiheuttamien lisämenojen pienentymisestä.

Julkisen kulutuksen kasvun arvioidaan kiihtyvän 1,8 prosenttiin vuonna 2023. Julkisen kulutuksen kasvu on ollut varsin ripeää kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Monia määräaikaista menolisäyksiä lakkasi hallituskauden päättymisen vuoksi, mutta toisaalta viime vuodelta siirtyi paljon määrärahoja vielä kuluvalle vuodelle. Lisäksi kulutuksen kasvua ylläpitävät ikäsidonnaisten menojen kasvu, hyvinvointialueiden tehtävämuutokset ja aloituksen muutoskustannukset sekä Venäjän hyökkäyssodasta johtuva puolustusvälinehankintojen ja maahanmuuttomenojen kasvu.

Julkinen kulutus supistuu hieman vuonna 2024. Kulutusmenoja supistavat mm. hallituksen toimintameno säästöt. Kulutuksen kasvun arvioidaan kiihtyvän hieman vuonna 2025. Kasvu pysyy kuitenkin maltillisena, sillä julkista kulutusta leikkaavat sopeutustoimet jatkuvat läpi hallituskauden.

Julkisen kulutuksen arvoa nostaa ennustevuosina etenkin hintojen ripeä kasvu. Kiihtynyt inflaatio välittyy julkisen kulutuksen hintaan osin viiveellä mm. pitkien ostopalvelusopimusten vuoksi. Lisäksi julkisen sektorin ansiokehitystä vauhdittavat kunta- ja hyvinvointialueille sovitut palkkausjärjestelmien kehittämissuunnitelmat sekä hyvinvointialueille neuvoteltu palkkojen yhdenmukaistamista koskeva sopimus.

1.3.3 Investoinnit

Korkojen nousu on selvästi heikentänyt asuntomarkkinoita. Korkokustannusten nousu ja hintojen epävarmuus on saanut kuluttajat epäröimään asunnonostoa, mikä vähentää asuntoluottojen kysyntää. Viime vuosien vilkkaan rakentamisen jälkeä rakennuttajat ovat joutuneet tilanteeseen, missä niillä on runsaasti myymättömiä asuntoja. Uusien asuntojen aloitukset ovat tästä syystä useissa suunnitelluissa kohteissa jääneet tekemättä.

Investoinnit asuinrakentamiseen vähenevät tänä vuonna. Lisääntynyt epävarmuus vähentää myös muuta talonrakentamista sekä maa- ja vesirakentamista. Talouskasvun pysähtyminen ja korkojen nousu on vähentänyt myös kone- ja laiteinvestointeja, mutta vihreän siirtymän investoinnit ovat vauhdittamassa investointeja merkittävästi tulevina vuosina.

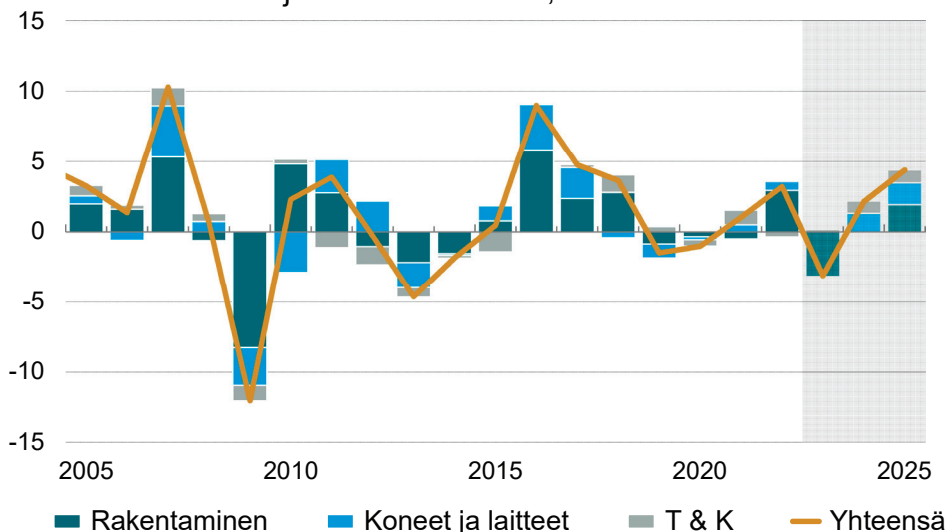
Yksityisten investointien ennustetaan vähenevän 3,6 prosenttia vuonna 2023, mutta kääntyvän jälleen 1,1 prosentin kasvuun vuonna 2024. Vuonna 2025 yksityisten investointien odotetaan kasvavan 2,3 prosentilla. Kokonaisuudessaan investointien suhde BKT:hen pysyy 24 prosentissa, mutta yksityisten investointien osuus BKT:sta pienenee 19 prosenttiin. Loput vajaa 5 prosenttia on julkisia investointeja.

Vaikka alijäämä rajoittaa julkisyhteisöjen investointimahdollisuuksia, investointiasteen arvioidaan kasvavan. Valtion investointeja pitää yllä kyberturvallisuuden, rajavalvonnan ja maanpuolustuksen vahvistaminen sekä EU:n investointirahoitus. Lisäksi T&K-rahoituslaki lisää tuntuvasti valtiohallinnon investointeja vuodesta 2024 alkaen vuoteen 2030 saakka. Vuonna 2025 on odotettavissa ensimmäiset ilmavoi-
mien monitoimihävittäjien toimitukset, joiden siivittämänä julkiset investoinnit kasvavat huomattavasti aiemmasta.

Paikallishallinnossa investointipaineet jatkuvat väestön muuttoliikkeen ja rakennuskannan korjaustarpeiden vuoksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon investointihankkeiden määrä jatkuu edelleen suurena. Uuden hallituksen päätökset voivat vaikuttaa huomattavasti julkisten investointien kehitykseen tulevina vuosina.

Investoinnit

määrän muutos ja kasvuvaiikutukset, %

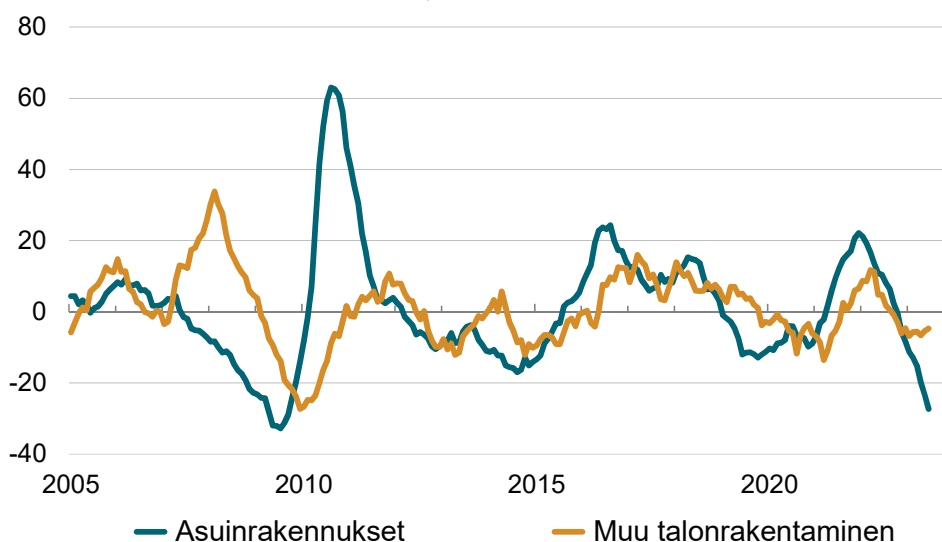
Lähde: Tilastokeskus, VM

Useita rakennushankkeiden aloituksia on lykätty huonon asuntomarkkinatilanteen vuoksi. Asuntorakentaminen on hidastunut jo vuoden 2022 alusta lähtien, mutta varsinkin viime vuoden loppupuolelta sekä aloitusten että rakennuslupien määrä on pudonnut selvästi. Vuonna 2022 asuntoinvestoinnit kasvoivat 1,7 prosenttia. Viime vuosien vilkas rakentaminen ja nopeasti muuttunut korkoympäristö ovat kriisiyttäneet uusien asuntojen myyntiä ja lisänneet myymättömien asuntojen varastoa. Tämä jarruttaa uusien asuntojen rakentamisen aloituksia ja vähentää asuntoinvestointeja tänä vuonna.

Asuinrakennusinvestoinnit vähenevät vuosina 2023 ja 2024. Kasvun odotetaan elyvän vuonna 2025. Vuodelle 2023 pudotusta ennakoidaan 7,0 prosenttia ja vuodelle 2024 4,0 prosenttia. Vaikka asuntorakentamisen ennusteeseen sisältyy riski vielä suuremmasta pudotuksesta, on asuinrakentamiselle edelleen kysyntää. Sekä kaupungistuminen että maahanmuutto ylläpitävät asuntotuotantarvetta. Ennustejakson loppupäässä asuntoaloitusten määrä palautuu lähemmäksi pitkän aikavälin keskiarvoa.

Investoinneista noin puolet syntyy rakentamisesta, josta taas reilut puolet on asuinrakentamista. Asuinrakentaminen ei kuitenkaan ole pelkästään uudistuotannon varassa vaan se muodostaa asuinrakentamisinvestoinneista noin puolet. Loppu koostuu korjausrakentamisesta, ja se ylläpitää nyt investointeja. Tosin senkin kasvu on hidastumassa. Korjausrakentamisen potentiaali on erityisesti energiaratkaisuissa, mutta taloustilanne rajoittaa hankkeiden toteuttamista.

Uudisrakentamisen volyymi-indeksi muutos vuodentakaiseen, %

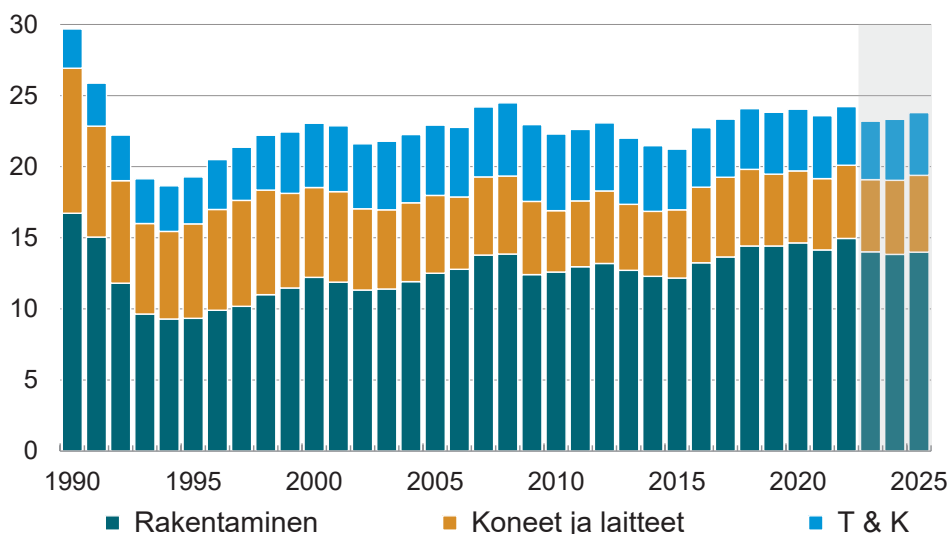

Lähde: Tilastokeskus

Muut talonrakennusinvestoinnit ovat kannatelleet vielä vuonna 2022 talonrakentamista. Muihin talonrakennusinvestointeihin sisältyy niin teollisuus-, varasto- kuin liikerakennuksia. Toimitilarakentamisen suhteen odotukset ovat edelleen positiivisemmat verrattuna asuinrakentamiseen ja käännettä kasvuun ennakoidaan jo vuodelle 2024. Toimitilarakentamisen investointihankkeisiin vaikuttaa taloudessa vallitseva epävarmuus sekä heikot kasvunäkymät. Muiden talonrakennusinvestointien ennakoidaan vähenevän tänä vuonna 2 prosenttia, kääntyvän noin 2 prosentin kasvuun vuonna 2024 ja 4 prosentin kasvuun vuonna 2025.

Maa- ja vesirakentamisen pudotus seuraa lähinnä edellisen vuoden vilkasta rakentamista mm. tuulivoimaloissa. Tuulivoimaloiden rakentaminen jatkuu, mutta maa- ja vesirakentamisen ne alueet, jotka perustuvat asuinrakentamiseen, lykkääntyvät. Maa- ja vesirakentamisen odotetaan vähenevän 6 prosenttia vuonna 2023 ja elpymään jo vuodesta 2024 lähtien 6-7 prosentin vuotuisen kasvuun.

Investoinnit suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kone- ja laiteinvestointien volyymi kääntyi laskuun viime vuoden lopulla kysynnän heikentyessä ja korkojen noustessa. Olemassa olevan kapasiteetin käyttöaste on laskenut ja eikä yrityksillä ole enää ollut pulaa tuotantokapasiteetista. Tuotannollisten investointien väheneminen jatkuu vielä tänä vuonna. Investointinäkömät ovat kuitenkin varsin hyvät, sillä Suomen hintakilpailukyky on kunnossa ja näkömät halvan puhtaan energian tuotannolle ovat valoisat. Teollisuuden investointiodotukset ovat positiiviset ja erityisesti tuulivoimaan liittyviä investointisuunnitelmia poikkeuksellisen paljon. Niiden ja muiden energiamurrokseen liittyvien investointien pääseminen vauhtiin kasvattaa investointeja merkittävästi jo vuonna 2025, vaikka suurin osa hankkeista toteutuukin vasta myöhempinä vuosina.

Elinkeinoelämän keskusliiton seurannan mukaan vihreän siirtymän investointisuunnitelmia Suomeen on tiedossa noin 140 mrd euron edestä. Suurin osa näistä suunnitelmista jää luultavasti toteutumatta, mutta investointisuunnitelmia on nyt huomattavasti enemmän kuin yleensä. Toteutuessaan suurin osa investoinneista ajoittuisi vuosikymmenen loppupuolelle, mutta erityisesti maatuulivoimainvestointeja on tulossa myös lähivuosina. Investointisuunnitelmista suurin osa liittyy tuuliinvoimaan ja sitä hyödyntävään vedyn tai teräksen tuotantoon.

Tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit sekä ohjelmisto- ja tietokantainvestoinnit vähenivät viime vuonna erittäin nopean vuoden 2021 kasvun jälkeen. T&K-investointien kasvua tukee kuitenkin tulevana vuosina parlamentaarinen tavoite nostaa Suomen T&K-rahoitus 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteeseen liittyvät toimet kuten vuoden 2023 alussa voimaan tullut T&K-menojen verovähennys sekä EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä maksettavat tuet ja lainat lisäävät investointeja. Tutkimus- ja tuotekehitystä lisäävät myös nopea energiasiirtymä ja ylipäättään teknologiamurros, joka on muuttamassa tuotantotapoja monella alalla.

Taulukko 8. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2021	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	50,6	-2,4	-0,5	2,0	-4,9	-1,4	2,3
asuinrakennukset	29,6	-3,2	2,8	1,7	-7,0	-4,0	1,0
muut talorakennukset	21,0	-1,5	-4,8	2,5	-2,0	2,0	4,0
Maa- ja vesirakennukset	9,4	10,7	-2,4	20,2	-6,0	6,0	7,0
Koneet ja laitteet	21,3	-1,0	2,4	3,0	-0,5	6,0	7,0
T&K-investoinnit ¹	18,7	-2,5	5,7	-1,8	1,0	5,0	5,0
Yhteensä	100,0	-1,0	1,0	3,2	-3,1	2,1	4,4
yksityiset	82,3	-3,3	4,3	3,6	-3,6	1,1	2,3
julkiset	17,7	9,3	-11,8	1,3	-0,5	7,2	13,7
Investointien hinta, yhteensä	2,3	1,2	2,3	6,6	3,6	1,7	1,8
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käyppiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		24,0	23,6	24,2	23,2	23,3	23,8
yksityiset		19,2	19,4	20,0	19,1	19,0	19,0
julkiset		4,8	4,2	4,2	4,2	4,3	4,8

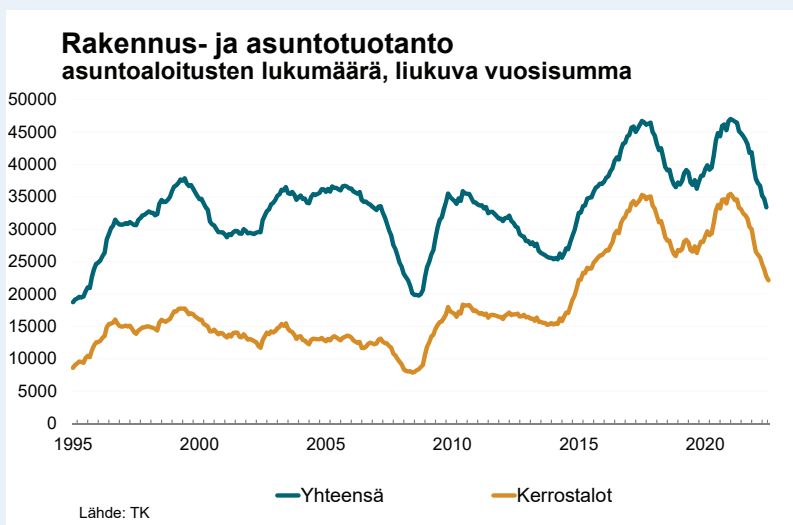
¹ Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

Asuntorakentamisen rooli kansantaloudessa

Vuodesta 2016 alkanut ja vielä viime vuoteen jatkunut nollakorkokausi lisäsi sekä asuntokauppaa että asuntorakentamista. Erityisen paljon on rakennettu kerrostalokohteita, joissa on runsaasti yksiöitä. Pudotus aloituksissa viimeisen vuoden aikana on ollut nopea. Asuntomarkkinoiden vilkastuminen näkyi myös asuntokaupassa, ja korkotason nousun myötä sekin on vähentynyt merkittävästi.

Vuosina 2016-2022 aloitettiin keskimäärin 41 000 asunnon rakentaminen, kun vastaava keskiarvo vuosilta 1995-2022 oli 33 000 asuntoa.

Kerrostalorakentamisen osuus on kasvanut koko tämän ajanjakson lähtien alle 50 prosentin osuudesta 1990-luvulla niin, että vuonna 2021 kerrostaloasuntojen osuus kaikista asunnoista oli korkeimmillaan 75 prosenttia.

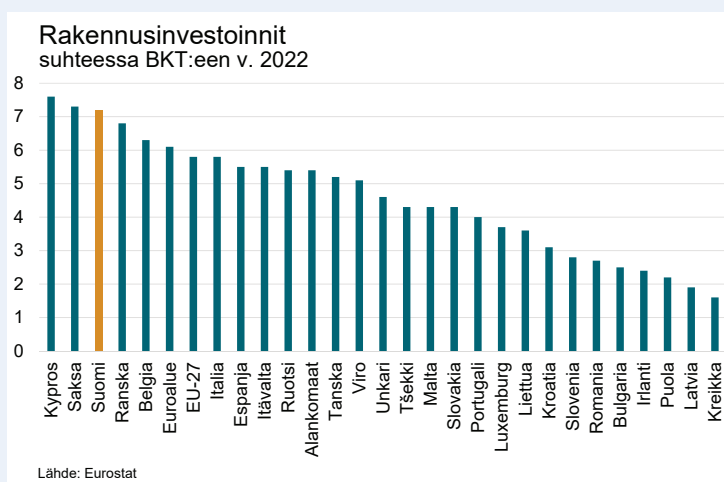

Miten asuntorakentamisen viime vuodet näkyvät koko talouden tasolla?

Asuntojen rakentaminen on tärkeä osa kansantalouden investointeja. Vuonna 2022 käypähintaiset investoinnit olivat n. 60 mrd. euroa. Tästä summasta rakennusinvestoinnit kattoivat noin 60 prosenttia (40,3 mrd. euroa). Rakennusinvestoinneista 81 prosenttia oli talonrakennusinvestointeja, mikä edelleen jakautui asuinrakennus- (18,1 mrd.) ja muihin talonrakennusinvestointeihin (14,3 mrd.). Talonrakennusinvestoinneista hieman vajaa puolet on korjausrakentamista ja loput uudisrakentamista.

Rakennusinvestointeihin luetaan lisäksi maa- ja vesirakennusinvestoinnit (7,8 mrd.) Asuinrakennusinvestoinnit suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2022 olivat 7,2 prosenttia.

Kansainvälisesti vertaillen rakentamisen merkitys Suomessa on korkeampi kuin useimmissa eurooppalaisissa maissa. Kun rakennusinvestoinnit Suomessa olivat n. 7 prosenttia suhteessa BKT:een, oli vastaava EU-27 maiden keskiarvo 6,1 prosenttia ja euroalueella 5,8 prosenttia. Ruotsissa vastaava luku oli 5,4 ja Tanskassa 5,2. Suomea suurempi luku oli EU 27-maista vain Kyproksella ja Saksalla.

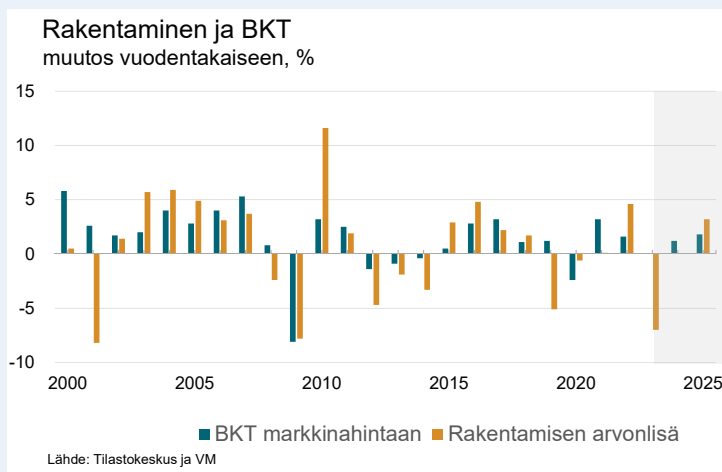
Rakentamisen osuus taloudessa tuotetusta arvonlisästä on pysynyt vakaana koko 2000-luvun vaihdellen 6-7 prosentin välillä. Tätä ennen Suomessa rakentamisen osuus oli huomattavasti korkeampi ja ennen 1990-luvun lamaa sen osuus arvonlisästä oli vielä reilusti yli 10 prosenttia. Jos tarkastellaan pelkästään asuntojen uudisrakentamista, on sen osuus koko talouden arvonlisästä vähän yli 1 prosentin.

Rakentamisen merkitys näkyy myös työllisyydessä. Rakennusalan työllisyys on keskimäärin 185 000 henkeä. Tästä työllisten määrästä noin puolet työskentelee erikoisurakoinnissa, 40 prosenttia talonrakentamisessa ja loput kymmenen prosenttia infrarakentamisessa. Työllisyys vähenee tänä vuonna erityisesti talonrakentamisessa, mutta se ei ole toistaiseksi vielä vähentynyt merkittävästi. Eräs syy tähän on ulkomaisen työvoiman käyttö, mikä ei rekisteröidy työvoimatutkimuksen työllisyyslukuihin. Työttömyydessä rakentamisen väheneminen näkyy myös poikkeuksellisesti vähemmän kuin aiemmissa suhdanteissa, vaikka työttömyyden kasvusta suuri osa tulee rakentamisesta.

Alla olevaan kuvioon on piirretty rakentamisen arvonlisän vuotuiset muutokset ja samanaikainen BKT:n vuotuinen muutos 2000-luvulla. BKT:n ja rakennusinvestointien volyymin kehitys on ollut pidemmällä tarkastelujaksolla yhtenevää. Usein muutokset ovat olleet samansuuntaisia ja näin osuus BKT:sta on pysynyt vakaana. Nopeat pudotukset ovat seuranneet edeltävien vuosien voimakasta rakentamista ja laskun jälkeen on seurannut nopea nousu. Näin on tapahtunut sekä vuonna 2001 että ennen finanssikriisiä vuosina 2008–2009. Yhtenevästä kehityksestä huolimatta BKT:n ja rakentamisen muutoksissa voi olla suuriakin eroja. Suuretkaan rakentamisen laskut eivät välttämättä ole tarkoittaneet BKT:n laskua tai rakentamisbuumit voimakasta kasvua koko taloudessa.

Esiin nousee erityisesti finanssikriisin aikaansaama pudotus rakentamisessa vuonna 2009 (-7,8 %) ja tätä seurannut elvytyksen jälkeinen rakentamisen nopea palautuminen (+11,8%). Vuosina 2015–2016 rakentamisen arvonlisä kasvoi voimakkaasti, mutta sitä oli edeltänyt hitaan kasvun vuosia. Selvää on, että rakentamisen taso on ollut vuosina 2016–2022 muun talouden kasvua korkeammalla. Avoimeksi jää kysymys siitä tuleeko rakentamisen osuus tulevaisuudessa vähenemään, kuten muissa eurooppalaisissa maissa vai palautuuko se entiselle tasolle.

Pitkän tähtäimen tekijät asuntorakentamisessa ovat silti ennallaan. Talouskasvu on edelleen asuntojen keskeinen kysyntää ylläpitävä tekijä. Suomessa kaupungistuminen ja maahanmuutto jatkuvat edelleen ja nämä pitävät yllä asuntorakentamista.

1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

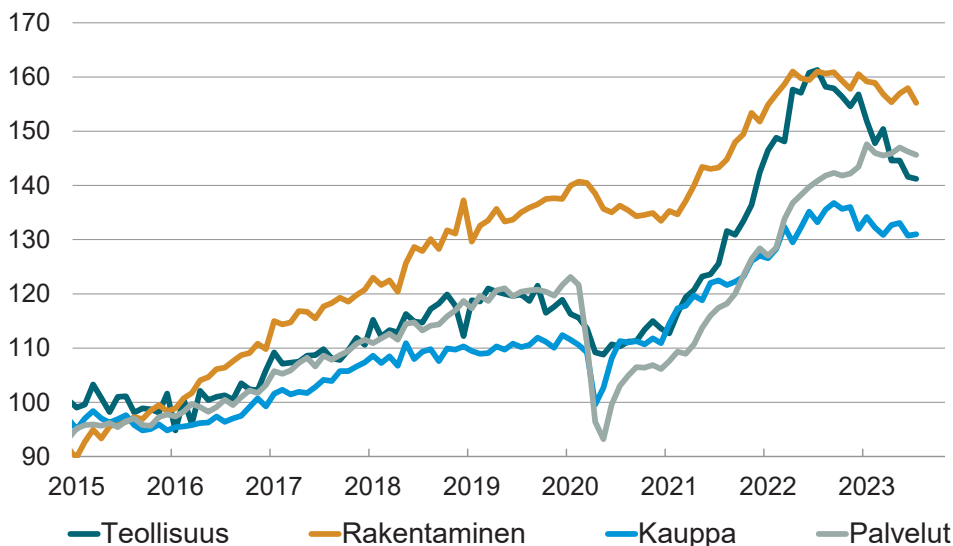
Vuoden 2023 kaksi ensimmäistä neljännestä ovat näkyneet tuotannossa ennakoitua positiivisempina. BKT:lla mitattuna tuotanto kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä 0,3 prosenttia ja toisella 0,6 prosenttia edellisiin neljänneksiin verrattuna. Vuoden 2022 jälkimmäisellä puoliskolla tuotanto vielä väheni, vaikka koko vuoden osalta päästiin positiiviseen kasvuun. Tuotannon kasvu on epävarmalla pohjalla ja se nojautuu lähinnä palvelutuotannon odotuksiin.

Teollisuuden toimialoista kasvua syntyi kemianteollisuudessa, vaikka ala onkin raportoinut vaikeuksista. Metsä- sekä sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannot sen sijaan vähenivät. Rakentamisen volyymi on penentynyt jo useamman neljänneksen ajan. Erityisesti palvelutoimialat, ml. kauppa sekä rahoitus- ja vakuutustoimiala kasvoivat. Tuotannon kasvu jatkui informaation ja viestinnän sekä liike-elämän palveluiden toimialalla.

Raaka-aineiden ja energian hinnan lasku eivät vielä näy toimialojen hinnoittelussa. Hintojen nousu on jatkunut kaikilla teollisuuden toimialoilla, mutta myös maa- ja metsätaloudessa, energiahuollossa ja liikenteessä. Kemianteollisuudessa kustannustason nousu on taittunut. Kustannustason nousu on siirtynyt lopputuotteiden hintoihin ja toimialojen tuotannon arvoon, mikä ei välttämättä kerro vielä volyymin eikä kannattavuudenkaan muutoksista. Se, näkyykö hintojen nousu yritysten kannattavuudessa, riippuu toimialasta ja niiden kustannusrakenteesta ja kilpailutilanteesta. Poikkeuksena toimialoista on metsäteollisuus, rakentaminen ja eräät palvelut kuten kiinteistöala sekä informaatio- ja viestintä, joissa toimialoittain tarkastellut hinnat ovat viime vuoden aikana alentuneet.

Päätoimialojen liikevaihdon kehitys

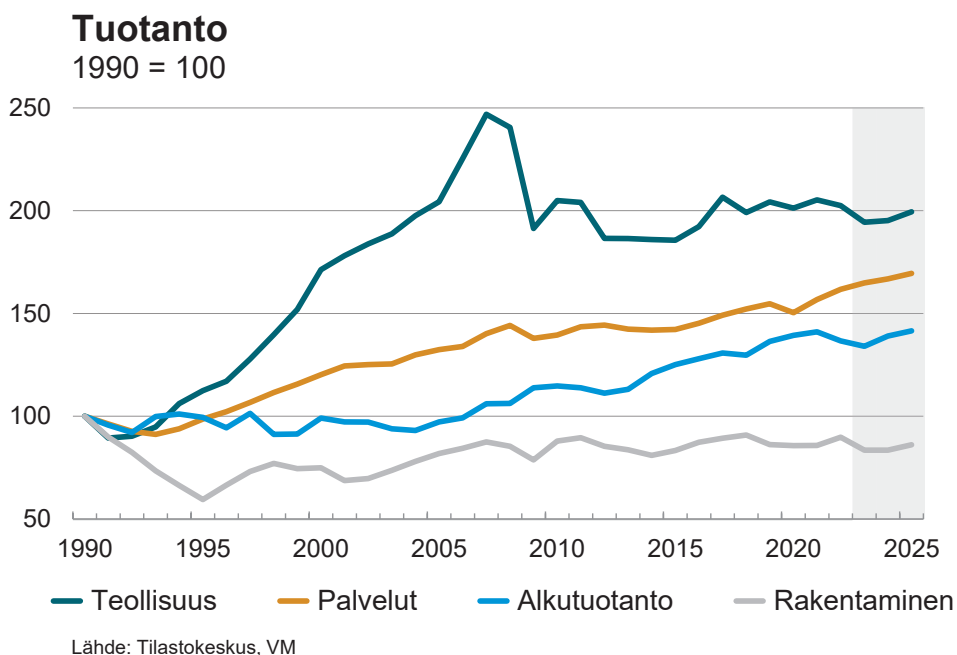
2015 = 100, kausitasoitettu

Lähde: Tilastokeskus

Koko viime vuoden osalta arvonlisä kasvoi 2,2 prosenttia. Eniten kasvua toteutui metalliteollisuudessa (4,0 %) ja sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa (6,4%) sekä palveluista rahoitus- ja vakuutustoiminnassa (9,5 %). Eniten pudotusta tuli metsäteollisuudessa (-18,4 %), kemianteollisuudessa (-10,8 %) ja kaupan toimialalla (-5,2 %). Kun näitä lukuja verrataan alkuvuoden neljänneksen lukuihin, nousee esiin metsäteollisuuden selvät negatiiviset muutokset, mutta myös mahdolliset suhdanteista ja sesongista johtuvat vaihtelut kuten kemianteollisuus ja sähkö- ja elektroniikkateollisuus.

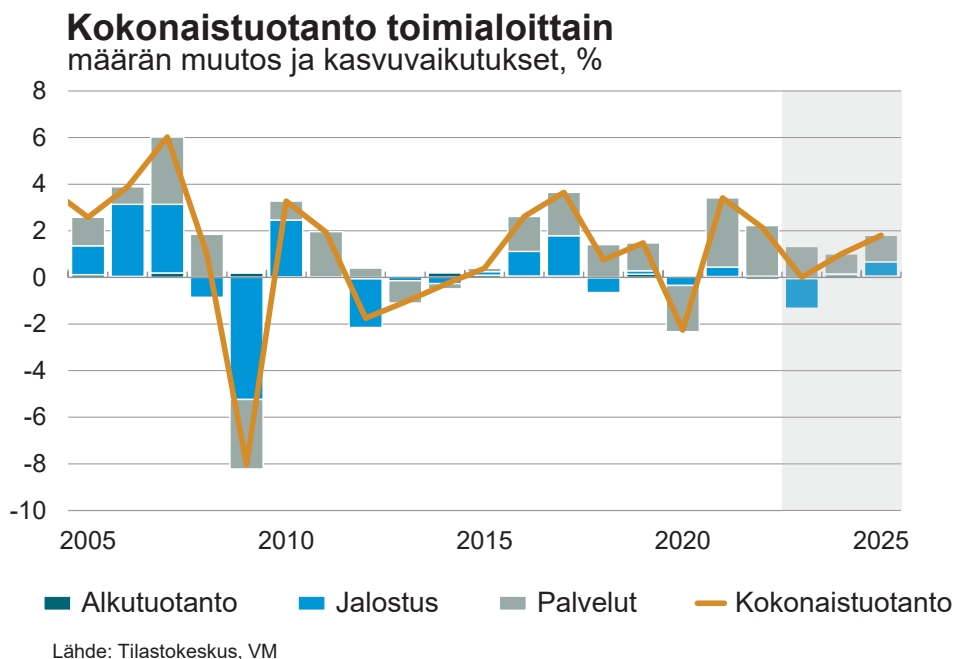
Vuonna 2023 tuotanto kokonaisuudessaan ei tule kasvamaan ja kahtiajako teollisuuden ja palveluiden välillä tulee ainakin toistaiseksi näkymään selvästi. Teollisuuden tuotanto vähenee selvästi ja palvelut kannattelevat arvonlisän syntymistä kansantaloudessa. Epävarmuus Suomen keskeisillä vientimarkkinoilla, erityisesti Saksassa ja Ruotsissa jatkuu, mikä vaikuttaa erityisesti energiantensiivisiin toimialoihin kuten kemianteollisuuteen ja energiahuoltoon. Vientiteollisuudessa näkyvät ovat hintatason osalta vakiintumassa ja raaka-aineiden hintojen oletetaan kääntyvän laskuun. Kielteisimmät näköalat vuodelle 2023 ovat rakentamisen ja sen vaikutuspiirissä olevien palvelualojen näkymissä.

Teollisuuden tuotanto vähenee vuonna 2023 noin 4,0 prosenttia. Luku on selvästi alhaisempi kuin mitä alkuvuodesta oletettiin ja sen taustalla ovat synkentyneet näkymät tilaukannoissa ja luottamusluvuissa. Rakentamisen ennustetta on myös korjattu alaspäin -7,0 prosenttiin ja tämä sisältää alasuuntaista riskiä, mikäli korjaus-rakentamisella ja toimitilarakentamisella ei saada korvattua vähenevää asuntora-kentamista. Alkutuotannossa metsätalouden tuotanto vähenee puunkäytön vähentyessä rakentamisessa ja metsäteollisuudessa. Palveluiden tuotanto kasvaa tänä vuonna 1,9 prosenttia.

Vuonna 2024 talouskasvun ennakoidaan palautuvan 1,2 prosenttiin arvonlisällä mitattuna. Tehdasteollisuus elpyy, kun vientimarkkinat elpyvät. Palvelutuotannon kasvu seuraa kuluttajien ostovoimaa, mikä vuonna 2024 ei kasva enää yhtä paljon kuin tänä vuonna. Liike-elämän palvelut seuraavat muun teollisuuden vanavedessä. Metsätalouden tuotannon kasvun uskotaan vauhdittavan alkutuotannon elpymistä. Rakennustuotannon kasvun käynnistyminen voi viivästyä asuntojen liikatarjonnan vuoksi vielä vuoteen 2025.

Vuonna 2025 talouskasvun oletetaan kurovan umpeen kasvupotentiaalin, mikä lisää hieman talouskasvua. Tuottavuuden kasvuun ei ole ennakoitu parantumista.

1.4.2 Jalostus

Heikkenevät suhdanteet ovat näkyneet teollisuuden tilauskirjoissa. Tilausten määrät ovat vähentyneet loppuvuodesta 2022 alkaen. Tämä ennakoii myös tuotannon laskua, ja tuotannon myös volyyymi-indeksin mukaan viimeisimmät havainnot kertovat tuotannon laskusta. Viime vuoteen verrattuna tuotanto on laskenut lähes koko kevään. Myös odotuksilla arvioituna teollisuuden suhdanteet ovat negatiiviset. Vielä viime vuoden puoleen väliin asti teollisuuden odotukset olivat korkealla, mutta sen jälkeen on tapahtunut negatiivinen käänne odotuksissa.

Metsäteollisuus kärsii alan huonoista vientinäköymistä ja korkeista kustannuksista. Sopeutumistarpeita ennakoidaan erityisesti sahoille ja paperiteollisuuteen. Sahojen toimintaan vaikuttaa myös rakentamisen väheneminen. Sellun tuotanto on kuitenkin kasvamassa lisääntyvän kapasiteetin myötä kun Kemissä käynnistyy syksyn aikana uusi biotuotetehdas. Kokonaisuudessaan metsäteollisuudelle ennakoidaan tuotannon vähenemistä. Metsäteollisuuden viennin päämarkkina-alue on Eurooppa ja erityisesti Saksa. Tärkeä sellun vientimarkkina on myös Kiina. Sellun hintataso on kääntynyt laskuun, mutta sen vientihinta on edelleen korkealla tasolla.

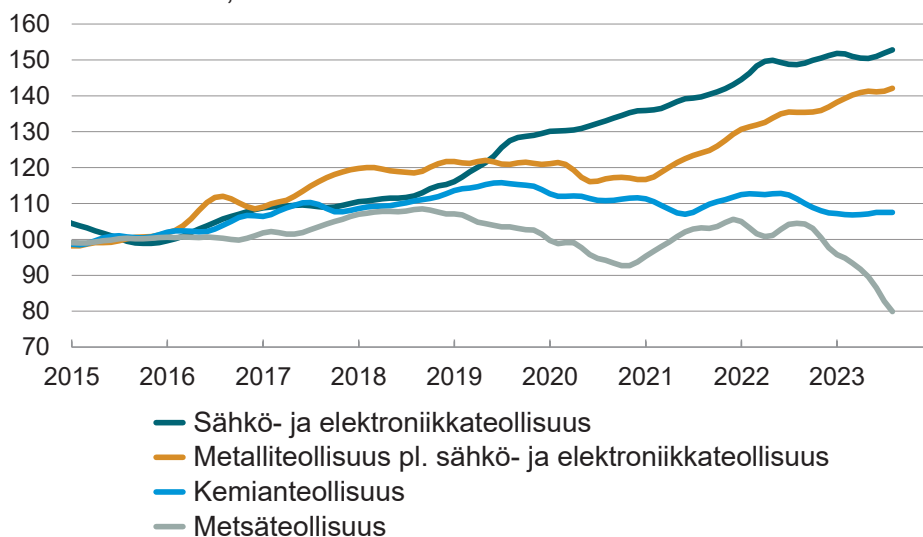
Kemianteollisuuden näkymät ovat pysyneet alavireisinä. Tuotanto vaihtelee vuosittain voimakkaasti ja koko toimialan tasolla tuotannon volyymit ovat alentuneet viime vuosina. Tilauskanta ja viennin volyyymi ovat laskussa. Vientihinnat nousivat viime vuoden lopulle asti, mutta kääntyivät laskuun tänä vuonna. Kohonneet energian hinnat näkyvät energiaintensiivisellä toimialalla ja muiden toimialojen odotukset vaikuttavat suoraan kemianteollisuuteen. Toimialan suhdanneodotukset ovat laskusuunnassa kuluvalle vuodelle.

Metalliteollisuudessa, ml. metallien jalostus ja kone- ja metallituoteteollisuus, tuotannon kasvu on pysähtynyt ja tilaukset alkaneet vähentyä. Myös sähkö- ja elektroniikkateollisuus on tärkeä vientitoimiala. Viime vuonna toimiala vielä kasvoi hyvin, mutta tänä vuonna toimialalle ennakoitaan lievästi supistuvaa tuotantoa.

Teollisuuden suhdannebarometri kertoo nopeasta odotusten heikkenemisestä vuoden 2023 tuleville kuukausille. Vielä toisella neljänneksellä tuotanto on kasvanut, mutta odotukset syksyn osalta ovat selvästi kääntyneet negatiivisiksi.

Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi toimialoittain

2015 = 100, trendi

Lähde: Tilastokeskus

Rakentaminen

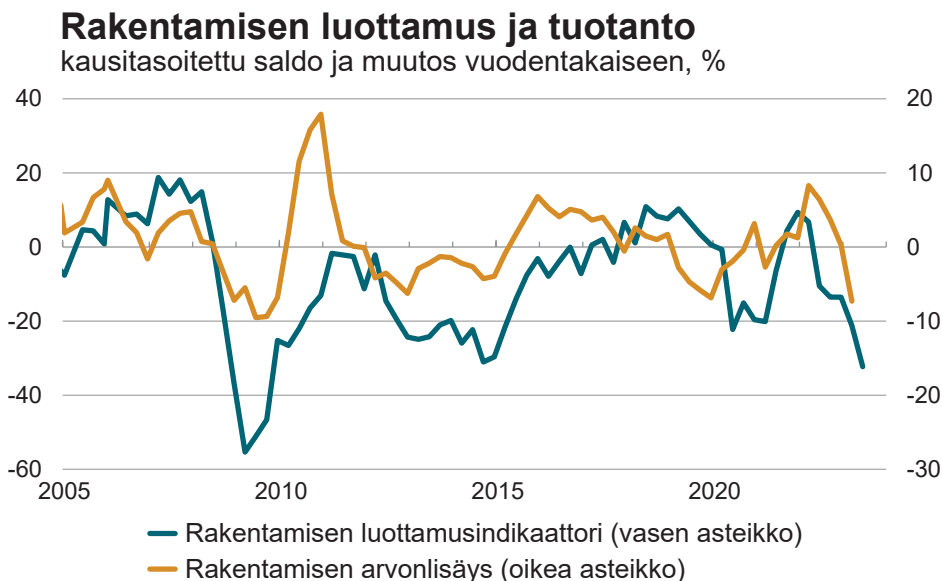
Vuonna 2022 aloitettiin lähes 38 000 asunnon rakentaminen. Edellisenä vuonna oli saavutettu asuntoaloitusten rakentamisen huippu, lähes 47 000 asunnon rakentaminen. Kysynnän romahtaminen tässä tilanteessa on kriisiyttänyt asuntomarkkinoita sekä vanhojen että uusien asuntojen myynnissä. Tällä hetkellä asuntorakentamisen aloittamista lykätään luvista huolimatta ja varsinkin uusien kerrostaloasuntojen rakentaminen taajamissa on tilanteessa, jossa suurten rakennusyhtiöiden ei kannata käynnistää uusia hankkeita.

Ennakoinnit tämän vuoden aloitusten määrästä ovat pudonneet kevään kuluessa alaspäin.

Valtiovarainministeriön johtajamassa rakennusalan suhdanteet -ryhmässä eli Rak-su-ryhmässä on ennakoitu tämän vuoden aloitusten lukumääräksi 23 000 tuhatta asuntoa ja ensi vuodelle lievää piristymistä asuntorakentamiseen. Odotukset suhteellisen nopeasta käänteestä rakentamisessa ovat edelleen voimassa, mikä kertoo rakennuttajien halusta pysyä markkinoilla ja tuotannossa mukana. Negatiiviset odotukset ovat kuitenkin nyt pudonneet jo korona-ajan tasolle (suhdeluku -25)

Heikentyneet näkymät ovat vaikuttaneet myös rakennuslupien kehitykseen. Rakennuslupien kuutiomäärä on vähentynyt vuoden 2022 alusta koko rakentamisessa noin 33 prosenttia (liukuvalla keskiarvolla mitattuna) ja asuntorakentamisessa vastaava luku oli 45 prosenttia. Rakentamisen väheneminen on siis selvästi painottunut asuntorakentamiseen. Kerrostalorakentamisessa kuutiomäärät eivät ole vähentyneet enempää kuin muussa asuntorakentamisessa myönnettyissä rakennusluvuissa eikä aloitetuissa rakennushankkeissa arvioituna vastaavana aikana. Kerrostalorakentamisen suosio jatkuu rakennuttajien piirissä eikä lupahakemuksissa ole reagoitu yhtä nopeasti tilanteen muuttumiseen, vaikka luvat eivät johtaisikaan rakentamisen aloituksiin.

Asuinrakentamisesta noin puolet tulee korjaamisesta ja puolet uudisrakentamisesta. Korjausrakentamisen hidas mutta tasainen kasvu tasapainottaa markkinoita ja korvaa pitkällä tähtäimellä uudisrakentamista. Viime vuoden kustannustason nousu on hankaloittanut myös taloyhtiöiden korjausrakennushankkeita, ja myös korjausrakentamisessa ennakoidaan poikkeuksellisesti volyymin laskua kuluvalle vuodelle noin yhden prosentin vauhdilla.

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

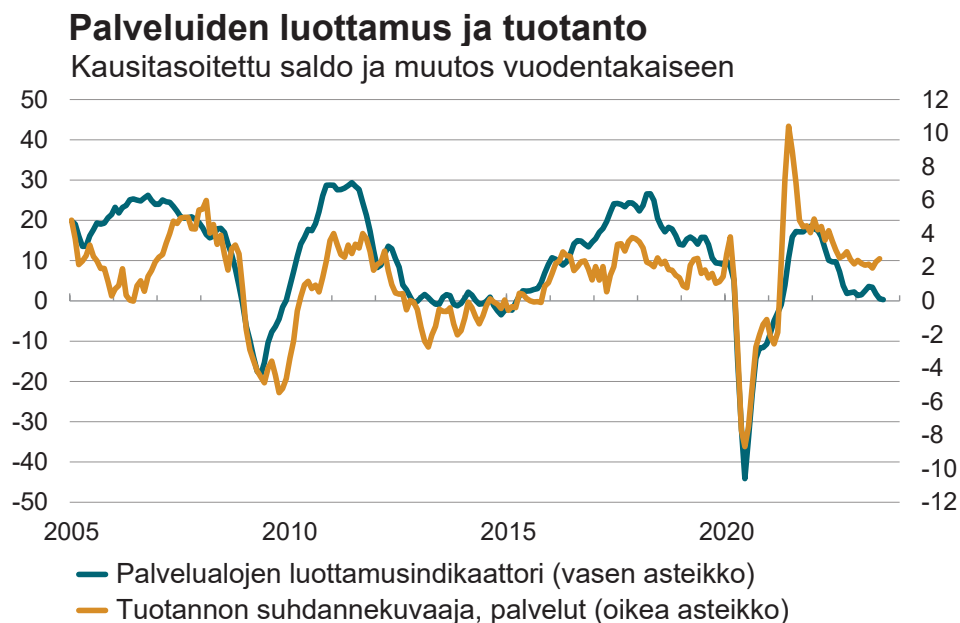
Rakentamisen tuotannon ennakoidaan vähenevän tänä vuonna $-7,0$ prosenttia ja jatkavan samalla tasolla vuonna 2024 ilman kasvua. Näkemys käännteestä tuotannon tasossa on hyvin epävarma ja tälle vuodelle odotukset ovat nopeasti synkentyneet. Tuotanto ei syksyn aikana ole vielä palautumassa. Tuotannon luvuissa aloitukset tulevat näkymään noin vuoden viiveellä. Vuoteen 2025 mennessä rakennustuotannon oletetaan elpyvän uudelleen.

1.4.3 Palvelut

Palvelutuotannon taso säilyi vuonna 2022 positiivisena useimmilla toimialoilla. Rahoitus- ja vakuutusalan tuotanto kasvoi voimakkaasti mikä heijastanee maksettujen korkojen merkitystä liikevaihdossa. Matkailu- ja ravitsemusalan tuotanto on palautunut koronan aiheuttamasta pudotuksesta, mutta varsinaista kasvua ei alalla ole tapahtunut. Kuljetus- ja varastointialalla tuotannon taso on koronan jälkeen jäämässä pysyvästi alemmalle tasolle. Taustalla näkyy kaupan volyymin väheneminen.

Suhdannebarometrin mukaan palvelualat arvioivat myynnin edelleen alenevan, kuitenkin niin, että käänne positiiviseksi tulisi jo puolen vuoden kuluessa. Myös palvelualoilla on nähty kysynnän hiipuvan, mikä rajoittaa kasvua aiemman tuotantokapeikon, ammattitaitoisen työvoiman, puutteen lisäksi. Tieto- ja viestintäpalvelualalla kasvu on säilynyt tasaisena. Liikenteen toimialalla kustannusten nousu vaikeuttaa toimialan kehitystä selvästi.

Vuodelle 2023 ennakoidaan palveluissa tuotannon kasvun pysyvän vakaana (1,9 %).

Taulukko 9. Tuotanto toimialoittain

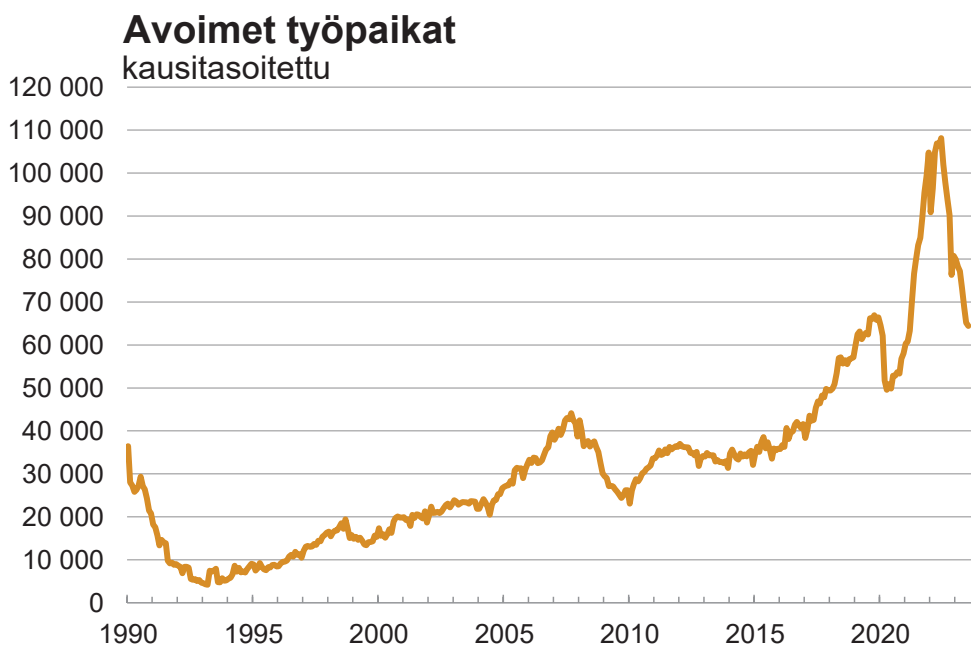
	2021	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia					
Teollisuus	20,6	-1,5	2,0	-1,3	-4,0	0,4	2,2
Rakentaminen	7,1	-0,6	0,1	4,6	-7,0	0,0	3,2
Maa- ja metsätalous	2,8	2,2	1,2	-3,1	-1,9	3,7	1,8
Teollisuus ja rakentaminen	27,7	-1,2	1,5	0,2	-4,6	0,2	2,4
Palvelut	69,5	-2,9	4,3	3,2	1,9	1,2	1,6
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	-2,3	3,4	2,2	0,0	1,2	1,8
Bruttokansantuote markkinahintaan		-2,4	3,2	1,6	0,0	1,2	1,8
Kansantalouden työn tuottavuus		0,2	1,4	0,7	-0,2	1,2	1,3

¹ Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan

1.5 Työvoima

Työllisyys notkahtaa huipputasolta. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla työllisten määrä lisääntyi 0,9 prosenttia ja työllisyysaste saavutti jälleen uuden ennätyksen. Työmarkkinoilla alkoi kesällä ilmetä heikkenemistä, kun työttömien määrä ja lomautukset kääntyivät nousuun sekä elinkeinoelämän työllistämissuunnitelmat laskuun. Lisäksi työvoiman ulkopuolelle siirtyi runsaasti etenkin miehiä.

Työvoiman määrä on ennätyskorkealla. Työllisten määrä lisääntyi tammi-heinäkuussa 11 000 henkilöllä. Vielä merkittävämpää oli työvoimaan osallistumisen kasvu, sillä työmarkkinoiden ulkopuolelta siirtyi työmarkkinoille varsinkin naisia. Poikkeuksellisesti myös työttömyys lisääntyi, vaikka työllisyys kasvoi. Työllisyys lisääntyi varsinkin julkisella sektorilla. Palkansaajien määrä oli suurempi sekä kokotta osa-aikaista työtä tekevien keskuudessa. Tehdyn työn eli työtuntien määrä kasvoi saman verran kuin työllisten määrä eli keskimääräinen työaika ei enää lyhennyt. Päätoimialoista työllisiä oli enemmän etenkin teollisuudessa, rakentamisessa ja julkisessa hallinnossa. Alkutuotannossa ja kaupan alalla työllisten määrä supistui.

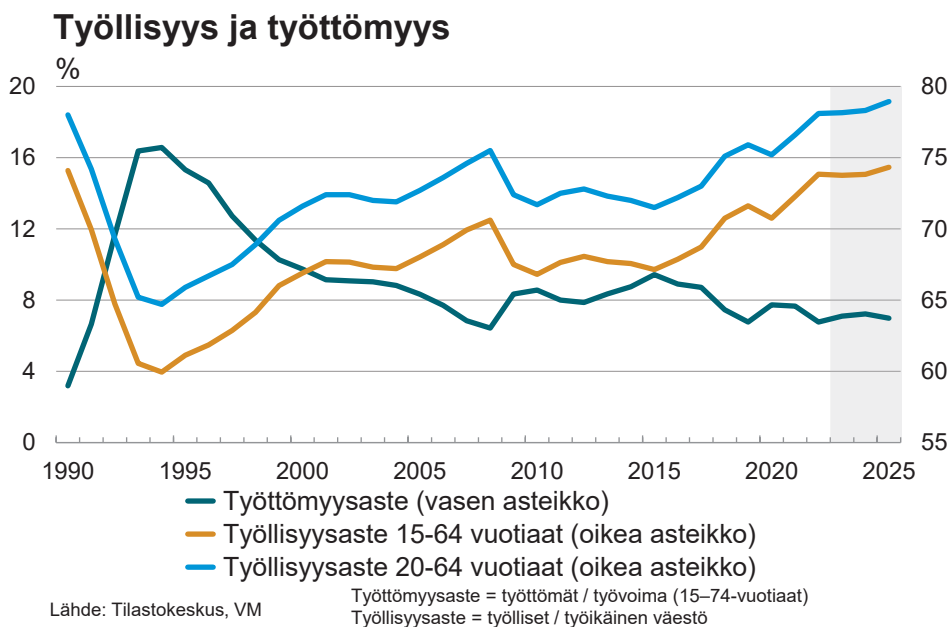
Lähde: TEM

Työmarkkinat ovat tienhaarassa. Yhtäältä työllisten määrä on trendin mukaan edelleen lisääntynyt ja avoimia työpaikkoja on laskusta huolimatta yhä runsaasti, mutta samalla työttömyys on kääntynyt nousuun ja etenkin kokoaikaisia yksityisen sektorin palkansaajia oli heinäkuussa merkittävästi viime vuotta vähemmän. Työmarkkinoiden suunta ei siten ole yhtä selkeä kuin vielä alkuvuonna. Työmarkkinoilla on lisäksi runsaasti työvoimaa, kun työvoiman kysyntä on vetänyt uusia henkilöitä työelämään. Myös työkäisen väestön määrä on lisääntynyt tänä vuonna varsin selvästi maahanmuuton seurauksena, mikä on poikkeuksellista.

Työmarkkinoiden kohtaannon heikkeneminen näyttäisi pysähtyneen kesällä, mutta osaamisen puutteet heikentävät talouden kasvuedellytyksiä väliaikaisen työvoiman kysynnän notkahtamisen lisäksi. Yritysten haasteet löytää ammattitaitoista työvoimaa vähenivät kesällä varsinkin rakennusalalla, mutta säilyivät keskimääräistä yleisempinä palvelualoilla ja teollisuudessa. Elinkeinoelämän keskusliiton kyselyjen mukaan yritysten on haastavaa löytää tarvitsemiaan työntekijöitä muun muassa kokemuksen puutteen, erityisosaamisen ja koulutuksen riittämättömyyden vuoksi. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan työvoimapulaa selittävät joillakin aloilla matalat keskiansiot, jotka eivät houkuttele työvoimaa. Kohtaanto-ongelma johtuu osin

epätyypillisten työsuhteiden tarjonnan kasvusta eräillä aloilla, kun kysyntää olisi kokoaikatyölle muttei tarjontaa. Lisäksi eräissä ammateissa on ylitarjontaa, erityisesti luovissa tehtävissä.

Kokonaistuotannon ennakoidaan säilyvän edellisen vuoden tasolla vuonna 2023. Tästä huolimatta työvoiman kysyntä notkahtaa vuoden toisen puoliskon aikana varsinkin jalostustoimialoilla. Rakennustoiminnan ja teollisuuden lisäksi kysyntä heikkenee Elinkeinoelämän keskusliiton kyselyjen mukaan etenkin tieto- ja viestintäpalveluissa sekä liikenteessä. Toisaalta kysyntä lisääntyy mm. rahoitus- ja vakuutuspalveluissa, jolloin työllisten määrä koko taloudessa lisääntyy vielä hiukan tänä vuonna ja työn tuottavuus heikkenee edelleen. Osaavan työvoiman yleinen puute saa yritykset pitämään kiinni työntekijöistään, sillä taantuma näyttää jäävän lyhytaikaiseksi ja on todennäköistä, että lomautuksiin sekä muihin työvoimajoustoihin turvaudutaan mieluummin kuin irtisanomisiin. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää edelleen varsinkin vuonna 2025, etenkin palvelutoimialoilla. 15-64 -vuotiaiden työllisyysaste nousee päälle 74 prosenttiin vuonna 2025.

Työttömyyden nousu jatkuu. Työllisyyden alkuvuoden kasvusta huolimatta myös työttömyys lisääntyi tammi-heinäkuussa. Työttömiä oli 16 000 enemmän kuin vuosi sitten samaan aikaan. Miesten työttömyys lisääntyi naisia enemmän ja nuorempien ikäryhmien enemmän kuin muiden.

Eryteisesti rakentamisen supistuminen lisää jalostuksen toimialan työttömyyttä tänä vuonna. Tämän vuoden hienoisen nousun jälkeen talouden toipumisen odotetaan vähentävän työttömyyttä ensi ja varsinkin seuraavana vuonna. Mikäli työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammattaittain eivät muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi kuten ennusteessa oletetaan, työttömyysaste laskee noin seitsemään prosenttiin vuonna 2025. Tämä on lähes prosenttiyksikön enemmän kuin EU:n yhteisellä menetelmällä arvioitu rakenteellisen työttömyyden taso Suomessa.

Taulukko 10. Työvoimatase

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työkäinen väestö (15–74-vuotiaat)	4133	4123	4120	4126	4116	4109
Työkäinen väestö (15–64-vuotiaat)	3421	3417	3421	3436	3435	3434
Työvoima (15–74-vuotiaat)	2703	2765	2808	2829	2834	2845
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2495	2555	2619	2628	2629	2646
siitä 15–64-vuotiaat	2420	2470	2526	2534	2536	2552
Työttömät (15–74-vuotiaat)	209	212	190	201	205	199
	määrän muutos, 1000 henkeä					
Työkäinen väestö (15–64-vuotiaat)	-7	-3	4	15	-1	-1
Työlliset (15–64-vuotiaat)	-35	50	56	8	2	16
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	70,7	72,3	73,8	73,8	73,8	74,3
Työllisyysaste (20–64-vuotiaat)	75,2	76,6	78,1	78,2	78,3	78,9
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	7,7	7,7	6,8	7,1	7,2	7,0
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	18	23	34	50	50	25

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Reaaliansioiden lasku alkaa olla ohi. Ansiotasoindeksin nousuvauhti nopeutui kulu-
van vuoden ensimmäisellä puoliskolla 3,6 prosenttiin edellisen vuoden 2,3 pro-
sentista. Lisäksi Tilastokeskus arvioi palkkojen nousun nopeutuneen edelleen
merkittävästi heinä-syyskuussa. Nopeutuminen oli seurausta sopimuspalkkojen
kasvusta, sillä palkkaliikumukset pienenivät. Erityisesti kuntasektorin sopimuspalkko-
jen nousu nopeutui selvästi, mutta muillakin julkisen ja yksityisen sektorin toimi-
aloilla maksettiin edellisvuotta suurempia sopimuspalkkoja. Toimialoista etenkin
kiinteistö- ja vakuutuspalveluiden sekä terveydenhoitopalveluiden ansioiden nou-
suvauhti nopeutui merkittävästi, kun taas jalostuksen nousuvauhti nopeutui vain
hieman. Reaalipalkat laskivat lähes neljä prosenttia edellisestä vuodesta, sillä inflaatio
ylitti edelleen selvästi ansiotasoindeksin nousuvauhdin jo seitsemättä vuosinel-
jännestä peräkkäin. Reaaliansioiden taso ei kuitenkaan toisella vuosineljänneksellä
enää laskenut alkuvuodesta.

Uusia kaksivuotisia työehtosopimuksia on solmittu yksityisellä ja julkisella sekto-
rilla vuoden 2023 aikana suuri määrä. Solmittujen sopimusten korotukset ovat tänä
vuonna yleisimmin noin neljä ja puoli prosenttia vuositasolla. Siis selvästi suurempia
kuin edellisenä vuonna ja suurimmat 14 vuoteen. Lisäksi kunta- ja hyvinvointi-
alalla palkankorotukset ylittävät tämän, koska sopimukset sisältävät ns. yleisen
linjan lisäksi palkkarakenneohjelman ja palkkojen yhteensovittamisen kustannuk-
sia. Paikallishallinnosta muodostuukin tämän sopimuskierroksen palkkajohtaja.
Palkkaliukumien oletetaan olevan koko taloudessa noin puoli prosenttiyksikköä.
Näin nimellisansiot nousevat vuonna 2023 runsaat neljä prosenttia.

Ensi vuonna sopimuskorotusten vuosivaikutus on noin puolitoista prosenttia, sillä
tänä vuonna maksettuja kertapalkkioita ei sisälly enää sopimukseen. Paikallishallin-
nossa korotukset ovat selvästi suurempia myös ensi vuonna. Palkkaliukumien ei
talouden heikkouden vuoksi oleteta olevan keskimääräistä suurempia. Näin nimelli-
sansiot nousisivat vuonna 2024 runsaat kolme ja puoli prosenttia.

Vuodelle 2025 ei ole vielä montakaan työehtosopimusta voimassa, joten reaalian-
sioiden nousuoletus koko taloudessa kytkeytyy ennustettuun, vaimeaan tuotta-
vuuden kasvuun. Paikallishallinnon korotukset jatkuvat suurina. Nimellisansioiden
ennustetaan lisääntyvän runsaat kolme prosenttia vuonna 2025.

Palkkasumma lisääntyi ensimmäisellä vuosipuoliskolla 6,1 prosenttia. Palkkasummaa nostivat sekä ansioiden, tulospalkkioiden että työllisyyden kohentuminen. Nopeinta palkkasumman nousu oli julkisella sektorilla. Yksityisellä sektorilla erityisesti koronasta aiemmin kärsineillä aloilla ja liike-elämää palvelevilla aloilla palkkasumma nousi myös nopeasti. Rakennusalalla palkkasumma lisääntyi hitaimmin.

Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kokonaiskehitys ja sen uudelleenkohdentuminen eri aloille. Työllisyyden kasvun hiipussa palkkasumman ennakoidaan vuonna 2023 lisääntyvän noin viisi prosenttia, kun nimellisansioiden nousuvauhdin oletetaan nopeutuvan merkittävästi. Seuraavina vuosina ansioiden nousuvauhdin odotetaan hidastuvan ja työllisyyden kasvun pysyvän tasaisena, joten palkkasumma lisääntyy noin neljä prosenttia vuosina 2024 ja 2025.

Taulukko 11. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

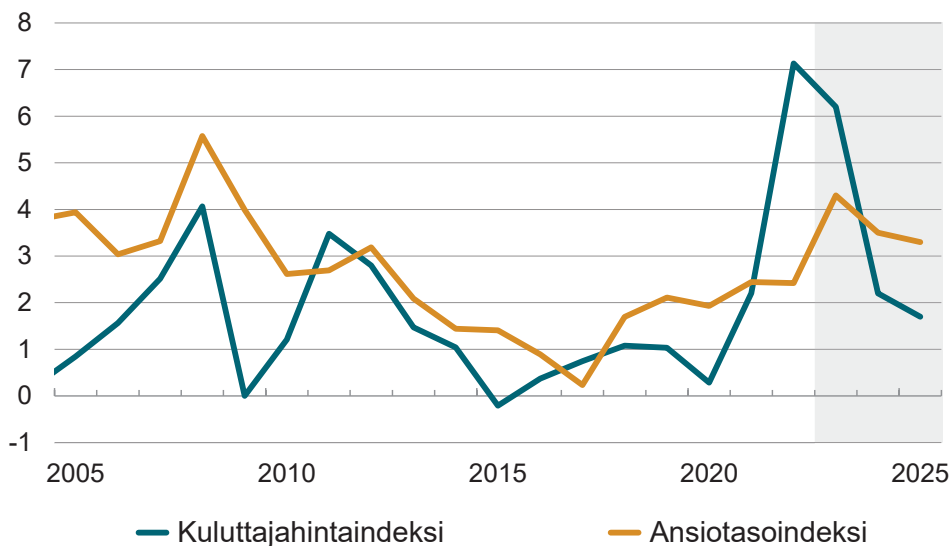
	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	1,3	1,8	1,8	3,9	2,8	2,6
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,7	0,7	0,6	0,4	0,7	0,7
Ansiotasoindeksi	1,9	2,4	2,4	4,3	3,5	3,3
Reaalinen ansiotaso ¹	1,6	0,2	-4,7	-1,9	1,3	1,6
Palkkasumma	-0,3	5,5	6,4	5,1	3,7	4,0
Keskiansiot ²	1,8	3,5	3,9	4,9	3,7	3,5
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	1,0	3,1	4,0	5,4	1,6	2,3

¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyyymilla perushintaan.

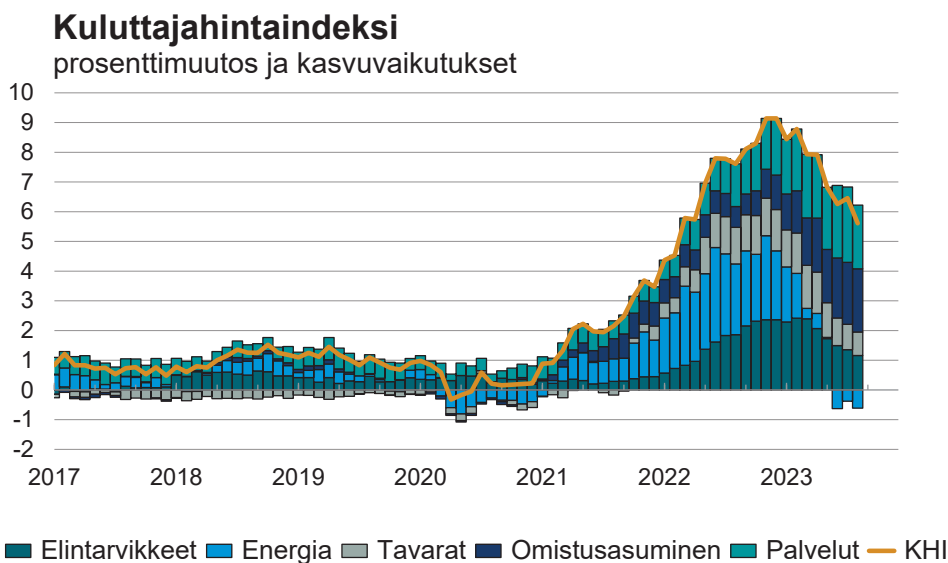
Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

1.6.2 Kuluttajahinnat

Inflaatio on hidastunut vuonna 2023, mutta on edelleen hyvin laaja-alaista ja matkaa EKP:n 2 prosentin tavoitteeseen on vielä. Hidastuminen on ennen kaikkea seurausta energian hintojen laskusta, mutta myös muiden erien hintojen nousu on hidastunut ja osan kuukausitasolla myös laskenut. Inflaation hidastumista viivyttaa ensi sijassa palveluissa jatkunut hintojen nousu ja korkojen vaikutus hintaindeksiin. Asuntolainojen ja kulutusluottojen korkojen osuus inflaatiosta on nyt noin 3 prosenttiyksikköä.

Lähde: Tilastokeskus

Energian vaikutus inflaatioon pysyy negatiivisena loppuvuonna, sekä polttoaineiden että sähkön vuoksi. Raakaöljyn hinta on kuitenkin noussut loppukesästä uudelleen OPEC-maiden tuotannon rajoittamisen, euron heikentyneen kurssin ja öljyn lisääntyneen kysynnän vuoksi. Tämän seurauksena polttoaineiden negatiivinen vaikutus kuluttajahintaindeksiin hiipuu loppuvuonna. Vaikka öljyn hinta on noussut, markkinat eivät odota samanlaista hintapiikkiä kuin vuonna 2022. Sähkön markkinahinnat pysyivät kesällä matalalla tasolla ja hinnan odotetaan pysyvän talvella huomattavasti maltillisempuna kuin viime talvena, huolimatta siitä, että volatiilisuus spot-hinnoissa säilyy jatkossakin. Vuosina 2024 ja 2025 sähkön markkinahinnan odotetaan olevan alemmalla tasolla kuin vuosina 2022 ja 2023, mutta hieman korkeammalla kuin vuonna 2020. Kuluttajahinnoissa sähkön hinnanlasku näkyy viiveellä, sillä monella kuluttajalla on määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva sähkösojimus.

Markkinakehityksen lisäksi energian hintaennusteeseen vaikuttaa Tilastokeskuksen elokuussa tekemä tasokorjaus sähkön hintaindeksiin. Korjaus laskee teknisesti sähkön hintaennustetta heinäkuuhun 2024 asti, sillä vuosimuutoksen laskennassa käytettävä edellisen vuoden pisteluku on siihen asti alkuperäisellä, korjaamattomalla ja siten korkeammalla tasolla. Sähkön hinnanlaskulla on korjauksen vuoksi aiemmin ennakoitua suurempi negatiivinen kontribuutio kokonaisinflaatioon. Sähkön

hinnan vuosimuutos tulee loppuvuodesta olemaan noin -30 prosenttia ja vaikutus kokonaisinflaatioon yli prosenttiyksikön negatiivinen. Kaiken kaikkiaan energian hinnat laskevat kuluvana vuonna keskimäärin lähes 3 prosenttia ja edelleen noin 7 prosenttia vuonna 2024.

Elintarvikkeiden hintojen nousu taittui huhtikuussa, kun tuoreruuan hinta lähti laskuun. Tuoreruuan hinnat ovat jatkaneet laskua, mutta jalostettujen elintarvikkeiden hinnat ovat edelleen nousseet elintarvikeketjujen sopimusrakenteista johtuvan viiveen vuoksi, tosin niissäkin hintojen nousu on hidastunut vuositasolla. Elintarviketeollisuuden tuottajahinnat eivät ole vielä juurikaan laskeneet, vaikka vuosimuutos hidastuukin, toisin kuin maatalouden tuottajahinnat. Tuottajahintojen nousun hidastuminen alkaa kuitenkin vähitellen näkyä yhä enemmän myös jalostettujen elintarvikkeiden hinnoissa, ja elintarvikkeiden hintojen nousu kokonaisuudessaan hidastuu loppuvuonna. Epävarmuutta ennustejakson loppupäähän tuo maailmanmarkkinahintojen käänne nousuun yli vuoden mittaisen laskun jälkeen.

Tavaroiden hinnat laskivat kesällä eniten sitten tuotannon toimitusketjuongelmien alkamisen, ja vuosimuutos hidastuu tällä hetkellä nopeasti viimevuotisen vertailukohdan ollessa korkea. Tavaroiden hinnoissa kausivaihtelu on kuitenkin suurta. Tavaroiden kysyntä on pysynyt vähäisenä, tuotannon pullonkaulat auenneet, kuljetuskustannukset halventuneet ja kulutustavaroiden tuontihinnat sekä kotimaan tuottajahinnat tasaantuneet, minkä vuoksi tavaroiden hintojen laskun odotetaan jatkuvan, vaikka taso jääkin korkeammalle kuin ennen energiakriisiä.

Muiden hintojen nousu on näkynyt myös palveluiden hinnoissa. Lisäksi hintojen nousua on vauhdittanut vahvana jatkunut kysyntä. Palkkojen nousu näkyy yhä enemmän palveluiden hinnoissa, mikä ylläpitää inflaatiota eniten tulevina vuosina. Palkkakehitys on kuitenkin toistaiseksi vain kuromassa kiinni ostovoiman menetystä, eikä ns. hinta-palkkakierteen syntyminen vaikuta tällä hetkellä kovin todennäköiseltä. Ennustetun mukainen palkkojen kehitys pitää palveluinflaation noin 3,4 prosentissa vuonna 2024 ja 3 prosentissa vuonna 2025. Toisaalta myös palveluiden näkymät ovat heikentyneet viime aikoina. Kysynnän heiketessä yritykset eivät välttämättä pysty viemään kaikkia nousseita kustannuksia hintoihin ja palveluiden hintaennuste saattaa olla jopa liian korkea.

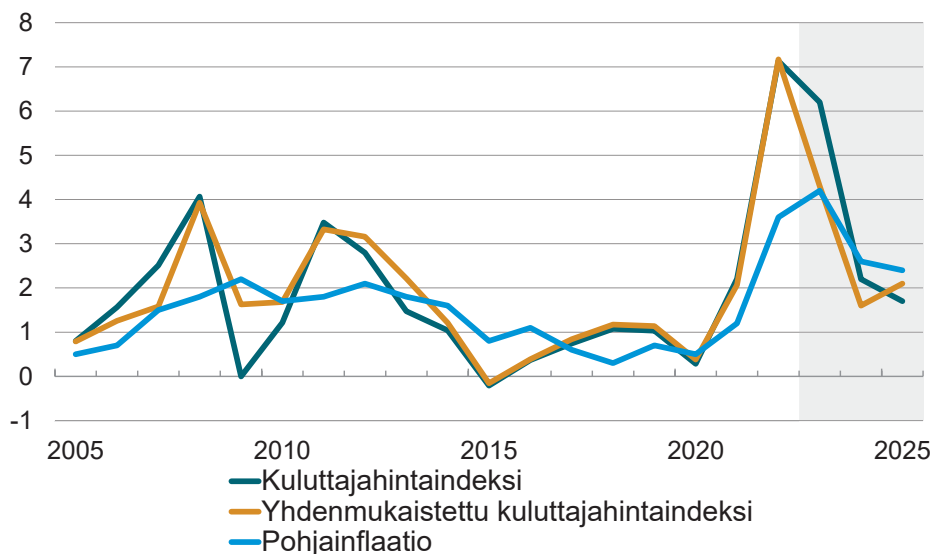
Omistusasumisen kustannusten nousu on viime aikoina korostunut kansallisessa kuluttajahintaindeksissä. Vaikka omistusasumisen muiden erien positiivinen vaikutus indeksiin pienenee, asuntolainojen korkojen nousun vaikutus on kasvanut merkittävästi. Korkojen nousun vaikutus realisoituu monelle kotitaloudelle vielä loppuvuodesta, sillä heinäkuussa asuntolainojen keskimarkkinakorko oli vain 3,6 prosenttia, kun taas uusien asuntolainojen korko oli keskimäärin 4,6 prosenttia. Lisäksi kulutusluottojen korkojen vaikutus kuluttajahintaindeksiin kasvaa. Korkojen vaikutus indeksiin alkaa laskea vuodenvaihteessa, mutta on ennustetulla korkokehityksellä nollassa vasta vuoden 2024 lopulla. Omistusasuminen ja kulutusluottojen korot eivät sisälly yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin kulutuskoriin, minkä vuoksi kansallinen kuluttajahintaindeksi on tänä ja ensi vuonna sitä korkeampi. Toisaalta vuonna 2025 korkojen laskiessa vaikutus on päinvastainen; yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi on korkeampi kuin kansallinen.

Hallitusohjelmaan kirjattujen veromuutosten vaikutus inflaatioon on ennustejaksolla vähäinen. Olettaen, että välilliset veromuutokset menevät täysin hintoihin, vuonna 2024 alkoholi-, polttoaine- ja tupakkaverotuksen muutosten yhteisvaikutus inflaatioon on noin -0,04 prosenttiyksikköä. Vuonna 2025 veromuutosten vaikutus inflaatioon on noin 0,15 prosenttiyksikköä, jossa suurimpana nostavana tekijänä on arvonlisäverotuksen muutos.

Vuonna 2023 inflaatio on keskimäärin 6,2 prosenttia kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Inflaatio on kuitenkin huomattavasti tätä hitaampaa vuoden lopussa. Pohjainflaatio nousee vuodesta 2022, koska palveluiden ja tavaroiden hintojen nousu kiihtyi vielä vuoden alkupuoliskolla. Korkea hintataso ja korkojen nousu ovat vähentäneet kysyntää ja hintapaineet helpottavat vähitellen. Hintataso jää kuitenkin energiakriisiä edeltävää tasoa korkeammaksi.

Kuluttajahintaindeksiä

Muutos vuodentakaiseen, %

Inflaatio hidastuu 2,2 prosenttiin vuonna 2024 ja painuu 1,7 prosenttiin vuonna 2025. Inflaatio hidastuu ennustejaksolla siis selvästi, mutta jää viime vuosia korkeammalle tasolle. Palveluiden hintojen nousu ylläpitää inflaatiota eniten tulevina vuosina niin Suomessa kuin euroalueella. Pidemmän aikavälin markkinoiden inflaatio-odotukset euroalueelle ovat kesällä olleet korkeimmalla tasolla 13 vuoteen. Palkkakehityksen lisäksi taustalla on mahdollisesti oletukset siitä, että globalisaation pysähtyminen, tuotantoketjujen kriisivarmuuden parantaminen, ilmastonmuutoksen torjunta ja sen vaikutukset sekä kauppakiistat nostavat hintoja myös tulevina vuosina.

Taulukko 12. Hintaindeksejä

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat ¹	-3,4	9,8	18,6	-4,1	-1,3	1,8
Tuontihinnat ¹	-4,9	9,7	19,4	-4,0	-1,2	1,8
Kuluttajahintaindeksi	0,3	2,2	7,1	6,2	2,2	1,7
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	0,4	2,1	7,2	4,3	1,6	2,1
Pohjainflaatio ²	0,5	1,2	3,6	4,2	2,6	2,4
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-3,3	10,1	20,3	-3,5	-2,9	1,9
Rakennuskustannusindeksi	-0,2	5,4	8,2	3,0	-0,4	1,0

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

² Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, ilman energiaa ja elintarvikkeita

1.7 Keskipitkän aikavälin näkymät 2026-2027

Keskipitkällä aikavälillä talouden tuotannon arvioidaan kasvavan kohtuullisesti. Vuonna 2026 bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan noin 1,7 prosenttia ja vuonna 2027 kasvun arvioidaan olevan noin 1,6 prosenttia. Bruttokansantuotteen kehitystä tukee muun muassa yksityisten investointien kasvu, joiden arvioidaan elyvän markkinakorkojen laskun seurauksena. Suomen talouden arvioidaan olevan yhä normaalikapasiteettinsa alapuolella vuonna 2026. Tuotanto kuitenkin lähestyy arvioitua potentiaalisen tuotannon tasoa ja tuotantokuilu umpeutuu vuonna 2027.

Työmarkkinoiden positiivisen kehityksen arvioidaan jatkuvan keskipitkällä aikavälillä. Työllisyysasteen (15-74 vuotiaat) arvioidaan kasvavan maltillisesti vuosina 2026 ja 2027. Vuonna 2027 työllisyysasteen arvioidaan olevan 75,2 prosenttia. Työttömyysasteen arvioidaan puolestaan laskevan ja vuonna 2027 työttömyysasteen arvioidaan olevan 6,4 prosenttia.

Kuluttajahintojen kasvun arvioidaan tasaantuvan. Vuosina 2026 ja 2027 kuluttajahintojen muutoksen arvioidaan olevan 2 prosenttia vuodessa, joka vastaa Euroopan keskuspankin inflaatiotavoitetta.

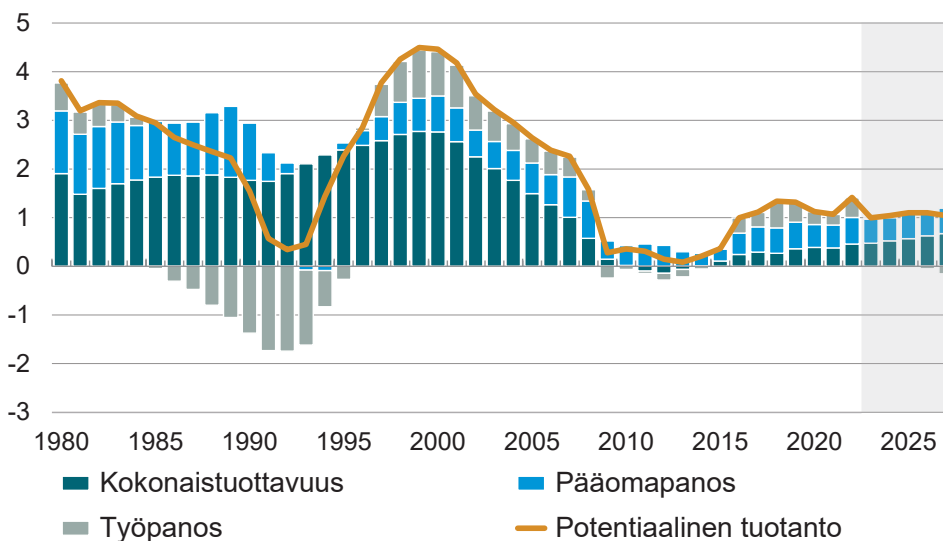
Keskipitkän aikavälin kehitysarvio perustuu arvioon potentiaalisen tuotannon kehityksestä, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset lyhyen aikavälin jälkeen.¹ Potentiaalinen tuotanto viittaa talouden pitkän aikavälin kasvu-uraan tai kestävään, vakaan inflaation takaavaan tuotannon tasoon, joka on saavutettavissa talouden kapasiteetin ollessa normaalikäytössä. Vuosien 2023-2027 aikana potentiaalisen tuotannon arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 1,1 prosenttia vuodessa.

Potentiaalisen tuotannon kehitys riippuu työpanoksen, pääomakannan ja kokonaistuottavuuden kehityksistä. Työpanoksen muutoksen vaikutus potentiaalisen tuotannon kasvuun on vähäistä vuoteen 2025 saakka, jonka jälkeen työpanoksen kasvu pysähtyy ja se alkaa pienentää potentiaalista tuotantoa. Työpanoksen heikko kasvukontribuutio on seurausta tehtyjen työtuntien negatiivisesta kehityksestä. Työpanoksen lisäksi talouden tuotantedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Pääomakannan kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua noin puolella prosentilla vuosittain vuosina 2023–2027.

Kolmas potentiaalisen tuotannon kasvun lähde on kokonaistuottavuus. Sen kasvu on vahvistunut hieman viime vuosina verrattuna 2010-luvun alkuun. Tuottavuuden kasvu on kuitenkin heikkoa verrattuna 2000-luvun alkuun. Heikompaa kasvua selittää mm. talouden rakennemuutos. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Hidas tuottavuuden kasvu on ollut yleistä myös muualla kehittyneissä talouksissa. Vuosina 2023–2027 kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan olevan keskimäärin noin 0,5 prosenttia vuodessa, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin noin kahteen prosenttiin vuodessa.

1 Lähtökohtana on, että talouskasvu vuosille t+3 ja t+4 arvioidaan siten, että tuotantokuilu (tuotantokuilu kertoo, kuinka paljon talouden tuotanto tiettyä ajankohdanä poikkeaa potentiaalisesta tasostaan) sulkeutuu viimeistään vuonna t+4. Poikkeuksellisissa suhdannetilanteissa tästä perusoletuksesta voidaan kuitenkin poiketa, mikäli on selvää, että säännön noudattaminen tuottaisi epäuskottavia tuloksia. Tällöin tuotantokuilu voi tilanteesta riippuen olla positiivinen tai negatiivinen vuonna t+4. Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääomakannan ja kokonaistuottavuuden kehityksistä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät EU-menetelmän mukaan, %

Taulukko 13. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2021	2022	2023**	2024**	2025**	2026**	2027**
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	3,2	1,6	0,0	1,2	1,8	1,7	1,6
Bruttokansantuote, mrd. euroa	251	269	282	291	303	316	328
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	2,2	7,1	6,2	2,2	1,7	2,0	2,0
Työttömyysaste, %	7,7	6,8	7,1	7,2	7,0	6,6	6,4
Työllisyysaste, %	72,3	73,8	73,8	73,8	74,3	74,8	75,2
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-2,9	-0,8	-2,4	-3,2	-3,4	-3,0	-2,8
Valtio	-3,2	-1,6	-3,3	-3,4	-4,2	-3,7	-3,5
Kuntahallinto ¹	-0,3	-0,2	-0,1	-0,2	-0,3	-0,3	-0,4
Hyvinvointialueet			-0,4	-0,5	-0,3	-0,4	-0,5
Sosiaaliturvarahastot	0,6	1,0	1,4	0,9	1,4	1,5	1,5
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:hen, %	-2,4	-0,4	-1,3	-2,2	-2,8	-2,7	-2,9
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	72,5	72,9	74,2	76,8	78,9	80,4	81,6
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	51,3	52,7	54,3	56,4	58,4	59,6	60,6
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ²	-1,0	-0,7	-1,9	-1,7	-1,0	-0,5	0,0
Potentiaalisen tuotannon kasvu, %	1,1	1,4	1,2	1,0	1,1	1,1	1,1

¹ Paikallishallinto vuoteen 2022 saakka

² Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Suomen julkisen talouden rahoitusasema heikentyy tänä vuonna merkittävästi vuoteen 2022 verrattuna. Talouskasvu on seisahtunut sekä monet aikaisemmin päätetyt toimet sekä inflaatiosta johtuva menojen nousu kasvattavat kuluvan vuoden alijäämää. Hallituksen päättämistä julkista taloutta vahvistavista toimista huolimatta, julkisen talouden tila heikkenee lähivuosina. Talouskasvu nopeutuu ennustejakson loppupuolella lähivuosiin verrattuna ja samaan aikaan myös sopeutustoimet purevat, minkä johdosta rahoitusasema alkaa kohentua. Julkinen talous pysyy kuitenkin huomattavan alijäämäisenä.

Julkinen velkasuhde on kohonnut korkealle tasolle historiaan nähden niin rakenteellisten syiden kuin myös vuosikymmenen alun eri kriisien johdosta. Sopeutustoimista huolimatta velkasuhde kasvaa hiljalleen ennustejaksolla. Osaltaan sopeutustoimien vaikutusta vaimentaa korkomenojen kasvu. Julkinen talous on pidemmällä aikavälillä rakenteellisesti alijäämäinen ja siten julkisessa taloudessa on kestävyysvaje.

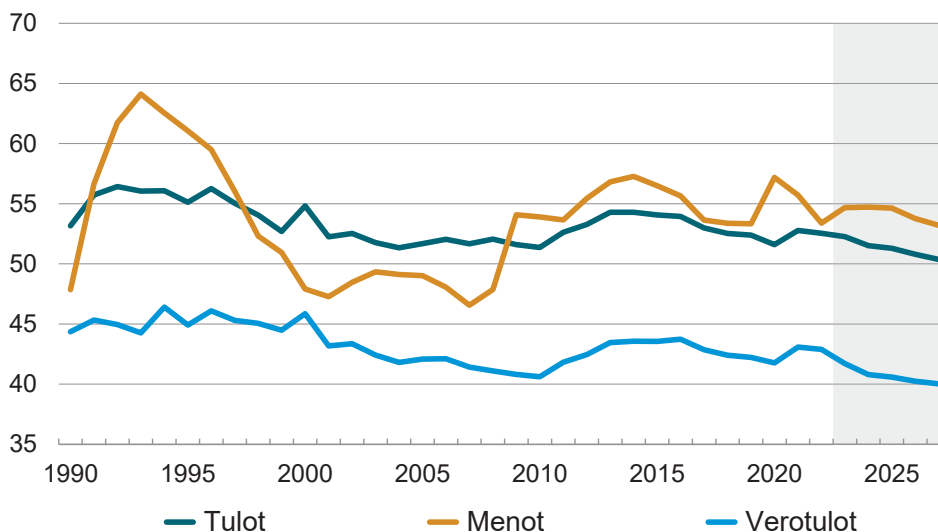
Valtionhallinto on julkisen talouden sektoreista alijäämäisin. Hallituksen päättämia sopeutustoimia kohdistuu myös valtionhallintoon vuodesta 2024 alkaen ja alijäämä pienenee aavistuksen. Säästöjä kohdistuu mm. sekä tulonsiirtoihin että toimintamenoihin. Toisaalta panostuksia tehdään esimerkiksi T&K-toimintaan. Lähivuosille osuu myös aikaisemmin budjetoituja varautumiseen liittyviä menoja. Verotulojen kasvu on kohtuullista, kun monien veropohjien kasvu kiihtyy talouskasvun nopeutuessa. Valtion alijäämä kuitenkin pienenee kovin verkkaisesti ja alijäämä pysyy suurena koko tarkastelujaksolla.

Paikallishallinnossa kuntahallinto jää painelaskelmassa edelleen hieman alijäämäiseksi. Ikääntyvä rakennuskanta, muuttoliike ja infra-rakentaminen pitävät kuntien investointimenot korkeina. Hyvinvointialueiden arvioidaan olevan alijäämäisiä aloitusvuoden lopulla. Alijäämä johtuu mm. mittavista investoinneista sekä

henkilöstömenoista. Hyvinvointialueisiin kohdistuu säästöjä myös hallitusohjelmasta. Hyvinvointialueiden omat säästöt huomioidaan ennusteessa sitä mukaan, kun niistä on saatu riittävä varmuus.

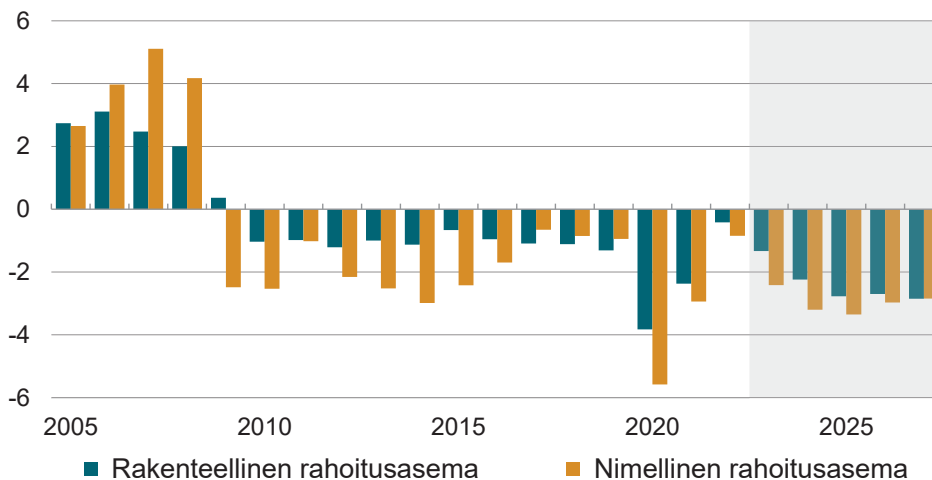
Työeläkelaitosten ylijäämä asettuu lähivuosina reiluun prosenttiin. Eläkemenot kasvavat, mutta toisaalta työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvu on kohtuullista. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa vahvistaa ennustejaksolla työttömyystilanteen koheneminen sekä sosiaalietuuksiin kohdistuvat leikkaukset. Toisaalta työttömyysvakuutusmaksua alennetaan vuoden 2024 alusta reippaasti. Muut sosiaaliturvarahastot ovat lähellä tasapainoa ennustejaksolla.

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen nimellinen ja rakenteellinen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktiolähestymistapaan
 Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 14. Julkisyhteisöt¹

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	38,0	42,1	45,7	45,6	48,0	49,3
Tuotannon ja tuonnin verot	33,1	34,7	36,4	36,4	36,8	37,8
Sosiaalivakuutusmaksut	27,6	30,5	32,2	34,1	33,1	34,9
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	99,4	108,1	115,2	117,4	118,8	123,0
Omaisuuksut	6,7	6,8	7,0	9,2	10,5	11,6
Myynti- ja maksutuotot (ml. tuotos omaan käyttöön)	15,8	16,5	17,5	18,9	19,2	19,6
Muut tulot	1,0	1,0	1,4	1,6	1,4	1,3
Kokonaistulot	122,8	132,4	141,1	147,2	149,9	155,4
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	57,3	61,0	64,0	69,3	71,2	73,5
Tukipalkkiot	4,4	4,0	3,0	2,6	2,7	2,6
Sosiaalietuudet ja -avustukset	53,9	54,8	55,6	59,6	62,2	63,5
Muut tulonsiirrot	6,6	6,8	6,8	6,8	6,5	6,8
Omaisuusmenot	1,7	1,3	1,5	2,4	3,5	4,1
Pääoman bruttomuodostus	11,7	10,6	11,3	11,8	12,7	14,5
Muut menot	0,6	1,3	1,3	1,4	0,6	0,6
Kokonaismenot	136,1	139,8	143,4	154,0	159,3	165,6
Kulutusmenot	57,7	61,7	64,6	69,7	72,2	75,1
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-13,3	-7,4	-2,3	-6,8	-9,3	-10,2
Valtionhallinto	-13,1	-8,1	-4,4	-9,4	-9,9	-12,6
Kuntahallinto ³	-0,1	-0,9	-0,5	-0,3	-0,6	-0,9
Hyvinvointialueet				-1,1	-1,4	-1,0
Työeläkelaitokset	0,3	1,7	2,3	3,0	2,9	3,9
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,3	-0,1	0,3	1,1	-0,3	0,5
Perusjäämä ⁴	-11,6	-6,1	-0,8	-4,4	-5,8	-6,1

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää pääomaverot³ Paikallishallinto vuoteen 2022 saakka⁴ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 15. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	41,8	43,1	42,9	41,7	40,8	40,6
Julkisyhteisöjen menot	57,2	55,7	53,4	54,7	54,7	54,6
Nettoluotonanto	-5,6	-2,9	-0,8	-2,4	-3,2	-3,4
Valtionhallinto	-5,5	-3,2	-1,6	-3,3	-3,4	-4,2
Kuntahallinto ¹	-0,0	-0,3	-0,2	-0,1	-0,2	-0,3
Hyvinvointialueet				-0,4	-0,5	-0,3
Työeläkelaitokset	0,1	0,7	0,9	1,0	1,0	1,3
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,1	-0,1	0,1	0,4	-0,1	0,1
Perusjäämä ²	-4,9	-2,4	-0,3	-1,6	-2,0	-2,0
Julkisyhteisöjen velka	74,7	72,5	72,9	74,2	76,8	78,9
Valtionvelka	52,4	51,3	52,7	54,3	56,4	58,4
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	648	667	682	679	679	677
Valtionhallinto	144	146	150	151	151	147
Kuntahallinto ¹	493	508	519	263	261	263
Hyvinvointialueet				252	255	254
Sosiaaliturvarahastot	12,0	12,7	12,9	12,9	12,9	12,9

¹ Paikallishallinto vuoteen 2022 saakka.

² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

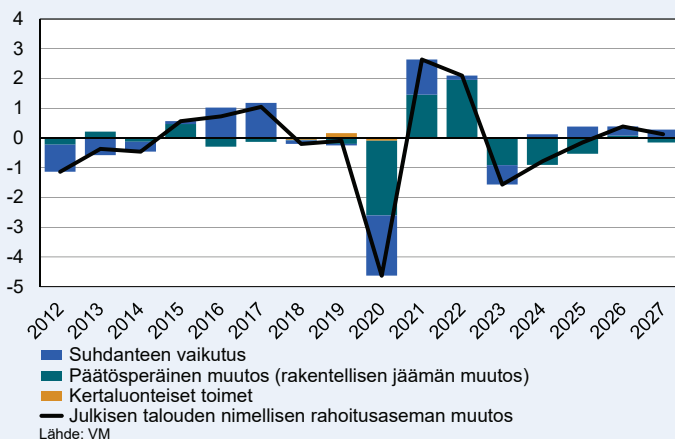
Finanssipolitiikan mitoitus

Julkisen talouden rahoitusasema heikkenee vuosina 2023-2025. Heikkenemistä selittävät pääosin heikkenevä taloussuhdanne, kasvavat korkomenot sekä muutokset finanssipolitiikan mitoituksessa. Rakenteellisen eli suhdanteen vaikutuksesta puhdistetun rahoitusaseman muutoksella mitattuna finanssipolitiikan mitoitus on muuttumassa elvyttäväksi tänä ja ensi vuonna. Kuluvan vuoden muutosta selittävät osaltaan kuluvalle vuodelle budjetoidut varautumiseen liittyvät menot sekä korkomenojen nopea kasvu. Ensi vuonna rakenteellinen jäämä heikkenee myös aavistuksen, mitä suuressa määrin selittää työttömyysvakuutusmaksun alentaminen.

Julkinen talous heikentyy rakenteellisesti myös ilman varsinaisia perinteisiä elvytystoimia, kun väestön ikääntyminen kasvattaa julkisia menoja vuosittain. Hallituksen päättämät julkisen talouden säästötoimet astuvat voimaan asteittain vuodesta 2024 lähtien, ja ne peittyvät lähivuosina muiden muutosten alle rakenteellisen jäämän muutoksen tarkastelussa.

Rakenteellisen jäämän laskentaan liittyy suurta epävarmuutta suhdannekäänteissä ja tulokset voivat muuttua oleellisestikin jälkikäteen tilastojen päivittymisen myötä. Vuosien 2022 ja 2023 osalta rakenteellisen jäämän muutoksien tulkintaan liittyy erityistä epävarmuutta, sillä suhdannekomponentti ei täysin välttämättä ota täysin huomioon hintatason epätavanomaisia muutoksia. Vuonna 2022 tapahtunut inflaation nopeutuminen kasvatti julkisen talouden tuloja vuonna 2022, mikä näkyy rakenteellisen jäämän kohentumisena, ja kasvattaa indeksisidonnaisia menoja vuonna 2023, mikä näkyy rakenteellisen jäämän heikentymisenä. Ennustevuodesta 2024 eteenpäin hintatason vaihteluun liittyy epävarmuutta ei vastaavalla tavalla ole.

Julkisen talouden rahoitusaseman muutos prosenttiyksikköä

Finanssipolitiikan mitoitusta voidaan tarkastella myös laskemalla eri päätöksiä yhteen niin sanotusti ”alhaalta-ylös”. Seuraavassa kuviossa on kuvattu hallituksen päättämien julkisiin tuloihin ja menoihin vaikuttavien toimenpiteiden mittaluokka kumulatiivisesti budjettivuosittain. Istuvan hallituksen toimien vertailukohtana on kevään 2023 tekninen julkisen talouden suunnitelma ja luvut on esitetty budjetoidun mukaisesti.

Kuviossa on vihreällä palkilla esitetty istuvan hallituksen kaikki meno- ja tulopäätökset. Tumman sinisellä palkilla kuvataan myös edellisen vaalikauden päätöksiä, jotka liittyvät varautumiseen Venäjän Ukrainaan kohdistuvan hyökkäyssodan vuoksi, ja jotka vaikuttavat olennaisesti vielä julkisen talouden lähiajan näkyymiin. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineellä (vaaleansininen palkki) on vähenevä vaikutus julkiseen talouteen ennustejaksolla.

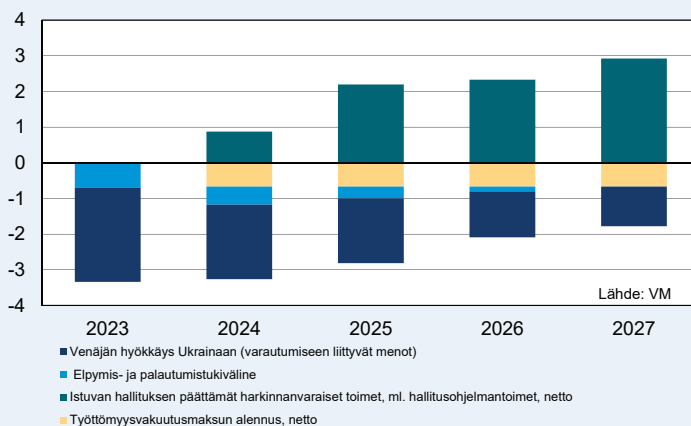
Hallitus on päättänyt julkisen talouden säästötoimista¹, jotka ovat hieman yli 3 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla². Arviossa on huomioitu myös veropäätökset, jotka ovat fiskaalisesti neutraaleja vaalikauden aikana. Laskelmassa on huomioitu työttömyysvakuutusmaksun alentaminen, joka heikentää huomattavasti julkisen talouden rahoitusasemaa vuodesta

- 1 Monilla meno- ja tulotoimilla on myös välillinen vaikutus verotuloihin, toimissa on huomioitu nettovaikutus julkiseen talouteen.
- 2 Sivun 78 kehikossa Hallituksen talouspoliittinen kokonaisuus kuvataan toimia, mitkä ovat sisällytetty ennusteeseen.

2024 alkaen. Hallitus päätti syksyn 2024 budjettiriihessä imuroida sen osan maksualennuksesta takaisin valtiolle verotusta kiristämällä, minkä hallituksen toimilla arvioitiin olevan vaikutusta maksualennukseen. Laskelmassa on huomioitu myös hallituksen investointipaketti niiltä osin, kuin investointipakettia on budjetoitu tuleville vuosille. Kokonaisuudessaan julkinen talous vahvistuu noin 1 mrd. euroa vaalikauden lopulla.

Finanssipolitiikka muuttuu kiristävämmäksi vaalikauden loppua kohden.

Harkinnanvaraisia toimenpiteitä 2023-2027 vaikutus julkiseen talouteen, mrd. euroa

Hallitusohjelman talouspoliittinen kokonaisuus

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on, että julkisen talouden rahoitusasema kohenee siten, että julkisen talouden alijäämä on korkeintaan yhden prosentin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2027. Tavoitteena on vakauttaa velkasuhde ja kääntää se pidemmällä aikavälillä pysyvämmiin alenevalle uralle lopulta muiden Pohjoismaiden tasolle.

Tavoitteiden toteutumiseksi julkisen talouden menoja sopeutetaan hallituksen päätöksin nettomääräisesti noin 4 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Osana sopeutustoimia hallitus on lisäksi linjannut rakennepoliittisista toimista, joilla tavoitellaan 100 000 uutta työllistä ja julkisen talouden vahvistumista noin 2 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla. Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana määräaikaisen neljän miljardin euron investointiohjelman. Ohjelma rahoitetaan valtion omaisuuden myynnistä kertyvillä tuloilla.

Valtiovarainministeriön syksyn 2023 kokonaistaloudellisessa ennusteessa on huomioitu ne hallitusohjelman toimet, joista on tehty päätös syksyn 2024 budjettiriihen yhteydessä. Kaikkia toimia ei kuitenkaan ole huomioitu sellaisenaan. Tässä kehikossa käydään läpi, kuinka 6 mrd. kokonaisuus on käsitelty ennusteessa.

Neljän miljardin euron säästöpaketista on huomioitu ennusteessa reilu 3 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Merkittävin ero liittyy hyvinvointialueiden omiin säästöihin. Niitä ennusteissa huomioidaan sitä mukaan, kun säästöt ovat riittävällä varmuudella päätetty hyvinvointialueiden toimesta.

Sosiaaliturvaan tehtävät muutokset vahvistavat julkista taloutta muiden sosiaaliturvarahastojen kautta. Tällä ei ole vaikutusta julkisen velkasuhteen kehitykseen ilman erillisiä päätöksiä. Lisäksi Työllisyysrahasto on ehdottanut työttömyysvakuutusmaksun huomattavaa alentamista. Alennuksesta hyötyvät työntekijät ja työnantajat. Vaikka työttömyysvakuutusmaksun alentaminen vähentää julkisen talouden menoja ja kasvattaa verotuloja, koko julkisyhteisöjen tasolla alennus on alijäämää kasvattava. Hallitus linjasi syksyn 2024 budjettiriihessä, että ensi vuoden alusta verotusta kiristetään niiltä osin, kuin hallitusohjelman säästöillä katsotaan olevan vaikutusta työttömyysvakuutusmaksun alentamiseen. Verotulot¹ kasvavat yhteensä

1 Budjettiriihessä päätetyn veronkiristyksen osuus on noin 145 milj. euroa ja 55 milj. euroa on automaattista verotulojen kasvua työttömyysvakuutusmaksun alentamisen johdosta.

0,2 mrd. euroa. Siten sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvista säästöistä voidaan arvioida olevan kotiutettu velkaa kerryttäville sektoreille vastaava summa.

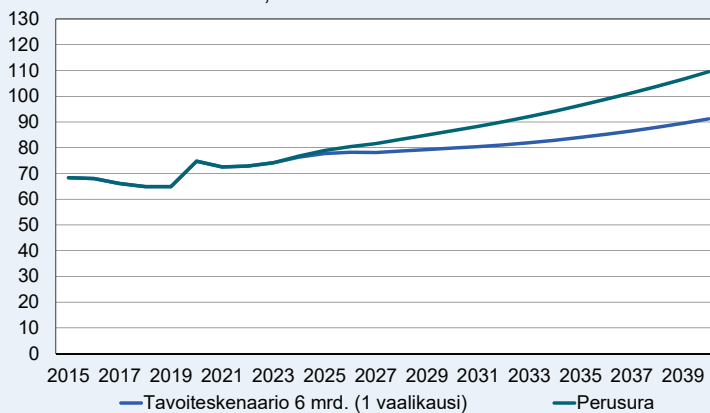
Hallituksen rakennepoliittinen kokonaisuus on myös huomioitu osin reaalityalouden ennusteessa. Toimet koostuvat pitkälti työvoiman tarjontaa lisäävistä ja työmarkkinoiden toimintaa uudistamaan pyrkivistä toimista. Jotta haluttu vaikutus saavutettaisiin, vaatisi se myös työvoiman kysynnän merkittävää kasvua ja kansainvälisen talouden vetoapua. Ennusteessa talouden kasvu on vaatimatonta lyhyellä aikavälillä eikä merkittävästi lisää työvoiman kysyntää. Kaikkien toimien valmistelua ja yksityiskohtaista määrittelyä ei myöskään ole vielä aloitettu. Osalla toimien kohteena olevista henkilöistä on työmarkkinoiden tarpeiden näkökulmasta puutteita osaamisessa, jolloin työllistymisen todennäköisyys pienenee tai sopivan paikan löytymisessä on viiveitä. Toimilla on kuitenkin runsaasti potentiaalia ja pidemmällä aikavälillä työvoiman arvioidaan lisääntyvän niiden seurauksena. Ennusteessa tälle kokonaisuudelle arvioitu noin 2 mrd. euron, nopeutuvan talouskasvun kautta syntyvä potentiaali ei siten vielä ole mukana.

Neljän miljardin euron investointipaketista on linjattu, että menoja käytetään sitä mukaan, kun niiden rahoittamiseksi pystytään kohdistamaan tuloja. Syksyn 2024 budjettiriihessä hallitus kohdensi osan investointipaketin toimista. Yhteensä investointeja päätettiin noin 0,6 mrd. euroa vuosille 2024-2027. Tätä vasten valtion budjettiin siirretään rahaa Valtion asuntorahastosta noin 0,8 mrd. euroa. Loppu investointipaketista jää kehysvaraukseksi, eikä toimia ole huomioitu vielä ennusteessa. Investointipaketti kasvattaa kansantalouden tilinpidon mukaista alijäämää. Kansantalouden tilinpidossa omaisuuden myynnit ja valtionhallinnon sisäiset siirrot eivät kirjaudu julkisyhteisöjen kokonaistuloihin. Vaikka omaisuusmyynnit tai varojen siirrot eivät vaikuta alijäämään, vähentävät ne velkaantumista.

Hallitus on päättänyt valtiontalouden kehystasoa asettaessa eri vuosille lisätalousarviovarauksista ja jakamattomasta varauksesta. Varauksien täysimääräinen käyttö lisääisi julkista velkaa yhteensä noin 2 mrd. euroa vaalikauden 2024-2027 aikana. Viime vuosina tapana on ollut käyttää varaukset kokonaisuudessaan. Varausten käyttö huomioidaan ennusteessa sitä mukaan, kun toimet kohdentuvat tarpeeksi ja niistä on päätökset.

Kuviossa 1 on esitetty julkisen talouden velkasuhteen perusura sekä hallituksen tavoiteura, jossa hallitusohjelman talouspoliittinen kokonaisuus kuluva vaalikauden toteutuu täysimääräisesti, kuten hallitusneuvottelujen aikaan arvioitiin. Perusurassa suurten alijäämien, kasvaneiden velanhoitokustannusten sekä vaimeahkon talouskasvun yhteisvaikutuksesta velkasuhde jatkaa kasvuaan pitkälle tulevaisuuteen.

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:hen, %

Tavoiteskenaario sisältää hyvinvointialueiden omat säästöt sekä 2 mrd. euron julkisen talouden vahvistumisen velkaa kerryttävillä sektoreilla suotuisamman työllisyyskehityksen kautta. Lisäksi se pitää sisällään oletuksen, että loput hallitusohjelman säästöpakettien sosiaaliturvarahastoja vahvistavat säästöt otetaan hyödyntämään velkaa kerryttäviä sektoreita.

Julkisen talouden tilanne on heikentynyt verrattuna suhteessa alkukesästä 2023 arvioituun, joten hallituksen toimet eivät kohenna julkista taloutta odotetun mukaisesti. Velkasuhde kuitenkin vakiintuu hetkellisesti vaalikauden aikana, joskin korkeammalle tasolle kuin vielä kesällä 2023 arvioitiin. Julkisen talouden rahoitusasema jäisi vaalikauden lopulla asetetusta tavoitteesta.

2.1.1 Julkisyhteisöjen velka

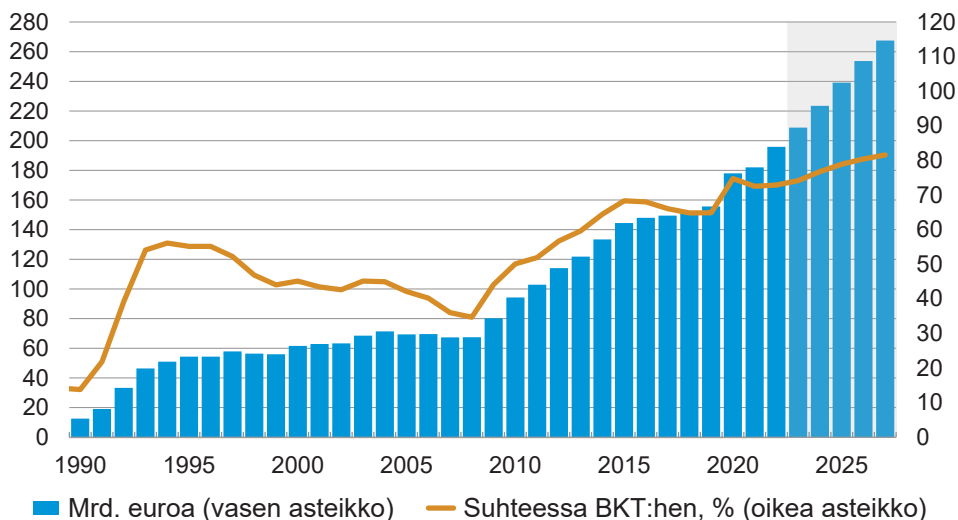
Julkisyhteisöjen velkasuhde kasvoi viime vuonna 72,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velan määrä kasvoi 13,8 mrd. euroa ja oli 195,8 mrd. euroa. Velkasuhteen kasvu jatkuu tänä vuonna mittavaksi arvioitun alijäämän ja hitaan talouskasvun myötä. Velkasuhteen kasvu jatkuu koko ennustekauden. Velkasuhde on noin 81,6 prosenttia vuonna 2027.

Velka kasvaa tulevina vuosina erityisesti valtionhallinnossa, yli 10 mrd. euroa vuosittain, mutta myös kuntahallinto ja hyvinvointialueet velkaantuvat edelleen yhteensä noin 2-3 mrd. euroa vuosittain. Sosiaaliturvarahastojen velka supistuu hieman Työllisyysrahaston velkojen erääntyessä.

Velkasuhteen muutokseen vaikuttavia tekijöitä on eritelty ohessa (taulukko 17). Velkasuhdetta kasvattavat lähivuosina syvä valtion- ja paikallishallinnon perusalijäämä sekä nopeasti kasvavat korkomenot. Perusalijäämä heikkenee aluksi ja paranee vuosina 2026-2027 hieman. Talouskasvu puolestaan pienentää velkasuhdetta, mutta sen vaikutus vaimenee ja velkasuhde alkaa kasvaa nopeammin. Muut syyt kuvaavat menoja tai tuloja, jotka eivät vaikuta kansantalouden tilinpidon mukaiseen alijäämään, mutta vaikuttavat velanottoon. Hävittäjähankkeen rahoitus alkaa lisätä velanottotarvetta kuluvalta vuodelta alkaen. Hävittäjähankintojen alijäämävaikutus alkaa näkyä vasta vuodesta 2025 alkaen arvioitujen toimitusten mukaisesti. Myös ARA-korkotukilainakanta arvioidaan kasvavan 1,1 mrd. euroa vuosittain, kasvattaen julkista velkaa. Investointipaketin rahoitus omaisuusmyynnein tai siirtämällä varoja rahastoista ei vaikuta alijäämään, mutta vähentää velkaantumista.

Julkiseen velkaan lasketaan myös muita eriä budjettitalouden velan lisäksi. Valtion kohdalla velkaan luetaan esimerkiksi useiden budjetin ulkopuolisten yksiköiden ja yhtiöiden velat, vuokra- ja asumisoikeusasuntoja varten myönnettyt korkotukilainat sekä valtion velkasalkun hallinnassa käytettyihin johdannaisopimuksiin liittyvät vakuudet. Paikallishallinnon velkaan lasketaan myös useiden kuntien omistamien yhtiöiden velka sekä kuntataustaisiin vuokrataloyhtiöihin liittyvien korkotukilainojen määrän verran velkaa. Sosiaaliturvarahastojen velka koostuu Työllisyysrahaston velasta ja työeläkelaitosten johdannaisiin liittyvistä käteisvakuuksista.

Julkisyhteisöjen velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 16. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2021	2022	2023**	2024**	2025**	2026**	2027**
Velkasuhde, suhteessa BKT:hen, %	72,5	72,9	74,2	76,8	78,9	80,4	81,6
Velkasuhteen muutos	-2,2	0,4	1,3	2,6	2,2	1,5	1,2
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema (pois lukien työeläkesektori)	3,1	1,2	2,6	3,0	3,3	2,9	2,6
Korkomenot	0,5	0,5	0,8	1,2	1,3	1,4	1,6
Muut tekijät ¹	-2,0	3,4	1,2	0,8	0,5	0,3	0,0
BKT:n arvon muutos	-3,8	-4,8	-3,3	-2,4	-3,0	-3,1	-3,0
Työeläkesektorin ylijäämä (ei vaikuta velanottoon)	0,7	0,9	1,0	1,0	1,3	1,3	1,3

¹ Muut tekijät sisältävät valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen kirjaamiseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen. Plus-merkkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

Julkisyhteisöjen velkasuhteen stokastinen tarkastelu

Talouden ja julkisen talouden tulevaan kehitykseen liittyy huomattavaa epävarmuutta. Ennusteessa kuvataan bruttokansantuotteen, korkotason ja julkisen talouden tunnuslukujen kehitystä lähivuosina, mutta tiedontarve julkisen talouden kehityksestä ja siihen liittyvän epävarmuuden suuruudesta jatkuu myös tavanomaista ennustejaksoa pidemmälle.

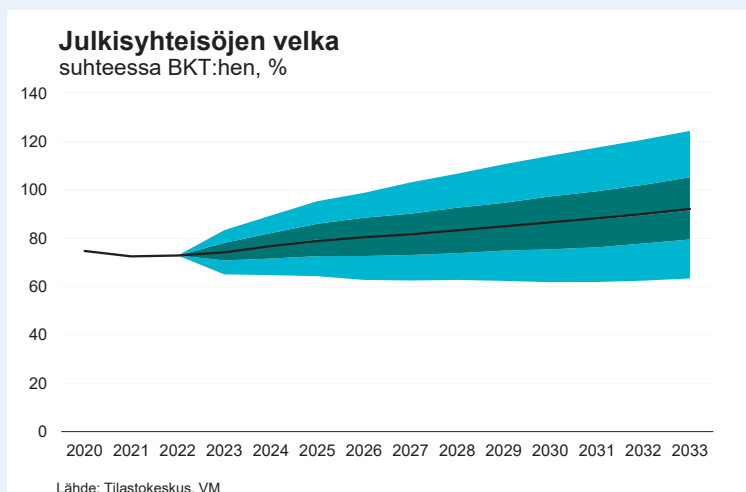
Julkisen sektorin velkasuhteen (velka suhteessa BKT:hen) tulevaan kehitykseen liittyvää epävarmuutta voidaan tarkastella hyödyntämällä stokastisia simuloitteja. Velkasuhteen kehitykseen liittyvä epävarmuus on suoraan kytköksissä niin sanottujen velka-ajureiden (bruttokansantuotteen kasvu, implisiittinen reaalkorko ja perusjäämä suhteessa BKT:hen) tulevaan kehitykseen liittyvään epävarmuuteen. Velka-ajureiden ja edelleen velkasuhteen kehitykseen liittyvä epävarmuus on mahdollista huomioida velkasuhde tarkasteluissa stokastisten velkasimulaatioiden avulla.

Yleisesti stokastisia velkasimulaatioita tuotetaan hyödyntämällä edellä mainittujen velka-ajureiden historiallista kehitystä. Stokastisissa simulaatioissa velka-ajureille ja edelleen velkasuhteen kehitykselle lasketaan 1000 vaihtoehtoista kehityskulkua, jotka perustuvat menneisyydessä tapahtuneeseen tilastolliseen vaihteluun. Näiden avulla velka-uralle on mahdollista tehdä todennäköisyystarkasteluja ja muodostaa erilaisia viuhkakuvioita.¹²

Kuvio 1 esittää velkasuhteen ennusteen perusuran, jota on jatkettu julkisen talouden pitkän aikavälin painelaskelman mukaisesti. Lisäksi kuviossa havainnollistetaan velkasuhteen simuloitujen arvojen kehitys vuosille 2023-2033. Esitetystä viuhkakuviossa uloin väli kattaa 90 % velkasuhteen simuloitusta vaihtelusta ja sisimmän vaihteluvälin (tumma sinivihreä alue) sisälle jää vaihtelusta 50 %.

- 1 Valtiovarainministeriön käyttämä menetelmä on kuvattu [menetelmäkuva](#)ksessa
- 2 Simulaatioiden avulla saadut tulokset riippuvat simulaatioissa käytettävistä oletuksista. Etenkin oletukset simulaatioissa käytettävien satunnaisten shokkien jakaumasta ja niiden keskinäisestä ajallisen riippuvuuden luonteesta vaikuttavat olennaisesti simulaatioiden lopputulemiin. Tässä tarkastelussa simulaatioissa käytetyt shokit ovat johdettu normaalijakaumasta. Lisäksi oletetaan, että shokit ovat ajassa riippumattomia ja niiden odotusarvo on 0.

Kuvio 1. Julkisyhteisöjen velkasuhteen kehitykseen liittyy epävarmuutta pitkällä aikavälillä.

Ennusteessa velkasuhde nousee lähes 82 prosenttiin vuonna 2027 ja julkisen talouden pitkän aikavälin painelaskelmassa reiluun 91 prosenttiin vuonna 2033. Epävarmuus on kuitenkin suurta ja kasvaa ajassa: julkisyhteisöjen velkasuhde on vuonna 2033 90 prosentin varmuudella 63 prosentin ja 124 prosentin välillä ja 50 prosentin varmuudella 80 prosentin ja 105 prosentin välillä.

Ennusteen perusurassa ei ole huomioitu kaikkia hallitusohjelman toimia (ks. kehikko Hallitusohjelman talouspoliittinen kokonaisuus). Simulointiin perustuvan arvion mukaan todennäköisyys sille, että julkisyhteisöjen velkasuhde ilman lisätoimia olisi kahden vaalikauden jälkeen vuonna 2031 pienempi kuin vuonna 2022 on 20 prosenttia (katso taulukko 1). Tarkastelun perusteella voidaan päätellä, että Suomen velkasuhteen kehityksen kääntymien merkittävästi alenevalle uralle on hyvin epätodennäköistä. Sen sijaan merkittävästi ennustetta ja painelaskelmaa heikompi tulema, jossa velkasuhde olisi yli 100 prosentin vuonna 2031 on mahdollinen 20 prosentin todennäköisyydellä, eli merkittävästi heikompi kehityskulku on kohtalaisen todennäköinen.

Taulukko 1. Eri velkasuhteiden todennäköisyyksiä ilman lisätoimenpiteitä julkisen talouden vakauttamiseksi.³

	2024	2027	2031
Todennäköisyys, että velkasuhde alle 60 prosenttia:	0 %	0 %	0 %
Todennäköisyys, että velkasuhde alle 75 prosenttia:	40 %	30 %	20 %
Todennäköisyys, että velkasuhde alle 80 prosenttia:	70 %	50 %	30 %
Todennäköisyys, että velkasuhde yli 100 prosenttia:	0 %	10 %	20 %
Todennäköisyys, että velkasuhde pienempi kuin vuonna 2022:	30 %	20 %	20 %

3 Taulukossa esitetyt todennäköisyydet ovat laskettu hyödyntämällä velkasuhteen simuloituja arvoja.

2.2 Valtionhallinto

Valtionhallinnon rahoitusasema heikkenee tuntuvasti vuonna 2023 ja pääministeri Orpon hallituksen säästötoimista huolimatta valtionhallinnon rahoitusasema on jäämässä syvästi alijäämäiseksi vuoden 2025 jälkeen. Rahoitusaseman heikkenemiseen vaikuttavat aikaisemmat menoja kasvattavat toimet, hidas talouskasvu ja korkomenojen kasvaminen. Ilman sopeutustoimia rahoitusasema olisi nykyistä arviota heikompi. Ennustejakson lopussa valtionhallinnon investoinnit nousevat tuntuvasti F35-monitoimihävittäjien toimituksista johtuen. Valtionhallinnon menoja rasittavat Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamat lisämenot maanpuolustukseen, maahanmuuttoon ja huoltovarmuuteen. Lisäksi valtiohallinnon velanhoidokustannukset nousevat ennustejakson lopussa yli neljään miljardiin euroon.

Valtionhallinnon ennusteessa on huomioitu päätökset, jotka ovat mukana julkisen talouden suunnitelmassa tai vuoden 2024 talousarvioesityksessä. Sopeutustoimilla valtionhallinto on saavuttamassa vuodesta 2024 lähtien menosäästöjä,

jotka kasvavat hallituskauden loppua kohden¹. Tuntuvimmat säästökokonaisuudet liittyvät sosiaalietuuksien rahoitusosuuksiin sekä hyvinvointialueiden tehtävien vähentämisen seurauksena tehtäviin leikkauksiin alueiden rahoitukseen. Lisäksi toimintamenoisäästöjä kohdistuu lähes kaikille eri hallinnonaloille.

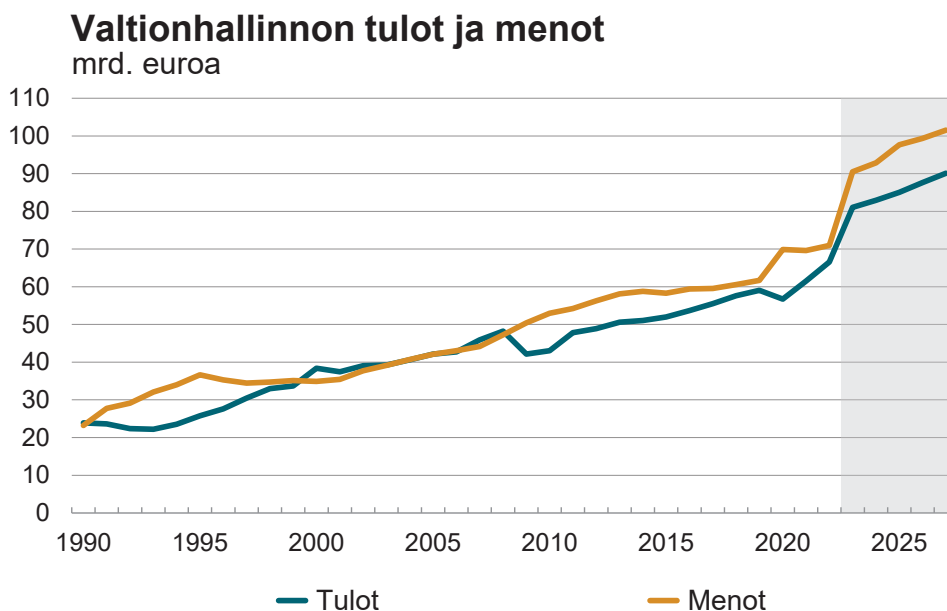
Vuoden 2023 valtionhallinnon rahoitusasema on jäämässä merkittävästi edellistä vuotta heikommaksi. Heikennystä aiheuttavat etenkin tulojen kasvun hidastuminen talouskasvun pysähdyttyä nollan tuntumaan ja useat varautumiseen liittyvät menot. Puolustusvoimien rahoitusta kasvatetaan ja maahanmuuttoon liittyvien menojen oletetaan pysyvän aiempia vuosia korkeammalla tasolla Ukrainasta saapuneiden pakolaisten takia. Erilaiset sähkötuot näkyvät sekä valtion menoja kasvattaen että tuloja pienentäen vaikkakin osa budjetoiduista tuista on jäämässä käyttämättä. Menojen kasvua hidastavat covid-19-epidemian aiheuttamien kulujen poistuminen ja aiemmin sovittujen tulevaisuusinvestointien päättyminen.

Vaikka talouskasvu on nopeutumassa vuonna 2024 ja hallituksen sopeutusohjelman toimet astuvat voimaan, alijäämä on jäämässä mittavaksi. Säästötoimista tuntuvimmat kohdistuvat sosiaalietuuksiin ja hyvinvointialueiden tehtäviin ja rahoitukseen. Investointeja kasvattavat mm. korjausvelan purkamiseen kohdistuvat toimet ja lisäksi aiemmat päätökset T&K-rahoituslaista lisäävät tuntuvasti valtionhallinnon T&K-menoja vuodesta 2024 alkaen vuoteen 2030 saakka. Tavoitteena on nostaa T&K-menojen BKT-osuus yhdessä yksityisen sektorin kanssa 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä.

Vuosien 2025-2027 alijäämä on huomattava muttei ole enää heikkenemässä. Vuodesta 2025 lähtien menot kasvattavat merkittävästi monet päätösperäiset toimet: puolustusvoimien F35-hankkeen menot, T&K-toiminnan lisärahoituksen kasvaminen, puolustusvoimille suunnatut lisärahoitukset ja rajavartiointiin liittyvät lisäykset vuosina 2025-2026. Ennustejakson lopussa investointeja kasvattavat myös merivoimien alushankinnat. Suomen maksuosuus elpymisvälineen rahoituksesta tulee maksettavaksi vuosina 2028–2058. Vuonna 2025 TE-palveluiden järjestämisvastuu

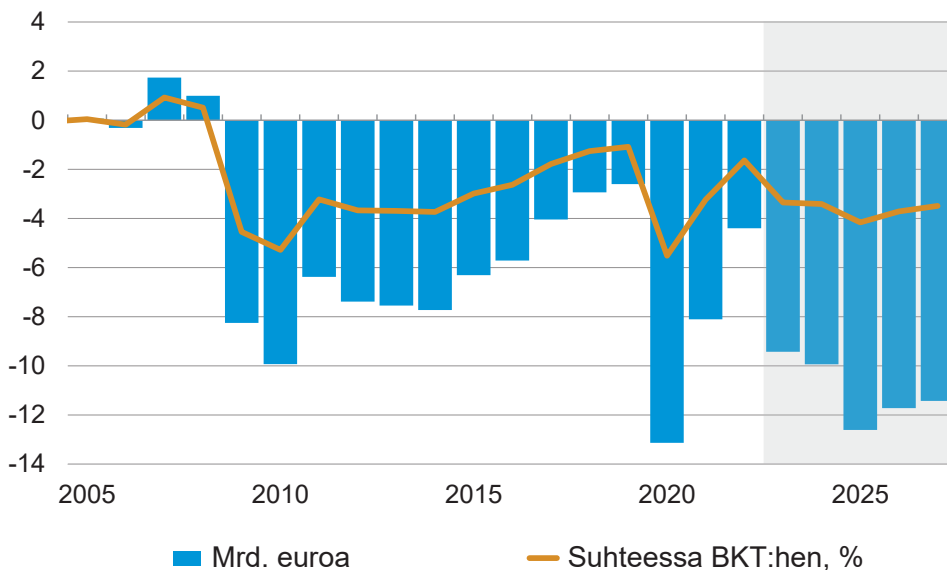
1 Hallituksen sopeutustoimista enemmän kehikossa 'Vuoden 2024 budjetti ja valtiontalouden kehikset'

siirtyy valtionhallinnolta kunnille. Uudistus on valtionhallinnolle kustannusneutraali, kun järjestämisvastuusta koituvat kustannukset hyvitetään kasvaneina tulonsiirtoina kunnille.

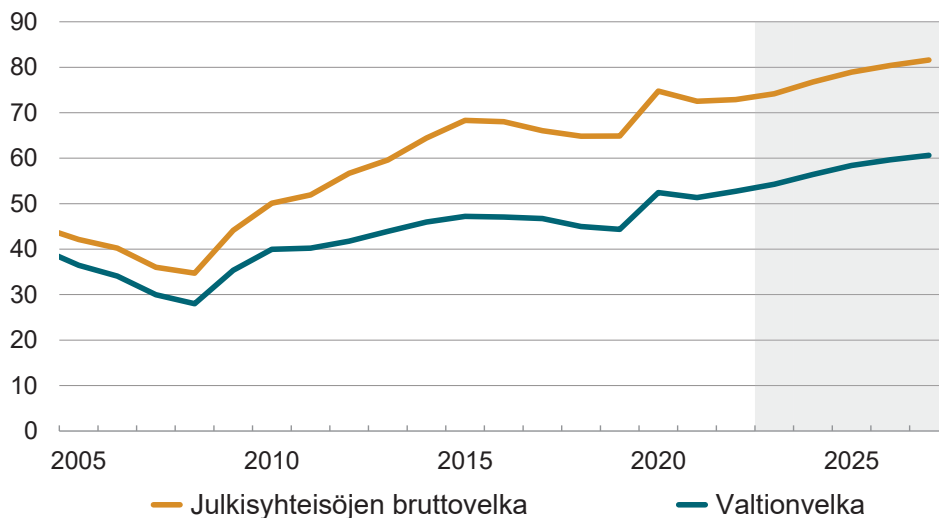
Lähde: Tilastokeskus, VM

Valtionhallinnon rahoitusasema

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 17. Valtionhallinto¹

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	13,4	16,3	19,1	32,4	34,1	35,1
Tuotannon ja tuonnin verot	33,1	34,7	36,4	36,4	36,8	37,8
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	47,3	51,8	56,4	70,0	71,8	73,9
Myynti- ja maksutulot	4,3	4,3	4,4	4,7	4,8	4,9
Omaisuuksutulot	1,8	2,0	2,0	2,2	2,2	2,3
Muut tulot	3,4	3,4	3,7	4,1	4,1	4,0
Kokonaistulot	56,7	61,5	66,6	81,1	82,9	85,0
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	14,8	15,6	16,7	19,0	19,4	19,7
Omaisuusmenot	1,6	1,2	1,3	1,9	2,9	3,4
Tukipalkkiot	3,9	3,5	2,5	2,2	2,2	2,2
Sosiaalietuudet ja -avustukset	4,7	4,8	4,9	5,5	5,6	5,5
Muut tulonsiirrot	39,1	38,7	39,2	55,3	56,2	58,9
siitä muille julkisyhteisöille	33,2	32,6	33,1	49,2	50,5	53,0
Pääoman bruttomuodostus	4,7	4,1	4,6	5,2	5,8	7,3
Muut menot	0,9	1,7	1,6	1,6	0,7	0,7
Kokonaismenot	69,9	69,6	71,0	90,5	92,9	97,6
Kulutusmenot	15,1	16,0	17,3	19,4	19,9	20,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-13,1	-8,1	-4,4	-9,4	-9,9	-12,6
Perusjäämä ³	-11,6	-6,9	-3,1	-7,5	-7,0	-9,2

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää lahja- ja perintöverot³ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Vuoden 2024 budjetti ja valtiontalouden kehyykset

Vuoden 2024 talousarvioesitys pohjautuu maaliskuussa 2023 julkaistuun ns. tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan sekä pääministeri Orpon hallituksen ohjelmaan. Vuoden 2024 talousarvioesitys on 11,5 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Valtion budjettitalouden tasapaino heikkenee 3,2 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon. Jos verrataan vuodelle 2023 budjetoituun (ml. toinen lisätalousarvioesitys), tasapaino heikkenee 1,3 mrd. eurolla.

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 87,9 mrd. euroa, mikä on 6,5 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2023 verrattuna selittävät suurimpina tekijöinä mm. vuoden 2024 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,7 mrd. euroa), korkomenot (1,6 mrd. euroa) sekä muutokset hyvinvointialueiden valtion rahoituksessa (3,4 mrd. euroa ilman indeksitarkistusta).

Hyvinvointialueiden rahoituksen kasvua selittää mm. se, että vuoden 2023 rahoituksesta 1,9 mrd. euroa maksettiin jo joulukuussa 2022, mikä pienentää vuoden 2023 vertailulukua. Toisaalta menotaso alentavat hallitusohjelman mukaiset uudistukset ja menosäästöt.

Vuonna 2024 budjettitalouden tulojen (pl. lainanotto) arvioidaan olevan noin 76,3 mrd. euroa ja verotulojen noin 66,8 mrd. euroa. Tulot kasvavat noin 3,3 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon. Tuloarviossa on otettu huomioon hallitusohjelmassa linjatut veroperustemuutokset. Valtiontalouden kannalta hallituksen esittämät uudet veroperustemuutokset ovat kokonaisuutena lievästi kiristävät v. 2024.

Budjettitalouden tulot ja menot, mrd. euroa vuosina 2023–2027

	2023	2024	2025	2026	2027
Tulot	73,1	76,3	77,5	79,9	81,9
Menot ¹	83,2	87,9	90,2	91,1	92,5
Tasapaino	-10,2	-11,5	-12,7	-11,3	-10,6

¹ Vuosien 2025–2027 menot on muutettu nimellishintaisiksi valtion menojen hintaindeksin ennusteella.

Vaalikauden kehys vuosille 2024–2027

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden menoja koskevaan kehysmenettelyyn. Hallitusohjelman kirjauksia ja muita toimenpiteitä toteutetaan vaalikauden kehysten mahdollistamissa rajoissa. Kehysmenettelyllä varmistetaan valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka. Kehysmenettely asettaa enimmäismäärän n. 85 prosentille valtion talousarviomenoista vuoden 2024 tasolla. Valtiontalouden kehysten ulkopuolelle jäävät mm. suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, valtionvelan korkomenot ja finanssisijoitukset.

Hallitus on asettanut reaalisen valtiontalouden kehysten vuosille 2024–2027 julkisen talouden suunnitelmassaan 9.10.2023. Pohjana on edellisen hallituksen ns. tekninen kehyspäättös (23.3.2023). Kehystason asettamisessa on otettu huomioon hallitusohjelman mukaiset menonlisäykset ja -vähennykset kehysvuosille jakotettuina. Kehystasosta varataan lisätalousarviota varten 400 milj. euroa vuodessa sekä asteittain kasvava jakamaton varaus, joka on 250 milj. euroa vuodelle 2027.

Vuosina 2024–2027 BKT:n arvo kasvaa keskimäärin n. 3,9 % vuodessa. Verotulot kasvavat vastaavana ajanjaksona keskimäärin n. 3,6 % vuodessa. Veropohjien kehitys määräytyy pääosin yleisen taloudellisen aktiviteetin mukana. Valmisteverojen veropohjien kehitys on kuitenkin tätä heikompaa, minkä vuoksi verotulot kokonaisuutena kasvavat BKT:n arvon kehitystä hitaammin.

Kehyskaudella alijäämä supistuu vuoteen 2027 mennessä 10,6 mrd. euroon. Alijäämän pysymistä suurena selittävät mm. kasvaneet korkomenot, hyvinvointialeuiden kasvava rahoitustarve, valmisteverotulojen heikko kehitys, HX-hankkeen menot, edellisellä vaalikaudella päätetyt lisäpanostukset turvallisuuteen ja Ukrainan tukeen (ml. vastaanottomenot) sekä T&K-määrärahojen nousu.

Huomioita edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan (JTS) verrattuna

Kevään tekniseen JTS:aan verrattuna arvio valtiontalouden alijäämästä on pienentynyt vuosien 2024–2027 osalta keskimäärin n. 0,2 mrd. eurolla. Vuosien 2024–2027 menoarvio on pienentynyt keskimäärin 0,8 mrd. eurolla kevään JTS:aan nähden. Toisaalta arvio kertyvistä verotuloista on heikentynyt merkittävästi koko tarkastelujaksolla, keskimäärin n. 1,1 mrd. eurolla.

Menoarvion pienentyminen selittyy pitkälti hallitusohjelman mukaisilla uudistuksilla ja säästöillä. Toisaalta myös verotuloja arvioidaan kertyvän selvästi kevään JTS:ssa arvioitua vähemmän, mikä johtuu mm. ennakoitua heikommista kertymätiedoista ja heikentyneistä näkymistä sekä muista ennakoimattomista tekijöistä. Sen sijaan sekalaisia tuloja koskevaa arviota on nostettu, koska Valtion asuntorahastosta tehdään vuosina 2024–2026 yhteensä 800 milj.

euron ylimääräiset tuloutukset valtion talousarvioon hallitusohjelmassa linjatun investointiohjelman rahoittamiseksi. Lisäksi EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä kertyvien tulojen ajoitus on myöhentynyt, mikä kasvattaa tuottoarviota 0,4 mrd. eurolla v. 2024.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2023 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa

	2024	2025	2026	2027
Tasapainoarvio, julkisen talouden suunnitelma kevät 2023	-11,6	-11,8	-11,3	-12,0
Menoarvion tarkentuminen	0,4	0,1	0,7	2,2
Hallitusohjelman mukaiset menotoimet (liite B, netto)	0,8	1,4	1,8	2,5
Hallitusohjelman mukainen investointiohjelma (tähän mennessä budjetoidut menot)	-0,3	-0,1	-0,1	-0,1
Muut hallituksen päättämät menotoimet	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1
Ukrainan tukipaketit (puolustusmateriaalihankinnat)	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Lisävarautuminen hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistuksiin	0,0	-0,7	-0,3	0,0
Valtionvelan korkomenoarvion muutos	0,2	0,1	0,0	0,1
EU-jäsenmaksu (ajoitusmuutos)	0,3	-0,1	-0,2	-0,3
Muu menojen muutos (netto), sisältäen mm. indeksitarkistusten tarkentumisen	-0,5	-0,3	-0,1	0,2
Tuloarvion tarkentuminen	-0,3	-1,0	-0,7	-0,7
Uudet veroperustemuutokset (netto)	0,1	0,1	0,0	-0,1
Korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	0,1	0,0	0,0	0,0
Sekalaisia tuloja koskevan arvion muutos	1,3	0,3	0,2	0,1
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanne-ennuste)	-1,8	-1,3	-0,9	-0,7
Muutos yhteensä	0,1	-0,9	0,0	1,4
Tasapainoarvio, julkisen talouden suunnitelma syksy 2023	-11,5	-12,7	-11,3	-10,6

Taulukko 18. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2022	2023**	2024**	2025**	2026**	2027**
	miljoonaa euroa					
Ansiotuloverot	-633	-1379	-869	-663	-565	-628
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	0	0	0	0	0	0
Pääomatulovero	0	-3	1	5	0	0
Yhteisövero	33	14	7	28	201	82
Muut välittömät verot	-107	400	0	0	0	0
Arvonlisävero	-21	-350	1	0	0	0
Energiavero	178	64	24	8	15	0
Muut välilliset verot	62	62	44	-0	0	0
Sosiaaliturvamaksut	-338	285	-512	161	-379	-16

2.3 Kuntahallinto

Kansantalouden tilinpidon mukaan paikallishallinnon alijäämä suhteessa BKT:hen pieneni viime vuonna 0,2 prosenttiin. Myös vuosi 2023 näyttää kuntahallinnossa¹ kohtuullisen hyvältä, mutta sote-uudistuksen vuoksi siihen liittyy edelleen epävarmuutta. Käänne heikompaan on kuitenkin edessä alkuvuoden suotuisan tulokehityksen hiipuessa. Kuntahallinnossa paineita aiheuttaa etenkin kustannusten nopea nousu, sillä henkilöstökulut muodostavat kuntahallinnon suurimman kuluerän ja vuoden 2023 sopimuskorotukset kertaerineen nostivat palkkoja tavallista enemmän.

Kuntahallinnon kulutusmenot kasvavat vuosina 2024–2027 pääasiassa hintojen kasvun vuoksi, sillä koulutuksen (ml. varhaiskasvatus) palvelutarve pysyy painelaskelmassa kehysvuosina laskevana syntyvyyden laskun ja ikäluokkien pienentymisen vuoksi. Poikkeuksen tähän muodostaa ainoastaan vuosi 2025, jolloin kunnille

1 Ennusteessa Helsingin sote- ja pelastustoiminta on sisällytetty hyvinvointialueiden alasektoriin.

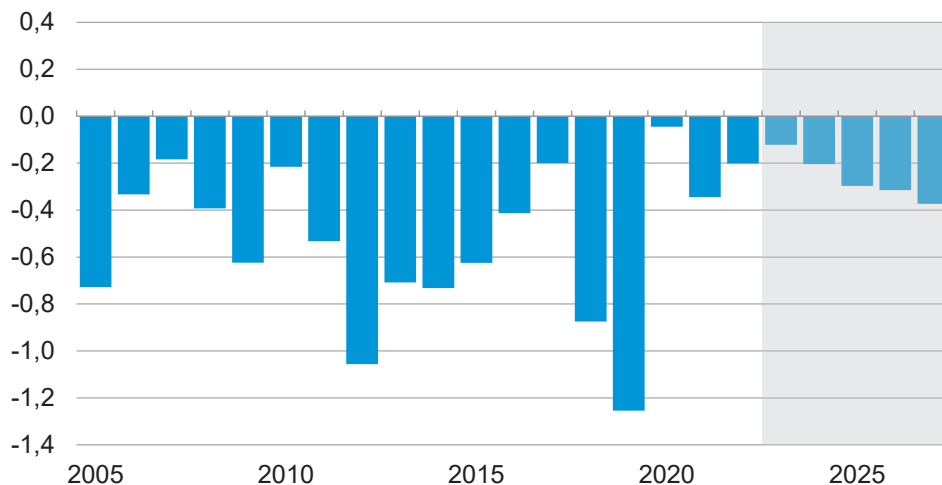
siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä ja samalla niiden rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Kunta-alan sopimuskorotukset nostavat henkilöstökustannuksia n. 3 prosenttia vuonna 2024. Sopimuskorotusten kasvu jää vuonna 2024 kuluvaan vuoteen huomattavasti maltillisemmalle tasolle kunta-alan henkilöstölle vuonna 2023 maksettujen kertaerien poistumisen vuoksi. Henkilöstökustannusten kasvua hillitsee ensi vuonna työttömyysvakuutusmaksun merkittävä alentaminen, jonka vaikutus ulottuu myös verotuloihin positiivisesti. Vuosina 2025-2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa kunta-alalle sovitun palkkausjärjestelmien kehittämissuunnitelman vuoksi. Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksin muutos on keskimäärin 3,1 prosenttia vuodessa vuosina 2024-2027.

Kokonaisuudessaan mittaviin julkisen talouden sopeutustoimiin tähtäävän hallitusohjelman vaikutuksia kuntahallintoon voidaan pitää toistaiseksi varsin maltillisina. Hallituksen päätösten merkittävimmät suoraan kuntiin vaikuttavat panostukset kohdistuvat mm. perusopetuksen vahvistamiseen ja tasa-arvon edistämiseen opetuksessa. Lisäksi hallituksen päätös kiinteistöveron alarajan korotuksesta lisää kuntien verotuloja n. 108 milj. euroa vuodesta 2024 alkaen. Suurin hallituksen suoraan kuntiin kohdistama leikkaus on valtionosuuksien yhden prosenttiyksikön indeksijarru vuosina 2024-2027, jonka vaikutus kumuloituu vuoteen 2027 mennessä 111 milj. euroon. Kehitysarviossa ei ole oletettu, että kunnat sopeuttaisivat menojaan välittömästi indeksileikkauksen seurauksena. Valtionosuuksia laskee indeksijarrun lisäksi myös sote-siirtolaskelmien tarkentuminen, jonka vaikutus täsmäyttää valtionosuuksien kautta vuodesta 2024 alkaen. Lisäksi kuluvaan vuoteen osalta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja menojen välinen epätasapaino leikataan kuntien valtionosuuksista vuosina 2024 ja 2025.

Kuntahallinnon investointipaineiden arvioidaan pysyvän mittavina muun muassa rakennuskannan iän, muuttoliikkeen ja vihreän siirtymän vuoksi. Investointiympäristön epävarmat näkymät ja noussut korkotaso voivat kuitenkin lykätä investointeja eteenpäin tai estää niiden toteutumisen. Investointien oletetaan palaavan normaalille kasvu-uralleen vuoden 2023 jälkeen.

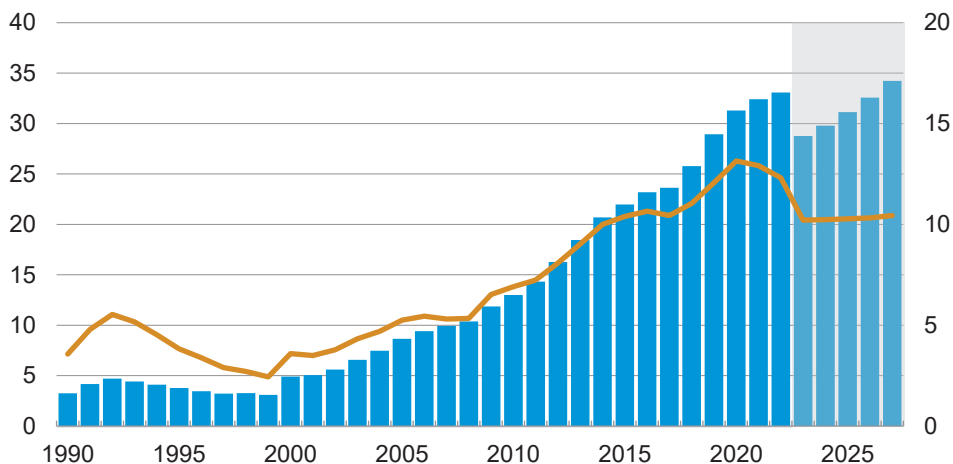
Kuntahallinnon rahoitusaseman arvioidaan olevan lähellä tasapainoa kuluvaan vuoteen, mutta alijäämä alkaa kasvaa jo ensi vuoteen menojen kasvaessa tuloja nopeammin. Kuntahallinnon alijäämä kasvaa 0,4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen kehyskauden lopulla, mikä merkitsee sopeutuspainetta kunnille tuleville vuosille. Alijäämät kasvattavat kuntahallinnon velkaa, mutta velkasuhde kasvaa vain hieman vuosina 2024-2027.

Kuntahallinnon rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Ml. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka
Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuntahallinnon velka

■ Mrd. euroa (vasen asteikko) — Suhteessa BKT:hen, % (oikea asteikko)
Ml. hyvinvointialuehallinto vuoden 2022 loppuun saakka
Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 19. Kuntahallinto¹

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Verotulot ja sosiaaliturvamaksut	24,6	25,8	26,6	13,3	13,8	14,2
siitä kunnallisvero	20,5	20,8	21,8	9,1	9,6	9,9
yhteisövero	2,2	3,0	2,8	1,9	1,9	1,9
kiinteistövero	2,0	2,0	2,0	2,2	2,3	2,4
Myynti- ja maksutulot	10,7	11,4	12,3	9,6	9,8	9,9
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	17,7	17,6	18,3	8,0	7,7	8,7
Muut tulot	1,7	1,7	1,7	1,6	1,7	1,7
Kokonaistulot	54,6	56,5	58,9	32,5	33,0	34,5
Palkansaajakorvaukset ja väliuotekäyttö	40,7	43,5	45,3	24,6	25,0	25,9
Sosiaaliavustukset ja luontoismuotoiset etuudet	5,3	5,6	5,9	0,7	0,8	1,1
Muut tulonsiirrot	1,9	1,9	1,8	1,6	1,6	2,1
Omaisuusmenot	0,1	0,1	0,2	0,4	0,5	0,5
Pääoman bruttomuodostus	7,0	6,4	6,5	5,5	5,7	6,0
Muut menot	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
Kokonaismenot	54,7	57,4	59,5	32,9	33,6	35,4
Kulutusmenot	38,8	41,6	43,2	20,6	21,2	22,4
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,1	-0,9	-0,5	-0,3	-0,6	-0,9
Perusjäämä ²	0,0	-0,7	-0,4	0,1	-0,1	-0,4

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan pl. Helsingin sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi

² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

2.4 Hyvinvointialuehallinto

Hyvinvointialueet ovat toimintansa aluksi rahoitusasemaltaan alijäämäisiä. Alijäämä on 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Sektorin rahoitusasemaa heikentää kustannusten nopea kasvu ja erityisesti henkilöstökustannusten yleistä ansiotasoa nopeampi kasvu, mutta myös investoinnit ovat korkealla tasolla. Sektorin rahoitusasema on vuosina 2024-2027 noin -0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on useita hyvinvointialueiden tehtäviin liittyviä muutoksia, jotka vähentävät alueiden kustannuksia tai niiden kasvua ja vastaavasti valtion rahoitusta. Lisäksi hallitusohjelmassa on asetettu alueille tavoite hidastaa kustannusten kasvua noin 0,9 mrd. eurolla vuoteen 2027 mennessä. Alueiden omien toimien vaikutusta ei ole huomioitu ennusteessa, vaan ne otetaan huomioon toimien täsmentyessä ja toteutuessa. Monilla alueilla ollaan valmistelemaan toimia, joilla kustannusten kasvua hillitään.

Tänä vuonna hyvinvointialueiden menoja on kasvattanut palkkojen ja hintojen nopea kasvu. Vaikka henkilöstön saatavuusongelmat ovat vähentäneet palkkamenojen kasvua, palveluiden hinnat ovat kasvaneet nopeasti. Monet alueet ovat paikanneet henkilöstöpulaa ostopalveluilla. Alueiden kuluvan vuoden kehitykseen liittyy vielä tavallista enemmän epävarmuutta, sillä ensimmäisen toimintavuoden vuoksi taloustietojen arviointi ja tulkinta on vaikeampaa.

Hyvinvointialueet saavat rahoituksensa pääosin valtiolta. Valtionrahoitus kasvaa palvelutarpeen kasvun, hintatason ja alueiden tehtävämuutosten mukaisesti. Alueiden valtionrahoitus on kytketty hintojen osalta yleiseen ansiotasoon, mutta seuraaviksi vuosiksi sovitut palkankorotukset alueilla ylittävät selvästi ennakoidun yleisen ansiotason nousun, mikä heikentää alueiden rahoitusasemaa vuosittain. Ennusteessa on huomioitu varautuminen alueiden rahoituksen jälkikäteistarkistukseen julkisen talouden suunnitelmassa esitetyn kehysvarauksen suuruisena.

Hyvinvointialueiden ennuste on painelaskelman luonteinen ja sen toteutumiseen sisältyy monia riskejä. Alueiden menoja voivat kasvattaa esimerkiksi ennustettua korkeampi hintojen nousu. Menot voivat osoittautua myös painelaskelmaa alhaisemmiksi, jos alueet pystyvät toteuttamaan säästöjä ja tehostamistoimia. Voi olla, että henkilöstöpula rajoittaa myös alueiden menojen kasvua ainakin lyhyellä

aikavälillä, elleivät toimijat ajaudu palkkakilpailuun työntekijöistä. Hyvinvointialueiden toiminnan aloittamiseen liittyy myös monia epävarmuuksia. Ennusteen epävarmuutta kasvattaa myös tilastoaineistoon liittyvät haasteet.

Hyvinvointialuesektoriin luetaan ennusteessa uusien hyvinvointialueiden toiminta, HUS-yhtymä sekä Helsingin kaupungin pelastustoimi ja sote-tehtävät.

Taulukko 20. Hyvinvointialueet¹

	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa		
Myynti- ja maksutulot	3,7	3,8	3,9
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	25,7	26,5	28,3
Muut tulot	0,2	0,2	0,2
Kokonaistulot	29,6	30,5	32,5
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	23,7	24,6	25,8
Sosiaalietuudet ja luontaismuotoiset etuudet	5,7	6,0	6,3
Omaisuusmenot	0,1	0,1	0,2
Pääoman bruttomuodostus	1,1	1,1	1,1
Muut menot	0,1	0,1	0,1
Kokonaismenot	30,6	31,9	33,5
Kulutusmenot	25,5	26,5	27,9
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-1,1	-1,4	-1,0
Perusjäämä ²	-1,0	-1,3	-0,8

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan ml. Helsingin sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi

² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 21. Paikallishallinto (kuntahallinto + hyvinvointialueet)¹

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Myynti- ja maksutulot	10,7	11,4	12,3	13,3	13,6	13,8
Verotulot ja saadut sosiaaliturvamaksut	24,6	25,8	26,6	13,3	13,8	14,2
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	17,7	17,6	18,3	33,7	34,2	37,0
Muut tulonsiirrot	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Muut tulot	1,5	1,5	1,5	1,6	1,7	1,7
Kokonaistulot	54,6	56,5	58,9	62,1	63,5	67,0
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	40,7	43,5	45,3	48,2	49,6	51,7
Sosiaaliavustukset ja luontoismuotoiset etuudet	5,3	5,6	5,9	6,5	6,8	7,3
Muut tulonsiirrot	1,9	1,9	1,8	1,7	1,7	2,1
Omaisuusmenot	0,1	0,1	0,2	0,5	0,6	0,7
Pääoman bruttomuodostus	7,0	6,4	6,5	6,6	6,9	7,1
Muut menot	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
Kokonaismenot	54,7	57,4	59,5	63,5	65,5	68,9
Kulutusmenot	38,8	41,6	43,2	46,1	47,7	50,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,1	-0,9	-0,5	-1,4	-2,0	-1,9
Perusjäämä ²	0,0	-0,7	-0,4	-0,9	-1,4	-1,2
Hyvinvointialueindeksi, muutos %				3,52	2,53	2,91
Hyvinvointialueiden ansiotasoindeksi, muutos %				6,0	4,7	6,6

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

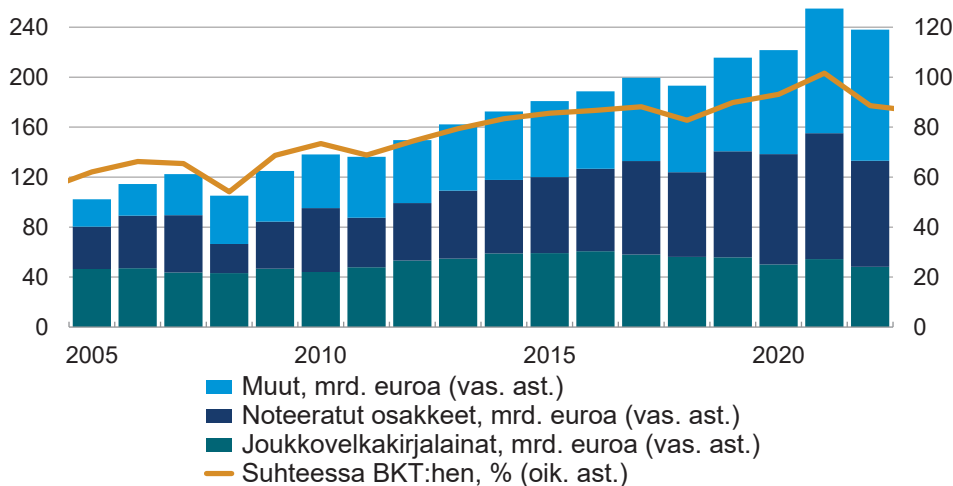
2.5 Sosiaaliturvarahastot

2.5.1 Työeläkelaitokset

Työeläkelaitosten ylijäämä oli viime vuonna 0,9 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tänä vuonna sektorin ylijäämä paranee vain hieman, 1 prosenttiin. Työeläkemenot kasvavat tänä vuonna nopeasti, yli 9 prosenttia, suurten indeksikorotusten takia. Samaan aikaan nopeasti kohonneen korkotason arvioidaan nostavan työeläkevarojen korko- ja rahastotuottoja. Viime vuoden lopussa työeläkevarat olivat 91 prosenttia suhteessa BKT:hen. Työeläkevarat ovat kasvaneet vuoden alkupuoliskolla maltillisesti. Lisäksi työeläkemaksutulot kasvavat palkkasumman kohotessa noin 4 prosenttia vuodessa seuraavat pari vuotta.

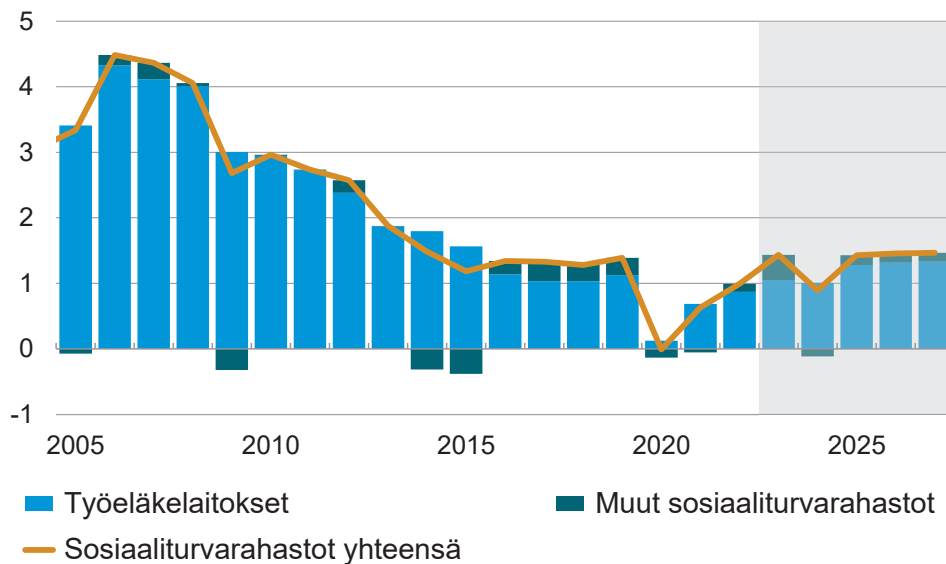
Vuonna 2024 sektorin rahoitusasema pysyy ennallaan 1 prosentissa suhteessa BKT:hen. Seuraavina vuosina sektorin rahoitusasema asettuu noin 1,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Omaisuustulot jatkavat kasvuaan ja eläkemenot kasvavat edelleen korkeiden indeksikorotusten myötä. Ylijäämä kuitenkin kasvaa, kun työeläkelaitosten tulot kasvavat nopeammin kuin niiden menot.

Työeläkeyhtiöiden sijoituskanta kaikki jäsenyhteisöt

Lähde: Työeläkevakuuttajat TELA, Tilastokeskus, VM

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 22. Sosiaaliturvarahastot¹

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa					
Omaisuuustulot	3,5	3,4	3,6	5,5	6,7	7,7
Sosiaaliturvamaksut	27,6	30,4	32,2	34,1	33,1	34,9
siitä työnantajien maksut	16,7	18,9	20,3	21,4	21,1	22,2
vakuutettujen maksut	10,8	11,5	11,9	12,7	12,1	12,8
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	17,2	16,8	16,2	16,9	17,4	17,3
Muut tulot	0,9	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9
Kokonaistulot	49,2	51,5	52,9	57,5	58,1	60,8
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	1,7	1,9	1,9	2,1	2,1	2,2
Sosiaalietuudet ja -avustukset	43,8	44,4	44,8	47,7	49,8	50,7
Muut menot	3,6	3,6	3,5	3,6	3,6	3,6
Kokonaismenot	49,2	49,9	50,2	53,4	55,5	56,5
Kulutusmenot	3,8	4,1	4,2	4,3	4,5	4,6
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,0	1,6	2,7	4,0	2,6	4,3
Työeläkelaitokset	0,3	1,7	2,3	3,0	2,9	3,9
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,3	-0,1	0,3	1,1	-0,3	0,5
Perusjäämä ²	-0,0	1,6	2,7	4,1	2,6	4,3

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.5.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot muodostuvat pääasiassa perussosiaaliturvaa hoitava Kansaneläkelaitoksesta sekä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta vastaavasta Työllisyysrahastosta. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema oli viime vuonna ylijäämäinen, 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tänä vuonna sektori on ylijäämäinen n. 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen.

Vuonna 2024 sektorin menot alkavat supistua hallitusohjelman toimien ansiosta. Hallitusohjelman toimet pienentävät mm. työttömyysetuuksia, asumistukea, aikuis-koulutustukea sekä useita muita etuuksia. Hallitusohjelman toimien vaikutus voimistuu edelleen seuraavina vuosina. Vaikutus etuuksiin vuonna 2024 on noin yhden miljardin verran menoja vähentävä. Määrä kasvaa noin kahteen miljardiin vuoteen 2027 mennessä.

Työttömyysvakuutusmaksut puolittuvat vuonna 2024 hallitusohjelmassa linjattujen toimien sekä rahaston suhdanepuskurin hyvän tilanteen takia. Maksualennus supistaa maksutuottoja noin 1,4 miljardia euroa. Lisäksi valtion rahoitus etuuksiin supistuu. Sektorin rahoitusasema on vuonna 2024 noin -0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Sektori palaa 0,1 prosenttia ylijäämäiseksi vuonna 2025 ja pysyy ylijäämäisenä koko tarkastelujakson ajan.

Taulukko 23. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
Sosiaalivakuutusmaksut¹						
Työnantajat						
Sairausvakuutus	1,34	1,53	1,34	1,53	1,14	1,35
Työttömyysvakuutus	1,26	1,43	1,51	1,54	0,82	0,82
Työeläkevakuutus (TyEL)	15,23	16,93	17,38	17,37	17,35	17,36
Kunta-alan eläkevakuutus	20,78	20,60	20,34	19,84	19,84	19,84
Palkansaajat						
Sairausvakuutus	1,18	1,36	1,18	1,36	1,01	1,21
Työttömyysvakuutus	1,25	1,40	1,50	1,50	0,79	0,79
Työeläkevakuutus (TyEL)	7,47	7,47	7,47	7,47	7,47	7,46
Etuudensaajat						
Sairausvakuutus	1,65	1,65	1,50	1,57	1,52	1,54
Eläkeindeksit						
Työeläkeindeksi	2617	2631	2691	2874	3032	3096
Kansaneläkeindeksi	1633	1639	1674	1805	1906	1944

¹Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.6 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Väestön ikääntyminen on jo viimeisen kymmenen vuoden aikana lisännyt eläkemenoja ja luo merkittäviä paineita julkisen talouden pidemmän aikavälin kestävyys-teen. Erityisesti iäkkään vanhusväestön määrän kasvu lisää lähivuosikymmeninä hoiva- ja terveystoimen, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäinen väestö, joka veroillaan rahoittaa julkiset palvelut ja sosiaaliturvan, supistuu.

Julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee pitkällä aikavälillä epätasapaino eli kestävyysvaje. Tarkalleen kestävyysvajelaskelma kertoo, kuinka paljon julkista taloutta olisi vahvistettava lähitulevaisuudessa, jotta julkinen talous olisi pitkän aikavälin tasapainossa. Toisin sanottuna sopeutuksen jälkeen ei olisi enää tarvetta nostaa veroastetta, leikata menoja, tehdä julkista taloutta vahvistavia rakenteellisia uudistuksia tai kasvattaa velkaantumista. Kestävyysvajelaskelma ei kuitenkaan kerro sitä, mikä olisi järkevä tapa tai aikataulu julkisen talouden velkasuhteen vakauttamiseksi. Laskelma ei myöskään huomioi sopeutuksen haitallisia tai rakenteellisten uudistusten mahdollisia suotuisia vaikutuksia talouskasvuun¹.

Kestävyysvajelaskelmissa arvioidaan sitä, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa julkisen talouden näkyviin tuleviin vuosikymmeninä. Väestön ikääntymisen lisäksi julkiseen talouteen kohdistuu myös monia muita paineita, jotka johtuvat esimerkiksi varautumisesta uuteen heikentyneeseen turvallisuusympäristöön, ilmastonmuutoksesta ja julkisen infrastruktuurin uusimis- ja korjaustarpeista, mutta jotka eivät sisälly kestävyysvajetarkasteluun.

1 Koska kestävyysvaje eli ns. S2-indikaattori ei huomioi suorien sopeutustoimien mahdollisia haitallisia vaikutuksia talouskasvuun, ei sitä tulisi käyttää yksinään vaaditun sopeutuksen arvioimiseen. On olemassa muita tapoja, joiden avulla voidaan paremmin huomioida suorien sopeutustoimien epäsuorat kasvuvaikutukset. S2-indikaattorin antama tulos vastaa teknisesti tilannetta, jossa nk. finanssipolitiikan kerroinvaikutus olisi nolla eli sopeutustoimet eivät hidasta talouskasvua. Todellisuudessa suorien sopeutustoimien ajatellaan yleisesti leikkaavan talouskasvua. Sen sijaan monilla rakenteellisilla uudistuksilla ei tällaista haittavaikutusta ole, vaan niillä voidaan myös vahvistaa talouskasvun mahdollisuuksia.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan noin 3 % suhteessa BKT:hen eli n. 10 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Viime kevääseen nähden arvio kestävyysvajeen suuruudesta ei ole olennaisesti muuttunut. Saadun tuloksen tulkinta on se, että väestön ikääntyminen luo merkittävän haasteen julkisen talouden kestävyydelle. Lisäksi julkisen talouden velkasuhteen ennustettu kasvu lisää julkisen talouden riskejä.

Kestävyysvajelaskelmassa julkisen velan ei edellytetä tasaantuvan millekään tietylle tasolle. Siten laskelman tuottama velan tasapainotaso voi olla myös suhteellisen korkea tai matala riippuen siitä, millä tasolla velkasuhde on laskelman lähtökohdilla ja miten väestön ikääntymisen arvioidaan vaikuttavan julkisten menojen kehitykseen tulevana vuosikymmeninä. Siksi julkisen talouden velkakestävyyttä on syytä tarkastella myös muilla tavoin. Tällaisia tapoja ovat esimerkiksi tarkastelut, joita on esitetty valtiovarainministeriön julkisen talouden kestävyyttä käsittelevässä raportissa².

Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyydestä perustuu EU:n ikääntymistyöryhmässä (AWG) yhteisesti sovittuihin menetelmiin ja laskentaperiaatteisiin. Kestävyyslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, ei ennuste todennäköisimmästä tulevasta. Laskelmassa sovelletaan muuttumattoman politiikan oletusta eli siinä projisoidaan nykyisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Kestävyysvajearviossa huomioidaan vain ne päätökset, joiden vaikutukset julkiseen talouteen voidaan riittävällä varmuudella arvioida. Tarkemmin laskentamenettelyitä on kuvattu valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksessa³.

Kestävyysvajearvio pyritään perustamaan mahdollisimman realistisille oletuksille. Kuten mikä tahansa mittari, arvio värähtelee jonkin verran ajassa, kun käytetyt aineistot ja ennusteet päivittyvät. Oheisessa taulukossa on esitetty kestävyysvajelaskelman keskeisiä laskentaoletuksia sekä tarkasteltu kestävyysvajelaskelman herkkyyttä niiden muutoksille. Näitä herkkyystarkasteluiden tuloksia on esitelty tarkemmin edellä mainitun kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksen

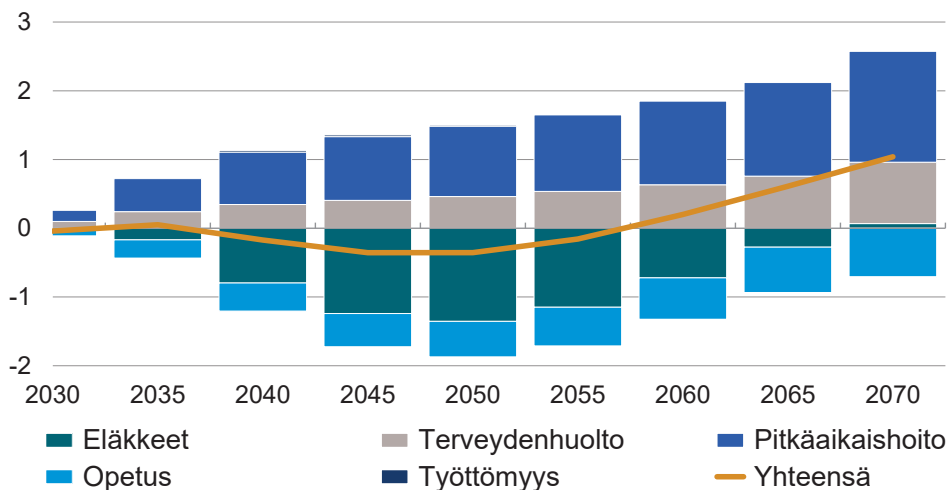
2 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162357>

3 <https://vm.fi/menetelmakuvaukset>

viimeisessä luvussa. Joka tapauksessa kestävyysvajelaskelma ja sen herkkyystarkastelut tarjoavat hyödyllisen ja johdonmukaisen tavan analysoida sitä, minkä kokoluokan haasteesta väestön ikääntymisessä on kyse ja millaisilla keinoilla tähän haasteeseen voidaan vastata.

Ikäsidonnaisten menojen muutos

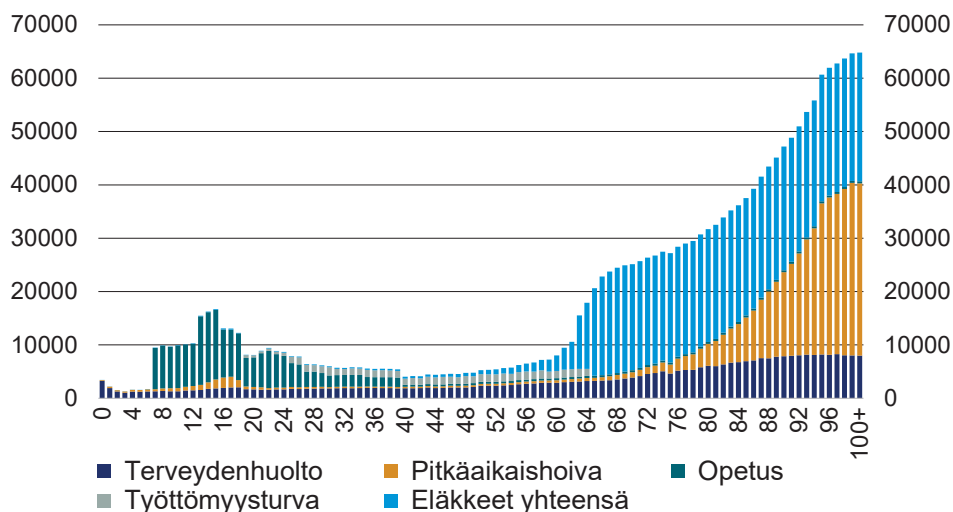
vuodesta 2027, suhteessa BKT:hen, %

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

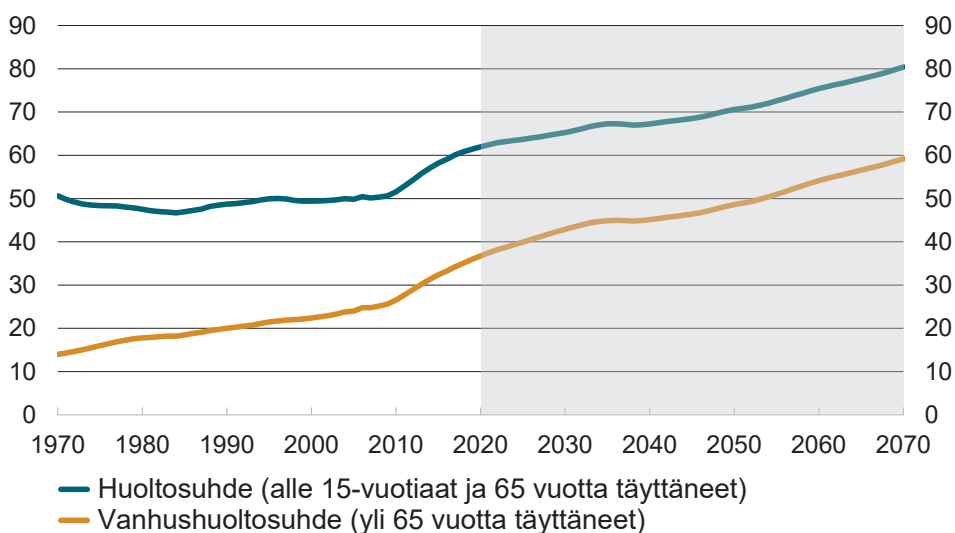
Lähde: VM

Ikäsidonnaiset menot ikäluokittain v. 2022 euroa henkeä kohden, keskiarvo

Lähde: STM:n kehittämä SOME-malli, VM

Huoltosuhte henkeä sataa työkäistä kohden

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 24. Eräiden tekijöiden vaikutus kestävyysvajeeseen

	Peruslaskelma (syksy 2023)	Muutos	Vaikutus kestävyys- vajeeseen, %-yks. ¹
Yleisen tuottavuuden (ja reaaliansioiden) kasvu vuosina 2027-2070	keskimäärin 1,3 % vuodessa	+0,5 %-yks.	-0,3
Työllisyysasteen kehitys 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä vuosina 2027-2070	75,2 % v. 2027, josta nousee 76,8 %:iin v. 2070	+1,0 %-yks.	-0,4
Julkisten sote-palveluiden tuottavuuden kasvu vuosittain vuosina 2027-2070	0%	+0,5 %-yks.	-1,5
Julkisen talouden rakenteellinen perusjäämä ² / BKT v. 2027	-2,2%	+1,0 %-yks.	-1,0
Syntyvyys (kokonaishedelmällisyysluku)	1,45	+0,25 (= 1,7)	-0,1
Nettomaahanmuutto vuosittain (vaikutus, jos työllisyysaste ei muutu)	15 000	+7 500 (= 22 500)	-0,3
50-vuotiaan elinajanodote (33,7 vuotta vuonna 2021)	Pitenee n. 7 vuodella vuoteen 2070 mennessä	-1,4 v. (= 5,4 v.)	-0,6
Sote-palveluiden palvelutarpeen siirtyminen myöhemmäksi eliniän pidetessä	Siirtyy puolella elinajanodotteen pitenemisestä (yli 50-vuotiaat)	Siirtyy samassa tahdissa kuin elinikä pitenee	-1,0
		Ei siirry lainkaan eliniän pidentyessä	1,0
Inflaatio (BKT-deflaattorin ja kuluttajahintojen muutos) vuosina 2027-2070	2%	-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko (+ vaikutus ko. sektoreiden diskonttokorkoon)	Valtion ja kuntien velan reaalikorko ja korkotuotot 2 %, valtion ja kuntien reaaliset osaketulot 4 % sekä työeläkelaitosten reaaliset sijoitustuotot 3,5 % (2040-luvulta eteenpäin)	-0,5 %-yks.	-0,2
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä vaikutus valtion, kuntien ja työeläkelaitosten korkosijoitusten reaalityttöön (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä julkisen talouden kaikkien sijoitusten reaalityttöön (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	0,6

¹ Laskelmat on tehty valtiovarainministeriön syksyn 2023 kestävyysvajelaskelmien perusteella.² Alijäämä ilman korkomenoja

Liite 1. Verotulojen laskennan keskeiset oletukset

Taulukko 1. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitys-
arviot

	2023**	2024**	2025**	2026**	2027/2023**
	muutos, prosenttia vuodessa				keskim. vuosimuutos, %
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	3,5	3,8	3,4	3,2	3,2
Palkkatulot	4,2	4,1	3,5	3,5	3,6
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	7,5	5,1	3,4	2,9	3,6
Pääomatulot	-9,2	-1,0	2,7	2,7	-0,7
Ansioindeksi	4,6	3,8	3,1	3,0	3,0
Toimintaylijäämä	2,1	2,2	5,5	3,9	5,3
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	3,2	3,0	3,5	4,0	3,4
Arvonlisäveron pohja	4,6	2,3	3,4	3,6	3,6
Bensiinin kulutus	-1,7	-3,9	-4,8	-5,7	-3,9
Dieselöljyn kulutus	-1,0	-0,9	-2,7	-3,4	-1,9
Sähkön kulutus	-3,1	3,0	0,6	0,7	0,8
Verollisen alkoholin kulutus	-2,5	-1,1	-1,2	-1,2	-0,8
Verotettavat uudet henkilöautot (kpl)	90000	105000	111000	118000	
täyssähköautojen osuus	27%	39%	50%	60%	
Verotettavat käytetyt henkilöautot (kpl)	40000	41000	44000	44000	
täyssähköautojen osuus	28%	35%	41%	48%	
Kuluttajahintaindeksi	5,5	2,5	1,6	2,0	3,1

Taulukko 2. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

Verolaji	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%	510, josta valtio 314 ja kunnat 78
	Eläketulot	1%	155, josta valtio 105 ja kunnat 37
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%	48
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%	80, josta valtio 61, kunnat 19
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%	140
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1000 kpl	3
Energiaverot	Sähkön kulutus ¹	1%	9
	Bensiinin kulutus	1%	12
	Dieselin kulutus	1%	15
Alkoholijuomaverot	Alkoholin kulutus	1%	15
Tupakkaverot	Savukkeiden kulutus	1%	10

¹ Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

Liite 2. Budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon eroista

Valtion budjettitalous oli 16 mrd. euroa alijäämäinen vuonna 2022. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan koko valtionhallinnon alijäämä oli 4,4 mrd. euroa, eli noin 11,6 mrd. euroa pienempi. Lukujen erosta voi huomata, että budjettitalouden rahoitusasemasta ei voida suoraan päätellä kansantalouden tilinpidon mukaista valtionhallinnon rahoitusasemaa.

Vuoden 2022 eroa tilinpidon ja budjetin välillä selittää jälleen siirtomäärärahojen kasvu. Siirtomäärärahat kirjataan budjettitalouden alijäämään budjetointivuonna, mutta tilinpitoon vasta kun menot toteutuvat. Siirtomäärärahoja siirtyi seuraaville vuosille vuodelta 2022 ennätyksellinen määrä, noin 9,3 mrd. euroa. Kasvua selittää sähköyhtiöiden kolmannessa lisätalousarviossa myönnetty 10 mrd. euron määräraha sähkömarkkinoilla toimivien yhtiöiden lainoihin, jota ei käytetty vuonna 2022 lainkaan. Muut erot kuitenkin heikensivät tilinpitoa suhteessa budjettiin.

Tänä vuonna budjetin tasapaino on lähellä tilinpidon rahoitusasemaa, vaikka taustalla on monia eri suuntiin vaikuttavia eriä. Esimerkiksi vuonna 2022 annettu osuus hyvinvointialueiden alkuvuoden 2023 rahoituksesta kirjataan tilinpidossa vasta vuoden 2023 menoksi, mikä heikentää tilinpidon rahoitusasemaa. Toisaalta budjetin tasapainoa parantaa suunnitellut osakemyynnit, jotka eivät näy tilinpidon tuloissa. Hävittäjähankkeen rahoitus rasittaa budjettia vuonna 2023, mutta tilinpidossa hävittäjähankkeen menojen kirjaus alkaa vasta niiden toimitusten alkaessa vuonna 2025. Lisäksi tilinpidon korkomenot ovat vuosina 2023-2025 budjetin korkomenoja pienemmät, koska tilinpidossa ei huomioida koronvaihtosopimusten vaikutusta korkomenoihin.

Vuonna 2024 budjetin alijäämä on tilinpitoa heikompi pääasiassa hävittäjähankkeen ajoituserojen vuoksi. Vuonna 2025 tilinpidon alijäämä heikkenee suhteessa budjettiin hävittäjähankkeen menokirjausten alkaessa. Tilinpidon alijäämä on lähellä budjettitalouden alijäämää vuoteen 2027 saakka.

Hallituksen suunnittelema investointiohjelma aiotaan rahoittaa valtion rahoitusomaisuuden avulla. Vaikka tämä ei vaikuta velan määrään heikentää se kuitenkin kansantalouden tilinpidon mukaista velanottoa.

Budjetin alijäämä ja valtion velanotto

Budjetin alijäämästä ei myöskään voi aina päätellä valtion velanoton tarvetta. Vuonna 2022 valtion budjettitalouden velka kasvoi noin 12,7 mrd. euroa. Budjetin alijäämän perusteella velkaa olisi pitänyt ottaa 16 mrd. euroa, joten velanotto oli 3,4 mrd. euroa pienempi kuin budjetin alijäämä olisi edellyttänyt. Jos jätetään huomiotta sähköyhtiöiden lainoihin varattu 10 mrd. euroa, olisi budjetin alijäämä ollut n. 6 mrd. euroa, joten velanotto oli tätä 6,6 mrd. suurempi ja 8,4 mrd. euroa suurempi kuin tilinpidon alijäämä olisi edellyttänyt.

Yleisesti ottaen alijäämän ja velan muutoksen eroon on useita syitä. Vuonna 2022 merkittävin yksittäinen syy liittyi velanhallinnassa tarvittavien vakuuksien kasvuun, joka lisäsi velanottoa noin 5 mrd. eurolla. Vakuuksilla suojaudutaan koronvaihtosopimukseen liittyvältä luottoriskiltä. Annettu vakuus palautuu valtiolle koronvaihtosopimusten erääntyessä. Muita syitä eroon ovat esimerkiksi siirtomäärärahojen toteutuminen ja valtion rahastojen kassavarojen muutokset.

Yleistä tietoa budjetin ja kansantalouden tilinpidon eroista

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat budjettitalouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Tilastokeskuksen internet-sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat monivuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen.

Lisäksi verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteiseksi tekemällä niihin ajoituskorjaus. Ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisinmaksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös johdannaiset, joiden avulla Valtiokonttori on onnistunut merkittävästi pienentämään budjetista maksettavia korkomenoja. EU-maat raportoivat kaksi kertaa vuodessa Eurostatille valtion budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon välisten lukujen eroavaisuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Menneiden vuosien osalta valtion – samoin kuin muiden julkisen talouden alasektoreiden – tilinpäätöksen mukaisen rahoitusaseman ja tilinpidon nettoluotonannon välinen ero tulisi pystyä selittämään hyvin. Raportoinnissa selvitetään myös ns. velkadynamiikkaa eli julkisen talouden nettoluotonannon ja julkisen velan muutoksen yhdenmukaisuutta.

Taulukko 1. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹

	2021	2022	2023**	2024**	2025**
	miljardia euroa				
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-9,6	-16,0	-10,0	-11,5	-12,7
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	-0,5	-0,0	0,1	-0,4	-0,1
Finanssisijoitukset, netto	-0,2	-0,3	0,8	0,7	0,4
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,5	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Kassa-/suoriteperusteen korjaus	0,6	0,3	2,9	2,4	0,8
Muut erät ²	2,0	12,1	-2,8	-0,8	-0,6
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-8,1	-4,4	-9,4	-9,9	-12,6

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

² Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen, superosingot

Liitetaulukot

1. **Vuosien 2018–2022 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia**
2. **Kysynnän ja tarjonnan tase**
3. **Kansantalouden rahoitustasapaino**

Liitetaulukko 1. Vuosien 2018–2022 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

	Vuosien 2018-2022		Keskimmääiset ennuste-poikkeamat	
	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %	Ennusteen ali- tai yliarviointi ¹ %-yks.	Ennuste-poikkeaman suuruus ² %-yks.
BKT (määrä)	1,9	0,9	1,0	1,5
BKT (arvo)	3,7	3,5	0,1	2,2
Yksityinen kulutus (arvo)	3,7	2,8	0,9	2,5
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,6	-0,8	0,2	1,9
Inflaatio	1,4	2,3	-0,9	1,7
Palkkasumma	3,2	3,7	-0,5	2,2
Työttömyysaste	7,3	7,2	0,1	0,7
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	49,6	49,2	0,3	4,0
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-2,1	-2,6	0,5	1,6
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-1,9	-2,1	0,2	2,0

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon kesäkuussa (tai maaliskuussa).

Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

¹ Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennuste-poikkeama.

² Poikkeamien itseisarvojen keskiarvo kertoo ennuste-poikkeamien keskimääräisestä suuruudesta, poikkeaman suunnasta riippumatta.

Liitetaulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin					
	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
Bruttokansantuote markkinahintaan	240 097	250 920	268 650	281 556	291 058	302 976
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	85 007	98 889	127 834	118 039	120 758	128 240
Kokonaistarjonta	323 045	349 809	396 484	399 596	411 816	431 216
Tavaroiden ja palvelujen vienti	85 187	98 955	121 493	115 534	118 698	125 333
Kulutus	179 481	189 886	202 915	214 229	220 646	229 050
yksityinen	121 754	128 204	138 279	144 755	149 134	154 602
julkisen	57 727	61 682	64 636	69 474	71 511	74 449
Investoinnit	57 231	59 179	65 086	65 331	67 891	72 131
yksityiset	45 720	48 710	53 826	53 695	55 266	57 534
julkiset	11 511	10 469	11 260	11 705	12 565	14 414
Kysyntäerät yhteensä	323 043	349 221	395 050	398 162	410 382	429 782
	Viitevuoden 2015 hintoihin; ei summautuvia					
	2020	2021	2022	2023**	2024**	2025**
Bruttokansantuote markkinahintaan	224 192	231 298	235 010	235 092	237 877	242 075
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	85 180	90 317	97 773	94 018	97 370	101 567
Kokonaistarjonta	309 363	321 498	332 702	328 660	334 865	343 275
Tavaroiden ja palvelujen vienti	84 510	89 425	92 550	91 775	95 528	99 117
Kulutus	171 942	178 146	180 631	181 439	182 639	185 039
yksityinen	117 172	121 227	123 275	123 049	124 329	126 529
julkisen	54 793	56 941	57 386	58 416	58 342	58 554
Investoinnit	51 789	52 327	54 012	52 337	53 462	55 812
yksityiset	41 112	42 868	44 428	42 811	43 262	44 248
julkiset	10 704	9 441	9 561	9 511	10 196	11 589
Kysyntäerät yhteensä	309 359	320 837	331 370	327 330	333 532	341 937

Liitetaulukko 3. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2017	2018	2019	2020	2021
	suhteessa BKT:hen, %				
Bruttoinvestoinnit	23,3	24,1	23,8	24,0	23,7
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	6,9	7,1	7,0	7,0	7,1
yritykset ja rahoituslaitokset	12,4	12,7	12,4	12,2	12,3
julkisyhteisöt	4,1	4,3	4,4	4,8	4,2
Bruttosäästäminen ¹	23,3	23,5	23,8	25,2	25,0
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	3,6	3,9	4,7	7,2	5,7
yritykset ja rahoituslaitokset	16,3	16,2	15,7	18,7	18,0
julkisyhteisöt	3,3	3,4	3,4	-0,8	1,4
Rahoitusylijäämä	-0,7	-1,8	-0,2	0,6	0,5
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-3,5	-3,3	-2,5	0,0	-1,5
yritykset ja rahoituslaitokset	3,4	2,4	3,2	6,2	5,4
julkisyhteisöt	-0,7	-0,9	-0,9	-5,6	-2,8
Tilastollinen ero	0,0	-0,0	-0,0	0,0	0,6

¹ Ml. pääomansiirrot, netto